

Z 482

Z 1450

B.R.
ATHANASII KIRCHERI E SOCIETATE IESV
OEDIPVS ÆGYPTIACVS
AD FERDINANDVM III CÆSAREM SEMPER AVGVSTVM.

Io. Ang. Caninius Rom. del.

C. Bloemaert sculp.

ATHANASII KIRCHERI
E SOC. IESV,

OE D I P V S
AEGYPTIACVS.

HOC EST

Vniuersalis Hieroglyphicæ Veterum
Doctrinæ temporum iniuria abolitæ

I N S T A V R A T I O.

Opus ex omni Orientalium doctrina & sapientia
conditum, nec non viginti diuersarum linguarum
authoritate stabilitum,

Felicibus Auspicijs

F E R D I N A N D I I I .
A V S T R I A C I

Sapientissimi & Inuictissimi

Romanorum Imperatoris semper Augusti
e tenebris erutum,

Atque Bono Reipublicæ Literariae consecratum.

Tomus I.

R O M AE,

Ex Typographia Vitalis Mascardi, M DC LII.

SUPERIORVM PERMISSV.

SYNOPSIS TOMI PRIMI.

Qui & inscribitur

TEMPLOVM ISIACVM.

CHorographiam Ægypti, Dynastias, Politicam, Theogoniam seu Architecturam Deorum, originem idololatriæ Ægyptiacæ, eiusdemque in vniuersum Mundum, præsertim ad Græcos, Hebræos, Romanos, Indos, aliosque populos peractam propagationem continet, & in quinque Syntagma diuiditur.

PROPYLÆVM. In quo totius Operis scopus, eaufa, & occasio explicatur; hieroglyphicæ instaurationis rationes impugnantium argumenta aliquot Capitibus confutantur.

SYNTAGMA I. *Delta Niloticum.* Continet Chorographicam totius Ægypti in 30. Nomos distributæ descriptionem; Deorum in singulis Nomis coli solitorum nomina exhibet; causas incrementi & decrementi Nilotici, ut & originem eiusdem fluminis, hucusque forsitan incognitam, tandem certo & fideli testimonio detegit; Dynastias Regum Ægypti ex omnibus Orientalium monumentis demonstrat: vbi & de Regibus ante & post diluvium, eorumque gestis ex mente Arabum amplè tractatur.

SYNTAGMA II. *Politica Ægyptiorum.* Agit, de Regum vita, moribus, atque in Regno benè beatèque administrando ratione; item de legibus, institutis, & varijs subditorum classibus: quæ omnia politicâ, tropologicâ, mysticâ, & hieroglyphicâ methodo prosequitur.

SYNTAGMA III. *Theogonia seu Architectura Deorum.* In ea de origine superstitionis Ægyptiacæ, & propagatione eiusdem ad Græcos & Romanos facta; item de Osiride, Iside, Apide, Serapide, Canopo, Horo, Harpocrate, Typhone, Mithra, Ammone, cœterisque Numinibus Ægyptiacis; de cœremonijs denique & ritibus in eorundem honorem institutis, brutorumque cultu variè & fusè agitur: vbi aperte Græcorum Romanorumque idololatriam prima fundamenta ab Ægyptijs suscepisse ostenditur.

SYNTAGMA IV. *Panttheon Hebræorum.* In eo de varijs Hebræorum, Syrorum, Chaldaeorum, Persarum, Samaritanorum, aliarumque Ægypto vicinorum gentium idolis, lucis, aris, sacrificijs, agitur; atque adeo parallela quâdam comparatione omnem dictarum gentium idololatriam, ritusque ab Ægyptijs primùm promanasse ostenditur.

SYNTAGMA V. *Simia Ægyptiaca!* Agitur de Indorum, Sinensium, Iaponum, Tartarorum, Mogorum, & Noui Orbis idololatria, eiusque ad Ægyptiacam affinitatem, vbi Lectori manifesta Ægyptiacæ superstitionis vestigia patebunt.

FERDINANDVS III CÆSAR SEMPER AVGVSTVS.

*Majestas si diva daret sub imagine formam,
Non nisi FERNANDI Cæsaris illa foret.*

Iacobus Bichi delin.

C. Bloemaert sculp: Romæ.

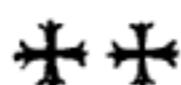
FERDINANDO III.
ROMANORVM
IMPERATORI
SEMPER AVGVSTO,
IVSTO, PIO, FELICI,
REGI
TRISMEGISTΩ
FELICITATEM P.

A THANASIVS KIRCHERVS E SOC. IESV.

TINAM, IMPERATOR
SAPIENTISSIME, vtinam vti
vellem, sic possem, in primo hoc
Oedipi mei vestibulo symbolum
quoddam ex intimis Aegyptiacæ
Sapientiæ medullis depromptum reperire, quo
heroicarum virtutum TVARVM splendores, atque
inexhaustos animæ TVÆ Magnæ verè Cæsareæ
thesfauros quo quis modo adumbrare liceret: tum
enim verò ad ultimum voluntatis meæ portum
felicibus Euris non immeritò pertigisse videri
possim. Sed Tv in hoc humanæ conditionis
fa-

fastigio constitutus earum sublimitate , fulgoris-
que vehementia , meos adeo oculos animum-
que præstringis , vt sicuti eas nec pro paginæ an-
gustia , nec pro meritis satis (viribus calamoque
deficientibus) describere licet , ita solo silentio con-
sultiūs celebrandas , aut certè non nisi parcè in-
digandas existimem . Præstabit id , ni fallor , ta-
metsi minimè condigna laude , hic Oedipus
meus , quem iam dudum Reipublicæ Literariæ
promissum , modò plena fide exolutum , Augu-
stissimo conspectui Tvo sisto . Fuit is quidem
haud incuriosis à me lucubrationibus concinna-
tus ; at vel hac sola gloria in Literario Orbe
triumphatus , quòd inuidæ mentis Tvæ vi
& efficacia sit extortus . Opus sanè quot sym-
bolis , tot virtutum TVARVM speculis ; quot my-
sterijs , tot magnæ Animæ Tvæ sublimium aëlio-
num eætypis conspicuum : vbi colligata simul
& conserta cernuntur omnia , quæ sparsim diffu-
sèque apud alios inchoata sunt virtutum inter se
catenatarum præsidia ; vt quæ diuisa , ac quasi per
inciles corriuata deprehenduntur in multis , in
vno eodemq; pectorc Tvo sine exemplo , tanto
rerum complexu absoluta perfectaque conspi-
ciantur . Enituit in alijs virtus illa , quæ mores
expolit ; sed est desiderata , quæ mentem infor-
met : In TE, MAXIME CÆSAR , fidem & constan-
tiam erga commissum curæ Tvæ imperium ad-

mirantur omnes; amorem erga Remp. supremi, medijs, atque infimi; religionis cultum, pacis & concordiae studia vnicè suspiciunt; cœterasque virtutes verè heroicas, non apertis duntaxat indicijs animaduertunt; sed & sacri, profani: hostes, amici sentiunt, loquuntur facta insignia, præclara consilia, vocesque veluti oraculo datae, quarum tamen internos & mysticos sensus longa posteritas fortassis, & pleniùs multò, & maiori cum veneratione percipiet. Alijs non robur, non fortitudo atque potentia defuerunt; defuerunt tamen mentis ornamenta scientiæ. **TIBI** omnia complexo, mira morum probitas, rara & insueta fortitudo, inconcussus prospera inter atq; aduersa æqualis idemque seimper animus, Iustitia in cognitionibus, constantia in dubijs, in consilijs prudentia, clementia incredibilis, quantam quis nunquam in Principe vidit, legit, audiuit. In horum ancipiti temporum statu minimè defuerunt **TVAE** irritamenta seueritatis, neque ciuilis motus semina, mentiumque exulcerationes vbiique obuiæ. Sed **Tv** iustitiae amuissi, id est, prouidenti magnæ mentis **TVAE** moderatione, quæ vulnerata erant, sanasti potius, quàm recidisti; qui etiam dissimulando, nec in omnia anxiè inquirendo, maluisti videri inuenisse bonos, quàm fecisse. Turpem illam Tyrannorum vocem, *oderint*, dum

me-

metuant, ipsis factis reprobas, dum dignum sanè
Cæsare pronunciatum substituis, *ne metuant*, dum di-
ligant; malo vereri, quām à meis timeri. Sed quid de vera
Sapientiæ norma, literis inquam & scientijs di-
cam? TIBI mirè capax ad res omnes intelligi-
endas ingenium: TIBI lingua totius interpres
iustitiæ: quot verba fundis, tot leges condis: in
cuius multiplici idiomatum notitia Mundus re-
diuum suspicit Mithridatem; in humanarum
literarum, Musarumque Choro, Apollinem; in
Mathematum reconditorum peritia magnum
agnoscit Alphonsum; in abdita denique Philo-
sophia Hermetem admiratur Trismegistum.
Neque aliter ad Literatorum lauream viam ster-
nis, quām exemplo, cùm iam inde vel à tenera
ætate Tvo in pedore Musarum omnium palæ-
stram erexeris; vt proinde iam liberalium disci-
plinarum vertices non Lauro tantùm, sed & Im-
periali prætenfos Diademate, compositumque
tandem Martem inter & Palladem fororesque
dissidium cum gaudio Literarius Orbis agnoscat.

Cùm itaque talis ac tantus sis, CAESAR SAPIENTISSIME, Tu vnus huius Operis Tutor
legendus eras, qui partum hunc nouum, & rari-
tate insolitum, non tantùm, quā es admirabili Sa-
pientia præditus, iudicare posses; sed & eundem
aduersus obtrectorum contentionem autho-
rita-

ritate confirmare TVA, & amplitudine poten-
tiæ tutum illius nouitati adferre præsidium. Ac-
cubabit forsan nonnemo temeritatem meam, &
prudentiam desiderabit, quòd TE Cæsarem
Mundo sustinendo prægrauatum, mea interpel-
lare scriptione non sim veritus; at TV Cæsar cel-
sissimus idem atque humanissimus, ex augusto
benignitatis Maiestatisque TVAE folio, personæ
meæ humilitatem, vt interpellareris, inuitasti; nè
vererer, animasti; nè denique cunctorer, sollici-
tasti. Hinc factum est, vt Opus hoc quantumvis
angustum, ac tantæ Maiestatis oculis indignum,
angustum tamen dignumque vel hoc ipso visum
sit, quòd id, vt prodiret, Augustus iussit; & vt
facile prodire in lucem posset, munificentia plus-
quam Regia præsto fuit. Vnde, BENIGNISSIME
CÆSAR, quod mihi dedisti, Tibi reddo, Opus non
tam meum, quam TVVM; TVVM, quia totum
me TVVM, quantus quantus sum, agnosco:
meum, quia id auxilijs Tvis longè munificen-
tiissimis meum fecisti. Non ego hic cum Poë-
ta canam?

*Iam dominas aures, iam regia tecta meremur,
Et chelys e Augusto iudice nostra sonet.*

Sed illud audientiùs usurpabo, Opus hoc totius
pœnè Mundi linguis concinnatum, Cæsaris ap-

probatum iudicio, in quadripartiti Mundi fines
inoffensum percurret; narrabit Europæ, depræ-
dicabit Asiae, Africæ decantabit, extollet Americae
FERDINANDVM III. Augustum, cuius reuixit mu-
nificentia, cuius imperio restitutum est. Vale
Christiani Orbis fulcimentum, Idea Cæsarum,
& humani generis delicum. E Collegio Ro-
mano Kal. Ianuar. M DC LV.

• 1985-1986 • 1986-1987 • 1987-1988 • 1988-1989 • 1989-1990 • 1990-1991 • 1991-1992

FERDINANDVS III.

Diuina fauente clementia electus Romanorum Imperator semper Augustus &c.

Ad perpetuam rei memoriam.

AN T A est sapientiae vis & potestas, ut eam non
sceptris duntaxat & Regnis anteponendam, sed & uni-
uersas diuitias nibili eius comparatione duxerit Sa-
piens. Et rectè quidem: neque enim ea quicquam
ad humani generis actiones rectè moderandas effic-
cius, vel ad Mundi pondus, quod Regum humeros premit, imper-
turbabili quadam animi constantia sustinendum fortius, vel denique
ad politicum Orbis corpus in pace & unione conseruandum potentius
esse potest. Siquidem multitudo Sapientum sanitas Orbis terra-
rum, & Rex sapiens populi stabilimentum est. Hæc totius Iustitiae
norma & amissis est; ad huius ductum vel summa quævis imperia
ad desideratum beatitudinis & felicitatis portum perueniunt. Sicut
igitur Nos, quibus supraea Imperatorij munericura, Deo ita dis-
ponente, imposita est, hanc præ cœteris Imperio dignis virtutibus susci-
piendam, omnique studio semper querendam; ita in alijs promouen-
dam duximus. Cùm itaque sincerè Nobis dilectum P. Athanasium
Kircherum, Societatis IESV Presbyterum, Imperij Nostri subdi-
tum, iam à multis annis, tūm ad naturalium rerum Mathematum
que studia, quæ dictæ sapientiae uberrima quædam seminaria sunt,
tūm potissimum ad reconditiorem illam hieroglyphicæ literaturæ do-
ctrinam, quam Aegyptiorum Sapientiam vocant, eruderandam ex-
plicandamque exhortati simus; is verò pro dato sibi à diuina Boni-
tate interpretandi talento, ingenijque capacitate, ea iam dudum, quem-
admodum à Viris iudicio & rerum notitia conspicuis accepimus, edi-
derit specimina, quæ eum ad impositum sibi munus dignè complendum
minime insufficientem esse probauerint; atque adeo ad inacessa buc-
usque primævæ Sapientiae adyta portam aperuisse primus iure videri
possit: eamque laudem in præsenti Opere (quem Oedipum Aegyptia-
cum vocat) Opere multorum annorum lucubrationibus concinnato,
nec non ab uniuersa, uti intelligimus, Literatorum Schola cuiusè deside-
ra-

rato (quippe quod Nostro iussu doctissimorum Virorum censura re-
cognitum, eo mox plausu, quem adeo abstrusum, atque in hoc usque
tempus incognitum materiae difficillimae argumentum, suo veluti iure
quodam merebatur, exceptum fuerit) gloriose promeruerit ; porro
cum quò minus id lucem aspiceret, sumptuum in eo faciendorum
magnitudinem obstarere compererimus : Nostrum esse censuimus, par-
tui iam maturo manum supponere, ac prouidere nè Opus sot annorum
lucubrationibus conceptum & elaboratum diutius lateret sub tenebris,
sed lucem quamprimum aspiceret, suoque splendore luci ipsi Sapien-
tiae lumen affunderet . Atque idcirò, cùm iam antè præter Orienta-
lium linguarum typos Operi excudendo necessarios, annum Authori
censem in studiorum suorum subsidium assignassimus, omnes quoque
sumptus Operi in lucem proferendo necessarios, ex Aerario Nostro
Imperiali abundè subministrari iussimus ; hoc ipso nimis pro No-
stro in tam excellentis doctrinæ instaurandæ notitiam (quam tot votis
Cæsares Antecessores Nostri, primi Obeliscorum in Urbe erectores,
vii & postremis temporibus nonnulli ex summis Pontificibus lauda-
bili sane conatu indagantes hactenus non potuerunt assequi) studio,
qualecunque monumentum extare voluimus ; literatis quidem ad in
Sapientiae inquisitione impigre laborandum, incitamentum ; Regibus
verò & Principibus ad laudabiles huiusmodi doctorum Virorum la-
bores summo studio promouendos exemplum . Qui de cœtero memo-
rato P. Athanasio Kirchero Cæsaream Nostram gratiam clementer
offerentes, eundem sub intelam & protectionem Nostram, tanquam
de Nobis, & Augusta Nostra Domo benemeritum, benignè suscipi-
mus harum vigore patentium Nostrarum, quæ dabantur in Cisi-
tate Nostri Imperiali Ratisbonæ die vigesima quarta Aprilis, Anno
Domini millesimo, sexcentesimo, quinquagesimo quarto, Regnum
Nostrorum Romani Decimo octavo, Hungarici vigesimo nono, Bohe-
mici verò vigesimo septimo .

Ferdinandus.

Locus ✡ Sigilli.

Vt

- Ferdinandus Comes Curtius.

Ad mandatum Sac. Cæs.
Maiestatis proprium.

I. Walderode m. p.

TRIUMPHVS
CAESAREVS
POLYGLOTTVS.

Tot concinnatus Linguis, quot in
Veterum doctrina stabilienda Lin-
guis OEDIPVS Aegyptiacus
vtitur.

QVEM IMMORTALI
FERDINANDI III.

Sapientissimi Romanorum Imperatoris

GLORIAE,

Ob immortale in priscae Sapientiae instaurazione meritum,

LITERATORVM

in Romano Orbis terrarum Theatro
ex omnibus Populis & Nationibus
congregatorum.

CHORVS

æternum,

erigit, dicat, consecrat.

Sume Lyrarn Polyglossa Charis; sua barbita Græcus
Aptet, Nablon Heber, plectra Latinus agat.
Vnà Italus, Gallus, Lusitanus, & Hungarus, Anglus,
Illyriusque acer Teuto, Boëmus, Iber.
Et Syrus, Indus, Arabs, Chaldæus, & Armenus adsint.
Aethiopes, Persæ, Sinaque, Coptus, Afer.
FER N A N D I meritas diffundant pectore laudes,
Vt quas vna nequit, plurima lingua canat.

ALLA MAESTA DELL'IMPERATORE
FERDINANDO III.

Sopra l'Edipo Egizzio del P. Atanasio Kirchero.

C A N Z O N E

DELL'ILLVSTRISSIMO ET ECCELLENTISSIMO
SIGNORE

P O M P E O C O L O N N A
PRINCIPE DI GALLICANO.

*IGNOR che'l Diadema tuo pesante,
Col merto onori più ch'ei te coltrono,
Tu nel cui seno abitatrici sono
Oneste voglie, virtuose, e sante;
Tu che conoscitor del ben verace,
Fra tante cure onde gouerni un Mondo,
D'ingegno acuto, e di saper profondo,
Sei di dottrina e di virtù seguace;*

*Onde auuien poi che con l'esempio spesso
Pecorri lalte leggi, e buono, e giusto
Con sensi di pieca dal soglio Augusto
Pria che regger altrui reggi te stessa;
Tu che ben sai che chi gouerna in terra,
Pascer dèe, non opprimere l'ouile,
E che chi ingordo piega ad altro stile,
Dal diritto camin si scosta ed erra;
Tu al fin ch'a ogni buon studio sei riuolto,
E d'ogni Magisterio intendi l'arte,
D'Atanasio il volume a parte a parte
Mira, e vedraiui ogni saper raccolto.
Edipo è che d'ogni Edipo riuola,
A comun pro gli enigmi più celati,
E gli arcani a più saggi riservati
Ad ogn'intendimento ed offre, e suela.*

Dop-

*Doppo l'obliquo e torto suo camino
Onde qual Idra il Nil sue bocche spande,
Veduto sol fin or gigante e grande,
Scuopre al fin la sua cuna, e se bambino.*

*Vedrai Signor ne comendati gesti
Di quei Rè ch'alle leggi si piegaro
Al viuo espresso un simulachro chiaro
Di ciò che tu nel tuo regnar facesti.*

*E tanti Numi in forma d'animali
Iside, Anubi, Api, o Serapi, o Osiri,
E tanti nati al Mondo altri deliri
Sol da Egitto conoscere i Natali.*

*Ma in que' Saggi non fù tanta sciocchezza,
Cb'in quelli Dei per cui fumar gli Altari
Non chiudeffer misteri ascosi e rari,
De quai'l dotto Atanasio or dà contezza.*

*Più auanti poi ti s'offrirà una Scuola,
Da satollar i più affamati ingegni,
Poi che scritta con quegli oscuri segni
Contiene una scienza ogni parola.*

*Il Caratter ch'in ogni creatura
Impresse il suo fattor ma non veduto
Così da ognun, da ognuno or conosciuto
Sarà con sua virtute e sua natura;
Non altamente credere possiamo.*

*Ch'il nome alla virtù corrispondente,
D'ogni cosa qua giù con saggia mente
Ponesse allora il primo Padre Adamo.*

*Medicina vulgar qui si hà per vana
Che sol co'suoi contrarij il mal discaccia,
E quella a comun prò sol si procaccia
Che per propria virtù gli umori appiana.*

*O quai di luce risplendenti lampi
Per rintracciar gli arcani, or nelle belue,
Ne gli augei, nelle pietre, or nelle selue,
Né muti pesci; or né fioriti campi*

*Manderanne Atanasio! omai godete
O figli d'Esculapio, ch'il perduto
modo del ben curar con tale aiuto
De gli egri a prò ristorar potrete.*

*Chi pose mai ne gli Elementi il piede
Del dotto Euclide omai ben puo sperare
Ad onta di que' Suij , anch'ei di fare
L'augel d'Archita e'l globo d'Archimede.,*

*Chi d'Ermete ne'ricchi ampij giardini
Fù per ventura a passeggiare intento ;
Con passo tardo, solitario , e lento.
Giungerà a vagheggiar gli aurei confini :*

*Ma l'ingordo di cui rider costumo
Che pretende inalzarsi i monti d'oro
Leggerà che promette il suo lauoro
Fame , fredda , fetor , fatica , e fuma.*

*Fuggir in uno e preueder disastri
Chi curioso di saper defia ,
Ben potra qui con natural Magia
Scolpiti in pria , farsi propizij gli Astri .*

*Dalle fere et) angei, da gli elementi ,
Da ogni cosa del Mondo al fin creata
Chi ha d'indouinar voglia assetata
Quasi ridir potria fuuri euenti ;*

*Pur che folle conoscer non agogne
Da g'i incantesmi dell'Inferno il vero ;
Poiche qui leggerà ch'è van pensiero
Sperare il ver dal Rè delle menzogne.*

*De'Misteri lassù del Creatore ,
E de gli spiriti di materia scarchi ,
Come sia mosso e tanto spazio varchi
Il gran Pianeta che distingue l'ore .*

*Chi brama auer contezza , or sarà pago
Che da Atanasio al fin con gloria doppia
Peruie non più calcate oggi s'accoppia
Sagacemente il Cristiano e'l Mago.*

*Le merauiglie del famosa Egitto
Fra misteri nascoste or son palese ,
E i Caratteri oscuri e non intesi
Che Menfi antica in Obelischi ha scritto .*

*Roma , non sò che più in tua gloria torni
Che si gran moli santi d'ornamento ,
O pur che chi il lor muto sentimento
Ti renda chiaro appieno in te soggiorni .*

*Far si lunghi viaggi or non è d'vopo
Per saper quai misteri in sè nasconde,
Quand'vom gouerna, o quand'Isola è in onda;
O quando stella in Ciel splende Canopo.*

*Inuano i passi in ver l'Egitto spingi
A periglioso e lungo aspro camino
Curioso, che qui parlano insino
In lingua intelligibile le Sfingi.*

*Da i sepolcri i cadaueri serbati
Sorgono anch'essi a riuellare arcani,
Che non furon deliri o pensier vani
L'esser quasi bambini vnti e fasciati.*

*Felice ingegno, che con chiaro volo
Varchi il sentier di gloria fama,
Che chi d'ogni contezza ha ardente brama
Satollar sai con un volume solo.*

*Pittagora, e Platon per fare acquisto
Di non comun dottrina Egitto vede
Ma d'ora auanti ognun fermara il piede
Che l'Edipo tuo sol basta auer visto.*

*Per lo mar del sapere or tu n'accogli
Nocchiero esperto con sicura Nave
Poiche con aura placida e soave
Caminiam per l'Egitto entro i tuoi fogli.*

*Fra le vicende di fortuna oppresso
Ch'in vil seruaggio ha sue grandezze inuolte
Le sue memorie in fra l'oblio sepolte
In dono aurà da te l'Egitto stesso.*

*Tu gran FERNANDO sol nulla saprai
Di più di quel che già tua mente intese,
Ma queſte carte altrui faran paleſe
Vna memoria almen di quel che sai.*

ELOGIUM I.

Sive

EPIGRAPHÉ.

Auguste Cæsar,

Clementior Cæsare, Augusto sapientior;

Vtriusque genitura felicior;

Sub Catholicæ Religionis Horoscopo

Natus inter Aui, & Parentis pro Ecclesia labores;

Hausisti è Cœlo regnaturam in terris per aduersa prosperitatem.

Post Infantiam Herculeâ forte exercitam,

Pueritiam Virtuti & Mineruæ sacram,

Iuuentam Constantiâ & Victoriaâ firmatam;

Superis Hominibusque conspirantibus

Electus Romanorum Imperator

More Romano dictus es

A debellato seculo ferreo

Ferdinandus,

A propagata Primi & Secundi Pietate

Tertius.

Mox imperasti more Austriaco,

Amendo & triumphando:

Hostium armis in trophæa benevolentia versis:

Fortuna Maiestati conciliata:

Bellona Religioni subiecta.

Sic stetit Rerum moles

Tuæ Potentiaz simul, ac Sapientiaz viribus.

Potentiâ viget Imperium, Sapientiâ nititur.

Demum domito Marte domuisti indomitam Mortem;

Expirante quam genueras Mundi Spe.

An vt Posteritas disceret à TE aliquid plusquam Cæsareum?

Cæsareum est Hostibus, plusquam Cæsareum fatis non terner.

Maiorem hinc ominare triumphum.

Nunquam Pietati fata nocent.

Olim Te Occidens, nunc & Oriens manet;

Cui Sapientiam reddis, reddes felicitatem.

Sic voueo

Ignatius Bomplanus S. I.

GLORIOSISSIMO
FERDINANDO III.
CAESARI SEMPER AVGVSTO.

ELEGIA

Ferdinandi de Fürstenberg Canonici Hildesiensis &
Paderbornensis.

Dixum,
ON genus AVSTRIADVM demissum à sanguine
Non clausum mundi finibus imperium,
Non immortales ausim memorare triumphos,
Dignaque Mæoniâ fortia bella tubâ :
Seu domitas aquilis CÆSAR victricibus arces
Sueuorum lœtis subruit auspicijs ;
Seu malè Romanis parentem legibus Istrum,
Vindicat ; Arctoas siue refringit opes .
Illa canant alij, quorum suffulta coturnis
Surgit, & heroum Musa laborat epos .
Me iuuat imbellis elegos, ac parua sonantem,
Carmina non altâ tutius ire viâ,
Et mores celebrare, sacras & CÆSARIS artes .
Materies numeris conuenit ista meis .
Vates ille pios, & vatum dona piorum,
Blandus amat positâ nube supercilijs .
Ille Heliconiadum decus & tutela Sororum,
Ornat dixitj Numinia docta suis .
Ardua Cecropiae quis nescit fana Minervæ
Condita ? quis Clario tecla superba Deo ?
Quà Viadrus glaucum redimitus arundine crinen,
Alluit Aonij templâ dicata choris .
Quà Pandionias latè miratus Athenas
Danubius mutis segnior bæsit aquis .
Et quà CÆSAR E O surgentia limina sumptu
Æquas Cyrrhaeis regia Praga iugis .
Illic : Enceladi qualis post bella minaci
Iuppiter armatas exuit igne manus ;
Qualis & Herculeis altum cervicibus axem,
Imposuit longo pondere fessus Atlas :
Terrarum dominas exofus CÆSAR habenas
Imperij vastum sape reclinat onus ,

Et

Et vires, Natura, tuas, ac semina rerum,
Scrutatur docto sedulus ingenio.
Quis tremor attonitas vertat cum ciuibus urbes;
Impellat refluxas quis maris aestus aquas;
Quae vis diuitias imâ tellure repostas
Nutriat, aut gemmas, Dædala concha, tuas;
Quam procul Arctoo concretus frigore pontus
Ingentis Nili distet originibus;
Quam procul occiduis diuisus Gadibus Indus
Mergat Erythræo nota fluente salo;
Vnde leues venti nascantur, et Ætna ruinas
Montis alat piceos eiaculata globos;
Vnde fluat salsus pelagi liquor, unde tempore
Ducat Baianæ vena salubris aquæ.
Omnia rimatus demum miracula terræ
Subiectam volucrî mente relinquere humum,
Et picturatum stellis emensus Olympum,
Pervulat æthereæ lucida signa domus.
Hic illi geminam Virgo Marathonia libram,
Et sua vicinus subiicit astra Leo,
Et demptum lateri gladium concedit Orion,
Debita CÆSAREÆ præmia militie.
Hic Solis vestigat iter, cœsasq; latentes
Pallida cur nigris Cynthia ploret equis;
Cur sitiant Afri; cur septem regna Trionum,
Vrat Hyperboreo bruma morata gelo;
Cur fugiant umbræ, Cancro torrente, Syenen;
Cur variet maior meta minoru diem.
Sed quæta doctrinæ pars est laudumque tuarum,
AVSTRIA DE, magis fidera nôffe poli,
Et circumfuso porrectas equore terras
Quæ Sol Eos lustrat et Hesperios?
Si tibi facandis etiam Sapientia chartis
Eruta Niliacæ panditur historiæ,
Nec te sacra latent adytis abstrusa verendis,
Marmora nec sculptis nobilitata feris.
Scilicet Ægyptus doctrinam credere saxis
Ausa peregrinas fixerat effigies,
Ut solis arcana Deum manifesta magistris
Arcerent dubijs vulgus imaginibus.
Seraq; posteritas quondam labentibus annis
Intactum prisæ nosceret artis opus.
O vanas hominum curas! ô cœca futuri
Pectora! regali tot monumenta situ.
Barbarus Armenij lacerauit potor Araxis
Cambyses Pharios depopulatus agros,

Et

*Et potuit seclis fugitiua tacentibus etas
Seruatas etiam vertere reliquias:
At non eternos olim subducet honores
Longa dies meritis, inclita Roma, tuis,
Quæ Pelusiacum spirantia rudera fastu
Colligis, & medio tollis ad astra foro.
Nec tua celabunt obliuia, MAXIME CÆSAR,
Facta, nec ingenium nox premet atra tuum.
Si qua etenim laus est, quod Te duce freta vetustas
Mempheos obscuros prodit aperta finus,
Quod patet Inachiae facies secreta iuuencæ,
Quod canis, & sacri mystica forma bouis,
Et quæ præterea famosi monstra Canopi
Antiquis superant conspicienda notis:
AVSTRIA DV M titulos leget ultimis accolta Nili,
Et quatiet læto tinnula fœstra sono.
Iam Solyme, iam discet Arabs, & clara loquentur
Marmora CÆSAREA munera sparsa manus.
Fallor? an AVSTRIACIS addent quoque fata tropbaeis
Sacra Paratonij signa reuulsa tholis?
An FERNANDE tuum iam nunc Victoria nomen
Leta parat saxis scribere Pyramidum?
Gloria Pelleis certè vocat æmula palmis
Europæ resides ad pia bella manus.*

ELOGIUM III.

G R A E C I A.

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΩ ΤΩ ΤΡΙΤΩ,

ΤΩΝ ΑΗΤΤΗΤΩΝ

Κ ΑΙ Σ Α Ρ Ε,

А Т Т О К Р А Т О Р І Θ Е Ο Π Ρ Ο Β Λ Η Σ Ω,

ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΙ ΤΡΙΣΜΕΓΙΣΤΩ,

ΕΤΣΕΒΕΣΤΑΤΩ,

ПАТРИ ПАТРИАДО

Z I S S, E T T A E X, R A I E T E P I

www.IBM.com/ibmsoft/ibmsoft.htm

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΤΟΥ ΓΟΖΑΔΙΝΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΖΑΚΤΝΘΟΥ,
ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΗΝΙΑΣ

— 10 —

፩፻፲፭

ευκαὶ λογοτέλλι, τὸ σὸν ὅσπερ Τὰ αἰς εἰς ἀπάγενταις ἔνομα, καὶ ἀλαθῆ τύχη περιθωρίους, καὶ
πενθεῖς ἐπάλιμφύς

Ζήσεις Καյζέρ ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ οὐ ζήτεται.

Ζήσεις Εἰρηνῆς θεομέγιστος ηγετοῦ.

Ζήσεις θριλῶν τοῦ καρδιτοῦ παλιμβίων.

Ηδὲ διστριψία, αρχῆ τε, καὶ ιχνοῦ

Τελσόλβιοῦ, Τελσομυχνοῦ, καὶ Τελμάκεω.

Μεθ' ὧν τριβοτόν τελοῦ χρυσίων πορφύρας

Εὐθυγάτης πομπείων οὐ Ζεκιώθεος μλόγως,

ΤΑ' μένοντας επιπολῶν μετατίθεις σκηνοθέας.

Argumentum Elogij Graci præcedentis.

FERDINANDO III. C A E S A R I, R E G I T R I S M E G I S T O, P A T R I P A T R I A E , &c.

Felicitatem.

Franciscus Gozadinus Episcopus Zacynthi et Cephaleniae.

CAVIANVS AVGVSTVS Cæsar, veteris Sapientiæ, quæ
in Obeliscis à se erectis insculpta ferebatur, acquirendæ desiderio percitus, vniuersam Ægyptum, doctorum hominum
operâ exploravit, vt si quem hieroglyphicæ doctrinæ peri-
tum reperiret Interpretem, cum Romam aduocaret ad arcanarum rerum
interpretationis officium. Sed votis suis potiri non potuit, omni iam
dudum doctrinâ Veterum mysticâ veluti lethæo quodam flumine sum-
mersa. FERDINANDVS III Cæsar Augustus, tantò Octauiano fel-
licior, quantò felioribus auspicijs id consecutus est, quod alter nullis
votis aut sumptibus consequi potuit, dum nescio quo fato ei obtigit
Athanasius Kircherus nouus Interpres, Oedipus rediuiuus; qui Cæsareo
stimulatus imperio, intellectu splendenti ad Sapientiæ regiones volavit,
thesauros detexit hucusque inaccessos. Hic primus iussis fretus Ferdi-
nandæis abditos adytorum Memphiticorum recessus altius ingressus,
arcana sacramentorum sigilla aperuit, Sacerdotum veterum mysteriosa
volumina, Cæsareâ obstetricante munificentiâ, interpretatus est. Cæsa-
rem proinde Te felicem prædicamus, qui cùm magna & prægrandi per-
petrandi desiderio æstues, talis Tibi obtigerit, qui magnæ mentis Tuæ
conceptus in executionem vrgere & velit, & possit. Augustus olim po-
tentia suæ ambitum in Obeliscorum vastis molibus erigendis posuit; at
Tu vel hoc ipso potentior, qui non tantum saxa grandia erigas, sed &
hoc præ alijs Tibi obtigit ut Tuâ ope & opera muta Obeliscorum saxa
jam

iam loquerentur, & apertis buccis reconditam iam à bis mille annis
Ægyptiorum Sapientiam eructarent. Ecce itaque meritò super enco-
miorum plaustra vestus humano genere applaudente triumphas, & om-
ne Idioma Orbis terrarum suos ad Te nuncios mittit, vt Tuum ad side-
ra nomen extollant.

Viuat FERDINANDVS III Cæsar,
Viuat Mercurius Trismegistus rediuius,
triplici Regno, nec non
Imperio, Potentia, Religione
Termaximus.

ALIVD ELOGIVM.

Θδ.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΓΚΩΜΙΟΝ

Εν φρεσ

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ ΚΑΙΣΑΡΟΤΡΙΤΟΣ

ΑΝΑΒΙΩΝ ΑΠΟΛΛΩΝ ΚΗΡΥΤΤΕΤΑΙ.

ΑΓΕ, δική,
Ελληνική λύρα καὶ πάλαι, καὶ νῦν ἐπι-
λιγνεφοτέπι.

Κρεψε θεός χορδάς σὺ κομψότηπο μήχανή
τίμισας.

Τὸ τῆς φύσεως ίσίον εἰς Αἰολῷ, ἀλλ' Αἴθινῷ
καθιεφομένῳ πέτασον.

Ἐπάγνων μεσμάς, ὡς σημεῖον σεβάστεως ὑποτέλεσσον
τῷ αἰαβιουτε Αἴπόλλωνι

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΩι τῷ Βίτω οὗτος Καϊζέρον Καϊζαρε,
ὅτι οὗτος Καϊζέρον δόξα,
οὐ εἰ σεμνωδέσσα δόμας, τῶν ἀντών
ἀρετῶν, ήλιον, ήλία
καὶ σεμνώνεις, καὶ δόμας.

Αἴπόλλων,

οὗτος μεγάντιον φέροντας θεοβάλλει,
ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ Καϊζαρ φιλοτίμω πατῶν οὗτος αὔρατός
οἱ χορδὲ διχριπλάντες περέστησεν αλλίλας
ἢ λάμπεσσιν, ἢ παίτας εἰς Θαῦμα κινύσσιν.

Αἴπόλλων οὐ γῆ οὐδὲ θεόποτε. ἔγκα σωέσεως,
ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ οὐ αρχῆ οὐκέτε περγούιας.

Αἴπόλλων κερατεῖ οὐδύπτε φεγγεσι παθενίας λαμπροῦ

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ υρευτός Γερμανών κύβεσιν
δύγεσίας.

Λ' πόλλων ἡλιθ. ἐν ἀπειραι, ὅτι φωτίζει,
ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ ἐν σκοτεινοῖς, ὅτι δέ δέρει.

Α' πόλλων ἐν ἀδειάς τημωρεῖ οὖν κακός
ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ ἐν βασιλείᾳ,

Καὶ μόνος τὸ θέματθ. ὁ φθαλμοί.

Α' πόλλων αὐθαίρετος δέρματος δέρματος,

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ ἐν σέμμασι θελάμβων.

Α' πόλλων αἱ τῶν ὄψιν νέθ.,

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ τῶν αἰβλάβιαν,

καὶ τὸν κόζμον θάμβο.

Α' πόλλων τῷ τερέσθιτον τοῖς σώμασι,
ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ τὸν ψυχῆς τῆς τοῦ Θεού παῖδαν νοσομάτων

Α' πόλλων γλυκύτητι λύσσας θέλγει πατέτων τοῖς καρδίας,

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ λόγων τὴν ψυχήστε,

καὶ γλώττας τοῖς αἴψισι τε, καὶ αὐγήστοις
λίθοις ἐμβαθλόντων.

Α' πόλλων παλαμάτης τοῖς τε ψευταῖς σφαιραῖς
σωματίδι,

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ φενίς, καὶ πολιτικῆς κίσμας βοχής
ἀσυμφώνεις οὐ παρερμένη, οὐ γέμαστη
εἰς συμφωνίαν αἴδη.

Α' πόλλων σοφίας αἴχνυσθε,

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ σερπιᾶς.

Α' πόλλων τῷ μητρόπολι σοφίας πατέρων τοῖς αἰθερπίνοις
σήθεσι δέρνεμει,

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ τῶν Θεῶν σοφίαν θεωτέστθ. θεῖον δέρματος τοῖς,
καὶ αρετῆς τὸν ἀνδρεῖον
ψυχῆς παρέχει.

Α' πόλλων τὸν Οὐρανούν πνεῦμα,

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ τὸν Αλκαστόν ρώμην.

Α' πόλλων τοῖς Θεοῖς πολλῆ
τίθεται,

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ τοῖς βασιλεῦσιν.

Α' πόλλων ὅπι τέττας δέρματος θεῖος εὔενεθος,

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ αἴθανατθ., καὶ Θεῖος, εἰ βέλει

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ γὰρ τὸν ιμετέρας φύσεως θεῶν βασιλέα
θαυμαζεῖσις ὅτι βασιλεύει.

Τὶς οὐδὲ

τὸν ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΝ τὸν Καΐσαρα εἰ κηρύξει
αἰαβιούστα τὸν πόλλων.

ἄντερ καφός οὐ μη ἐπαγνῶν τὸν ιερακλέα,
καὶ τὸν καὶ οὐ μη κηρύττων τὸν ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΝ
αἰαβιούστα τὸν πόλλων.

Α' γε Ελληνικὴ Μάζα,

τὸν ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΝ τὸν Καΐσαρα

οὐδὲν δέξαντος οὐ κόσμοθ. ἐν χορδαῖς τῷ σόματθ. ἔχει,

καὶ τὸν διέχεια τῶν αρετῶν ἔχει,
οὐπερ αἴπαντα θερβάλλει.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΟΤΣΑΛΟΣ Ο ΚΡΗΣ ΕΠΟΙΕΙ:

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΕΒΑΣΤΟΤΑΤΟΝ

Φ Ε Ρ Δ Ι Ν Α Ν Δ Ο Ν

Τὸν Καίσαρα ὄντινα οὐ εἴλας αἰρεῖ σφίτευκα βασιλέα
καὶ Αὐτοκράτορα.

Γεωργία Μιχάλι τῷ Κρητεῖ.

ΣΟὺς λύρας διδόλούς εἴλιών μέλπου ἐπαίνες,
Οὓς αἰνέα σοφὴ Ελλὰς αἴγαν σε τέλαι.
Αλλάγε αἰνολύκη τύρκοιο τυραννίδα θραύσου,
Σκηπτέχει δ' ὀπάσαι σοὶ Τελέθρια μεγάλα.
Οὗτας εἰ τρέσεις, σὺ ἔργον ἐπάξιον ἔσαι,
Απόλλων δ' ἔσει σὺ χθονὶ Αὐγούστῳ.

Græci Elogij, in quo FERDINANDVS III. Cæsar, rediuius Apollo prædicatur, interpretatio Latina.

Agedum persona Græca Cythara,
& olim, & modò in Regum laudibus canora,
chordas tuas pulsā elegantiæ melodiâ suauissimas;
tui ingenij vela non Æolo, sed Mineruæ dicata
pande.

Laudum tributum, vt venerationis signum, repende rediuiuo Apollini
FERDINANDO III. Cæsarum Cæsari,
quia Cæsarum Gloria;
quem si laudans canas, virtutem Solis Solem
& canis, & laudas.

Apollo amico Musarum stipatur choro;
FERDINANDVS Cæsar magnifico omnium virtutum choro,
qui inter se digladiantes ita resurgent, vt omnes
in admirationem rapiant.

Apollo in terris liber prudentiæ dicitur;
FERDINANDVS Cæsar in imperio prouidentiæ.
Apollo regnat in Olympo luminibus virginitatis conspicuo;
FERDINANDVS in Cœlo Germaniæ gloriæ nobilitatis
illusterrimo.

Apollo inter sidera Sol, quia illuminat;
FERDINANDVS inter sceptræ, quia optimè regit.
Apollo in inferis sceleratos castigat;
FERDINANDVS in Imperio;
ambo Iustitiæ oculi.

Apol-

Apollo Coronis cingitur lauri,
FERDINANDVS triumphorum.

Apollo semper in aspectu iuuenis ,
FERDINANDVS in Innocentia ,
licet in Mundo miraculum .

Apollo congruentia morbis adhibet corporibus ;
FERDINANDVS animabus ægrotantium ex illis pestibus,
quæ in Deum armantur .

Apollo dulcedine Cytharæ mulcet corda omnium .
FERDINANDVS dulcedine verborum animam ,
& linguam inanimis , ac elinguibus præbentium .

Apollo manibus Cœli sphæras adaptat ,
FERDINANDVS cœlestis ac politici Mundi disceptantes
vel sollicitando, vel nutu in concordiam vnit .

Apollo Sapientiæ præses ,
FERDINANDVS exercituum Dux .
Apollo sœcunda Sapientiæ semina humanis corporibus influit ,
FERDINANDVS diuinâ scientiâ conspicuus exempla
virtutis, ac vitæ
hominum mentibus præbet .

Apollo Homerorum Musa ,
FERDINANDVS fortium robur .

Apollo plurimi habetur à Dijs ,
FERDINANDVS à Regibus .

Apollo hisce clarus in Numen quasi euasit ,
FERDINANDVS gestorum gloria diuinum quid sapit .

Quis igitur
non prædicabit
FERDINANDVM III Cæsarem .

rediuiuum Apollinem ?
Quemadmodum mutus, quisquis non laudat
Herculem ,
ita

quisquis non prædicat FERDINANDVM III Cæsarem .
rediuiuum Apollinem .

Age Musa Græca ,
tuam pulsa Cytharam ;
FERDINANDVM Cæsarem ,
quem totus terrarum Orbis in sui oris chordis habet ,
habe ;
quem cùm habeas, ipsam habes virtutem ,
quæ omnia superat .

Epigramma Græcum in Augustissimum
F E R D I N A N D V M III C A E S A R E M,
quem Græcia suum elegit Regem,
& Imperatorem.

TVAS lyra Græca tuam gloriam recensentes cecinit laudes.
Quas audiens docta Græcia te poscit suum Imperatorem.
Sed age grauis Lupi Turcæ tyrannidem frange,
Et dabit tibi Regis magni honorem.
Si ita facies, te facinus dignum erit,
Et eris Apollo in terris liber.

ELOGIVM IV.

I T A L I A.
SONETTO
DEL SIGNOR AGOSTINO FAVORITI.

 ONTRO te s'armi pure il furor cieco,
Ecollar tenti, ò ricusar l'Impero ;
Che'l brando vincitore, e'l cor guerriero,
FERNANDO, c'l Dio de le vittorie hai teco.

Ei miri te con liuid'occhio, e bieco,
Che calcando di Gloria il bel sentiero,
Rendi à l'Aonie Dee l'onor primiero,
Mentre scriuon di te l'Arabo, e'l Greco.

Per te spiega KIRCHERO in dotti inchiostri
Le note de i miracoli, ch'eresse
La saggia Memfi, e'l barbaro Sefostri.

Vario è l'arcano de le forme impresse:
Mà d'vn linguaggio sol parlan quei mostri,
In dir, che à prò del Mondo il Ciel t'ellesse.

ELOGIUM V.
HISPA-NIA.
A LA CESAREA, Y AVGVSTA MAGESTAD
DNE
FERNANDO III.
EMPERADOR.
ELOGIO

De Don Francisco de la Carrera y Santos, Academico
de los Anfistilos, de Roma.

S O N E T O.

*L Principe mayor, al Soberano,
Que en repetidas glorias goça el suelo;
Al que apostando imperios con el Cielo,
Se duda entre los fueros de lo humano:*

*Al Esplendor Austriaco, que bufano.
Le admira tanto bárbaro desbelo,
Rindiendo la zerbiz, con desconsuelo,
Al impulso imbençible de su mano.*

*A este Campion, en culta reberente
Atanasio Chierchiero, dà la gloria,
Que fue de Egipto honor, en breue summa;*

*Porque traberla puede solamente
Del sepultado olvido a la memoria,
Para tan grande Principe, tal pluma.*

ELOGIVM VI.
G A L L I C V M
A LA MAIESTE DE L'EMPEREUR
F E R D I N A N D III.
Sur l'Oedippe Aegyptien.

S O N E T
DE PIERRE SIFFREIN GALTERII.

ROME, tu doibs beaucoup à la magnificence
De ces faineux Cefsars, dont tu tiens tes beautés,
Et qui t'ont autrefois faict vaincre en raretés.
Tout le reste du monde aussi bien qu'en puissance.

Ces grands liures du Nil, dont la rare science
S'esleuant jufq'au Ciel, voloit des touts costés,
Ont estés par leurs soins dans tes murs transportés,
Faisants gemir la mer, dessous leur poids immense.

Mais ces liures n'estoient, que des liures muets;
Et toute leur science inutile à jamais
Aux plus perçants esprits eust demeuré secrete;

Si le grand FERDINAND, pour nous la reueler
Par les heureux traux de son docte interprete,
N'eut trouué le moyen de les faire parler.

ELO-

ELOGIUM VII.
L V S I T A N I A.
FERDINANDO III.
CAESARI.
ELOGIO PORTUGUES
A FERNANDO III. Rey de Romanos, Emperador Eleito.

Onsagraraõ os Antigos ao Sol seus Obeliscos; hoje se dedicaõ a FERDINANDO Emperador, Sol animado. Dá luz de exemplo aos Reys; sombra de emparo aos Sabios. São mais altas suas virtudes, que profundos os misterios dos hieroglificos. São mais peregrinas suas perfeições, que peregrinas as figuras das Pyramides. Leuantaraõse estas para memoria; agora se illuõraõ com o entendimento. Com acertada eleição offreça hum Germano o sentido germano destes enigmas ao Emperador Eleito de Romanos; que he juntamente Augusto, e Mecenas: Augusto para os Vassallos, Mecenas para os Sabios Varoës. Aquelles enriquece com a fortuna de Cesar, aestes alenta com o fauor de Mecenas. Tome Carlos Quinto colunas com o Plus vltra, desuas armas vitoriosas. Aceite FERDINANDO III. firmissima coluna da Religiao Catholica, Obeliscos, com o non Plus vltra, de suas diuinias virtudes; que bem correspondem Obeliscos, e colunas. Ia Grecia may das sciencias por nome, e em figura de Grecio rendeo obediencia ao Imperio: agora o Egypto por misterios e figuras, e Roma Theatro dellas. A sombra da Cesarea Magestade crece a luz da sabiduria. Resuscitaõ à vida figuras mortas; Tornaõse politicas as que eraõ mudas. Bellas as que pareciaõ monstros. Milagres da protecção Imperial: que chega a obrar marauilhas nas mesmas marauilhas do Mundo.

ELOGIUM VIII.
ANGLIA.
IN
FERDINANDI III.
AVGVSTISSIMI

Iuxta & Sapientissimi Imperatoris munificentiam, qua
obstetricante Kircherianus Oedipus post viginti an-
norum nixum feliciter editur in lucem.

ENCOMIUM ANGLICVM

Jacobi Albani Gibbesij, Med. Doct.

PO no more, turn'd milky cow, doth stray,
Nor *Apis*, the black oxe, Canopian hay
Chews into oracles: *Anubis* now
Barkes North, and *Ibis* heares no Coptick vow.
Nor *Pyramids*, nor *Hieroglyphicks* haue
Or place, or priest in *Memphis*; *Belu's* graue
It selfe lyes digg'd vp, without Obeliske,
To open ayre, wherein some Basiliske,
Or fowler serpent lurkes; which was in yore
Prest (wondrous to behold) by many a score
Of lofty towring spires. So nothing stands
Touch to fell tyme, or scapes its greedy hands.
Cambyses could doe this! *Augustus* yet,
Inclin'd by pitty fau'd what he might get.
Rome shews in whole and parcels all the rubble
Of wasted *Aegypt*, giuing pleasant trouble,
And most sweet rack to witts, to know, and see;
The mangled parent of Antiquitie.
Aegypt, mother of arts, where better might
Then here, ith' lapp of science, take delight,
Gather'd in *Rome*, dismember'd? perhaps too
Appeare farr brighter, then did euer doe.
A *Capitol*, a *Cirque*, a *Vatican*,
Mar's field, a *Pallace*, markett *Vlpian*,

The sacred street with the triumphall gate,
The court, the porche, the pulpit, sett a stately
Farre other, then brick-Walls of Babylone,
Or Niles dry-shoare bepau'd with pibblestone:
To Negro's miracles, who knew no better,
As vnto vs their beast or fowle a letter.

No longer shall it be so. For their *Sphinx*
W'haue found an OEDIPVS, doth solue the links
Of chayn'd mysterious emblemes, holy rites,
Close riddles, obscure symbols; *Egypt's* nightes;
Scarce hauing other darkenesse. KIRCHER's he,
That whylome gaue a proofe of masterie
O're such concealed wisedome, when the *Pile*
He did expound of *Sothis*; held a vile,
And lumpish masse before; not vnderstood,
Till great PAMPHILIO's order made it good.
Yea chang'd its name, and call'd it from his ovvne,
With golden gentle *Doue* resplendent shovvne.

Thankes then to high and mighty FERDINAND
For this hidd treasure, from whose noble hand
The vworld's inricht, and eu'ry single vight
Grovvth more then Sophi, put so forth to light.
What marueyle? since he animateh stones
T'instruct our ignorance, inuests the bones
Of dumbe Harpocrates vvith flesh againe,
To play the *truchman* in a human straine.
O efficacious mouer! apes, and ovvles
Speake cathedratick language: by thee, sovyles
Pythagoræan proue: transform'd an Ass is
So reu'rend, I'de svveare it vvere Amassis.
To thee belongs the fame of *Trismegist*,
A righter *Hermes*; th'haft outgon the list
Of's triple grandure: or if that not please,
Joyne Ptolemies, and stout Musagetes.

This is the *United* sense of th'Vniuerse,
Though differing tonges it many vvays reherse.

ELOGIUM IX.
FERDINANDO III. CAESARI
GERMANIAE, HVNGARIAE,
BOHEMIAE REGI TRISMEGISTO.
GERMANIA.

Ehren-Lied

Dem Grossmächtigsten vnd Vnüberwindlich-
sten Keyser

FERDINAND DEM DRITTEN
Zu Ehren gesungen

Von G. P. H. Dicasta Norimberg.

I.

VNST-SPIELENDE Schvvestern ernevert den reyen,
Besinget der Künsten erfrevvtes gedeyen!
Die Trommel, Trompeten, Kartaunen, Muszqueten,
Die rasenden Waffen
Das buffen vnd passen, der donnrenden Regen,
Vnd blinckrenden Degen
Nun liegen entschlaffen.
Bestimmet den Chor!

Weil FERDINAND bringet die Künsten hervor!

II.

Die saiten mit frevden kunstlieblich erklingen,
Die jauchzenden stimmen nun ringen mit singen,
Das geigen vnd pfeissen, das schluffende schvveissen,
Der vvürblenden flôten,
Das schallen vnd hallen der prallenden zincken.
Das steigen vnd sincken
Der holen Corneten
Bricht lôblich hervor.
Weil FERDINAND bringet sein Weiszheit empor!

Gott

I I I.

Gott, vvelcher' die vvallenden Wellen beschlossen,
Dasz selbe nicht außer dem Vfer geflossen,
Der steuret den Kriegen, verleyhet das Siegen;
Dass Friedens gedancken
Vom Himmel durch jrrdische Götter herrühren.
Die Hertzen regieren,
Vnd sonder beschränken
Eröffnen das Thor,
Dasz FERDINAND bringet sein Weiszheit empor !
I V.

Die Künste begünstigt vom höchsten Regenten,
Verjaget, geplaget, sich selbsten nicht kennten,
Beginnen zu steigen: sie vverden ihr eygen,
Die lagen darnieder;
Ervveisen vnd preysen, vvas vveyland verborgen,
Mit seltenen sorgen.
Vnd zeigen sich vvider
In hôhesten Flor:
Weil FERDINAND bringet sein Weiszheit empor !

V.

Die steine mit schvveigenden zeichen begeistert,
Von vvunder-dolmetschender feder bemeistert,
Sich selbsten bekrömen, erschallen, ertönen,
Vnd lassen sich hören:
Die Weiszheit vnd Rähtzel der Alten entdecket,
Von Todten ervvecket,
So klügliche lehren
Vergnûgend das Ohr;
Weil FERDINANDs Weiszheit nun blicket hervor !

V I.

Gott, vvelcher vns Teutschen die Ruhe gegeben,
Erhalte den Stiffter des Friedens,bey leben !
Sein Name bekleibe, verevviget bleibe,
Mit guldenen zeilen
In gvvidmeten Steinen mit lust zu lesen,
Ohn alles vervvesen !
Wir müssen nun eilen
Mit singendem Chor;
Das FERDINAND bringet die Künste hervor !

F E R D I N A N D O III.

Electo, & Coronato suo

R E G I

H V N G A R I A.

Quemadmodum in his Aegypti Obeliscis, Oedipo interprete ã Savaria immortalitate donata vetera Aegypti secula legit ; sic in FERD. III. tanquam in Obelisco suo, seu Pyramide coronata, veteres Regum, et Heroicorum suorum temporum glorias se lecturam sperat : et sic ait :

1. Egi Aegyptusnak, s'ím az Oedipus-
Hogy kovét nézegettem; (nak
Régi Királyimnak, s'el-dölt Oszlo-
Szép hírétemlegettem; (pimnak
2. De reád tekíntvén, szívem-rád függesztvén,
Reménlye fohászkottam !
Es már nem sírással, de nagy óhajtással,
Ottan így okoskottam :
3. Romlott-Aegyptusnak, s'tólmács-Oedipus-
Irásít ím itt látom. (nak
Règi szépségemnek, és dicsőségemnek
Romlását nem firatom,
4. Mert FERDINANDOMBAN, választ Királyom-
Mint Királyi kő-szalon, (ban,
Régi Királyimnak, s'edes Fiaimnak
Szép nevét fel-találom.

s. István-

5. Istvántól, Lászlótól, Mátyás Királyomtól
Valakik most felnének
Magyar-Koronádban, Magyar Országban
Hogy ha most ök elnének;
6. Nagy FERDINANDOMTOL, mint úji ISTVÁN
Kivánom hogy fellyenek (NOMTOL,
S'az én Szent Királyim, vitéz Kapitányim
FERDINANDBAN élyenek.
7. En vagyok Atyádnak, s Császár-homlokod-
Szabad koronázója! (nak
Kérlek koronámnak, maroknyi hazámnak
TE légy Oltalmazója:
8. Szomszéd-ellenségem hamis békességeim
Hogy azt ne vesztegesse;
Hanem Ofzlopimmal, úri-Fiaimmal
Felséged építhesse.
9. Hallyon ellenséged, és élyen Felséged
Szabad Magyar Országban:
Hogy ISTVÁN Királynak, és koronájának
Társa légy Meny Országban.
10. Eddig é kőveknek, mint élő könyveknek,
Romlott kő-kép-írási.
Kő-, s könyv-olvasásban, és könyvhullatásban
úszó pennám-sírási!

FERDINAND CSASZAR, E KÍS IRAS FELSEGEDHEZ IGY OHAIT:

Quan-

*Quando Aegyptiacis spirantia secula saxis.
Canaque saxa tuis video viuentia chartis,
Oedipe; mox patrijs altum illachrymata ruinis,
Heu mibi! dico, meos pulcherrima sceptra colosso!
Sic & ego iaceo!
Ne iaceam: tu ita, felix, Auguste Colosse!
Quotquot & Ungaricis felicia nomina scepiris
Aurea Apostolico fecerunt tempora Regno,
Omnia in Augusto legat aetas nostra colosso,
Dum veterisque noueque facis compendia famæ,
Iam raucas tergens lachrymas, atque unicus implens
Quod solet aut virtus, vel fors fortuna vocari.*

Ita Hung.

ELOGIUM XI.
BOHEMIA.
Neymocniegſſyho a Neyneprzemozjemiegſſyho
C R S A R Z E
F E R D Y N A N D A
T R Z E T I H O
VHERSKEHO A CZESKEHO KRALE &c.

Ziadny' nelze doſti chuvatli.

1
Yt te vvflyckni Národo-
vve,
FERDYNANDE, chvvá-
lili,
VVflyckni spolu gazyko-
vve
Tvva dûftognost fla-
vvili:

*MNES linguæ et
Nationes Te FER-
DINANDE lau-
dare non sufficiunt.*

2
Nemohliby z vvfly moz'nosti
Doſt o Tobie mluvviti,
A z niziadnau vvy'mluvvnosti
Chvvály tvvē vypravviti.

3
Zdaliz' ga' vvfslak proto muſym
Do konce vmlknauti,
Slávvy tvvē ſe nepokusym
Aspoň zvvrchñe dotknauti?

4
Acz ga' nic dle tvvē hodnosti
Nemohu povviedeti;
Z mé vvfslak flusſné povvinnosti
Nemohu téz' mlczeti.

5
Zdaliz' fnad mezy giny'mi
Czesky' gazyk przemily',
Gazyky vvfcerozliczny'mi,
Bude ſám nezdvvorſily'?

6
Ziadny' Národu Czeske'mu
Krzivvdy te' ať neczini,
Zie neczinie Krály ſvve'mu
Vctivvosti, zavvini,

*Non ideo tamen linguam Bohe-
micam tot inter alias filere
decet, et Regi suo honorem de-
bitum non exhibere.*

7
Ey tehdy przeslavny' Ktaly'
VVjteg od Sluhy tvve'ho,
VVslech giny'ch Gazykuvv chvvaly
Mieg odemnic same'ho.

8

Tys vvssy ctnosti ozdobeny'
FERDANDE neyctnostniegssy
Tys *Atlas* nevvymissleny'
Mocnarzi neymocnieyssy:

9

Tys *Theseus* vvz'dy chvaleny'
Pln laskavve' sylnosti,
Hercules neprzemozieny'
Pln vvtipno-vdatnosti:

10

VV tvve' vvelke' myсли ma' Staneck
Poboz'nost, Spravvedlivost,
V tebe ma' zlaty' schranek
Z Sstiedrofti Dobrotivost:

11

Maudrofti tvve' se Sviet divvi,
Giz' to nepochopuge.
Neni nez'li zavvistivvy,
Genz' Tebe nemiluge.

12

Tys na's Osiris Cy'sarzi,
Ty gsy vvsech Srdcy' zidost,
VVsem gednim zrzenim tvve' tvvatzi
Dustogne czinjs za doft.

13

O'nis od Egyptzanuvv
Misto pravve'ho Boha,
Od tech nemaudry'ch Pohanuvv
Byl ct'en przes Le'ta mnoha.

14

Za Boha gim Slunce bylo,
Osiris gey zuvjce,
Zieby vvse dobre' czinilo
Zle' se domnivvagje.

15

Bohatstvjm svyy'm mu' czinili
Czeſt Egyptskij Krælovve,
Z vvflym vmiennym mu' slauz'ili
Te'z' gegich Mudrcovve.

16

Gemu ke cti se lamali
Hory cele' z kamene,
V Velke' Skaly se tesali
Do prostrzed Miest vvnoslene.

17

Coz' vvse o Slaupjch spyczaty'ch
Y Plinius spysuge,
Te'z' Mramorzjch cztyrhannaty'ch
Spufob doft vkazuge.

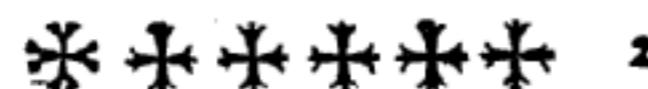
Salve igitur.

Omnibus virtutibus praedita,

Tu Orbis nostri Soles,

*quem Aegyptijs Osirin vocabant,
et tanquam Deum colebant,*

In cuius honorem Obeliscos erigebant,

2

18 Gichz'

18

Gichz'to ssyroke' dolegslj ,
 A rovvne' cztyry strany,
 Auzslj ku sspjcy vvrchniegslj
 Se zcha'zy' z svvy'mi hrany :

19

Totiz' paprsllek Sluneczny'
 Tak vvypodobniovvali ,
 Dle zdani svye'ho dar vvdieczny'
 Sluney offierovvali .

20

Nesledovvnik tys pravveho
Slunce Spravvedlnosti,
 Nämietek FERDINANDE geho
 Gsy bez vvisy pochybnosti .

21

Geden Ctnostj tvvy'ch paprsllek
 Z svvau neygasniesly zárzi
 Svvieta cele'ho okrsllek
 Osvviecuge , Cysarzi .

22

Kacy'zsky'ch bluduuvv temnosti
 Od mnohy'ch vvypuzugels ,
 K pravvdivve' VVj'y svvietlosti
 Blaudicy' przivvozugels .

23

Z obvvzlässtn pak povvinnosti
 Czechovvè ten blesk vvdiecznie
 Te tvvè Královskè gasnosti
 Slavviti budau vviecznie .

24

Przjgmi tehdy Mramorovvy'ch
 Tiech paprslkuvv Slunecznych
 Obrazy' z ruk Kircherovych ,
 Za dobrodinj vvdieczny'ch .

25

BVH Tie Domu Rakauzske'mu
 Chràniti vvz'dyky sám racz :
 A Smrt Nämodu Czeske'mu
 Zárz tvvau dlaaho nezamracz .

Si toto facunde voces *Caducifer Orbe*
Linguas, Cæsaream laudando vt vincere possis
Virtutem : sine laude tamen superatus abibis.

MELCHIOR BALTHASSAR HANEL S. I.

ELO-

ELOGIVM XII.
ILLYRIA.

ЖС ПѢЯН

Големомъ, Пресѣлномъ, Преславномъ
Зяръ, Херднѧндъ Прѣтомъ;
Локелѣкшемъ толкокѣтъ Ієг҃їлска
Каменна столпи. Іа же пребесѣдѣ
Изѣщи мѣдреџъ.

Ятѧнѧсъ Кирхаръ.

NAPIS POHVALNI

Golemomu, Presilnomu, Preslavnomu ęaru

H V E R D I N A N D V
T R E T O M V.

Povelivzemu tolkovati Iegipskæ каменнаæ stolpi.
Іа же prebesjdi izuqi Mudreç
Атанас Кирхаръ.

Maxima, Potentissimo, Gloriofissimo

IMPERATORI

F E R D I N A N D O III.

Mandanti enarrari Obeliscos.

EPIGRAMMA PROSPHONETICVM.

Augustissimo Teroptimoque Cæsari:

ILLYRIA

Vitam precatur,
Pacem gratulatur,
Victorias ominatur:
Hoc in Operc

Au-

Augustali munificentia
 planè digno .
 Cui simile Orbis non vidit .
 Vnde & Musa Illyrica
 Prorumpit in versus inauditos ;
 Carmineque Illyrico, modis
 Latinis colligato ,
 Maiestatem Sacram
 deuota veneratur .

D . V . M . A
Harvački.

Vile, gorske knegínye,
 Ke u kólo saſtâvze
 Spívate dívne písni ,
 Nad studençí bistrími ,
 Kímno vicnôe íme
 Orpey Odrízkih dao ye Knez peváça.
 Gdi mutna, ūka Mariča ,
 I virovítia Strúmiča ,
 Súfedski īzuír prijamže
 Idu protívne číste .
 Vile , ke iz visôčih
 Drivate Ríle varhôva
 Žirôka Sridçà grâda
 I xitorodna pólya .
 Razmîrate ocíma .
 Istiňu mi kazuite :
 Kadí su one gúſle ;
 Kími iz iám martvackih
 On svoiu, na svít bili ,
 Euridíku vedíže ?
 Kími derlyive vuke ,
 Divye medvide , i ríše ,
 Pokôrné si tvorâže .
 Kod vasli se hrâne ; il zaísto
 Bózi rázkóžno nyími
 Svoie gudu popívke ?
 Oníh, oníh ie meni
 Gólemo nínye tríba .
 Da flavim sîlna çara ;
 Da spômnim mudra muxa ;
 Da pravim dívno dílo .

CARMEN PINDARICVM
Illyricè modernè .

Nymphæ, montane principes ,
 Quæ in chorum sistentes
 Concinitis geniales hymnos :
 Lympidos supra fontes ,
 Quis nomen dedit æternum ,
 Odrysiorum Orpheus princeps vatum .
 Hebrus ubi amnis turbidus ,
 Strimonque vorticofus ,
 Ortu vicine sumpto ,
 Adueras abeunt vias .
 Nymphæ , que ab excelfis
 Frondosæ Rhodopes iugis ,
 Spacious Sardica urbis
 Et frugum feraces campos
 Dimetimini oculis .
 Vera mihi narrate :
 Vbinam Lyra illa ;
 Qua ex cauernis inferum ,
 Ille suam, ad lucem candidam ,
 Eurydicen ducebat ?
 Qua laniaces lupos
 Ferosque ursos, lyncesque ,
 Obsequiosos tenebat .
 Vobisne illa conditur ; an reuera .
 Dij iucunde ad illam .
 Sua personant carmina ?
 Illa nunc, illa mihi
 Est vehementer opus :
 Ut celebrem fortem Cæsarem ;
 Ut memorem sapientem virum ;
 Ut narrem mirum opus .

P J S A N

Staroslovinski.

IAMBICVM BETTINIANVM

Sclauonicè antiquè.

Silni nebesnjm čar opomenyen gibom
Dívna tvoríti iest povelj cudefa:
Kirharxe djvna mjru stvorj cudefa,
Iako bo Móiza xezlyem udarj skalu,
Abye xe xivjh vód izavrízæ vrútci;
Síce i Kírhat skali gdj kosnù umom,
Táineæ vrútci mûdrosti sæ iavízæ.
uxe da vñolknut strúni boginy Parnaskjh
Spjvati díjvnjh hvalnaia djla muxey;
Vsíxe dvoivara hæ sínavi luzi góri
čárskimi glašno da vozvonæt hyalami.
uxe i mudrjh ti Davoriy podately,
Vil medoglasjh gizdâvi kolovode,
Skíni iz glavi tæ svjtonosæ tráki,
Ixeno mnæt sæ xârkago sôlnça kósi:
Ibo bezumya markluiu nôq razgónæt:
Tixe Homítru vólhve suspæti djvno
Petyc: i væneç lôvorni püsti lúczim.
Hóqet bo pravda; da iashni svjta traçi
Celò caſtnöc Svjtlago čara pažut;
Pravda kazúiet; da mudro Átanasa
Cudnago tíme lôvorni vænec krasit.

DAVORIJA

Sarbski.

Klíknite mi sîlna čara mîla bratyo,
i druxino;
Nacní More Davoriju; ili qu iu ia za
péti.
Kripost mi va svakom muxu hválé y'vri-
dna i požténja;
A iz čarskih ona pârsî kot daniča lípo
blîska.
Kim te ímam slavni Kralyu pêti glasom,
il besidom?
Ti, za mûdrost dati zqedre mîlovaao nîsi
zlata;
Vrídno ti y' iz obla zlata klast'obraze, i
stebore.

EPOS HEROICVM

Modi & styli Sarbiaci.

Insonate fortæ Cæsarem cari fratres, & se-
dales;
Incipe commilito heroicum; aut id ego infor-
nabo.
Virtus quidem in omni viro laude est digna, &
honore;
At ex regio illa pectore, cœn phosphorus pulcre
fulget.
Qua te debo gloriose Cæsar canere voce, aut
sermone?
Tu pro sapientia copiose dando non pepercisti
auro:
Aquam tibi ex solido auro poni statuas, & co-
lumnas.

D A V O R I J A

Latinski.

Ni cestiti çaru, tvim díkam bilo do-
vólyno,
Cà se neizbroinih glasom proßavlyaze
lyudi
Tva krípost: iur i tvardo zvoní tva íme-
na skalye,
I studene stíne daju mûdrosti flovesa.
Kih, pokoli lítnih dví tísuqa Sunce okru-
gov
Obtece, viklaſti mûdraç nemogaze ie-
dini;
Sam Atanás ova cuda tvorí: sam-
pameti sílom
Iskre návukov iz kamena kreže bogato.

Na perutih, hválē çarovo pako íme vi-
sóko
Prik gôr, i priko móra leti, i nebesa do-
síxe.
Iur moa kobza mucí: ali hót nevstane
xeliti,
Cestito mnoga líta çvati, floví, íme go-
lemo,
Vikuy, premagay, vladay, bud stražno
protivním.

EPOS HEROICVM

Modi Latini.

Non erat, o felix Cæsar, tuis glorijs satis,
Quod innumerorum vocibus prædicabatur po-
pulorum
Tua virtus: iam & dura sonant tua nomina
saxa,
Et gelidæ cautes edunt sapientia verba.
Quæ, ex quo duo millia annuorum Sol circui-
tuum
Percurrat, sapientum nullus valuit explanare;
Solus Athanasius hac miranda facit: solus in-
genij vi
Scintillas doctrinarum ex lapide excutit copiose.

At Cæsareum, super alas laudis, nomen subli-
me
Trans montes, trans maria volat, & sidera tan-
git.
Iamque mea cithara filescit: animus vero vo-
uere non definet:
Perfauste multos annos flore, claresce, nomen
ingens,
Perenna, triumpha, regna, inimicis esto tre-
mendum.

Georgius Crisanus accinuit.

EIVSDEM

A D T V R C O S

Allocutio Turcica pro huius libri lectione.

Bu dunjadè dogurlikten ey maldarlük joktur,
Allâh tala adamlarà jalnæz onì uerür.
Brè siz járer Otmantilèr acinæz gjozleri:
Ve bakænæz bu kitâbde akildar sozleri.
Bundà vardur hak Tangriden hep tamam bilmeklik:
Her kim bunı okúrisa, onún dur dogurlik.

In hoc Mundo pre veritate melior thesaurus non est,
Deus bonus hominibus illum solus largitur.
Heus vos martiales Otmanidæ aperite oculos:
Et disficite in hoc libro sapientia verba.
Hic adest de vero Deo sincera notitia:
Quisquis hunc librum perlegerit, is veritatem tenebit.

ELO-

ELOGIUM XIII.

HEBRAICVM.

Ioannis Baptistæ Ionæ ex Sapheta Galileæ, in Romano
Athenæo Hebraicæ Linguæ Professoris.

אדברח נא
למלך המהולל במעשיו המפואר בחכמו
המרומם במלכותו האדריר האדרירים
מלך המלכים
פִּרְדִּינָנְדּוֹס הַשְׁלִישִׁי קִיסֵּר
הַרְוָמִים:

REGI

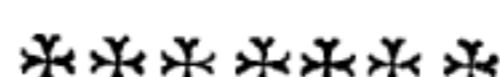
Glorioso in operibus suis, splendido in Sapientia sua,
excelso in Regno suo, maximorum maximo,
Regi Romanorum Augusto,

FERDINANDO III.
CAESARI.

ומר
על פִּרְדִּינָנְדּוֹס קִיסֵּר וְמֶלֶךְ הַרְוָמִים:

מלך בבל על שחלם:	בדבורי רת המשיח:
חמשילו חנכיה לעופת:	כנסיר ברום פורחה:
מלא הנצחה מורקמת:	כאור החמתא זורת:
על אחת כמות הקיסר:	פִּרְדִּינָנְדּוֹס חטזיות:
ולכל העולם מיישר:	לוות ישוע המשיח:
שהוא יהיה בנשר:	זועלה גלגול ירח:
יביטהוביו למרחוק:	לאחפיים ארא ישרא:
ימים על חמלך יוסיף:	ושלום עד בלוי ירח:

Alludit in hoc octasticho Poëta Hebræus breuiter, at ingeniosè, ad Aquilam, quam Ezechiel Propheta olim vidit c. 17. eiusque virtutes & operationes FERDINANDO Cæsari adaptat.

ELO-

ELOGIVM. XIV.

SYRIA

لأق ملها سچا هص

فِي بَلْدَةِ مُحَمَّدٍ

جذب

ادبیات ملک

Interpretatio Latina.

F E R D I N A N D O III.
C A E S A R I.

VRGE calame, & illius Aquilæ quæ sursum volat ,
Et duobus capitibus duorum Imperiorum typos gerit ,
Virtutes coloribus elegantibus scribe, pingue, triumphos
celebra ,
Et sacrificia & holocausta perfecta inter Syros ipsi maecta .
Calamus imbecillis ex ala anseris quomodo volem
Ad illum locum, ad quem vix peruenit magnus Iuppiter ?
Præsertim in ea manu quam ipse cognoscis ; & ad quem configiam ?
Propterea parvulus sum ab eius encomio omnibus modis & formis .
Descende igitur, & inferiores eius (virtutes) lauda ,
Et vota tua solue inter Syros, nè reprehendaris :
Neque hæc Ægyptius mihi permittit Oedipus ,
Quoniam omnia hæc miro modo ordinavit & figurauit .
Hunc igitur ego & tu calame audemus ,
Ut in eius laudatore coronam encomiorum illi offeramus ,
Et unico verbo perstringamus nostrum argumentum, audentes
Illum cognominare Ægyptiacè Zaphuatfanehb .

Abramus Ecchellensis accinuit .

ELOGIVM. XIV.

SYRIA

لأق ملعا بربا ههـ

فِرْدَوْسُ الْمُكَبَّر

الجنة مثلاً ونحوها، بالله فليس
وكل ذم ذمٍ، لا ذمٌ مختلفٌ، فهم عذاباً ملطفاً
لعمدةٍ قطعاً، حسنةٍ بحسبها، فمهما حسنةٍ
ومفلاً مختلفاً، حسنةٍ صحيحةٌ، ألم يرَ الله يحيي
حسناً مثلاً، فعندها ألم يرَ الله يحيي
لهم لذلةٍ ذلةٍ، وذمٍ ذمٍ، فهذا هو
ملطفه حسناً، بل يحيي الله حسناً، وذمٍ ذمٍ
لله حسناً، وذمٍ ذمٍ، فعندها حسناً مثلاً مثلاً
سبعين ملطفاً، ملطفاً ذمه، حسناً مثلاً مثلاً
وبسبعين ملطفاً، ملطفاً ذمه، حسناً مثلاً مثلاً
أولى ذمة، ذمة مثلاً مثلاً، حسناً مثلاً مثلاً
وبسبعين ملطفاً، حسناً مثلاً مثلاً، حسناً مثلاً مثلاً
ذمه مثلاً مثلاً، ذمه مثلاً مثلاً، حسناً مثلاً مثلاً
ذمه مثلاً مثلاً، ذمه مثلاً مثلاً، حسناً مثلاً مثلاً

Interpretatio Latina.

F E R D I N A N D O III.
C A E S A R I.

VRGE calame, & illius Aquilæ quæ fursum volat ,
Et duobus capitibus duorum Imperiorum typos gerit ,
Virtutes coloribus elegantibus scribe, pingue, triumphos
celebra ,
Et sacrificia & holocausta perfecta inter Syros ipsi maecta.
Calamus imbecillis ex ala anseris quomodo volem
Ad illum locum, ad quem vix peruenit magnus Iuppiter ?
Præsertim in ea manu quam ipse cognoscis ; & ad quem confugiam ?
Propterea parvulus sum ab eius encomio omnibus modis & formis .
Descende igitur, & inferiores eius (virtutes) lauda ,
Et vota tua solue inter Syros, nè reprehendaris :
Neque hæc Ægyptius mihi permittit Oedipus ,
Quoniam omnia hæc miro modo ordinavit & figurauit .
Hunc igitur ego & tu calame audemus ,
Ut in eius laudatore coronam encomiorum illi offeramus ,
Et unico verbo perstringamus nostrum argumentum, audentes
Illum cognominare Ægyptiacè Zaphnatfanehb .

Abrahamus Ecchellensis accinuit .

ELOGIVM XV.

A R A B I A.

لفردندوس قيصر الهاشمي *

FERDINANDO III. CAESARI.

مودة

بِكَ اذْتَشَرَ دِينُ الْحَقِّ فِي خَلْلِ النَّصْرِ
تَرَدَّى نَكْسَهُ الْأَمْلَاكِ بِالْكُسْرَةِ وَالرَّضَا^{جَهَّا} وَتَخَرَّكَ الْعِبَادُ بِالنَّهِيِّ وَالْأَمْرِ
فِيهَا مَلَكًا ضَاهِيَ الْمَلَائِكَ رَفِيعَهُ فِي الْمَلَأِ الْأَعْلَى لَهُ أَطْيَبُ الذَّكْرِ
لِيَهُنَّكَ مَا عَطَاهُ رَبُّكَ أَذْهَابَهُ مَوَاقِفُهُ عَنِ الْعَزِّ فِي مَوْقِفِ الْحَشْرِ
فَلَوْلَمْ تَقْرُمْ فِي اللَّهِ حَقُّ قِيَامَةِ^{هُ} لَمْ يَأْتِقُّ الدِّينُ ذَا النَّصْرِ
فِيهَا مَلَكًا عَمَّ الْبَسِطَةِ نَكْرَهُ^{هُ} يَرْجِي وَيَخْشِي عَمَدَ النَّفْعِ وَالضرِّ
وَانْسَبَتْ أَمْلَاكُ الزَّمَانِ الَّذِي خَلَّ^{هُ} فَلَا قَدْرَةَ مِنْهُمْ ذَعْدُ وَلَا قَدْرُ
رَأَيٍ لَكَ عَزًا لَمْ يَكُنْ مِثْلَهُ^{هُ} وَدَعْدُ خَلْيَا الشَّمْسِ لَا يَذْكُرُ الْفَجْرِ
فَامْتَالَكَ يَقْصُرُ عَنْهَا قِيَصُورُ^{هُ} وَمَنْ كَانَ مِثْلَهُ مِنَ الْمُلُوكِ وَأَكْبَرُ
لِعْمَرِي مُدِيقُكَ فِي كُلِّ هَرَا فَايْقُ^{هُ} جَلَ فِي اذْتِصَارِ الْزَّيْنِ لَكَ أَدْطَمُ الْقَدْرِ
فَذَكْرُكَ فِي الْبَرِيرِ زَاهِرًا^{هُ} قَلْمَغِي بِهِ سَكَانُ الْبَرِ وَالْبَدْرِ
لَكَنَ الْيَوْمَ أَتَنَا سَيِّدَنَا^{هُ} ذَقْشَهُ جَهْتِي فِي صَوَانَ اهْرَامَ مَهْدِيَّ

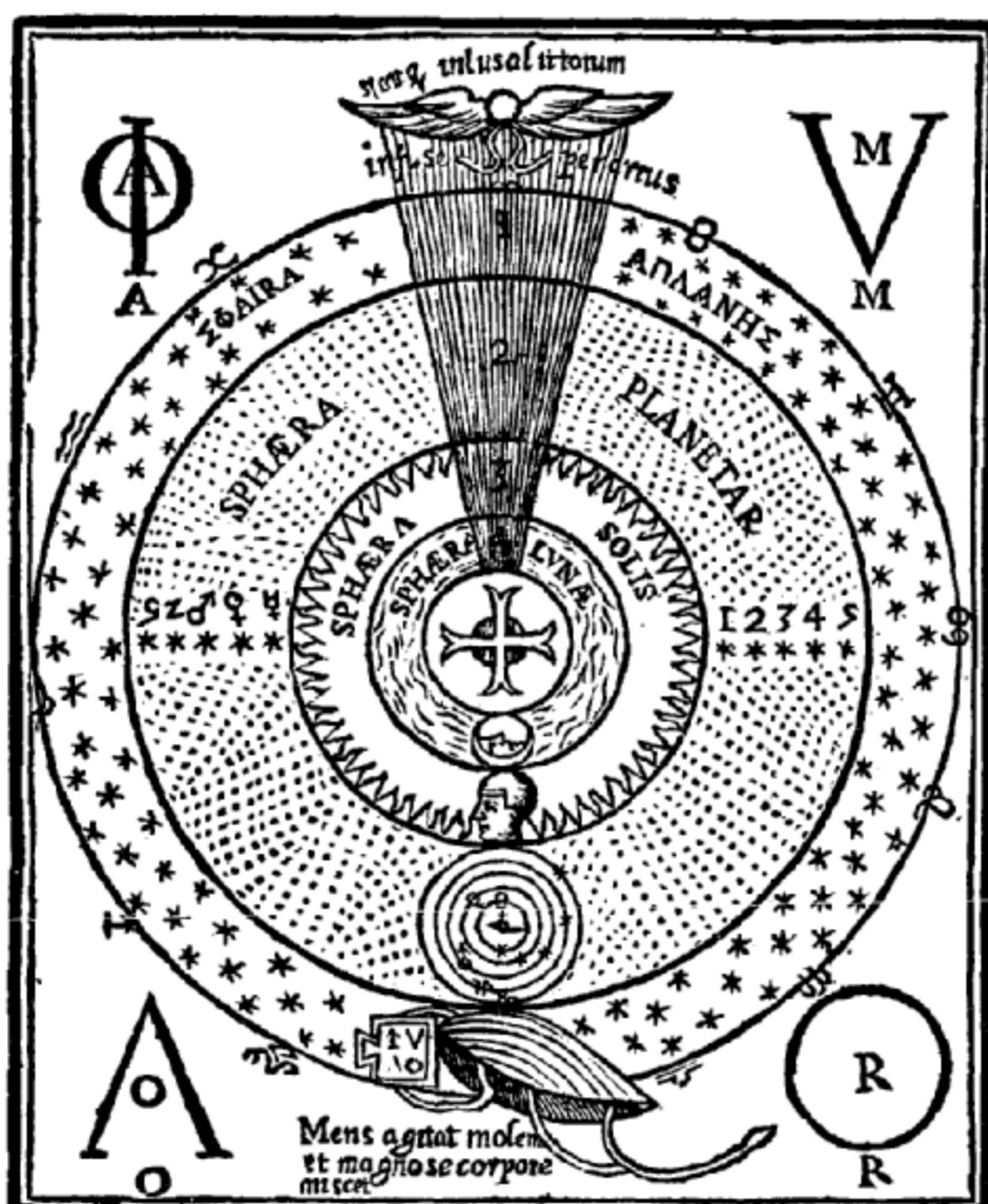
Interpretatio.

TE Auctore propagata est vera religio victoriosis vexillis,
Et terga profligata vertit secta infidelis;
Tuis obtemperant mandatis volentes nolentes Principes,
Ac tibi imperanti & prohibenti seruiunt mortales.
O Imperator, qui coelestibus comparare Angelis!
In eorum quoque gremio optimus tibi præparatur thronus.
Felix faustumque cedat Imperium quod tibi concessit Deus,
Ac pro meritis TUAE Maiestati aliud felicius elargiatur.
Nam nisi strenue pro Deo certasses,
Nequaquam ita victoriosa Christiana retisset religio.
O Imperator, cuius fama totum terrarum occupat Orbem!
Sperat unusquisque à te remunerationem, & multam timet.
Iam obliuioni sunt dati præteriti temporis Imperatores,
Nec eorum potentiae ratio amplius habenda est, neque maiestatis:
Is enim tibi adest maiestatis splendor,

Ut post Solis lucem nihil ducatur aurora.
 At tua comparatione longissime prorsus ipse abest Cæsar,
 Et si qui similes illi fuerunt Imperatores, & multi adhuc maiores.
 In his omnibus profecto valde tua excellunt encomia;
 At in religione tuenda præcipuum tuæ glorie sistis momentum:
 Atque hinc tua per Orbem terrarum gesta splendent,
 Quæ terræ marisque incolis celebrandi encomia præbent.
 Sed unus hæc omnia hodie Oedipus in silicibus pyramidum Aegypti
 celauit.

Abrahamus Ecchellenſis Syriacæ &
 Arabicæ linguae Professor.

His agitat Mundum magnus FERDINANDVS Ideis.

ELON

ELOGIUM XVI.

S Y R I A

לאפי זהיא זוביא
פרלינגרום תליתיא קסר דרומי
ורחמא מהירא דנוירותא ריאולפנא
מאמרא יעקוביא:

Gloriosissimo, Invictissimoque

FERDINANDO III. CAE S A R I,

Religionis, Literatorumque Refugio.

Acrostichis Syriaca.

לפרידינגרום הספר דרומי:

לעַל מֵן עִימָא וְנִיגָלָא דְרוֹמָא שְׁבִילָה מְדֻלָּל
פְזִיחָא נְשָׁרָא דְתָאָגוּ מְרִיאָא בְשָׁוֹלְטָן כָלָל
רְחִמָה לְרוֹמָא דְעַלְמָא רְוִמָא מְתוּם לֹא נְתָלָל
דְשַׁנִי שׁוֹפְרָח : אֲפָלָא לְזֹוחָה בְזֹועָא נְגָלָל
יְדַעַי מְצָרִין סְפִרִי פְרָסָם כְמוֹעָח דְלָל
נְסָבָן נְכִסְיָהוֹן וְנִישָא דְשַׁנְהָוֹן לְנֶפְשָׁחָדְלָל
נְשָׁרָא דְעַלְוָהִי הָדָן נְבִיא קְדָם מְלָל
דוֹשָׁת בְעֹזָא מְתָרָא לְאָרְזָא דְלְבָנָן מְטָלָל
וּבְנַקְשָׁת טוֹמָה וְפָאוּות חִזּוּה סְקִילָה וּמְשָׁבָלָל
סְלִיק טוֹר לְבָנָן וְנַחַף מְרוֹדוֹן דְקִיסָה מְצָלָל
קְטַפָּח לְלָבָא וְלְאָפִי מְעַרְבָּא טוֹמָה קְלָל
סְמָה בְאָרְעָא וְטָבָן מֵן זְרָעָא בְרָמָא עַלְלָל
רְמָרָם סְוִכּוּהִי וְחַכּוּנִי פָאָרִיהִי בְשָׁלָל חַלָּל
דְכַלְהָוֹן טְוַחְמָא לְמְטָלָה דְבַסְמָא זָמָן אַיְלָל
רְאָזָא דְמָרוֹן בְמְרוֹן אָרְזָא נְבִיא טָלָל
לְפְרִידִינְנוֹס הָא בְנְשָׁרָה לְחוֹן מְבָרָק מְחַלָּל
מְרִיאָא נְרִימָה וְעַמְמָא לְשָׁמָעָה בְלָחוֹן נְזָלָל
יְתִיר גְּרָפְרָמָה צָלָה דְרָסִים וְעַמְמָא דְלָל

12-

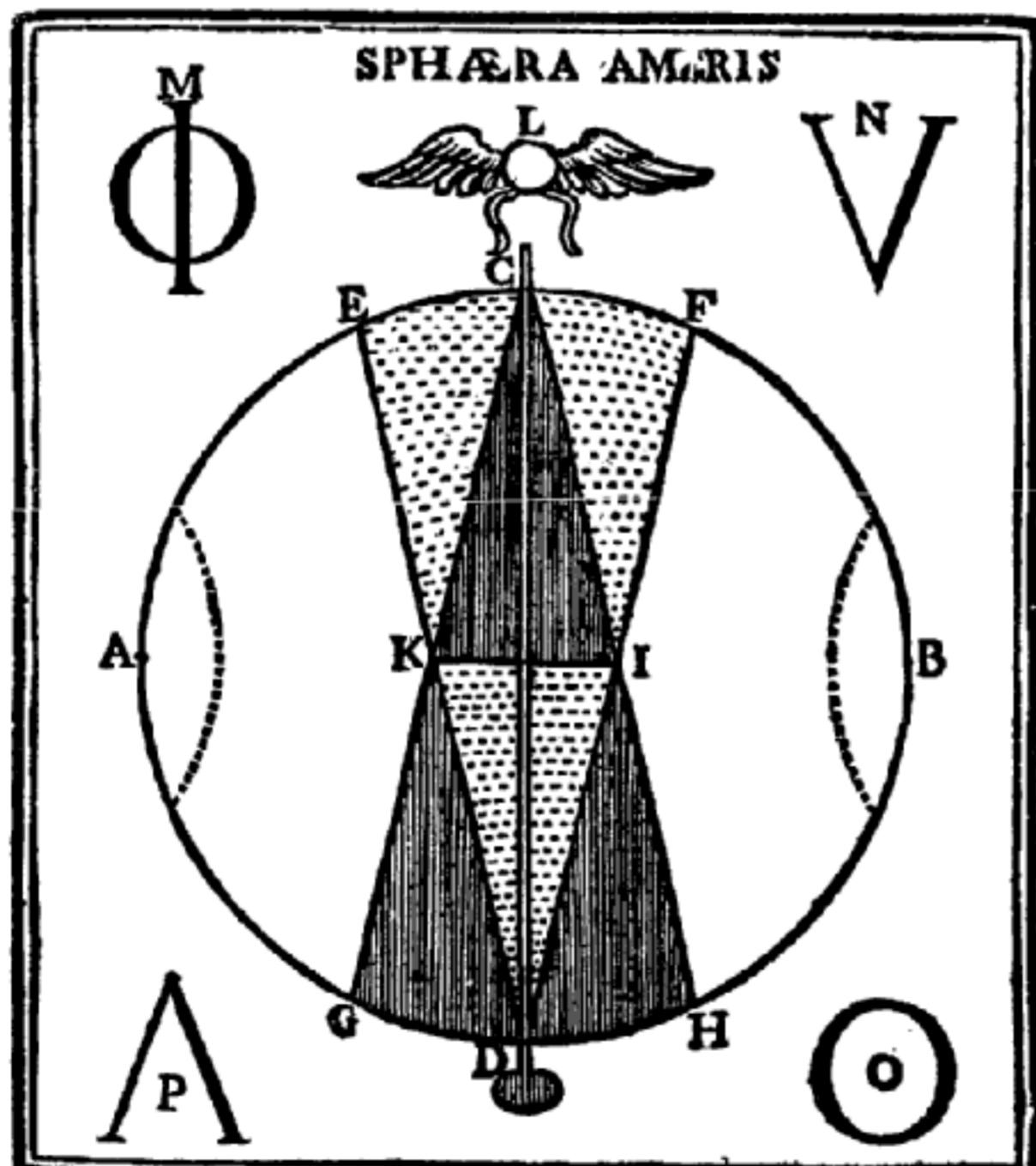
Interpretatio Latina Elogij Syriaci versu Iacobitico :

VPER Nubes, orbesque sublimes exorabilem suam dirigit se-
mitam
Hilaris Aquila ; cuius fertum Imperio Dominus coronauit .
Celsitudinem adamauit, nè mundus obsecernus humectaret
Dona pulchritudinis eius ; neuè suis eum fluctibus iactaret . Ostentat
Ægyptiorum notas, Persarumque Codices suo imminuit exhaustu ;
Illorum desumpsit diuitias, sibiq; illorum summi honoris finem attribuit .
Aquila, de qua vnu Prophatarum vaticinatus est,
Suam impetu dirigit viam ad Cedrum, quæ Libanum inumbrat,
Pennarumque idu, & aspectus fucati, elegantisque candore,
Libani montem ascendit, eiusque defacati oprobalsamum ligni detraxit .
Collegit medullam, volatumque suum ad Occidentis plaga subleuans
Illam terræ indidit, vineam feliciori semine executa .
Exaltauit germina, ampliusque poma decoxit, ac terfit ;
Vt omnes ad iucundam ipsius umbram nationes inuitauerit, ac vocauerit .
Ecclesiae exaltationem in electa Occidentis plaga obumbravit Vates ,
Nostroque seculo reuelauit, commendauitque suâ fideli Aquilâ Cæsar ,
Hunc Dominus extollat, omnesque ad illius obedientiam populos inuitet,
Insuper exaltet super hæreses, populumque dementem .

Stephanus Aldobensis Edenensis Maronita .

Sic agitat molem, & magno se corpore miscet .

ELO-

ELOGIVM XVII.
ARABICVM.
FERDINANDO III.
CAESARI,
REGI TER MAXIMO,
Potentissimo, Gloriosissimo, Iusto, Pio, Felici,

Concinnatum

A P. Philippo Guadagnolo Clerico Minori, & in Athenæo
Romano Linguæ Arabicæ Professore Pontificio.

النقوي عمود للملك لا يرشن غيره الذي ما رشد بنفسه ان فرد ذهبي
الثالث السلطان العظيم اظهر عزه بقضيب الملك وبخشبة المصلوب التي غلى
رأسه في الاكمليل حتى ان يضير قرنيه ملكوتة بخشبة للخلاص. اكثرا من ان
يكون بقضيب الملك ^ف النقوي ان كان متخردة لقضيب الملك فهى حكمة بالحق
وبيها ملك الملك ذاتت والملك سالمه بقوتها لانه الملك نفس. يمكن ان يدوم
دائما ان لم يكن اساسا اصله بعبادة الله فها هؤلا السلطان العظيم فرد ذهبي الثالث
اده فعل كل ذلك فعلا كاملا والعالم هو شاهد بهذه كلها اذها الحكمة. ليست بمحكمة
لو لم تكن متناسبة بالنقوي وبمحافاة الله وليس بغير العلم فلهذا هو اشتغل نفسه
دائما بالحكمة مع العلم حتى يحصل له كمال جميع الثبات وكان ذمرا لحكمة
والعلم حتى يمتلك منهما الرفيا من اجل اده قد تتحقق عنده القول مثلا ان
كثرة الحكمة هي شفا العالم وقوام الملك لل حقيقي الوحداني وليس بغيره ^ف بهذه
بقوته خرج هذا الكتاب خارجا عدلا عجيبة كرامه لك ايها قيصر السلطان العظيم
لك زيادة في الحكمة فاما الملك غيرك تحضيضا لهم منك على ان ينصروا ذمرا
للمعلوم والعلماء والحكمة والحكم ^ف

*IRMAMENTVM regnum Pietas est : nemo simul & benè rexit, & non
benè vixit. FERDINANDVS III. hoc comprobare voluit, virga sceptri, &
trabe Crucifixi, quam globo Imperiali circumfert, ut non tam sceptro, quam ligno
regnaret salutifero. Pietas iuncta Regum sceptris vera illa Sapientia est, per quam
Reges regnant : per quam regna in suo vigore conseruantur : neque enim nullum
regnum diu durare potest, nisi in diuini cultus propagatione fundatum. FER-
DINANDVS III. Cesar quomodo id præstiterit, Mundo notum est. Sapientia nisi in pietate &
timore Domini fundetur, sine literis constare minimè potest. Hinc ad bonorum omnium comple-
mentum literatam Sapientiam semper coluit, in alijs suo exemplo promovit, certus, multitudinem
Sapientum sanitatem esse Orbis terrarum, & unicum verumque regnum stabilimentum. In
virtute itaque huius, prodit hoc præsens Opus mirificum, Tibi Cesari ad Sapientiae augmentum,
ceteris vero Regibus ad culturæ scientiarum exemplum.*

ELOGIUM XVIII.

CHALDAEA.

In Lingua Chaldaica Thargumica.

Doctoris Ioannis Baptiste Ione de Sapheta Galilæi, in Athenæo
Romano Linguae Hebraicæ & Chaldaicæ Professoris.
Pontificij.

חינה וחסרא למלכא רבא במוּהו לא ימץא באָרְעָא
למלך מלכיא
פִּירְדִּינְאַנְדּוֹ תְּלִיתִי קִיסְרָ:

Gratia Regi magno, cui in terra similis non reperitur,
dominatori dominatorum.

F E R D I N A N D O III.
C A E S A R I,

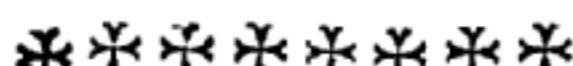

וְאֵנָא בְּרַחֲוִת תּוֹשְׁבַּתְּחַתָּא דְסִפְרָא דָא וּלְמָן דָא יִתְאַמֵּר
עַלְיהָ אֲרִימִית שְׂרִי דָא וּאֹמֶר:

מן יתיב על כורטן:	דשלטן באָרְעָא:
שמע אַחֲרוֹדֹשׁ:	דשלט על אָרְעָא:
מדינִין וּמָאָחָ:	בעשרין ושבע:
בֵּיהַ לֹא אִתְחֹזָהָ:	לֹא דָכֵל הַכְּמַחָה:
תְּלִיחַי דְמַנְדָעָ:	ברם פִּירְדִּינְנָדוֹ:
וְחַכְמַתָּא אֵיתַ בֵּיהַ:	ישלוּת בְּכָל אָרְעָא:
כְּשַׁלְמָה מֶלֶכָא:	בְּכָרְטִי אַלְחָא:
בְּסִגְיָה חַכְמָהָ:	דִּיחַב לְיהָ עַוְלָהָ:

Interpretatio.

 LLVDIT in hoc octasticho Chaldaico ad Thronum Salomonis: qui, vti Rabbini memorant, cum inter alia spolia ad Regem Assuerum fuisse delatus, Rex tanti operis reverentia motus, nec eum ipse infidere vnquam, nec alium quempiam infidere voluit, nisi talis forsan se offerret, qui virtute & Sapientia Salomonem adæquaret. Et hunc ait esse FERDINANDVM III. Cæsarem, qui vti sapientia, gloria, & virtutum sublimitate, omnibus supereminet, ita meritò solus veluti alter & rediuius Salomon, Throno illo dignus est.

ELO-

ARMENIA.

ՏԵՐԴԻԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆ

ՕԳՈՍՊԱԺԱՆ ԿԱՅՄԵՐԻ:
ՎՐՈՒ
ՐՈՒ ԱՇԱԽԵՐԻ ԱՇԱԽՎՈՐ
ԱՐՔԱՅԻ.

FERDINANDO III.
CAESARI,
REGVM MAXIMO.

Fansi FERDINANDVS uou ail ius Zaniab Skaiferakan pachtuttiunn, kan suars astuazain arrakinunn, uafnoro iuiera hauidicnak an hauatu hastatutian satorr hastatiac. Kansi sirob ierknanorac sziranis uâriac, shachtutian niscian acciun forutian iuru gauasanab arzanazac: scapirakam hamperutium choragidutian iuro ind tagi ogostaparr miezutian ierrial busiac: Kansi orpies ierkat i anunn iur, scaragli, nuinpes paizarraguin oski i arrakini uars iur artapaili: Sapstambs nuacciac, sbinasantials azatakan zochutiamp karrauare: Ieb ierkatieken hachtokib sierkaticken kians bosiac, ieb patuakan uarnk oski tipiac: Kansi samienain ogostaparr arraknutium binun hastatiac: Naicus kamiczob sinkni ogostaparr nuezutiansi kirtiel i uars astuazapafclutiann: Vafnoro astuazapafclutiunn iur ind ail forutiuns sinkn uieraze i bierkins arr astuar, i hauitzenakan ieranutiann misct hachieloze: arr asks markan uocciserpiek merranieloc i pari hampabt iur:

INTERPRETATIO.

QVONIAM FERDINANDVS Cæsaream fortunam nil aliud esse fatetur, quâm diuinæ dispositionis virtutem; id è supra æternam fidei confirmationem sedem suam fundavit. Et quia amore coelestium purpureum ornauit paludamentum, ideo viðtrici dextræ, virtutisque suæ sceptro adamantinam connexuit patientiam; & auream suam prudentiam veluti rutilantem Carbunculum in Augustæ magnitudinis coronâ inseruit. Sicut enim ferrum in nomine eius exprimitur sita illud virtutum omnium magisterio in splendidissimum conuertit aurum. Dum rebelles debellauit, quid aliud fecit, quâm quod aureâ viðoriâ ferream hostium virtutem prostrauit? Aureus itaque FERDINANDVS Cæsar, quia aurea mens, aureo viðutum thesauro omnium in se oculos, mentesque etiam ferreas conuertit. Hac itaque aurea virtutum catena & nos Armeni attracti pedibus Maiestatis Tuæ prouoluti, tributum laudis debitum pendere voluimus, orantes Deum, ut Augusta Maiestas, quæ mentis conformitate diuino se se semper subiicit imperio, post hanc vitam æternæ felicitatis Imperio fruatur in cœlis, quæ virtutum splendorc, & terreni Imperij magnificentia tantopere fulget in terris.

Zacharias Agam Nachaiuanensis ad radices
montis Ararat, Sacerdos Armenus.
ELO-

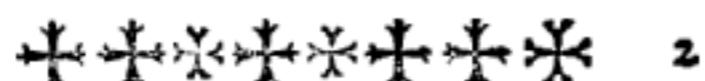
ELOGIUM XX.
 PERSIA
 FERDINANDI III.
 CAE SARIS
 HONORI CONSECRAT.

عروس فکر من از بی جمالی سربر نیاره و دیره فیلس از بشت جای خجالت
 بر ذدارد و در زمرة صاحب جمال متجلى فشود مکر اذکه که متجلى کرده
 بزیور قبول بر دینه وس قیصر امیر کبیر اذکه شود بحقیقته که بسنده امد در
 پارکاه شاه جهان بناء سایه کرد کار و در قو اطوف برورد کار ذخر زمان کهو الاجمان
 المؤید من الائمه عضد الارواة القاهره سراج الملکه الباهره جمال الافام مفخور امیر
 کبیر عالم عادل موبد مظفر على الاهوا ظهیر سربر صلیطن مشیر قدیس
 مملکته کهو الفقرا ملاذ الغردا مردی الفضل محبت الادقیما افتخار الامانیه
 یمین الملک ملک للنواص فخر الدوّلة عده الملوك والسلادین بـ اطال اللہ عمره
 وأجل قدره وشرح صدره وضاعو اجره که بمدح اکابر افاقسست ومکارم
 اخلاق آزادا سیوس کیر کر

Interpretatio.

CCE Cæsar, sponsa meditationis meæ Liber hic caput suum,
 ob deformitatem, non effert. Neque vultum spe omni ege-
 num tollit, ob verecundiam in pedis superficiem defixum.
 Neque in pulchrorum agmine formam & splendorem ostendere potest, nisi tunc temporis, cum amplexus ornamento eam exornârit
 Cæsar FERDINANDVS. Tum autem verè perfectus erit, cum gratus
 acceptusque visus fuerit in Aula Regis Magni, qui in hoc Orbe mortali-
 um est refugium, Conditoris umbra, benevolentiae diuinæ splendor &
 radius, temporis annona & sustentamentum, religionis refugium, cœlitus
 firmatus, victoris potentiae lacertus, gentis illustris lumen, hominum pul-
 chritudo, Christianæ Religionis delicium, Princeps magnus, sapiens, iu-
 stus, hostium victor, solij Regij columen, Dux administrandi Regni pru-
 dentissimus, pauperum refugium, peregrinorum portus, sustentator æsti-
 matorque Literatorum, piorum amator, fiducia Regum & Principum.
 Deus vitam illius proroget, potentiam eius extollat, animum illustret,
 & præmia vitae æternæ illi geminet. Est enim per totum terrarum Orbem
 maximorum laudatissimus, virtutum omnium, morumque compendium.

Author.

ELO-

ELOGIUM XXI

Lingua & Charaktere Samaritano,

አበበ አበበ ቤት የመጀመሪያ ስነዎች
የቅርቡ በተጠና ተረኞቷል፡ በመስቀል

IMMORTALI

F E R D I N A N D I I I .
C A E S A R I S

Honorificat Oedipus.

Honorificat Oedipus.

Interpretatio.

 QVILAM fers FERDINANDE Cæsar, & quidem bicipitem, animo & insignibus suis Imperiali Maiestate fulgentibus. Aquila siquidem biceps es, quia radijs intellectus Tui Orientem & Occidentem complectaris Solem. Imperatorem & Cæsarem quatuor oculis instructum esse oportet, ut uno Boream, altero Austrum, reliquis duobus Orientem & Occidentem respiciat; atq; adeo animo suo totum complectatur Vniuersum. Magno alarum remigio gaudes, quæ est Sapientiæ Tuæ virtus, qua vel ipsos cœlos penetras. Potentiæ Tuæ fortitudine & robore terræ marique dominaris, solus in politico Mundo maximus. Leonem fers, quia Tibi coelestis quædam efficacia est, soli à Deo concessa Cæsari, qua omnia Tuæ subdas potestati. Columbam refers, & quidem sine felle, quò coelestis mansuetudinis dulcedine omnes in Tui amore conuertas. Solem refers, quia prouidentiæ Tuæ radijs vniuersi politici mundi finibus influis. Anubis es, quia sagacitate magnæ animæ Tuæ omnia indagas; omnes scientias & artes ingenij Tui vastitate complectaris. Cùm itaque hoc virtutum complexu adorneris, meritò Tibi Obelisci stauuntur, quorum apex non nisi cœlum contingit.

ELO-

ELOGIUM XXII.

Veteri lingua Aegyptiaca sine

C O P T A A E G Y P T V S F E R D I N A N D O III. C A E S A R I E R I G I T,

Et eidem dedicat Oedipus.

Съдъмът археологът Генрикъсъдъсъ и тъкътъ не пътъръдъсъ обичай тъкътъ писанътъ текстъ съсъ ефодъзънъ пъвнъръдъ и археологътъ ефодъзънъ пъшънъ и пълъ пълъ къръдъ и пълъ Генрикъсъцъ и тълъбъдъсъ и южъ и при Гъсънъ археологъ археологъ Фътъ Търънъсъ пътъеръдъсъ съдъмъшъ и бъръзънъдъсъ и наимъ търъхъсъ и пъдъзътъръхъсъ пърецъкътъ Фътъ Фънътъръзъдъ и пълъ политеатънъсъ и пъкъзънъдъсъ и пъвъспесъдъсъ и пътъефълъсъ и пълъзъ пъвътънъсъ пълъзъдътъсъ археологъ Фътъ пъгъндъсъ и тъпълъ дъсъ и археологъ пълъзъ пълъзъ пълъзъ фъсъдълъгъдъ и пълъзъ Генфъсъзъ пълъзъ пълъзъзъ пълъзъ Гъпъвъсъсъ и археологъ Фътъ пълъзъ и тъвънъръдъ и пълъзъ пъзълътъ и пълъзъ пътъефътъ и пълъзъ пъзъ и пъзъдъсъ пе пълъзъдъ и пълъзъ пъзъдъсъ и тъе бъдълъсъсъ и тъе бъдълъсъсъ.

Interpretatio.

SALOMON locutus fertur sapienter de totius Mundi mysterijs, cælorum opificio, & natura rerum; Animalium naturam & proprietates argutè penetravit; de herbis, fructibus, floribus disputauit prudenter, à Cedro quæ est in Libano, usque ad Hyssopum quæ egreditur de pariete. Diuina prouidentia alium nobis hoc tempore Salomonem dedit. An non hic FERDINANDVS III. Imperator, virtute, sapientia, & potentia coronata Maiestas? Quis linguas & scientias, quas possidet, lingua satis explanet? quid in naturalium rerum notitia idum latet? Politices cognitionem penitissimam Mundus miratur, cuius vel nutu leges conduntur, verba ipsa oracula sunt. Numinibus olim Obelisci erigebantur. Quid ni & hunc laudis Obeliscum FERDINANDO III. Cesari veluti terreno: cuidam Numini consecrabimus? Conseretur itaq; Cesari diuinitatis umbræ, ad nominis immortalitatem.

ELOGIUM XXIII.

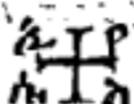
ΑΕ ΤΗ ΗΓΟΥΡΓΑ. ΩΨΙΑΣΤΟΛΑΣΙΑΣΡΑ:

Б.СРІЗЕЛ:ФЛС:

Regi summo, Celsorum Celsissimo, Dominatori

F E R D I N A N D O III.

C A E S A R I.

卷之三

Interpretatio.

Ecce, potentissime, & excelse Imperator FERDINANDE Cæsar, nos Aethiopiæ Sacerdotes, qui Romæ sumus, ad virtutum Tuarum laudes accedimus, genua Tua veneranda deosculando, osculo pacis spiritualis. Siquidem audiuimus, quomodo admirantur omnes mirabilem Tuam Sapientiam, qua omnium hominum attrahis corda; quemadmodum Salomon admirabilis sua Sapientia attraxit Reginam nostram Saba. Verè, sine vlla adulazione, tu natus es vt ipsam Salomonis sapientiam resuscites. Ille quidem in lecto adeptus est eam; Tu verò in labore, & sudore, ac magna sollicitudine. Idemque populum suum semper rexit in pace; Tu sanè in medio tantorum bellorum, hostiumque positus, gubernaculum Tuum tam prudenter agis, ob singularem virtutem, tibi cœlitùs insitam, vt virga Tua Imperiali omnes ponas aduersarios Tuos sub scabellum pedum Tuorum; Sapientia autem Tua illis, qui veram fidei veritatem ignorant, viam monstres. Quocirca, vt simul Tu, cum omnibus populis Tuis, in cœlo, & in terra lucrum facias, atque pace, & incolumente quam diutissimè viuas, Deum humiliter deprecamur. Amen.

Ego Electus Episcopus Calliopolensis Antonius d'Andrade, natus in Aethiopia Oppido Tacussa,
è Lusitania oriundus, qui hæc scripsisse ex Idiomate Aethiopico in Latinum transluli, m.p.

ELO-

ELOGIVM XXIV.

Lingua hieroglyphica Brachmanum.

IMMORTALITATI
FERDINANDI III.
CAESARIS.

Ab Authore concinnatum.

DD.
INDIA.

	Imperator (FERD. III. Cæsar)
	trium Regnum.
	Princeps;
	Libertatis
	tutator & defensor;
	Seruator
	fidei, &
	religionis;
	Reparator
	felicitatis;
	Defensor
	Innocentum;
	Propugnator
	dissidiorum;
	Regula.
	Iustitiae;

	Restitutor
	pacis ;
	Consiliorum.
	iuris diuini &
	humani
	executor ;
	Doctrinæ ,
	Scientiæ ,
	rectitudinis virtæ ,
	bonorumque operum
	cultus
	exemplar ;
	Sapientiæ
	humanæ
	compendium ;
	Amor omnium .

ELO-

以作施賜。公來威。臣念

耶穌僉日久零。

聖化。節係

贊^及臣民朝夕虔恭焚香

天主祈懇。

聖窮並國家萬萬歲壽。既享

天朝恩。樂土太平之福。臣卑蟲蝶報效

之誠。凡日多蒙中運幸。立文豐碑。頌

元吉矣。

耶穌僉日卜彌格爾

Finis lectionis Sinicæ, quæ peragitur perpendiculari literarum ordine à dextra inchoando.

C H I N A.

F E R D I N A N D O III.

IMPERATORI SEMPER AVGVSTO.

AR. P. Michaëlc Boym Soc. IESV occasione Oedipi Ægyptiaci Sinicâ
linguâ erexit Colossus.

凡日多篆開意碑記
 凡日多國碑篆字。古今人無鮮可者。
 聖旨順意蒙恩給賜。彙言而幸敢著述也。
 福爾提安督皇帝大名。世世稱譽不極。凡日
 多白玉聲頓石在碑。篆字人十年所不通。
 羅瑪京詔讀知意耳。

天子大德。萬方萬姓。生靈存心。欽仰敬渥歟。
 朝德合天地。開化育生成。物資貞美利。統極武肅。
 四海。止沸。定塵。六合。還平。百靈。取則。道仁。

++++++

AEGY-

AEGYPTIACI OEDIPI COLOSSVS.

Agyptij Regni monumentorum symbolicos characteres, quos tam ex antiquis, quam modernis, nec unus homo valuit explicare, Augustissimæ velutatis obsecutus mandato, receptis beneficijs & liberalissimis impensis, Magister Kiekerus felici auctu aggressus, explicavit, explanauitque. FERDINANDI Augustissimi Imperatoris magnum nomen futura saecula infinita deprehendebunt. Aegyptiorum Régum fama in rudium impolitorumque lapidum erit Colossis; symbolicas figuram homines mille annis quas ignorabant, Romana iam Vrbs legit, & intelligit. Augustissimi Imperatoris heroica facta vniuersi Orbis populi æternum in codicibus conseruabunt, suspicent, reuerebunturque. Augusta Maiestas virtutibus cœlum terris vniuit, reseravit beneficijs salutis opera, & rebus est auxiliatus pulcherrimo incremento; conciliauit polos Mundi robore invicto, composuit quatuor maria, stitit furentium bellorum puluerem; Vniuerso pacem restituit; Centum barbaris dedit leges & præcepta; Pietati Liberalitatem, & Clementiam coniunxit Maiestati. Perpendens ego Societatem IESV sub umbra Augustissimæ Maiestatis commotari, & connumerari inter populos qui sequuntur Cæsareum currum, die noctuq; sollicitus cum reverentia incendo odores Cœlorum Domino, supplicando medullitus, ut Augustissimæ Maiestatis personam vna cum Imperij Domo in decem milenos annos conseruet longam. Quia vero fruimur Augustissimæ Maiestatis plurimis beneficijs, & gaudet terra pacis felicitate; ego tenuissimæ formicæ instar in animi grati significatum, Ægyptios inter explicatos Colosso, ergo Sinicâ linguâ hoc florentissimum monumentum, præconium perennis felicitatis

E Societate IESV.

Michaël Boym.

SINICVM
IN LAVDEM OEDIPI.

34 格²⁸吉²³格¹⁷知¹¹人¹¹萬⁶ 萬¹
 75 止¹⁵物²⁰師¹⁹物¹⁴道¹⁸教¹²物⁷ 物²之¹有³
 日³⁵多³⁰老³⁰通²⁴在¹⁹方¹⁹知¹³ 有³
 多³¹師³¹理²⁵始¹⁸物²⁰所¹⁴ 緣⁴
 策³⁶大³²教²⁶在²¹綠²¹原¹⁵ 原⁴
 74 開³³哉³³始²⁷理²²知²²起¹⁶ 理¹⁰ 始⁵
 意¹言¹師¹同¹耶¹書¹東¹天¹可¹來¹人¹夕¹遠¹朝¹孔¹

75 其⁶⁸其⁶³其⁵¹吉⁴⁶遠⁴¹朝³⁷ 孔¹
 76 曰⁶⁹書⁶⁴教⁵⁸徒⁵²師⁴⁷人⁴⁷夕⁴² 子¹
 77 耶⁷⁰西⁶⁵天⁶⁵晉⁵³可⁴⁸來⁴⁸ 里⁴³ 七³⁸
 索⁷¹東⁷¹下⁶⁰人⁵⁴孔⁴⁹ 領⁴⁹ 尊⁴⁴ 十³⁹
 78 會⁷²到⁶⁶有⁶¹安⁵⁵子⁵⁰學⁵⁰ 有³⁹
 79 下⁶⁰禡⁶⁷耳⁶²滿⁶²等⁵⁶對⁵⁰ 土⁴⁵ 徒⁴⁰
 80 問⁸¹耳⁶⁷滿⁶²等⁵⁶對⁵⁰ 土⁴⁵ 徒⁴⁰

Interpretatio.

1 2 3 4 5 6 7
Vniuersarum rerum est principium & origo.

6 7 8 9 10 11 12
Vniuersarum rerum est causa & ratio.

11 12 13 14 15 16
Homo docet nosse que originis principia,

17 18 19 20 21 22
Nouit iter omnium rerum, rationis scientiam.

23 24 25 26 27
Philosophia consistit in principijs, consistit in ratione.

28 29 30 31 32 33
Kircherus Magister penetravit rationes, docet principia.

34 35 36
Philosophiae Magister Magnus est profecto.

37 38 39 40
Cun çu (Sinarum Doctor) septuaginta habuit discipulos,

41 42 43 44 45
Die nocturne parui magni ex Sinensium Imperio

46 47 48 49 50
Remotissimi homines veniebant recipere eius doctrinam.

51 52 53 54 55 56
Kircherus Magister potest Cun çu vocari;

57 58 59 60 61 62
Illi discipulos quisnam homo potuit numerare?

63 64 65 66 67
Illius doctrina Orbem iam repleuit;

68 69 70 71 72
Illius libri in Occidentem & Orientem iam penetrarunt.

73 74 75 76 77 78
Ægyptiaci Oedipi Authori R. P. Athanasio Kircher, eiusdem Soc. IESV.

80 79
Michaël Boym,

&

Andreas Chin Sina, cuius officium est Yeu-Ki, eiusdem Patris ex Regno Sinarum in Urbem Comes.

ELOGIUM XXVII.

AEGYPTI PRISCA SAPIENTIA.

FERDINANDVS

diuinæ prouiden
politici Vni
Osiris
regio intellectus oculo
vt prouidentiâ guber
munificus om
corde & linguâ

Mercurialium ar
variarum & ipse
HORVS, Impe
necessariarum rerum

Momphta Austriacus

omnia
Archetypo intel
operationes mentis
politici Mundi
Craterem Imperialem
fœcundans, Osi
Trium Regno

indefessus ex
vigilantia trium
populis, eorumque
Religionis, potestati
defensor ze
Genius Agatho
dodecapyrgi con
malorum omnium
& ex

III. CÆSAR

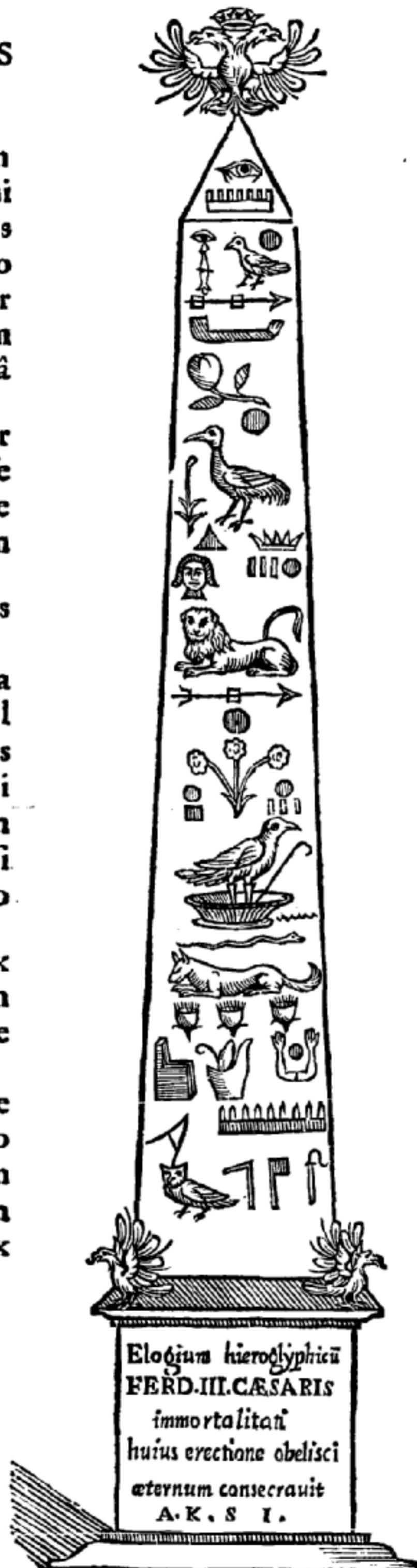
tiæ instrumentum,
uersi oculus,
Austriacus,
cuncta perlustrat,
natrice omnia cōstituat;
nium benefactor,
Sapientia conspicuus,

tium promotor,
inventionum author,
rialis Legislator,
curæ intentus vnicè;

fortitudine & robore

fulciens,
lectui conformes
suæ dirigens;
diuus Legislator
vitali influxu
ris terrenus;
rum populis

cubitor, sollicitâ
Regnorum
commodis prouidens;
que Ecclesiasticæ
lantissimus;
dæmon politici
seruationi incumbens,
excisor, profligator,
pulsor.

E P I L O G V S.

Viue agendum Cæsar, viuat domus inclyta, viuat
Imperij columen, relligionis honos.
Tot Tibi Olympiades deuoluant stamine Parcæ
Accinuit linguis quot polyglossa Charis.
Et postquam longos regnando expleueris annos
Orbe triumphato victor ad astra redi.

*Nota in hoc Triumpho Cæsareo tria Idiomata poni quæ in Oedipo
non continentur, & sunt, Hungaricum, Boëmi-
cum, Turcicum.*

PROPYLÆVM AGONISTICVM

Ad Viros Veteris Sapientiæ studio deditos ,
æquosque huius præsentis Operis
æstimatores ;

Quo

Nonnulla, quæ obijci contrà possent, soluuntur, Auto-
risque in scribendo fides & ingenuitas, styli ratio,
Operisque difficultas monstrantur .

VANQVAM , Viri doctissimi , nullo Operi
meo præfenti, unanimi melioris notæ Literatorum
consensu non approbato tantum, sed & quotidiana
multorum annorum sollicitatione, & armata veluti
deprecatione extorto , patrocinio opus sit ; neque
acres Aristarchorum quorundam Obeliscos , ac re-
prehensiones, quas nullus unquam in tam glorioſo
puluere desudantium vitare potuit, formidem : idem tamen mibi, quod
magni nominis Scriptoribus usurpatum scimus, faciendum esse existi-
maui, dum præuisa contradicentium tela , agonistica bac prolusione
non cautè tantum eludenda, sed & efficaciter elidenda, haud incongruū
esse iudicau. Enim uero ita rebus humanis natura quasi compara-
tum esse videntur, ac velut fate quodam insitum, ut quemadmodum
luci umbra, sic rebus præclaris, ac laude dignis conatibus individua
adsit rerum obscuratrix inuidia. Nam vi rectè ille :

Καὶ μεριδὲ μεριᾶ κοῖτιν, καὶ τέκτου τέκτων.
Καὶ πλωγὸς πλωγῷ φθόνην, καὶ αὐτὸς αὐτῶν.

Quod

PROPYLÆI AGONISTICI

Quod si in vilissimis rebus locum habet, quanto magis in negotio literario? quod tanto sane excellentius est, quanto nobilitate sua omnes reliquas actiones humanas excedit longius. Monstrant id feruentissimæ Doctorum dimicaciones, ac literaria prælia frequentissima, quibus se mutuo tanta contentione impetuunt, ut plurimi è sedaueribus ingenij Antigenidem imitantes, priuata Musa contenti, intus sibi viuere malint, quam partos ingenij foetus tot decertantium insultibus temere dilacerandas exponere. Quod & ego fecissem, nisi Maiorum auctoritate compulsus, ac suffultus, Opus hoc multorum annorum labore partum, nunc tandem luci publicæ exponere fuisse compulsus. Quæ igitur aut ausibus meis opponi, aut præbius laboribus obijci posse à nonnemine video, sequentibus capitibus quam potere breuissime explano.

C A P V T . I.

Respondetur ad argumenta, queis adūaror esse hieroglyphicorum interpretationem, opinari quis posset.

Obiectio.

PRIMVM igitur, quod obijci posse mihi video, est hieroglyphicæ interpretationis adūaror. Sic enim arguentes audire videor, Cur studium amplexus sum adeo arduum, ac doctissimis philologis nè tentatum quidem, priscis verò antiquitatis Scriptoribus non nisi obiter ac perfundatoriè tractatum; materiam, inquam, difficilem, intricatam, incertam, innumeris vti mysterijs, sic difficultatibus refertam, nullis finibus clausam, sed in triplicis philosophiæ adhuc incognitæ infinitos ambitus exorrectam.

Solutio.

Hisce primò aliud non respondeo, nisi quòd olim gallus à sele reprehensus; hoc mihi ingenium esse, hanc affectionem naturaliter datam. Etenim à natura ita comparatus sum, vt nihil homine dignius esse existimem, quam industriam, viresque ingenij ijs in rebus potissimum, quas obliuiosa ac indocta secula successu temporum neglexerunt, instaurandis, aut quas natura à communi hominum conspectu submotas in abditis secretorum penetralibus condidit, sagaciter indagandis, experiri. Non quòd me vltra omnes priorum sæculorum, veluti fastuosus ille apud Plautum Maximus, ingenij felicitate atque acumine extollam, aut vti iactabundus ille Terentij Bombilius, me Iouis alite perspicaciorem ostendam: absit; id enim pudendæ vanitatis argumentum, modestiæ, quam sacra me religio à puero docuit, omnino contrarium, satis noui; sed solius veritatis inquirendæ desiderio insatiabili compulsus, Opus hoc arduum, à multis inchoatum, à paucis penetratum, atque adeo ob impenetrabiles difficultates veluti derelictum, ad incudem reuocare conatus sum. Accessit Cæsaris imperium, & eminentissimorum Virorum è diuersis

CAPVT PRIMVM.

sis Europæ partibus scribentium sollicitatio , quâ ad tam laudabile studium prosequendum , & ad Isthmum hunc perfringendum, pro authoritate quâ pollut maxima, non persuadere tantum, sed vltro currentem impulere . Quibus omnibus antiquius fuit magnum honoris Dei, bonique communis promouendi, quod in animo meo exarsit , desiderium ; quod tantò melius est & optabilius, quantò longius patet. Magno, fateor, labore, intenso mentis æstu opus fuit; sed memor eram illius sapientissimi Persarum Musladini Sadi, sic Persicâ elegantiâ ludentis :

مکرجه بیرون زرزرق فتوان خورد	<i>Quamvis præter bona à Deo concessa , nemo quid concedere possit ,</i>
در طلب کافلی ذشاید سردن	<i>Non tamen in illis acquirendis pigritiam monstrare debet .</i>
غواص اکر ازد پیشه کند کام فهنه کن	<i>Vrinator si Crocodili miſum veritus fuerit ,</i>
هر کز ذکن در کرا ذمایه جمعه کن	<i>Pretiosam margaritam nunquam acquiescerit .</i>
کر تو در خاده صید خواهی کرد	<i>Tu si intra domum tuam prædam habere vis ,</i>
دست و دایت چو عنکبوت جود	<i>Manus pedesque tui sint instar araneæ .</i>

His animatus, Opus aggressus divini Numinis ductu consumauit; quæ quidem ardui conatus vnica causa fuit. Sed iam ad institutum.

Verùm instare quispiam posset, magnæ temeritatis indicium esse , rem nemini hactenus compertam, factuque omnino adūta², præsumptuosiùs aggredi . Si enim hisce temporibus nostris vera, plena, & absolta hieroglyphicorum notitia haberri posset, illa vel per continuum usum, ac haud interruptam Ægyptiorum traditionem in hæc usque tempora fuisset propagata; vel in antiquis Scriptorum monumentis conseruata; vel deperdita extintaque, singulari hominum studio & industriâ de novo fuisset inquisita & inuenta . Sed hæc notitia nulli ratione , ob ingentes Ægyptiorum vicissitudines atque metamorphoses , quas ex diuerso Regum dominatu incurrit, conseruari hucusque potuit. Nam de Chaldais ad Persas, de Persis ad Medos, de his ad Macedones & Græcos, de Græcis ad Romanos, de Romanis ad Saracenos, denique ad Arabes, Ægyptiorum devolutum Imperium, sicuti varias mutationes, sic varias quoque consuetudines, ritus, cœremonias, doctrinas suis ritibus omnino contrarias addiscens, pristinorum Sacerdotum leges & institutiones penitus oblitum est . Nec libris conseruari potuit, cum nullus hactenus, qui nobis aliqua antiquæ sacerdotalis Sapientiæ vestigia exhibeat , liber sit inventus. Nec demum humanæ ea industriâ restitui potuit, cum illa sine viuo authoritatis oraculo, quo caremus, exanimis reputetur & mortua .

Hæc Argumenta, quæ ab Agonistis mihi obtuli possent , nescio quid roboris primâ fronte expendentibus obtainere videntur ; quamvis serio illa examinantibus, non ita adamantina inueniantur, quin oppositis rationibus conuelli facile possint & dilui .

Solutio.

PROPYLÆI AGONISTICI

Ad primum enim quod attinet; etsi quamplurimis mutationibus Ægyptus semper fuerit obnoxia, minimè tamen inde sequitur, omnem subito scientiarum ac artium reconditarū notitiam fuisse ynā cum translatione dominiorum abolitam. Quis nescit Græci Imperij variam fortunam, ac ingentes diuersasque vicissitudinum revolutiones? quorum tamen scientias & disciplinas, his non obstantibus, ad nostra usque tempora incorruptas peruenisse, monstrant infinita propemodum voluminum monumenta, quibus passim docti modò, cum magno Reipublicæ Literariæ emolumento, perfruuntur. Quæ gentes Hebræis maiorem sustinuere metamorphosin? cum tamen nihilominus complura ad nos propagata fuerint Reipublicæ literariæ haud indigna monumenta.

Ad secundum quod attinet, non negauero facile, in tantis Regnum mutationibus hieroglyphicorum notitiam ex intermissione rituum paulatim obscuratam: sed nullos, inter adeo multos patriorum rituum studiosissimos, qui que ipsa mysteria ad superstitionem usque colebant, inuentos esse, quibus symbolicas disciplinas propagare curæ esset, quiue adeo recondita naturæ sacramenta mysticis notis expressa, literis librisque consignarent; à veritate alienum esse existimo. Imò si Herodoto credimus, suo adhuc tempore horum Interpretes ex eius Euterpe superstites fuisse notum est. Pythagoram quoque & Platonem symbolicam suam philosophiam de columnis Mercurij didicisse, testatur Iamblichus. De Columnis autem, per quas Obeliscos intelligit, discere nequaquam potuissent, si insculpta symbola non intellexissent. Hierogrammata quoque tempore Alexandri Macedonum adhuc cognita fuisse, præter citatum Iamblichum afferunt Arrianus & Strabo. Certe Cornelius Tacitus scribit, Germanicum Cæsarem, cum venisset in urbem Thebanam, & fabricas illas prodigiosas curiosius fuisse intuitus, unum è Senioribus Sacerdotibus, qui figurarum Obeliscis insculptarum ficeret explicationem, aduocasse. Qui nisi huiusmodi literatum cognitione fuisse imbutus, aduocatus nequaquam fuisse. Non dicam hic de Hermapione, quem Tyberius Cymbalum Mundi appellat, Tertullianus Hermotelen: hunc enim hieroglyphicorum cognitionem si non consumatam, saltem non minimam habuisse, nobis manifestum facit huiusmodi interpretationis ab Ammiano Marcellino relatum specimen; quamuis id falso, & ex sola Plinij æstimatione, Obelisco Senneteræ sit applicatum. Ruffinus de artibus Ægyptiorum adhuc suâ ætate vigentibus sic scribit: *Iam verò Canopi quis enumeret superstitiona flagitia? ubi prætextu Sacerdotalium literarum (sic enim appellant antiquas Ægyptij literas) magicæ artis erat penè publica Schola.* Ex quo patet, non ita extinctam fuisse huiusmodi literarum notitiam, quin semper aliqui Sacerdotum fuerint inuenti, harum gnari.

Ad libros verò de his agentes quod attinet, certè eiusmodi adhuc in ysu fuisse tempore Ptolomæi Philadelphi, paulò post ostendetur. Fuit is Ptolomæi Lagi filius, secundus eo nomine, artium & ingeniorum cultor, & quod adhæret, librorum. Itaque Alexandriæ ingentem Bibliothecam composuit, instructione & exemplo Aristotelis adiutus, imò & ipfis

Pythagora &
Plato noue-
runt hiero-
glyphica.

Hermapion.

Ruffinus hist.
Eccles.

CAP V T PRIM V M.

ipſis eius libris teste Strabone ; de qua ſic ſcribit Ben Gorion celebris apud Hebræos Historicus :

והנה בימים חום המלך פתולמי איש חכם ונבא

מאר בעל אותיות ויבא לבבו לעשות אשר לא עשה מי שום אדם לפניו : וישלח משרתו ובעל לשובות בכל ארץ ומדינות לקבץ כל זכרונות וספרי חכמים הקדמוןים בבלוניים פרשימים עיבריים פלسفים ומחקרים אחרים וספרי החכמי מצרים אשר הם נכתבים באותו יותחות :

בספר Gorionides
שנאמו
מלחמות
ויא פרק
ז' 16: c.

Hoc est : *Ecce in diebus Regis Ptolomei Viri sapientis et multum periti, Viri literarum studiosi; ecce venit in mentem eius, ut aggrederetur id, quod ante eum nullus; et misit in omnem terram, et urbes Viros linguis et sapientia conspicuos, ut antiquorum monumenta colligerent. Libros itaque Babyloniorum, Persarum, Hebreorum, quantum potuit, congeſſe plurimos; inter quos libri quoque Aegyptiorum figuris animalium literarum loco effigiat, &c. Cui Fl. Iosephi lectio Græca consentit; sic enim habet : Δημήτριος οὐ Φαληρός, οὐ δὲ τὴν Βιβλιοθήκην τὰ βασιλεῖας, αὐτούς τοὺς μάνατοὺς εἰπε πάντα τὸν τῶν αἰκανώμενον σωαγαγέν Βιβλία, καὶ σωστά μέρος, τοτε μόνον ἀνέζει αὐτούς, ἀλλοι δὲ οὐδὲν τῇ τῷ βασιλέως περιουρέσαι, μάλιστα τὸν τῶν συλλογών τὸν Βιβλίον ἔχε φιλοκάλως, σωστάντες τούτον δὲ τὸν Πτολομαῖον, τοῖς δὲ μητράδας εἴχε σωστά μέρος Βιβλίων τὸν μὲν ὑπαρχόντων τοῦτον τοῦτον, ὅλιγον δὲ γράφει, τοῖς πεντάκοτε σωστάθρεσται. &c. Demetrius Phalerenus regiarum Bibliothecarum praefectus dabat operam, ut si fieri posset, omnes totius Orbis libros colligeret, coēmens quotquot unquam audisset cognitus dignos, aut cupiditati Regis gratos, cuius præcipuum erat in congerendis libris studium. Hic rogatus aliquando à Rege, quam multa millia iam comparasset, ait se iam habere circiter ducenta millia, sed breui habiturum quingenta millia &c. De hac prodigiosa librorum coaceruatione Cedrenus quoque : Philadelphus Cedren. l. 22. inquit, libros sacros, Chaldaicos, Aegyptios, Romanos, diuersilingues conquisitos in Græcam conuerti omnes curauit, in Uniuersum ad centum millia voluminum : quæ omnia in Bibliothecis suis Alexandriæ reposuit. Cui astipulantur Agellius, Ammianus, Eusebius, & Seneca ; quamuis in numero varient. Quis dicat porrò, ab infinita prope hac librorum ex toto Orbe conqueritorum congerie mysticos Aegyptiorum Sapientum Codices in Biblioteca rarissima solos fuisse exclusos ? quis credat ea monumenta, quæ præceteris omnibus non apud Aegyptios tantum, sed & apud exterios in pretio erant & existimatione maxima, quæque tam audiē ab omnibus expectebantur, fuisse neglecta ? Certè nullus.*

Agell. l. 6.
c. ult.
Ammian. l. 22.
Euseb. l. 3. de
pr. Eu.
Sen. c. 9. de
tranquill.

Sed dicent, Omnes hosce libros sub Dictatore Cæſare infelici incendio sublatos, ad posteritatem peruenire non potuisse. Respondeo. Ponamus conflagrati; cum tamen hæc ingens librorum strages non contigerit nisi 224 anno post eorum acquisitionem; non sequitur omnes ita fuisse absumptos, ut ad posteros nullius doctrina peruerterit. Quid enim in tam exquisita librorum multitudine spacio ducentorum & am-

PROPYLÆI AGONISTICI

pliūs annorum, ab hominibus studiosissimis vnde quaque, tūm ad elegan-
tissimum illud regium contemplandum opus, tūm ad inæstimabilibus
thesauris perstruendum, confluentibus, quid inquam excerpti non potuit
& transcribi? quantas gazas transportatas putamus, non vulgarium,
quos plerique negligebant, sed reconditissimorum quorumuis librorum,
quos inter haud dubiè primum locum obtinebant iij, quos Sacerdotales
vocabant, hieroglyphicis notis & symbolis spectabiles? Ego sanè hæc
paulò profundiùs expendens, quicquid hodie antiquæ Sapientiæ fra-
gmentorum supereft, ex illa veluti è locupleti Amalhæc cornu profluxi-
se, arbitror. Hinc omnia Trismegisti, Berosi, Chæremonis, Manethonis,
Phlegontis, Astrampsychi, Pherecidis, aliorumque tūm Arabum, tūm
Chaldæorum fragmenta, quæ passim allegamus, exiſſe videntur. Hinc
antiquam illam & mysticam Ægyptiorum Philosophiam ab Aristotele
concinnatam, quæ multos annos in Bibliotheca Damascena latuerat, pro-
diſſe certum est; quam deinde Franciscus Roseus Rauennas tandem lu-
ci reddidit è Græco primū in Arabicum, & ex hoc in Latinum demum
translatam. Sed verba eius audiamus; sic enim loquitur. Cū anno an-
te hæc tertio Damasci agerem, sanctissime Pontifex, ut bonarum literarum sem-
per cultor, obnixè omnem dedi operam, nullis parcendo dispendijs ac laboribus, quod
celebrem Vrbis Bibliotecam ingrederer (comite amico non nihil locutio-
Arabicâ imbuto ad inscriptiones satis perlegendas) exploraturus digestos
illuc codices innumeros & pretiosos; inter quos præcipue unus vetustissimus oc-
currit prænotatus, Aristotelis Theologia seu Philosophia mystica: quam quoniam
audiueram fuisse ab Aristotele conditum, amissamque desiderari; statim succur-
rit impetus habendi operis, cogitans quæ futurum effet existimationis apud
omnes Philosophos & Theologos. & cetera quæ sequuntur. Vide quæ de
huius Philosophiæ præstantia fusè in Obelisco Pamphilio differuumus.

*In Dedicat.
epig.*

*I. de 4. gen.
animalium.*

In Bibliotheca quoque Babyloniorum huiusmodi libros conseruari,
testatur Elluchasen Arabs: verba eius in Arabicō sic sonant:

كان الناس أولئين من قدم في مصر وقادوا كتبهم في صورة الأوثق
والبيادان لسترور اسرارهم وكثيرين اخرين مثل هؤلء يدرسون حتى عد زمان
في الكنز الملا

Primos hominum in Ægypto prognatos indigenæ gloriabantur; atque scriberebant
libros suos figuris quadrupedum, serpentium, &c. aliorum instrumentorum, ut ab
indigenis remunerent occulta & arcana sapientiae sue. Huiusmodi libri in the-
sauro Regis adhuc in hunc die n conservantur.

Similia refert de Bibliotheca Gazensi Seduna Archimandrita eiusdem
loci, qui in relatione quadam de Samaritanorum institutis tractans, sic
dicit Samariticè :

אַתָּה תְּבִרֵךְ אֶת־יִשְׂרָאֵל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כִּי־אַתָּה
בְּנֵי־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כִּי־אַתָּה בְּנֵי־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כִּי־אַתָּה
בְּנֵי־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כִּי־אַתָּה בְּנֵי־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כִּי־אַתָּה
בְּנֵי־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ

*Relatio San-
maritana in
Vatic. Bibl.
inter lib. Ae-
thiop.*

CAPVT PRIMVM;

בְּמִדְלָבָב : מִדְלָבָב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכַאֲנָה כְּלֹמְדָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

Hoc est : *Est nobis in Gaza Bibliotheca plena libris antiquis, ex ijs multi inueniuntur scripti à Sacerdotibus Ægypti ; literæ eorum sicut similitudo animalium, & dicitur, quod illi restent ex Biblioteca Ptolomæi Regis Ægypti . Porro neque Æthiopia hisce Ptolomaicis Codicum thesauris caruisse videtur ; Æthiops enim à me per literas de rebus Æthiopicis consultus, sic ad quæ sita respondet Æthiopicè .*

Abi saalacha amneia bemach facha zazzahha facha lita , chama ahab laanta chulu zafamaanu vezaamarna im abina veana ahab laanta , asma bazuhan mazzachafat bechulu Ithiopia . seu . sadufada babel nagusana vazazzachafu bathurat hhaia zaithauuas zaalb hholko ansas vechulu arui gadom .

*Muchi Ae-
thiops Abyssi-
nus in qua-
dam Epistola
ad me data.*

In literis ad me missis petis, ut te certiorem faciam de omnibus ijs, quæ ab antiquis Patribus audiuimus, maximè de Bibliothecis Æthiopiæ. Dico itaque tibi, multos, eosque antiquos libros passim in tota Æthiopia hinc inde reperiri, potissimum in domo Imperatoris nostri, è quibus multi scripti sunt figuris animalium, quos dicunt antiquitùs ex Ægypto translatos.

Huic non absimilia apud Nicolaum Codignum de Bibliothecis
Æthiopiæ narrat quidam Anonymus : *In monte, inquit, Amara, Biblioteca illa celeberrima conseruatur, quæ initium à Regina Saba dicitur accepisse ; depositos ibi esse libros multos, quos & tunc Salomon ipsi Reginæ, ab Hierosolymis in patriam discedenti, dono dedit, & singulis deinde annis solitus erat ad eandem mittere ; inter reliquos esse quosdam, quos vetustissimus ille Enoch ab Adamo septimus de cœlo, de elementis, deque alijs philosophicis rebus composuit . Esse alios, quibus res Mathematicas, & plurima ad sacros ritus & cæmonias spectantia, Noëmus tradidit . Alios ab Abraham editos, cum esset in valle Mambre, ubi philosophiam publicè profitebatur, & eos habebat Auditores, quorum opera quatuor illos Reges, qui Lotum cœperant, acie profligavit . Alios à Iobo, ab Esdra, à multis Prophetis, & summis Iudeorum Pontificibus de rebus varijs conscriptos . Alios esse libros, de rebus varijs partim solutâ, partim ligata oratione à Sibyllis . Alios ab ipsa Regina Saba, & eius filio Melilecho compositos . Huic relationi etsi fides non omnino adhibenda sit, quandoquidem eam diligent examinatione factâ non ita veritati conformem inuenierim ; nequaquam tamen dubitari debet, plurimos adhuc ibi libros, eosque rarissimos, ac nobis inuisos recondi ; cui fidem faciunt alij Æthiopes, & inter cœteros Gregorius Abbas montis Amarae, qui dum hæc scribo, Romæ degit .*

Bibliotheca
Æthiopica.

Non dicam hic de celeberrima Bibliotheca Byzantina , quam Zonaras & Cedrenus centum viginti mille Codicibus memorant fuisse insigne ; in qua & Draconis intestinum 170 pedes longum , totâ Homeri Iliade aureis literis conscriptâ memorabile conseruatum fuisse legitur ? Quis nescit diuitias Bibliothecæ Attalicæ sive Pergamenæ , quæ ducentis millibus librorum singularium instructa claritate proxima , teste Plutarcho , ab illa Alexandrina fuit ?

• Bibliotheca
Byzantina.

PROPYLÆI AGONISTICI

Ex quibus omnibus haud dubiè ingens Reipublicæ Literariæ toti-que posteritati vtilitas & emolumenntum profluxit. Quicquid enim scientiarum & artium seu disciplinarum modò superest, ex ijs translatum primò quidem per Græcos ad Romanos, deinde per hos ad reliquam posteritatem peruenisse, nemo ambigere debet. Si igitur reliquæ artes & scientiæ per continuam transcriptionem ad hæc vsqüe tempora propagatae sunt; quis hieroglyphicam Ægyptiorum Sapientiam simili ratione hucusque propagari potuisse negabit? Imò id verum esse, Oedipus hic toto passim Opere demonstrat ex Ægyptiacæ doctrinæ fragmentis, veterum Authorum monimentis sparsim hinc inde insertis; quæ cùm omnium oculis obuia sint, ea fusiùs hoc loco deducenda non censui. Imperitè igitur quispiam hieroglyphicæ interpretationis *ἀνωματικής* ex eo, quòd nulli libri supersint, arguet.

C A P V T II.

Reliquæ Obiectiones, quæ fieri possent, solvuntur.

Obiectio I.

Solutio.

Apol. I. ad.

I. 22. Julian.

Inter cœtera, quæ magnam vim ad instituti nostri rationes euertendas obtinere quis arbitrari posset, sunt quoque libri illi Apuleiani, quos de opertis adytis prolatos, ait, literis ignorabilibus prænotatos, partim figuris animalium, partim nodosis & in modum rotæ tortuosis capreolatim condensatis apicibus. Verùm qui ἀπορεφόμενος Apuleianæ argumentum rectè calluerit, facile videbit, fictis & fabulosis rationibus causam suam stabilitate contra nos conaturum eum, qui hoc se argumento munire voluerit. Nam præterquam quòd huiusmodi enarrationes ab Apuleio non tam veritatis historicæ altruendæ, quam ingenij vberis ostentandi gratia, sunt fictæ; certè non video cur ijs tantopere fidendum. Accedit, Apuleium nequaquam huiusmodi literas præcisè & omnino *ἄγρωπας* seu ignorabiles sensisse, sed quatenus difficillimè scribendi ratione à profanorum lectione munita solùm videret impeditas; quin & leipsum ijs imbutum in sequenti verborum contextu insinuat. *Tunc semotis, inquit, procul profanis omnibus linteo vndique me coniectum amicimine arreptâ manu Sacerdos introduxit in ipsius sacrarij penetralia.* Quæres forsan studiose Lector, quid deinde dictum sit, quid factum? Dicerem, si dicere liceret; cognosceres, si liceret audire; sed parem noxam contraherent aures & lingue temerarie curiositatis. Parि ratione cùm Ammianus Marcellinus literas hieroglyphicas dixit ignorabiles, non Græcis, non Arabibus, non Ægyptijs, sed Latinis ignorabiles dixit. Audiamus verba eius: *Sunt, inquit, et subterranei Syringes, et quidam flexuosi secessus, quos, ut fertur, periti rituum vetustorum aduentare diluvium præscij, metuentesque, nè ceremoniarum obliteraretur memoria, penitus operosis digestos fodinis per diuersa loca statuerunt, et excisis parietibus volucrum ferarumque genera multa sculperunt, et animalium species innumeras, quas hieroglyphicas appellantur, Latinis ignorabiles.* Quòd si simpliciter ignorabiles dixit, cur eas ab Hermaphione cognitas & explicatas assueverat alio in loco?

CAPVT SECUNDVM.

co? Eo igitur sensu literas ignorabiles dixisse censendus est, quo nos; cum aliquid difficile & impenetrabile innuere volumus, Arabicum dicimus, aut simili nobis ignoto characterum genere conscriptum. Quod porro Strabo dicat, Chæremonem Ælij Galli Ducis in Ægyptum comitem, quod hieroglyphicorum cognitionem se callere iactaret, passim ab omnibus suisse ludibrio habitum; non ideo factum esse existimari debet, quod veluti humani ingenij vires longè transcendentem attentaret material, sed quod ignarissimus cum esset, & nullâ exquisitoris doctrinæ suppellectile instructus, rem arduam omnino & difficilem aggredi præsumptuosius auderet, vti ex contextu verborum patet; sic enim Strabo: Παρηκολέθει δὲ τὸς ἐξ Αἰλίου σημείωντο εἰς τὸν Αἴγυπτον Αἰλίω Γάλλων τῷ οὐρανῷ περιπλέοντες μόνοι. Ταῦτα τὰ επισήμαντα γνώσματα δὲ τούτοις αἰλιαζόντες οὐδεὶς οἶδεν.

Comitatus quidem est Ælium Gallum Ducem ex Alexandria nauigantem in Ægyptum quidam nomine Chæremon, qui eiusmodi scientiam profitebatur; sed ob ignorantiam & superbiam plurimum ridebatur. vel ut Græcus textus habet, plurimum ridebatur veluti superbis & idiota. Imò paulò post, eo ipso tempore adhuc plerosque Sacerdotes hieroglyphicorum scientiam calluisse, quamvis ab omnibus eam absconderint, sequentibus verbis ostendit: Ostendebantur ergo ibi Sacerdotum aëtes ac domicilia, in quibus Eudoxus & Plato egerant. Etenim Eudoxus cum Platone eò profectus est, & ambo cum Sacerdotibus annos tredecim sunt versati, ut nonnulli tradiderunt. Isti Sacerdotes cum rerum cœlestium scientia præstarent, ceterum arcanam eam seruarent, neque cum quoquam communicare vellent; tamen & tempore, & obsequio deuicti nonnulla precepta enarrauerunt, cum plurima interim Barbari occultarent. Et paulò post: Ignorabatur annus eo tempore apud Græcos, quemadmodum alias permulta; donec iuniores Astrologi ab ijs acceperunt, qui Sacerdotum monumenta in Græcam linguam transtulerunt, & abhuc tūm ab ijs, tūm à Chaldais accipiunt. Quæ verba sanè tam clara sunt, vt videantur esse omnium eorum, quæ hactenus dicta sunt, αἰαιφελαύωσι; seu recapitulatio.

Ij verò qui de huiusmodi factæ scientiæ restaurandæ spe nimis abiecit & desperatè loquuntur, audiendi non sunt, vti Michaël Mercatus, Vir alioquin prudens & doctus, sed plus æquo pusillanimis. Hic enim in supplemento Obeliscorum, postquam multas rationes ad eorum inuestigandorum impossibilitatem ostendendam proposuit, tandem veluti desperabundus in hæc verba exclamat. Edunque tanto tempo, che la vera notitia delle lettere hieroglifiche fu' oscurata e perduta nell'Egitto, dove essendo prima tenuta da' i Sacerdoti solamente (come diffusamente si è dimostrato nell'altro Capitolo) che hora non possiamo hauer più speranza di ritrouarla così nell'Egitto, come in altro paese, &c. Tanto igitur tempore, inquit, hieroglyphicorum notitia obscura fuit & perdita in Ægypto, ubi primò inter Sacerdotes tantum conseruabatur, deinde (suppleo enim pendente Mercati sententiam) sic videtur interisse, vt modò nulla spes superfit ad eam nec in Ægypto, nec in alijs regionibus reperiendam. Miror ego hominem hic tam audacter, seu potius timide impossibilitatem huius negotij asseuerare. Si dicas: Mercatus eò pertingere non potuit, ergo nullus alias; Argumentum affers nullius

PROPYLÆI AGONISTICI

Inudata v2.
ris.

momenti. Quis enim adeo dialecticarum præceptionum ignarus est, qui non videat huiusmodi enthymemata nequaquam concludere? Nam falsò, nè dicam stolidè, ratiocinaretur, qui diceret: America omnibus seculis incompta fuit; ergo vel nunquam extitit, vel fieri non potest, ut reperiatur? cùm eam aliquando, in ò Salomonis tempore cognitam fuisse, non obscuris indicijs monstraret Arias Montanus, in ò aureum illud פָּרְיוֹת primùm inde delatum, ex nominis etymo non inconuenienter ostendat; Americum verò Vesputium, & Christophorum Columbum, eam hisce ultimis temporibus denuò detexisse notius est, quām ut dici debeat. Pati ratione falsam adstrueret conclusionem, qui Regiones polo utriusque subiectas, eò quòd mortalibus hucusque incomptæ sint, vel non extare, vel inueniri non posse, inferret. Falsa itaque est argumentatio à non facto, ad impossibilitatem faciendi. Ex eo enim quòd nullus haecenus inuentus sit, qui genuinam hieroglyphicorum scientiam demonstrauerit, non sequitur, nullum futurum, qui eam aliquando sit demonstratus. Multa quotidiè reperiuntur, quæ priùs omnem humani ingenij subtilitatem excedere videbantur. Qnòd si quispiam hoc tempore prodiret, qui vitream Archimedis sphæram, volitantes Architæ columbas, Dædali statuas suapte sponte hinc inde cursitantes, se fecisse iactaret; eum sine dubio tanquam operum inimitabilium attentatorem riderent plerique; cuiusmodi tamen opera ego Fraðcofurti in Germania facta hisce oculis meis vidisse me memini, tanto ingenio architectata, ut nec Archimedem, nec Architam, nec Dædalum ad tam eminens artis fastigium aspirare vñquam ausos fuisse, planè mihi persuadeam. Cesset igitur infirmum argumentandi genus: non factum est; ergo fieri non potest. Multa passim indoctorum seculorum incuria neglectuque, vel temporum vetustate, hominumq; obliuione sepulta, singulari Dei prouidentiâ hisce temporibus denuò eruuntur, restauranturque. Multa etiam in incognitis nobis regionibus passim, quæ nos latuerunt, scita fuerunt. Sic Typographica ars à Ioanne Guttenbergio Argentinensi Moguntiæ feliciter detecta; ac pulueris pyrij conficiendi ratio, quæ tanto tempore nos latuit, Sinarum genti nequaquam incognita fuit. Sed quid peregrina festamur? Intueamur cœlum, commune illud naturæ speculum; & præsentem cœlorum faciem omnibus prioribus seculis incognitam comprehendemus. Comparent stellæ nunquam visæ, & visæ disparent. Ipse Phœbus, qui rerum omnium in vniuerso naturæ Theatro aspectabilium longè pulcherrimus omnium opinione est habitus, hoc seculo tandem sumosâ facie, ac infecto vultu maculis prodijt; dices eum variolis laborare senescentem. Luna quoque terræ figuram affectans, maribus turgens, montibus & confragosis vallibus modò vestita comparet, antiquis seculis hisce insignibus inuisa. Venus veluti altera Lunæ Simia, cornutâ facie surgens, nunc ἀπόκυντος, nunc ἀρχότερος, aut παρέλθων, aliasque indua formas in scenam prodit antehac incomptam. Iuppiter, qui solitarius orbe suo haecenus circumuagari putabatur, modò longâ ministrorum cateruâ, digna regia stella tanto comitatu, incedere conspicitur.

Co.

CAPVT SECUNDVM:

Cometæ quoque spatio, quo eos olim rude seculum coarctabat, minime contenti, altiora affectantes super Solis Lunæque vias dominio conspi ciuntur sublimes. De quibus qui plura desiderabit, consulat lynceos huius seculi Mathematicos. In terrestri Orbe non minores videoas rerum Metamorphoses. Habitantur passim utriusque zonæ torridæ frigidæque subiectæ regiones, quarum illam æstus intemperie, hanc frigoris inclem tiæ inhabitabilem asserebat Aristoteles. Visuntur hodie *αὐτίχθωνες* nobis contrastantes, quos suo tempore esse negabat magnum Ecclesiæ lumen Augustinus, & Lactantius. Circumitur hodie totius terreni Mundi globus, quem turbinatæ superficie in infinitum exorrectum simplicius credebat antiquitas. Quotidie noua Regna, Insulæ, montes, hominum serarumque monstra, de quibus antea nihil constabat, deteguntur. Hac enim vicissitudine rerum, hæc varietate ac metamorphosi ludit in Orbe terrarum cum filijs huminum æterna Dei Sapientia. Sic inconstans continuo rerum vertitur ordo: sic in circulo eunt omnia, donec in centro tandem, quod sine circumferentia ubique, stabilita quiescant. Est enim hæc maximè ab Authore naturæ ad Vniuersi decorem intenta vicissitudo. Corrumptuntur res, ut generentur; generantur, ut iterum corruptantur, & sic alternâ mutatione in suo statu & vigore conseruentur; nec quicquam Mundum hunc magis decet, quam indesinens hæc rerum corruptio, consentiensque rerum omnium dissensus, iuxta illud Pindari:

Ἐν χερῷ δέστερ μελαναῖ καρποῖς ἔδωκεν αἴρεσμα.
Θέριστρα εἰκὸν Ἑρῆμος πάλαις ἐτέων φεύγοντος
Αἴρηστος οὐδὲ τῶν ίζην.

*Non semper nigræ terræ fructum edunt,
Nec volunt arbores omnibus annorum periodis
Fructum suaveolentem ferre copiosum,
Sed alternis vicibus: sic etiam homines versat sors.*

Egregiè sanè hisce subscriptit Seneca: *Rerum natura sacra sua simul non tradit, initiatos nos credimus, in vestibulo eius bæremus: illa arcana non promiscue, nec omnibus patent, redacta in interiore sacrario clausa, ex quibus aliud hæc ætas, aliud, quæ post nos subibit, accipiet.* Hasce igitur vicissitudinis leges omnes humanæ vitæ actiones sequuntur: mutantur Regna & Imperia, suis quandoque restituenda cyclis: perduntur scientiæ & artes, ut suo tempore & seculo, quando nimirum rerum Arbitro Deo visum fuerit, restituantur. Quid quòd uno Imperio, vnaque Monarchia politicus hic Mundus diu consistere non potuit. Adeo varietatis appetens est humanæ vitæ conditio. Ita si circa vnam & eandem scientiam tantum occuparentur mortales, vnaque semper esset omnibus rerum cognitio & facultas; torpescerent ingenia, scholæ languerent, rerum dignissimarum omnis cessaret inquisitio. Nunc verò inuentarum artium interitus, & noua nondum cognitarum inuentio, mirum quantum præstantia ingenia extimulant, tū ad hasce pertinaci studio & conatu perquirendas, rūm

PROPYLÆI AGONISTICI

ad illas ex obliuionis & ignorantiae tenebris eruendas afferendasque. Sepulta sunt igitur, ut viuidius resurgent; ut luculentius pateant, latent; ne pereant denique, percunt. Sed quævis, vel quando suis restituenda locis, soli illi, qui sibi futurorum temporum necessitates reseruauit, cognitum est.

Hæc & similia innumeris exemplis confirmare possem, nisi rerum passim notarum tædiosâ narratione Lectoris patientia abuti vereret. Nulla scientia tam ardua, sublimis, & incognita, quam non humani ingenij subtilitas penetrare possit; nullam quoque artem extinctam penitus aut perditam existimem, cuius non vestigia in aliquo Mundi nobis incognito angulo, seu Bibliotheca quapiam peregrina, sub peregrini idiomatis tegumento, veluti sub fauillis & cineribus, inter semeisorum Codicum puluerulenta cadauera, sepulta fulgeant; aut quæ in varias partes iniuria temporum dissipata & discepta, apud antiquos Authores sparsim non reperiantur. Quòd autem sepulta iaceant, contingit partim incuriâ & negligentiâ, partim inuidiâ & ignorantia eorum, qui huiusmodi librorum thesauros possident. O quot, & quæ egregia, ac nullis opibus comparanda librorum monumenta hinc inde in celebrioribus Bibliothecis cum tineis & blattis luctantia situ pereunt & squalore; quæ si lumini per viros linguarum peritos committerentur, Deum immortalem! quæ eximium incrementum breui tempore suppelliunt literariæ, adeò incultæ ac impolitæ in multis, videremus accessisse, potissimum ex Hebræorum & Arabum thesauris. Arabes enim, vtpote Ægypto vicinos & conterminos, sacræ adhæc Philosophiæ æmulos homines & ad rerum abditarum inquisitionem à natura proclives, verisimile est sicuti alias omnes liberaiores disciplinas, sic Ægyptiorum potissimum reconditiores vndique conquistas, literisque commendatas præ cœteris gentibus suas fecisse. Hebræi verò tantam habent ad ritus, sacrificia, cœremonias, sacras disciplinas Ægyptiorum affinitatem, vt vel Ægyptios Hebraizantes, vel Hebræos Ægyptizantes fuisse mihi planè persuadeam. Nam vtrum hi ab Ægyptijs, an hi ab illis prima Philosophiæ suæ fundamenta suscepserint, meritò quispiam dubitate posset; nisi sacræ literæ luculenter superstitione Religionis fundamenta, & architectonicas rationes, ex Hebræorum lege desumptas passim monstrarent. Sic enim legitur in libris Machabæorum: *Et expanderunt libros legis, de quibus gentes scrutabantur similitudinem simulachrorum suorum, et attulerunt ornamenta Sacerdotalia, &c.* Certè Cabala, quam ipsi ab Adamo ad Enoch, ab Enoch ad Noënum, ab hoc ad Abrahamum, ab Abrahamo ad Mosen, à Mose denique ad reliquam posteritatem continuâ traditione à primis Mundi incunabulis ad hæc usque tempora propagata dicunt, nihil aliud, nisi hieroglyphicæ Sapientiæ archetypus fuisse videtur. Hebræos enim primos mortalium scientias & artes, similiaque recondita sacramenta columnis saxeis, latritijsque Obeliscis, tanquam perennia antiquæ Sapientiæ testimonia contra omnem ignium aquarumque violentiam insculpsisse, testatur Iosephus; quos Simiæ Hebræorum Ægyptij à Chamo edocti, imitati sunt,

L. I. c. 3. v. 49

Cabala Hebræorum.

CAPVT TERTIVM.

vt alibi ostendimus. Dictis fidem faciunt quamplurima, quæ inter sacras Ægyptiorum sculpturas passim inueniuntur, nescio quid indigitantia Hebraicum. Quid enim aliud Sphynges illæ Aegyptiacæ, quas in templis suis ad *αρρήνας αὐτοκράτορα*, hoc est, ineffabilia sacramenta demonstranda, insculptas habebant, nisi Cherubinorum corpora arcæ superposita repræsentare videntur? Quadriformes verò *τέλεσθαι τοις κυματίων*, teste Clemente, in publicis solennitatibus circumferri solitæ aureæ imagines, nihil aliud retulisse videntur, nisi quatuor illa apud Ezechiel animalia, tot scriptorum monumentis celebrata. Adde secretiorem illam Hebræorum de Deo, Angelis, Daemonibus, quam *מְרַכְבָת* quadrigam vocant, sapientiam, cum Aegyptiorum dogmatis penè esse eandem, vt & in Cabala fusè ostendimus. Multa hic dicere possem de virga Mosaica, de sacro Tau, de Serpente eleuato in deserto, de alijs sacris instrumentis quibus passim in sacrificijs suis vtebantur, de capitum ornamentis, habituque Sacerdotali, quorum omnium notissima vestigia inter hieroglyphica reperiuntur. Sed quoniam in toto hoc Opere de ijs copiosa passim dabatur dicendi materia, singula in sua loca differemus. Interim satis erit, hīc obicer tantum demonstrasse, quantum reconditionis literaturæ Hebræorum & Arabum cognitio faciat ad hieroglyphicæ literaturæ instaurationem; & quod illa sola ex Orientalium petenda sit fontibus. Imò ausim sanctè affirmare, quod eiusmodi linguarum neglectus, sicuti inducit ignorantiam rerum eximiarum, antiquitatum hactenus inauditarum, aliarumque artium ac scientiarum æternis tenebris damnatarum; ita earum cultus & promotio ingentia non Reipublicæ tantum literariæ, sed & toti Ecclesiæ, ac Reipublicæ Christianæ commoda præstat & emolumenta.

C A P V T III.

De fide, ingenuitate, cæterisque ad stylum & scribendi rationem pertinentibus, quibus in hoc Oedipo processit Author.

Intra cœteris Lectoribus meis non exiguum admirationis suppeditabit materiam, Authorum quorundam exoticorum¹, videlicet Araborum, Hebræorum, Chaldæorum, Persarum, Coptorum, aliorumque similium frequens allegatio; de quibus id mihi obijci posse video: Quis Authores hosce vedit? quis scit, utrum testimonia & authoritates sincere & candidè depromptæ sint? utrum ingenua locorum interpretatio allata? Quod iudicium ut præuenirem, sinceritatis meæ testes volui dictorum idiomaticum peritos, quibus priùs autographo ante oculos exposito depromptas authoritates examinari curavi. Librorum exoticorum textus examinarunt, & cum autographo contulerunt quotquot ferè in Triumpho polyglosso Cæsaris honori consecrato, in linguis magis exoticis, suam impenderunt operam; Arabica & Syriaca Maronitæ; Hebraica & Chaldaica Joan. Bapt. Iona earundem Professor Pontificius, deinde R. Isaac & R. Dactylus Romani, quorum uterque à me pretio conductus locis ex

PROPYLÆI · AGONISTICI

Rabbinorum monumentis, fideliter depromendis Amanuensis munus obiit; quibus successit præsentis Operis Typotheta Zacharias Dominicus à Kronenfeld Palæo-Pragensis, qui pleraque ex ipsis autographis, ut maiori fide procederetur, composuit. Ut proinde de mea fide & ingenuitate nemo amplius dubitare possit, nisi omnis humanæ fidei pessundator; cui contradicere, nihil aliud est, quam nodum, vti dici solet, inscirpo, pilumque in ouo quærere. Quod si quis fecerit, is se longissimè à veritate rei, à candore humani pectoris, à nostra intentione abesse intelligat; nec me culpet, sed animum suum; caueatque nè idem fortassis sibi contingat, quod ictericorum linguis & oculis solet, vt quæ alba sunt omnibus sanis, quæque suauia, illis amara, lurida, varijsque infecta coloribus videantur.

Scribendi
genus.

Quòd autem ad scribendi genus attinet, nec illud ex æquo placitum præuideo, cùm & in hoc subinde displiceam mihi metipsi. Nam dum in eo artium, scientiarumque, vti & exoticarum linguarum vbertate, singula conor attingere, idque quam breuissimè; vix rerum chaos effugere potui, præsertim quando, quod vsu & ratione collegerim, oratione subtili & pressa ad Atticorum aures teretes explicare non usquequaque vacauerit. Sæpe maioris ingenij putem, loco suo & tempore in abditissimorum rerum expositione cultum negligere, quam religiosè in omnibus obseruare. Itaq; neq; Tullianam phrasin, nec numeros semper amplectimur, sed pro ratione materiæ & argumenti polychromatico genere utimur. Notis & symbolis defectu aliorum noua substituimus nomina. Fucos etiam consultò, argumento quod tractamus ita iure suo veluti postulante, omittimus; secùs enim facere, nihil aliud foret, quam rugosam vetulæ faciem irrito conatu & imprudenti consilio, pulchram reddere velle. Vnde hæc illis relinquimus, qui in scriptis suis veluti ad Lydium Ciceronianæ eloquentiæ lapidem concinnandis, omnem æstatem consumunt. Mihi argumentum graue, difficile, arduum, subtile, reconditum ijs verbis, quæ non tam elegantiam, quam claritatem præferant, explicasse sufficiat.

Quod reliquum Oedipi spectat, boni Oedipi partes explere conatus sum, id maximè ob oculos mihi præfigendo, vt vera dicerem, & hucusq; Reip. Liter. incognita, hoc est, factorum genera tantum, non modos & scrupula prosecutus, nisi cùm tutò atque utiliter addi loci opportunitas peteret: nam multis affectione multiplici multa affinxit tumor, pleraque etiam vera comperta, sed prorsus superstitione enormia ad punctum explicare non tulit hæc ætas, dum adhuc animi curiosi doctrinæ incendijs calent, rerumque iam dudum proscriptarum vigor non tam ad incitandos homines, quam instruendos propositis adhærescit.

Habes instituti mei rationem, Lector beneuole, in qua si quid laude dignum, Deo bonorum omnium largitori id imputes velim; si verò nonnulla displiceant, illa vel excuses, vel meliora substituas.

CAPVT QVARTVM.

C A P V T IV.

De difficultate Operis, & auxilijs à varijs in hoc Opere collatis.

Q Vi nauigant mare, enarrant pericula eius; qui incognitos abditum rerum recessus explorant, quot laboribus, curis, vigilijs se confiant, quot difficultatum scopuli superandi, quot inculta, auia, & deuia deserta adeunda, cum quot monstis concertandū sit, solos illos nosse mihi persuadeo, qui similia vel attentarunt, vel difficultatibus territi, veluti desperatione in transuersum acti à proposito sibi tramite destiterunt. Ego sanè, si quis alias, in hoc præsenti Opere omnia dictarum difficultatum præcipitia me expertum esse, dicere non inficiabor. Historias con-

Difficultas
Operis.

scribere, Mathematum dulcia illustrare viridaria, Philosophica Theologicaque solis opinionum disparatis fulta sententijs meditari, cœterisque liberalium artiū studijs publico bono incumbere; tranquillū, mellifluum, & plenum dulcedinis argumentum, huius difficillimi comparatione non immeritò dici potest: Siquidem in hoc, dum vbique, vti dici solet, aqua hæret, quām anxius Scriptori animus? quām dubia & perplexa mens? quantæ animi corporisque contentiones? dum vix cubitum sine scopulo, vix pedem sine offendiculo, vix palmum deniq; sine indomabili monstro progredi licuerit. Sed quid in tam horrida solitudine, consilio omni, duce adhæc & directore expers facerem? paucis explico. Hic omnia antiquatum monumenta inspicienda; Musea, Bibliothecæ tūm Romanæ Vrbis, tūm totius pænè Europæ consulendæ; hīc famosa Codicūm Orientaliū autographa ex Græcorum, Hebræorum, Arabum, Syrorum, Chaldæorum, Coptitarum reconditorijs deprompta, primò incredibili labore peruoluenda, deinde transcribenda, demum interpretanda fuerunt: vt verò huiusmodi obtinerem, mox literarium cum doctis non Europæ tantūm, sed & Africæ ac Asiæ celebribus Viris, (sine quorum instructione & consilijs fieri non posse videbatur vt Opus desideratam perfectionem nanciseretur) commercium linguâ vnicuique vernacula, non sine sumptibus instituendum fuit. Ut interim labores, tūm in Obeliscis, tūm in cœteris monumentis Ægyptiacis, tūm Romæ, tūm alibi superstibus, & ad me transmissis, genuinâ sinceritate delineandis, incidentis, exponendisque exanthlatos sileam.

Verūm quid opus est singula fusiūs commemorare, cūm vel ipsa Operis præsentis inspectio, veluti in speculo quodam lucidissimo, laborum concatenatorum systases sat superque exhibeat? Sed venio ad auxiliares doctorum Virorum copias recensendas. Cœptum hoc Opus primò fuit ad instantiam Nicolai Peiresciij ~~maxeitæ~~, in Parlamento Aquensi Prouinciae Galliæ Narbonensis Senatoris sapientissimi, cuius Viri amplissima in Remp. Literariam merita talia sunt, vt nulla posteritatis obliuione deleri posse videantur. Legat, qui volet, vitam eius immortalitatem & prægrandium molimine plenam, à Petro Gassendo docte-

In subsidijs
conquerendis
labores.

Cooperato-
res Operis.

cin-

PROPYLÆI AGÓNISTICI

cinnatam ; & apertè reperiet, eum in literarij negotijs cultura ardenter promouenda, sibi hucusque parem non habuisse. Excurseram ego tunc temporis Auenione Aquas sextias, inde D. Magdalenæ speluncam religionis gratiâ visitaturus : ubi dum Peirescio primùm arctissima amicitiæ necessitudine iunctus, nonnullum tūm in Mathematum , linguarumque Orientalium notitia, tūm potissimum in hieroglyphica interpretatione specimen exhibuissem ; dici vix potest, quām ardenter ac studiosè incepiti commercij prosecutionem coluerit ; quantum me ad institutum prosequendum animauerit ; quām sollicitè nè alijs studijs , præterquām his, à superioribus meis addiccerer, curārit ; quām promptâ & liberali manu quęcunque ad inceptam telam vrgendam vsui esse poterant, ex prædiuite sua Bibliotheca administrārit, ac numis etiam ad vsui futura describenda instruxerit. Et quoniam negotium non nisi Romæ, veluti vnico totius hieroglyphicæ Literaturæ theatro, ad desideratum finem perduci posse videbat ; primò cum Eminentissimo Francisco Cardinale Barberino ardenter egit, vt obtenta ab Admodum Reu. Patre Nostro Generali Mutio Vitellesco, Soc. IESV pro tempore Generali, licentia eò vocarer : deinde per semetipsum, datis ad eundem Vitellescum literis, obnixissimè rogauit , vt propediem me ab itinere Viennensi , quò Cæsarei Mathematici munere functurus pergebam, abstractum Romam aduocaret. Quod omnium horum me inscio, factum fuit . Cardinalis Barberinus, vt & cœteri illustres in Vrbe Viri, iam à Peirescio de meo aduenta instructi, nouæque molitionis insolentiâ incitati, nihil non egerunt vt quibusunque modis Opus incepturn promouerent. Et quoniam non pauci de insolenti rei nouitate dubij, fidem vix adhibere posse videbantur rebus à me præstandis ; ideo vt propositi mei rationes luculentius ostenderem, Prodromum primò ad omnes Literatos præmittere visum fuit, qui anno 1636 dicti Cardinalis Barberini sumptibus prodijt. Qui cùm expectatione maiorem in animis Literatorum opinionem mouisset ; literis vndique ad me datis humeros oneri submittere coactus, primam Oedipi Ichnographiam condere aggressus sum . Et quoniam negotium sine linguæ Ægyptiacæ notitia, quam Pharaonicam seu Coptam appellamus, optatum successum minimè fortiri posse videbatur ; Prodromo Thesaurum linguæ Ægyptiacæ olim vulgaris, quam & Ægyptiacam linguam restitutam nuncupamus , auspicante FERDINANDI III. Cæsaris munificentia, subiungere visum fuit , ne quicquam instituto tam arduo necessarium omisisse videremur. Quod factum fuit anno 1642. Et dum Oedipum sollicitius vrgeo, ecce noui tūm bellorum ingruentium turbines in Italia adeo pertinacem tremoram obiecerunt, vt parum abfuerit, quin omnem de Operis prosecutione spem abiecerim, atque adeo totum me interim alijs Operibus edendis dederim . Accidit autem, vt Innocentius X. Pont. Max. Obeliscum in Agonalí soro erectorus eius mihi interpretandi curam committeret. Quā interpretatione feliciter peractâ, ac in lucem promotâ, cùm non exiguum apud Literatos existimationem meruisset ; Augustissimus Imperator FERDINANDVS III., & ipse edito specimine concitatus , & de mora

Auctor Ro.
manu voca-
tur.

Oedipi con-
seribendi oc-
casio.

Oedi-

CAPVT QVARTVM.

Oedipi certior factus, eum pari passu expediendum censuit. Et nè Opus vltiorem remoram pateretur, pro sua ingenti magnificentia, tantum mox expensarum, quantum ad omnium linguarum typos Operi edendo necessarios conficiendos sufficeret, largâ sanè & Cæsare dignâ liberalitate subministravit ; quin & eiusdem se Operis motu proprio Mecœnatum constituere dignatus est. Quæ hic adiungo, vt incomparabiles huius Cæsarei & verè inuicti animi virtutes grata posteritas agnosceret, qui immensa bellorum hostiumque vndique irruentium truculentia tantum non obrutus, ita tamen Marti studeat, vt à limine suo Palladem nunquam excludat. De cuius inuictissimi Cæsaris sapientia, & in bonas artes prinitate, affectuque prorsùs incredibili complura dicenda forent, nisi illa passim in hoc Opere, non quantum decuit, sed quantum pro temporis angustia licuit, commemorasset. De quo non immerito illud, quod olim Musladinus Persarum sapientissimus de Abubacro filio Abunassi, summa elegantiâ cecinit, pronunciare queam :

قطعة بشت دو تای فلک راست شد از
حرمي

قاچو تو فرزند زاد مادر آیام را

حکمت شخص اشت اکر لطی جهان افرین

شخص کند چند مصلحت عام را

دولت جاوید یافت هر که خکو ذام ریخت

کن عقبش ذکر خیر زد ره کند خام را

وصو ترا اکر کند و رفکند اهل فضل

Dorsum Orbis cœlestis contortum, præ latitia fuit erectum,

Quando tui instar magnus matri natus est filius.

Singulare Dei munus est, quando benevolentia Conditoris Vniuersi Incomparabilem præfecerit seruum, communi mortalium rei.

Æternam sibi acquisiuit gloriam, qui bonum sibi suscitauit nomen : Illo enim defuncto, bona memoria nomen illius immortale perstat.

Cui proinde Cæsari, si quid dignum præstitum fuit, post Deum acceptum ferat Resp. Literaria. Porrò de Cæsaris in hoc Opus affectu certiores facti S. R. Imperij Electores, cœterique Principes, & illi continuò datis ad me literis Opus non tantum sollicitarunt, sed & illud subsidijs, tantis Principibus dignissimis promouendum censuerunt ; quorum immortalia in me collata beneficia adeo me permouerunt, vt ex debito gratitudinis affectu singulis vnum ex Oedipi argumentis, Cæsare vltro annuente, consecrare non dubitauerim.

Non desuerunt denique hisce meis conatibus Viri vnde quaque doctissimi, qui non solum ex Hispania, Gallia, Anglia, Batavia, reliquoque Belgio, Suecia, Dania, Germania, Polonia, Italia, Sicilia, sed vel ex ipsa Græcia, Syria, Armenia, Persia, Ægypto, Æthiopia, India, China, America, quibuscum iam à multo tempore literarij commercij necessitudo intercesserat, tum varijs antiquitatum monimentis, tum librorum exoticon

PROPYLÆI AGONISTICI

P. Gaspar
Schottus.

corum argumentis subministrandis operam suam contulerunt. Quorum nomina cùm passim toto hoc Opere vnâ cum transmissis mihi subsidijs allegentur, superuacaneum esse ratus sum, eorum hoc loco mentionem iteratò facere. Ijs tamen omnibus & singulis vti me obstrictissimum sentio, ita pro collatis muneribus præterquam quòd gratias habeam immortales, vel ipsa quoque rerum mihi transmissarum adiumenta veluti perennia quædam suorum in me meritorum trophæa in hoc Opere constituenta putau. Sed nè eum denique, quem primo loco nominare debebam, prætergrediar, Operis difficillimi asseclam se præbuit P. Gaspar Schottus, meus in re literaria Socius, Vir non minùs religione, quam varia doctrinâ apprimè conspicuus, laborumque impertæsus; aptissimus sanè, qui summâ meâ sorte in laborum partem veniret. Hic pro summa rerum tractandarum peritia priùs totum recensuit Opus, incredibilique diligentia correxit; cui proinde meritò quicquid tersum & elaboratum id continet, eiusque in limandis iterumque poliendis argumentis iudicio, adscribi debet.

C A P V T V.

De methodo, qua Author in hoc Opere usus est.

O Edipum Ægyptiacum magno parturientis ingenij æstu in publicam Mundi lucem adornaturo, appositiè sanè elegans illud Hebræorum epiphonema animo subuenit: כח בְּלִי סָדֵר חַשְׂרוֹת בְּלִי עֲבוּרָה : *Liber sine ordine & methodo, ager est sine cultura.* Cùm itaque in Opere tanta rerum exoticarum varietate referto, singulari quādam methodo, sine qua nihil rectum, nihil pulchrum, nihil exquisito ordine ritè digestum esse potest, opus esse cognoscere, nè siluescente vasti Operis campo odiosam illam, ægias confusionem, quæ in magnis ytpurimùm voluminibus, non secùs ac vmbra lucem, sequi solet, incurrerem; diu multumque, fateor, perplexus hæsi, quānam ratione ordinem pulchrum, & exquisitam methodum, multiplici Veterum eruditione vario Operi inducerem, nè dum confuse omnibus in ynum temerè congestis locum, in abstrusissimarum rerum expositione tenebras tenebris obuoluerem, & dum Oedipi officium exequi mihi propositum esset, ex confusionis interueniente obscuritate, Sphyngis officio functus dici possem. Vti verò vnicus huius Operis finis & scopus fuit hieroglyphicæ doctrinæ hucusque abolitæ per integrum, fidelem, & sinceram interpretationem restitutio, ita mox ab ipsa interpretatione Opus auspicari omnino necessarium videbatur. Verùm cùm interpretationis factæ ratio, auctoritates congruas ex melioribus veterum Authorū monumentis depromptas exigeret, subiungendæ mox illæ videbantur, vt ijs expositarum rerum ratio desideratam in Literatorum animis fidem & existimationem obtineret. Sed nec sic quidem confusionem, me vitare posse aperte cognoui; imò Lectorem ex tanta auctoratum coaceruatione non dicam fructum aliquem ex præstita interpretatione

CAPVT QVINTVM.

consecuturum, quin potius Ariadnæ expositionis filum, in tanta occurrentium materiarum discursuumque prolixissimorum congerie, prorsus perditurum, luculenter vidi.

His itaque rationibus motus, alium ordinem excogitaui, vt nimirum omnem hieroglyphicæ rationis seriem, præuis Tomis veluti in apparatus quibusdam exhiberem, vt hoc pacto interpretationis ratio in tertio Tomo peragenda sine impedimento procederet; consultius esse ratu, vt Lector in interpretationibus tertio Tomo expeditis, ad in prioribus duobus Tomis materias, quanto fieri potuit, exquisitâ methodo, ordine, & ratione digestas, veluti ad radices, & hieroglyphicæ doctrinæ fundamenta peramplè tractata, remitteretur: sic enim futurum sperbam, vt Lector inoffenso pede progressus expositionum factarum energiam luculentius, & maiori cum satisfactione perciperet. Quod institutum meum peritissimis Viris communicatum cum haud parum arsisset, ipsorum consilium & approbationem secutus, primo statim libro, de origine superstitionum Ægyptiacarum, ac πολυθεας radicibus agere visum est, quod & *Templum Isiacum* nuncupauimus; in quo parallelâ quadam methodo omnes Hebræorum, Græcorum, Chaldeorum, Persarum, Indorum superstitiones, non aliam quam ab Ægypto originem habuisse ostenditur. Et quoniam huiusmodi superstitionibus magna hieroglyphicæ doctrinæ portio innititur, fieri non posse videbatur, vt sub diuersarum memoratarum Gentium ritibus & cœremonijs non exigua quoque hieroglyphicæ disciplinæ, licet hinc inde sparsæ, & in mille frusta disceptæ, vestigia elucerent, quibus in unum collectis magnum in restituenda disciplina lumen Oedipus nanciseretur; quæ omnia hoc dicto primo Tomo exhibentur. Quoniam verò Ægyptij in hieroglyphicorum structura ex omnium scientiarum artiumque penuarijs congrua symbola, quibus sapientiæ suæ arcana Mundo venditarent, eruebant; hinc Tomum secundum sub nomine *Phrontisterij Ægyptiaci* adornauimus, in quo per duodecim Classes uniuersam Ægyptiorum Encyclopædiam, parallelâ quadam deductione ad Zoroastram, Orphicam, Cabalicam, Pythagoricam, Platonicam Theosophiam comparatam exhibuimus; atque hoc pacto pomum granatum inuenimus, fractoque cortice totius Sapientiæ Ægyptiacæ nucleus eruimus, atque adeo omnem cœterarum Gentium Philosophiam non aliunde quam ab Ægyptijs processisse ostendimus; quam & diuinâ gratiâ opitulante veluti ex fonte quodam per riuos in duodecim tandem areolas seu classes, vi ex amplissimis rerum agitatarum argumentis constat, deriuauimus. His itaque præmissis tertium Tomum Oedipi orditi sumus, in quo, quicquid in Urbe & Orbe hieroglyphicorum monumentorum superstes fuit, expositum habes, eâ tamen methodo, vt enodata occurrentium hieroglyphicorum exposita schemata haud quaquam απαιδεια seu indemonstrata relinquamus, quin potius singula congruis authoritatibus ex omnigena doctrina de promptis comprobare, ac stabilire contendimus. Et nè Lectorem longorum discursuum argumentis obrueremus, eundem ulterioris notitiæ cupidine ad desideratas

PROPYLÆI AGONISTICI

materias in duobus prioribus Tomis ex professo traditas, veluti ad compositionis factæ complementum remittimus. Quæ quidem omnia quia ex ipsius Oedipi structura luculentius Lector percipiet, ideo fusoribus verbis ea describenda non existimauit.

Habes itaque, beneuole Lector, viginti annorum Opus continuo mentis & sui partum. Illud certè semper profitebor, si quid in eo feliciter inuentum sit, si quid diligenter explicatum, id totum Dei esse; si quid perperam, si quid minus consideratè dictum, meum; cuius ut fuit in multis errare & decipi, ita erit, errata non solum cognoscere & corrigerere, verum etiam illa corrigenti siue indicanti gratiam immortalem habere. Operam & laborem non inficio fuisse magnum, tantumque, quantum fortassis nemo suspicari queat. Id quod mirandum non est, si rei susceptæ grauitas & amplitudo cum ingenij nostri vitiumque imbecillitate conferatur. Denique protestor, quod vti ad diuini Numini gloriam omnia mea vnicè cedere cupio, ita merito iniquus sim, si aliam mercet dem requiram præterquam eam, quæ omnibus seruientibus ei merces est magna nimis, Deus Optimus Maximus, cui viuo, cui seruio, cuius mea omnia sunt.

BENEVOLO LECTORI

Auctoris in re Literaria Socius

P. GASPAR SCHOTTVS E SOC. IESV S:

EGYPTIORVM eximiam sapientiam fuisse, & omnium Gentium sapientiā maiorem, non profanæ tantum, sed sacrae etiam testantur historiæ. *Et eruditus est Moyses omni sapientiā Ægyptiorum*, inquit ipse Diuinus Spiritus, Act. 7. v. 22. per sanctissimum Protomartyrem Stephanum Moysis sapientiam commendans. Salomonis quoque sapientiam fuisse summam, non aliâ ratione persuaderi nobis posse censuit idem Dei Spiritus, qnām si illam Ægyptiorum sapientiæ præferret. *Dedit quoque Deus*, habetur Reg. 3. c. 4. sapientiam Salomoni, & prudentiam multam nimis &c. *Et præcedebat sapientia Salomonis sapientiam omnium Orientalium*, & Ægyptiorum. Erat verò illa tam celebris apud omnes Nationes, tantumque sui excitauerat admirationem ac desiderium, vt vel ipsi Græcorum Sapientissimi, Pythagoras, Plato, Democritus, Eudoxus, alijque illius addiscendæ gratiâ Ægyptum adire non dubitauerint; maluerintque apud alienos discipuli esse, quām apud suos Magistri. Vnde colligas, non vulgarem fuisse Ægyptiorum sapientiam tantopere decantatam, nec apertam & expositam omnibus, puta Arithmeticam, Geometriam, Astronomiam, Musicam, Mechanicam, Medicinam, aliamuè hisce similem; hæ quippe omnes vel maximè florebant apud Græcos, tunc etiam, quando aliam abstrusiorem extra suos fines quærebant summa iplorum lumina. Maior ergo erat & hisce præstantior, talisque planè, vt non nisi Ægyptiorum Sacerdotibus, ac Regibus, alijsque paucis ad Sacerdotalem Regiamque dignitatem aspirantibus communicaretur; ijsque iure iurando ad strictis de ea non propalanda. Qua etiam de causa non libris corruptilibus, ac facile exportabilibus, sed saxis durissimis, immensæque molis illam insculpebant, tectam insuper varijs animalium, plantarum, Instrumentorum, aliarumque rerum sacrarum velaminibus, ceu quibusdam mysterijs; vnde & hieroglyphica appellantur symbola. Quæ quidem hieroglyphica symbola nihil aliud continebant, quām grauissima, altissima que non tam Physicæ, aut Politicæ, quām Theologiæ mysteria de Deo, diuinisque Ideis, de Angelis, Dæmonibus, cœterisque mundanarum Protestatum classibus atque ordinibus; de ritibus insuper ac cœremonijs ad Deum placandum, ad trahendos Genios, ad Dæmones pellendos, ipsamque adeo θελητιας ac θυμόρεφωσις adipiscendam. Quanquam his ipsis symbolis ad alia quoque significanda, bonaque plurima obtinenda, & mala auertenda vrebantur, velut prophylacticis efficacissimis, & vnicè, vti ipsi putabant, necessarijs.

Hæc igitur Isiaca symbola, Pyramidibus, Obeliscis, Saxis, Mensis,

Ægyptiorum
sapientia.

Kircheri flu-
dium in Sa-
cientia Ægy-
ptiorum ad-
discenda.

Statuis, Abacis, Vasis incisa cùm sciret præsentis huius Operis Author P. Athanasius Kircherus tot esse mysterijs turgida, ac tam abstrusam, tam laudatam ab omnibus, tam expertam à Sapientibus, tam ab ipso Deo commendatam recludere scientiam; nihil reliquit intentatum, quò aditum sibi ad illam, indefesso licet multorum annorum studio, pararet. Quod hâc tandem ratione felicissimè, & magno Reipublicæ Literariæ bono, est afferatus.

Peritia va-
riarum lin-
guarum.

Studium in
comparandis
& euoluendis
libris Oriens-
talium.

In conqui-
rendis hiero-
glyphicis.

Erat præter Latinam, Græcam, atque Hebraicam linguam, quas ab incunabulo quasi ætate calluit optimè, Arabicâ etiam, Chaldaicâ, Syriacâ, Armenicâ, Samaritanâ, Copticâ seu Ægyptiacâ, alijsque apprimè instrutus; adeo ut à multis iam annis non solum cum Græcis græcè, cum Hebreorum Rabbiniis doctissimis hebraicè, sed cum Arabibus, aliarumque Asiarum & Africæ Provinciarum aduenis, quorum nullo non tempore ingens est hîc Romæ numerus, loquatur passim linguâ cuique vernacula, summo meo & aliorum stupore. Sciebat præterea, librorum plurimos enumeratis idiomatibus exaratos, seu typo, seu calamo, continere sparsim non pauca Ægyptiorum mysteria explicata; sperabatque, si dicta Authorum loca notaret, eaque cum hieroglyphicis Obeliscorum, aliorumque ex Ægypto allatorum fragmentorum notis conferret, fore ut pertinaci studio, & combinatione frequenti, non exiguum illarum assequeretur notitiam. Cogitatum, factum. Executit igitur mox Bibliothecas plurimas, publicas atque priuatas, in Germania, Gallia, Italia, Romæ præsertim, ac etiam in Sicilia, & Melita: conquerit, aut transcribit, quotquot de illo argumento tractant, libros ut plurimum scinesos, pulueribus ac blattis obsitos, ac pessimo, alijsque ferè illegibili charactere exaratos; cuiusmodi sunt omnes pœnè illi, quos suo in cubiculo adhuc conseruat, quibusque in huius Operis compositione est usus. Voluit ac reuoluit quos conquisiuerat, libros, at tales plerosque, quos Viri alioquin in linguis peregrinis exercitatissimi non dicam explanare, sed nè legere quidem poterant ob exoticum scribendi modum, & characteres insuper carie semiconsumptos. Adit præterea huius Urbis Fora, Ergasteria, Gazo-phylacia, Musea, loca denique omnia, in quibus Ægyptiaca monumenta supereesse nouerat; perscrutatur singula diligentissimè, notat atque depingit hieroglyphica omnia: nec vnicâ inspectione contentus, adit loca eadem iterum ac saepius, iustratque quæ viderat antea, ac denuo notat, quæ vel notauerat ipse, vel ab alijs notata acceperat; nimis ut nè vel hilum aberraret ab eis typis, à quibus alios ante se tantopere aberrasse deprehenderat. Neque hisce contentus, scrutatur etiam per Amicos ac literarum fautores Romam alteram, Byzantium; quin & ipsam hieroglyphicæ scientiæ altricem Memphis (Cayrum nunc appellant) Memphiticosque campos, ac Nili Insulas adiri iubet; & quotquot utrobiusque locorum supersunt hieroglyphica, delineari accuratissimè, atque deferti ad se curat. Rogat præterea, missis literis, Europæ totius Viros literatos, & quotquot in Asia, Africa, America nouerat è Societate nostra, alijsque Religiosorum Ordinibus Viros doctos, ut quidquid hieroglyphicum

sa-

saperet, ad se mittere dignarentur. Quod quidem præstitum sicut libera-
lissimè, ipsis etiam Principibus Viris sua conferentibus symbola. Hac oc-
casione ingente acquisiuit hieroglyphicorum, idolorum, simulachro-
rum, gemmarum, amuletorum, periaptorum, telesmatum, lapidum, simi-
liumqne rerum copiam, quæ passim huic Operi interleruntur, omissis ta-
men ijs quæ Ægyptum non sapiebant. Interim librorum loca notata
confert cum locis alijs, hieroglyphica cum hieroglyphicis, Obeliscos in-
tegros cum Obeliscis, statuarum, vasorum, tabularum characteres inter se-
se, & cum Obeliscorum characteribus, inchoato etiam hieroglyphico Al-
phabeto, cuius etiamnum fragmentum inter Authoris Aduersaria reperio.

Hac tot annorum diligentia, coniuncta cum ingenij perspicacitate,
aci judicio, tenacissimâ memoriâ, omnigenâ eruditione, Author noster
tantam adeptus est Hermeticæ seu Ægyptiacæ Sapientiæ, tot ab Authore
suo potissimo Trismegisto inuolucris testæ, à tam paucis olim cognitæ,
tot retrò sæculis penitus neglectæ, ac non nisi in Orientalium exoticis li-
bris sparsæ, tot votis ab Augusto olim Cæsare, & superiori sæculo à Six-
to V. Pont. Max. concupitæ cognitionem, quantam prodidit antehac in
Prodromo Copto, Obeliscoque Pamphilio, & nunc Mundo erudito pro-
ponit in hoc suo eruditissimo, rarissimo, verèque ἀλυμόνῳ Opere. De
qua hieroglyphica cognitione atque peritia quid sentiant docti, vel ante
Operis huius lectionem, ostenderetur suo tempore ac loco, luculentissimis
ea de re prolatis in medium testimonijs, eruditorumque plausibus. Quid
Roma de eadem sentiat, ac Purpuratorum eruditi, hic paucis aperio.

Innocentius X. Pont. Max. cùm Obeliscum in Caracallæ Hippo-
dromo sepultum, confactumque, erigere in foro Agonali, in Vrbis æter-
næ monumentum æternum, statuisset; & nè saxea moles mysterijs Isia-
cis turgida sine expositione corundem inanimis maneret, vehementer cu-
peret; P. Athanasium Kircherum (utpote quem literaturæ hierogly-
phicæ peritiâ celebrem esse nouerat) tanquam huic arduo, & à multis
iam sæculis desperato negotio cum plausu peragendo aptissimum, præsen-
cit. Qui Pontificijs iussis refragari nefas dicens, mox commissi sibi ne-
gotij curam summâ alacritate, tanto imperio animatus suscepit. Obeli-
scus itaque ex dicto Caracallæ Hippodromo aduectus, cùm insignem (quæ
infesta est temporis edacitas) corruptionem passus fuisse deprehendere-
tur; ex similis saxy fragmentis, quorum ingens hic copia passim extat,
illum resarcire fuit necessarium. Quod cùm summo Architecti studio fuisset
felicissimè peractum; quoniam Obeliscus in tanta scriptilium elemen-
torum varietate & copia lacunas quasdam characteribus vacuas, ob fra-
gmenta interserta exhibebat; nè tota moles foedis hisce plagiis deturpa-
ta, deformem constitutionem curiosioribus spectantium oculis præberet;
Architecto cum primis, uti & cœteris prudenti indicio negotium ponde-
rantibus, expedire visum fuit, vt eiusdem Obelisci Oedipus Kircherus,
pro sua sagacitate atque peritia, mutilum & mancum hieroglyphicæ lite-
raturæ contextum de suo suppleret. Factum est citissimè quod fuerat
iussum, afferente Kirchero genuinam illam esse contextus totius restau-

Hieroglyphi-
cæ literaturæ
summa peri-
cia.

Pontificis
iussa Obeli-
scum Pam-
philium inter-
pretatur Kir-
cherus.

Obelisci Pam
philij lacunas
vacuas sup-
plet peritissi-
mè.

rationem, nec alia in locis, quām quæ restituērat, defuisse schemata. Quæ res cùm admiratione defixos teneret nonnullos, atque adeo Authorem de fuso aliquo suspectum haberent; accidit ut Antiquariorum nonnulli de fragmentis in cauea, vnde Obeliscus extractus fuerat, adhuc superstibis, nescio quibus coniecturis, certiores facti, locum altius examinandum, spe reperiundorum fragmentorum, censuerint. Quo peracto, omnia ad vnum fragmenta, singulari Dei beneficio, reperta sunt. Acuit ea res vehementer desiderium quorundam Kircherianæ peritiæ, & in splendis supradictis lacunis fidelitatis explorandæ. Quare mox in forum aduecta, cùm singula suis fuissent commissa locis, repertum cum admiratione fuit, adeo sincerè & genuinè suppleta fuisse hieroglyphica schemata, ac si ex ipso prototypo deprompta fuissent. Fuit hæc res ad Eminentissimum Cardinalem Capponium, negotij huius præsidem, mox delata; qui examinata rei serie, eam prorsus vt audierat comperit, & vel ex hoc capite collegit sapientissimus Princeps, fieri non posse, vt Interpres Kircherus arcanam literaturæ hieroglyphicæ constitutionem non apprimè calleat, cuius tanta in restituendis genuinè symbolis fuisset peritia. Confirmat hæc omnia, totius rei gestæ auritus oculatusque testis Excellentissimus ac Celeberrimus Vir Iacobus Gibbesius, Doctor Medicus, ac totius Philologiæ cultor eximius. Quod cùm me minimè lateret, Virum adij, ab eoque enixè contendì, vt quemadmodum res gesta esset, authenticum testimonium dare nè grauaretur, vt sic quanta cum ingenuitate, & sinceritate, nec non rara suscepit Operis peritia in Pamphilio Obelisco interpretando Author processerit, posteritati suâ etiam fide dignissimâ attestatione constare posset. Annuit Vir humanissimus, & quod petieram, abundè præstítit; cuius proinde autographum hîc apponendum duxi. Cùm enim acutissima polleat crisi, & propter totius Philosophiæ cultum, multiplicemque linguarum noticiam, literario in choro triumphet; futurum spero, vt hoc grauissimo testimonio nonnullorum incredulorum, qui suo alijs pede metientes, vix fieri posse putant ab alijs, quæ sibi impossibilia experiuntur, scrupuli euellantur, & hoc pacto præstitæ ab Authore nostro operæ veritas Mundo magis elucescat. Sic ergo ad me scribit:

Admodum R. P. Gaspari Schotto, è Soc. IESV, Iacobus Albanus Gibbesius, Med. Doct. S. P. D.

Non possum non probare vehementer amorem tuum, itemque amare soler-
tiam, quo te utroque ferri atque uti video in vindicando populari & fo-
dali tuo, Athanasio nostro. Quid enim? an Momis licebit istis auctoribus sem-
per esse loquacibus? impunè semper obtrectare non initiatos uni omnium, cùm ab
inuentoribus discesserim Ægyptijs, summo Mystagogo? hoc certè pacto non per-
mittes. Esto, dixerint antè aliquid pessimi homines arrogantiū in Magnetem,
in Musurgiam, in Artem Magnam; effutierint etiam quicquid in buccam, im-

con-

confinxerint (si Dijs placet) quodcunque in solum venerit, de etymo linguarum Orientis, præsertim Copticæ, varijs ab eo libris adhuc iuuene scripto, de cæteris Operibus Philologiae iampridem editis, cauillati morosius ut Sophistæ; illa enim uero ex ea fuerunt natura rerum, de quibus vel physi, vel logici inter se, vel grammatici disceptando conflictari iure possent: hæc autem postrema volumina, simplex illud Pamphilianum primum, quod de Sothis, antiquissimi Ægypti Regis, est Obelisco commentatus, quatuorq[ue] præterea, quæ nunc prodeunt sub Oedipi nomine, FERDINANDO Cæsari dicata, sunt altiora proœcto, spirantq[ue] Ægypti regni, quam ut id conuiciatores Valeant aut mordaces carpere, aut critici iudicare. Atque hic videre te videor bonum ædicium in primo aditu ac vestibulo penetralis huius vigilantem, seruantemq[ue] commeantes, & quos impuros apprehendisti, vetere illo, Procul este profani, summouentem. Perge, mi Schotte, ut cœpisti; & si qui erunt tam perfrictæ frontis, ut religioni minimè habeant in hoc etiam Palladium inuadere, tu nè cede malis, propulsa nefariorum impetum conscientiae recordinatione malefacti, exclama denique quantâ maximâ potes voce, ἵπποι μᾶς, καὶ ναῦς οἴδε. Quòd me autem de facienda fide Obelisco Pamphilio rogas, sic Oedipodi autoritatem credens accessuram, id licet in re non dubia superuacaneum sit, ego que merito censear κωμικὸς μάρτυς, qui Coæ Veneris pulchritudini subsignare uelim, constitui tamen parere potius cum existimationis meæ periculo, quam ullo modo deesse voluntati tuæ. De Capponio igitur Cardinale, quem ob reconditam literaturam, usumque rerum maximarum, suæ Metæ negotio Summus Pontifex præfecerat, affirmare verè possum, testis & spectator totius rei præsens, atque aliqua ratione etiam particeps (nam de compositione inscriptionum, qua in lateribus basis debebant incidi, agebat mecum) dixisse ad memoriam laudemque Authoris sempiternam grauissimis sanè verbis, vel hieroglyphicam nequaquam intercidisse scientiam, ut plerique contendunt, vel, si amissæ est aliam nullam istiusmodi symbolis Theologie notionem subesse potuisse, quam Kircherianam. Luculenta verò vox, & Viro cùm doctrinâ, tum dignitate principe perquam digna! Hoc demum hominum genus extra iustum linguarum positum sincerè pronunciat, nihilque aliorum famæ detractum vult, quod ad celebritatem propriam accedere nibil possit. Ut enim quisque ex seipso aptissimus est, ita minimè rebus alterius bonis insidet. Quocirca, si ès μέντος, siue, ut ait ille, Plato mibi unus in star est omnium, desiste tandem plura conquirere tam anxiè, & aggregare testimonia; sta huius, mihi crede, sapientissimi Patris unice iudicio, nec cessa ullo tempore monstrum ingenij, Kircherum, pro ea, quâ plurimum vales apud ipsum, autoritate, admirabiliterem quotidie hortatu tuo facere incitando, Αἰτεῖσθαι, καὶ ωταρχοῦ ἐμαρτυραὶ ἀλλων, ut Zoili disrumpantur. Tametsi non desunt hac quoque in parte doctissimorum Virorum sine exceptione suffragia, quibus abunde, quid de magicis hisce scriptis existunt, satis ostendunt. Ea in Triumpho viginti linguarum Cæsari adornato, beneficentissimo patrono, qui una, ut opinor, cum Oedipode exit, habebis. Ipse etiam aliquid Britannico sermone ausus sum argutos inter strepere anser olores; non quò equidem laureolam in mustaceo aucuparer, sed quia eius famam non communibus contentam terminis, verum extra anni solisq[ue] vias euagatam, ad ultimam Thulen peruafisse, sciri volui. Vale. Romæ, Ex edib. Eminentiss. Card. Spadæ. Idib. Decembr. 1654.

Ex his, alijsque quæ suprà dixi, euidenter, ni fallor, constat, quanta cu n' ingenuitate & sinceritate, nec non quām rara in hieroglyphicis mysterijs notitia processerit Author, tūm in Pamphilio, tūm in cœteris Romanæ Vrbis Obeliscis interpretandis; simulque quantam supradictâ diligentia comparârit sibi similiūm rerum notitiām. Certè, vt ipse met vidi sæpiissimè, nullum ostenditur ipsi hic Romæ, aut affertur aliunde (ostenditur autem, & affertur frequentissimè) hieroglyphicum argumentum, quantumuis etiam mutilum, & in frusta concisum, cuius non statim sensum & interpretationem authoritatibus fulcitam afferat felicissimè, eruditissimèque. Memini ego, cùm quodam tempore Tabulam Embinam, quam ante Mensam, cui studendo atque scribendo assidebat, expansam tenebat, intueretur attentiùs, tam claram atque insolitam (vti mihi retulit) lucem illi obortam, vt vnico distinctissimo intuitu totum deinde Tabula mysterium cognosceret clarissimè, diceretque, nullâ ratione se dubitare, quin ipsissimus Ægyptiorum Sacerdotum sensus esset is, quem in eius expositione proposuisset.

Nec Ægyptiorum tantummodò mysteria callet noster Oedipus, sed pari dexteritate & eruditione versat & interpretatur Græcorum secreta, Gnosticorum periammata, Cabalistarum arcana, Arabum phylacteria, Saracenorum Alexipharmacæ, Impostorum denique omnium characteres, signa, nugas, superstitiones, fraudes; vt deprehendes ipse, Lector, si percurres quæ hoc toto affert Opere, præsertim Tomo I. Classe 4, 5, 7, ac 10, in Cabala Hebræorum ac Saracenorum, in Arithmeticâ Arabum, Astrologia & Magia Ægyptiorum; vbi innumera adducit & explicat, aut refutat, noua prorsus, & nunquam antehac typis euulgata. Plura tamen omittit, reperta in Rabbinorum, Arabum, ac Saracenorum libris, aut aliunde ad se transmissa, nè scandalo alijs essent, & ruinæ occasionem incautis præberent. Ut autem videoas, quam de Kircheri huiusmodi in rebus peritia existimationem habeant vel illi ipsi, qui non admodum beneulo erga eum sunt animo; narrare non grauabor, quid hoc ipso anno me præsente contigerit. Vir nobilis & eruditus è regione longinquâ venit ad Collegium nostrum Rotuman, & euocato uno ex Patribus eiusdem regionis ostendit ipsi gemmam arcanis notis, & Græcis characteribus insignitam, atque Assisi jè terra erutam, dum pro templo quodam novo fundamenta collocabantur; rogauitque vt Domino Athanasio Kirchero interpretandam offerret, non prodito tamen nomine suo. Ad didit, illam se gemmam in omnibus Italiae Vrbibus ostendisse Viris doctissimis, & in Græca lingua versatisimis; omnesque respondisse, characteres quidem esse Græcos, at voces esse peregrinas, ac sibi ignotas, notarum verò incifarum significationem se penitus ignorare; ad Kircherum esse recurrentum. Fassus est autem Vir ille ingenuè, renuisse se tam diu ad Kircherum recurrere, nè factæ interpretationis laudem ipsi deferre cogeretur. Adfertur Kirchero gemma me præsente; qui statim respondit, gemmam Amuletum esse Gnosticorum, notas significare Genius Solarem, characteres ieronimæ legendos; & arrepto calamo resoluta lite.

literas in numeros, sensum patefecit, interpretationem authoritatibus
stabilivit, Viro transmisit stupenti tam promptam & accommodatam
expositionem.

Sed quid dicam de rara illa Kircheri peritia in legendis & interpretandis inscriptionibus, quâcunque linguâ, quo cunque characterum genere & quantumvis exoto, intricato, aut corrupto exaratis? Ex quo prodijt Prodromus Coptus, vbi præter linguae Ægyptiacæ, & literaturæ hieroglyphicæ, variarum etiam eruditionum, & difficillimarum interpretationum, nouâ & insolitâ methodo, exhibuit specimina; dici vix potest, quot inscriptiones sacræ, profanæ, superstitionis, Magicæ, ac Diabolicæ etiam, in templis, palatijs, cœmiterijs, sepulchris, lapidibus, libris, gladijs, cultris, statuis, nummis, gemmis, amuletis incisæ, aut inscriptæ, fuerint ad ipsum ex omnibus Orbis totius partibus allatae, vt interpretaretur. Nec defuerunt, qui de Viri peritia dubitantes, aliquè siniistro affectu ducti, characteres alioquin per se satis intricateos intrarent magis, aut adulterarent prorsus, aut inuerso scriberent ordine. Omnibus tamen ita satisfecit Oedipus noster, fraudes detegendo, nodos implexos soluendo, characteres spurios, adulteratos, suppositios, inuersos demonstrando, legitimos exponendo, vt non immerito iam passim ab omnibus omnium linguarum gnarus, & seculi huius Mithridates audiatur. Vidi ego non semel explicantem dexterimè, vel ad primum asperatum, characteres ab omnibus pro inintelligibilibus habitos. Nec diu est, cum Vir quidam Nobilis atque doctissimus Sigillum misit ceræ impresum, & nescio quibus exoticis characteribus insignitum, vna cum epistola, quâ fatebatur se dictum Sigillum Viris doctissimis Galliæ, Germaniæ, Belgij, ac Daniæ etiam, Sueciæque transmisso exponendum; sed omnibus aquam hæsisse; rogabat proinde obnoxie Kircherum, auxiliares manus operi tam desperato admoueret. Aderam ego, cum Kircherus epistolam acceptam legeret, & Sigillum inspiceret; audiuique dicentem, mirari se, neminem scripturam legere potuisse, cum non esset admodum difficilis. Arrepto igitur calamo, humanissimas mox reposuit literas, vnaque cum exposito doctissimè ac fulissimè Sigillo atque scriptura Viro transmisit. Nimius essem, si omnia quæ in hoc genere acciderunt paucis his annis, quibus Kircheri consuetudine fruor, enarrare vellem. Facetur ipse, tot se interpretationes in omnes Orbis partes amandasse, vt si colligerentur in vnum, volumen integrum implerent. Dolendum proinde est, alias apud ipsum non reperi, quam quas inferuit Prodromo Copto, & secundo Oedipi Tomo.

Hæc sunt quæ de huius Operis Authoris in rebus Ægyptiacis peritia, in characteribus peregrinis exponendis dexteritate, in interpretandis hieroglyphicis fidelitate, indicanda potius, quam dicenda putau. Quanquam hæc ipsa etiam omittere potuisse, cum notior sit in Mundo Viri fama, & apud omnes existimatio, quam ut dici debeat. Quanta enim sit Kircheri in omni genere doctrina, testantur erudita ingenij monumenta ad posteros hactenus transmissa. Quanta sit fama atque opinio

Kircheri summa peritia in explanandis scripturis peregrinis.

Kircheri fama, & apud omnes opinio.

*Principium
literarum ad Kir-
cherum.*

apud omnes, loquuntur literæ innumeræ Principum, atque doctorum. Virorum ad ipsum datæ, testantur encomia eruditorum libris literisque inserta, fatentur omnes, quotquot cum nouerunt, eiusque visendi atque noscendi causa quotidie accedunt. Reperi in Kircheri Archivio ingeniem literarum copiam, quas plerique Orbis Christiani Principes, & summa Romani Imperij capita ad ipsius transmisere nullo non tempore, & etiamnum quotidie ferè transmittunt. Hos inter sunt Augustissimus ac Sapientissimus Imperator FERDINANDVS III. ; Serenissima ac Sapientissima Sueciæ Regina Christina ; Eminentissimi S. R. E. Cardinales plurimi ; Serenissimi S. R. I. Electores ; Celsissimi, Illustrissimique ciudem Imperij, & aliarum etiam Nationum Duces, Principes, Comites, Barones, Nobiles sine numero. Qui omnes Kircheri doctrinam mirantur atque deprædicant, de transmissis libris, alijsque ingenij fœtibus gratias agunt, ad alia eruditionis monumenta cudenta hortantur ac sollicitant, sua offerunt & afferunt auxilia, communicant secreta, expetunt arcana, arcanorum enodationem, linguarum peregrinarum, inscriptionum heterocitarum, characterum ignorabilium interpretationem, dubiorum variorum solutionem exquirunt. Apponerem h̄ic varias atque prolixas Cæsar, aliorumque Principum, & doctorum Virorum huius saeculi pænè omnium, literas, affectus singularis, & æstimationis maximæ indices, si loci angustia (in alieno Opere) Auctorisque modestia id permitterent, & ni alteri illas temporis ac loco reseruassent. Contineo ergo calamum vel inuitus, maloque nihil omnino, quam parum in tanta dicendi copia dicere.

P. S. Prælo iam subiectæ erant hæc pauca quæ dixi, cùm peruenit ad manus meas eruditissima & quæ ac humanissima Epistola doctissimi Præfusilis Vasionensis ad Auctorem data : qui cùm ob raram doctrinam, impensum in literas Literatosque studium, veterisque Sapientiæ cognitionem singularem, non exiguum nauauerit operam in hoc præclaro Opere quæ inchoando, quæ modis omnibus promouendo, ut ipsem in dicta Epistola saceri non dedignatur ; eam sine luculenta ingrati animi nota omittere non potui. Sic ergo ait :

*Admodum R. P. Athanasio Kirchero, Presbytero Soc. IESV,
eruditissimo πολυγλωττῳ, Iosephus Maria Suarezius Episcopus
Vasionensis S. P. D.*

Nuper dum secederes Tusculum, scripsisti epistolam ad me humanitatis plenissimam ; cui rescribere diutius distuli quā par foret, quia demortui Pontificis Iusta, & Comitia successoris me distinebant ; officij tamen non immemor, quando ista comperendinantur, utque canebat ille,

Quæritur interea tantæ quis pondera molis
Sustineat ; ecce responsum serius licet, debitumque persoluo, quo tibi, quin Republicæ Literariae, imò aeo etiam nostro gratuler, lapides, sine potius mon-

montes literis adbuc ignotis exaratos, solaque magnitudine admirabiles à te perlegi
adè facile, tamque luculenter exponi, ut muta quamvis, & in anima saxa proto-
qui tamen, & vocem reddere videantur, in illisque recondita penitus abstrusa que
scientiarum arcana, uti venis silicum incluse scintillæ, acie tuâ excutiantur, ac
dilucide, manifestèque detegantur. Obstupuere prisca secula, suspiciebantque ba-
stenus recentia rupices illas paginas, & quo tandem modo immanes, oblongaque
hæ cautes (Obeliscos ab acumine vocant) excidi, auellique possent, quâ trans-
portari per maria, terrasque tam procul arte ; quibus denique machinis erigi, &
attolli sideribus minabunda Gælesinus, Mercatus, aliisque sedulò rimati, posteris
tradere tentarunt. Imprimis autem stupidos decinebant ciues, & aduenas
ιερογλυφικὰ characteres ab Hierophantibus Ægyptiis insculpti ac impressi ; illos et-
erim nemo norat, nemo percipiebat ; quotquot intuebantur literatissimi, sese
illorum esse ignaros, & αἰαλταβῆτες facebantur ; nec ullus ausus est unquam
interpretari prater Hermaphionem, qui à te fædissime lapsus demonstratur, Au-
gustoque Principi prudentissimo illudens fucum fecisse, ac imposuisse conuincitur.
Tu scilicet demum unus, quem reseruauit Deus ad hoc ætatis, ut thesauros hosce
abditos reserares, & expanderes, saxe ista volumina, literatosque colles doctissi-
mè, verissimèque aggressus explicare, operæ pretium sœculis omnibus, & per Vni-
uersum, quâ latè patet, terrarum Orbem predicandum felicissimè perfecisti, suisq;
numeris absoluisti. In scopulis illis delitescentia disciplinarum solidiorum semina
ennucleasti, atque patefecisti. Non fuerat tibi satis amorem tibi Eruditorum Ma-
gnetiis virtutibus eleganter promulgatis conciliasse, ac eos in admirationem tui
pertraxisse, Harmoniaque Musurgiæ tuae resonare cum planis, & οὐσησίαις
famam tui nominis pasim ; Copticam, aut (ut visum alijs) Gupticam linguam
exolescentem ab interitu vindicasti, reuocans in lucem elementa pereuntia, & in-
tercidens idioma pristino splendoris, atque in integrum Herculeo prorsus nisi re-
stituere, sed faustissimo successu ausus, tenebras obscurissimas oblivionis, densissi-
mamque caliginem vetustatis dispulisti. Obeliscorum mysticas sculpturas, &
portentosas effigies illustrans, & expoliens, uniuersam Ægyptiorum sapientiam pro-
palasti. Macete animo, Vir eruditioris omnia genæ, perge in hac Regia via im-
mortalis ! (Athanasi) Nicolaus Peyrescius Heros æternum memorandus,
qui totius Orbis literaria commercia suscipiens Emporium erat ipse politiorum ar-
tium, istud olim tibi Stadium, in quo decurreres, & secureris, indi-
carat, & prestituerat. Eminentissimus Cardinalis Franciscus Barberinus iku-
klotzschias callentissimus, & acerrimorum, optimorumque ingeniorum indagator,
ac probus aestimator & Mecænas tuum perspexit probavitque simul, & te in
Urbem acciūm authoritate suā manu velut ad ista perduxit adyta. Ego verò,
qui apud utrumque Tibi non ingratam nauauit operam, defero denuò, & σοφῶς,
atque σοφῶς acclamare letabundus non desino. Vale Vir eruditissime. Romæ
Kal. Martij CIC IDC LV.

GOSVVINVS NICKEL
SOCIETATIS IESV
P R A E P O S I T V S G E N E R A L I S.

CVm trium tomorum opus, quod Oedipus Ægyptiacus inscribitur,
à P. Athanasio Kirchero Societatis nostræ Sacerdote compositum,
aliquot eiusdem Societatis Theologi recognouerint, & in lucem edi pos-
se probauerint ; potestatem facimus ut typis mandetur, si ita ijs, ad quos
pertinet, videbitur : cuius rei gratia has literas manu nostra subscriptas,
sigilloque nostro munitas damus Romæ 12 Januarij 1655.

GosWinus Nickel.

L. S.

TYPOTHETA LECTORI SALVTEM.

Habuit Author quinque diuersarum linguarum, Latinæ, Græcæ, Hebraicæ, Syriacæ, & Ara-
bicæ Amanuenses, qui summo studio & diligentia ex Autographis ab Authore ijs confi-
gnata Quedipo stabiliendo necessaria loca descripserunt. Et nè alicui malæ fidei suspicio obre-
pere posset, ego infrascriptus testor, ea me fide & sinceritate illa composuisse, qua fide ex dictis
Autographis à dictis Amanuensibus extracta fuerunt: reliquas linguarum authoritates ex suis
Autographis & manuscriptis fideli cura, & sincera diligentia, prout occurrerunt, meipsum com-
posuisse, manu propriæ testari volui.

Ita testor

Zacharias Dominicus Acsamitek à Kronenfeld
Boëmus Palæo-Pragensis.

*Reliquæ Approbationes videantur in Obelisco Pamphilio, fuerunt
enim ijdem Censores huius & illius.*

Imprimatur si videbitur Reuerendiss. Patri Magistro Sac. Pal. Apost.

Marcellus Anania Episcopus Sutrinus
& Nepelinus Viceger.

Imprimatur.

Fr. Raimundus Capisuccus Ord. Præd.
Sac. Ap. Pal. Magister.

OEDIPI AEGYPTIACI
T O M V S I.
IN QVO

Origines Idololatriæ, & primæuæ superstitionis
fontes aperiuntur, & demonstrantur.

ET DIGITVR
TEMPLVM ISIACVM,
VEL
ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ SEV APPARATVS
HIEROGLYPHICVS,
QVO

Ad originis, progressùs, durationis Aegyptiacæ Sapientiæ, ac Hieroglyphicæ institutionis notitiam portæ referantur.

P R O O E M I V M.

I. TOMI scopus exponitur.

*V*M ex Ægypto veluti ex perenni quadam scaturigine, per vniuersum mundum diffusa, tum primæuæ idololatriæ, tum superstitionarum artium seminaria, variam passim falsorum dogmatum sobolem pepererint. Idem in hac prima Oedipi parte, quod iij, qui per riuiulos fontem indagant, facere constitimus, fontem videlicet Sacerdotalis disciplinæ per Idolatriam, atque superstitiones diuersarum gentium ritus, qui sunt dicti fontis, veluti riui quidam, indagaturi; quo facto varia ad hieroglyphicorum

corum instauratem facientia & hucusque incognita eruere, sagaci Oedipo haud difficile futurum rebamur. Cum enim Græci, Hebræi, ceteræque Ægypto vicinæ gentes plerique cum Ægyptijs in sc̄orum ritibus c̄eremonijsque (Clemente Alexandrino teste) communia habuerint; quin magna quoque hieroglyphicæ sapientiæ, et si alio & alio colore fucata in ipsorum factis eluescant vestigia. Ideò in hoc prima Oedipi Tomo, quem ob dictas causas apparatum hieroglyphicum non incongruè appellauimus, per comparationem quandam Græcanicarum, Hebræarumque rerum ad Ægyptiacas parallelam, totius hieroglyphicæ litteraturæ scientiam sub dielis adhuc cœterarum gentium ritibus, c̄eremonijs, ac philosophandi ratione, cuique propriâ latere, Deo dante, demonstrare conabimur; ex consequenti probaturi, ad arduam illam hieroglyphicorum instauratem facile feliciterque expediendam, non nisi huiusmodi officinas adeundas esse. Quamvis verò hæc materia fortassis commodius practicæ Obeliscorum Interpretationi interseri potuisset; consultius tamen tum ad confusionem vitandam, quæ in magnâ rerum congestarum copia plerumque occurrere solet, tūm ad explicationem dielam planius ac dilucidius Lectori proponendam, seorsim tractare, quemadmodum hoc primo Tomo fecimus, visum est. In quo quidem id ynum contendimus, ut Auctorum singulorum, qualicumque it tandem linguâ scripserint, verba ad fidelius sinceriusque procedendum exactè ponemus. Atque hæc sunt, de quibus te beueuole Lector prius monendum duximus, ne nos in hoc opere extra scopum collimasse arbitrareris.

DELTA NILOTICVM SYNTAGMA I.

In quo de Aegypti nomine, origine, diuisione, natura, de Regum successione, rerumque gestarum gloria, & chronologia fusè disceptatur.

CAPVT I.

De Nomine & Diuisione Aegypti.

Nomina &
diuisione Aegy-
pti.

De primatu
Aegypti.

Nuestigaturo mihi reconditam illam omnibus retrò seculis Aegyptiorum sapientiam; de ipsa Aegypto, ceù primis illis Deorum incunabulis, mystico vniuersi templo, Geniorum mundanorum architecto, prodigiosorum operum theatro, portentorum fœcundâ Matre, artium emporio, omnigenæ sapientiæ gazophylacio, Idololatriæ detestabilis inuentrice, monstroso Morphei Regno, totius denique superstitionis officinâ statim exordiri visum est. Ut quæ inter cœteras terrarum orbis regiones, cùm antiquitate, quâ omnes antecellit, tūm rerum gestarum gloria, quâ nulli terrarum secunda, hucusque primatum semper obtinuerit, non sacris tantùm, sed & profanis Scriptorum monu-

monumentis celeberrima ; ei quoque virtute & gloria acquisita dignitas & primatus in huius operis vestibulo nequaquam denegetur.

Ægyptus itaque siue à primo huius nominis Rege dicatur, vt Straboni, Ammiano, Diodoro, alijsque videtur ; siue à Nilo sic dicta, quod ^{Etymoum Ægypti.} ἦν τὸς αἰγάλεως οὔποιος καὶ οὗ, hoc est, quod sub *Capri signo supinus iaceat*, vti Goropio Becano placet, Aphricæ regio est, nulli non cognita, quam à Septentrione mediterraneum pelagus, atque septemplicis Ostia Nili ; ab Oriente Erythræi maris cingulum concatenatis veluti montibus in Æthiopiam usque extensum ; à Meridie horrida cataractarum præcipitia ; ab Occasu denique cum fabulosus Lybiæ Oceanus, tum continuata montium series Erythræis montibus, vt ita dicam parallela, in explicatae formam fasciæ, Strabone teste, melius in extensi brachij figuram (cuius manum seu palmam **Delta Niloticum** refert, & variâ fluminis diuariatione, veluti manum in digitos dispescit) distendunt. Atque hæc vti varias nullo non tempore rerum subiit vicissitudines, sic succendentibus temporibus eam fortita est nominum diuersitatem ; vt meliori iure, quām quo Osiridem & Isidem Plutarchus quondam dicebat, οὐρανῷ μορφαῖς, eam appellandam existimem. Berofo quidem ab Oceano eius olim incola, Oceania ; ab Ogyge Zenophonti dicitur Ogygia : Honorio cuidam ignoto οἰκητὴ ; Herodoto à Nilo flumine, ποταμός ; à terræ nigredine Luciano μελαίμβαλος ; sicuti eandem ob causam Apollodoro Stephano, & Eustathio referentibus χῶρα μελαίμποδες. Homero à Vulcano ηφαῖς. Æria Eusebio in Chronicis. Diuersis Historicis Æthiopia seu terra Cus, Turcis, si Pineto credimus, *Elkeitz*, hoc est abscondita. Arabibus مصر Mesra. Chaldæis מִשְׁרָאֵם Misrai. Syris Mizri ; Æthiopibus Gaba-za & Mesra ; à quibus vocabulis non multum dissentit Suidas in nomine Mesrem. Romanis ab Augusto Αἰγύπτων. Coptitis, & antiquis Ægyptijs à Chamo Noëmi filio χαμεσ, seu Chamia, cui sacræ paginæ astipulantur, eam sæpè sub nomine tabernaculorum Cham indigitantes ; Hebræis denique dicitur מִשְׁרָאֵם Misraim, nomine omnibus passim noto, à Misraim Chami filio, primo eius possessore. Alij verò Misraim dictam volunt à nomine Zarar, quod angustiam denotat, eò quod vadoso maris mediterranei alluuiio ; Isthmo Erythræo & Memphiticis montibus, catadupis Niloticis, & catabathmo Lybico à quatuor mundi angulis clausa, & veluti stricta atque coarctata, exteris difficilis reddatur, & inaccessa.

Nili donum Herodotus appellat ; is enim à conchylijs in montibus repertis, à salfugine fontium, fossarumque ; à terra reliquis confinibus discolore ; à Nilometrij fertilitatis maximæ signo (vt in quo olim octo gradus rerum abundantiam spondebant, cum suo tempore vix eam sponderent sexdecim :) alijsque similibus quibusdam argumenta ducens, maximam Ægypti partem, eam præsertim, quæ à montibus Memphiticis ad mare usque exorrecta fluminis incrementis latè irrigatur, alluuiione pauperrima superioribus locis inuectam, aggestamque esse, coniecturis non obscuris opinatur. Huius enim in sententiam omnes ferè quotquot post

CAP. II. 4 OEDIPI AEGYPTIACI TEMPLVM ISIACVM

I. I. meteor. **S**uêre tûm Philosophi, tûm Historiographi, descendunt. Aristoteles quoque eam dicit in dies magis magisque exarescere, & à Nilo totam esse inuestigiam aggeratamque, eò quod longo temporum tractu paludes obliuentur, & habitationi tandem reddantur idoneæ, initium tamen rei obliuione inuolui. Atque idcirco ab Homero Thebaidos mentionem duntaxat fieri, Memphi vel nondum enata, vel neendum eò progressa, ut digna commemoratione haberetur; signum etiam esse; quod paulatim sit aqua exsiccata, & quod Sesostris didicerit, mare rubrum altius esse Aegypto; atque ea de causa, quod in animo habebat, fossam à mari Erythræo in Nilum, ne diluuiione totam submergeret, ducere omisisse; Nam Aegypti cavitatem, alueo, quo Erythræum mare continetur, profundiorrem esse sibi persuadebat: quem tamen errorem in sequentibus suo loco refutabimus. His igitur ita summatim recensitis, nunc ad particularem Aegypti descriptionem progrediamur.

C A P V T II.

De diuisione Aegypti in Nomos in genere.

Diuisione Aegypti. **A** Egyptus porrò vniuersa, teste Strabone, antiquitus in triginta Nomos, seu præfecturas, tot nimis, quot labyrinthus eius Idea, seu mysticum illud Aegypti templum aulas habebat, seu diuersoria, diuidebatur, adeò quidem, vt superior Aegypti pars Thebais dicta decem contineat Nomos; Media verò seu Mediterranea, aut Memphis totidem; Inferior denique plaga, à figura triquetra, quam Nilus ad Memphis bipartitus, lateribus in basin maritimam abeuntibus describit, quæ & *Delta* inde dicitur, numero non pauciores prioribus complectetur. Quin & omnes hosce Nomos in triginta quoque Deorum & Geniorum, quos Ephoros, aut Decanos in Deorum Repub. appellat Trisinegistus, alijs *Oikodœci*; quorum singuli singulis Nomis veluti custodes quidam Genij malorum Auerunci præesse credebantur, dedicabant honorem; adeò nihil sine mysterijs apud Aegyptios gerebatur. Verum horum Nomorum prout singulis Dijs respondebant partitiones, significacionesque, vt plurima paucis comprehendenderemus, hoc vnicō è Ptolomæo deprompto Schemate tibi ob oculos ponendas duximus.

SYNTAG. I. CHOROGRAPHIA ÆGYPTI. 5 CAP. II.
DIVISIO PRIMA.

Superioris Aegypti, quæ T̄hebais dicitur iuxta Ptolomæum.

Thebaiten	Thebis quæ & <i>επατη-</i> <i>πύλας</i>	Apollo, Sol, & Apis seu bos qui septo cu- stodiebatur	Diospolin, Tuphium & Knubim
Anteopoliten	Anteo- poli	Bacchus & Venus	Antæi medi- terranea, & Passallum
Appol- lopoli- ten	Appol- lopoli	Apollo seu Sol sub forma Ac- cipitris	Phontem, & Insulam Ele- phantinam
Hermō- thitem	Her- mon- the	Sol, Iuppiter & Sera- pis	Hermonthem, & Latorum vrbem:
Superior Ægyptus Nomos sequentes comple- ctebatur olim.	Quæ fic di- cun- tur ab vrbi- bus	In qui- bus cole	Conti- nent autem dicti Nomi sub se
Pano- polit'en	Pano- poli	Ammon Arietinus	Lepidotum vrbem, & Che- nobosciam
Copti- ten	Copto	Osiris & Isis	Coptum, & Diospolim paruam
Tenty- riten	Tenty- ra	Venus & Crocodilus	Vicum medi- terraneum, & Pampanim
Diospo- lit'en	Diospo- lii Iouis vrbe	Iuppiter sub specie Aquilæ	Abydum, & Diospolim paruam
Aphro- ditopo- lit'en	Aphro- ditopo- li	Aphrodisia Venus	Crocodilorum vrbem
Lyco- polit'en	Lyco- poli	Lupus	Mediterraneum Vicum, & Lu- porum vrbem

DIVI-

OEDIPI AEGYPTIACI TEMPLVM ISIACVM
DIVISIO SECVNDA.

Partis mediterraneæ Aegypti.

Nomi in medi- terranea parte junt	Mem- phites Buba- stites Helio- polites Oxyrin- chites Hera- cleopo- lites Croco- dilopo- lites Cyno- poli- tes Hermo- polites Lato- nopoliti- tes Tanites.	Mem- phi Buba- sto He- liopo- li Oxy- rin- cho Dic- cun- tur ab vrbi- bus	Bos Mne- uius septo inclu- sus Canis & Felis Sol, Apollo, Osiris Oxyrinchus piscis	Co- le- ban- tur in- jjs	Hercules Crocodilus Canis Mercurius Luna, Isis Accipiter	Sunt Vrbes eius subdi- tae	Memphis, Acā- thon, seu Acanthorum Bubaftis, quæ in Arabiam se ex- tendit Babylon, He- roum ciuitas, Heptanomus Oxyrinchus vrbs metro- polis Nilopolis, cum tota Insula Nili Lacus Meridis, & eius metro- polis Canum vrbs, metro- polis Hermetis seu Mercurij ciui- tas magna Vrbs Latonæ & flumen Aga- thodæmon Tanis, metro- polis & flumen Busiriticum
--	--	--	---	---	---	---	---

SYNTAG. I. CHOROGRAPHIA ÆGYPTI. 7 CAP.II.
DIVISIO TERTIA.

Inferioris partis quæ Delta vocatur.

Busiri- tes	Busiri	Bos, Apis vel Serapis	Busiris, Onij seu Helij metro- polis
Xoites	Xoi	Cano- pus seu Nilus	Xois, Pem- phthuchi, ciui- tas Gabasa
Nauera- ties	Nau- crate	Nilus	Naucrate & Prosopis
Latopo- lites	Lato- poli	Latus piscis	Vrbs Lato- næ metropo- lis
Nomi in- ferioris partis Ægypti	Saites	Sai	Sunt vrbes eius subdi- tæ
Mene- laites	Di- cun- tur ab vrbis- bus	Co- lun- tur in ijs	Vrbs Mi- neruæ
Mende- sites	Mene- lao	Minerua	Metelis, Phte- nota
Leontopo- lites	Men- des	Canopus	Mendes, Thmuis, Taura
Seben- nites	Leontopo- li	Hircus, seu Pan	Leonum ciuitas, Pharbæthus
Pha- gropoli- ties	Se- ben- nito	Leo, Nilus	Sebennitus, Athribis,
	Pha- gro- poli	Luna, Cybele	Phylæ, Ombi, Metacompfo
		Phagrus piscis, qui pudendū O- firis deuorauit	

Hicce addunt alij ex Plinio & Ptolomæo, Nomos Omphilen, Phan-
tiriten, Tiniten, Phatniten, Neut; Heptanomum, Athribiten, Onu-
phiten, Butos, aliosque, quos vide apud Ptolomæum. Opus autem fuit
tam diligenti ac subtili locorum diuisione ob continuas finium confusio-
nes, ut benè Strabo notat, quas Nilus incremento exuberans efficiebat
alijs addens, demens alijs, & figuræ immutans, & signa obruens, quibus
proprium discernebatur ab alieno, itaque identidem dimetiri oportebat.
Durauit porro exacta hæc à Sesostrœ primum facta, teste Diodoro, in
Nomos suos Ægypti distributio multis post temporibus, donec varijs bel-
lorum tumultibus impetita Regio, variamque vrbium, atque oppidorum
stragem perpesta, tandem in manus Mahomedanorum peruenit; qui pri-
stipnis

PL. I. c. 9.

Strab. I. 17.

Causa diuisio-
nis Ægypti.

CAP. III. 8 OEDIPI AEGYPTIACI TEMPLVM ISIACVM

A Turcis eri-
partita Aegy-
ptus.

stinis Sacerdotum moribus & statutis sublati sua substituerunt . Nam abrogata mox Nomorum partitione , in tres alias Ægyptum partes partiti sunt . quarum primam, quæ est à Cairo ad ostium Canopicum usque (cuius longitudinem brachium Nili occidentale Agathodæmon dictum , latitudinem verò Athribiticum flumen, Niloticum Delta bifariam secans, & latus maris terminant) نهر الاریف Nahar allerif, vel simpliciter Erif appellant . Alteram verò partem, quæ à Cairo inter Erythræos & Lybicos montes continuo tractu ad catadupas usque exurrit , antiquis Thebædem dictam modo الصعيد Affaid, hoc est Tentorium, nominant . Tertiam denique partem, quam brachium Nili Athribiticum , & Arabiæ petræ iuxta Bubastici fluminis longitudinem determinant الأرض بحرية Allardt Bechria, hoc est terram paludosam seu marinam vocant . prima Oriza, & omni fructuum genere ; & altera frumentis, leguminibus, pecoribus, volucribus, lino ; tertia, saccareis arundinibus, gossipio , mirabalanis , alijsque ignotis Europæ frugibus abundat . Verum ut harum omnium dictarum partium, sicuti & Nomorum situm melius percipias, visum fuit hoc loco præter chorographiam exactam , particularem quoque singulorum Nomorum vna cum moderno situ descriptionem instituere, ut tum dictarum tum dicendarum rerum series luculentius patefiat .

C A P V T III: D I S T R I B V T I O P R I M A .

Inferioris Aegypti in suos Nomos.

Delta Aegy-
pti vnde?

Elphium
quid?

Gelaldinus l. 1
de Reg. Aegy-
pti.

Inferior Ægypti pars, quæ duobus fluminibus Agathodæmone & Bubastico, & littore maris includitur, ab omnibus ferè Geographis *Delta*, à figura literæ, quam exprimit, appellatur . Parvum *Delta* porrò vocatur omne id terræ spatium, quod Bubastico & Busirito ; Tertium *Delta*, quod Bubastico & Athribitico comprehenditur , de quibus vide Ptolomæum hoc loco . Hanc Ægypti partem à veteribus *Phium* appellatam reperio . Est autem in Copta lingua فیوم , teste Nomenclatore nostro, nihil aliud quam mare , vnde suspicor hanc partem mare vocatam , vel quia Niloticæ inundationis tempore mare referebat, vel quia traditione antiqua olim totam hanc partem mari teatam , Nili limo excreuisse credebant, ut Strabo docet . Arabes sanè huic astipulare videntur, cùm, الفیوم Elphium , id est, locum paludosum Ægypti, Elph phum, quasi diceres χιλιάδων, mille orium, quod eodem in loco Nilus in varia ostia distribuatur , appellant . Etsi aliam & scopo nostro magis fauentem ethymati rationem assignatam reperiam in Gelaldino Arabe historico, lib. 1. de Regibus Ægypti, vbi narrat, Elphium, الشیوم quod tamen non in *Delta*, sed in Saide ponit à Iosepho conditum, eique hoc nomen inditum ob causam, quam hisce verbis describit ex Ben Abed Hakem . Hoc eodem, inquit,

MARI S M E D I T E R R A N E I P A R S

tempore aqua Ægypti stagnans in riuos educta fuit, ut narrat Hoscham filius Isaac.

في ذلك الزمان استنبطت الفيوم وكان سبب كاما حدثنا هشام ابن اسحاق

Deinde persequitur textum his verbis, quæ ego breuitatis causa latina

subiungo : Cùm Ioseph dominaretur Ægypto, et magnificasset domum et habitationes Pharaonis, iamque centum annoram etatem ageret, dixerunt consiliarii

Pharaonis : Ecce Ioseph senio confectus, nec sapientia, nec iudicio pollet amplius, ag-

graua igitur iugum super gentem eius, eamque utiliter occupa, biennioque solicitari-

tibus Rex tandem respondit ; agite videamus, si in Elphio confiendo consilio nobis

esse possit .

Iosephi mohimina in scanda Elphio.

وكانت الفيوم يومئذ قد دعي للجودة أنها كانت لمصالحة ما الصعيد

علي أن تد كون هي المعنة التي تمنعنون بها يوسف وقالوا لهم سل يوسف أن يصرف

ما للجودة عنها وتخرجه منها وترداده كلها إلى خراجك

Vocabatur autem tunc temporis Elphium Gubeh, loc est, fossa siue stagnum, quia

tota regio Elsaïd erat aquosa, id est, stagnantibus aquis appleta, congregauitque ma-

iores suos, ut consilium mentemque eorum exploraret ; qui considerato proposito

negotio dixerunt ; mittatur Ioseph, ut aquam Elgeube diuertat ; eaque deducatur

adiaciat regionem regioni tuae, et prouentus prouentibus tuis ; vocavitque Rex

Ioseph dicens : Scimus hunc locum abundantem esse, et aedificijs, campisque co-

lendis aptum .

*Elphium olim
vocabatur
Elgeube, id est
fossa stagnans.*

وأوحى إلى يوسف أن يخفر ثلاثة خليجاً من أعلى الصعيد موضع كلها وخلبيجاً
شرقياً من موضع كلها وخلبيجاً غربياً من موضع كلها إلى موضع كلها ووضع يوسف
العامل فخفر خليجاً منهى من أعلى أصموني إلى الأهون وخفر خليجاً الفيوم وهو للخليج
الشرقي وخفر خليجاً جنوبية يخال لها قنهوم من قري الفيوم وهو للخليج الغربي
فخرج منه من الخليج الشرقي وصل في النيل وخرج من الخليج الغربي وصل في
صحراء قنهوم إلى الغرب فلم يتحقق في الجودة ما ذكره أدخلها الفعلة وقطع مما كان فيها
من القصب والطراوة وأخرج منها وكان ذلك ابتدأ جري النيل وقد صارت الجودة
رفعة درجة وارتفاع ما النيل ودخل في رأس المنهي وجري حتى انتهت إلى الأهون
فعظفة إلى الفيوم ودخل خليجاً وساقها لجهة من النيل وأخرج إليها الملك وزرارة وكان
سبعين يوماً فلما نظر إلى الملك قال لوزرائه هلا عمل الفيوم وسميت الفيوم واقامت
جزر كاما غوايط معد

Et reuelatum fuit Ioseph, ut foderet tres fossas pro amnibus ducendis, pri-
mam ex superiori parte Elsaïd, ex isthoco loco, et amnem orientalem ex hoc loco, et
amnem occidentalem ex hoc loco, et caput Ioseph opus, et fodit amnem tendentem
ex superiori Esmum usque in Alhalun, et fodit amnem Elphium, et hic amnis
orientalis, et prævaluit amnis iuxta oppidum, quod dicitur Kanbemt ex oppi-
dis Elphyj, et hic est amnis occidentalis, et exiuit aqua eius ex amne orientali,
et fluxit in illum, et egressus ex amne occidentali, et fluxit diffusus in campos
Kanbemt versus occidentem, et non remansit in planicie aqua. Tunc introdu-
xit operarios, et exemplo exsecloque quicquid ibi carectosum et innocosum erat,
liberum fecit aquæ fluxum in ea superflitis, fuitque hoc principium fluxus Nili,
cuasitque planities sicca et pura, et eleuata sunt aquæ Nili, et ingressæ sunt
principium aluci, et fluxerunt usq; dum venirent in Alhalun, et refluxerant inde
in Elphium, et ingressæ sunt amnem eius, et riuos eius, et facta est pars Nili;

Prima stagna-
tium aqua-
rum Nili in
Nilum deri-
uatio à Iole-
pho peracta.

eduxitque ad opus, quod patrauerat spectandum, Regem atque Consiliarios eius; fuit autem totum opus completum 70. diebus. Cum autem id spectasset Rex; dixit ad Consiliarios suos: Ecce totum hoc non septuaginta, sed Elphium, hoc est, mille dierum opus est; vocatusque est locus prouinciae huius in hunc diem Elphium id est, mille dierum, qui seminum copia adequauit reliquas Aegypti prouincias. Hactenus ille. Certè hunc locum à Iosepho habitationibus hominum idoneum redditum, præter Gelaldinum, Salamas, aliosque Arabes Authores, Abulfeda quoque id in sua Geographia clare docet hiscè verbis:

*Abulfeda
Geographia.*

الفيوم كورة في ديار مصر عن الفسطاط وبين الغرب والمنوب وهو في وهرة وقد صيغ اليها ذهر من رشح النيل منصبوب الى يوسف الصديق ومن مدينة الفيوم قادرة ولا يجد وبها حمامات واسواق ومدارس ساقعية ومالكية وهي راكرة على نهر يوسف من جانبية النهر تحيط الفيوم المذكورة والفيوم جمهة بين كثيرة وهي عن مصر قلي ذهو مصيغة ثلاثة أيام وبين الفسطاط والفيوم ذهابه وأربعين ميلا

*Phestath Ge
sus.*

Elphium regio in Aegypto à Phestath inter occidentem & meridiem sita est in valle & iam deriuatus est ad eam fluvius ex resudatione Nili à Iosepho Iusto factus; & ciuitas Elphium sedes principatus est, seu præfectura, instruta balneis, plateis, & gymnasij Schaphitarum & Melchitarum; sita autem est supra flumen Ioseph, à quo ex meridionali parte fluminis dirimitur ciuitas Elphium memorata; porro Elphium plurimos habet hortos, & est à Mesra itinere ferè trium dierum, & inter Phestath & Elphium quadraginta octo milliaria. Et alio in loco ubi ciuitatem I. Behansa describit, ita dicit:

وصرقة البهنسا راكرة على بحر يوسف وهو الفيوم وجميع ما بين بحر يوسف والنيل من ارض البهنسا وغيرها شرفة من بحر يوسف وما بين بحر يوسف والنيل من البهنسا جنوب من فرع من النيل

Mare Iosephi.

Et ciuitas Elbehansa sita est supra mare Ioseph (ita flumina vocant Aegyptij) & est Elphium, & omnes qui sunt inter mare Ioseph, & montem ex terra Elbahansa bibunt ex flumine illo Ioseph, & quod est inter mare Ioseph, & Nilum, bibant ex ramo Nili. Non igitur sine ratione hic tractus nomen maris Iosephi obtinuit in hunc usque diem. Verisimile enim est, Iosephum non tantum interpretatione somniorum factam, sed & sapientiam quadam diuinatus ei insitam præditum, maxima beneficia in vniuersam Aegyptum contulisse; quale inter coetera hoc maximum erat Elphij videlicet ad meliorem frugem reductio. Vnde meritò tot ac tantis honorum titulis, dignitatumque prærogatiis à Regibus Aegypti fuerit ornatus.

Porro meminit huius Elphij quoque Beniaminus in suo itinerario, traditque Hebræorum sub Iosepho in Aegypto maxima in eo monumenta reliqua, hiscè verbis:

מן חלואן עד קיז אשר היה
ראשית מצרים נ' ימות ער פיום דרך ה' ימות זנקראות טקרה פיאתונ
וניראו בה ער חיות זכרונות רבות ובנייה דבוקה גזלוות מבנו יוסף ז'
מוחרות

Ab Heliuam usque in Kits, que caput initij Aegypti, trium dierum iter est, & hinc

binc Phium quinque dierum, & hæc vrbs olim dicebatur Python, & videntur in ea in hunc usque diem plurima monumenta, & ædificia maxima à Ioseph, memoria eius in benedictione, posteritati relicta. Dicebatur autem Python ab ingentis magnitudinis serpente, qui ex stagnantium aquarum, limique Nilotici putrilagine ortus, magnam hominum pecudumque stragem inferebat, ab Hercule Ægyptio, ut Mythologi volunt, interempto. Elphium igitur, vel ut Coptè dicam, Φιδε, à mari olim seu paludibus tectum, tandem multorum dierum opere tempore Iosephi, habitari cœpit; quo tempore pleraque inferioris Ægypti pars, aut omnino, aut maxima ex parte paludibus aquarumque stagnantium diffusione recta squalesebat, donec stagnibus aquis in varias fossas deriuatis, terra aquarum diuturna oppresa tyrannide tandem liberata, usque hominum animantiumque seruiret. Hinc factum videtur, ut reliquias stagnantium aquarum congeries infra, Elphium simili deriuationis artificio deducerent; adeoque terram uniuersam tandem habitabilem usibusq; hominum accommodarent. Quam Reges successu temporum dum mira hominum, pecudumque fertilitate, florentem, & continua fluminum deriuatione fœcundam deprehenderent, in varias Præfecturas seu Curias ad diuidias & contentiones sedandas dirimentes; ob admirabilem quandam rerum omnium copiam & libertatem, veluti Deorum immortalium, ut Diodorus dicit, donum vocarunt, Coptitas secutus, qui ΠΕΙΡΑΤΕΙΑΦΤΕΡΩΝΙΒΙC, id est, donum Mercurij eadem ratione eam nuncuparunt, idque occasione Ibidum frequenter ibidem ad serpentes cœteraque reptilia deuoranda stabulantium, quæ situ corporis crurumque positi, rostroque ijsdem transuersim inserto, dum hoc μονόγερμον ex A & Δ compositum exprimerent, cuiusnam donum hæc terra esset, incolis in omne cœteroquin superstitionis genus pronissimis legendum præbebant; dum aliud non hoc typo exprimeretur quam ΑΓΑΘΩΝΙΚΕΣΝΙΒΙC Anubis bonus Genius; sed cum de hitc & similibus alibi fusi tractemus, in Prodromo verò, atque Obelisco Pamphilio hæc eadem, iam fusè attigerimus, eo Lectorem remittimus. Et quamvis non dubitem, aliquam huius Phij partem iam à principio habitationis eius, in certos terminos ceu præfecturas quasdam diuisam, multiplicatis tamen hominibus in immensam multitudinem, ob continuas finium confusiones, primò à Sesostris vel Sesostris Rege sapientissimo in ΚΥΠΡΙ

hoc est, *Nomas decem*, teste Diodoro; Ptolomæorum verò tempore adeò in viginti Nomas minutius distributum legimus; vide quæ de his dicimus fusi in historia Regum Ægypti.

Est autem Nomus græcè à Ptolomæis ita dictus, hoc loco nihil aliud quam iurisdictionis, siue locus iuri dicundo, causisque tractandis opportunitas; quem antiqui ΚΥΠΡΙ, id est, præfecturam seu curiam, Arabes جنوب id est, prætorium vocant. Et quoniam maxima apud antiquos

Python urbs
vnde dictaInferior Ægy-
ptus quando
habitari co-
pea.Ægyptus do-
num Dei di-
cta.

Nomus quid

Ægyptios vigebat sacrarum in Dijs colendis cœrimoniарum varietas; tantusque nūmēnūmā; seruor, & vix locus esset, qui non proprium sibi Numen aliquod, cui honorem impenderent, conderet, ac proinde sœpè contingere, ut Numen, quod hi venerarentur, illi execrarentur, Deorum diuersitas tanta, non exigua pareret Religionis diffidia; Sacerdotes Sesostridis Archisacerdotum autoritate, ad populi in Deorum cultu tollenda schismata, exemplum secuti vetustissimorum Deorum orbem terrarum sortem inter se distribuentium (de quibus paulò post agemus) totam Ægyptum in triginta Nomos, vnicuique vero Nomo suum attribuentes Numen callide diuiserunt; vt quod à primævis Dijs in orbe vniuerso factum traditione perceperant, in Ægypto ceu fano quodam, aut Pantheon totius vniuersi compendiose repræsentarent; & ne ex tanta difformitate cultus, monstrose religionis facies appareret; in Metropolitanis totius Ægypti vrbibus Thebis videlicet, & Heliopoli certa quædam & sumptuosissima delubra ædificauerunt, vt in his iterum quicquid vago cultu tota complecteretur Ægyptus, in hiscè duobus veluti Pantheis quibusdam analogo quodam ordine, & ad templum vniuersi parallelo, cultuque compendioso, diuersarum nationum vna multitudo celebraret; callidum sanè inuentum, & ad diuersas religiones uno cultu conciliandas mirè opportunum. Meminit huiusmodi delubrorum Strabo testis *αὐτοῦ*, ita enim lib. 17. vbi de Labyrintho agit; *ὅτι*, inquit, *δὲ τῷ καὶ Τρωτῷ εἰσαλοῦ* Τρεῖς διάφυγα παρθέντιοσσοι βίδηνται ἡ τεταράκοντα σταδίας θητεῖον τὶ ξαπεζώσις χώρου ἔχον κύριον δὲ καὶ βασιλέον εἰς τολλῶν βασιλέων, πόσον φέρεται πᾶν γόμοι. Τοσαῦτα γὰρ εἰσὶν ἀνταγωνιστές οὐλοι συνεχεῖς ἀλλήλοις, εἴφ' ἣντα σῆχον πάσας, καὶ εἴφ' ἔνος Τίχεως αὔτι τάχεις μητρὸς περοῦ μήτρας ἔχοντες τὰς ἀνταγωνιστὰς. Et paulò post: *Ἐπὶ τέλοι δὲ τῆς ὁμοδομίας τῶν της πλεόνης σάδιον ἀπεχθέοντος.* Οὐαφρ. δέ τοι πάρεστι περιβάλλεται πάντας ἔχει τὸν πλάνον καὶ Τιμ. Ιστορ., Ιμανδης δὲ ἐγραψε ὁ Καφείς, πεποιηθεὶς δὲ φασὶ τὰς αὐλὰς Τολμαῖτας ὅτι τούτης τομεῖς εἴθετο. Λέγεται δὲ τοιούτης συνέχειας πατέτας. οὐεισον δὲ λιβ. μῆτρας ὁμοίων τερπονήσιον δὲ καὶ Θεοδοσίας, καὶ Διογοδοσίας τῷ μεγίστῳ χρέον· κατίγετο δὲ τῷ νοῦτῷ Επαφρ. οὐ τὸν Στοδαχθαῖσαν ἀλλὰ ἄντα. Locus, inquit, *in primo fossae adytū ad triginta quadraginta autem stadia procedenti est planities quædam mensali forma pagum habens, & multorum Regum regiam, quot prius praefecturæ erant.* Nam cotidem aulae sunt columnis ambitæ, inuicem continuæ omnes in uno ordine, & una pariete tanquam paruo quodam septo ante se sitas aulas habent. Et paulò post. In fine huius edificij, quod plus stadio occupat, est sepulta, quædam pyramis quadrangula, cuius quodlibet latus quatuor ferè iugerum & altitudo par. Sepulti nomen est Imandes (verius Simandes); dicunt, tot aulas ibi factas esse, quot praefecturæ, solitosque eō conuenire, atque epulum quoddam sacris viris ac mulieribus fiebat sacrificij gratia Deo reddendi, & iuris dicundi de rebus maximis; quo uis autem praefectura in suam aulam procedebat. Eadem ferè narrat Abenephius de عین شمس Ainschems, id est, Heliopoli; verba eius sunt:

وَنِيَانْ فِي عِينْ شَمْسِ عَنْدَهُ كَمْ يَبْوَتْ كَمْ أَيْوَادَاتْ فِي كُلِّ مَصْرٍ وَكُلِّ وَحْدَةٍ مِنْهُمْ عَنْدَهُ الْمُتَلَسِّمَاتْ وَالصَّنْمَ الَّذِي يَعْبُدُونَهُ كُلُّاً مِنْ الْأَرْضِ الَّذِي يَدْعُونَهُ

Heliopolitana fabrica. *Est autem in Ainschems, hoc est, Heliopoli fabrica, cui tot domus perhibentur esse, quot curiae antiquitus in Ægypto censebantur, & unaqueque ex ijs habebat Telefman & idolum, quod colebant pro salute terræ, in qua erat curia;* & paulò post

*Ægyptus
templo vni
uersi.*

*Tempis The
bais, & He
liopoli,*

*Mica fabrica
Sepulchri
Imandis.*

Abenephius.

*Heliopolitana
fabrica.*

و لا جوازات كان ذلتين : post numerum quoque præfecturarum determinans, ait :
علي حساب ذلتين الا دام وحدة من شهور كانت عشر سر

Erantque præfecturæ triginta iuxta numerum dierum Mensis vnius è duodecim. Cùm enim vt in Astronomia Ægyptiorum videbimus, singuli dies mensis alicuius, alicui ex triginta Numinibus dedicati essent; magna cura eum diem celebrabat quæque tribus, seu curia, quæ Numen illud sibi colendum habebat propositum; qnem morem à primæuis Ægyptijs hausisse Plato in Critia docet; vt paulò post videbimus. Sed his ita præmissis, modò videamus, tripartitò illam totius Ægypti in Nomos suos à Sesostride primùm, deinde autem à Ptolomæis, qui eos plurimùm auxerunt, factam distributionem. Et cùm præter nomina nihil præterea; quod in ijs gestum sit, legatur. Maxima quoque de etymologijs huiusmodi nominum apud Authores sit contradic̄tio, certè ego rectè nominum ἡρόντης τοι επίλεια regulam à barbaris linguis, ijsque Græcâ antiquioribus, vt & Plato recte in Critia & Cratylo monet, desumendam ratus; dùm veterem hanc Ægyptiorum linguam pro modulo meo instaurare conor, plurima sāne inueni, hucusque nemini philologorum, quod sciam, comperta; ea potissimum, quæ ad Deorum, animalium, plantarum, lapidum, vrbium, instrumentorum, similiumque etymologias pertinent, quæ omnia Nomenclatoris nostri Aegyptiaci auxilio eruuntur. Vnde gratiam apud eos, qui Critici & philologicis incumbunt, me haud paruam initurum confido, dùm multa, quæ Criticos hucusque latuerunt, iu decursu huius operis, Deo duce, detegam. Sed vt ad Rhombum redeamus.

Tempore igitur Sesostris totam Aegyptum in tres partes diuisam legimus. in Inferiorem, Mediam, Superiorem, quācum unaquæque in decem iterum curias sive præfecturas, teste Abenephio, dirimebatur; in qua quidem diuisione ad primæuam illam sortitionem Deorum in vniuersum mundum respexisse videntur; quam Plato in Critia hiscè verbis describit: Σάλων δημοσιῶν εἰς τὴν αὐτὴν ποίησιν, κατέχει[αιδεῖ] τὸν λόγῳ διαπυρόντα ὑδρόν τὸν τῆς οὐρανού διαίαμνον δῆραν δὲ Αιγυπτίους οἵτινες περθύεις σκείνεις αὐτὰ γενήσαντες εἰς τὴν αὐτῶν φωνὴν μετατίνονται. αὐτὸς δὲ αὐτοῖς εἴκασε τὴν δέσμοναν οὐρανού τοιανταναρμοβαιων εἰς τὴν οὐρανού πετέσσας ἀγανάφειν φωνὴν αποτελεῖσθαι. καὶ ταῦτα γέτε διὸ τὰ γεφύματα τῶν διατητῶν πάσηποτε λέγει εἰς τὸν οὐρανόν τοῦτον δέσμοναν οὐρανού τοιανταναρμοβαιων εἰς τὴν οὐρανού πετέσσας ἀγανάφειν φωνὴν αποτελεῖσθαι. Τοῦτο δέ τοιον ἔνθετον μακρὺν δὲ διὸ λόγον οὐρανού τοιανταναρμοβαιων εἰς τὴν οὐρανού πετέσσας ἀγανάφειν φωνὴν αποτελεῖσθαι.

Sed antequam referam, admonendi estis, ne miremini, si plurima Barbarorum nomina græcè nunc audiueritis; id enim ex eo contigit, quia Solon cùm cogitaret illa carminibus suis inferere, vim ipsam nominum est perscrutatus, inuenitque primos illos Ægyptios harum rerum scriptores in suam lingua mea nomina transtulisse. Quare & ipse rursus vniuersiisque nominis sensum accipiens, in vocem nostram conuertit. Atque hæc scripta apud auum meum erant, & nunc apud me sunt, cogitata iam olim pueramibi. Si ergo talia nunc audieritis nomina, qualia apud nos sunt, ne miremini; nam huius rei causam intelligitis, longa verò oratione sit opus, si à principio narrem id, quod iam ante dixi de jōrtitione Deorum, vt terram inter se vniuersam distribuerint, partim in ampliores portiones, partim angustiores, templaque & sacra sibi instituerint.

De sortitione verò Deorum ita refert citatus Plato paulò ante : Θεοὶ γένουσιν τούτοις καὶ σύντονος μετελάχασσον δὲ κατὰ τούτην, οὐ γένος αὐτὸν ἔχοι λόγον Θεοὺς αἰνοῦσιν τοῖς φρέπονταί τοις αὐτοῖς, εἰδὲν αὐτὸν γνώσκοντας τὸ μᾶλλον ἄλλοις περισσότερον. τότε ἐτέρους αὐτοῖς διὰ τούτων δημιχθεῖν κατατάσσεται, δίκαιος δὲ καλός εστιν τὸ φίλον λαβαζαύτες κατωκίσσοντας χώρας. καὶ κατωκίσσοντας, εἶναι γορεῖς κατήματα, καὶ ποίμνια, καὶ θρέμματα ἵστηνται οἱ μὲν εὐφόροι. πάλιον δὲ σώμασι σώματα βιαζόμενοι, καθάψαντες ποιμένες κατεῖν πληγὴν σέμοντες τὸ Θυνθόν μάταιον ἀκυβέρεων; Αὖλος μὴν οὐδὲν κατὰ τούτοις τούτους κατηργάζεται Θεῶν σκένην ἀκούσμοιν.

rigit:

Dij quondam vniuersae terræ orbem singulatim sortiti sunt, in regiones singulas distributum; neque partitionem hanc contentio fecit. Nam procul à ratione id esset; quod Dij, vel quæ vnicuique ipsorum conueniunt, ignorarent; vel cognoscentes, quæ potius alijs competunt, aliena iura vicissim usurpare contenderent; cæterum iudicij iurisque sortibus sua quisque ad votum suscipientes, curantesque amicorum singulas regiones habitandas disposuerunt; hosque veluti greges ipsorum, possessionesque & armenta nutriuere, hoc tamen excepto, quod corporibus corpora cogere voluere, quemadmodum plagis pecora iumentaque pastores solent; at verò tanquam docile & obediens animal, quasi ex puppi nauem agilem dirigentes, persuasione pro gubernaculis utentes ea animam attingebant; & pro arbitrio suo ita ducentes humanum genus omne gubernabant, hæc Plato. Credebant igitur Aegyptij Deos quondam ad conseruationem humani generis vniuersum orbem terræ singulatim sortitione distribuisse, ita ut quisque Deorum eam acceptaret regionem & prouinciam, quæ naturæ suæ magis esset conformis, & in quam veluti in rupiteris quoddam obiectum naturalis inclinationis pondere ferretur, quamque ab omni inimica & hostili vi defendendam susciperet. Ad huiusmodi igitur sortitionis rationem Sacerdotes veteres Aegypti, & potissimum Archisacerdotes Regis Sesostridis, vel ut vulgo Sesostris auctoritate confisi, vniuersam Aegyptum eā ratione distribuerunt; ut quemadmodum suprà quoque indicatum est, quod à veteribus fieret in vniuerso, in Aegypto veluti mystico totius mundi Pantheon, ac feracissima Deorum matre, cultu representaretur vnitq;. Verum cum de hisce & similibus in varijs huius Oedipi locis simus disceptatur, hic ijs immorari longius nolumus: quare ad ipsam Aegypti distributionem in suas præfecturas, ceu quasdam Deorum curias postlimino accedamus. In qua hoc intendimus præstare, ut quæ hucusque obscura & incognita fuerant nominum etyma, ex varijs ægyptiacæ lingue veluti tabulis quibusdam ex naufragio relictis, genuinæ significationi restituerentur. Opus igitur aggrediamur.

N O M V S I. R A C O T I S

H O C E S T

Præfectura Alexandrina, Coptè πακοῦτη pākuṭa.

E Primævis itaque fontibus primam Nomorum seu præfecturarum à Sesosiridi vulgò Sesostris, priscisque Regibus factam distributionem deriuantes, à Racotide incipimus, quæ sicut post stagnantium hiscè in partibus aquarum exsiccationem, earundemque in alia & alia veluti Mæridis marisq; mediterranei receptacula deriuationem huius Nilotici Deltae prima fuit, ita principem quoque inter Nomos locum non immeritò obtinuit.

Racota itaque illa fuit Aegypti inferioris pars, quam postmodum ab Alexandro fundatore Αλεξανδρείας Græci vocauerunt; hancque olim pākuṭa Racoti appellatam testatur Plinius lib. 5. cap. 10. Stephanus σει τῷ πόλεων verbo Ρακοῦτις. Pausanias in Eliacis, ac demùm Nomenclator noster Aegypriacus capite de nominibus urbium, quos consule. Racastam quoque pākuṭa vocatam apud Cedrenum lego, perperam vel corruptè; errorem enim ex malè intellecta voce Racota promanasse nemo dubitare debet. Hanc Racotam Aegyptij tradunt fundatam esse à muliere quadam Regina Aegypti, Dalucha nomine post Pharaonis persecutoris Israëlitarum in rubro mari submersionem; ita præter Abenhaiid, Aben Hakem, Salainas quoque in libro, quem Hortum mirabilium mundi inscribit, narrat; verba eius subiungo:

وَلَا فَرْقَ اللَّهُ فِرْعَوْنَ وَقَوْمَهُ شَعْبَ امْرَأِ الْقَبْطِ فَمَلَكُوا عَلَيْهِمْ امْرَأَةٌ تَهْمِي فَلَوْكَا وَجَنَّتْ
رَقْوَطْ فَهِيَ الْأَسْكَنَدْرِيَّةُ

Cumque Deus Pharaonem vnu cum exercitu suo submersisset. multum debile mansit Regnum Aegypti, quare constituerunt mulierem Reginam Daluka nomine, quæ aedificauit Racuth, ipsa est Alexandria. Vocatur autem pākuṭa à scissuris, eò quod incredibili labore hunc locum per varias aquarum scissuras diuersionesque paludum, aptum reddiderint mortalium habitationi Reges prisci; vti fusi narrabitur in Chronologia Regum Aegypti.

Porrò in hac præfectura præcipue Mercurium cultum legimus, cuius simulachrum erat sub forma Ibis, pedibus dianicatis rostroque ijsdem transuersim inserto hoc monogrammum A, reliquo vero corpore figuram cordis exhibens, quorum primò Mercurium Ἀγαθούπορα, posteriori vero sensatum, Mercurij cor, quo mundo varias tradidit, Diodoro teste, scientias, significabant, quin & ipsam ciuitatem & flumen seu brachium Nili, quem suprà ἀγαθούπορα diximus, ad fossam fluminis Tabij ab hoc cultu postea Hermopolim, id est, Mercurij ciuitatem appellatam, docet post Strabonem Ptolomæus, Marius Niger alijque quos in sequentibus citamus.

Racotis quid?

Racotis à quo
& quando
fundata.
Abenhaiid,
Aben HakemIbidis figura
& significatio.

Ad

Taposiris se-
pulchrum
Osiris.

Ad hanc quoque præfecturam pertinuisse lego vicum *Ταπόσιρης*. Est autem *Ταπόσιρης* nihil aliud, quam sepulchrum Osiridis, quasidiceres *Γέφε-*
τη Οσίριδης, quod idem testatur Plutarchus in Antonio, ubi etiam loco
ταπόσιρης, *ταφόσιρης* scribit. in hac enim parte fingeabant corpus Osiridis ab
Iside conditum; sed de hoc alibi fusiūs.

N O M V S II. P H T E N V T I, I D E S T

Praefectura Phtenuti, Copte πιτεντηρ Φτζηντής

Secundam Nilotici Deltæ præfecturam inuenio fuisse *Φτζηντής Phtenuti*, hoc est, ut Coptè eam enunciem *πιτεντηρ ιεφής ιτεφής* quasi diceret præfecturam Dei Deorum; eratque vicina & contigua præfecturæ Racotæ, etymon huius, teste Nomenclatore Copto, deducitur à *Φή* id est, *Deus*, & *κατ* plurali, quod Deos significat, à singulari *πιτεντηρ* Deus. Meminit huius Nomi Ptolomæus quoque hoc loco, Μεταξύ, ait, *Την ποταμὸν μεγάλην φαγοῦ θιακὸν πολῖς ταῦ*, φθέντην νόμῳ καὶ μητέροις καὶ βατράχοις. Inter flumen magnum εν *Pharmutiacum* urbes haec, *Phtenuton Nomus* εν *Metropolis* εν *Butos*. Vocatur autem *Φτζηντής* id est, præfectura Dei Deorum, eò quod in ea Serapis quem maximum Deorum Aegypti, teste Diodoro, Apuleio, & Ammiano Marcellino appellabant, sacra fierent; quemque sub Taurina forma in delubro proprio adorabant; atque hoc ita esse, simulachra quædam *ταυρομόρφα*, eius quæ latere vides figuræ, quæ in ruderibus Rassith & Deruthi, id est Canopi & Buthi, quæ ad hanc præfecturam olim pertinebant, subinde inueniuntur, Serapideum hic cultum satis superque testantur. Est in Museo Illustrissimi Petri à Valle

huiusmodi idolum ex latere consecutum, cuius figuram apponimus. Canopum autem hodie رشيد appellant Aegyptij, ita Abulfeda in sua Geographia Arabica:

ورشيد بلدة على غرب النيل مقدم تسمى سكنوب وهي دن السكندرية على مرحلة قوية

**Rosetta olim
Canopus.** *Est Rossetta regio ad occidentalem partem Nili olim dicta Canub, εν distat ab Alexandria Margala, id est, spatio itineris unius diei; et si Strabo, εν εκoss καὶ ξαπτος συδίοις απ' Αλεξανδρειας απέξει λεγει, id est, distantiam ab Alexandria 120. stadiorum distantiam eundibz terrestri itinere prescribat. Butos autem hodie vocant, دروطي Deruthi, in utroque vero Serapideum & Latonam siue Iocornuta simulachra, culta fuisse, Strabo docet: Καιοβάτη, inquit, επώνυμος Καιοβάτη Μεγάλε καθερνίτη Λαπταιοντος ἀντερθη, οχυρα της Σιρεπιδης, ιερον πολλαχού αγιον εις την οικουμενην καὶ θεοπνειας ειναιεν. οπε καὶ στον ελλογιμωτες αειδεις πεισμένη, η επικουμενης αντες υπερ οικουμενης ειτερη. Canopus cognominis Canopi, qui Menelai Gubernator ibi mortuus*

Abulfeda in
sua Geogra-
phia.

Butos.
Strabo.

*mortuus fuerat; babet Serapidis templum religiosè cultum, ut etiam nobilissimi viri ^{Quis Cano-}
ei credant, & pro se, vel pro alijs insomnia ibi captent; sunt qui curationes ^{Pus?}
conscrivant, quidam virtutes editorum ibi oraculorum. Et paulò post de Bu-^{Butor.}
to ita loquitur: Πτελέα δὲ τὸν βόες καὶ Ἐγύπτον τὸν μίσχον κακοδίων. οὐ δὲ τὴν βόες λατοῦς ἔστι
μαρτυῖον. Circa Butum verò est Hermopolis in Insula iacens, Buti verò est Latona
oraculum. Latonam verò cum Io Bosphora confundi ex phornuto patet;
quin & etymon ipsum Buti à cornuto cultu sic dictum, author est Stephanus
^{Θεοφ.} τῆς πολέων voce βοτός; & Coptæ voci per o. nnia respondet; Sonat
enim ^{βοτός} in lingua Copta nihil aliud, quam donum Bouis, cuius-
modi Latonam siue ^{τοῦ} sc: Bouis Phoronæ filiam fuisse, Herodotus de-
clarat in Thalia, alijque Mythologi, quos consule.*

NOMVS III. PHTEMPHVTI

ID EST,

Præfectura Phtemphuti, Copte πτελέα πόλις ἡ τε φερεντή.

Tertia præfectura veterum Ægyptiorum erat ^{τε φερεντή} Thphemphuti (corruptè Phtemphuti) hoc est, Cœlum Deorum, à voce Copta ^{τε φε} id est, Cœlum, vbi ^{τε} nota Genitiui, & ^{τε φε} plural. num. quod Deos significat; huius metropolis erat ^{τε φε} Tana, quod Coptè idem est, ac templum; videtur autem hæc præfectura dicta Cœlum Deorum, eò quod inter duo flumina Pharmuthiacum & Athribiticum germinans, reliquos omnes Nomos cùm sœcunditate, tūm amænitate facile superaret. Comprehendebatque Xoin & Pachnamunim, quæ postea diuersorum Nomorum nomina sortita sunt; In hac præfectura Canopi cultum viguisse, potissimum Xoi, Suidas author est. Erat autem idolum illud instar dolij, plenum foraminibus, vt hic à latere appareat, cuius de causa & origine, vide, quæ scripsimus in Prodromo nostro Copto, & apud dictum Suidam voce, Canopus; & inferius vbi de Canopis fusè tractamus. Xois verò Metropolis, in qua colebatur Canopus, qui indè dicebatur Xoites, Coptè vocatur ^{τε φε}, ab Ægyptijs posteris ^{τε φε} Sciagha, in qua, teste Geographo Dubiano magna adhuc antiquitatis vestigia inueniuntur.

Porrò Arabes Historici, aliam huius etymologiæ Phtemphuti affligant rationem; cùm enim Joseph exsiccasset Elphium, & quicquid Delta continet, in terram eleuasset aquâ in alueos depressâ; regionemque non fertilem tantùm, sed & mirum in modum amœnam reddidisset; dicitur Pharaō ad opus Iosephi spectandam accitus, in hæc verba prorupisse: *أَفَمَا مِنْ مَلْكُوت السَّمَاوَاتِ نَعْلَمُ بِهِ أَنْتَ أَنْتَ الْمَوْلَى* Num hæc regni cœlestis portio? vnde & Schan-

^{Phtemphuti.}
quid?

Canopiforma & cultus.

Xois vbris.

Etymon
Phtemphuti

ḡe, vbi h̄e contigisse feruntur, in hunc diem regnum cœli vocatur, ita memorat Gelaldinus Arabs in historia de Regibus Aegypti; sed hoc adiungere hic volui, ne quicquam ad antiquitatem Illustrandam deesse videatur; interim vnicuique liberum erit de ijs sentire, quod voluerit.

NOMVS IV. MENDESIVS,

IDEST

Præfectura Mendesia Coptè مَنْدَسِيَّةٌ

QVARTA veterum Aegyptiorum præfectura erat Mendes, Coptè مَنْدَسِيَّةٌ, quæ vox Hircum significat; ita dicta præfectura, vel à multitudine hircorum in hoc districtu pasci solitorum, siue à cultu Hirci aut Panos, quem in hoc Nomo cultum esse Strabo docet his verbis: Εσὶ δὲ τὸ Ἑγύπτιον τόπος καὶ λαυρόπολις, τὸ Μένδης, ὅπου Τυνάντα τιμῶσιν τὸ ζώον ἔτι γοργόν, ὃς δὲ Πύρ-δαρθλος φύσις, ὁ Κέαρος ἐνταῦθι γαματεῖ μίγνον.

Μένδης τοῦτον τὸν πεμπτὸν θαλάσσην ἔχετον
Νέλυτερον, αὐγίβατον ὁ Φάραγος γαματεῖ
Μίγνοντας.

Præterea Mendes vbi Tan colitur εῷ hircus animal, & ut Pindarus ait, hoc in loco hirci cura fæminis miscentur.

Mendetis ad vicinia mari præcipita.

Cornuque Nili extreum, qua Salax Capræ.

Maritus humanam audet inire fæminam.

Eusebius verò de præparat. Euangelica, eò quòd caput hirci in hac præfectura adorari solitum esset, exprobrat Gentilibus; Cui astipulantur Clem. lib. 5, Stromatum; Herodotus quoque & Plutarchus, ille in Thalia, hic in lib. de Osiride & Iside. Sunq̄ue huius cultus luculenta in tabula Bembina indicia, vbi in limbo supra Aram. Hirci caput depingitur, eâ, quæ sequitur, figurâ.

Quæ omnia approbat Suidas his verbis: Μένδης τὸν τοῦτον τὸν πεμπτὸν θαλάσσην Αἰγυπτῖον, ὁ Κέαρος τοῦτον τὸν θαλάσσην, τὴν τιμῶσιν ἀντὸν δὲ μίγνον τῆς γονίμως δικαιούσι. καὶ τιμῶσι ἀντὸν δὲ ἐπὶ μὴ ἔδιψεν Κέαρος, οὐ χρετικὸν γοντὸν ζώον λέπτης ἀντὶ τοῦ Μένδητος τοῦ Αἰγυπτίου, εἰ καὶ ἄγαλμα Κέαρος ἡς λέπτης ἐχει τοῦ Κέαρος.

Mendem vocant Pana Aegyptiū, quasi Hirco-formem, quem εῷ Hir-

cum sacrâ lingua vocant, venerantur autem eum quasi seminalis virtutis præsidem, colunt quoque eum, quod non liceat comedere hircos, est enim animal lascivum. Est εῷ templum apud Aegyptios in Mendele, εῷ in eo simulacrum hircinis cruribus erectum habens verendum. Cuius verò hic cultus symbolum fuerit, fusè dicetur in Pantheon Hebræorum tertio huius operis Syntagmate; Ciuitas principalis huius Nomi est Thmuis, de quo etymo vide Herodotum in Thalia, Copte مَنْدَسِيَّةٌ, Arabicè الموردة Elmurade.

Figura Mendes.

NOMVS V. ONVPHIS

ID EST,

Præfectura Onuphis, Copte πυταδίρ ḥ̄τεκφιδν τιγού.

PRÆFECTURA Onuphis, quintum in ordine Nomorum locum obtinet.

Coptâ lingua τιγού Pihof, vel πυταδίρ, quod serpentem significat, appellatur; putoque hanc urbem eandem esse cum Hebræorum נֹפֵ Noph, quâ tamen voce Memphis quoq; nominatur; ratio huius rei assignari potest, propinquitas Memphis ab Onuphise, ex qua consequenter confusio vnius cum altero, sicuti eandem ob causam non raro confunduntur Pelusium, Sais & Damiata, ut inferius ostendemus. Balmis ita eadem describit נֹפֵ שְׁמַן מִזְרָחָת כְּנָרָה חַיָּה בְּלֻעַת Onph nomen urbis in Aegypto barbare dicta Monph. Dicitur autem Οὐφής, quia aspidem serpentem in ea adorabant, ita Pausanias in Corinthiacis, cùm de cultu animalium

Balmis Hebreus in Dictionary.

in Beotia visitato loquitur: Καθάπέρ εὐ τῇ πολεῖ τὸν Αἰγύπτιον οὐφήν λατιν. οὐφιόν.

Onuphis R. gura.

Onuphion autem à serpentis cultu ita dictum etymon ipsum docet, quod λατ. οὐφίον deriuatum nemo dubitare debet, quin & Nomenclator noster πυταδίριον βασιλίσκον seu serpentem interpretatur; cui astipulatur Horus, qui serpentem Vræum dictum Aegyptijs asserit, quod Mendum in Prodromo esse ostendimus; vbi quoque non Vræum, sed Vphæum legendum

ΠΥΤ-
ΔΙΡ-
ΦΙΟΝ
quid?

demonstramus. ita autem ait Horus: Αἰώνα ἐπέφεσ γεάνθη βαλόμαροι οὐφίν ζωγεφέσι: ἔχοντα τέλον πέραν τοῦ λοιπὸν σῆμα καυπίζομεν. οὐ καλός τι Αἰγύπτιοι οὐφίον, οὐδὲ εἴλαλωις βασιλίσκον οὐπερ γένεται ποιῶντες Θεᾶς τοῦ τιθίσσων. Quin εὖ aliter αινεῖται ex primantes serpentem pingunt, cuius cauda reliquo inuoluatur, ac tegatur corpore; hunc Aegyptij quidem lingua suā Vræum, (lege Vphæum,) græci vero Basiliicum nominant, eundem ex auro conflatum Dijs circumponunt. Atque huius

Mendum in
Horo ocurr-
entes circa
*nomen**ΠΥΤ-*
ΔΙΡ-
*ΦΙΟΝ**Causa cultus*
Vphæi.

quidem οὐφιλαζέας occasionem fuisse puto multitudinem aspidum seu serpentum quotannis eo in districtu ex Nilotici limi petrilagine pullulantum, quos dum maximè hominibus pecoribusq; damna, inferrent morsibus suis lethiferis, Aspidem ceu numen Aueruncum coluisse verisimile est; & sorsan ad Mosaici serpentis in deserto exaltati rationem & exemplar illum quoque colebant Aegyptij, quos plurima ab Hebræis accepisse alibi dicemus. Idolum ex tabula Bembina depromptam hic apponimus.

ID EST,

Præfectura Saitica, Coptè سايس و ميتروپوليس *

Sais inferioris
Ægypti Me-
tropolis.ECSI
Coptic
idemque
Ouis.Ouis Miner-
ua dicata.Clemens Ale-
xandrinus.Minerua
Idolam.

Sexta præfectura erat Sais, in qua Mineruam cultam Strabo docet : Καὶ ἡ Σεβενητικὴ δὲ πόλις, οὐ δὲ ΣΑΙΣ Μηβόπολις, οὐ κάτω χώρας, τὸ δὲ τιμῶσι τὸν Αθέλων τὸν δὲ τῷ ιερῷ αὐτῷ οὐ φίλη καὶ οὐ Φαρμητίχες. Inde, inquit, Sebennitica vrbs &

Sais inferioris Ægypti metropolis ; in hac Mineruam colunt, ut potè in cuius templo Psammetichi sepultura est ; alibi quoque refert, Saitas ouem coluisse ; & certè hoc ita esse etymon docet ; cum Sais lingua veteri nihil aliud sit, quam ouis siue agnus, Coptè εκοι, & cum articulo ουεσαι * ita Nomenclator noster Aegyptiacus clare docet. Sunt autem Sais & Esoi satis propinqua, dissidentque solâ corruptelâ in literis diuersimodè à diuersis prolati fa-
ctâ. Ouem præterea Mineruæ & Palladi dicatam, omnes Mythologi te-
stantur. Meminit huius templi Palladis Clemens Alexandrinus l. 4. stro-
matum. In Sai, inquit, pro vestibulo templi Palladis huiusmodi symbola incisa
spectantur. Infans, Senex, Accipiter, Piscis, Hippopotamus, quorum symbo-
lorum interpretationem vide in Obelisco Pamphi-
lio lib. 3. & quæ de portentoso Mineruæ templo
in Sai recitat Herodotus in Thalia ; vide quæ suprà
in Nomo Memphis de hiscè egimus. Fingebar-
tur autem idolum Mineruæ eâ prorsùs formâ &
figurâ quam Isidis, à qua non differt : nam vt reçè
Macrobius, quod Græcis Αθέλων, hoc est Minerua,
id Aegyptijs Isis est, figura eius è latere apponitur.
Verum cum de hiscè & similibus fusè tractemus in
Mystagogia Aegyptia, hic obiter tantum ea insinuanda duximus. —

NOMVS VII. ATRIBIS,

ID EST,

Præfectura Athribitica, Coptè سايس و ميتروپوليس *

Strabo.

Præfectura septima Athribis est, quam alibi perperam Αθριβιν vocant : & est iuxta Ptolomæum, Ο' Νόμος, η Μηβόπολις, η θεῖα τὸ οὐρανός, η οὐρανὸς Αθριβιτικὸς ; Coptè vocatur ορεβε, posteri Arabes eam ادربي Atrib appellant ; quam Strabo hiscè verbis defenibit : Ο' Νόμος η Μηβόπολις Αθριβις, τιμῶσι τὸν Μυγδαλῶν ; Athribis Nomus & Metropolis est, colunt in ea Mygalim, seu Murem araneum ; Unde verò ορεβε originem suam habeat, aut quid propriè

propriè significet, etiam multò cum sudore comperire non licuisset, nisi historia seu chronica Arabicum in huius etymi notitiam aliquam me deduxissent. Nam Atribis dicunt Arabes ita dictum à Fundatore urbis Atrib

Atribis urbe
vnde dicta.

Pronepote Misraim, ita Gelaldinus in historia Regum Aegypti; vbi inter cœteros Reges Aegypti, Atribis quoque meminit his verbis:

وقفي فبط فاسخة خلف اخاه اشمن فاسخة خلف اخوه اقربي وهو جنی مدنیة اقربي

Et defuncto Copto (ita Misraim vocant) successit frater eius Eschman, cui successit frater eius Atrib, ipse adificauit ciuitatem Atrib.

Quid Atribis?

Porrò vbi alij loco muris Atanei, quem Athribitæ coluisse feruntur, legunt μυγάλη, alij eodem loco legunt καίθαρον μυοκέφαλον, ita Sylburgius, id est, ex eo scarabæorum genere, qui caput muris præseferunt, & hunc adorasse Athribitas verisimile est, vocaturque ab Horo Μονοκέφαλος, καὶ ιδιόμορφος, λόγοι διαφέρειν τομοῖς, καθά καὶ βιστρόπορος. *V*nicornis est peculiaris forme, quod animal Hermeti sacrum esse, uti ex aliis Ibin existimarunt. Certè

Scarabæus
imago Solis.

Aegyptios huiusmodi Scarabæum tanquam viuam quoque Solis imaginem coluisse Porphyrius docet libro, τοῦ ἀπομνήμονος θεοχαρᾶ, siue de abstinentia ab animatis; Αἰγύπτιοι δὲ εσεφθησαν, ὡς εἰνόντες οὐλίς ἐμψύχοι. Atque ex hac admodum concinnâ lectione mendum esse murem araneum seu μυγάλην luctulenter patet; cum nullibi de cultu muris apud Aegyptios mentio fiat. quomodo enim animal immundum, nec ullo qualitatis memorabilis dono præditum, quin ad corruptionem inferendam propensissimum Aegyptij adorare voluerint, non video? nisi forsitan per placatoria sacrificia quemadmodum in Deorum Auuerruncorum cultu contingebat, id præstiterint; at cum inter hieroglyphica nulla huius rei vestigia reperiantur; ego non possum non probare vehementer lectionem Sylburgij, loco μυγάλης legentis, καίθαρον μυοκέφαλον, id est, Scarabæum muriformem, de quo consule Aldrouandum capite de Scarabæis in genere; huiusmodi autem cultus Scarabæi, ut communis fuit toti Aegypto, ita Athribitis maximè peculiaris: Sed vide, quæ de eo in Prodromo diximus, & alibi pluribus in locis suse dicemus. Simulacrum huius idoli ex tabula Bembina de promptum hic apponendum duximus.

NOMVS VIII. TANIS,

I D E S T,

Præfectura Tanitica, Coptæ τὰ βίρητες.

Multam reperio de hac præfectura Tanitica inter Authores concertationem, alijs eam cum Pelusio, cum Damiate quibusdam, nonnullis cum Saï confundentibus; Verum cum hæc confusio orta sit ex sacra scriptura, quam dum quisque suo modo interpretari conatur, mirum non

non est, varias quoque circa hæc sententias exortas esse. Verum ut controuersia hæc tandem dirimatur, textus sacros prius hoc loco allegandos duxi; ut quibus Tanis, Pelusium, aut Sain, atque Alexandriam nominibus indigitet, patefiat Deus igitur per Ezechielem 30. capite minatur Aegypto eiusque urbibus principalibus, hiscè sequentibus verbis:

בְּסַת בָּחֶרֶב יִפְלֹא
תְּחִילֵי סִינָן וְנָא תְּהִיה לְחַקָּע וְנוֹפָא צָרִי יוֹמָם בְּחוֹרִי אָוֹן וּפִי
שְׁפָטִים בְּנָא וְשִׁפְכָתִי חַמְתִּי עַל סִינָן וְבַתְּהִתִּי אֲשֶׁר בְּצֹעַן וְעַשְׂתִּי
מְאָרֶץ מִצְרָיִם וְהַשְׁמָותִי אֶת פְּתָרָם וְנַתְּהִתִּי אֲשֶׁר בְּצֹעַן וְעַשְׂתִּי
וַיֹּאמֶר יי' וְאָבְרָהָם גִּלְוָלִים וְחַשְׁבָתִי אַלְוָלִים מְנוֹפָא וְנַשְׁיָא

Nominum
urbium Egy-
pti enarratio.

Hoc est, *Hec dixit Dominus: Disperdam simulachra, et cessare faciam idola de Memphis; et Dux de terra Aegypti non erit amplius, et dabo terrorem in terra Aegypti; et disperdam terram Phatures, et dabo ignem in Taphnis, et faciam iudicia mea in Alexandria. et effundam indignationem meam super Pelusium robur Aegypti, et interficiam multitudinem Alexandriae, et dabo ignem in Aegypto, quasi parturiens dalebit, Pelusium et Alexandria erit dissipata, et in Memphis angustiae quotidiane: Iuuenes Heliopoleos et Bubasti gladio cadent, et ipsæ captiuae ducentur.* Septem igitur urbium hoc loco mentionem facit textus. Primò, Memphis videlicet, quam Hebraei dicunt נָופָא Noph. Secundò, Phathures, quam ego Busirin interpretor, ut posteà videbimus. Tertiò, Thaphnis quam Hebraei vocant זָהָן Zohan. Quartò, Alexandria, quæ hebraicè נָא No dicitur. Quintò, Sai, quam textus dicit סִינָן Sin, interpretates Pelusium esse volunt. Sextò, Heliopolis, quæ hebraicè זָנָן id est, iniquitas dicitur. Septimò, Bubasti, quam dicti Hebraei per contemptum vocant οὐδὲν οὐδὲν os ignominiae, ob idololatriam, quam in hiscè duabus ultimis urbibus præ alijs exercebant; quorum pleraque nomina valde diuersa sunt apud septuaginta interpretes, ut ex textu ipso patet. Καὶ ἀπολῶ βεβελύματα καὶ καταπάσω μεγισάνας ὅποι Μέμφεως καὶ ἀπολῶ γίλανθάρης καὶ θάλατταντὸς Ταρκίου καὶ ποίησω σκληρότερον τὸ διοστόλον, καὶ σκληρῶν θυματηρῶν μαὶ τὴν Σαλαμῖναν Αιγαίου πόλιν, καὶ ἀπολῶ τὸ πλῆσμα Μέμφεως, καὶ δώτω αὐτῷ ἐπ' Αιγαίον, καὶ ταχαχῆ ταραχθῆται Σαεῖς. Hic à septuaginta interpretibus Alexandria siue No Hebræorum vocatur Διόστολος. Zohan verò dicitur Tanis: Sin verò quod in vulgata editione Pelusium vocatur, hic apud septuaginta sumitur pro Sai; quæ in sequenti versu pro Memphi quoque sumitur. Vzielides in Thargum hoc loco pro Zohan habet cum septuaginta interpretibus טאניטים & loco Memphis מפְּתָחָה Maphes וְאַשְׁעִירָה חַזְקָה לְעַלְמָנִיא מִפְּאַס בְּאַלְבְּמַנְדְּרִיא Et disperdam omnes colentes idola de Maphes et Alexandria. Syriaca lectio partim editionem vulgatam, partim septuaginta Interpretum sequitur, allego textum:

וְמִדְחַגְתָּא בְּנָא וְאָנָא מִדְחַגְתָּא וְחַלְלָה בְּנָהָרָה
וְחַלְלָה לְלֹא דָחָה בְּקַדְשָׂה וְנַעֲמָת לְזָהָרָה וְלֹא דָחָה בְּנָהָרָה
וְלֹא דָחָה בְּנָהָרָה וְלֹא דָחָה בְּנָהָרָה וְלֹא דָחָה בְּנָהָרָה
לְזָהָרָה חַמְרָה מִלְמָדָה מִלְמָדָה וְלֹא דָחָה בְּנָהָרָה

Et

Et disperdam ego terrorem ex Maphes, & amplius Dux non erit in Ægypto, & disperdam terram Phatires, & relinquam ignem in Zoban, & faciam iudicium in Nu, & diffundam furorem meum super Sin robur Ægypti, & disperdam diuitias Nu, & relinquam ignem in Ægypto, & conturbabitur Sin, & Nu dissipabitur, & Memphis erit in deletionem &c. Ex quibus omnibus tandem apparet, Interpretes multam habere in huiusmodi nominibus diuersitatem. Ad hanc igitur nominum diuersitatem conciliandam, dico, sacram Scripturam hoc loco non de vrbibus particularibus semper loqui, sed sub-indè genericè, ita ut Nomum integrum pro vrbe sumat: cum autem Sais, Tanis, Pelusium, Busiris, Memphis vicina sibi & eiusdem districtus ferè fuerint, id est, inter duo flumina Athribiticum, & Bubasticum comprehensa, quæ Regio quoque nunc Memphitica, modò Tanitica, iam Saitica, nunc Pelusiaca dicebatur. Mirum non est, Interpretes quoque unam sub-indè pro altera accepisse: atque hanc causam ego esse puto, diuersitatis lectionis hoc loco occurrentis. Cœterum Sain, Tanin, Pelusium, Memphis, Busirin, diuersas omnino vribes esse, partim in præcedentibus diximus, partim in sequentibus aperiemus. Atque Tanin quidem Copti ~~τενέσιν~~ vocant ab insula, in qua ponitur sic dicta. Arabes eam ita describunt:

وتنيس هي جزيرة في وسط دمّر عرف ببحيرة تنيس المقى مدة الـ كرولا ريج بها وقد خربت ودانت قال في اللباب وموذن عند تنيس قال في العريري ومقدار بحيرتها
أقلاغ يوم في عرض ذلك يومن ويكون ما عند هبوب الريح الشمالي

Tanis autem est insula in medio lacu, qui dicitur vulgo lacus Tanis, iam ante memoratus, neque est subiecta ventis, & iam destructa perijt. Dixit in tract. Allabab: Mune autem est propè Tanum. Dixit verò in tract. Hariri: Spatium longitudinis eius lacus est navigationis unius diei, latitudo verò medij diei flantibus ventis Aquilonaribus. Balmis hebraicè ita eam describit: תנין היא מדינה מצרים נקראת במקרא צואן Tanis ciuitas Ægypti est, olim dicta Zoan. Stephanus. Τάνης ἐπί τοῦ Αἰγύπτου, παλαιῶς ὁ νομός οὗ φανερών Θεόφυλος.

Accipiter
Taniticius.

Porrò Tanitas Accipitrem coluisse Strabo docet, Pausanias quoque Accipitris Tanitici meminit. Quid verò per Accipitris cultum innuerint Ægyptij, alibi fuse dicetur. Atque hæc de Tanitica præfectura sufficient.

NOMVS IX. PHARBETHVS,

I.D. E.S.T.,

Præfectura Pharbæthites Coptè παρβαῖτης vel φαρφαῖτης

Deriatur hoc nomen Pharbæthus à Copto παχιρβαῖτης quod plateam Accipitris denotat. Nam ex Nomenclatore nostro παχιρ plateam,

plateam, vicum, semitam, **Bai-** Accipitrem. Atque **Bai-** Accipitrem si-
gnificare Horus quoque tellatur; verba eius sunt sequentia: Ετιγεμένων
αστρινούς, διεραχταντές), την τοῦ ὄνοματος εἰρηνίας. καλέται γὰρ παῖς Αἰγυπτίοις ὁ θεός
ΒΑΙΗΘ. τῷ τοῦ δὲ Τόνομα σημαίνειν. Φυχλῶν σημαίνειν καρδίας. οὐδὲ γάρ οὐδὲ βασιλεὺς Φυχλή, Τόνος
καρδίας. οὐδὲ καρδία κατ' Αἰγυπτίους Φυχλῆς θεός ΒΑΙΗΘΟΣ. οὐδὲ σημαίνειν τὸν σωθεσσιν τοῦ οὐ-
ματος Φυχλῶν εἰκαρδίας, αὐτὸς δὲ οὐδὲ διεραχταντή καρδία τῶν Φυχλῶν συμπαθεῖν· οὐδωρεὶς τοῦ Τόνον
καρδίας, ἀλλακτία. οὐδὲ γάρ Φυχλή έρεφται, Quin et pro anima ponitur Accipiter iuxta
nominis interpretationem; si quidem Ἀἴγυπτος Accipiter Baieth dicitur, quod no-
men, si diuiseris, animam et cor significat. Bai enim anima est, et eth cor. Cor
autem ex Ἀἴγυπτiorum sententia animae ambirus est; itaque ex consueta significa-
tione nomen hoc, animam cordatam notat; unde et Accipiter ob eum, quem
cū anima habet, naturae consensum, aquam omnino non bibit, sed sanguinem,
quod et ipsa nutritur anima. Ex quo luculento sane testimonio satis patet,
hoc etymon nominis huic Nomo non esse impositum, nisi à cultu, & ve-
neratione Accipitris ibidem peragi solita; quemadmodum enim reliquæ
vrbes, ut Diospolis, Hermopolis &c. à cultu Iouis & Mercurij dicuntur;
ita & hæc à cultu Accipitris nomen inuenit, vt diceretur **πατρόβαι-**
id est, vicius Accipitris. Certè hanc præfecturam communem habuisse Ac-
cipitris cultum cum Tanitica, hinc deduco, quod eidem omnium esset vi-
cinissimum & frequentissimum inter Tanitas & Pharbaithas ultrò citrò
que negotiantium commercium. Ex commercio autem similitudinem
morum & religionis nasci, clarius est, quam vt dici debeat.

Atque inter Pharbæthum, & Tanin celeberrima illa fuit olim Israëlitarum captiuitatis statio, à qua ipsos liberans Moses, rectâ per mare rubrum duxit; sed de his alibi fusiùs, nunc ad alia.

NOMVS X. BVSIRIS.

I D E S T,

Præfectura Busiritica, Coptè Βασιπήν Κόπταις *

Vltimus Deltæ Nomus Busriticus est, & ciuitas ἡμοίων μητρός, quæ Eze-
chiel. 30. vocatur פָתָר Phatures, à Busiri sic dictus; cuius ety-
mon varij varie deriuant. Quidam à Busitide fabuloſo illo hospitum
maſtatore, alij ab Osiride, alij alia circa id comminiscuntur, alij à Bu-
sir filio Chami, ita Arabes; de quo in ſequentibus fuſiūs. Nos à cultu
Apidis ita dictum existimamus, quod Osiridem ibidem in Bouem con-
uerſum fabularentur Aegyptij, Diodoro teste, quaſi diſceres Coptè Βους
Αἴγυπτος id eſt, Bos Regis, ſiue Βασιρ Βαſofirin; Hanc urbem Græ-
ci cum Shebis, quæ & Σεβατούλη vocatur, confundunt, perperam: cùm
hæc duo loco totâ Aegypti longitudine, vti ex mappa patet, diſſideant.
Cœterum de ſitu huius vide Abulfedam & Geographum Nubianum in
clim. 3. voce جوسيير Busir, & Dictionarium noſtrum Coptum voce Βαſιρ +
Ex etymologia verò nominis, ſi aliundē authoritates non ſuppeterent,
haberi

haberi posset, Bouem in Busiri cultum esse. Cùm enim ibidem primò Osiris comparuerit in forma Bouis, & sub hac forma varia hominibus beneficia præstissime credatur. Certè nihil adeò facile fuit populo superstitione, quām bouinum ex data occasione cultum introducere. Præterea cùm Busiris vicina fuerit Memphi, & Heliopoli, quām antiquam Ramessem, Israélitarum stationem suprà diximus; forsan hinc celebris illa in deserto μοχολαῖς siue viteßenus cultus profluxit, de qua fusè suo loco. Quicquid sit, ipsum etymon, & circumstantia loca hoc eodem cultu imbuta, quid de Busiriticâ religione sentiendum sit, satis declarant. Busiritas apud Plutarchum lego Afinos odio habuisse, & omnem tubæ clangorem ob ruditus similitudinem; eò quod Typhonem Afininæ naturæ esse velint, & αἰσιόδει, Osiridi, cuius & corpus dilacerasse fertur; sed de hiscè vide, quæ alibi tractamus.

Busitarum
odium in
Afinos.

Atque hæc sunt, quæ de primâ hac inferioris Ægypti distributione in suos Nomos dicenda putauimus, quam à Sesostris primū hoc ordine, deinde à Ptolomæis in alios atque alios Nomos nouos distributam diximus. Verùm hæc omnia vno intuitu oculati in sequenti Synopsis contemplare.

SYNOPSIS NOMORVM IN PHION, SIVE INFERIORI ÆGYPTO.

Numerus Nomorum	Copta نَوْمَرْيَن Nomī	Numina cultæ	Arabica	Latina
I	Ιράκων	Hermes	الاسكندرية	Alexandria
II	Η Φίτταν	Deus Deorum, Serapis	دروطي	Deruthi, Buthos
III	ΙΙΙ Τζεεεντ	Cœlum Deo- rum, Canopus	سماء الآلهة	Semalalet, Tawa
IV	Ιεηνδην	Hircus Pan	الموردة	Almurathe Mendes
V	νεφιον	Serpens	بُرلَس	Borellis Onuphis
VI	ειδος	Agnus	صيبيش لسا	Sais vel Sai
VII	ερεβε	Scarabæus	اذريج	Athribis
VIII	τενεσινε	Accipiter	قنيص	Tanis
IX	πισερ- δαι	Accipiter	أربطة	Pharbæthus
X	εξειρι	Bos	جوسمير	Busiris

C A P V T I V .

D I S T R I B U T I O II.

Ægypti Mediterraneæ in suos Nomos.

N O M V S I. M E M P H I S,

H O C E S T

Præfectura Memphitica, Coptè Μεμφίς, Arabice ممفیس

Memphis an-
tiquitas.

Varia nomi-
na eiusdem.

Abr. de Po-
mis.

Memphis de-
scriptio.

* vel Deum-
sque.

VNAM ex antiquissimis orbis terrarum urbibus Memphis fuisse, omnium penè Historicorum testimonij patet; vnde & sæpè eandem Regum priscorum sedem, Deorum officinam, portentosorum operum nullo non tempore fœcundam matrem appellant; Hanc Hebræi iam מופּ Moph, modò נופּ Noph, nunc מגדל Migdal Turrim, subinde מפּhes Maphes, sæpè מצרים Misraim appellant. Græci verò Βαθυλώνα, Copti Αιωνίφητος vel Αιωνίπητος, aut etiam Αιωνίη Βαθυλώνας Ον & Babylonem. Arabes modò Mesra, modò منف Monf, Armeni Messor, Chaldaei קברא Kabra, moderni denique Cairum & Alcairum appellant; quam Pomius in suo lexico Hebraico hiscè verbis describit:

סוף היא מדינה מצרים בן חם ונקרה עד חיום כל עז מצרים במקרא מפסח מופּ Moph ciuitas Ægypti, quā ædificauit Misraim filius Cham, וְעַל טָהָרָה hinc in hodiernam diem Misraim, in sacra verò scriptura dicitur Maphes, id est, immunda, ob alienæ seruitutis exercitia in ea fieri solita. Meminit huius quoque in suo itinerario Beniamin, in eaque multa monumenta Iosephi Patriarchæ reperiri ait:

ממצרים זהה עד חקומו ג' מיליון חיום כולה משומפה ובזה רבות זכרונות ונראות בה עיריהם בית אוצר אבינו יוסף בן יעקב זל' ובזה עמו רגלה מהוד לא במוחו בכל הארץ:

Dicit autem Misraim noua ciuitas à veteri tribus milliaribus, tota hodiè desolata est, et deuastata, suntque in ea multa adhuc antiquitatis monumenta, uti et thesaurorum horreorumque Iosephi, memoria eius sit in benedictione, vestigia; in ea quoque spectatur columna quedam mirabilis magorum ope facta, non est similis ei in universa terra. Memphis igitur & antiquissimam esse, & à filiis Chami primis post diluvium annis ædificatam, non Hebræi tantum, sed & Arabes quoque, Græcique Autores ostendunt, ut paulò post, ubi prius de etymo huius nominis aliquid dixerimus, videbimus.

Memphis ergò Ægyptiacum vocabulum à αἰωνὶ & φήτῳ, quorum illud aquam, hoc Deum, compositum autem Αιωνίφητος Monphæta, idem ac *Dei aquam denotat, quæ vox à Græcis postmodum corrupta, loco Αιωνίφητος Memphis audijt. Occasio autem & origo huius impositionis nominis ita se habet. Cum Chami filij primam huius Ægypti partis coloniam cœpissent excolere, eos prima habitationis suæ tentoria in collibus Memphis fixisse

fixisse ferunt; reliquâ Aegypto magna ex parte, ut dictum est, paludibus longè latèque stagnante; cùmque successu temporis paludibus exsiccatis, terra benigniore se præberet, primam vrbem à Misraim filio Chami ad ripam Nili, quam & suo nomine Misraim appellari voluit, conditam esse; terrâ verò vrbeque Mesrâ in dies maiora fœcunditatis incrementa ex fœcundi fluminis irrigatione suscipiente, eandem Aegyptiaco vocabulo **Memphī** hoc est, aquam Dei dictam fuisse afferunt, quam posteri corruptâ deinde voce Memphī dixerunt. Atque hoc ita esse primò clarè ostendit Abenephius his verbis:

مكان من أولين الذي سكن مصر ابن حام بن ذوح وهو أبو القبط فسكنى منف
وقدى بالقبطى منفقا اعني الماء الله *

Fuit autem primus ex habitatoribus Aegypti Mesra filius Cham, filij Noë, et is pater Copti, qui habitauit in Monph, quæ lingua Copta dicitur Monphita, hoc est aqua Dei. Certè Memphis à plerisque scriptoribus non aliâ ratione Memphim quoque dici, nisi ab hoc etymo, clarè patet: quod Momemphis Coptè nihil aliud significet, quam aquas ciuitatis Dei. Quæ omnia consentiunt cum ijs, quæ ex Abn abed Eliakem recitat Gelaldinus Arabs historicus, vbi & etymon Maphe explicat paulò aliter quam Abenephi. Verba integra pono:

Memphis etymon.

مكان أول من سكن مصر بعد ان اغرق الله قوم ذوح بضرير بن ذوح وهو أبو القبط فسكنى كلهم منف وهي أول مدينة فمرة بعد الغرب هو وولده فهم ثلاثة قد دلغاوا وذروجوا وذروا وذروا يسميت مافه ومافه باسمان القبط ثلاثة و كان بيضر بن حام بن ذوح قد كبر وضاعف وكان مصدر اكابر ولده وهو الذي ساق لابوه وجمجمع اخوه الى مصر وذروا بها فبمصدر ابن بيضر سميت مصر فهاز له ولولده ما بيضر الشعريين خلف العريش الى اسوان طولا ومن درقة الى ايلة عرضها قال ثم ان بيضر بن حام ذوري فدفن في موضع الى هرميس فهى اول مقبرة قبر دارض مصر واستخلف ابنه مصر وهاز كل واحد من احوة مصر قطعة من الارض لنفسه هو ي أرض مصر التي يجذبها لنفسه ولولده وقسم لهم هذا النيل فطعة لاجنة قبط موضع قبط وبعدها ودة سميت وما فوقها الى اسوان وما دونها الى اشمون في الشرق والغرب فسكنى اشمون سميت به وقطع لا ترجم ما يمين منف الى صا وسكنى اثرب سميت به فقطع لها ما بين صا الى البحر فسكنى صا وسميت به وكانت مصر كلها على ارادة اجزا جزودن بالصعيدين وجزودن ما سفل الارض *

Gelaldinus in historia Aegypti.

Fuit autem primus ex habitatoribus Aegypti post diluvium Bosir filius Cham, filij Noë, et ipse pater Copti, omnes isti habitauerunt Monf, et hec vrbis primò habita ta est post Gharab; ipse et filius eius fuerunt triginta anime iam matrimonio coniunctæ, et propterea vocata fuit Monph, in lingua Copta Maphe, id est, trigin ta anime; fuit autem Bosir filius Cham, filij Noë iam natus, at imbecillus, fuitque Misraim maior filius, et is est, qui deduxit patrem suum, et omnes fratres suos in Aegyptum, et descenderunt ad eam; in Aeg pro autem filius Bosir eius nomen Mesra, is diuisit sibi, et filiis suis id quod est inter duas arbores retro Elariseh usque ad Esuan secundum longitudinem, et à Barca usque Aitah secundum latitudinem. Dicit deinde quod Bosir filius Cham mortuus est, et sepul-

Dipinto Ägypti facta à Misraim filiis suis.

tus in loco quo Hermes, & hæc fuit prima sepultura in terra Ägypti, & successit filius eius Misraim, & diuisit vnicuique fratrum suorum Ägyptum, sc. partem ex terra propria. Cumque multiplicarentur filii Misraim, & filii filiorum eius, diuisit Misraim vnicuique filiorum portionem, selegit, posseditque eam sibi, & filiis suis, & resecuit ijs ad hanc partem Nili, portionem pra filio suo Copt, locum Copt, & habitauit ibi, & vocatus fuit locus ab eo. Omne verò supra Copt usque in Esuan, & quod infra usque in Esmun in orientali & occidentali plaga, Esmun filio dedit, & habitauit Esmun, & appellata fuit ab ipsa, Esmun; & diuisit Atribi totum id, quod erat inter Monf usque Sain, & habitauit Sain, & vocatus fuit ab ipsa Sais. Divisaque fuit tota Ägyptus in quatuor portiones, duæ portiones continebantur in Saide, & duæ in inferiori terra.

De his quoque & similibus vide Herodotum, qui in Euterpe multa de Memphis tractans, eam à Mena (quem eundem nos esse cum Misraim alibi ostendimus) conditam asserit. Vide quoque quæ de primâ diuisione Ägypti in Calasiries & Hermolybies factâ, narrat; quorum nominum rationem alibi explicabimus.

Atque ex hac relatione patet, Ägyptum à primis Chami filijs diuisam, ita ut Misraim primam, eamque meliorem partem, Copt secundam, Esmun tertiam, Atrib verò quartam partem obtineret; & Memphis fuisse totius Ägypti constitutam metropolim ex citatis quoque testimonijs patet. Atque hanc diuisionem à primis colonis factam, usque ad Iosephi tempora mansisse, citatus Author asserit; Iosephum deinde ad litigias cuitandas Ägyptum minutiori diuisione distribuisse. Cui demum succedens Sesostris, varijs calamitatibus iam dirutam auxit, veterum religionem penè collapsam restituit, totamque regionem mysticâ quâdam ratione in triginta Nomos seu Synedria sapientissimè diuisit.

Momphta
quid?

Strabo b. 17.

His igitur ita propositis, iam quod Numen Memphis potissimum colendum susceperint, videamus. Et quamvis in ea ceu metropoli quadam singulæ Deorum coloniæ stationem inuenerint; Apidem tamen, quem & Momphta, id est Deum Memphis dicebant, præ cœteris ibi cultum esse, apud grauissimos Authores reperio. Strabo hiscè verbis buinam Memphitarum religionem describit:

Ἐγένετο δὲ καὶ ἡ Μίμφις ἀντὶ τοῦ θρησκευτικοῦ δέσμου τῆς ΔΕΛΤΑ Φίξεων, εἰς ἀντίκειον· ἐχει δὲ ιερά τοῦ Αἴπιδος, δέσμον τὸν ὁμώνυμον οὐ Οστέις. ὅπου εἶ βόες δὲ Αἴπιδος τὴν σημεῖον τοῦ Φίξεων. Θεος δὲ εὐφρενοῦ μύθῳ, δέσμον τοῦ Μέτωπον καὶ ἄλλα τίτανα μέρη τῆς σώματος. Καὶ δέ ἄλλα μέλας. οἵσις σπηνόις αὖτις κείνεστι τὸν θρησκευτικοῦς τοῦ δέσμοχιν, διπολυενομόν τοῦ τοῦ μέλους εὔχοντος. δέσμον δὲ ἀνδρὸς θρησκευτικοῦς τῆς σπηνός, φέρει δὲ ἄλλον τοῦ σπηνός τοῦ Βόεω. εἰς ταῦτα δὲ τοῦ ἀνδρὸς εὐθανάτου τὸν Απίναν καθ' ὧν τοὺς καὶ μάλιστα ωρές διπολυενομούς τοῖς ξένοις. Οἱ εργασίαι μέρη δὲ δέσμοι θυείδος ἐν τῷ σπηνῷ. βύλον δὲ καὶ εἶδος. διπολυεντήσασθε δέ τοις μικροῖς αἰαλαμβάνεσσι παλιν εἰς τὴν εἰκόναν σάσσου. τὸ δὲ δέσμον τοῦ Αἴπιδος δέσμον τοῦ θρησκευτικοῦ, τῷ Ηφαίστῳ πολυτήρῳ κατεσκευασθέν, καὶ δὲ μεγάθε, καὶ τοῖς ἄλλοις.

Propinqua est etiam Memphis Aegyptiorum Regia, tribus à DELTA Schænis disposta, ea Apidis templum habet, qui idem est ac Osiris; ibi Bos Apis in septo quodam aitetur, & ut diximus, apud eos pro Deo habetur; alius frontem & quasdam paruas corporis partes, cœtera verò niger; quibus signis indicant, qui sit ad successionem idoneus, alio defuncto. Ante id septum aula quadam est, & in ea aliud

aliud septum matris eius Bouis. In banc aulam non nunquam Apis emititur, præfertim ut peregrinis ostendatur: alias enim per fenestram quandam videtur, sed volunt, ut etiam extra spectetur, itaque ubi paululum foris exultim lusit, rursus in proprium locum recipitur. Apidis templum Vulcano adiacet, que est aedes templi magnitudine, alijsque rebus sumptuose adornata. Suidas: H³ M³phie A³rtis Θεὸς Αἰγύπτιος τέτονος Αιγύπτιοι τιμῶσιν θεός σχήμαν· καὶ ιερὸς ἔγαδος οὐ βόσ τε σχήμα, ωντας δὲ οὐδὲ Μ³phie τε οὐδείς. Memphis Apis Deus Aegypti; hunc Aegyptij venerantur ut Lunam, siquidem Bos Lunæ facer est, sicut Memphis Soli. De huiusmodi cultu bouino, vide iterum, quæ Herodotus in Euterpe suâ scripsit sane ridicula, quæ & fusæ in Obelisco Pamphilio l. 3. de hierogrammatismo Bouis prosecuti sumus. Atque hæc de Monpta sufficient.

NOMVS H. HELIOPOLIS,

I D E S T

Præfectura Heliopolitana, Coptè περιτελίον

H Eliopolis siue ciuitas Solis, vna ex primarijs totius Aegypti urbibus est, Memphi magnitudine, religione, & cultu Deorum nullâ ratione inferior: et si non desint nonnulli, qui eam cum On Hebræorum confundant, quidam vnam & eandem cum Memphi seu Mefra esse velint, cuius ratio videtur fuisse, quod ea Mefra quoque vocetur ab Arabibus; quicquid sit confusio, tûm ex aquiuocatione nominum, tûm ex lacorum vicinitate nata videtur. Ut igitur lis dirimatur, dico duplicem fuisse מִשְׁרָיָם Misraim, siue Mefram, antiquam & nouam; antiquam transflumen Mefraim, Memphis in præcedentibus diximus: nouam cisflumen Helipolim esse affirmamus; Meminit huius duplicitis Misraim veteris & nouæ Beniamin loco paulò ante citato; meminerunt & Arabes Geographi Nubianus & Abulfeda, utramque postremus hiscè verbis describit:

منف وهي مهنة القديمة ومن غرب الفيل وينصر اثار هطيبة مدحلا من الصدور
المصورة عليها دعائنا اهضن وغيرها الى يومنا هذا لم يتغير من الشمس وغيرة على
هذه المرة ومنف عن مصر على مرحلة قرية

Monf siue Memphis est Mesra antiqua, sita supra occidentalem partem Nili, suntque in ea adhuc maxima & stupenda antiquitatis vestigia ex lapidibus figuratis, super-induclis colore viridi, & alijs, qui usque in hunc diem, non mutantur à Sole, ac temporis iniurijs, totò hoc intervallo. Distat autem Monfis à Mesra paruā margula, seu itinere unius diei. Heliopolim verò, quam Arabes عین شمس hoc est, oculum Solis, appellant, hiscè verbis describit :

وعين شمس في زماننا حرم وليس بها ديار ويفقال اذها مكادن من دينة فرعون ودها اذار قديمة من هلة من الصبح خور العظيمة ودها عدو بقى ومردجع جسمى منشأة قفرعون طولة ذحو تلادين دراعا وهي عن الفاورة على دصف مرحلة وعندها ضيوعة دسمى مطرية وهي عن الفاورة في جهة الشمال دشرف in schemis, hoc est, Heliopolis, siue oculus Solis, in temporibus nostris defolata.

lata, & non sunt in ea habitationes, & dicitur quod fuerit ciuitas Pharaonis, sunt etiam in ea insignia antiquitatis monumenta, constructa ex lapidibus & saxis maximis, estque in ea columna quadrata, que vocatur Acus Pharaonis, longitudo eius ferè 30. cubitorum, estque à Cairo ferè media margala, est etiam ei villa dicta Matharea, & est sita ad latus sinistrum Aliacri (in quo loco Christus habita- se fuit.) Quæ omnia consentiunt Geographiæ Nubianæ sic dicenti:

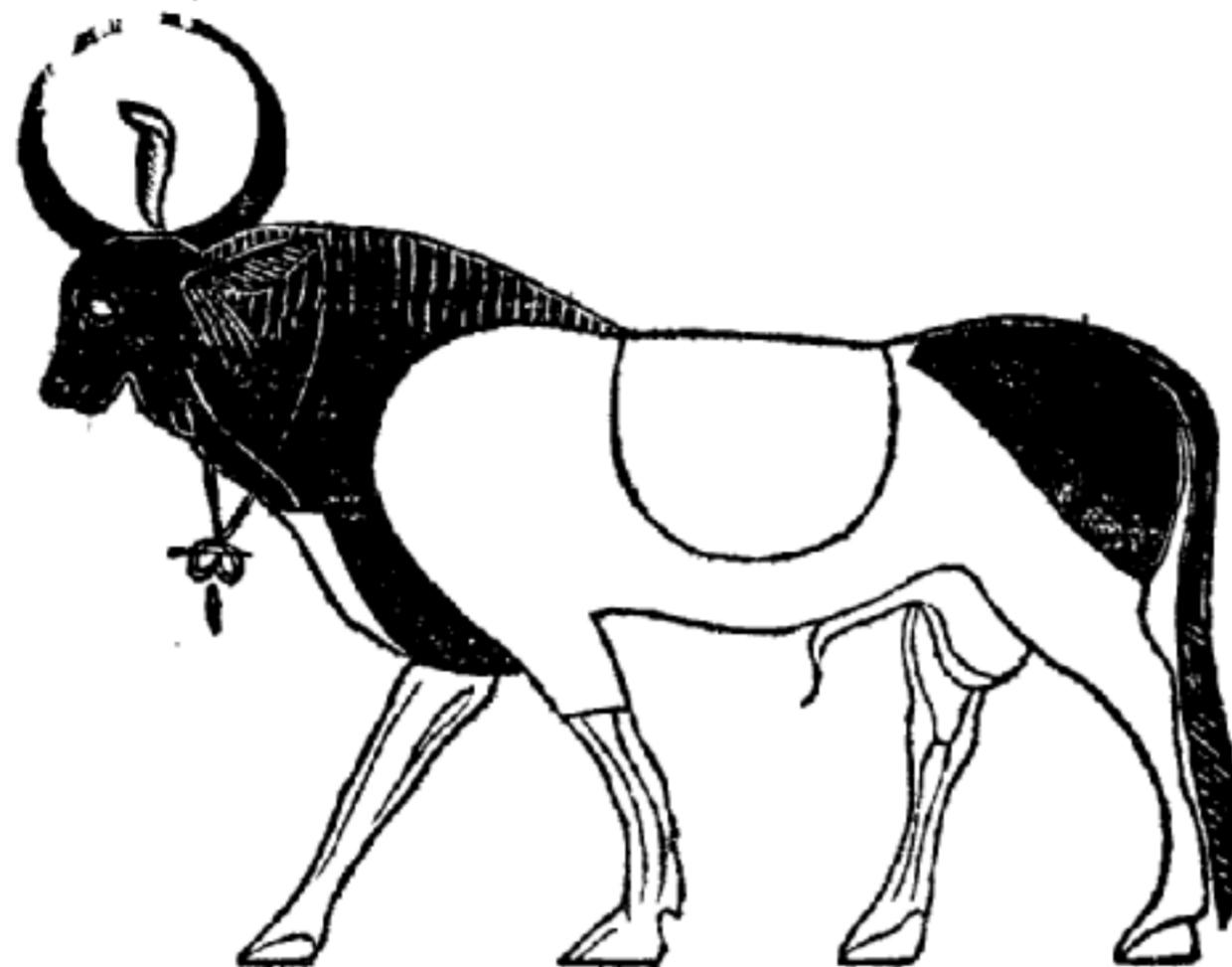
و مدینة الفسطاط هي مصر سمیت بذلك لأن مصرام بن حام بن ذوج عليه السلام
جناها في الأول وكانت أول عين شمس وما يلي جنوب الفسطاط دنیت قرية منف و هنا حبة
شمالها المدينة المسماة عين شمس وعما كان القرىتين ويقطن اذهما كذا متنزهين
لفرعون

Ciuitas verò Phestad ipsa est Mesra sic nominata, quod Mesram filius Chana, filij Noë, super eum pax, edificauerit eam in principio. Et fuit ciuitas prima Oculus Solis, & declinat in Austrum versus Phestad, ubi edificata fuit ciuitas Monf & ex parte eius sinistra est ciuitas quæ vocatur Ainschems, id est, oculus seu fons Solis, & illa sunt quasi due ciuitates, dicitur quod eæ fuerint in delicias oblectamenta Pharaonis. Dicitur ab Hebreis On, ita Rasse in Micra hagedola in 30. Ezechielis: אֶן מִזְרָחַ מִזְרָחִים נִקְרָא בְּלֹעֵם בְּוַת שְׁמַמָּה אוּ עַיְן שְׁמַמָּה ciuitas Aegypti dicitur in lingua barbara Betsimes vel Ainsemes, id est domus vel oculus Solis. Fuisse autem hanc eandem cum Ramesse Hebræorum, Rabbag & Abenezra in Exodi 14. demonstrant; & certè ipsum etymon On satis demonstrat, Ramessem fuisse, in qua tot labores Isrælitæ sustinuerint, siquidem יְהִי nihil aliud, nisi קָרְבָּן עֲשָׂר עַל כָּבֵד fortitudinem, virtutem, diuitias, honorem significat, quibus ordinariè coniunctus est labor, vanitas & afflictio spiritus. Optimè igitur On urbem vocauerunt Hebræi, in qua fortitudo, potentia, diuitiae infinitæ, & omnia idololatriæ religionis flagitia suam sibi sedem posuerant, vnde & consequenter ex superbia & arrogancia labor & dolor super innocentes, humiles, & veri Dei cultui addictos Israëlitas. Vocatur autem עַמְּשָׁה יְהִי id est, oculus solis; ob speculum quoddam, quod in templo Soli dicato eo artificio positum erat, ut Solis radiantem faciem integrum die referret, totamque ædem lumine suo illustraret; ita referunt Arabes historici, Aben hakem, Abn Saira, alijque; cuius artificij rationem nos curiosè inquirimus, docemusque in Mechanica Aegyptiorum, quam vide. Erat igitur totus hic Nomus consecratus Soli sive Osiridi, quem per bouem referentes sub bouina forma adorabant; ita Strabo: Καὶ τοῦ ἀντανὴ οὐλιοπολίτης νόμος ἐστι τὰ μέντα τοῖς τοῖς πόλεις, ὅπερ χάριστος ἐξιστόγυψη μηδέποτε. Τοιεῦτον εἶχε ταῖς πόλεσι καὶ Τούρ βουῶν μηδέποτε εἰναι τοῖς θεοῖς μηδέποτε, διὸ φέντε ἀντοῖς νερόμηται Θεοῖς, διὸ τοῖς καὶ τοῖς Μέμφιστοις Αἴτιοι. Νυνὶ δέ ταπείρημα τοῖς πόλεις, Τοιεῦτον εἶχε ταῖς Αἰγυπτίων θόρηκας κατεσκασμένον. Αἴρχαιον εἶχον πόλλα τεκμήρια ταῖς Καμβύσεις μασίας ηγετούσιας, διὸ ταῖς μηδὲ τοιεῦται, Τούρ δὲ σιδηρώς διελασθέτο τῷ ιερῷ αἰερτητείᾳ τοῖς θεοῖς οὐδὲ οὐδὲ Οὐρανίοις, ὡς δύο καὶ εἰς Ράμαν σκοπιαδηνός, εἰ μὴ πικακώμενος τρύπων. Supradicta est regio Heliopolitana, ubi Solis urbs est aggeri magno imposita; Solis templum habet, & Mneuin bouem, qui in se pro quodam nutritur, & ab Heliopolitanis pro Deo habetur, quemadmodum & Apis à Memphitis. Nunc omnino urbs deserta est; habet autem peruetustum templum Aegyptio more construatum, quad multis & manifestis indicijs Cambyses insaniam ac sacrilegiam demon-

strat.

Oculus Solis
cur dicit?Mirificum
speculum So-
lem toto die
referens.Abn Saira,
Aben Hakem.Mneuin Bos
Deus Helio-
politanorum.

Strat, qui temp̄a partim igni, partim ferro detraſtauit, mutilans, exſcindens, comburens, uti & Obeliscos, quorum duo Romam delati ſunt, non omnino corrupti.

Quæ omnia Arabum relationi consentiunt; Heliopoli enim Obeliscos Soli dicatos, erectosque potissimum in 3. tomo ex professo tradetur; de differentia verò Bouis Mneuios & Apidis, eorumque cultu, vide quæ tradimus in explicatione tabulæ Bembinæ, & in sequentibus de Apide, & in Obelisco Pamphilio Hierogrammatismo de Boue.

NOMVS III. BVBASTVS,

I D. E S T,

Præfectura Bubastica, Coptè بَبَسْتِيَّةٌ

Bubastus Nomus & Metropolis Aegypti, à Ptolomæo dicitur, Βεβαστος, quasi diceret gressum Bouis. alij deriuant hoc nomen Βαστης βιζ. και ασυγ., id est, vrbe Bouis; Coptè deriuatur από της & εκτινατης id est, duos boues dedit. Hoc enim loco Osiris & Isis sub forma duorum boüm, quorum unus Apis à Memphis, alter Mneuis ab Heliopolitis dicitur; qui ambo primò comparuisse, hominesque in notitiam agriculturæ, legibus præscriptis deduxisse feruntur; ita Abenephius:

فِبُوَدَسْتُ وَحْدَهُ مِنْ أَجْوَافَاتِ مَصْرُ فَقْرِيَّةٌ قَسْمِيَّتِ جَلْمَانِ الْقَبْطِيِّ الْبَقْرِيِّينَ
Bubastus autem una ex præfecturis Aegypti, eademque iuitas denominata in lingua Copta, donum boüm. Certè qui etymon profundius examinare volet, veritatem rei luce clarius intuebitur; siue enim gressus Bouis, siue vrbs Bouis, siue denique donum boüm dicatur, vbique res sibi consentire videbimus. Et si alij velint, Bubastin nihil aliud esse quam Diana, ita Herodotus in Euterpe: Εὐρή αύλαία ιερά ήται Βεβαστία, η δέ τη γλώσση ομῆλη Αὔτεμις. In qua vrbe templum est Bubastis, que in lingua nostra idem est, ac Diana, εγω alibi, Αρμενης εις Ισης; και ή Αρτεμις Βεβαστια.. Ceres autem Ifis, & Diana Bubastis; aditque

Abenephius

Bubasticymon.

Cultus Canis
in hac vrbe
curia

Bubastus Dia-
perfacer.

ditque frequentes fuisse conuentus Ægyptiorum ad has vrbes, præsertim ad vrbum Bubasti in honorem Dianaæ, ad Busirin in honorem Isidis, ad vrbum Sai in honorem Minervæ, ad Heliopolim in honorem Solis, ad Butum in honorem Latonæ, ad Papremum in honorem Martis; cœrimonias verò, quas in singulis vrbiis peragebant, vide apud Herodotum citato loco. Memini quoque canem in hac vrbe Numinis loco habitum, quod mirum non est, cùm enim Diana venatrix sit, vti Græci, sic & Ægyptij ei canes adiungebant; neque hæc discordant ab eo, quod suprà de cultu duorum boùm hìc peracto diximus. Cùm enim Diana eadem cum Lunâ sit, Bos autem Mneuius Lunæ dicatus sit, quemadmodum suprà dictum est ex Strabone & Suida: certè sub forma Bouis Ægyptios Dianam coluisse, cornutum ipsius Dianaæ simulachrum apertè demonstrat, & nos id fusè ostendimus in capite de Iside & Apide, quod consule; vide quoque quæ ibidem diximus de Apide & Mneui, quorum hic Lunam, alter Solem referebat; Bubasti igitur vterque Bos videlicet & Apis, & Mneuis, seu quod idem est, Sol & Luna, prout rerum sublunarum, generationisque causæ sunt, cultus fuit; Dianam autem Isin & Lunam idem prorsus esse citatis capitulis declarauimus. Omnia igitur hæc apprimè inter se concordant.

Porrò Bubastum multi hodiernam أسيوط Asiuth esse volunt; ita Arabes, qui eam sitam volunt ad montem Phœnicis; ita Schaar ebn elsaati apud Abulfedam, & Abn Saida apud eundem:

ا سيوط في جبل الطير وقالوا انه يقع اليه الطير في كل صنف وجنز من
واحداً معلقاً سقي

Asiuth est è latere montis Aium, narraturque quod peregrinantur ad eam aues omni anno, & relinquunt ibi unum ex ovis testa insigne.

Hebræi eam vocant בְּתַת phiboseth, hoc est, os ignominiae, ob execrandam, quæ in ea exercebatur idolatriam, putantque multi fuisse hunc Vicum Hebræorum siue ipsam Gessen; sicuti Ramessem, Heliopolim; sed de his alibi fusiùs dicemus; nunc ad alia.

NOMVS IV. HERACLEOPOLIS,

I D E S T

Praefectura Heracleopolitana.

Ptolomæus.

Heracleopolis Nomus & Metropolis, ab Herculis cultu ita dicta est, totusque Nomus Insulâ, quam duo Nili brachia faciunt, comprehenditur, ita Ptolomæus: Επὶ δὲ τοῖς ταῦταις χῶραις ἐνέπειται ὁ πόλεμος τῶν Ηρακλεοπολίτων γέμος. καὶ εὖ τῇ νήσῳ τῷ Νάλῳ ἡ πόλις μετόγενθη, καὶ μητρόπολις τῆς θυσυμάκης χώραις τῷ πόλεμος, τῷ Ηρακλεῖ, πόλις μεγάλη. Atque hanc Insulam dicimus

dicimus nos antiquam Elphium fuisse, & succedentibus temporibus diuersa nomina sortitam, ita ut aliqui pro illa ponant فسطاط *Phestad*, quam plerique Arabum nunc cum Memphi, nunc cum Heliopoli confundunt; cestum est, Phestad modernam urbem esse eandemque propè Cairum sitam, cum Nilopoli esse, Arabes docent his verbis:

وبدأ يوسف وأمر فينيان القري وحدد لها حدوداً وكانت أول قرية عمرت بالفيوم قرية يقال لها سافة فهي القرية التي كانت تنزلها جنی قرعون ثم أمران يخفرها للخليج وينياب المقرر فلما فرغوا من ذلك استقبريل وزن الأرض وزن الماء ومن يومين أحدت الہندسة ولم يعرفونه قبل ذلك فيقال ولكن أول من قام النيل

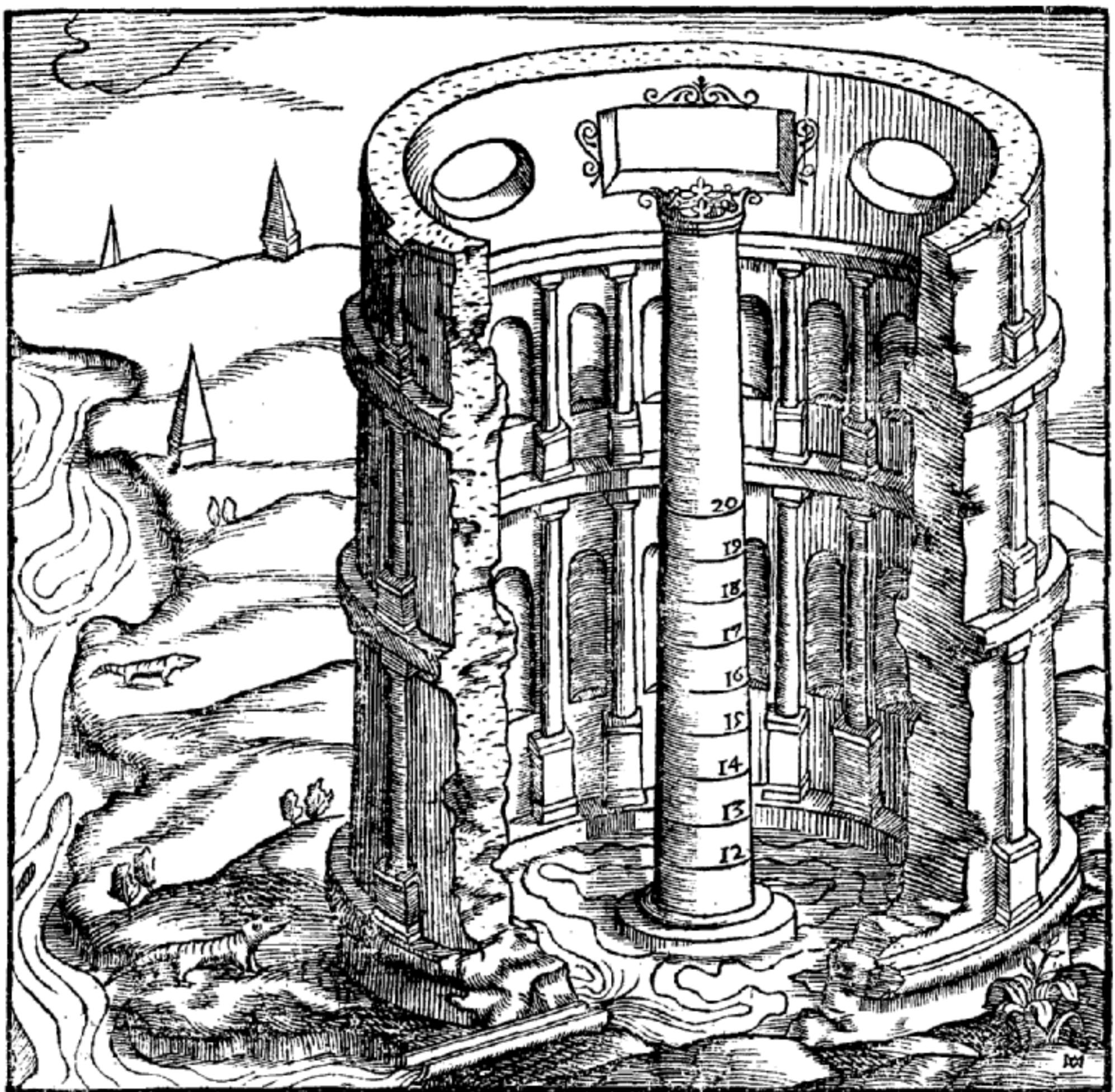
جعفر يوسف عم ووضع مقياس جعفر

Et incepit Ioseph ædificare vrbes, constituitque illis terminos, & prima vrbs constructa in Elphio, est vrbs illa, quæ dicitur Saphe, quam habitabant filij Pharao-nis; tunc præcepit fodi amnem, & ædificauit fieri ædificium mensuræ Nili. His autem absolutis, auspiciatus est pondus terræ & aquæ, & in hunc usq; diem emanauit Geometria. Non enim cognoscebant eam antebac, & dicitur quod Ioseph fuerit pri-mus, qui mensus est Nilum in Ægypto, & posuit Nilometrium in ipsa. Porro celebre illud Niloscopium Nubiana Geographia, vbi primò totam Nili Insula-ram secundum longitudinem & latitudinem, & pontum situm tradit, ele-ganter sanè hiscè verbis describit:

ويعرفونها قبل ذلك قال ولكن أول من قاس النيل جعفر يوسف عم وضع مقياس جعفر ودار المقياس هي في الرأس العريض من الجهة الشرقية مما يلي الفسطاط وهي دار كبيرة يحيط بها من داخلها في كل جهة أقيمة دائرة على عدو وفي وسط الدار فسقية كبيرة عملاقة ينزل إليها درج رخام على الدائرة في وسط الفسقية عمود رخام قائم وفيه رسوم أعداد أذرع وأصابع بينهما وعلى رأس العمود جناب من الحجر وهو ملون مرسم بالذهب والازور وآذواع الأصياغ المحكمة والمأمور حصل إلى هذه الفسقية على قنطرة عريضة قصل بينها وبين ما النيل وما لا يدخل هذه الجادة إلا عن زيادة ما النيل وزيادة ما النيل يكون في شهر أغشت والوفا من ماقية ست عشر ذراعاً وهو الذي يروي أرض السلطان باعتدال فان بلغ النيل ذمانية عشر ذراعاً أروي جميع الأرضيين التي هناك فان بلغ غشرين ذراعاً وهو ضور وأقل زيادة تكون اثنى عشر ذراعاً والذراع أربعة وعشرين أصبعاً فما زاد على الشهانية عشر ضر لانه يقلع الشجر وبهدم وما فقص عن اثنى عشر كان بذلك النقص فقط والحدب

Niloscopij
veteris & mo-derni descri-ptio.

Et Niloscopium, sive domus mensuræ Nili est in principio Insulae ex parte orienta-li, declinans ad Phestad, est autem habitatio magna, quæ intus circuiri potest ex omni latere, ambitus rotundus est supra columnas; in medio habitationis est area ma-gna profunda, ad quam descenditur per gradus marmoreos usque ad ambitum, & in medio areae columna marmorea erecta, in qua signati numeri cubitorum, digi-torumque, & supra caput columnæ, posita alia fabrica ex lapide, & illa distincta, colore signataque auro, & forma digitorum apprimè elaborata, ex veniente aqua ad hanc aream per fistulum seu canalem latum; aqua non ingreditur hanc fossam, nisi tempore incrementi aquæ Nili, quod contingit in mense Augusti. Porro incre-mensum aquæ 16. brachiorum irrigat terram Regis æqualiter; & cum peruen-erit Nilus ad 18. cubitus, irrigabit omnes terras ex hac parte, & si peruererit ad

20 cubitus, calamitatem indicat, & minima inundatio 12. cubitorum, sumendo cubitum pro 14. digitis, & aqua crescens supra 18. necessitatem & calamitatem denotat, quia euellit arbores, & destructionem infert; si vero infra 12. deficiat aqua, famem & sterilitatem id indicabit. Dicitur autem hoc artificium a Iosepho Patriarcha adiumentum primò, & deinde a posteris propagatum; ita Arabes plerique. Vide historiam sacram Saracenicam, cap. de gestis Ioseph in Aegypto. Strabo dicta confirmat his verbis: Nilometrum est puteus quidam in Nili ripa ex integro lapide constructus, in quo & maxima, & minima, & mediocria Nili incrementa adnotantur. Nam putei aqua cum Nilo pariter crescit, & accrescit, suntque in putei pariete notae quedam insculptæ, incrementorum & decrementorum indices. Quis porro fuerit Hercules hic cultus, alibi dictum est. In hac Ichneumones Crocodilorum hostes cultos potissimum esse, in sequenti Nomo ostendetur.

SYNTAG. I. CHOROGRAPHIA ÆGYPTI. 35 CAP. IV°
 NOMVS V. CROCODILOPOLIS,
 ID EST,

Praefectura urbis Crocodilorum, Copte Ταξιδιόπολις

I Nuenio hunc locum olim in fragmento Geographiæ Coptæ vocatum esse ταξιδιόπολις id est, terram Crocodilorum. Maximè autem in hac vrbe & præfectura Crocodilorum cultum viguisse Strabo afferit. Arsinoem quoq; hanc vrbem dictam, vt contradistingueretur ab Arsinoë vrbe maris rubri, quam alij volunt eandem esse cum Beelsophan, & modernâ

Sues. Dixi Copte vocari ταξιδιόπολις quia cùm hæc vrbs vicina esset lacui Meridis, in qua ingens Crocodilorum multitudo ingentem stragem cùm hominibus, tūm pecoribus inferentium stabulatur, eum tanquam Typhonium. Numen certis ritibus & cœrimonijs placare contendebant; vnde & cultus ille belluinus emanauit; vocari autem Crocodilum lingua Copta ουζχι, ipse Strabo quoque tradit, his verbis:

Θερμαὶ Carti dὲ ταῦτα ἐφ' ἔκατον σαδίας, πόλις δὲ Αἰγύπτιον. Κροκόδιλων δὲ πόλις ἐκαλέστη φέρεον, σφόδρα γὰρ ἐν τῷ νόμῳ τέτω τιμῶσι τὸν κροκόδιλον, καὶ δὲ τὸν ιερὸς πατρὸς αὐτοῖς ἐν λίμνῃ καθ' ἀπό τοῦ φόρου μητροῦ, χαιρούσθις τοῖς ιεροῖσιν. παλαιὸν δὲ στέχον. Præter nauiganti hæc ad centum stadia, ciuitas Arsinoe est, que olim Crocodilorum ciuitas dicebatur; in hac enim præfectura mirum in modum colitur Crocodilus, εἶ est sacer apud eos in lacu quodam seorsim nutritus, & sacerdotibus mansuetus & Suchus vocatur. Nutritur autem pane, carne, & vino, que à peregrinis afferuntur ad eiusmodi spe. Elaculum venientibus. Colebant igitur Crocodilum, quemadmodum vicini Heraeleotæ Ichneumones ἀττιχνος τὸν κροκόδελον, qui cùm Crocodilis & aspidibus perniciosissimi sint, eorum enim oua delent, & ipsas bestias in ventrem introeuntes interficiunt; mirum non est, vti omnes alias bestias beneficas, ita & hos Ichneumones apotheosi quadam ab Heracleotis exaltatos fuisse. Sed de his vide pluribus & curiosius agentem Strabonem.

Crocodili
cultus in hac
vrbe & cur?

NOMVS VI. OXYRYNCHITES,

ID EST,

Praefectura Oxyryncites, Copte Ταξιδιόπολις

D Icta fuit hæc præfectura à metropoli eius Oxyryncho Oxyryncitica, ideo quod singulari profus cultu in hac Oxyryncum pisces prosecuti sunt. Est autem Oxyryncus pisces, quem Ægyptij referunt, pendulum Osiridis à Typhone resectum, ac in Nilum proiectum deuorasse; habetque nomen ab acumine rostri, quasi diceres ὁχὺρυνχος, acutiro-

Elian. l. 1a.
L. 46

strum.. habetque tantam venerationem & religionem, teste Aeliano, Ut eius Nomi incole nullum hamo captum attingere velint, metuentes, ne quandoque is piscis apud eos ficer, & magna religione praeditus, eodem fuerit hamo traiectus; atque cum pisces retibus comprehenduntur, diligenter etiam atque etiam perscrutantur, num quem horum piscium imprudentes una cum alijs cœperint; malunt enim nullum piscium excipere, quam hoc retento maximum piscium numerum assequi. Dicunt enim ex Osiridis vulneribus Oxyryncum prognatum esse. Osirin autem eundem esse volunt cum Nilo. Quis autem & qualis hic pisces sit, in animalium hieroglyphica descriptione dicetur. ubi eum nihil aliud dicemus esse, quam Lucium Niloticum Σαρκόφαγον, huius quam è late re vides figuræ. Sed audiamus Strabonem;

E'ν δὲ τῇ περιήλατῃ Οξύρυνχῳ πόλει, καὶ νόμῳ ὁ μάντης. τιμῶσι δὲ τὸν Οξύρυνχον, καὶ δῖνον ἀντοῖς ἴσεσθαι τῷ Οξύρυνχῳ, καὶ τοῖς τοῦτοι ἄλλων Αἰγυπτίων κοινῇ τιμόντων τὸν Οξύρυνχον. In ulteriore regione est Oxyryncus ciuitas & prefectura eodem nomine; hic Oxyryncus colitur, & Oxyrynci templum est, quamuis etiam ceteri Aegyptij omnes Oxyryncum pisces colant. Sed de hoc in Latopolitano Nomo, & de Lapidoto pisces pluribus.

NOMVS VII. CYNOPOLIS,

ID EST,

Praefectura Cynopolitana, Copte ταξιδιον ἱστωντ̄.

Natura canum simillima Mercurij.

Vocatur hic tractus praefectura Canum, ut & Metropolis eius, Canum vrbs, eo quod maximo cultu canem in ea prosequerentur; vnde etiam Copte dicitur ταξιδιον ἱστωντ̄; Territorium Canis, quod ut intelligatur, Notandum, Anubin seu Mercurium κυνόμορφον fuisse representatum, cultumque tanquam Deum inuentionis rerum; fuisse autem credidum hunc amare corpora canum tanquam naturæ suæ simillimorum. Sicuti enim canes sagaces sunt, & insequuntur ferarum vestigia, ita & Mercurium aiunt, varias artes & literas humano generi necessarias sagaciter inuenisse, ob quæ beneficia diuinam hanc πανθεόν meruerit. Vide quæ de hoc Mercurio fusiū tradit Diodorus Siculus. Audi Strabonem;

Εἴη δὲ δῖνον ὁ κυνοπολίτης νομὸς, καὶ κυνῶν πόλις, ἐν δὲ Αἴγυπτος τιμᾷ καὶ τοῖς κυσὶ τιμᾷ καὶ σίτοις τέτακτος οὐδὲν. Sequitur Nomus Cynopolites, & Canum vrbs, in qua Anubis colitur, & canibus habetur honor, & sacer quidam cibus canibus est constitutus. Eam modò quidam vocant Monfalut مَنْفَلُوطَ vel Asyut اسْيُوت vicinam Meni; Monfalut ita describit Abulfeda:

منفلوط بلدة ذخيرة وهي بالصعيد الأوسط قبعة أسيوط على مرجلة من وادي في در الغرب على النيل وهي على مقا

Canis guleus & cibus in hac vrbe.

النيل

Monfalut est parua vrbs versus Mare, que est in Said Media, infra Asiat vnâ ferè margalâ, estq; in deserto occidentali Nili supra oram Nili sita. Alij putant hanc vrbem modò appellari **Almomni**; sed verisimilius est esse, vt diximus Asiuth, veram illam & antiquam Cynopolim, monstratque illud tûm longitudo, tûm latitudo huius apud Abulfedam congruens Ptolomaicæ, vti ex tabula Aegypti innotescet, tûm Copta vox **قناطر**, quod Canem significat in Onomastico nostro, luce clarius demonstrat. Figura hic coli solita erat ea, quæ præcessit, quam & ex tabula Bembina deponimus.

NOMVS VIII. HERMOPOLIS,

ID EST

*Praefectura Hermopolitana, Copte **خانقاہ***

Dicta fuit hæc præfectura à Mercurij cultu, **Ἑρμόπολις**, Coptâ linguâ, Territorium Thoth; **خانقاہ** enim Mercurium dici, alibi fusè ostendimus; colebatur autem in hac Mercurius eandem prorsus ob causam, ob quam in Cynopolitana præfectura eum cultum diximus. Simulachrum quoque idem ferè; estque hodie nomen ei **بنیسايف** *Banisaif*.

NOMVS IX. ANTINOVS

ID EST,

*Praefectura Antinoopolitana, Copte **خانقاہ***

Vocatur hæc vrbis Antinous, ab Arabibus **أنسنا** *Anseña*, siue **Ἀντίνοος**, Stephano teste, à quibusdam Adrianopolis; Antinoopolis dicitur ab Antinoo armigero Louis, in cœlum translato, quem multi cum Horo confundunt; vnde & volunt Horum hic coli solitum, sub forma Sigalionis, ita Pausanias in Corinthiacis. Quicquid sit, certum est, Græcos omnes suas fabulas parallelâ quâdam ratione ad Ægyptiorum mythologiam contexuisse. Sed de hiscè consule nostram mystagogianæ Ægyptiam.

ID EST,

Praefectura Latonopolitana, Copte ταξιδιον ητελατων

Cultus Latonae seu Dea quae praesidet partus.

Vocatur hæc vrbs à Stephano τῆς Λατῶνος, hoc est, *Latona ciuitas*, Copte ταξιδιον ητελατων. Est autem Latona siue Græcè Λατώ, nihil aliud, quam Latona seu Dea partus, quam hic Aegyptios coluisse, Strabo docet. Herodotus quoque ait: Isin hoc loco Horum peperisse. Vnde mirum non est, Isin & Latonam Græcorum pro eadem sumi; cum Iis quoque apud Aegyptios pro Dea partus colatur, Diodoro teste. Verum cum de hac Dea fusissime sit tractatum in Pantheo Hebræorum c. 16. vbi & ostendimus Lunam, Isin, Ilythiam, Lilith, Anacitida, Cabar, Lycinam, Latonam, vnam & eandem Deam esse, eo Lectorem remittimus. Vocatur hæc vrbs modò ab Arabibus أَسْنَا Asna, quam Abulfeda his verbis describit:

واسناء بلدة بها حمامات وأسواق وهي من أسوان وفوق في بحر الغرب وهي الى قوم اقرب
واهـا فخيـل وـكروم وـمزـدـرـع *

Asna vrbs balneis et plateis instructa, est respectu Asuan et Kaus in deserto occidentali, est verò vicinior vrbi Kaus; palmis, vineis, frumento ferrissima.

CAPT. V. DISTRIBVTIO III.

Aegypti Superioris in suos Nomos.

NOMVS I. THEBAICVS,

HOCE EST

Praefectura Thebana, Copte ταξιδιον ισηναν

THebae Aegyptiæ Thebaidos metropolis, vrbs vna ex Aegyptijs celeberrima, & antiquissimorum Scriptorum monumentis celebrata, vti varijs nullo non tempore titulis & appellationibus est insignita, ita maximam quoque inter Anthores confusionem peperit. Strabo eam vocat Διοσπόλεια, οὐαζηρούλη Stephanus, Busirin Diodorus. Multi eam confundunt cum Syene, quam Aethiopes Sirin, Arabes nunc Asna, nunc Asiuth, nunc Asuan appellant, quæ nominum similitudo non parum difficultatis authoribus peperit, verum ut veritatem ex tanta confusione tandem vindicemus.

Notan-

Notandum in Aegypto plerasque ferè ciuitates duplices fuisse, quod non tantum apud Ptolomæum videtur, qui duas recitat Diospoles, duas Hermopoles, duas Aphroditopoles, Heracleopoles &c. Sed & apud Arabes multum usitatum fuit; ita duas Memphes, duas Esimun, duas Asioth, duas Asna, duas Esuan &c. recitarunt; ex quo non exigua difficultas, dum unam subinde cum altera confundunt, exoritur, præsertim apud Arabes, qui distinctionis inimici sunt. Et certè huiusmodi difficultates nullā aliā ratione superari posse vidi, nisi sedula & parallela quādam comparatione unius ad alteram, cum ex antiquitatum monumentis, tūm ex longitudine, & latitudine earundem urbium factā. Dico igitur duas esse urbes in Aegypto اسوان Esuan, unam diximus eandem esse cum Arsinoë; alteram superiorem, quam eandem esse diximus cum famosissimis Thebis, ex earundem ruderibus restauratam; hoc ut afferam, me mouet primò maxima antiquitatum congeries in Esuan superstes, de quibus ita Abulfeda & Salmas:

أهواں مدینہ بالصعید الاعلی و هي من جر الشرق وبها البرجه المشهورة وهي من اعظم

آثار الاولیل بكثیر صعورها المنحوة وكثرة التعمادير التي عليهما

Asuan ciuitas Thebaidos superioris ex parte deserti orientalis, in qua est pyramis illa notissima, quod est maximum primæae antiquitatis monumentum ob magnitudinem cælatorum saxorum, ac multitudinem figurarum, quæ in ea conspicuntur. Plurimas autem pyramides & obeliscos ibi fuisse, testis est Strabo, Diodorus, & Herodotus, quorum aliqui supersunt; alij insaniā Cambysis turpiter defœdati conciderunt. Strabo centum portarum urbem appellat, quam & Homerus his verbis commendat,

Τῇ πλάται φέρετ ζείδωρον ἀρχέραι
Καὶ Αἴθ εκατόμπουλον τοῖσι διηκόσιοις ἐν ἔκασται
Αὐτές οὐζούχνεσσι, σωὶς ὑπόποιοιν καὶ ὁχεοφιν.

In Aegypto
multæ urbes
duplices.

Monumenta
antiquitatis
in Esuan.

Homerus.

*Illic terra suos fundit largissima fructus,
Centum Urbem portæ claudunt, per quamq; ducenti
Arma viri currusque agitant.*

Hanc exactè & curiosè describit Strabo, ut potè omnium in ea monumentorum superstitem testis auctoritas.

Sunt ergo alii, qui hanc totius Aegypti metropolim ponunt: nunc vestigia magnitudinis eius supersunt, longitudine XXC ferè stadiorum; habet templo quā plurima magna ex parte à Cambysē mutilata; nunc per vicos habitatur, ac pars eius in Arabia, ubi et urbs est, pars etiam in ulteriore Regione, ubi Memnonium. Hic cum duo Colossi essent, de solido lapide inter se propinqui, alter adhuc exstat, alterius vero superiores à sede partes corruerunt, terræ, ut fama est, motu. Creditum est etiam, semel quotidie sonitum quendam veluti iclusus haud magni edi à parte, quæ in sede et basi remansit; ipse, dum cum Elio Gallo adesset, et cum reliqua multitudine amicorum, ac militum, qui cum illo erant, circiter horam primam sonitum audiui; utrum à basi, sive à Colosso, au. vero ab eam circumstantium aliquo editus fuerit, non habeo affirmare; cùm propter incertitudinem causæ quiduis potius credere subeat, quam ex lapidibus sic compeditis sonum edi. Supradictum Memnonium sunt Regum loculi in speluncis quibusdam in lapidem incisi, circiter

Strabo.

Colossi duo
in hac urbe.

Sonitus audi-
tus circa Co-
lossum.

Duplex Syc-
ne.Thebarum
magnitudo.

*XL mirum in modum structi, spectatuque sanè digni: iuxta hos in Obeliscis qui busdum inscriptiones sunt, quæ Regum illorum diuitias & potentiam declarant. Ex qua sanè Strabonis descriptione cùm magnitudo tum celeritas & magnificentia vrbis Thebanæ satis patet. Quæ omnia modernæ Esuan conueniunt; imò quas Græci Thebas, Coptitæ dicunt **εσαν** sive Soan, à qua Arabes suum nomen videntur mutuasse, præposito solum A ante Suan. Accedit quòd Suan, eandem habeat cum Thebis latitudinem, quam Ptolomæus assignat, & quam Syene habet; cùm Syene prorsus idem sit cum **εσαν**, à quo etiam corruptum, nomen suum obtinet; unde inferimus, *Thebas* Græcis, *Coptis εσαν* Suan, *Arabibus Assuan*, olim idem prorsus cum Syene vel melius Suane fuisse, quicquid alij authores in contrarium adducant. Existimo enim, hanc differentiam ortam esse, eò quòd, teste Strabone, Syene duplex esset, vna in finibus Æthiopiæ, altera infra insulam elephantinam, quam nos eandem cum Suan dicimus. Erat enim Thebarum vrbis olim ita vasta, vt 80. stadia facile in longitudinem teneret, teste Strabone. Vnde mirum non est, eam ad gradum ferè integrum sese extendisse. Vocatam autem fuisse à Græcis Ασσουα, à Iouis cultu, huic loco peculiari; Bouem quoque huic loco sacrum fuisse apud Herodotum reperio, Serapidis præterea templum hic extitisse Ammianus Marcellinus testatur; multosque obeliscos ibi in honorem Solis erectos Strabo docet. Verum qui plura de Thebarum magnitudine desiderat, consulat Diodorum Siculum l. 1. c. 6.*

NOMVS II. APOLLOPOLIS;

IDEST,

*Praefectura Apollopolitana.*Horus & Ap-
pollo idem.

IN hac præfectura Apollinem cultum, ipsum Nomen docet, est autem Apollo Coptitis idem quod Horus, author Harmoniæ mundi, vti in Mystagogia Ægyptia fusè declaramus. Vnde priisci hanc Ægypti partem Horo consecrabant, eumque veluti Numen propitium, & *απίστων* Typhoni adorabant; quare odio quoque maximo habebant Crocodilum, in quem conuersum Typhonem asserebant; cùm insidias stituens Horo, à facie Osiris & Isidis persequentis se fugeret. Audiamus Strabonem. Δε τῇ περιήλευτῃ πόλις Τυριάνη τιμῶσα, εἰτ' Αἴγυπτῳ πόλις, καὶ αὐτὴ πολεμῶσα τοῖς κερνοδέλοις. In ulteriore regione Accipitrum vrbis, ubi Accipiter colitur; deinde Apollinis vrbis, quæ etiam Crocodilis est inimica. Cœtera vide apud Plutarchum l. de Osiride & Iside; Phontis quoque ciuitas primaria huius Nomi, Coptè nihil aliud, nisi φανταστικό, id est, Deum sublimem significat, qualem dicebant Horum esse, Arabicè hodie vocatur *ربخى موذى Richmuni*.

Praefectura Panopolitana, Copte ταῦτη πανόπολις

IN hac præfectura, eiusque metropoli Pana cultum, ipsum etymon docet, eandemque religionem, quam Mendesij, professos verisimile est, id est, sub forma eum Hirci, aut Satyri coluisse; Coptè dicitur πανάπας Arabicè لـ بـانـا. Pana πανάπας autem idem est ac videns, quasi diceres, ciuitas videntis omnia, qualem nos dicimus Pana, & Coptitè Osirin, Deum totius vniuersi, fœcundis radijs suis omnia implentem. Vide de hoc in *Mystagogia nostra* fusiùs tractatum.

NOMVS IV. COPTOS,

Praefectura Coptitica, Copte ταῦτη οκεψά

Fuit hæc vna ex primis præfecturis totius Ægypti, fundata à Mesraim filio Cham, quem Ægyptij Arabes passim قبط Kopt appellant, Coptæ κεψάς Keft, à qua & tota deinde Ægyptus Coptos, vel corruptè Giptos fuit dicta, de quo etymo vide, quæ tradidimus in *Prodromo Copto*; sed audiamus Gelaldinum Arabem *Historicum*, qui in *historia Regum Ægypti* sic dicit:

وأَسْتَعْلِفُ لِبِيَصْرِ أَجْنَةَ مِصْرٍ وَحَازَ كُلَّ وَاحِدٍ مِنْ أَخْوَةِ مِصْرٍ قَطْعَةً مِنْ الْأَرْضِ لِنَفْسِهِ
سوی ارض مصر التي حازها قوله النفس فلما كثیر ولد مصر وأولاده اولادهم قطع
مصر لكيل واحد من قوله قطبيعة يحيوز عالنفسه وقوله وقدم لهم هذا النيل قطعة لا ينبع
قطبي وسكنها وجده سمييت وما فوقها الى اسوان وما دونها الى اشمون في اشرق والغرب
Et successit Bother filius eius Mesra, diuisitq; singulis fratribus suis Ægypti partem, sibi ipsi parum quoque de terra, quam diuisit filiis suis; cumque multiplicarentur filii Mesra, & filii filiorum eius, diuisit adhuc singulis unam partem, & eam quidem, quæ est iuxta Nilum, dedit filio suo Copt, locum videlicet Copt, vel Gipt, & habitavit ibi, nominatusque fuit à loca Copt, Copt, & quicquid est supra Copt, usque in Esuan, vel Thebas, atque infra eandem in Esirun usque, quicquid orientis & occidentis plagâ continebatur, eius ditioni fuit subditum. Huius situm his describit Abulfeda:

وقبط قدحت قوص من جر الشرق على بعض مرحلة من قومي والأقصى بلدية من قوفة Copti Vibis fucus. على الأشراف فهي أقرب إلى الجبل الذي جـ

Coptus autem infra Kaus ex parte orientali deserti supra aliquot Margalis à Kaus & fines eius sunt à Kauphe usque in Eschraph, quæ est vicina monti Nili. Strabo eam commune emporium Ægyptiorum & Arabum dicit, ad quod omnes Indicæ, Æthiopicæ, & Arabicæ merces ex mari rubro deferantur;

modò vocatur كنا Kana Arabibus, ut prius, ita & nunc mercatoribus undique confluentibus frequentatissima. In Copto autem Osridem & Isidem una cum Horo cultum, Plutarchus testatur, cuius simulachrum tradit suisse quod altera manu Typhonis pudenda contineret. Vide quæ fusiū de Horo eiusque cultu Copti peracto tradidimus Syntag. 3. cap. 7.

NOMVS V. TENTYRITES,

IDEST

*Præfectura Tentyrites, Copte τετριπότανος &*Tentyrita-
rum odium
in Crocodi-
los.

Vocatur hæc præfectura Copte τετριπότανος Tanuscher, quæ vox idem est ac Tentyra, vel Tenosra, aut Tenothra. Huic incole, teste Strabone, præter ceteros Aegyptios excellenter Crocodilum detestantur, & ex omnibus belluis inimicissimum habent. Nam ceteri quanquam eius animalis malitiam nōrint, & humano generi perniciosissimum existiment, Tentyritæ omnibus modis eos peruestigant, atque occidunt, vi quadam naturali eorum incantatiua imbuti; ita ut Crocodilis Romanum in spectaculum adductis, ipsi Tentyritæ præfessent, eosq; gubernarent. Ceterum Tentyritas Venerem quoque coluisse, idem Strabo author est. Sed hæc de hoc Nomo sufficient.

NOMVS VI. LYCOPOLIS,

IDEST,

*Præfectura Lycopolitana.*Typhoea sub
forma lupi
cultus.

IN hac præfectura Lupum coluisse incolas, ipsum etymon docet; ministerque huius metropolis Nomique Strabo. Neque de ratione & causis cultus lupini quicquam apud authores ferè indagare valui; nisi dicamus, Typhonem (quem nunc in Lupum, modò in Crocodilum, iam in asinum transmutatum suisse Plutarchus dicit) ceu Numen Auerruncum placatum sacrificijs quibusdam, & sub lupina forma cultum. Sed hæc iudicio eruditorum relinquenda sunt; quare ad alia.

NOMVS VII. APHRODITOPOLIS,

IDEST

*Præfectura Aphrodisia.*Origo cultus
Veneris.

IN hac præfectura Veneris cultum institutum esse, etymon docet, siquidem Aphrodite nihil aliud quam Venus est; hanc ita describit Strabo: Μέγα δὲ Μέμφιν Α' καρδίᾳ πόλις εμοίως εἰς τὴν λαβήν, καὶ τὸ Οστείον Θεοῦ, καὶ τὸ Α' καρδίου ἀλόφον τὸ Θυμαρχῖον: οὐδὲ τὸ Κάρμηλον οὐδὲ τὸ Φερεύτεπολίτης νόμον, καὶ οὐδὲ ομώνυμον πόλις τούτη.

εν τῇ Αἴγυπτῳ, εν γῇ λαβύρινθῳ βῆσις ἔρεται). Post Memphis est Acanthus ciuitas Lybiæ persimilis, ibidem Osridis templum, & Acanthæ Thebaice lucus, unde gummi habetur; postea est Aphroditopolitana præfectura, & ciuitas eiusdem nominis in Arabia, in qua bos alba sacra nutritur. Venerem autem eandem cum Iside esse alibi dictum est; Arabes moderno nomine hanc urbem vocant **أبو قبيح** Abutig, multaque priscæ religionis monumenta in ea superesse narrant. Qualem autem fuerit idolum in hac præfectura cultum, cum apud authores non inuenierim, superuacaneum quoque esse ratus sum, coniecturis inutilibus & incertis tempus insumere.

NOMVS VIII. LATOPOLIS,

IDEST,

Præfectura Latopolitana.

DIcitur hæc præfectura Latopolitana, à cultu piscis Lati, quem Plutarchus dicit **λατόπολιν**, hanc meruisse, eò quod sicut Oxirin-

chus & Lepidotus, ita & Latus hic de Osridis pu-

dendo in Nilum à Gypone projecto degustârit;

Strabo:

Τινὰ μέρη δὲ τὸν ξύλον ἐπαντεῖ ποιητὴ τίμωσιν Αἰγύπτιοι, κα-

θάπερ τὸν πεζὸν αἱρεῖσαι, βους, καῦς, αἴλερον. τὸν δὲ πτελῶν δύο,

τερακοντάριθμον. τὸν δὲ ἀνδρεόν δύο, λεπιδωτὸν ἵχθυν, καὶ ὁ χύ-

ρυγχον. ἀλλὰ δὲ δύον ἀπτημάτικτον ἱστᾶς ἐκαστοί, καθάπτερ Σαΐδη

τεφέβατον, καὶ Θηβαῖον. Λάτον δὲ λέγεται τὸ Νείλωτιν ἵχθυν λατο-

πολί. Sunt etiam quadam animalia, quae Aegypti univer-

seri colunt; ut de terrestribus tria, bouem, canem, fe-

lem; è volatilibus accipitrem, atque Ibin; ex aquatili-

bus, Lepidotum pisces, & Oxyrinchum. Sunt et quæ seorsim coluntur, sic Sai-

tae & Thebani ovem, Latum vero, qui pisces quidam est in Nilo, Latopolitani.

Quidam hunc Nomum confundunt cum Latonopolitano, perperam;

hic enim à Latonæ; ille à Lati piscis cultu nomen inuenit.

NOMVS IX. ABYDV,

IDEST,

Præfectura Abydena, Coptæ Αβδίνη

ABydum maximam post Thebas in Aegypto urbem suisse, Strabo do-

cet, docentque insignia monumenta in ea relicta, de quibus pas-

sim authores mira referunt: vide Strabonem, Diodorum, & Herodotum.

Est autem hic Nomus idem cum Memnonio Nomo: in hac enim Abydo

Memnonis, quem aliqui cum Isinande confundunt, Regia mirificè struc-

ta è solido lapide. Est & sons quidam ibi in profundo positus admirabilis

Oſeridis cultus in Abydo.

structuræ; hanc Abydum Mareotin quoque vocatam Stephanus ait; nec mirum, cum & in hunc dieū ab Arabibus eodem adhuc nomine vocetur ماروط Mariut. Erat enim eius vastitatis, ut Maræotim lacum penè attingeret, hodie vocatur ab Arabibus أبوديوج Abutig; perpetam quidam eam pro Elphio sumunt; cum quid Elphium propriè fuerit, ex præcedentibus patuerit. Dicitur Abydus Copte Φαίδης, quasi dicas φαίδης seu Abydus; latentia quædam Abydi vestigia retinet.

In hoc deniq; Abydensi Nomo Osirin cultum Strabo Author est: Εν δὲ τῇ Αβύδῳ τιμῶσιν Τύρον Οσιριόν· ἀ τε καὶ ιερῷ τῷ Οσιριόν Θεῷ εἰσιν, οὐ τε αὐληταί, οὐτε Ψάλται απέρχεται, τῷ Θεῷ καθάπερ τοῖς ἄλλοις Θεοῖς ἔθισται. Abydi Osiris colitur, in eius templo non licet neque cantori, neque tibicini, nec cytharædo sacrificium auspicari, quemadmodum mos est alijs Deis.

NOMVS. X. ANTÆOPOLITES,

I D E S T,

Praefectura Antæopolitana.

Continetur hæc præfectura, teste Ptolomæo, sub insula Elephantina, ex cuius orientali parte Antæum occurrit, ciuitas, à qua Nomem præfectura habet; vocatur quoque hæc à quibusdam Cnuphis & Copte κανωψι, quo nomine Canopum idolum vocant; vndè colligo cultum forsan hic alicubi Canopum, vt in præfectura Menelai; certè celeberrimum in hac vrbe Cnubi templum fuisse, Strabo docet: Syene, inquit, & Elephantina, altera quidem in finibus Æthiopiæ est, & Ægypti vrbs. altera iusula est dimidio stadio in Nilo ante Syenem posita, inquit ea vrbs quæ Cnuphidis templum habet & Nilometrum. Atque hæc sunt quæ de Nomis Ægyptiorum antiquis breuiter, & quantum rei obscuritas permisit, dicenda putau. In quorum quidem Nomorum partitione Ptolomæum non secuti sumus; sed primæam primorum Regum partitionem ex varijs Goptorum atque Arabum fragmentis extractam. Nam Ptolomæi partitio post destructum iam à Cambysē imperiū Ægyptiacum, denuò instaurata à Regibus Ptolomæis, multum à priori discrepat; vt mappas partitionum singularum hic appositas intuenti patebit. Ægyptij quidem data opera, & abdito quodam Religionis suæ propagandæ consilio in 30. vniuersam Ægyptum Territoria, vti suprà dictum est, primùm mysticè diuiserunt; Ptolomæi deinde in 40. eam pro commoditate gubernationis denuò partiti sunt. Tandem Mahumedani, vti aliam & aliam diuisionem moliti sunt, ita veterum quoque nominum corruptionem primi introduxerunt, vt in adnexa Schematismi fig. 2. patet. Verùm vt omnia exactius proponantur, in tabula sequenti longitudines, & latitudines

fin-

singulorum Nomorum antehac inuisas ex Arabum officina depromptas, apponere visum est.

**Tabula Nomorum omnium indicans nomina, idola,
cuique propria, longitudinem quoque &
latitudinem eorundem.**

Appellatiōnes secundūm Coptos.	Appellatiōnes secundūm Arabes.	Appellatiōnes secundūm Græcos.	Religio seu idola cuique propria.	Long. Lat. Secundūm Arabes	Long. Lat. Secundūm Ptolomēum
١. مِنْتَابِر	الآيُونات	Νόμικοι Μητροπόλεις	Imagines idolorum	G. M. G. M.	G. M. G. M.
٢. φάκων	الاسكندرية	Αἰγαία		51 20 31 31 61 10 31 20	
٣. φένας	دروطي	Βῆτος		50 45 30 45 61 40 30 30	
٤. πάφιον	منوف	Οὐρανοίς		52 45 30 35 62 5 30 40	
٥. σειρά	صاجس	Σειράς		51 50 30 32 61 30 30 30	
٦. τεφεεζ	لها	Zois		51 53 30 43 61 40 30 20	
٧. ερεδε	أقرداب	Αἴθειβις		52 10 30 30 62 0 30 30	
٨. τεκεسي-	قنيس	Tarvis		52 54 30 50 62 30 30 30	
٩. πισ-	جلبيس	Φαεβαυθός		51 56 30 30 62 30 30 10	

Appel-

Appella- tiones se- cundūm Coptos	Appella- tiones se- cundūm Arabes	Appella- tiones se- cundūm Græcos	Religio seu idola cuique Nomo pro- pria	Long. Lat. Secundūm Arabes	Long. Lat. Secundūm Ptolomeum
١٠ بَزْبِر	الْجُودَات	Νόμος	Simulachra	G. M.	G. M.
I 0 Βάζειρ	جواد	Βασίεις		52 54 30 20 62 30	30 15
I I μέδοντής	مَنْف	Μέδουσ		53 20 30 20 61 30	29 30
I 2 ςεπ	عَيْن شَهْس	Ηλιόπολις		53 30 30 20 62 30	29 30
I 3 βάζειρ	اسْفَوْط السفلي	Βάβας		53 20 30 40 63 5	30 40
I 4 εευλογή	قَسْطَاط مَصْبِل فُورَة	Ηεικλέα- πολις		51 56 29 15 61 30	29 15
I 5 σεργε	اسوان	Κερκοπειλό- πολις		51 48 27 20 61 40	27 40
I 6 εερε	أَخْمِيم	Οξύρυχος		50 40 28 30 60 40	28 30
I 7 εισητής	منْفَلُوط	Κυριόπολις		51 30 28 30 61 30	28 40
I 8 ερεεις εινετής	بنجيم ويف	Ερμόπολις alijs Αφροδίσια	Veneris cul- tus hic viguit	51 40 28 20 61 40	28 25
I 9 εκ-	الأشمودين	Αγριόπολις		52 10 28 15 62 5	24 10
20 λεπτον	اسن	Δαρειόπολις		52 10 24 25 62 5	24 30

Appella- tiones se- cundum Coptos	Appella- tiones se- cundum Arabes	Appella- tiones se- cundum Græcos	Religio seu idola cuique Nomo pro- pria,	Long. Lat. Secundum Arabes	Long. Lat. Secundum Ptolomæum
نیکاپر	الادوفات	Nóμος	Simulachra	G. M. G. M. G. M.	G. M. G. M. G. M.
21 Στακ	اسوان الاعلى	Theta Διό- πολις		52 24 24 10 62 24	24 10
22 αρος	رجعي موذبي	A'πολλό- πολις		51 37 24 50 61 30	24 40
23 πανας	دنا	Παγόπολις		52 0 27 20 62 0	27 25
24 κεψ	قبط قنة	Kóψης		52 30 26 0 62 30	26 0
25 τιο- ωρ	ندوش	Téutis		51 15 26 17 61 30	26 30
26 ισις	ادوسيج	Aθεοπίσια A'βιδης	Isis seu Venus Ægyptia hic cultum habuit.	51 40 27 10 61 40	27 20
27 τεδ†	كروة	Λαζπολις		51 30 25 5 61 30	25 0
28 φειز†	مردوط	A'βιδης		51 40 26 30 61 40	26 30
29 ηζαηش	ارمنت	Λυκόπολις Εγμαυτις		51 30 27 50 61 30	28 0
30 κεπηب	كنوف	Κυφής		62 0 24 55 62 0	25 0

C A P V T V I.

De Nilo eiusque origine.

Varia Nomina
na Nili.

Nili proprie-
tates,

Diodorus l. 1.
cap. 3.

Fœcunditas
Nili,

l. 1. c. 3.

18000. ciui-
tates olim in
Ægypto.

Numerus po-
puli Ægyptia-
ci 1710000.

Fœcunditas
mulierum.

Nilus, quem Oceanum Berosus, Ægyptum Zenophon, Osirin Plutarchus, Tritonem Apollonius, Plinius Astraphon, Aquilam Diodorus, Eustathius Melam, Chrysorrhoen Cedrenus, Syenen Dionysius, Sacrae literæ cum Hebræis Gehon, & Sihor appellant, omnium orbis terrarum fluuius maximus ; & vt cum Aristide loquar : Νελος ἡ τε ποταμος οὗτος μελίσσης μηδέ γεράσης, καὶ θεας ηδονης, καὶ Τεις ωστι πολυ νικην. Nilus quo fluorum nec melior, pulchrior, aut maior ; omnes, siue usum, siue diuinam quandam amœnitatem spectes, longè superans. Elacubus Zambri & Zaire montibus Lunæ vicinis originem suam trahens, indè totius Zonæ torridæ latitudinem immensis ambagibus peragrans, tandem immani aquarum hinc indè collectarum mole grauatus, ad Memphis veluti distributo onere per septem brachia in mare sese exonerat. Vniuersum ab vtraque ripa Ægypti agrum è terra veluti perpluens, vt Nazianzenus loquitur, vnâ cum fœcunda Nili alluione bonorum omnium abundantiam confert ; tribus maximè prærogatiuis præ omnibus alijs fluuijs à natura ditatus conspicitur. Nam auram non exspirat, quo fit, vt aëre salubri, nullis pluuijs, nubibus, alijsque crassioribus impressionibus obnoxio, sed continuo sereni cœli vultu Ægyptus gaudet. Præterea sine ullis fluctibus, ac vndarum procellis semper quietus est, & tranquillus, ita vt non iucundam tantum, sed & periculis omnibus carentem nauigationem præbeat vltro citrōque comeantibus. Eius denique fœcunditatis esse comperitur, vt non terram duntaxat, sed & iumenta & pecora, quin & homines utriusque sexus ad miraculum usque fœcundos reddat. Vnde olim numero hominum, omnes ferè orbis gentes superauit ; neque nunc quoque alijs nationibus multitudine cedit. Nam oppida insignia, quæ suprà ob oculos proposuimus, alia ultra decem & octo millia fuisse in Ægypto, & libros sacros id continere, Diodorus affirmat. Ptolomæi Lagi tempore ultra tria millia, quæ & usque ad Diodori ætatem perdurauere, annuinerata sunt. Vniuersi populi numerum fuisse antiquitus septies decies centena millia ; suo vero tempore ait prædictus Diodorus ; - haud pauciores ter decies centenis millibus extitisse. Quæ quidem prodigiosa hominum multitudo aliam causam nescit, nisi continuum prolifici fluminis usum, potumque, quo Ægyptij fruebantur. Vnde foeminae non uno, duobus, aut tribus contentæ, sed sex, septem, aut octo fœtus unico partu, quod & Hebræi in Exodum commentatores memorant, subinde effundebant ; Nemini igitur mirum esse debet, filiorum Israël spatio ducentorum propè annorum, quo Ægyptum incolebant, immensam fuisse propagacionem ; nec mirum quoque, Ægyptios Reges ea, quæ quotidiè miramus, inusitatæ magnificientiæ monumenta, & superbas gloriae suæ pyramides, aliasque expeditiones, quæ sine immensa ac infinita propè hominum co-

pia

pia minimè fieri poterant, confidere potuisse. Sed de his consule Diodorū fusē tractantem. Porrò antiqui Aegyptiorum sapientes, cum insolitis huiusmodi naturæ dotibus præditum flumen respicerent; eum diuinā vi pollere arbitrati, in præcipuorum Deorum album retulerunt; cui vti Aristides ex aliquo ἡμέρας ἀπονήστων, puto hausit, Aegyptiorum feriae solennes etisona. Iffacorum aliaq; pleraq; sacrificia dicata sunt atque consecrata; vti in serie operis videbitur, vt proindè hāc vnicā de causa tanto in honore & veneratione haberi à Gentilibus lumine fidei destitutis videatur iste vnicus in terris Aegypti totius amnis; cùm ei omne acceptum referant, quod terræ motum non sentiant vñquam, quod à peste sint liberi; quod salubri aere perfruantur, quod eorum terram nullis diluuijs cœlestibus miseri, vel ingenti imbre obrui contingat. In quibus & Græcos astipulatores inuenierunt; ita enim Aristides in ecloga Aegyptiaca, vndē & priora desumpsimus: Ως δὲ καὶ συμοῖς καὶ τοῖς οὖτε ψευτάς καταιλυσμοῖς ἀνάλωτο. ή χῶρα διατρέχειν εὖτε πολλὰ μὲν Εὐλλεβας ἐλαθεῖ. Hinc eum innumeris symbolis & hieroglyphicis notis adumbrabant. Osiridis affluxum, teste Plutarcho, vocantes, vel vt Abenephius, Osiridis brachium, quod bona omnia suppeditet: nam cùm totius Aegypti tractum montium vtrique continuatorum serie obseptum, longitudine sua brachiū figuram multiplici Nili diverticulo veluti in palmam digitosque abeuntem referre aduerterent. Nilum ad hæc non secūs ac Medianam quandam seu basilicam venam è corde Osiridis scaturientem, viuifico liquore suo omnia permeantem, mouentem, sœcundantem, bonorumq; omnium copiâ repletam intuerentur; indē occasionem sumpsisse videntur, vt bonorum omnium largifluam copiam indicaturi hieroglyphicè, brachium illud, quo in Obeliscis nil frequentiūs, ponerent, quod extensa illâ digitorum formâ, nescio quid profusæ liberalitatis indigitat. Astipulantur dictis priscorum Poëtarum monumenta, quæ Nilo eandem ob causam tam varios attribuunt titulos. Homerus sanè flumen hoc è cœlo seu Iouis gremio lapsum, sequenti manifestat metro.

Οὐ γὰρ τὸν μοῖρα φίλης ιδέσθε
Πείν γότας Αἰγύπτιοι Διπτετέτο. ποτέμοιο
Αὐθικὸς ἄδωρ εἴλαθης.

Cui congruit Adamus Fumanus, qui in Dialogo de Nilo ab Hervagio Basileæ excuso, improbat opinionem eorum, qui Nilum in cœlo scaturire rebantur his verbis:

Θαυμάσθε τὸν τοῦ ποτέμονον εἰδέντες. ὁν Οὐρανός. Αἴγυπτον ποτέμονον εὐλητές Διπτετέτο εἴρηται. οὐ γάρ
ἀφανῆς εἴχεται τὸν ποτέμα τῷ τοῦ Αἰγύπτιος τούτου ποτέμονος εὐλητέος εἴρηται. Miretur, inquit, sanè
qui spiam eos, qui fluminum, quem Homerus Aegyptum vocavit, Διπτετέτος, id est, à
Ioue lapsum idcirco dici putauerunt; quod fontes occultos haberet; ac secundum
Aegyptiorum opinionem in cœlo eos haberet, atque è cœlo manaret. E cœlo
igitur à Ioue lapsum Nilum non Aegyptij tantum, sed & posteri Græco-
rum philologi existimabant; hinc alij eum Iouis donum, alij Deorum
lachrymam, alij venam paradisi, Deorum lemen, Prothei piscinam, ma-
ritum Isidis, alijsque innumeris epithethis cohonestabant, quæ ad exte-

Aegyptus per-
petua serenio-
tate gaudet.

Aegyptus sub
forma brachij
cuius venam
medianam
Nilus reficit.

Nilus à Ioue
seu è cœlo la-
pus ab anti-
quis creditur.

Varia attribu-
ta Nili.

N	50
E	5
I	10
A	30
O	70
Σ	200
	365

Summa die-
rum anni.

C A P V T VII.

De origine & causis incrementii Nili.

Ordo nunc postulat, ut postquam de nominibus, varijsque proprietatis Nili breuiter differuimus, de eius quoque incrementis causisque, quæ non immerito præcipuum in hac materia locum obtinere debent, differamus. Nemini ignotum est, quantum summa quævis philosophorum ingenia defatigauerit impenetrabilis ille Nili cataclysmus, quantas nullo non tempore in scholis suscitauerit concertationes, adeò ut vnuſquisque facilius, qui sententiam suam refelleret, quam qui sectaretur, reperire potuerit, ita vllus vix quicquam protulit in medium, quin cœteri continuo irent in omnia alia, & sibi non videri testarentur. Eagiatur, quæ de hac re, istaque opinionum diuersitate testata relinquere voluerunt optimi authores, pluscula ex varijs, qui nobis ad manum erant, adiecimus. Ac primò quidem Ægyptij Sacerdotes, cùm incrementum Nili tribus præcipue de causis fieri putarent, tres vñas Nilo attribuerunt, cum reliquis fluminibus singulæ singulis adhiberentur; ut illud apud Maronem.

Cælataq; annem fundens pater Inachus vrñā.

Prima cauza.

Harum verò trium causarum primam illam asserterebant : quod tellus
Ægyptia aquam ex se ipsa progigneret, vberiùmèque proferret, sua
ipsa humoris altrix. Vndè Timæus Mathematicus Nili fontem *Phialam*
appellauit; quasi ipse intra se contineret eam aquæ vim, neque aliundè
mutuaretur. Est tamen eiusdem vocabuli in Nilo locus à figura sic appel-
latus, quod nil facit ad Timæi phialam. Quod verò Ægyptus aquas ge-
neret, ex eo, aiebant ipſi, facile coniici posse : quòd in quovis alio clima-

te fluuorum exundationes circa hyemem plurimū accident, nunc imbribus coactis, nunc niuibus liquefactis: sola verò terra Aegyptiaca in medio terræ habitabilis constituta, quemadmodum in oculo pupilla, peculiari quodam aquarum profluuo æstatem medium irriget. Alteram ^{2. Causa.} Oceano causam ascripsere, à quo aquam in Aegyptum exundare incrementi tempore fama est, quæ quidem præcipua fuit Euthymenis, Aegyptiorumque sacerdotum opinio, vt Diodorus attestatur, qui rei fidem ^{Diod. lib. 3.} aliam non faciunt, nisi quod fatis sit eorum authoritas, vt sibi fides adhibetur; qui rerum scientiam successuā traditione relictam secuti, cundem ab Oceano ex Athlante monte primū emanare, ibique Dyrin appellari existimant; Heptabolum indè locum stagnare, indè cognomento Nigrin effluere, mox Coloēn paludem efficer; indè Astroloban & Astaboram flumina effici, donec ad cataractam perueniens erumpat, ac per Aegypti campos profluens, Nili demū cognomentum accipiat.

Tertiam causam imbrium esse dicunt, quia in Australibus Aegypti ^{3. Causa.} regionibus, aquæ, Etesijs nubes, Democrito teste, illuc ferentibus, eo maximè effunduntur tempore, quo fertilis æstuā Nilus abundat aquā. Atque vti tradit Eudoxus, Aegyptij sacerdotes imbres eos ibi fieri ob antiperistas in arbitratrice, cùm enim æstus nobis est, qui vicinia Cancro loca incolimus, tunc hyems ijs, qui Capricorni propinquiora habitant. Addit ad hæc Thales, mare in ripas agi vltò, Etesiarum ex aduerso fluminis flantium vi repercussum; de quibus ita Lucretius:

*Aut quia sunt æstate Aquilones ostia contra
Anni tempore eo, quo Etesiae esse feruntur
Et contra fluuim flantes remorantur & vndas
Cogentes rursus replent, coguntque manere;
Nam dubio procul hæc aduerso flabra feruntur
Flamine, que gelidis à stellis axis aguntur.*

Incipit verò crescere flumen Lunā nouā, quæcumque post Solsticium fuerit, sensim, modicèq; Sole Cancrum transiente; abundantissimè autem, dūni in Leone progreditur, mox residet in Virgine ijsdem, quibus accreuit modis. Atque hæc de tribus causis incrementi Nili sententiæ sufficient .

Alij porrò, vti Troglodytæ, teste Theophylacto Simocata, dicti-^{1. 1. lib. 17.} tant, in locis illis cauitates esse, vndè quispiam ratiocinetur, multis fontibus in vnum confluentibus, Nili fluentum intumescere. Qui verò influam Nili Meroë dictam incolunt; fluuim Astapum nominant, quam vocem Græcè transferas *εὐ τὸς οὐδεὶς οὐδεὶς*, è tenebris aqua profluens. naturam enim huius fluminis incomprehensam esse isti statuunt. Anaxagoras cognomento physicus causam refert in niues solutas in montibus Aethiopis. Herodotus Nilum tantum esse scribit, quantus, cùm plenus est, appetet; Hyeme autem Solem supra Lybiam se voluerat, ex vndis Niloticis humentis substantiæ copiam attrahere, atque inde per hyberna flumen parciūs ire, quæ si vera sunt, cur Sol idem cœteris Lybiæ fluminibus, quod Nilo faceret? at nihil tale in ijs obseruatur. Patet igitur Hi-

*Meroitarum
de Nilo opinio.*

Anaxagoras.

Herodotus.

Figmentum
Ephori de Ni-
lioniundatione

Oenopides.

Moses Barce-
pha Syrus l.
de paradiſo.

storicum illum satis hoc loco inconsideratè locutum esse. Ephorus incre-
dibilem plane rationem adducit; Aegyptum totam fluminibus subterra-
neis refertam, ac frigidam, naturâque pumicosaam seu fistulosam esse; ri-
mas item magnas ac perpetuas habere, per quas in se copiam humoris
recipiat, quam hyberno tempore contineat, æstiuo autem Solstitio in-
eunte, veluti sudores quosdam ex omni parte emitat, atque ita Nilum
flumen excrescere. Oenopides causam singit ex rarefactione & conden-
fatione aquarum; quarum hæc hyberno tempore aquas stringat, illa æsti-
uo dilatet. Moses Barcepha Syrus de flumium paradise origine tractans,
sicut reliqua tria flumina Phisonem, Tigrin, & Euphraten è paradiſo seu
horto Eden deriuat; ita & Nilum, quem mox, vbi hortum voluptatis de-
feruerit, sub ipsa maris vada dilapsum, atque hinc rursus per immensos
terræ meatus diffusum in Aethiopum terris demùm emergere, imbris
verò & niuibus auctum, incrementi ac Niliacæ inundationis causam oc-
casioneque præbere afferit. Verùm quandoquidem verba eius digna-
sunt consideratione, visum fuit ea hic ex Syriaco manuscripto in latinum
versa apponere:

*Et flumen ex paradiſo egrediens ad irrigandum eum, inde statim diuiditur
in quatuor capita. Nomen prioris Phison, qui totam terram Heuileath, terram
auro & gemmis pretiosis repletam percurrit. Nomen secundi fluuij Gibbon
(qui & Nilus dicitur) hic omnem terram Chus percurrit; nam simul ac pa-
radisum egreditur, infra profunda maris & Oceani vada dilapsus, hinc rursus per
occultos terræ meatus emergit in montibus Aethiopicis; imbris verò & niui-
bus auctus, incrementi & Niloticae inundationis causa est. Et paulò post, pro-
sequitur discursum suum verbis Syriacis, quæ nos breuitatis causâ hic la-
tinè fecimus. Sed urget, inquit, aliquis, qui fieri possit, ut fluuij illi è pa-
radiſo egressi sub Oceani vada & cor maris præcipitentur, atque inde tandem in hac
terra nostra emergant? Huic primò respondemus, multa à nobis veluti adūta
concipi nequaquam posse; quæ tamen facillima Deo: illum verò fluviorum occultum cursum aliaq[ue] huiusmodi, diuinum opus esse, non humanum. Deinde hoc
quoque afferimus, paradisum multò sublimiore regione positum esse, quam hæc ter-
ra nostra, ac proindè fieri, vt illinc per immania subterraneorum meatum præci-
pitia delabantur fluuij, tanto cum impetu impulsi, coarctatiq[ue], sub maris fundum
rariantur, unde rursus emergant, ebulliantq[ue] in hoc orbe nostro; nam qui aquas
in sublime ducere, atque ex altis, erectisque canalibus veluti syphonibus profun-
dere laborant, q[ue] ex longo intervallo cataractam siue præcipitum ipsis quoddam
altâ deuexitate abruptū, atque difficile comparant; per quod dūm deturbatæ magno
cum impetu pressæ aliquousque fluxere, tandem per canales illos magnâ vi, quâ
ex præcipiti illo casu urgentur, sursum emicant, & exuberantem aquæ copiam
quaqua versum diffundunt. Atque hactenus Moses Barcepha. Quæ verba
sanè si pauca exceperis, ab aliorum philosophorum sententia nequaquam
discrepant. Nam post Plutarchum, Agatharchidem, aliosque, eandem
sententiam omnes propè Hebræorum מְקֻבָּלִים Mekubalim tenent, à qui-
bus eam Barcepha doctus videtur esse. Sed nos hic non ulterius in hu-
ijsmodi quæſtionum præcipitia nos insinuabimus, ne vorticibus implica-
ti ac*

ti, ac difficultatum fluctibus abrepti pœnam curiositati nimia debitam
luamus. Hoc porrò satagamus, ut huius fluminis eiusdemque originis in-
crementique rationes propè proprius inquiramus, quas nobis haud incon-
gruas Geographia Arabica suggestit; textum ad verbum, ut fidelius in
hoc opere progrediamur, allegamus:

وفي هذا الجز افتراق النيلين اعني ذيبل مصر الذي يشق ارضنا وجزء من الجنوب الى الشمال واكثراً مدن مصر على ضفتيه معاوبي جزأيه ايضاً والقسم الثاني من النيل يمر من جهة الشرق الى اقصى المغرب وعلى هذا القسم من النيل جميع بلاد السودان او اكثراً وعذان القسمان يخرجهما من جبل القمر الذي فوق خط الاستواء بست عشرة درجة وذلك ان هذا النيل من هذا الجبل من شهر عيون قاماً لخمسة الاذهار منها فاذهبها قصب وتجتمع في بطيخة كبيرة والاذهار الاخر تنزل ايضاً من الجبل الى بطيخة اخرى كبيرة ونخرج من كل واحدة من هاذين البطيختين ثلاثة افهار فتمر باجمعها الى ان تصب في بطيخة كبيرة جداً وعلى هذه البطيخة منينة قبلي طومي وهي منينة عامرة يزرع بها الارض وعلى ضفة البطيخة المذكورة صنم راقع يربى الى صدره يقول انه مسنه وانه كان رجل ظالماً ففعل ذلك به وفي هذه البطيخة سمك يشبة روسه روبي الطير ولها منافر وفيها اوضان واب هاجله وهذه البطيخة المذكورة فوق خط الاستواء ممسنة له وفي أسفل هذه البطيخة التي بها تجتمع مع الاذهار جبل معتبر من يشق اكثراً البطيخة ويمر منها الى جهة الشمال مغرباً فيخرج معه نراع واحد من النيل فيمر في جهة المغرب وهو ذيبل بلاد السودان الذي عليه اكثراً بلادها ويخرج مع شف الجبل الشرقي النراع الثاني فيمر ايضاً الى جهة الشمال فيشق بلاد النوبة وبلاد ارض مصر ويفقس في أسفل ارض مصر على أربعة اقسام فثلاثة اقسام تشتق في البحر الشامي وقسم واحد يصب في البحر المحيط الملاحة التي تنتهي الى قرب الاسكندرية وفي هذا الارض الذي بين الجبل القمر الموصوفة ثلاثة اجبال مارة من المغرب الى المشرق فاما الجبل الاول يلى جبل القمر وذمه كثيرة مصر جبل هيكل المصور وأما الجبل الثاني الذي يلى هذا الجبل مع الامثال فاذهبهم يسمونه جبل الذهب لأن فيه معان الذهب وأما الجبل الثالث الذي يلى الجبل الثاني مع الارض التي هو فيها فاذهبهم يسمونها ارض ¶

Hoc est: Atque in hac Aethiopie parte contingit separatio duorum Nilorum, id est, Nili Aegypti, qui rigat terram nostram, & pars eius à meridie ad dextram, & maior ciuitatum Aegyptiacarum pars in ripis eius reperitur; ex una & alia parte in eius quoque insulis. Secunda verò pars Nili profuit ex oriente in occidentem, & ex hac parte Nili omnis regio Nigritarum est. Exitus autem duorum istarum Nilii diuisionum originem habet ex montibus Luna, qui sunt sub decimosexto latitudinis australis gradu: Exit porrò Nilus ex hoc monte per decem fontes, quorum quinque statim in flumina abeunt, congreganturque in quadam ingenti planicie. Alia verò quinque flumina ex alijs quinque fontibus deriuata in aliam ingentem quoque planitatem deuoluuntur. Et ex qualibet dictarum planitieram tria flumina exeunt, quae indè longo tractu deuoluta tandem in planitem aliam magnam & spatiösam valde diffunduntur. Est in hac ampla planicie ciuitas Thumi nomine, habitata cultaque: planities verò circumdata plena Cedris est. Simulachrum quoque conspicitur hic, cuius manus pectori decussatim impositæ. Porrò in his e stagnis pisces inueniuntur uniformes, rostris alijs instruti, alijs innu-

Varia mon.
stra in lacu-
bus Nili.

Terra Äthio-
pica cauerna-
s.

Mons dictus
templum Ä-
gyptiorum.

innumera monstra aliti locorum inuisa. Stagna quoque dictae planitiae se dilata-
tia defleunt in latus sinistrum occidentale, atque in flumina alia disperita ri-
gant omnem circa regionem. Est enim tota hæc terra intus caua, & abyssos ha-
bens ingentes, ex quarum repleione magna contingere solent inundationes. Pre-
tereà ex eunt ex hac planicie duo alia fluminis ingentia seu brachia, quorum unum
occidentalem pligam teneat, omnem Nigrorum percurrit regionem, & hic Ni-
lus Nigrorum dictus. Alterum verò brachium orientem resipiens, longo terrarum
tractu proiectum, Nubiam alluit, & inde per catadupas præcipitatus fluuius
totam Ägyptiorum regionem percurrent, quatuor brachijs in mare Syriacum depor-
tatur. Porro in planicie illa, quam montes Lunæ distendunt, tres alijs montes sunt,
qui ex occidente in orientem vergunt. Mons primus qui est circa montes Lunæ,
ab Ägyptiis sacerdotibus vocatur Mons templi Ägyptiorum. Secundus verò
Mons, qui circa sinistram montium Lunarium est, vocatur ab ijs Mons aureus,
quia in eo minerae auri sunt. Tertius verò in terra, quam vocant terram ani-
malium, dicunt enim accolæ, ibi bestias immanes, basiliscos & scorpiones, &
dracones ingentes, adeò ut nullus sine periculo vitæ eam adiri possit. Quod de-
nique Nilus statis anni temporibus exundet, causa est, quia cum tota terra Lunaribus
montibus vicina, cuius sit intus, & meatus habeat impenetrabiles, fit ut ex
frequentissimis pluvijs & liqefactione nivium, omnes illæ caverne repleteantur,
queis repletis per totam regionem, omnes, quis Nilus alluit, inundationes ille con-
tingere solent. Atque hactenus Arabus Geographus. Cuius verba copiosa
tantò libentiùs hic citauimus, quanto maiores nobis rationes ad hunc
Gordium de incremento Nili, eiusque origine nodum per parallelam
quandam ad sequentes chorographias comparationem, suppeditant, sol-
uendum. Quod dum facio, operæ pretium existimauit, si priusquam
ulterius progrederer, hanc Arabicam de origine Nili descriptionem,
priùs chorographiæ ob oculos ponerem. Vide in Schematismo II. fig. I.

Aque hæc est de origine Nili Arabum Geographorum Chorogra-
phia, quæ partim Ptolomæi, partim recentiorum congruit relationibus
descriptionibusque ; verum cum Ptolomæus, & quotquot eum se-
cuti sunt à vero multum aberrarint, alia nobis Chorographia fontis Nili
ponenda est ; ut veritas tandem, cum circa originem, tūm incrementum
cius tot iam seculis abscondita innotescat.

Relatio de Ni-
li origine
Odoardi Lo-
pez.

Odoardus Lopez Lusitanus, ut ignotos Africæ meridionalis situs
detegaret, non omnes eius maritimas oras duntaxat, sed & mediterranea
quævis ad regionum, fluminum, montium situm spectantia, singula sum-
mo studio & labore annotando peragrat ; cuius relationem de regno
Congo factam Italico sermone conscripsit Philippus Pigafetta, in qua de
Nili origine & incremento sic loquitur : (verba sunt ex Italico in lati-
num translata sermonem). Restat, inquit, ut postquam de magno Abyssinorum
Præstegianis imperio locuti sumus ; de Nilo quoque pauxillum discurramus ;
Nascitur hic non de regione Belgian, multò minus de montibus Lunæ, nec ut
Ptolomeus memorat, de duabus lacubus, qui ex oriente in occidentem vergentes
interualla 450. circiter milliariorum distant. Quia sub ipsis latitudinis gra-
dibus, sub quibus eos Ptolomeus ponit, regna quoque Congo, Angolæ, Sofalæ &
Mono.

Monomotapa sita sunt. illa quidem occidentem, haec orientem versus. Nec tamen ullus horum locorum distinctibus inuenitur lacus, nisi in confiniis Argolantis. Monomotapæ regnis, lacus diametro 195. milliarium, quod manifestè arguit, alioù sub dictâ latitudine lacum nequaquam datur. Verum quidem est, ibi duæ lacus reperiri, sed situ, quo eos Ptolomæus posuit, omnino contrario. Hi enim spacio. 400. fermè milliarium à Ptolomeo in Septentrionalem plagam vergentes positi sunt.

Indigenæ Nitum è primo horum lacuum oriri, egressumque à terra absorberi opinantur. Verum Odoardus id negat cum alijs horum locorum incolis, qui affirmant vnam inter Nilum mox ubi egressus est lacum, per harribiles quasdam & impenetrabiles valles, per præcipitia hominibus inaccessa ac deserta inuia præcipitatum, ita profundissimis vallibus abscondi, ut ipsius intimis terræ visceribus exceptus videatur, abyssisque absorptus. Atque de hoc primo lacu sub duodecimo latitudinis australis gradu posito circiter Nilus nascitur. Circundatus autem hic lacus est montibus impenetrabilis altitudinis, quorum maiores Orientalem plagam respicientes vocantur Cafates, & montes salinitri & argenti ab una parte, ab altera montes sunt, de quibus Nilus in Septentrionem per 400 millaria devolutus in lacum alterum sub ipsa æquatoris linea positum (quem ob vastitatem accolæ mare appellant, quippe 220. millarium latum) sese exonerat. Atque ex secundo hoc lacu Nilus migrans, ac 700. millarium emensus distanciam Meroëm insulam describit. Hinc vero alijs fluminibus auctus inter angustas montium valles deuictus, perque catadupas in humiles Aegypti campos præceps actus, tandem multiplici gyro in mediterraneum mare dilabitur. Verum vt mentem Odoardi Lopezij circa Nili ortum melius percipiatis, Chorographiam eius loco repræsentandam existimamus. Vide in Schematismo II. fig. 2.

Vnde Nilus
orientur.

Nilus profun-
dissimis val-
libus quasi
absorbetur.

Montes Ca-
fates australi.

Atque ex hac Odoardi Lopezij oculati testis relatione ac Chorographia Pigafettæ luculenter appetet, aliam Nili originem assignari minimè posse, nisi Zambri lacum; qui in hoc tamen peccauit, quod fontes proprios Nili non ostenderit, quod nos inferius præstabimus; qui immensas aquarum moles undique tunc potissimum in septentrionalem plagam euomens, mox aliud sub æquinoctiali positum stagnum (melius mare dicam) Zaire indigenis dictum progenitore suo non minus efficit, atque per huius medium Nilus (non secus ac Rhenus per medium Acronij lacus, aut Rhodanus per Losannæ lacus medium deriuatur) hic egressus, ac per varias cataraetas præcipitatus in Aegyptum tandem in mare se deponit. Verum vt hæc melius percipientur

Sciendum est, Naturam, prouidam rerum curatricem ad viuentium vegetabiliumque conseruationem, in editiorum terræ partium ac montium altissimorum visceribus communia quedam veluti aquarum receptacula, seu humorum seminaria, fontibus, fluminibus, lacibusque procreandis destinata, ex quibus veluti ex Megacosmi vberibus perenni scaturigine nutrita tellus, generationem rerum facilius exequeretur, constituisse. Huiusmodi receptaculum est Alpium Helueticorum abyssus seu meditullium, quod veluti per brachia quedam seu canales, concate-
natis

Causa inven-
tionis Nili.

natis sibi Alpium Sabaudiæ, Delphinatus, Appennini, Vogesi, aliorumque montium iugis, dum abundatissima aquarum singulis suppeditat profluvia; causa est, maximorum totius Europæ cum lacuum, tum fluminum Rheni, Danubij, Albis, Padi, Rhodani, Oeni, Ticini, Araris, Mosellæ, Mosæ, aliorumque, quæ passim nota sunt è mappis fluviorum. Sic Pyrænæi & Aluernici montes toti Hispaniæ & Franciæ; Taurus & Imaus, seu Caucasus toti Asiæ, alijque montes alijs regionibus abundantissima flumina suppeditant, quemadmodum in Mundo nostro subterraneo (Deo dante) fusè demonstrabimus. Non absimili ratione in Africâ humoris egentissima, Natura prouida duo collocauit toti Africæ cōmunia veluti aquarum penuaria, vnum quidem proximè sub Cancri æstiua conuersione in Athlantis visceribus, quod citerioribus æquatoris terris æstu & siccitate laborantibus flumina frequentissima suppeditat. Alterum proximè sub Capricorni circulo ad transitus æquinoctialis partes Solis æstu marcidas viuiscandas ordinauit. Huiusmodi autem aquarum velut cadi reconditorij sunt duo lacus Zambte & Zaire, vti in Chorographia præcedente apparet, quorum hunc non malè dixerim fœturam alterius Zambri, tantâ vterque aquarum copiâ turgens, vt non flumina, sed maria eructare videantur. potissimum lacus Zambri, qui veluti in centro constitutus, ac in amnes amplissimos diffusus, singulis mundi partibus, ceu è prædiuite venâ confert abundantissima aquarū profluvia. Septentrioni quidem Nilum, Orienti ingentia flumina Cuamam, & Coauum, Zeila Manhice, seu Manhessen Austro; Occidenti denique Zaire, quorum hi omnem Meridionalis Africæ Occidentalem plagam, regna Congo, Angolam, Monomotapam, Matamam, Bagamidri, Agasymbam, usque ad Bonæ Spei Caput irrigantes fœcundo limo à sterilitate vindicant. Isti verò totam interiorem Abyssinorum regionem, easque omnes, quas ab ostio maris Erythræi usque ad Cuamæ ostium maritima ora distingueat, quæ sunt Melindæ, Barnacassus, Quiloa, Mombaza, Mozimba, Mombara, Membaca, Mozambicum, aliaque huiusmodi regnorum monstra. Quæ cum ita sint, profectò summoperè ij falluntur, qui Nilum ex nescio quibus innumeris fontibus montium Lunæ innumeris fluminibus originem præbere opinantur, vt quibus tota illa ad meridiem & occidentem Africæ sita pars penitus fuerit incognita, atque adeò veros & proprios fontes, qui nostris temporibus primùm innotuerunt, ignorârint. Verùm vt tam notabilem historiam hic apponamus, & vt veritas à tot seculis desiderata, tandem innotescat, qui proprij sint Nili fontes, aperire tentabo.

Vera origo Nili nouiter detecta.

Vera origo
Nili.

Diximus in præcedentibus, Odoardum Lopez præ ceteris in origi-
nis Nili inuentionem incubuisse, atque hoc vnicum fatigisse, vt
Nili fontes proprios assignaret, Verùm nec Odoardus verè scaturiginis
Nili inspecto ruit, neque eius relatio rei satis conformis est; veriora-
gitur de tam insigni arguento adducenda nobis sunt. Eo ipso igitur
tem-

tempore, quo negotium hoc intricatissimum, summè perplexum me teneret, huc Romanum appulit P. Franciscus Carauaglius Indiæ & Æthiopiæ procurator; à quo ego per manuscriptum P. Petri Pais veritatem edocet, eandem hic posteritati consignare volui; ut veritas tandem post tot ac tantas grauissimorum Authorum fallacias, futilesque conjecturas suo nitori restituatur. Res ita se habet: Provincia ubi Nilus oritur, vocatur Agaos, vicina regno Goyam; Terra, in qua oritur, vocatur Sagela; in apice montis, in plano arboribus vndique circundato, diameter fontis lata pedem unum cum dimidio, fundi inexplorabilis, margine non redundat, sed in radice montis exitum sibi pandit, ubi simul ac è montis visceribus emersit, in flumen diffunditur, qui alijs subinde fluminibus auctus, tandem in lacum sese 30. leucarum longitudinis, latitudinis 14. exonerat; à quo dum iterum emergit per longas terrarum ambages gyrans, ad eundem ferè locum vnde prodierat, videlicet ad fontem perueniens, reflexo cursu rectâ per ingentia præcipitia saxaque inaccessa dilapsus ad interiora diuertitur Æthiopiæ. Quæ omnia confirmantur P. Petri Pais Societatis nostræ Sacerdotis, oculato testimonio, qui hunc fontem Nili verum vnam cum Imperatore Æthiopiæ, quorum uterque curiositate simul ac veritatis amore percitus, magno exercitu sociatus, dictum fontem iustravit. Verum cum dictus P. Petrus Pais summa diligentia, hoc negotium in ingenti rerum Æthiopicarum manuscripto opere quæcunque obseruauit, pertractârit; hic eius verba ex Lusitanico in latinum translata apponam, ut veritas rei luculentius patefiat. Sic itaque ait:

Postquam tractauimus de fertilitate terrarum sub dominio Presbyteris Ioannis, operæ pretium me faciurum existimauit, si hoc loco nonnihil de præcipuis fluminibus & lacubus terrarum eius imperio subieclarum referam. Inter quæ primo loco se offert, maximus ille & toto orbe celeberrimus fluvius Nilus, qui non apud antiquos soli & modernos Doctores, authoresq; grauissimos in admiratione fuit, sed & cuius frequentem mentionem facit Sacra Scriptura Gen. 2. Vocatur Gebon, unus è quatuor paradisum irrigantibus. Hic hodierno die vocatur ab Æthiopibus Abaoi: originem suam tenet in Regno Goyam in uno territorio, quod vocatur Sahala, cuius incolæ vocantur Agous, suntq; Christiani, et si successu temporum sylvescente Ecclesia varijs superstitionibus imbuti, & à gentibus & paganis vicinis corrupti, parum differant. Fons autem Nili in parte occidentali Regni Goyam situs in summitate unius vallis, quæ assimilatur ingenti campo, iugis montium vndique circumdato. Anno 1618. 21. die mensis Aprilis, cùm in hoc Regno vnam cum Imperatore eiusq; exercitu degerem, hunc locum ascendi, omnia diligenter iustravi, inueniq; primò duos ibi fontes rotundos, utrumque quatuor quasi palmis latum in diametro, summaq; animi mei voluptate vidi id, quod nullis votis conseq; qui potuerunt Cyrus Rex Persarum, & Cambyses, Alexander magnus, ac famosus ille Julius Cæsar; Aqua fontis clarissima est & leuissima, gustuq; gratissima; sciendum tamen, nullum hosce duos oculos fontis in supra montis planicie exitum habere, sed in radice montis; profunditatem quoque fontium tentauimus, & in primum quidem lanceam immisimus, quæ intrando ad 11. palmas tangere videbatur quasdam veluti radices vicinarum arborum sibi inuicem implexas.

Descriptio
fontium Nili

P. Petrus Pais
primus Nili
cum Impera-
tore Abyssi-
norum obser-
uator & de-
scriptor.

Nilus Cehoa
vocatur.

Primus
Nili visus à
P. Petri Pais.

Secundum
fontem Nili
explorat Pa-
ter citatus.

Situs & pro-
funditas fon-
tis.

Textus Lusi-
tanicus.

Secundus fons vergit à primo in orientem ad iaculum lapidis, huius pro funditatem explorantes, immissa lancea 12 palmorum, fundum nullum inuenimus; colligatisq; duabus lanceis 20 palmorum, denuò rem tentauimus, sed nec fundum tenere potuimus; dicuntq; incolæ, totum montem plenum aquis, cuius hoc signum dabant, quod tota circà fontem planities tremula erat & bulliens, manifestum latentis aquæ vestigium, eandemque ob causam non redundat aqua ad fontem, sed ad radices impetu maximo sese egerit; affirmabantque incolæ, ut & ipse Imperator, qui præsens erat vna cum exercitu suo, eo anno terram parum tremuisse ob magnam anni siccitatem, alijs verò annis ita tremere & bullire, vt vix sine periculo adire liceat. Circuitus loci instar lacus cuiusdam rotundi, cuius latitudo fundæ iactum constituere possit. Infra apicem huius montis populus degit ad montem, leucâ circiter vna à fonte diffitum versus occidentem, vocaturque Guix, & videtur hinc fons bombardæ attungi posse; Est hoc loco vicus gentilium, qui sacrificant multas vaccas, & venientes ad fontem certo die anni vna cum sacrificulo, quem pro sacerdote tenebant, qui ibi sacrificabat vnam vaccam iuxta fontem, caputque vaccæ abscissum proiecibat in fontis abyssum, e lago hia prima a quale buo, onde facean solenne sacrificio matando muitas vaccas, que os gentios, d'he tracean, & depois se cubria todo com o seu delas, è asentaua en vn cadeira de ferro, que tinha posta nomo de muita lenha seca, e mandaua sem se quermar nem ainda derreterse ò seu, e algumas veces etrauan depois da fogo aceso, e se asentaua à questa gente de maneira, che con estas feteizerias engennaua à quella gente de maneira, que ò tinham por grande Santo, che davan questo fato queria.

Porrò campus fontis Nili ab omni parte difficilis ascensu est, preterquam ex parte boreali, vbi facile concenditur. Infra montem circiter vna leucâ in profundissima quadam valle è terræ visceribus, alias fluuius emergit, qui stamen cum Nilo paulò post coniungit, credunt eandem cum Nilo scaturiginem obtinere; sed infra terram per occultos canales deductum hoc loco primùm erumperc. Riuus verò fontis, qui infra montem erumpit, in orientem spatio iactu bombardæ vergit; deinde subito declinando Boream petit, & post quartam circiter leucæ partem nouus sese offert riuus è axis & scopulis ebuliens, cui paulò post se iungunt duo alijs riuui, ex orientis plaga erumpentes, & sic deinde alijs & alijs identidem collectis riuis notabiliter crescit Nilus. Post spatium verò diurnum itineris magno fluvio, qui dicitur, Ia mà, coniungitur, qui deinde flectit se versus occidentem usque ad 25 leucas, vel 35 leucas à prima sui scaturagine, postea mutato cursu orientem repetit, insuando se in vnum lacum ingentem (est hic situs in prouincia, quæ dicitur Bed, regnoque partim Goyam subiacet, partim regno Dambiæ) quem ita pertransit, vt aquæ Nili notabilem differentiam ab aquis lacus ostendant; totusque fluuius aquis palustribus impermisitus suum cursum fluxumque teneat; qui mox vbi exit, varijs gyris declinando in meridiem, terram irrigat nomine Alata quinque leucis ab epistomio lacus distantem, vbi per rupes 14 brachiorum altas precipitatus immenso simul & fragore & fumo aqueo, qui eminus nebula mihi videbatur, precipitatus paulò post intra duas rupes ingentes ita absorbetur, vt vix oculis attungi potuerit, sunt cacumina dictarum rupium ita vicina, vt Imperator aliquoties, strato per illa ponte, cum toto suo exercitu transferit; quibus omnibus & ego præsens fui; postquam igitur à parte orientali

regnum

regnum Begamidri, Goyam, cæteraque intermedia regna Amharà, Olaca, Xaoà, Damot longè latèque irrigauit; mox fluxu suo regnum Goyam repetit, irrigatisque territorijs Bizan & Guimancanca, ita sensim regno Goyam appropinquat, vt nonnisi vnius diei itinere à fonte suo distare comperiatur. Hinc fluxum rectorquendo versus Fazolò & Ombareà, regnum Gentilium, quod anno 1613. ingenti exercitu subegerat Eraz Selachristos frater Imperatoris; regnumque ut potè incognitum, & ob vastitatem vocavit Ayzolam, id est, nouum mundum. Hinc ex oriente in Boream declinans, per innumeras alias regiones vastissimaque præcipitia dilapsus in Ægyptum, & hinc in mare mediterraneum se exonerat. Atque hæc est descriptio fontis Nili eiusque fluxus, quem citatus P. Petrus Pais proprijs oculis vnà cum Imperatore Abyssinorum anno 1618. 21. Aprilis vti curiosè obseruauit, ita summâ diligentia adnotauit; vt hoc suo tam insigni & oculato examine Rempub: literariam multis tricis & dubijs liberaret. Cui quidem vnicè imposterum standum existimem, cum Imperatorio approbato testimonio suam iam fons Nili certitudinem infallibilem sit adeptus. Verùm ne quicquam huic operi defesse videatur, Chorographiam hic adiungendam duxi, quam vide in Sche-matismi II. fig. 3.

Cùm historia hæc dicat, duos fontes comparere intra terrenum undeaque tremulum, verisimile est, olim magnam partem huius campi, quem descripsimus, apertum fontem veluti in craterे montis contentum fuisse, & successu temporum, succrescentibus herbis & virgultis luto mistis, cùtem veluti quandam contraxisse, cuiusmodi varijs quoque Europæ locis me vidisse memini, quādīmotā non dubitarem totam planitiem tremulam primæui fontis faciem mox manifestaturam. Sed hæc de origine Nili sufficiant. Restat, vt de incremento eius tot scriptorum monumentis celebrato, à nemine verò omnino penetrato dicamus, vires in hac quoque palæstra experturi, in qua adeò turpe non est, ante victoriā deficere, vt doctissimus quisque in ea frustra ad hunc usque diem defudarit. Si ergo labemur, illud nobis continget, quod eruditissimis quibusque erit commune.

Extra omnem itaque dubitationem ponendum, vehementibus pluvijs incrementa Nili augeri; sed quia ignoratur à quibus, aut quomo-do; nihil haec tenus certi pronunciari potuit. Ut itaque in infinita propè opinionum varietate à nobis aliquid certi statuatur.

Supponendum est primò; ad pluviæ generationem primò opus esse materiā, è qua vapores, quos halitus vocat Georgius Agricola, gi-gnantur. Eam autem in humido vel maris vel stagnorum, vel fluminum vel terræ humiditate consistere. Deinde causam agentem necessariam eam esse, quæ satis virium habeat, ad multos vapores eleuandos, quod Soli ferè tribuendum. Hinc locus inueniendus est, in quo vapores vnitati nubem faciant; quem tota nobis Africa, maximè Zambre & Zaire, præcelsis montibus circundatē regiones, veluti à natura ad hunc effectum producendum adornatæ præstant. Vniuntur verò duabus maximè de-causis: Prima, quod simile suo simili gaudeat, quo contrarijs resistat:

incrementū
Nili pluvijs
fit.

Quæ requi-
rantur ad plu-
viæ genera-
tionem.

altera per antiperistasis, quæ illic fit, vbi radiorum Solis reflexorum vis terminatur. Eo enim aëris loco plurimum est frigoris, cùm aliás, tūm maximè cum montes excelsi eò pertingunt, quorum vertices frigidi sunt, tūm ob terream naturam, tūm ob solaris reflexionis defectum. Deinde vt pluuiia fiat, necesse est, vt vapor ad pristinam naturam reducatur, quod fit deperdito calore per frigus circumstans, & proprium nubis temperamentum. Vapor itaque condensatus in aquam, cadendo pluuiam facit. Cùm itaque causæ hæ validæ sunt, atque vniuersim omnes concurrant, validæ quoque pluuiæ sunt. At si aliqua desit, generatio impeditur, præsertim si non sit materia. In Lybiæ plurimis locis omnia Sabulo squalescunt, quocirca nec imbres gigni queunt. Apud nos æstate Sol omnem humorem absunit, quo fit, vt ne hic quidem tum pluat: & fit, quando materiæ satis inuenitur, sed causæ agentis imbecillitas obest, quo minus vapores eleuentur; quod ad Septentrionem in summo gelu videmus euenire. Aliquando materia est, & eleuatur, sed non vnitur vel calore dissipata, vel ventis dispersa. Nonnunquam materia eleuatur & vnitur, & illud quidem in loco, in quo oportet, sed non fit pluia; eò quod frigus circumstans non fit commensuratum eâ proportione, quam imbres, sed quam nix, aut grando, aut ventus etiam, aut procellæ requirunt.

Aethiopæ terræ causa est. Supponendum secundò. Interioris Æthiopiæ terram suminè cauernosam esse, ac maxima subterranearum aquarum, veluti in seminarijs seu penuarijs quibusdam collocatarum copia, quemadmodum superius dictum est, scatere; accedit cum locum inundationi obnoxium necessariò humiliorem esse, eô, ex quo inundatio exfurgit. His ita suppositis nunc propriùs ad fluuiorum inundationis inquisitionem accedamus.

Causæ inundationis. Duæ itaque omnino exundationis amnium causæ, non prodigiosæ; una, si ostia impedianter, quò minus aquam effundant; Altera si plures solito aquæ recipiantur. Quod fit duobus modis, vel niuibus solutis, vel pluuijs ingentibus præcipitatis, quarum vtraque in Romana Tyberis inundatione concurrit. Prior quidem causa Thaleti placuit, qui Etesias decursum Nili suspendere dixit, quam tamen suprà refutauimus. Alterius priorem partem Anaxagoras tenuit cum plerisque alijs ex niuibus liquefactis incrementum Nili prouenire existimantibus; quæ causa locum non tantum habet in regionibus Boreæ subiectis, sed & in regionibus montanis quantumvis etiam Zonæ torridæ subiectis, vti in Andibus Americae australis, & in montibus Lunæ Africæ pater; qui quidem inundationis effectus tanto maior est, quantò & pluuiæ & niues liquefactæ abundantiores. Pluuias autem has fieri, non ē nubibus aliundè per anniuersarios ventos importatis (vt Alexander credidit) sed in ipsa Æthiopia eleuatis. Tunc enim imbres quotidiani, quos diximus à radijs perpendicularibus non parum excitati, generantur; quia vapores tūm ē si-nu Arabico, & vtroque Oceano, & fluminibus attracti, resolutique, tūm ex altis montibus, montiumque caverneis ac lacubus corriuatis aquis, im-

mensam suppeditant humentis substantiæ congeriem ; Sole vim agendi per rectos radios demittente, & promouente ; deinde vaporum his attractorum unio frigore medij aëris fit ; maximè ubi alta sunt montium cæcumina, quæ terreno suo frigore frigus medij aëris augent & intendunt. Quo fit, ut quod à Sole attractum est, proxima paulatim dissolutionis principia acquirat.

Verùm hi imbres quotidiani Nilum augere nequeunt, eò quod à terra calefacta ante absorbeantur, quam in flumina possint coire ; immò nec illi quidem, qui ad Tropicum tempore hyberno Æthiopibus fiunt, priùs flumen augent, quam Sol ad Cancrum peruerterit. Hoc ut liqueat sciendum, gyros seu spirales lineas, quas Sol Zodiacum perambulando singulis diebus conficit, ad æquinoctialem circulum latiore spatio inter se distare, quam eas, quas ad tropicos describit. Et quantò huic circulo propriùs Sol accesserit, tanto gyros hos fieri angustiores ; sicut contraria quantò propinquior est æquinoctio, tanto fieri rursus ampliores ; vnde, diem tanto fieri longiorem, quantò Sol Cancri puncto tropico fuerit vicinior, necesse est.

Ad æquinoctialem ergo fiunt imbres illi quidem quotidiani ; sed quia Sole eidem terræ parti non diù superstat, propter diurnatum gyrationum amplitudinem ; deinde, quia dies breuis est, non fit attractio tam vehemens, ut imbres copiosos producat ; augetur paulatim quidem dierū longitudine, & spirarum solarium angustiâ, sed citrà magnum pondus, nisi ubi iam ad angustissima spatia circulorum & longissima dierum fuerit ventum. Hic igitur in fine Geminorum pluviæ multæ & copiosæ fiunt. Sed quia terra necdum tota intus humectata est, adhuc imbibuntur, atque ad tantisper, dum intus & exterius iam tota humore quotidianorum imbrum turgeat, ut amplius imbibere non possit. In Geminis igitur materia pluvijs incrementi causis præparatur, sed necdum flumen ex crescere, quia subterraneæ cauernæ necdum humore sunt repletæ. Postea verò in Cancro imbres concitatores cadunt, quia plus humoris in terra collectum est, & quia Sol etiam vehementius trahit propter caloris incrementum.

Hoc igitur tempore, cum terra plus imbibere non possit, & omnes aluei aquarum pleni sint, omnia quoque subterraneorum meatuum receptacula ad summum usque continuis pluvijs ex omni Africæ plaga corruiatis turgeant, incipiunt exundare, non Nilus tantum, sed omnia alia flumina ex communibus huiusmodi dictis penuarijs participantia. Hoc enim eodem tempore Niger, Senega incolis dictus, testibus ipsis Æthiopibus, alijsque probatis Scriptoribus inter maximorum montium catenas, per occidentalem Æthiopiam in Oceanum delatus, vna cum Nilo crescere incipit. Æthiops quidam à me circa eam rem literis consultus, respondet Æthiopicè, cuius verbalatini iuris facta subiungo.

Quoniam à me in literis tuis obnixè postulasti, quædam tibi, pluuias Æthiopicæ concernentia dubia resoluere. Scias itaque Pater, quod pluuiæ in tota Æthiopia ordinariè incipient circa Mascaram & Thikmith menses nostros Paschales, tunc enim

enim cælum singulis diebus operitur nubibus, quæ maximas terræ siccæ pluuias parant; durant autem hæ pluiae per viginti prope septimanæ, hoc est, per quinque ferè menses, omnibus fluuijs & lacubus iam redundantibus. His verò elapsis, toto reliquo tempore Solem habemus sine vlla pluia.

Odoardus
Lopez t.2.c.10
de relatione
regni Congo.

Quæ verba optimè congruunt relationi Odoardi Lopesij apud Philippum Pigafettam, verba eius ex Italico in Latinum translata sic sonant: *Præcipua, inquit, causa incrementi Nili est ingens aquarum pluuiialium abundantia, qua verno tempore ad initium Aprilis nimiriùm Æthiopiam vltro citroq; perpluere incipit, non stillis, & guttis, vt Europæ imbræ, sed veluti aquarum riuis terram perfundendo. Cùm verò summo impetu & quantitate effusos aquarum, torrentes, vtpote saxo fundo terra imbibere nequeat; cum maximo impetu se se fluiorū insinuant alueis; quæis tumefacta flumina, tandem alueorum lacuumque labia transcendentia longè latèque exuberant. Durant verò pluiae huiusmodi quotidiane continuis quinque mensibus, Aprile, Maio, Iunio, Iulio, Augusto. Contingit itaque, vt cùm terra montibus præcelsis referta, vt dictum est, consequenter innumeris fontibus, torrentibus, ac stagnantibus aquis scateat; omnes ille aquarum immensæ copiæ corriuentur in fluminum alueis, & stagnorum lebetibus, quæis mirum in modum crescentia præ omnibus alijs mundi fluminibus grandescunt & ampliantur; vt in descriptione Chorographica regnorū Congo & Monomotapæ satis liquet. Vnde flumen Nilus in suprà posita tabula ex una parte summo impetu ad irrigandam Ægyptum Septentrionem versus videtur currere. Zaire verò & Niger versus Occidentem, in Orientem vero & Meridiem alijs ingentes in charta exhibiti fluuij, ita quidem, vt certis & determinatis anni paulò ante indicatis temporibus, semper & infallibiliter incrementi fortiantur effectum, qui maximè in Ægypto appetit, vbi Nilus circa finem Iunij incipit augeri, auctusque usque ad vigesimum Septembris diem, sicut ego ipsem vidi, durat, quo tempore exoneratis aquis pristinam faciem recuperat. hæc Pigafetta. Verùm his omnibus ita rectè quidem demonstratis, maxima tamen adhuc difficultas occurrit, quâ non solutâ, nihil noui, nec laude dignum in Niliaci incrementi inquisitione nos præstitisse lubenter satendum est; est autem sequens:*

*Cur pluiae
inundant
quando Sol
lustrat partes
Septentrionales.*

Ratio.

Cur Septentrionalia tantum signa lustrante Sole, pluuiarum illa quotidiana contingat diluua, & non alio anni tempore, quod non in Æthiopia tantum, sed & in alijs Zonæ torridæ subiectis Americæ partibus extra Æthiopiam contingit. neque enim vlla ratione tantum verticalis Solis radijs, nec longitudini dierum aut crepusculorum breuitati, alijsque supramonstratis, vt Fracastorius opinatur, vnicis causis tribui potest, aut debet effectus tam particularis, adeoque rarus. Alia igitur naturæ penetralia nobis adeunda sunt; alias soluendus nodus, vt tantarum pluuiarum integra causa nobis innotescat; quod antequam aggrediar,

Notandum est. Constantem & invariabilem effectum nequaquam fieri posse sine certa, constanti & immutabili causa. cuiusmodi sunt Sol, & naturalis situs locorum; quorum ille Zodiacum subiens, ex necessitate naturæ simili semper, constanti & infallibili motu annorum decircinat revolutiones. Sole verò in hac vel illa plaga constituto, hunc effectum semper

semper, & non alium prodire necesse est. Dico itaque præter dictas causas montium Aethiopicorum situm tūm pluuiarum, tūm incrementi fluiminum principalem esse ac maximè fundamentalem causam; adeò quidem, vt si hic montium situs in alijs partibus cum simili & eodem Solis respectu collocaretur, quod idem quoq; cōsequeretur effectus. Hos enim montes, maxime eos, qui Aequatorem inter & Tropicum hybernum collocati, australē Aethiopiam triplici veluti catenā in Orientem, Meridiem, & Occidentem deductā distendunt, sagax natura in circuitum connexos eā ratione disposuit & coordinavit, vt veluti caua specula Soli borealia signa subeunti, obiecta, radios aptè exciperent. Quis receptis, cūm horum radiorum vnione vis Solis vaporum eleuatiua mirum in modum corroboretur, ac proindè mox ingens vaporum ac nubium vis, illa quidem ex subiectis partibus eleuata; hæc verò Septentrionalibus ventis Etesijsque aspirantibus, in vastissima illa montium amphitheatra impulsa congregetur; fit vt simul ac Sol meridiano vicinus circulo caua montium radijs suis dicto modo percusserit, nubes iam aquis fœtæ calore reflexo eleuentur, ac quaquauersum dissipatæ, tandem frigore altissimorum montium iugis insidente, ex pugna illa caloris inferiùs, frigoris superiùs vrgentis, vnicā pluuiarum genitrice antiperistasi in imbræ copiosissimos, vel potiùs ob nubium grauidarum ad terram vicinitatem, in nimborum quasi riuos ad præfixum naturæ finem consequendum resolvantur. Atque ex hoc physico discursu manifestè appetet, tam certam & infallibilem tūm pluuiarum, tūm ex consequenti inundationum rationem aliam esse non posse, nisi montium in Aethiopia dispositionem, quas prouida natura ad terræ Solis æstu squalenti, ac humoris ceteroquin egentissimæ succurrentum, veluti vaporum ac imbriferarum nubium quasdam nassas collocauit. Non dicam hic quantum non in Aethiopia tantūm, sed & in alijs mundi partibus valeant, tūm ad pluuiarum, tūm ventorum generationem montium situs. Quòd enim Gallia magna ex parte ventosa sit, potissimum Auenionensis ager Aegyptiaci cœli æmulus, certè ego diuturnâ experientiâ huius rei, causam aliam non deprehendi, nisi montium situm. Hic enim terræ proprietatibus adiutus, pro plaga cœli quam aspicit, attractos vi Solis è rerra vapores & exhalationes in alia atque alia plaga nunc in pluuias, nunc in ventos resoluere solet. Sed quoniam de his alibi copiosior dabatur dicendi materia, calamum hic stringimus, ad alteram difficultatem priori non minorem dissolendum nos accingentes. Meritò itaque quispiam mirari posset, cur imbrum in tota Aethiopia delapsorum abundantiam, non in tota Aethiopia eadem sequatur inundatio, aut cur sola Aegyptus tantum de ea participet, vt non terra, sed mare videatur.

Dicimus itaque Alueum Nili huius rei causam esse, hic enim cūm ex editiore loco sitis stagnis, declivi fundo protensus, variam pro varijs locis sortiatur profunditatem, fit vt aquis multis ditatus, pro diuersis locis diuersimodè inundet. Quantò enim flumina inter montium parietes coarctata alueos habuerint profundiores, tanto maiorem aqua-

Situs montium
Aethiopicorum
inundationis
causa.

Auenionense
cœlum im-
pluuium.

Cur inaequa-
lis sit inunda-
tio in Egypto

Ratio.

aquarum copiam continebunt, montium obstaculis nè exundent & dilabantur, prohibitibus. Econtra quantò breuiores alueos in locis præsertim planis longèque patentibus agris, tantò diluuijs obnoxiores erunt. Quare cùm ingens illa aquarum ex montium angportibus & cataractarum præcipitijs in planos campos ruentium moles, huiusmodi plana occupauerit, alueis tantà aquarum copiâ incapacibus longè latèque diffusa, vt exundent, necesse est. Hinc fit, vt omnia loca plana in Aethiopia exuberantij ijs tantùm obnoxia sint, non item montosa. Nilus itaque cùm alueum suum è declivioribus locis ducat, ac per varias cataractas præcipitatus Aegyptiam tellurem planam, depresso, atque humili loco sitam, alueumque ad hæc non adeò profundum inueniat, mirum sanè non est, si statis annis temporibus post ingentia illa pluuiarum diluia ex Aethiopia præcipitata, ijs tandem longè latèque exuberare incipiat. Montium itaque in circuitum, vti diximus concatenatorum, ac plana quæ circumuallant, veluti pluuiarum officinam quandam constituentium naturalis situs & dispositio; sicuti imbrum statis temporibus causa infallibilis: sic inundationis Aegyptiacæ Nilotici aluei naturalis constitutio, infallibilis quoque causa censi debet. Quod verò pluuiæ istæ contingent Sole Boream lustrante, non item dum Austrum permeat, Etesijs, quos Lusitani generales ventos appellant, adscribendum est. Hi enim, telte Pigafetta, ad introitum Solis in Capricornum è Borea proflantes, nubes in caua montanorum coactas, in pluuias destinant; Sole verò Libram lustrante, dicti venti ex Oceani turbulenti motibus, niuosisque Magallani regionibus afflantes cùm frigidissimi ob media per quæ transiunt, existant; vaporessustolli non permittunt, vel si eos Sol eleuet, ijs in nimbiferas nubes non condensantur, at proinde perpetuâ ijs temporibus serenitate gaudent.

Cur borealia
Signa Sole
transiente
ncrementum
Nili contin-
gat.

Ex diuerita-
te ventorum
contingit di-
ueria inunda-
tio.

Quicunque igitur nouerit, cur ventus Borealis, quem vulgo Transmontanam vocant, ex niueo Arcto spirans frigus præstet, & serenitatem fanissimam Europæis; ventus verò Australis, cur tempestates, pluuias, & inundationes, quemadmodum ijs, quos vulgo Libeccio & Scirocco appellant, causentur; ille nouerit etiam, cur Aethiopia in signis borealibus, pluuijs & tempestatibus abundet; hyberno verò tempore serenitate gaudeat perpetuâ; cùm enim sapientia Solis, Lunæ, aliorumque planetarum ac syderum cursus, totum denique cœlorum exercitum in primordio rerum diuina Maiestas ordinavit; vt singuli terrarum tractus, ne vel hæc frigore nimio, pluuijsque, aut illææstu, siccitateque redderentur hominum habitationi in idoneæ; summa cum proportione & mensura de lumine & influxibus eorum participant. Nisi enim, verbi gratia, Aethiopæ citeriori pluuijs humentibus, transimæ verò ventis frigidis subueniret; perire hanc æstu, illam siccitate necesse foret. Pari ratione si semper pluuiæ durarent per totius anni decursum, aut semper serenitas, illis proculdubio Aethiopia tota foret inundatione submergenda, hæc verò nimia siccitate dissoluenda. Ad conseruationem itaque rerum vicissitudine opus est. Huius itaque terreni globi reciprocis huiusmodi alterationibus

tionibus à cœlo gubernati dispositionem, dum attentiùs considero, ingens incurrere videor misteriorum pelagus, quæ quidem præstat alrissimo silentio supprimere, quam ea aut temerè promulgare, aut promulgando ea nimis hoc loco iejunè attingere & interpretari. Atque hæc sunt, quæ de Nilo, eius origine, atque incremento prædicenda & prædicanda existimauit; tūm ne celeberrimam Nilotici incrementi in natura rerum difficultatem tædio, aut labore vicitus subticuisse videret, tūm vt physicis plura ex supra demonstratis rationibus philosophandi materiam præberem atque occasionem. In quo quidem si aliquid commendatione dignum præstitum sit, non mihi, sed aquarum viuentium æterno fonti, bonorumque omnium perenni scaturigini, acceptum feras.

C A P V T V I I I .

QVÆSTIO PHYSICO-CHRONOLOGICA,

Vtrum Aegyptus ante Diluuium fuerit habitata, an non? quiuè primi eiusdem Reges fuerint.

VArias reperio circa hanc quæstionem inter Arabes, Latinos, Græcosque controuersiam. Græci plerique, inter quos primùm non immerito locum possident Herodotus, & Strabo, Ægyptum olim mari tectam fuisse, imperuiamque asserunt, vndè ille cam θαλασσῆς Νέλου, hoc est, donum Nili; hic verò varijs rationibus Herodoti opinionem stabilire conatur, vt patet ex lib. 17. & prologomenis eiusdem. Arabes verò Ægyptum ante diluuium non tantum habitatam asserunt, sed & Reges ipsos eorumque gesta, inuenta, potentiamque exhibent. Verùm vt vtriusque sententiæ veritastandem elucescat, illas discutiendas hoc loco duxi. Ægyptum igitur olim mari opertam non Herodotus tantum, vt dixi, & Strabo, sed & omnes, qui hoscè sequuntur, sentiunt; quorum rationes vide apud Goropium Becanum in Niloscopio. Nos tamen hæc scrupulosius ponderantes dicimus, non totam Ægyptum, sed aliquam tantum partem, quam suprà Phium diximus, mari tectam, Nili limo successu temporum excreuisse. Cùm enim Ægyptus maximè versus mare Erythræum cliuosa, atque quo magis cataractis & Æthiopiæ approximat, eò altior semper & altior sit, omnino probabile est, cam supra diuinationem Nili intramos, Delta constituentes, diuisi, totam fuisse habitatam usq[ue] in ipsos Æthiopiæ fines. Cùm igitur Authores loquuntur de Aegypto aquis submersa, partem pro toto videntur accipere, nimirum inferiorem Ægyptum, quam Delta vocant. Comprobaturque varijs Authorum gravissimorum testimonij; Proclus in Timæo Platonis refert ex citati Homeri sententia, vti & Plinius l. 2. c. 35. Seneca l. 7. nat. 99. c. 26. olim à Pharo insula in Ægyptum diei & noctis nauigationem fuisse, cùm iam illi cohæreat; vndè & Oceanum eundem nominat Hecatæus, & alij apud

Inferior Ægypti pars olim manitesta.

Sesostris mo-
limentum in per-
fringendo
Isthmo.

Falsa Sesostris
persuasio.

Ahmed Ben
Joseph Eltip-
phasi.

Aegyptus olim
dicta Bablum

Diodorum Siculum lib. 1. vt & obseruauit Pierius Valerianus . Vide de hoc quoque Aristotelem l. 1. meteororū, aliosque in eum hoc loco commentantes. Prætereà legimus , Sesostrin mare rubrum, persoſſo Isthmo intermedio, mari mediterraneo coniungere voluisse, diluasumque fuſſe à Sacerdotibus molimen, eò quod mare rubrum altius Aegypto esse contenderent, vndē persoſſo Isthmo Aegyptum totam maritimis vndis submergi necesse foret . Nolim tamen ego dicere, maris rubri aquas altiores esse aquis maris mediterranei, cùm hæc hydrostaticis principijs & Archimedæis demonstrationibus de ijs, quæ vehuntur in aquis, aperte repugnent, vt fuſſe cùm in Arte nostra magnetica ostendimus, tūm in Mundo nostro subterraneo fuſſis (Deo dante) deducemus ; Sed errorem indè prouenisse dicimus, quod euntibus versus mare Erythræum, vt plurimūm per cliuofas & editiores partes Aegyptus humillima appareret ; vndē error & illusio opticæ & hydrostaticæ ignaris facile obrepere potuit . Arabes itaque, vt ad alteram controuersiæ partem transeamus, cùm Aegyptum ante diluuium habitatam dicunt, eam partem, quam posteri Hæptanomum & Thebaidem appellarunt, putasse intelligendi sunt, videlicet partem montanam ; verūm vt hæc omnia clariūs pateant, adducam Arabum Historicorum testimonia, in quibus tamen citandis, ad hæc credenda quemquam cogere nolim, sed libero eruditæ Lectoris iudicio ea discutienda relinquo . Ita igitur Ahmed ben Joseph Eltiphasi apud Galdinum libro de appellationibus Nili ; in quo inter cœtera hæc dicet :

وَيَقُولُ أَنَّ آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَصَيَّ لَاجْنَةَ شَبَّيْتَ وَكَانَ فِيهَا وَفِي جَنِيَّةِ الْذَّبَوَةِ وَأَذْرَلَ اللَّهِ عَلَيْهِ تَسْعَةً وَعَشْرَ قَيْنَ صَحِيفَةً وَانْدَهَ جَاهِيْ أَرْضَ مَصْرُ وَكَانَتْ ذَرَعَيْ بَاجْلَوْنَ وَذَرَاعَهَا هُوَ وَأَوْلَادُ أَخْيَهُ فَسَكَنَ شَبَّيْتَ فَوقَ الْجَبَلِ فَسَكَنَ أَوْلَادُ قَاجِيلَ أَسْفَلَ الْوَادِيِّ ﴿

Dicitur autem, quod Adam, super eum pax, præcepit filio suo Seth, & fuit in eo & filio suo prophetia, & immisit super eum Deus viginti nouem libros, & venit in terram Aegypti, quæ tunc dicebatur Bablun, & habitauerunt eam ipse, & filij fratris eius ; habitauit autem Seth supra montem, filij vero Cabil, seu Cain infra in valle . hæc ille . De huiusmodi libris Sethiacis Enochianis fuſſe dicetur in secundo tomo, tractatu de philologia Aegyptiorum, quare illuc Lectorem remittimus . Quicquid sit de veritate huius narrationis, verisimile certò est, ante diluuium Aegyptum, vt potè Palestinae, Babyloニア, & Mesopotamia (quæ primæ fuerunt mortalium coloniæ , ex quibus deinde in vniuersum mundum fuerunt propagatæ) vicinam, fuſſe habitatam ; cùm non videam, quî tām fœcunda Aegypti natio primos istos humani generis propagatores latere potuerit . Post Seth vero dicunt, Dominium Aegypti possedisse Kainan, post hunc Malaleel, & post hunc denique Iared successisse . Atque hunc Iared primum fuſſe, quem Seth in omnibus scientijs & artibus, morumque doctrina instituerit ; has autem scientias & artes Iaredum reliquisse Enoch filio suo , quem Idris vocant ; verba Arabica cito :

وَاسْتَحْلَفَ شَبَّيْتَ أَبْنَاءَ قَيْنَانَ أَبْنَاءَ مَهْلَيَا يَابْلَ أَبْنَاءَ يَرَدَ وَدَفَعَ الْوَصِيَّةَ إِلَيْهِ وَعَلَهُ جَمِيعُ الْعِلْمَ وَأَخْبَرَهُ دَمًا يَعْدُثُ فِي الْعَالَمِ وَنَظَرَ فِي الْمَجْمُومِ

النجموم والكتاب الذي أذزل على ادم وولاد نيرد خنونخ وهو هرميس وهو ادريس النبي عليه السلام وكان الملك في هذا الوقت مهديل ابن خنونخ بن قافيل وعاصمه الله اذزل عليه ثلاثة صهيونه ودفع اليه ابواه وكانت ملته الصايمه وهي توحيد الله والطاهره والصلاه والصوم وغيرها ذلك من رسوم التعبادات وكان في رحلته الى المشرق اطاعة جميع ملوكها وابني مايهه واربعين مدينه اصغرها الزهايم عاد الى مصر واطاعة ملوكها وامن به ونظر في قدسيه امرها وكان النيل ياتيهم بسرعه وينهارون من ساجر الى عالي الجبل والارض العالية حتى ينقص الماء وينزلون ويزرون حيث ما وجدوا الارض ذرية وكان يأتي في وقت الزرعة وفي غير وقت

Successit autem Setho filius eius Cainan, cuius Cunano filius eius Malaliel, et hunc succeperit filius eius Iared, cui dedit Seth precepta vitae et discipline, et docuit ipsum omnes scientias, et indicauit ipsi euentura in Mundo, et contemplatus est stellas in libro quem deduxit super Adam, et natus est Iareda filius Hanuch, ipse est Hermes, ipse Idris, (hoc est Osiris) propheta, (super eum pax) fuit autem Rex hisce temporibus Maguel filius Henuch filius Kaeliel, id est (Cain) et conseruauit ipsum Deus, deducens super ipsum triginta libros, et fuit secta Sabaeus, et fuit primus, qui innenit et agnouit, et Dei unitatem professus est, purificationem quoque, orationem, et ieunium, similesque ceremonias coluit, et transmigravit in orientem, et audierunt eum omnes Reges eius, et edificauit ciuitates 140. minima earumerat Raha, id est, Edessa, tunc reuersus in Aegyptum, et subditus fuit ei Rex eius, et credidit in eum, et politicam vivendi rationem introduxit, Nolo autem ex improviso erumpente, transibant ab illius aquis ad fastigium montis, et eminentiora terrae loca, donec deficeret aqua, tunc descendebant, et siminabant, inuentâ terrâ iam humectatâ. Quæ omnia confirmat Abenephi his verbis:

فادريس هو عبر ذيون حنونه ولصريون او سيريس او ادريس وهو اول قبل الظوا فان نظر في علم النجموم والهندسه والهيبة وكان اول من تكلم في هذه العلوم واخر جها من القوه الى الفعل وضع فيها الكتاب ورسم فيها التعليم ثم سار الى بلاد الحبشة والقوبيه وغيرها وجمع اهلها وهو اول دبر جري النيل الى مصر

Et Adris ipse Hebreis Hanuch, Aegyptijs Osiris et Hermes, et ipse primus fuit ante diluvium, qui Astrologiam et Geometriam professus est, et primus fuit, qui de istiusmodi scientiis differuit, et qui eas ex potentia deduxit in actionem; librum quoque scripsit, in quo signauit doctrinam eorum. Deinde profectus est in Aethiopiam et Nubiam aliasque provincias, conuocatisque hominibus varia docuit eos, fuitque primus qui Nilum deduxit super Aegyptum. Similia recitat aliud quidam Historicus nomine Kaab Elachabar in historia Saracenorum his verbis:

فكان ادريس عام على صورة شيت وهو اول من خط دائتم جعد النبي شيت وكان ادريس مستغل بالاعباده حتى بلغ الحلم فسبق بالاعباره وفاق بها على اهل مصر فجعله الله ذبيها واذزل عليه ثلاثة صهيونه وورث صحف شيت وذابت ادم عام وكان يعيش بقوته من كده وكان خياطا وهو اول من خاط الثياب وكان كلما عز غرزة يسبح الله ويفرقه

Fuit autem Adris, super eum pax, forma similis Setbo, et ipse primus, qui

Adris fuit Henoch in uenita & fan. Etia. Vaaib Chroni- ra Arabum. post Seth prophetam scriptoriam artem docuit, & fuit Adris quoque solitus interesse seruituti seu cultui religionis, usque dum ad maturorem etatem venit; quā superauit ac longè praecepsit in cultu religionis omnes sui etatis homines, posuitque ipsum Deus ideo prophetam, deduxitque super eum triginta libros, libros quoque Seth hereditate accepit, uti & Arcam, in qua cadaver Adam, super eum pax, & vixit labore manuum suarum, fuit autem Adris Sartor & primus, qui consuit vestes, & omni acus traiectione laudabat Deum & sanctificabat eum &c. quæ confirmat Vasiab in eadem Saracenorum historia, uti & Ismaël Schiahinscia.

ان ادريش اول من اخذ السلاح وجاحد في سبيل الله وقاتل في قاديل واول من نسب
النهايات و كانوا قبل ذلك يلبسون الجلود وهو اول من اذخر الميزان المكياب وعلم الدجوم

Quod Adris primus fuit, qui apprehenit arma & certamina in via Dei, pugnauit contra filios Kabel, id est, Cainā stirpe prognatos, & primus, qui vestimentis se induit, cum primò vestirentur pellibus, fuit quoque primus, qui pondereum, mensurarum, uti & Astrologicam scientiam penetrauit.

Obris anti- qvissimus fuit Henoch. Primus igitur Osiris & antiquissimus fuit Aegyptijs Henoch; certè ex citatis testimonij patet, omnia quæ Græci de Osiride, eiusque in genus humanum beneficijs scripserunt, de Henoch siue Adris scripsisse Arabes & Chaldæos. Verum cum hæc fusissimè pertractauerimus in secundo Syntagmate cap. 3. alijsque passim locis, illuc Lectorem remittimus; vbi parallela quādam comparatione vnius & alterius gesta, & beneficia in homines concessa demonstramus.

C A P V T I X.

De Dynastijs Aegyptiorum.

Manethon Sybennitæ historia de Dynastijs Egyptijs. *Manethon in libro actorum Regum Aegypti.* Requens apud priscos Historicos Dynastiarum Aegyptiacarum fit mentio, quarum tamen alium Authorem non habemus nisi Manethonem Sybennitam, Sacerdotem Aegyptium, quem ante tempora Alexandri, quicquid dicat Scaliger, in Aegypto floruisse comperio; siquidem illius crebram mentionem facit non solum Iosephus l. i. contra Apionem, sed & Hebræi lib. Iuchasin, eumque veluti antiquissimum Scriptorem, & fide dignissimum citant, ita ut & Arabum quoque scriptis is irrepererit. Iochaides quoque in suo Zohar huius mentionem facit, & quoties de Regib. Aegypti sermo est, hiscè verbis: *מןחותם בספר מלכי מצרים* concludit: *Manethon in historia Regum Aegypti*; vel etiam hiscè verbis: *מןחותם בספר ברונות מלכי מצרים* *Manethon in libro actorum Regum Aegypti*. Fuerunt autem duo alij huius nominis Authores Aegypti, unus Manethon Mendes, Sacerdos & ipse Aegypti, qui scripsit, quomodo preparanda sint, Cyphi, hoc est, suffumigia. Suidas: *Μανέθως μύριδης, ιερέος Αιγύπτου*. *Εγερτζή κατασκευή χυφών* Alter citato Suida teste: *Μανέθως ὁ Διοσπόλεως τοῦ Αιγύπτου*, *τεθενάτης φυσικούμικα, λογοτεχνικὴ διὰ τῶν καὶ ἀλλα τίνα αὐτονομῆ μητρα*. *Manethos ex Diopoli Aegypti scripsit physiologica apotelesmatica versibus, & alia quædam astronomica*. Huius monumenta in magni Ducis Hetruriæ bibliotheca conser-

conferuari audio. atque hic est, qui temporibus Augusti vixit; vnde multi decepti æquiuocatione nominis, hunc cum veteri illo nostro Dynastiarum Aegyptiarum compilatore confuderunt. Manethon igitur Sybennita noster historiam Aegyptiorum seu Regum breuissima descriptio complexus, in 32. Dynastias siue principatus digessit; quarum quindecim ut potè ex hominum memoria vnà cum diluvio deletas omisit, cœteris septendecim ex monumentis Aegyptiorum depromptas, eâ quâ potuit fide & diligentia descripsit; ex quo Africenus pleraque sua hausit, vti & Eusebius Pamphylus, & Iosephus contra Apionem, ex quibus deinde reliqui Authores Chronologi sua plerique decerpentes, & Manethonem in varia discerpentes, ita varie interpretati sunt, vt multi tantâ confusione perplexi, de veritate Dynastiarum, aut fide etiam Authoris dubitauerint.

Multi persuasum habent, hascè Dynastias, vti & innumera alia, occasione fabularum Aegyptiarum à Manethone introductas esse; si enim inquiunt decima sexta immediate post diluvium Dynastia agebatur, ergo quindecim iam præcesserant; sed hoc & temporum ordini, & sacris literis repugnat. Nam cuiuis, qui tantillum sapiat, constat, Ægyptios antiquiores minimè suisse principe & fundatore suo Misraimo, filio Chami & nepote Noëmi, neque eum ante diuisionem terrarum in Ægyptum profectum, aut ante confusionem linguarum, quæ in annum à diluvio cadit 275. à conditu verò rerum 1931. quare Dynastiæ illæ quindecim, quas ante Abrahamum ponit Eusebius, veluti commentitiæ habendæ sunt. Cùm retrò usque ad ipsum Adamum pertingere possent, ita arguunt Adversarij. Verum vt hæc lis tandem decernatur, & quid de Dynastijs Ægyptiorum, potissimum, quindecim istis omissis, sentiendum sit, iam tempus & locus postulat, vt agamus, ubi priùs aliqua ad nostros discursus facientia præsupposuerimus.

Suppono igitur primò. Primos ante diluvium Patriarchas, à primo humano generis Authore oretenus institutos, non in omnigenis duntaxat scientijs & artibus; sed & in politica viuendi ratione plurimū proficisse; ita Sethus ab Adamo patre, infusa & supernaturali rerum omnium scientiâ illustrato, institutus, docuit filium suum Cainan, & hic filium suum Malaleel, hic Iaredum, Iared denique filium suum Enoch, Enoch Mathusalam, Mathusala Lamechum, Lamech denique Noënum; & cùm simul vnà cum Patre eorum Adamo omnes ferè vixerint, verisimile est, scientias rerum artesque mirum in modum suisse propagatas. Quæ omnia ex Hebræorum, Chaldaeorum, Arabum aliorumque orientalium monumentis fusiùs in sequentibus ostendentur.

Suppono secundò. Homines ante diluvium longissimæ vitæ suisse, corpore valenti & robusto, naturâ adhæc fœcundos, salacissimos, & in libidinem projectissimos; ex quibus accidebat, vt in infinitum breui mundus multiplicaretur; ex quo iterum infero, tantam hominum multitudinem, in solo illo campo Damasco, qui Babyloniâ & Palæstinâ Syriâque cludebatur, consistere nullâ ratione potuisse; sed multiplicatis in immen-

Manethon
Sybennita
scriptor 32.
Dynastiarum

16. Dynastiæ
quales fuerint

Obiectio eō-
tra Dynastiæ
16. ante di-
luvium.

Solutio obiec-
tionis.

Doctrinarum
& artium pro-
pagatio.

Suppositio 1.
Hominum
ante diluvium
conditio.

Nouas colo-
nias querunt,
adeò totus
mundus fuit
habitatus.

Demonstra-
tio.

Numerus ho-
minum post
diluvium us-
que ad turris
constructionem.

Immensa ho-
minum mul-
tiplicitudo ante
diluvium.

Forma politi-
ca ante dilu-
vium an sue-
rit & qua-
nam?

immensum mortalibus nouas colonias querere coactos, non vicinas tan-
tum & contiguas Palæstinæ regiones, Agyptum, Asiam, Arabiam; sed
& remotiores, Persiam, Mediam, Indiam, atque adeò totam Asiam ma-
jorem, imò Europam & Africam occupasse. Quod ita demonstro, si enim
innumerabilis penè hominum multitudo spacio ducentorum annorum,
à diluvio videlicet usque ad exstructionem turris, ex oīto solummodo
hominibus prodijt, quam nos primò, suppositis quibusdam, ad hunc nu-
merum sequentem peruenire potuisse, inuenimus, 1247224717455.
Summa videlicet mortalium procreatorum à diluvio usque ad turrim
Babel:

Quæ summa tanta est, vt si in quadrato stetissent omnes isti homines,
ita vicini, vt singuli homines quadratum pedale occuparent, demonstro
vnum latus, huius quadrati occupasse 372. millaria Astronomica plūs mi-
nus, siue gradus cœlestes 25. ferè; atque adeò vniuersam Palestinam,
Babyloniam, vñā cum Armenia occupassent in uno quadrato, quæ meritò
paradoxa & incredibilia videri possent, nisi id fusè in turris Babylonicae
demonstratione ostendissemus; si igitur tanta multitudo annorum ducen-
torum spatio nasci potuit; quantam ante diluvium, spatio 1656 anno-
rum ab hominibus, vt dixi, longioris ætatis, corpore robustioribus, & ad
libidinem pronioribus polygamisque natam putabimus? Certè si à Chri-
sti nativitate usque ad hæc tempora, singuli homines ætatem suam produ-
xissent ad 100. 200. 300. 400. 500. & 800. annos, quemadmodum de
primis hominibus memorant sacræ literæ; arbitror tantam hominum
multitudinem nasci potuisse, vt illorum orbis terrarum non esset capax.
quæ omnia, suppositis primò quibusdam mathematico ratiocinio demon-
strari facillimè poterunt. Immensam igitur fuisse hominum ante dilu-
vium multiplicationem nemo dubitare debet, maioremque sine villa
comparatione, quam hiscè nostris seculis, atque consequenter omnes in-
sulas, partesque orbis terrarum occupasse, nemo prudens dubitare potest.
Multitudinem verò hanc, dico, sine capite quodam politico, aut forma
regni consistere nullâ ratione potuisse; vndè certuni est in singulis colo-
nijs Reges seu Duces quosdam fuisse communibus suffragijs electos, pe-
nes quos esset iudicandi, decidendi, singulaque administrandi potestas;
cùm sine capite Rempublicam aliquam, aut Regnum diù durare impossi-
bile sit, vt doctissimè probat Gregorius Tholosanus I. i. de Repub. Plato
quoque de legibus, Aristoteles I. 9. moral. alijque omnes, qui hanc mate-
riam pertractarunt. Quodsi barbaras gentes hoc nostro sèculo varijs in
orbis tetræ partibus detectas hoc dictamine politico præditas legamus,
quantò plūs primos istos Patriarchas diuinâ quadam sapientiâ cœlitùs
præditos?

Suppositio 3.

Politicus Sta-
tus ante dilu-
vium.

Suppono tertio. Filios Noëmi vñā cum patre à primævis istis pa-
tribus, omnem scientiam rerum quæ traditione, quæ scriptis participasse,
ac politicam viuendi rationem, aliaque ad humani generis conserua-
tionem necessaria dīdicisse, & omnia prout audierant & didicerant, ita filijs
suis post diluvium tradidisse. cum hominibus ita comparatum sit, vt quo-
ties

ties singularem rerum euentum, admirandumque alicubi contigisse cognôrint, summo desiderio, & insitâ quâdam curiositate eos, qui eidem præsentes fuere, audire cupiant; quantâ curiositate primos istos post diluvium homines Noëmi filios, de re omnium quæ vnquam contigerat, calamitosissima & maximè formidabili tanquam præsentes, & omnium oculatos testes examinasse putabimus? quantò studio de prioris mundi forma, & statu, ac conditione hominum, rebusque memorabilibus ab ijs gestis inquisiuisse credémus? certè qui hâc strictius examinauerit, fieri sibi vix posse persuadebit, vt non plurima ante diluvium gesta huiusmodi inquisitionum curiosarum occasione, postero mundo innotuerint, præfertim Ægyptijs, reliquis curiosioribus. Vnde

Suppono quartò. Inter finitimas gentes; semper huiusmodi rerum ante diluvium à primævis istis hominibus patrararum notitiam, tûm per traditionem, tûm per earundem in faxa inscriptionem posteris remansisse. Etsi varijs variorum relationibus cum tempore mutilata veritas, vti maximam in circumstantijs rerum varietatem passa est, ita maximam quoque ambiguitatis occasionem Historicis reliquerit. Vndè iterum.

Suppono quintò. Non tantùm ex Sacro textu nobis de rebus ante diluvium gestis constare, sed & ex profana quoque historia. Certè historiam de bello Athlantico, de quo Plato in Critia, ait Solonem ab Ægyptijs audisse, ante diluvium id contigisse. Secundò Iosephus l. 1. antiq. contra Apionem; lateres coctiles pro fiderum obseruatione inscriptos, ait 700. annis ante Ninum fuisse in Babylone repertos; de quibus nos alibi fusiùs. Tertiò ex Chaldæorum disciplinis, primi illi humani generis duces, ante Græcorum Monarchiam 34000. annorum menstruorum, qui 3634. solares annos faciunt, interuallo, literarum & Astronomiæ principia coluisse memorantur; hi autem per regnum Persicum, Babylonicum, & quinquè Scripturæ ætates diuisi, in Adami 151, Sethi 21. incurruunt. Quartum sumitur ex libris Henoch, è quibus Tertullianus integras paginas recitat. Quintum ex Rabbinorum monumentis, de duplii fame, quarum vnam contigisse memorant sub Adamo, ob enormia peccata filiorum Cain; alteram sub Lamecho ob scelera Gigantum; item de diluvio Enos, quo tertiam ferè hominum partem periisse referunt. Sextum ex Arabum monumentis, qui, vt initio dixi, non tantùm res gestas ante diluvium in Ægypto memorant, sed & Regum quoque nomina, vna cum gestis vniuscuiusque determinant, vti & le Dynastijs quindecim ante diluvium à Manethone omisis, veritatem luculentis verbis demonstrare videntur.

Scio multos esse, quemadmodum superiùs quoque memini, qui huiusmodi Dynastias meras nugas & commenta putent; quin & ego in hac opinione quoque me fuisse memini, donec Orientalium traditionibus, monumentisque instructior, tandem eas non ita commentitias ac multi putare possent, comperi; certum est, mentionem eorum apud Ægyptios fieri, vti & apud Arabes, quas idèò *الملك سليمان*, hoc est, *Principatus* *Egy-*

Suppositio 4.
Traditio re-
turn qui pro-
pagata.

Gesta homi-
num ante di-
luvium ex-
stant.

Dynastie Æ-
gyptiorum an-
te diluvium,
vera sunt.

Ægyptiorum, vocant, Aegyptiosq; ad normam Dynastiarum ante diluuium posteros instituisse Abenephi his verbis docet:

ومصر بن حام بن نوح هو أول الذي ملك في مصر وادعلم كل علوم من أبيه حام ونور على ذرع التي عليه نهر الملوكي قبل الطوفان لانه كان يسمى كثيرون من الناس بغير ومن صفة العلوم الذي كان ينظر أبيه قبل ان غرق الله الذي فيقال ان حام قبل الطوفان كان في مصر ودعا رجع اليها وهو كان عرف الملوكي ومن جردن بني فاجيل وادعلم منهم السحر والمحكمة والطلسمات

Misraim omnia sua instituit iuxta normam primorum ante diluuium hominum.

Misraim autem filius Cham filius Noë, ipse primus fuit Rex in Ægypto, didicitque omnem scientiam à patre suo Cham, & rexit Ægyptum iuxta normam Regnum Ægypti ante diluuium; audierat enim multa de administratione rerum, & qualitate scientiarum primæorū hominum, quos pater eius viderat, antequam Deus submergeret Mundum; & dicit, quod Cham ante diluuium fuerit in Ægypto, & post illud eo reuersus fit; cognoverat etiam Reges & gubernatores filiorum Kain, ab ijsq; primò didicit Magiam & incantationes, artemque idolorum construendorum, &c. Quæ omnia clariora sunt, quām vt explicari debeant. Fuisse autem ante diluuium Dynastias Ægyptiorū, Regesq; eandem administrasse, Arabes cum Ægyptijs (quorum in scientijs & artibus hæredes fuerunt) tradunt, verūm vt eorum doctrina in apertum ducatur, ipsa verba Authorum Arabica allegamus; ita igitur præter Salamas I. de mirabil. mundi: Mahumed Ben Almaschaudi apud Gelaldinum libro de historia regum Ægypti dicit, vti & apud Ismaëlem Sciahinscia quem non ita pridem, pro suo in Remp. literariam affectu mihi communicauit doctissimus Abrahamus Ecchellensis; Verba fideliter subiungo:

قال محمد بن الماسعودي أول من ملك مصر قبل الطوفان فقراؤس وكان على ما يائده والطلسمات فيقال انه اسمه امشوس وعمل بها عجائب كثرة منها انه عمل صنعين من حجر اسود في وسط المدينة اذا قدرها سارق لم يقدر ان يزول عنها حتى يسئلها حينها فادا اسلك جهنهم فادا دخل بينهما اخطبها عليه فيوحد وكان هرقة ملكه مائية وثمانون سنة

Dicit Mahumed filius Almaschaudi, primus ex Regibus Ægypti ante diluuium (qui absolutam Regni formam introduxit, primò filijs & Nepotibus Seth promiscuè tantum regnantibus) primus, inquam Rex fuit Nacraus artis sacerdotalis & Magiae peritus, dicitur quoque, nomen illi fuisse Amasus, fecit autem ope magiae mirabilia multa & magna, & primò fecit duo idola ex lapide in medio ciuitatis, & si contingaret hominem furti alicuius sibi concium ante eum comparere, non poterat is remouere se ab ijs, donec medius inter utrumque ponetur, amplexibusque eorum clausus captiuusque teneretur: fuit autem Regnum eius 180. annorum; Fuit igitur primus Rex Nacraus sacerdos, quid vero per artem sacerdotalem indicetur, in secundo Tomo Gymnasij hieroglyphici fusè tradetur. Ex quo patet, vti post, ita & ante diluuium magiam & artem sacerdotalem in Ægypto viguisse, quod quidem fieri non potuit, nisi per traditionem Cham filij Noë; pergit Chronicum suum prosequi Author:

فلمما مات فقراؤس ملك جهنم اجنبه ذئراً فكان كاذبة في علم الكهنة والطلسمات وبنبي

Primus Rex in Ægypto ante diluuium.

Idolum futurum reuelans.

I. Rex Nacraus 180. annis regnauit in Ægypto ante diluuium

وَدَنِيْ مُرِيَّنَهْ جَمِصُور وَسَمَاها صَلْحَهْ وَعَمَل خَلْف الْواحَاتِ قَلَاثَ مَدَنْ عَلَى اشْأَاطِينِ وَجَعَل
فِي كُلِّ مَدِينَهْ حَرَادِيزْ مِنْ الْحَكْمَهِ الْعَجَادِ

Et cum Nacraus fuisset mortuus, successit filius eius Nathras, fuitque sicut pater eius artis sacerdotalis, et Magiae peritus, edificauitque ciuitatem in Ægypto, quam vocauit Salcha, et fecit post Eluahat regionem tres ciuitates firmatas supra columnas, et posuit in singulis ciuitatibus munitiones, in quibus condidit sapientiam et mirabilia sua. Cui defuncto successit frater eius Mesram, quod hisce verbis docet Gelaldin :

Nathras II.
Rex Ægypti
post diluvium.

فَلَمَّا مَاتَ نَتْرَاسَ مَلَكَ بَعْدَهُ مَصْرَامْ وَكَانَ حَكِيمًا مَاهِرًا فِي الْكَهْنَهِ وَالْطَّلَسْمَانِ وَعَمَل أَعْمَالًا عَظِيمَهْ مِنْهَا إِذْ نَلَكَ الْأَسْدَ وَرَكْبَهْ وَيَقَالُ أَنَّهُ رَكْبٌ فِي عَرْشٍ وَحَمْلَتَهُ الْشَّيَاطِينُ حَتَّى أَذْتَهَا وَسَطَ الْبَحْرَ الْمَجِيظَ وَجَعَلَ فِيهِ قَلْعَهْ دِيَضًا وَجَعَلَ فِيهَا ضَنْمًا لِلشَّمْسِ وَزَرَدَ عَلَيْهَا أَسْمَهْ وَصَفَّةَ مَلَكَهْ وَعَمَل ضَنْمًا مِنْ ذَحَافِسَ وَزَرَدَ عَلَيْهَا إِذَا هُوَ مَصْرَامُ الْجَبَارِ كَاشِفُ الْأَسْرَارِ وَصَنَعَتِ الْطَّلَسْمَانِ الصَّدِيقَهْ وَأَقْمَتِ الصُّورَ النَّاطِقَهْ وَذَعَمتِ الْأَعْلَامِ الْهَادِيَهْ عَلَى الْبَحَارِ السَّاِيَلَهْ لِيَعْلَمَ مَنْ بَعْدِي إِذَا لَمْ يَمْلِكْ أَحَدٌ مَلَكَ

Et cum mortuus esset Nathras, regnauit post eum frater eius Mesram, fuitque sicut ceteri peritus artis Sacerdotalis et Magie, eiusque ope peregit res magnas, et dicitur quod demuerit Leonem, et equitauerit super eum, et dicitur quoque quod equitante ipso Rege, sedentem in throno dæmones eum portauerint, usque dum veniret ad medium Oceanum, et posuit ibi arcem candidam, et in eo idolum Solis, inciditque in eo nomen suum, et qualitatem regni sui, fecitque ex ære statuam, et incidunt super eam, Ego Mesram ille Gygas fortis, et potens, reuelans secreta, et feci talismata varia, et imagines loquentes constitui, erigendarum imaginum peritus; figuram horrendam supra mare fluens, ut sciret qui post me venturus est, nullum mibi Regem similem futurum, et cetera. Atque ex hac descriptione patet luculenter, posteros Ægyptios omnem illam idolorum contendorum, artisque expiatoriæ rationem, ut et oraculorum scientiam à primævis, Chamo propagatore, accepisse, pergit Author :

III. Rex Me-
sram Gygas
equitabat
Leonem &
multa mira-
bilia perage-
bat.

ذَمِ مَلَكَ بَعْدَهُ خَلِيفَتَهُ عَيْكَامُ الْكَهْنَهِ فَيَقَالُ أَنَّ ادْرِيسَ هَلِيَّةَ الْسَّلَامِ رَفِعَ فِي أَيَّامِهِ ذَمِ مَلَكَ بَعْدَهُ عَرْبَاقَ فَيَقَالُ أَنَّ هَارُوتَ وَمَارُوتَ كَادَا فِي زَمَانِهِ ذَمِ مَلَكَ بَعْدَهُ حَصَبِيلِيمَ وَهُوَ أَوَّلُ مَنْ عَمِلَ مَقْيَاسَ الزَّيَادَهِ النَّبِيلِ وَنَلَكَ إِذْ جَمَعَ أَصْحَابَ الْعِلُومِ الْهَنْدِسَهِ وَعَمَلُوا لَهُ بَيْتًا مِنْ رَخَامٍ عَلَى حَافَهِ النَّبِيلِ وَجَعَلَ فِي وَسْطِهِ بَرَكَهَ مِنْ ذَحَافِسَ صَغِيرَهْ فِيهَا مَا مُوزُونَ وَعَلَى حَافَهِ الْبَرَكَهِ فَقَادِيَانَ مِنْ ذَحَافِسَ فَكَرْ وَافِي وَادِي كَانَ أَوَّلُ الشَّهْرِ الَّذِي يَزِيدُ فِيهِ النَّبِيلُ فَتَنَحَّ الْبَيْتَ وَجَمَعَ الْكَهْنَهَ فِيهِ بَيْنَ يَدِيهِ فَتَكَلَّمُ رُوسَا الْكَهْنَهَ بِكَلامٍ لَهُمْ حَتَّى يَصْفِرَ أَحَدُ الْعَاقِبَيْنَ فَانْ صَفَرَ الذَّكَرُ كَانَ المَادِمَا وَانْ صَفَرَ الْأَذْنِي كَانَ الْمَادِمَا وَيَعْتَدُونَ لَرَ لَكَ وَهُوَ الَّذِي دَهِيَ الْقَنْظَرَهُ الَّذِي جَبَلَهُ النَّوْدَهُ عَلَى النَّبِيلِ

Deinde regnauit post eum V. carius seu successor Aikam sacerdos, et dicitur quod Idris super eum pax, sublatus est in diebus suis; tum regnauit post eum filius eius Ariak, et dicitur, quod tempore huius Regis fuerint Haruth et Maruth; deinde regnauit post eum Hasilim, et ipse primus, qui fecit Nilometrum incrementi et decrementi Nili, et ideo peritos scientiarum et Geometriæ congregauit, et fecerunt sibi domum ex marmore supra ripam Nili, et posuit in medio eius piscinam parvam, in qua aqua erat ponderata, et supra oram piscinæ due aquilæ ex

IV. Rex He-
noch subla-
tus est.
V. Rex Ariak
Rex V. I. Ha-
silim Nilome-
trij fabrica-
tor.

Praetigia
Sacerdotium
Ægyptiorum.

ere mas & fæmina, & cùm esset primus mensis, quô exuberaret Nilus, aperiebatur domus, & congregabantur in ea sacerdotes coram eo, & principes sacerdotum obmurmurabant in tantum nonnulla verba, donec sibilaret una aquilarum; & si sibilaret mas, aqua sufficiens futura erat; si fæmina, aqua deficiebat, is quoque fuit, qui pontem in regione Nubie ædificauit supra Nilum.

Ex hac descriptione quoque patet, mathematicas artes, vel ante diluvium, quam maximè in usu fuisse, Magiam quoque & oraculorum, artemque sacerdotalem, quam posteri tantâ deinde contentione promouerunt; sed sequamur textum historiæ:

وَمَلْكٌ بَعْدَهُ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ هُوَصَالِ وَيُقَالُ أَنَّ ذَوَحَ غَلَيْهِ الْسَّلَامَ كَانَ فِي وَقْتِهِ وَمَلْكٌ بَعْدَهُ
وَلَدَةٌ قَدْرُ سَانِ وَمَلْكٌ بَعْدَهُ سَرْقَاقِ وَمَلْكٌ بَعْدَهُ أَدْنَهُ سُورِيَّ
وَهُوَ أَوْلَى مَنْ جَبَّى لِلْخَرَاجِ بِمِصْرٍ وَهُوَ الَّذِي دَنَى الْهَرَمِ وَلَمَّا مَاتَ دُفِنَ فِي الْهَرَمِ وَدُفِنَ مَعَهُ
جَمِيعُ أَمْوَالِهِ وَكَنْزَوْرَةٌ وَمَلْكٌ بَعْدَهُ أَدْنَهُ هُوَجِبَتِ وَدُفِنَ أَيْضًا فِي الْهَرَمِ وَمَلْكٌ بَعْدَهُ
مَنَاوِسٌ وَقَيْلٌ مَنْقَاوِسٌ وَمَلْكٌ بَعْدَهُ أَدْنَهُ أَفْرُوسٌ وَبَعْدَهُ أَدْنَهُ مَالِيَّنْوَسٌ وَبَعْدَهُ أَدْنَهُ عَمَّةٌ
فَرْغَانٌ وَفِي أَيَّامِهِ جَاهَ الظَّوْفَانَ وَجَرَبَ دِيَارَ مِصْرَ كَاهَا وَرَأَلتَ مَعَامِلَهَا وَعَجَادِهَا

VII. Hufal,
VIII. Tatra-
fan.
IX. Sarkak.
X. Sabaluk.
XI. Surith
pyramidum
ædificator.
XII. Hugith.
XIII. Manaus.
XIV. Aphrus
XV. Malinus
XVI. AbuAma
Pharaun vi-
tius.

Et regnauit post eum vir nomine Husal, & dicitur Noë fuisse in diebus eius, & regnauit post eum filius eius Tatrasan, & regnauit post eum Sarkak, & regnauit post hunc filius eius Sabaluk, & postea filius eius Surit, & hic primus fuit, qui fodit canales in Ægypto, ædificauitque pyramides, mortuusque sepultus fuit in ijs cum omnibus bonis & thesauris suis; regnauitque post eum filius eius Hugit, & hic quoque in pyramide sepultus est, & regnauit post hunc filius Manaus, & dicitur quoque Manakaus, regnauitque post eum Aphrus, & post hunc Malinus, deinde Abn Alia Pharaun ultimus Dynasta, in cuius diebus venit diluvium, & deuastauit omnem habitationem Aegypti, & deleuit omnia opera, & mirabilia eius.

Atque hæc est Chronologia Regum Ægypti ante diluvium, quam hic totam describere volui, ut & Arabum placita circa inexplorabilem antiquitatem temporum innotescerent criticis nostri temporis; Et quamvis non ignorem, hæc omnia eo loco apud nostri temporis philologos futura, quo omnia ξύνεται; nolui tamen ea omittere, cùm quia historiæ sunt Latinis incognitæ, tūm quia nescio quam veritatis scintillam, etiam sub huiusmodi barbararum relationum fauillis latentem competi; vt proindè non omnia, quæ fabulas & commenta redoleant, respuenda putem. Multa habent Arabes, Latinis, Græcisque incognita, quæ si peritorum industria publici iuris fierent, næ breui magnam Reipubl. literariæ, in multis hoc usque inter Authores controversis, accessionem futuram sperarem. Sed de his alibi fusiùs. Nunc igitur visà normâ gubernationis Regum ante diluvium, modò eandem & post diluvium parumper contemplemur. Vides igitur Arabes in sua Chronologia tot ante diluvium Reges seu Dynastias ponere, quot Manethon omiserat, videlicet quindecim; ita vt hæ quindecim Dynastiæ pulchrè connectantur primæ post diluvium, quæ secundum Manethonem est XVI. siue Thebaorum.

Connexio
Dynastiarum
ante diluvium
cum ijs post
diluvium.

De Regibus Aegypti post diluuium secundùm Arabes.

Arabs in quibusdam cum Latinis Græcisque conueniunt, in quibusdam discrepant; & de Dynastiarum serie secundum mentem Græcorum, tunc ex professo tractabitur, vbi prius seriem earundem iuxta Arabum Chronologorum sententiam paulò vberius discusserimus. Ita igitur referunt apud Gelaldinum Abdalhakem, Anbahni, Othman ex Salcha, Anbahni, Lahaia, Ben Gabasch, Alkatbahni, Abdalla Elsaiana, Ismaël Sciaïnscia:

كأن أول من سكن مصر بعد الظوفان ييصر بن حام بن ذوج وهو ابو القبط
فهذا منف وهي أول مدينة عمرت بعى الغرب هو ولد وهم ثلاثة ذفينا قد دلغاوا
وتزوجوا وبين ذلك سميت ماءة ومائة بلسان قبط ثلاثة وكان ييصر بن حام بن ذوج
وقد كبر وضعييف وكان مصر اكبر ولد وهو الذي ساق ادوة وجميع اخواته الى مصر
وذروا بها ويمصر جن ييصر سميت مصر فحاز له ولد ما بين الشجرتين خلف
العربيش الى اسوان طولا ومن ذرقة الى اديلة حرض

Primus, qui habitauit Aegyptum post diluvium, fuit Beithir vel Bosiris filius Cham; filij Noë; & hic pater fuit Copti, & habitauit Memphis, quæ etiam prima ciuitas fuit habitaat post Ghorab; fueruntque ipse & filius eius numero triginta animæ iam matrimonio coniunctæ, & ideo Memphis vocatur lingua Aegyptiaca &c.
eeue hoc est, triginta; fuit autem Bithir filius Cham iam magnus at infirmus; Mesra vero fuit maior filius eius, & hic est, qui deduxit patrem suum, & omnes fratres suos in Aegyptum, & incoluerunt eam, & à Mesra seu Aegypto filius Bosir, fuit dictus Mesra siue Aegyptus; diuisitque sibi et filijs suis quicquid est inter Alschachartin retro Algharisch usq; in Espan in longum, et quicquid est à Barka usque in Ailam in latum. Porro defuncto Beithir successit ei Mesra, hic sibi diuisit filijsque suis singulis vnam partem ex Aegypto; cum verò multiplicarentur filij eius, & filij filiorum, iterum eius, subdivisit priores partes: & partem quidem dictam dedit Copt filio suo, & habitauit ibi, dictusque est inde Copt, seu Aegyptus: Quicquid verò fuit infra & supra Copt usque in Esmun, tam in ortum, quam occasum, id cessit Esmun filio, habitauitque ibi nominatus ab eodem. Athribi verò quicquid inter Memphis & Sai, habitauitque ibi Atrib, nominatusque est ab eodem. Diuisit verò Sai, quod est inter Sai & mare, habitauitque ibi, nominatusque est ab eodem. Defuncto verò Mesra successit Coptus siue Aegyptus, à quo vniuersa terra Aegyptus denominata est, sicuti à Mesraim Mesra; & hic ædificauit pyramides, & cum multis annis regnum administrasset, defunctus est, successitque in locum eius frater eius Esmun: ita enim ait Abdalla Ben Gheled:

فتدوبي قبظ فاستخلف أخاه اشمن ثم توفي اشمن فاستخلف أخاه ادريلب فاستخلف
أخاه صما ثم توفي صما فاستخلف ادنه ادريليس او قدارس قال غيرة وفي زمانه بعث
صالح عليه السلام ثم توفي قدارس فاستخلف ادنه مليبو ثم توفي فاستخلف ادنه
حدر جتنا ثم توفي فاستخلف ادنه كلذن فملكهم ذجو مباينة همسة ثم توفي ولا ولد له
فاستخلف

I. Rex Ægypti post diluvium Beithers filius Cham.

Memphis E-
gyptiacè Mo-
fis quid signi-
ficet a

H. Rex Mc-
Graw

**Coptus pyramidum zdi-
ficator.**

فاسنتختلف اخاه ماليا ثم قوفي فاستختلف ابنته طوطيس فهو الذي وهب حاجز لنهار امرأة ابرادهم للخليل عليه السلام ثم قوفي فاستختلف ابنته عهاز ابنة حزوذا ولم يكن لها ولد غيرها وهي أول امرأة ملكت ثم قوفت فاستختلفت ابنته عهاز الفا ابنة ماموم بن مليبا وعمرت دهرا طويلا وكثرروا وسموا ارض مصر كائنا وطمعت فيهم العمالقة فهم من ولد عملاق بن الوليد بن سنم فتوفي الوليد فملك بعده ابنه الرadian وهو صاحب يوسيف فاخراجة من السج

Defuncto porrò Copto successit frater eius Eschmen; deinde huic frater eius Atrib, et huic Sai frater eius. Defuncto verò Sai successit filius eius Adris vel Tadaras; dicit alius quidam, quod hoc tempore vixerit Saleh propheta. Iterum defuncto Tadaras successit ei filius eius Maliu, et huic defuncto filius eius Harbata, deinde defuncto Harbata successit filius eius Kolken, et imperauit Aegyptijs ferè centum annis; deinde defuncto, cum ei non esset filius, successit frater eius Malia, et huic successit filius eius Tautis, et hic fuit iste Pharao, qui detinuit Sarām و سارام و xxorem Abrahæ detinuit.

Rex Aegypti tempore Iosephi quis?

Pharaonicum imperium.

ثم مات الرadian بن الوليد وملك بعده دارم وفي زمانه قوفي يوسف عليه السلام

Defunctoq[ue] Alrian ben Alualid, post eum regnauit Daram, cuius diebus Ioseph, super eum pax, defunctus est.

Postquam verò Deus extinxit Pharaonem & exercitum eius in mari rubro, Arabes dicunt, totam Aegyptum viris illustribus, & dignitatis Regiae capacibus viduatam, in Principem elegisse fœminam superstitem Pharaonis filiam, mulierem sagacem, & multa prudentiâ conspicuam; sed audiamus de hiscè differentes Ben Lehiaia, & Abdalla, Ben Geled, apud iam sàpè citatum Gelaldinum:

ثم اغرق الله فرعون وجندوه وغرق معه من اشراف مصر واكابرهم وجوههم اكثر من الفي الف فبيقيت مصر بعد فرقهم ليش فيها احد من اشرافها ولم يبقها فيها الا العبيد والاحرار والنسا فاعظم اشراف اهل مصر من النساء ان جولين منهم احدها فاجتمع رايهم على ان يولين امراة منهم يقال لها دلوكة ابنة زابو كان لها عقل ومعرفة تقارب وكانت في شرق منهم وموطن وهي يوميدين جنت مابية سنة وستين وملكونها فخافت ان يتغناولوها ملوك الأرض وجمعت النساء الاشراف وقالت لهن ان بلادذا لم يكن يطمع فيها احد ولم يقدر عينه عليها وقد فعل اكابرها واشرافها وذهب السعدرا الذين كانوا يفوي بهم فقد رأيت ان اجي حمنا اهدق به جميع بلادنا واضع

*Regina Egy-
pti filia Pha-
raonis post
egressum fi-
liorum Israël
ex Aegypto.*

وأضع علىية المغارس من كل ذاهية فإذا لا من ان ينظم فيما الناس فبمن حزارا
احتاط به على جميع ارض مصر كاها المزارع المدينت والقرى وجعلت دوافع خليجا
يجري فيه الماء واقامت القناطر والنزع وجعلت فيه مغارس ومسالح على كل ثلاثة
أميال مغارس رجلا واجرت عليهم الأرزاق وامر لهم أن يحرسوا بالغارس واحداً اذهم
أحد يخربه ضرب بعضهم الى بعض بالغارس واحداً لهم للخبر من اي وجع كان في ساعة
واحدة وذروا في ذلك فمنعت بذلك مصر من اراده

Deinde submersit Deus Pharaonem, & exercitum eius, perdidit cum eo simul omnes Principes & Magnates Ægypti, ultra millem millia, mansitque tota Ægyptus post hanc cladem priuata viris illustribus & Magnatibus, neque manserunt, nisi mancipia & liberti, & mulieres seu vxores virorum illustrium, qui perierant, viduae; & iussum fuit, ut præficerent ex ipsis unam, congregatisque maioribus eorum, in dominatricem eligunt ex ipsis unam nomine Daluka filiam Zabu, prudenter & notitiam rerum conspicuam, loco & familiâ illustrem, tunc 160. annorum etatem agentem. Hæc regno præfecta, congregatisque mulieribus illustribus ita allocuta est eas: Cùm Regio nostra varijs inimicorum incursum sit obnoxia, mature de occurrentibus difficultatibus liberandum duximus. Quare ne quis imposterum eam concupiscat, aut oculos in eam coniiciat audiens, præsertim postquam maiores & illustres nostri perierunt, magia quoque nostra recesserit, cuius subsidio opera tam splendida operabantur. Nunc verò cogito ædificare munitionem, quæ totam regionem nostram circumdet, & ponere in ea custodias in omnibus finibus, & sic non credo, quod nos desiderabunt homines; & edificauit murum seu maceriam, quæ circumdedit totam terram Ægypti, ciuitates commeatu sufficienti instruens, fossis seu amnibus quoque suis adornans, fecit quoque pontes & varia diuerticula, in quibus posuit custodias & arma; singulisque tribus milliaribus custodiam, & inter eas singulis alijs milliaribus custodium parvam, posuitque viros & mercenarios stipendio conductos, & commendauit eis curam & custodiæ singulorum locorum, iussitque, ut cum venerint inimici, darent signum pulsus unius custodie ad alteram, & sic unius horæ spatio pulsibus ab una ad alteram continuatis, omnes custodiae certiores redderentur de inimici aduentu, hi verò videntes haec, discent abstinere ab Ægypto. Legimus alias quoque in Ægypto mulieres regnasse; quarum quidem dominium diuersi diuersis temporibus assignant; Certè post Pharaonis exercitusque eius in mari rubro summersionem, verisimile est, mulieres reliquas aliquantum regnasse, si quidem non profani tantum, sed & omnes ferè sacri scriptores existimant; Pharaonem in Israélitarum persecutione, omnes magnates & illustriores Principes comitatos suisse; vnde illis pereuntibus regnum iure in superstites mulieres deuolutum est. Sed de his vide in sequentibus plura. De Magicis quoque operibus huius Reginæ, quibus inimicos ab Ægypto arcebat, alibi sufficiens locuti sumus. Deinde pergit Abdalla Ben Geled reliqua:

وملكتهم دلوكة دنت زدعاشرین سنة قبل ابراهيم جمضر حتى بلغ من ابدا اكابرهم
واشرافهم رجل يقال له دركون بن جطلوس وملكوه عليهم ثم مات دركون واستخلف
ابنه طودس ثم توفي فاستخلف اخاه لقاوس فلما دمكت الا ثلات سنه حتى مات ولم
يترك

Daluka mu.
lier præst
Ægypto.

Post submer-
sionem Pha-
raonis Regnū
Ægyptiū
deuolutum
est ad fo-
minas.

پندرک ولد افاستخلف اخاه مردیما دم توفی فاستخلفن وله استهمارش و تکبر و شفک والطهر الگا حشہ فاعظهموا ذلک واجمعوا على خلعة فخلعوه وقتلوا وبايعوا رجلا من اشرافهم يقال له بطلوس بن منکایل فسلکهم اردعین سنه ثم توفی فاستخلف ابنة بالوس دم توفی فامستخلف اخاه مذاکیل فسلکهم زمانا ثم توفی فاستخلف ابنة دوله فسلکهم مایه وعشرين سنه فهو الاعرج الذي سبی ملک بیت المقدس فقدم به قبله بعد فرعون فطاغی فقتله الله وصرعه دب وقت هنقد فیان

Post feminas
resumpsit im-
perium.

1. Darkun.

2. Iudes.

3. Lakis.

4. Marnia.

5. Estmarres.

6. Bathulus.

7. Bulus.

8. Manakiel.

9. Bula sive
Sesach He-
breorum.

10. Karkura.

11. Lachis.

12. Phuis.

Id est, Et gubernauit Daluka filia Zabu viginti annis, donec veniret ex Magnatibus vir quidam nomine Darkun filius Batlus, quem præfecerunt sibi, defunctoque Darkun successit filius eius Iudis, et huic defuncto frater eius Lakos, et completis 30. annis mortuus est, neque reliquit filium; successitque frater eius Marnia; deinde defuncto eo successit filius eius Estmarres, qui propter enormia scelera tandem luxatis membris interemptus est; suffeceruntque ei virum ex maioribus nomine Bathulus, filium Menkiel, præfuitque ipsis 40. annis; deinde defuncto hunc successit filius eius Bulus; deinde Bulo successit frater eius Manakiel, et imperauit ipsis usque ad tempora nostra; mortuus est autem Manakiel, et successit ipsi filius eius Bula, imperauitque ipsis 120. annis, et hic fuit claudus, qui captiuum duxit Regem Hierosolymæ, et fecit ipsum sibi seruire post Pharaonem, et intumuit superbiā et arrogantiā, percussitque ipsum Deus lepra, inuasitque ipsum Ursus, contritaque ceruice interfactus est. hæc ille. Miror ego, quod Author in multis huius Chronologiaz locis hâc voce vtatur زامنا Zamena, hoc est, temporibus nostris; ex quo colligo, Gelaldinum, habuisse historicos antiquissimos, qui istis ipsis temporibus vixerint, & diligenter omnia explorarint; quod si sic? certè inferre possumus, Authorem huiusmodi vixisse temporibus Salomonis, quibus etiam viuebat ultimus hic Rex Estmarres; sed hæc coniecturæ sunt.

Porrò refert Abn Abdelhakem ex Kaab elachbar, quod, hic defuncto Salomone inuaserit Hierosolymam, auroque onustus redierit in Aegyptum; successit autem huic Bulæ filius eius Marnius & imperauit temporibus nostris; huic verò defuncto successit filius eius Karkura, & postquam ipsis præfuisset 60. annis defunctus est, successitque in locum suum frater eius Lachis vel Lakis; de quo multa referuntur exotica circa incantationes, vti de palatio, quod quicunque aliquid inde auferrent, redderentur impotentes & steriles &c. Porrò defuncto Lachis successit filius eius Phuis, & regnauit in Aegypto eo ipso tempore, quo Nabuchodonosor iuit contra Hierosolymam; atque huc usque continuant priscorum Aegyptiorum Historias, Arabes. Quæ tempora recte incident in annos Vrbis conditæ; sequuntur deinde Regum Persiarum gesta in Aegypto, quæ nos studio oinittimus, ne Lectori exoticis huiusmodi nominibus tedium pariamus. Atque hæc Arabum historia, si cum Græca conferatur, ita diuersa videbitur, vt ne quidem vestigium sit, in quo conuenire videantur, nomina enim Regum vti prorsus diuersa, ita rebus gestis discrepant quam maximè. Volui tamen totius historiæ rationem hinc adiungere, vt si cui animus esset ad unam cum altera conferendam, occasio ei non deesset. His igitur ita consideratis, nunc ad ipsum Dynastiarum descriptionem magis particularem transeamus.

Series Regum Aegypti ab Orbe condito usque ad uniuersale Orbis diluvium secundum relationes Arabum.

Reges Aegypti ante diluvium.

		Duces primæui mortalium, siue Patriarchæ generis humani,	Gesta	Anni Mundii
1	ادم عليه السلام	Adam, super eum pax,	Supernaturali scientiâ præditus instruit suos filios in scientijs ad generis humani conseruationem necessarijs.	
2	شیث	Seth		130
3	قینان	Kainan	Geometria, & Astronomia florent.	300
4	مهلیايل	Mehaliel		500
5	دره	Iared	Hæreditat libros scientiarum ab Adamo filijs traditarum.	
6	حنوخ هو ادرس	Henoch, Idris, Osiris, Hermes,		1000

متوسلم	Mathusalem	Politica viuendi ratio sub hisce in Mundum introducitur, quam Cainitæ corruperunt.	
لماک	Lamech		
ذوچ	Noë		
	Hi tres vltimi defunt in Historia Arabum.		1056

Reges

Reges Aegypti qui prodierunt ex stirpe Cain, sunt sequentes.

Nume- rus Re- gum	Nomina Regum Arabica	Eorundem La- tina	Gesta	Anni Mun- di
1	ذقراوس او امسوس	Nacraus, Amasus,	Sacerdos & Magus .	De an- nis ho- rum.
2	ذتراس	Natras	Sacerdos & Magus.	Regū , seu Dy-
3	مصرام	Mefram	Sacerdos & Magus.	nasti- a
4	اريماق	Ariak	Tollitur sub hoc Rege Henoch.	rum , & quo anno ,
5	حصيليم	Hafsim	Inuentor Nilometrij,	& quā- tum
6	هوصل	Husal	Sub hoc natus est Noē	quisq; regna- uerit ,
7	تترسان	Tetrasan	Primus canales & fos- fas pro Nilo dedu- cendo fecit .	nihil dici- tur a-
8	سرقاق	Sarkak	Pyramidum erector.	pud A- rabes .
9	سهلوق	Sahaluk		
10	سوريد	Surid		
11	هوجين	Hugith	De his sex Regibus ni- hil memorabile re- fertur .	
12	منوس	Menuſ		
13	افروس	Aphrus		
14	ملينوس	Malinus		
15	ابن عمدة فرغون	Abn Ama Pha- raun	Sub hoc venit dilu- uium .	1656

Hic Diluvio interruptæ sunt Dynastieæ Aegypti.

Reges

Reges Aegypti post diluvium.

Primi Duces & Patriarchæ humani generis post diluvium fuerunt

| Noë | Sem. | Cham. | Iaphet | vtriusque Mundi spectatores,

Atque hi scientias & artes ante diluvium, vt & historias, resque gestas tradiderunt filijs suis, & hi reliquæ posteritati.

Cham filius Noë primus Coloniæ Ægyptiacæ Author.

<i>Reges Aegypti post diluvium secundum Arabes.</i>			Anni Mundi.		
1	جیصر دن حام	Beithir alias Busiris	Authores Magiæ, & dini-nationum.	Anni Mundi	Post diluvium
2	عصر دن جیصر	Mesra, Osiris II. filius Beither	Memphis conditor & primus Pharao.	1758	151
3	قبط	Copht	Ab hoc Ægyptus dicitur		
4	أشمون	Esmun	Fundatores urbium Esmun,		
5	اقریب	Atrib	Atrib, Sai.		
6	سا	Sai			
7	ادریس	Idris, Osiris III.	Variarum rerum inuenteres		
8	ملیو	Maliu			
9	هربطة	Harbata			
10	كلکن	Colchen			
11	مليا	Malia			
12	طوطح	Tautis, Mercurius	Hic detinuit Saram vxorē Abraham.	1810	180
13	جزودة امراء	Hazupha			
14	امهاز الفا	Amhaz Alpha	Hi ex stirpe Amelec. Ioseph Ægypti		
15	الوليد	Alualid		2669	1055
16	الرجان	Alrian			
17	درام	Daram			

Hic post Pharaonis & illustrium virorum Aegypti in mari rubro submersionem, incipit Regnum mulierum, quod 160. annis durauit, primaque Aegypti Regina fuit.

	دلوکا	Daluka	Muniuit Aegyptum contra hostes, & Magiam exercuit	Anni Mun- di 2027	Post di luuiū 1071
--	-------	--------	---	-------------------	--------------------

Post fœminarum imperium primus resumpst.

1	درکون	Darkon	Iudices		
2	تودس	Tudis		2927	1261
3	لقيس	Lakis	Dauid		
4	مرنيا	Marnia			
5	اشتمارس	Estmarres	Salomon		
6	بطولس	Batulus			
7	جلوس	Belus			
8	منكيل	Menakiel			
9	دوله	Bule			
10	قرقرة	Carcura	Sefach, Hebræorum Tempore Regum Israël		
11	لناس	Lachas			
12	فویس	Phuis	Sub hoc Ifaias Propheta occiditur	3281	1586

Finis Chronologiæ Arabicæ.

C A P V T X.

De Regibus Ægypti, eorumque successione, & rebus
gestis, iuxta Menethonem, Africanum, Eusebium,
aliosque.

CVm iam molestâ Nili inundatione defatigatus è cœteris difficultatum fluctibus emergere me posse considerem. Ecce noui scopuli, noua seſe vndique offerunt præcipitia, tantò periculosiora, quanto magis sunt ardua & confragosa; quæ tamen nisi superentur, propositi nostri scopum integrè & perfectè, vt attingamus, tam difficile est, quam incerta sunt, in huius campi scopulis, & præcipitijs superandis conamina.

Exhibit autem hos scopulos Regum Ægypti Chronographia; quam mutilam atque adeò imperfectam mancamque reperio, vt in ea facilis quos allegare, quam quos sequi debeam, sciam. Tanta est opinio-
num varietas, tanta scriptorum dissentientium perplexitas, tam varia, & multiplex, quæ succendentibus temporibus facta est, proprietum Nomini-
num corruptio; temporum adhæc, annorumque priscis Ægyptijs vſita-
torum adeò incognita disciplina. Ad hoscè igitur difficultatum scopulos superandos alas mihi animumque addere potuit, insita mihi à natura, in huiusmodi rebus eruendis propensio, quæ exstimulatus nullū non moui lapidem, vt & hunc Isthmum perfringerem, cùm verò sine temporum scientia id neutiquam fieri posse viderem; mox ad antiquas Hebræo-
rum, Græcorum, & Arabum Chronologias perſcrutandas animum adieci; vt comparatione horum cum Berosi, Manethi, Herodoti, Diodori, Philonis, Iosephi, Eusebij monumentis institutâ, annorum quoque ac sæ-
culorum, quo quisque vixerit, quæuè laude digna gesserit, demonstrato curriculo, Oedipus noster Ægyptiacus ijs illuminatus, maiori certitu-
dine ac rerum connexione in gryphis ac hieroglyphicis ænigmatibus eruendis soluendisque procederet.

Dificultas in
Chronologia
Ægyptiorum
maxima.

D Y N A S T I A

Siue Regnum Deorum,

C H A M

Primus Dynasta Ægypti.

Anno post conditum orbem bis millesimo ducentesimo quadragesi-
mo secundo iuxta 70. Interpretes, vel 1656. iuxta communem
computus Hebræis vſitati rationem; cùm post vniuersalem illam or-
bis destructionem genus humanum, per trigeminorum Noë liberorum
stirpem longè latèq; propagatum, ea quotidiè incrementa sumeret, vt in
72. familias iam assurgens, omnes circumiacentium locorum districtus oc-

Divisio gentium

CAP. X. 84 OEDIPI AEGYPTIACI TEMPLVM ISIACVM

cuparet. Principes ac Duces familiarum, Babylonij oris tanta hominum multitudine incapacibus, deductâ secum filiorum propagine, in alias & alias orbis partes ad nouas colonias constituendas. secedere compulsi sunt.

Cham pri-
mus Aegypti
colonus.

Cham ex Aegypto colo-
niis per Afri-
cam deduxit.

Cham Zoroa-
stres Magia-
reptor.

Berosus l. 3.
antiquit.

Scelera Cham-
mi.

Chemesenua
quid?

Genebrardus

In hac itaque prima filiorum Noe disiunctione, sicuti Semo Asia, Europa Iapheto; ita Africa, cuius veluti vestibulum Aegyptus est, Chamo in portionem obtigit. In Aegypto itaque Chamus primus mortalium, cum ea habitationi hominum maximè consentaneam, ac rerum copiâ affluentem comperisset, fixit tentoria. Verum enim verò hominibus, siue seculi id exigentis necessitate, siue Nili fœcunditate, ac vbertate prolificâ, in immensum breui iterum multiplicatis, numerosaque filiorum propagine vndiquaque diffusa, cum Aegypti seu Mesraim angusta claustra, vim hominum continere non possent; Chamus, relictâ Cusio filio, Aethiopia, Aegypto resignatâ Mesraimo, Phuto Lybiâ, Chanaano Phœniciâ ipse adductâ secum Nepotum turbâ maxima in Persiam (quæ tunc temporis totam illam oram Aegypto ab oriente finitam, quam modò Arabiam, vocamus, comprehendebat) ac deinde in Mædiam, nouas colonias constituturus, migravit; ubi Bactriam urbem, à quo & tota prouincia & ipse nomen posteà meruit, condidit. Atque hic est celebris ac famosus ille Bactrianorum Rex Zoroastres nomine, Magiæ & omnis superstitionis primus Author & inuentor, primus Aegyptiorum Saturnus & Osiris, Persarum Oromasdes, Cœli filius, à quo Aegypto posteræ χριστιæ nomen mansit, totius Aegyptiacæ idolomaniae radix & fundamentum; de quo sic in fragmentis Berosi legitur: *Erat illi, inquit, filius ex tribus primis adolescentior Cham; qui semper magice ac veneficæ studens, Zoroastris nomine consecutus erat; is patrem Noam odio habebat, quia alios ultimogenitos ardentius amat; se verò despici videbat, potissimè verò idem infensus erat patri ob vitia. Itaque naclus opportunitatem, cum Noa pater madidus iaceret, illius virilia comprehendens, taciteq; submurmurans carmine magico patri illusit, simul & illum sterilem perinde atque castratum effecit. Et paulò post: At verò Chem, cùm publicè corrumperet mortale genus, afferens & re ipsa exequens, congregendum esse, uti ante inundationem, cum macribus, sororibus, filiabus, masculis, & brutis, & quouis alia genere. Hinc eieclus à Iano pyssimo & castimonia, atque pudicitia conspicuo, sortitus est cognementum Chemesenua, id est, Cham infamis & impudicus, incubus, propagator. Est enim Esen apud Scythas Arameos idem quod infamis, & impudicus. Enua verò tum impudicus, tum propagator. Eum inter homines huius dogmatis fecuti fuerunt Aegypti, qui sibi illum suum Saturnum inter Deos adolescentiorem fecerunt, & ciuitatem illi posuerunt, dictam Chem Myn, à qua ad hanc ætatem omnes ciues illius appellamus Chemmyntas. Verum posteri hoc viciosum dogma neglexerunt, retenta quod fuit primi moris, ut inter fratres & sorores coniungium iniri posset. Genebrardus quoque dicta confirmat his verbis: Zoroastres Cham horoscopos rerum, & siderum motus illustravit, magiam introduxit è tribus conflatam, medicina, matheſi seu astrologia, diuinatoria, & religione; hanc in Theurgiam, & Goëtiā, siue Neacromantiam, ex sententia Porphyrij distinxit. Bactrianos & Persas in formam regni redegit,*

apud

apud hos Ostianem & Astrampsychum magiae nomine celebratos reliquit, viclus fertur à Nizo. Cui & Abenephius astipulatur his verbis, quæ hic Arabicè citanda putauit:

وكان حام بن ذوح وهو الاول من الناس الذي اوري العبودية الاصنام واندخل في العالم الاسطراب والظلامات وسحر الناس في الارض مصر ويجدهم جسمة ضوراً شتير واوسميريس ادئي ذار دين عن بكل مكان وهو الاول من ملوك مصر وفرس ومدي Abenephii.

Et ipse fuit Cham filius Noë, primus mortaliū, qui docuit idolorum falsorum cultum Ægyptios, & introduxit in mundum falsas artes, & superstitiones, ut Magiam & inspectionem fatorum ex astris. Præterea multos fascinando eḡ incantando decipiebat, diuinos honores sibi per eas concilians, ob quæ & Zoroaster Cham dicitur Zoroastres & Osiris, hoc est, ignis ubique vigens seu simulacrum viuum sideris, vocatus est, primus in Ægypto, Persia & Mædia regnauit. Hunc igitur primum Aegypti gubernatorem immedietè secutus est Misraim filius eius; mali corui, malum ouum. Iuppiter Zoroastres, seu Osiris Aegyptius. Hic magiæ ac illicitarum artium fundamenta à patre iacta summo studio promouit; similis in omnibus patri, cuius actionum se semper studiosissimum simulum professus est. Primus enim characteres magicos, & amuletorum fabricandorum rationem inuenit, incantationibus quoque sidera de cœlo trahebat, ob quam causam ab Aegyptijs diuinos honores assecutus est; atque hic est Osiris, teste Genebrardo, ille Aegyptiorum, quem ad cœlum gubernandum assūptum credebant, ut fusè in Obelis. Pamph. documentus. Meminit huius Chronicon quoque Alexandrinum hiscè verbis:

Μεσραιμος οι Αιγυπτιοι μετεπέστε θηται αρατολικα μεγον οικιας επενθεται ται νη την γλωσσαν προφετειαν. εφερεται διδει εγενετο τη καινη διγενειας, ασερλογιας, και μαγιας, ει και Ζοροαστριοι Ελληνες σκαλεσαν. τετρα νινιζατε περιστεραν, επι μη την κατερινημονιαν οι αρθροποιαι ζεφαινην περιεχαντο. Genebrard. in Chron. l. 1. Hic Misraim, inquit, Ægyptius, postea orientales pligas incolens. *Hic rursum impietas orbem terrarum occupauit. Hic enim improbitatis minister et architectus, Astrologiam et Magiam inuenit, quem et Graci Zoroastrem nominarunt. Hic est, de qua Petrus Apostolus subobscure meminit, cum dicit, post diluvium rursum mortales in impietatem lapsos. Hunc Opmeerus Osirin vocat; hic enim à patre Chamo & Auo Noëmo præter plures scientias & artes vitae sustentandæ necessarias, quibus imbutus erat, etiam agriculturam reperit, teste Tibullo.*

*Primus aratra manus solerti fecit Osiris,
Et teneram ferro sollicitauit humum;
Primus inexperta commisit semina terra;
Pomaq non notis, legit ab arboribus,
Et docuit teneram palis adiungere vitem,
Ac teneram durā cädere falce comam.*

Misraim agriculturæ in Ægypto Author.

Præterea primus in Ægypto leges condidit, vrbes exstruxit, quærum prima Tanis, Pharaonum postea sedes, ob insignia miracula à Moze in ea patrata, in sacris literis celebratissima, Zoan Hebrais dicta, nouem post annis ab Hebrais in Phœnicia fundata est. Alterius verò in interiori Ægypto fundamenta iecit, quam Thebas nominauit, quæ à posteris Regibus maximè à Busride exculta atque amplificata non in ce-

Misraim leges condidit, vrbes exstruxit.

Thebas à Misraim fundantur.

leber-

leberrimam solum, sed & in maximam totius Aegypti urbem, Regum primariam sedem, ac centum portis, vnde & ~~in~~ dicta, memorandam euasit, de qua Iuuenal :

Atque vetus Thebe centum iacet obruta portis.

Virgilius quoque hanc à Misraim, qui, teste Xenophonte, ab eluione Aegyptiaca Ogyges Aegyptius non immerito dicitur ; fundatam primò sequenti versu non obscurè innuit :

Nunc iuvat Ogygys circundata mænia Thebis.

Atque ab hac urbe primi illi post mortem Misraimi, Aegypti dominatores Thebæi dicti sunt. Quantum verò è Chronico Alexandrino & Eusebio colligi potest, vixit hic Misraim usque ad tempora Nini & Semiramidis, genuitque filios, qui post mortem eius Aegyptum 190. annis tenuerunt, atque à dicta ciuitate Thebæi appellati sunt ; atque huius Scriba & Consiliarius fuit Mercurius ille Trismegistus tot Scriptorum monumentis celebratus, qui sub hoc doctrinam à primævis patribus traditam, & à Chamo, Misraimoque depravatam suæ synceritati restituit, literarum & hieroglyphicorum Symbolorum, sub quæs diuiniores philosophiæ, ac theologiæ suæ sensus à profanorum lectione remoueret, institutor, post quem & Regnum adeptus est. Vide de hoc in Obelisco Pamphilio fusissimè tractatum ; verùm de Misraim, & eius nominibus diversissimis, rebusque in Aegypto gestis, de artibus & disciplinis eius, & cur Zoroastres, cur Iuppiter, cur Ogyges, cur Osiris dictus sit ; dicerur copiosè in Syntagmate II. huius Apparatus, ubi de eo ex professo agetur, quare Lectorem curiosum eò remittimus.

D Y N A S T I A

T H E B AE O R V M,

Quod fuit Regnum Deorum, estque Dynastia XVI. iuxta Menethonem & Africanum.

Dynastia
Synchrona
Abrahæ.

Deorum re-
gnum.

POst mortem itaque Misraimi Thebæorum Dynastia seu decima sexta potestas apud Aegyptios incepit ; incidit verò huius Dynastiarum principium in vigesimum secundum annum regnantis apud Assyrios Nini, teste Eusebio, & in vigesimum tertium Aegialei, Sicionijs tunc in Græcia imperantibus, duravitque 190. annos ; incidit hæc Dynastia in ultima tempora Abrahæ. Qui porrò fuerint hi Thebæi difficile est asseverare, cum de ijs vix vlla supersint in historicorum monumentis vestigia. Quantum tamen ex varia Authorum collatione comprehendere licuit, fuit hoc celebre illud, & famosum sæculum, quô Deos in Aegypto regnasse memorant Aegyptij. Erant enim hi filii & nepotes è tribus Noëmi filijs relicti, potissimum Chami progenies, cum ingentem reruin cognitionem, de Deo, de Angelis, Dæmonibus, de Mundo, eiusque constitutione,

tutione, de naturæ mysterijs, de lapidum, herbarum, atque animalium virtutibus & proprietatibus, à primis patribus continuâ traditione ad se deductam participarent; ac proinde harum cognitionum subsidio freti, cùm plurium rerum humano usui necessariarum præstitissent inuentiones, eam sibi apud imperitam plebem existimationem pepererunt, vt eos veluti diuinæ naturæ participes crederent, ac sanctè venerarentur. Cùm verò prauis artibus à dæmone maligno per Chamum in Mundum introductis præ cæteris vacarent, ad præconceptam iam in animis hominum de operibus eorum opinionem magis magisque amplificandam, incantationibus suis, magicisque præstigijs ea præstabant, quæ ab hominibus nequaquam fieri posse viderentur. Atque hi sunt famosi à seculo viri, à quibus veluti ex equo quodam Troiano omnis in omnem terram emanauit supersticio, ac illicitarum artium professio, & quicquid fabularum unquam aut Aegyptus aut Græcia excogitauit, ab his originem traxisse videtur. Atque hi sunt isti Dij seu Heroës, quos, teste Diodoro, paulò minus decem & octo millibus annorum in Aegypto regnasse, Deorumque postremum Horum Isidis filium regno potitum, fabulantur sacerdotes. Sunt autem Cœlus, Saturnus, Iuppiter, Isis, Typhon, Hercules, Mercurius, Osiris, Horus; quibus ordine correspondent: Noëmus, Chamus, Misraimus, & vxor eius Rhea, Nimbrod, Ninus, aliquæ ex stirpe Chami profati, quorum nomina vetustate temporum ignota manserunt.

Ex Thebaïs
origo omnis
superstitionis.

HERMES MERCURIUS Seu FAUNVS

Pici Louis Filius, Ægypti

D Y N A S T A II.

MIsraimo in imperio successit Mercurius seu Faunus Pici Louis filius è stirpe Chami prognatus; vti memorat Chronicon Alexandrinum; cuius inauguratione contigit, eâ quæ sequitur, ratione:

Mercurius
Faunus dictus

Extincto, inquit Chronicon, Pico seu Ioue, regnum Italie filius eius Faunus è Ianigenum prosapia, qui & Mercurius dicebatur annos 35. administravit, vir sagax, callidusq; & Mathematicus, qui primus auri metallum in Occidente reperit, eiusq; confandi rationem; sed cùm intellectisset, se magna apud fratres suos è Ioue patre, de varijs pellicibus, quas habuit Picus Iuppiter, prognatos, inuidiâ flagrare (eius enim occidendi consilium cœperant. Conuasato ingenti auri pondere Italiam excessit, atque in Ægyptum se contulit ad Stirpem à Chamo Noëmi filio patruo suo oriundam, à qua per honorificè exceptus est, qui dum ibi ageret, præ se contempsit omnes, aureumq; amiculum indutus, philosophabatur apud Ægyptios, quibus multa predicebat euentura, natura enim erat peringeniosus. Ægyptij ergo eum adorantes Mercurium Deum proclamarunt, vt qui futura prænunciaret, illisque à Deo oracula & responsa de futuris, veluti internuncius referret, aurumq; subministraret, quem opum largitorem appellabant, aureumq; Deum vocabant. Mercurio itaque in Ægyptum veniente ait Chronicon.

Ex Italia in
Ægyptum
migrat.

Mercurius
Deus auri

E' βασίλειον τῷ Αἰγυπτίῳ οὐτε ἔτι τῇ γένεᾳ τῷ Χαμὶ ὁ Μεσράιν· ἀτιμαχούσης τῷ ποιναῖς, οἱ Αἰγυπτῖοι οὐ τὸν Ερυθρὸν θάλασσαν καὶ βασίλειον τῷ Αἰγυπτίῳ εἴη λαός· οὐτοφανές.

Plat. I. de
Osiride &
Isae.

Diodor. lib. 1. c. 2.

Regnabat, inquit, Mercurio in Aegyptum veniente, quidam ex Chami genere, apud Aegyptios Mesrem nomine (seu quod idem est Misraim) cui fatis functo Aegyptij Mercurium Regem suffecerunt, qui annos 38. superbè admodum regnauit; & hunc aiunt variarum rerum inuentorem exticisse, verba in ordinē redigisse, & multa indidisse rebus nomina, fuisse literatum quoque reper-torem, instituisseque, quo honore, aut quibus sacris quique Diis coleren-tur, astrorum quoque motus & anni partiendi rationem inuenisse; quam ob causam summo in honore apud Osiridem seu Mesraim habitum, Isidisque seu Rheæ vxoris Misraimi consiliarium in absentia mariti fuisse, tradit Diodorus Siculus.

V V L C A N V S

Ægypti

D Y N A S T A H I.

Vulcanus pri-mus conser-vandi ignis author.

Diod. lib. 1. c. 2.

Chronicon Alexandrinum in Mercurij locum substituit Vulcanum, qui diuino quodam carmine seu precatione opifex ingenium & fabrile è cœlo, vt è ferro arma fabricari posset, impetravit. Cum enim arbor ičtu fulminis in montibus conflagrasset, ea ex re, vt Diodorus me-morat, Vulcanum maximè delectatum, deficienti itaque igni nouam subministrasse materiam, atque eo modo continuato igne ad eius aspe-ctum cœteros homines conuocasse, tanquam à se reperti ignis conseruan-di usum. Ignis igitur cœlitus collato dono fretus, armorum fabricatio-ne victus parandi rationem ostendit, virtutemque bellicam & victoriam, salutemq; comparandi; ante ipsum quippe clavis tantum & saxis pugna-bant. Ob quod inter Deos relatus immortalitatem meruit. Sed de hoc plura apud Diodorum.

S O L

Ægypti

D Y N A S T A I V.

Sol filius Vul-canii.
Chron. Alex.

Porrò Chronicon fatis functo Vulcano interque Deos relato, Solem filium eius substituit. Vixit autem dies septem & septuaginta supra quater milenos quadringentos, qui annos conficiunt 12. tres menses, dies quatuor. Nam Aegyptij aliam tūm temporis computandi rationem ignorabant, omnium enim viuis diei orbita definiebant, duodenum ve-ro mensium numerum tūm demūm descripserunt, cum vulgo mortales regibus vectigales haberí cœperunt. Sol autem Vulcani filius, quem alij

cum

cum Horo quoque confundunt; Rex eximus erat, philosophus, & summus iustitiae cultor; fœminam enim in adulterio deprehensam per totam Ægyptum duci iussit, grauiterque in illam animaduertit, vnde in Aegypto cœteri castiùs viuere didicere, mœcho etiam morte multato. Quare magnam ab Aegyptijs inijt gratiam; de quo Homerus sub fabulæ regimento loquitur, cum dicit, Venerem cum Marte noctu cubantem à Sole fuisse proditam; de quo multis Palæphatus.

Post Solem hunc, Chronicon recenset alios Reges, & primò quidem Sosin, (vt ego puto, Sothin aut Sochin). Post Sothin Osirin; post Osirin Horum; post Horum Thulen quendam, quem pro Rege, qui Thuois ab Eusebio, Thonis ab Herodoto vocatur, sumpsisse videtur; de quo nos inferius.

Sed in tanta nominum corruptione, atque æquiuocorum varietate, aliquid certi statuere prorsus difficile est. Præsertim cùm, quæ priori loco Chronicon ponit, vltimò recenseat Diodorus. Nam postquam Deos Ægyptiorum cœlestes (quos omnem terram peragrare dicit, hominibus apparentes, nunc in facrorum animalium formis, nunc in hominum aut aliorum specie apparentes) recensuit; alios ex his genitos, qui fuerint mortales, sapientiâ verò, & in humanum genus beneficijs immortalitate potitos recenset. Horum quosdam in Ægypto regnasse, partimque eo fuisse nomine, quo Dij cœlestes, partim proprio vocatis; Solem, Saturnum, Rheam, Iouem quoque à nonnullis Ammona vocatum; Junonem præterea, Vulcanum, Vestam; vltimò Mercurium. Primum quidem Regem fuisse apud Ægyptios Solem, eo nomine, quo & cœleste astrum. Quidam, inquit, Sacerdotes primum Vulcanum regnasse aiunt, inuentorem ignis, eoque beneficio ab Ægyptijs Duce constitutum. Deinceps Saturnum, qui sororem Rheam acceperit vxorem, aiunt extitisse, genuisseque Osiridem & Isidem: plures genuisse Iouem & Junonem tradunt, qui ob virtutem vniuerso orbi imperârint.

Quæ omnia si ordinem excipias, Aegypti Regibus, de quibus hucusque dictum est, non incongruè adaptari possunt; adeò quidem, vt Solis seu Cœli nomine Noënum intelligas, quem Berosus appellatum dicit *Olybama & Arsa*, hoc est, *Cœlum & Solem, Chaos, semen Mundi, patremque maiorum & minorum Deorum, Animam Mundi mouentem Cœlos & mixta, Deum pacis, iustitiae, sanctimoniae, expellentem noxia, & custodientem bona*, quibus titulis Osiris quoque ornatus legitur apud Diodorum & alios: per vxorem autem Noëmi intelligas Rheam, quam dictus Berosus Tideam seu melius Thetyn & Aretiam matrem omnium terram vocat; cum quâ Cœlum aut Sol, id est Noë congregiens rerum generationem præstet. Unde fabula de Osiride & Iside. Per Saturnos autem, Sem, Cham, & Iaphet intelligas. Quorum Cham ob libidinem in arietem mutatus, Hammon vocatus est, & Saturnus Aegyptius; cùmque impudentius Noëmi parentis pudenda, vt suprà diximus, tractasset, certè occasionem dedit, quâ Saturnum Cœli virilia falce resecuisse finxerunt antiqui. An non impetuosum, violentum & perduelle ingenium Nembrodi, atque ob cal-

Dij peragran-
t ot bem specie
animalium.

Berosus l. 3.
antiquit.
Fabule ori-
ginem tra-
bunt à pri-
morum ho-
minum ge-
nis.

Comparatio
fabulorum
Deorum cum
primis post
diluvium
Patriarchis.

liditatem maximam, quâ in aucupando regno erga fratres suos usus est, Typhonem nobis ob oculos ponit contra Osridem decertantem? Certè si huius saeculi Heroum gesta cum historijs Aegyptiorum bene confaramus, videbimus eos solos Aegyptijs, & Græcis copiosam fabulandi materiam præbuisse; Sed de his uberioriis in Syntagmate II. tractabitur, quare modo ad alia.

D Y N A S T I A XVI.

Pastorum, durat an. 103.

Varia opinio
de Dynastiis
Pastorum.Dynastia Pa-
storum Pha-
raonici impe-
rij initium.

Dynastiam Thebaeorum sequitur Dynastia Pastorum sic dicta, vel quod eâ vigente, filij Iacob, qui Pastores erant, teste Sacra scriptura, in Aegyptum descendentes ibi sedem fixerint, quemadmodum Eusebius & Genebrardus sentiunt; vel quod Regum tum rerum in Aegypto potentium opes in pecoribus erant positæ, ut vult Manethus. Qui verò hi Reges, quæ eorum nomina fuerint, difficile est assertere, præsertim cùm Eusebius, quem nos, quantum fieri potest, sequi statuimus, nullius mentionem fecerit. Alij verò et si quorundam hâc Dynastiâ dominantium meminerint, ita tamen confusim de ijs scripserunt, ut quid credendum neutquam dispici possit. Pharaonici tamen imperij initium ab hac Dynastia fuisse, adeò certum est, ut qui ei contradicat, sacris litteris id aperte afferentibus contradicere videatur.

Nam & Pharaonem Regem Aegypti Sarum Abrahæ vxorem rapuisse; Pharaonem quoque Regem, Iosephum Dominum Aegypti constituisse, notius est, quam dici debeat. Quæ cùm ita sint, videamus nunc, quis ex hac Dynastia in Aegypto primus post Deos regnauerit; Chronicon Alexandrinum Sesostrin ponit, quem & cum Mercurio Trismegisto confundit, perperam: quia id historiæ, & omnium Chronologorum sententiæ repugnat, ut inferius videbitur, nisi Sesostrin corruptè pro Sesostris, quod Osiridis germen significat, positum fuisse afferamus. Alij Apidem primum Regem statuerunt, eò quod circa principium huius Dynastiæ in Aegypto floruerit, in numerum Deorum posteà relatus, quem Serapin vocauerunt, de quo suo loco. Alij Mefrem aut Mefrem, Osridem alij: nos securissimam viam tenere volentes, Menam cum Herodoto, & Diodoro statuimus. Sic enim ait: *Primum post Deos in Aegypto regnasse ferunt Menam, qui populos colere Deos, sacraq; his facere, mensas insuper & lechos sternere docuit, delicijs assuefaciens, & cultiori vita. Vtrum autem Mitres, Mithras, aut Misraim, qui, teste Plinio, primus Obeliscum reperisse dicitur, idem sit cum Mena, primo Aegyptiorum Rege, & Pharaone, non facile asseruero, præsertim cum & Menas Lunam, & Mitres Solem significet, vtrumque apud Aegyptios Numen in magna veneratione, & cultu habitum; quorum alterum Osirim, alterum Isim vocabant. Herodotus certè & Diodorus nusquam Mithræ Regis, quod sciām, mentionem faciunt. Eusebius autem in Dynastia Politanorum, quartum ei locum assignat, ut in tan-*

Diod. I. 1. p. 2.
6. 1.
Menas seu
Mitras pri-
mus Agy-
ptiorum Pha-
raon.

in tanta rerum & nominum obscuritate nil nobis reliquum, nisi conie-
cturæ sint. Nominum autem confusis indè orta videtur, quod cùm in
Ægypto simul regnarent, nonnisi paucorum nomina memoria mandata
à Scriptoribus sint, ac non eadem ab omnibus omnia, sed ab alijs alia,
prout quisque è fæderotibus, quibus actorum conscribendorum cura in-
cumbebat, hunc aut illum Regem vel amabant, vel oderant. Quare apud
Diodorum legimus inter Vchoreum & Sesostrim 19. ætates, annos scilicet
quingentos septuaginta intercessisse, cùm interea præter Mæridem nullus,
qui Aegypto imperarit, neque à Diodoro, vt dictum est, neque ab Her-
doto nominetur. Cùm autem Eusebius horum nusquam meminerit, alio-
rum verè meminerit, verisimile est à Manetho, quem ipse sequebatur, si-
lentio fuisse præteritos, itemque alios ab alijs, quorum fidem & scripta
Herodotus, & Diodorus secuti sunt.

Mirum sanè est, vt eò, vndè discessimus, redeamus; quod Herodo-
tus Menam illum fuisse scribat, qui Memphis condidit, quam ab Vcho-
teo conditam fuisse, Diodorus testatur, annis scilicet post Thebas condi-
tas IO X X X V. Eusebius autem ab Epapho Iouis & Iūs filio Memphis
conditam memorat, Græcorum commenta & fabulas secutus, apud
quos tamen Epaphum fuisse Aegyptium confitentur omnes. Aiunt enim
Io post multos er.ores in Aegyptum peruenisse, ibique à Ioue pristinæ
formæ restitutam & compressam peperisse Epaphum, à quo deinde Me-
nphis originem habuerit suam. Quin etiam Herodotus scribit, Apim bo-
uem à Græcis vocari Epaphum; vt huiusmodi nomine significetur,
vel homo aliquis certus, vel bellua, quæ apud Aegyptios sit. Quando
enim multas vrbes Pindarus ab Epapho in Aegypto conditas fuisse testa-
tur, ita canit: πολλὰ δ' Αιγύπτῳ κατωκέθηνεστι Επάφωναλέμαχος. Et quidem
facilis est transitus ex Api in Epaphum, & ab Api legimus Memphis
conditam esse, & Apim ipsum primum fuisse, qui in Aegypto Deus ap-
pellatus sit, & Serapis cognominatus, vt Apis bos, Apis Deus, Apis Mem-
phis conditor uno nomine à Græcis Epaphus appelleatur. Sed ille siue
Vchoreus siue Epaphus, siue vterque unus & idem fuerit, à Græcis alter,
alter ab Aegyptijs nominatus, eundem sanè dicimus esse. Nam constat
ex Eusebio Memphis ab eo fuisse conditam, anno mundi 3700. Verum
vt in tanta difficultate rerum aliquid certi tandem statuatur, duo nobis
probanda erunt; primum est, Vtrum Menas, Mithras, Misraim, Osiris,
Vchorius, quorum Regum in hac Dynastia à diuersis sit mentio, ijdem
sint, an diuersi? alterum, Si Mempheos conditores extiterint, an non?
quibus expeditis aliquid saltem luminis me suppeditaturum confido.

Dicimus itaque ad primum, Menam & Mithram eundem omnino
esse; Rationem damus, quia quæcunque de Mena dicuntur à Diodoro,
ea omnia de Mitre seu Mithra dicuntur à Plinio, sic enim ait de Obeli-
scis loquens: Trabes ex eo fecere Reges, quodam certamine Obeliscos vocantes
Solis Numini sacratos; radiorum eius argumentum in effigie est, & ita significat
nomine Aegyptio. Primus omnium id instituit Mitres, qui in urbe Solis (He-
liopoli seu Thebis intellige) primus regnabat, somnio iussus, & hoc ipsum scri-

*Herodotus in
Thalisa.*

*Ode X.
τὸν νερεῶν.*
*Apis. Epaphus
Serapis quis
fuerit; &
vtrum unus
& idem.*

*Menas & Mi-
thras unus
& idem.*

*Plin. l. 36. c. 8.
Mitres primus
obeliscorum
inuentor.*

ptum in eo. Ex quibus verbis collige primò, fuisse primum Regem in Aegypto Mitrem cumque Misraim. Secundò eum diuinâ visione monitum, deinde monitu Hermetis Consiliarij sui cultum Solis, eiusque sacrificia instituisse, idque per erectionem Obeliscorum radios solares mentionem. Quæ Menæ quoque conuenire ex Diodoro apertum est, sic enim scribit: *Primum post Deos in Aegypto regnasse ferunt Menam, qui populos colere Deos, sacraq; his facere, mensas insuper & lectulos sternere docuit.* Vterque igitur primus Rex, vterque primus cultus Deorum, eorumque sacrificiorum author Menas & Mithras à citatis Authoribus constituitur; hāc tantum differentiâ, quod ille ab Aegyptijs, (ob Lunæ cultum forsan) Menas, hic Mithras ob Solis, ignisque cultum à Persis & Arabibus, ad quos ex Aegypto prosectorum est, teste Diodoro, sit vocatus. His positis mirum non est, alios primum Aegypti Regem posuisse Osirin, alios Vexorem aut Vechorem; cùm Osiris cum Mithra passim confundatur, vti in Obelisco Pamphilio fusè probamus. Vexorem autem seu Vchorium eundem quoque cum Osiride è Sabellico suspicatur Genebrardus; sic enim dicit: *Vexores Rex Aegypti in Pontum usque victor arma ferens; & paulò post; Fortassis Vexores est Osiris Pharaonum primus.* Dicimus igitur Mithram, Menam seu Mitrem eundem esse cum Misraim filio Cham, cuius Consiliarius Mercurius, Isis vxor, & filius Horus Misraimuthisis; quæ omnia fusè deducta & demonstrata vide in Obelisco Pamphilio; nisi quis Menam cum Isi confundere velit, quam Lunam veteres dixerunt, poterit is licet in tanta nominum confusione id facere; cùm & ex Diodoro constet, Osirin regni curâ Isidi commissa, orbem terræ peragrasse; Isis itaque siue Luna, pro Mena facile à posteris, nullâ sexus habitâ ratione pro primo Rege Aegypti accipi potuit.

Restat altera difficultas soluenda circa Memphis conditionem. Atq; Herodotus quidem Menam Memphis conditorem dicit, cui Iosephus apud Genebrardum astipulatur. Iosephi verba sunt sequentia: *Ab hoc Mene, qui primus extitit Rex, id unde fluit amnis, effectum terrestre, ibi ab eodem urbem hanc conditam, que nunc Memphis dicitur.* Genebrardi vero textus sic sonat: *A Mineo Rege Aegypti, Memphis conditur. Hic aucta est idolatria à posteris Cham Misraim Aegyptiæ gentis Authore, & Chus Aethiopicæ; nam sub hoc Aegyptij omnium primi aras, sacrificia & delubra Diis instituerunt.* quæ superius de Mena & Mitre dictis optimè conueniunt. Cùm itaque Menas Memphis conditor à citatis Authoribus dicatur, ab Eusebio vero Epaphus, dubium non exiguum oritur, quomodo isti Authores intelligendi sint. Hoc itaque ut soluatur

Sciendum est, circa eadem tempora, quo Menas primus in Aegypto Regni tenebat gubernacula, Inachum apud Archos prima quoq; Regni Archiuorū fundamenta iecisse, erat huic filia Io nomine, quam postmodū, cō quod sub bouina forma visa esset, mutato nomine Isidem appellarunt. Erat Inacho quoque filius Phoronæus, qui & Bos Phoronæus appellatus est, patris in Argiورum Regno successor. Cui Apis tertius Archiuorum Rex denique successit, qui resignato Regno Aegialæo, ipse cum suis in-

Diod. l. 2.
l. 1. s. 2.

Genebrardus
ann. mundi
1949.

Herod. l. 2.
Enterpe.

Genebr. ann.
mundi 1949.

Inachus.

Io.

Bos Phoro-
næus.

Apis.

Aegy-

Ægyptum migravit, vbi diuinos honores meruit, Serapis vocatus. Ex tribus itaque his bouina metamorphosi infamibus Regibus, Apide, Boue Phoronæo, & Bouina Iſide, nil facilius suit, præfertim Ægyptijs hominibus ad fingendum pronissimis, quam vnum aliquem Epaphum conflare; quem quia eo ipso tempore, quo Menas Memphis condebat, flouruisse sciebant, conditorem ipsius dicebant, eique in eodem loco à se condito postmodum bouem, in quem transmutatus credebatur, in septo quodam nutriebant, quem Apim dicebant. Præterea cum sub idem tempus, vti diximus, Menas Mithras, Osiris & Vexores, seu Vechorius diuersi in vno comprehensi Reges regnârint. Osiris autem, sicut & Persarum Mithras, quem eundem cum Mene diximus, sub forma bouis colerentur; mirum nemini videri debet, si primum Ægypti Regem & conditorem Memphis promiscuâ denominatione, nunc Menam, nunc Mithram, nunc Osirin, Vexorem, aut Vechorium, nunc Epaphum, aut Apidem appellauerint, iuxta illud commune philosophorum, quæ sunt eadem vni tertio, eadem sunt inter se; nam & rerum gestarum similitudine, et si diuersi, vnum tamen exprimebant; hinc etiam ab Authoribus hæc & similia nomina passim confunduntur. Sed de Mithra, Misraim, Osiride, qui plura desiderat, consulat Obeliscum Pamphilium. Nos hæc ideo fusiùs tractanda putauimus, vt quanta in æquiuocatione nominum vis esset in Chronicis probè dijudicandis, dictis monstraremus. Nunc ad alia.

Menas, Osiris
Mithras vna
& idem.

DYNASTIA POLITANORVM XVII.

Quæ durauit annis 348.

POst Dynastiam decimam sextam Pastorum, sequitur decima septima Dynastia Politanorum; sic dicta, quod à Regibus huius Dynastiae, absolutam omnibus numeris regni formam adepta sit Aegyptus, & politiam consummatam; vndè Manethon apud Eusebium seriem verorum Regum Aegypti, & propriè dictorum Pharaonum, ab hac Dynastia incipit, & per sequentes Dynastias continuat.

Primum itaque Regem huius Dynastiae Manethon apud Eusebium ponit Amasis, Pharaonem Aegypti, (est autem Pharao nomen communne & appropriatum Regibus Aegypti, sicuti Cæsar, Imperatoribus Romanis, & Sultan Turcarum; Persarum denique Regibus Sophi.) Regnauit autem Amasis eo ipso tempore, quo Jacob fame sœuiente descendit in Aegyptum ad filium suum Joseph; qui primus post Regem tunc temporis moderabatur Aegyptum. Amasi verò, postquam Regno præfuisset 25. annis, successit Chebron, qui postquam regnum administrasset annis 13. vitâ functus sceptrum reliquit Amenophi; atque hic est ille Pharao, de quo sacræ literæ memorant, (surrexit autem inter ea nouus rex, qui ignorabat Joseph) primus Israëlitici populi oppressor, teste Genesio brando; hoc fatis functo, regnum deuolutum est ad Mefrem II. aut vt alij

Amasis.

Chebron.
Amenophis
primus Israë.
litarum op-
pressor.
Exod. c. 1. v. 6.

Mefres.

alij vocant Mesrem, Mitrem, Mespheem; cum præcedente Mitre, Me-
ne, Mesre I. eum, vti in nominum affinitate passim contingere solet, con-
fundentes. Nos cum Diodoro & Herodoto eum dicimus esse eundem
cum Myri; quem & Diodorus propylæi Memphitici, & lacus Meridis,
quem ad stagnantes in campis aquas recipiendas, ipse summo cum emo-
lumento totius Aegypti effodi curauit, authorem affirmat; Ascribunt
quoque aliqui huic Regi sumptuosam illam fabricam Labyrinthi, quam-
Diod. l. 1. p. 2.
e. 2.

Mispharmuthosis.
Fuit tamen pyramidum quarundam Author, quarum unam sibi, alteram
uxori ad æternam gestorum memoriam erexit. Mephrem seu Myrim se-
cutus est Mispharmuthosis, seu Mephramutosis II. quintus Politanorum
Rex, quamuis nos verius & consequentius Mesram hunc, & Mesramuthi-
sin in præcedentem Dynastiam rejiciamus, videlicet in finem Regni Deo-
rum, à quo regnum deuenit ad Tuthemosin; quem Genebrardus eum
putat esse, qui inter persequendum filios Israël, mari rubro haustus in-
terierit, nos verius Cenchrem eum fuisse asserimus. Tuthemosis verò
regno nouem annis administrato successorem constituit Amenophim hu-
ius nominis II. quem aliqui appellant Memnonem seu Menam; hic di-
citur edictum contra Hebræos, de masculis, quotquot à mulieribus He-
bræis in lucem funderentur, interimendis euulgasse. Huic statua, quam
Memnonis Authores vocant, dedicata est, prodigioso sonitu, quem orien-
tis Solis radijs percussa dabat, memorabilis: de qua nos alibi fusè dispu-
tamus. Porrò Amenophis seu Memnonis successor fuit Horus II. quem
nos Busridem constituimus cum Diodoro; vterque enim Thebarum per-
peram dicitur fundator, vterque eodem tempore vixisse traditur. Hanc
autem nominum commitionem hinc ortam esse arbitror, quod Horum
eodem tempore vixisse putabant, quo Horum, qui Osiridis à Typhonie di-
spersi membrain ligneū bouē reposuit, ciuitatemq; condidit, quam Busri-
dem posteà appellauit; cùm verò Diodorus dicat, Busridem Solis vr-
bem Thebas appellatam ædificasse, & Horum, quem Amenophim quo-
que nonnulli vocant, eiusdem vrbis Authorem constituat, facile ex æqui-
uocatione nominum hic error irrepare potuit, vt Horum pro Busride
sumerent. De magnificentia verò vrbis Thebanæ, de prodigiosis fabri-
cis, de portarum multitudine, qui plura desiderat, consulat Diodorum,
qui fusè & exactè singula deducit. Horus itaque seu Busiris, postquam
Diod. l. 1. p. 3.
e. 1.
38. annos Aegyptum administrasset, sceptra tradidit Acenchri, quæ post
hunc in manus peruererunt Achoris. Vixit hoc tempore alias quidam
Mercurius Trismegistus, quem quia Mosi coætaneus erat, multi cum Mose
confundunt, aut cum Iethro. Sed sicut æquiuocatio nominum, sic &
Merciorum diuersitas, magnarum passim in re literaria de hoc alterca-
tionum occasionem dedit.

Acenchris.
Achoris.

Cenchros
maris rubro
absorptus.

Acherres,
Cherres.

Iterum Achorem secutus est in regimine Cenchres Pharaō; hunc Eu-
sebius eum esse opinatur, qui se se Mosi opposuerit, & demum cum toto
exercitu vndis absorptus, postquam 16. annis regni gubernacula tenuis-
set, perierit. Cenchrem secutus est Acherres, & hunc Cherres. Post
quos

quos coronâ potitus est Danaus , quem & Eusebius Armeum vocat . Huic Ramesses eius frater, qui & Aegyptus dicebatur , per tyrannidem successit ; Danao enim coronâ priuato, ille potitus regni, Ariam (sic enim Aegyptus ante hunc nominabatur) à suo nomine Aegyptum , quod ei nomen in hunc diem permanet, vt Eusebius putat , appellauit . Contigit hoc sub idem ferè tempus, quo Phœnix & Cadmus Thebani Aegyptij migrantes in Syriam, ibidem prima ciuitatum Tyri & Sidonis fundamenta iaciebant . Claudit denique huius Dynastiæ Pharaonum agmen Amenophis, siue Memphita ; Atque hic est, qui Regnum D E O vindice per Mosen imminutum restituit , Obeliscos , sacrasque disciplinas dum restaurare molitur, morte præoccupatus, proposita filio suo Sothi reliquit exequenda .

Danaus.
Ramesses.Cadmus &
Phœnix.

D Y N A S T I A XIX.

Quæ est Lartum.

Dicitur hæc Dynastia à Regibus Lartibus, quorum primus in Aegypto fuit Sothis, vel vt Eusebius vult Zethus filius Amenophis, qui quatuor Obeliscis, teste Plinio, erectis , sacras disciplinas planè restituit , cui conregnans aliquantis per , posteà successit Ramesses filius quatuor Obeliscorum erector ; Sothi itaque fatis functo deinde successit Larthes secundus, Ranses seu Ramesses nomine ; & hunc Sesostris, qui superiores omnes gloriâ & rerum magnitudine excessit . Annos 33. cum regnasset, vitam, deficientibus oculis, finiuit ; cuius virtute haud facile reperiatur dignum nomen , vir magni animi, neque sacerdotibus solùm , sed & omnibus Aegyptijs admirabilis ; cum eadem animi magnitudine, quam egregia facinora perpetrârat, mortem oppetiérat ; adeò autem diuturna eius gloria, ac gestarum rerum memoria posteros occupauit, vt cum multis posteà saeculis, Persis Aegypti imperium tenentibus, Darius Xerxis pater in Memphi suam ante Sesostris statuam ponere contuleret ; princeps Sacerdotum publicè contradiceret, asserens illum nondum Sesostris opera æquasse . Quod responsum haudquaquam ægrè ferens Rex ; sed letatus admodum eâ libertate loquendi ; se curaturum, inquit, vt nihil illius virtute, si tantummodo viueret, esset inferior . Sub Sesostre omnes artes & disciplinæ, maximè hieroglyphicorum doctrina, quemadmodum varij Obelisci ab eodem diuersis in locis erecti testantur , in summo gradu florebant . Expeditiones eius in remotissimas terrarum oras, sumptuosissimas ædificiorum structuras, aliasque innumeræ virtutes leges apud Diodorum, qui ea omnia fusè describit . Sesostris in imperio successit Amenophis seu Pheron filius alio nomine Noncorius ; hic assumpto patris nomine nulla in re paternam gloriam est imitatus ; sed eodem, quo pater conflictatus est malo, oculis enim captus, siue propter communem patris naturam, siue (vt quidam fabulantur) propter impietatem erga Nilum, cuius cursum iaculatus erat . Quomodo autem Dijs placatis vi-

Zethus.
Ranses.
Sesostris.Factum me-
morabile
Sacerdotis
Aegypti.Pheron seu . .
Noncorius
filius Sesostris

*Herod. l. 2.
Diod. h. 1. p. 2.
z. t.
Oros. l. 1. c. 14.*

*Thuoris vel
Thonis, aut
Thules.*

sum receperit, & quos in receptæ gratiæ testimonium erexerit Obeliscos, tradit Herodotus, Diodorus, & Orosius, & nos in Obelisco Pamphilio id suse deduximus.

Porrò Pherone mortuo Regnum occupauit Thuoris, vel ut Herodotus Thonis, aut vti apud alios legitur, Thules nomine. Hic Thuoris seu Thules cum Africa iam subiugata in Ægyptum reuerteretur, ingressus templum ingenti fastu, Oraculum sciscitatus dicitur his verbis: *Dic, inquit, Ignipotens, veridice, beate, qui cœli cursum temperas, quis ante me sibi omnia subjicere potuit? aut quis poterit post me?* Respondit Oraculum:

Περὶ Θεὸς μετέπειτα λόγῳ, καὶ πνεῦμα σων ἀνθεῖ,
ταῦτα δὲ σύμφωνα ταῦτα, καὶ ἐνθουσία εἰς τὴν ἱερᾶν
Οὐκ οὐδεποτέ αἴσιων, οὐδεποτέ ποσὶ θυτεῖ βαδίζει
Αἰδηλον διέγειτον βίον.

*Ipse Deus primum, dein iuncto Flamine Verbum,
Haec tamen existunt simul omnia & omnia in unum.
Distinctum veniunt; cuius sine fine potestas.
Tu certo incertum vitæ pede dirige callem.*

Fuit autem Thuoris seu Thules, ultimus Regum Larthum ab Homero dictus Polybus, vixitque circa euersionem urbis Troianæ; nam ad eum Menelaum, & Helenam post euersam urbem diuertisse Homerus ait. Computat Eusebius à vigesimo tertio ætatis Mosis anno, ad finem huius Dynastiae annos 375; post quam Ægyptus Regibus per annos 177. viduata per familias quasdam fuit administrata.

D Y N A S T I A X X .

Diapolitanorum.

A. j. Reg. c. II.

*Ægyptus ad-
ministratur
per digniores
Ceres seu
Proteus.*

Sub idem tempus, quo regnum Iudeorum inter Roboam & Ieroboam fuit diuisum, cum Aegyptus careret Regibus; ex dignioribus tantum familijs in regni gubernationem assumpti sunt; quos inter primum locum obtinet Cetes, quem Græci Proteum appellant, quiue Iliaci belli tempore in Aegypto florebat. Hunc artium peritum fuisse tradunt, & in varias sece formas vertere solitum, ut nunc animal quandoque arbor aut ignis, aut aliud videretur.

*Principio visus speciem subiisse Leonis,
Mox Aper, inde Draco fieri, fera Pardalis inde;
In Latices etiam se vertit, & arbore formam.
Mutauit prisca m, ramis ac frondibus altâ.*

*Cur Ægyptij
Reges portent
in capite par-
tes animalium?*

Harum autem rerum cognitionem è continuo Sacerdotum conformatio affecutus est: Diodorus vero ait, insignia & ornamenta Regum Aegypti, qua varijs rebus constabant, huius metamorphoseos fabulosæ causam dedisse. Consuetudo, inquit, Regibus tradita, Græcis ansam huiusmodi transmutationes fingendi præbuit. Nam Ægyptijs mos erat Regibus, aut Leonis, aut Tauri, aut Draconis priorem partem in capite ferre insignia principatus;

quan-

quandoq; verd arborem, aliquando ignem, quandoq; redolentia super caput vnguentum : hæc tūm ad decorum pertinebant, tūm ad ornatum : tūm stuporem, & superstitionem quandam aspicientibus injiciebant . Mortuus Proteo Diodorus in eius locum subrogat filium, per totam vitam vestigalibus, & ad cumulandos vndiq; thesauros intentum, pusilli animi virum, atq; auarum ; vt qui nec Deorum muneribus, neq; ulli beneficentiæ vacârit: ita vt non Rex, sed dispensator bonus, pro virtutis gloria plūs auri argenteique, quam præteriti Reges omnes (quadraginta talentorum millia ea fuisse tradunt) reliquerit . Post huius obitum septem alij fuerunt moderatores, intantum otio ac voluptati dediti, vt sacri libri nulla eorum gesta contineant memoriâ digna ; præter vnius Nilei, à quo fluuius primùm fortitus est nomen, cùm antea Aegyptus vocaretur . Hic cùm multas fossas, easque opportunis fecisset locis, & Nilum utilem admodum incolis reddidit, & nominis causam præbuit.

Diod. l. 1.p.2.
c. 2.
Filius Protei
succedit.

Nileus à quo
Nilus nomen.

Hunc secutos, putat Diodorus, Chemnem, Cephum, & Mycerium famosarum pyramidum exstructores, quamuis nos verius earum fundationem Dynastiæ Politanorum transcribamus, regnanti, inquam, Cherri, cuius nomen cum Chemmi confudisse videtur. Fuerunt enim illæ multò ante Salomonis tempora conditæ, vt alibi probamus.

Chennes.
Cephus.
Mycerinus.

D Y N A S T I A X X I.

Memphitarum.

Post Dynastiam vigesimam, 178. annis sine Regibus administratam,
Dynastiam vigesimam primam faustis auspicijs orditus est primus
Rex Smendez, alias Simandius, aut Osymandrus, alijs etiam Smerres.
Iudæis Sesac; perperam igitur sentiunt ij, qui hoc nomine Sesac falsi, Se-
sostris imperium in hæc tempora transferunt. Porro Simandij prodigio-
sum monumentum, innumerabiles propè auri & argenti copias, Biblio-
thecæ apparatus, aliaque huiusmodi, qui scire desiderat, consulat Dio-
dorum. Simendum secutus est Pseusenses; hunc Niphercheres, quo fa-
tis concesso, Amenophis hæres Regni factus, post nouem annos in locum
sibi subrogauit Osochorum, & hic Spinacem; Spinacem secutus Persu-
fennes; hoc fatis functo successit Cherphe, qui moriturus Regni hære-
dem constituit Cephrenne, & hic Osochorum, qui & Hercules dictus est.
Post huius mortem, Sacerdotes Ægyptij contra consuetudinem ele-
runt in Regem Asychim seu Anisin.

Smendes seu
Simandius.

Diod. l. 1. p. 2.
 c. I.
 Pleuſennes.
 Nephercher-
 res.
 Amenophis.
 Oſochorus.
 Spinaces.
 Persufennes.
 Cherphe.
 Cephrenne.
 Oſochorus.
 Afychis.

D Y N A S T I A XXII.

Saitarum.

Huius Dynastiæ primus Rex ab Eusebio constituitur Senscoris, cuius ^{Senscoris.} pater fuit Siparis; ferunt eum post mortem ab Ægyptijs Deum.
N voca-

CAP. X. 98 OEDIPI AEGYPTIACI TEMPLVM ISIACVM

Osorthon,
Tachelotis. vocatum, eumque Serapin appellatum, forsan corruptâ voce Siparis, pro Serapi sumptâ. Secutus est Senscorin Osorthon, post quem Vachelotis, qui cùm nihil adeò laude dignum gesserint, meritò ἀδοξού καὶ ἀφημοι apud posteros permanserunt.

D Y N A S T I A XXIII:

Tanitica.

Petubastis.
Osorthon.
Psammus. **P**rimus Rex huius Dynastiæ fuit Petubastes, melius Coptè πετουβαστος ab urbe Bubasto sic dictus; quo defuncto successit Osorthon, qui & Hercules denominatus fuit, post quem Psammus 20. annis administrato regno, alijs sceptrum tradidit, verum cùm nihil laude dignum gesserint, eorum apud Historicos memoria reticetur.

D Y N A S T I A XXIV.

Legalis.

Bucchoris
legillator. **B**occhorus melius βοκχος huius Dynastiæ Regem egit, unus è Legislatoribus Ægyptiorum, de successoribus nihil apud Authores inuenio.

D Y N A S T I A XXV.

Æthiopum.

Sabachus seu
Sebazijs. **I**NITIUM huius Dynastiæ fecit Sebachus, vel ut alijs Sabazius, qui Æthiops fuisse perhibetur. Hic enim denicto Borchoro potitur Ægypto, de quo sic loquitur Diodorus: *Sabacus genere Æthiops Deorum cultu, liberalitateq[ue] præ caeteris Regibus excellens, argumentum virtutis eius vel maximum sit integritas, utilisq[ue] in seruandis legibus animaduersio. Nam capite damnatos nequaquam mortis affecit pœna, sed opus facere vinculos compedibus per urbes coëgit: quæ res non paruo extitit rectigali, multas enim ex eo seruitio pecunias contraxit: eorum operâ multos aggeres construxit: fossas varijs locis opportunas fecit: ita q[uod] pœna acerbitatem leniuit, q[uod] inutilē pœna asperitatē in magnum commodum vertit. Eius egregiam pietatem, q[uod] à principio vitæ sue institutionem facile quis ex visione somnijs percipiatur. Visus est ei Deus, qui Thebis colitur, in somno dicere, Regnum ipsius in Ægyptios, neque felix, neque diuturnum fore, nisi Sacerdotibus Ægypti omnibus occisis, per media ipsorum cadavera cum suis transiret. Hoc somno sapientis oblatu, omnes vndeq[ue] Sacerdotes conuocauit, narratisq[ue] quæ per somnium acceperat: Nolle se, inquit, in Ægypto manentem, alicui perniciem struere, sed malle se purum omniq[ue] solutum scelere ab Ægypto discedere, satisq[ue] vitam reddere, quam impiam cæde per iniquitatem regno potiri; ita Ægyptijs regno tradito, in Æthiopiam rediit. In locum vero Sabazij*

Prudenter ad-
ministrat Æ-
gyptum.

Viso Sabazij.

Vtrō se ab-
dicat Regno.

zij successit Sebichus, seu vt Herodotus vult, Sethon, & hunc Tarachus Sebichus.
Varachus. Æthiops, de quo, quod dicamus, non habemus.

D Y N A S T I A XXVI.

Duodecemuirorum.

MErres Æthiops primus regnum administrauit ; quem secutus Stephinatis, & hunc Necho seu Nichepsos : quibus vitâ functis Ægyptij duobus annis absque Rege fuerunt, turbatis omnibus, cùm etiam ad bella peruentum esset.

Duodecim igitur loco Regis è maioribus Duces præficiuntur, quibus omnis regni cura commissa est. Verum cùm annis quindecim simul imperium tenuissent, Regnum ad vnum reductum est : hac de causa. Cùm statu tempore hi duodecemuiri sacrificassent in templo Vulcani, & ultimo die festo libaturi essent, porrexit eis Pontifex aureas phialas, quibus libare consueuerant, aberrans numerum, duodecim videlicet viris undecim phialas porrexit. Vbi Psammeticus, qui postremus eorum stabat, cùm non haberet phalam, detractam sibi æream galeam tenuit, libauitque ; ferebant autem & cœteri omnes Reges, & tunc quoque gestabant galeas. Nec tūm quidem dolo malo Psammeticus galeam tenuit. Cœteri tamen id consultò factum esse à Psammetico existimantes, & in memoriam reuocantes oraculi responsum, eum solūm Ægypti Regem futurum, qui ærea in phiala libasset, eum maxima potentiae suæ parte exutum in palustria relegarunt: qui tandem Ionibus adiuuantibus, qui casu in paludes appulerant, Ægyptum violenter recuperat : quo administrato annis quadraginta quatuor, filius eius Apries nomine, hæres regni factus est, secundum Herodotum & Diodorum ; quamvis Eusebius inter Psammeticum & Apries, duos alios adhuc Reges ponat Necho, seu Nephos, & Psammiten. Apries itaque seu Vaphres, qui secundūm auūm suum Psammeticum fortunatissimus extitit omnium ad eam ætatem Regum, 25. dominatus annos. Quod intra tempus & bellum Sidoni intulit, & cum Tyro pugnâ nauali contendit. Successit Apriem Amasis, seu vt Eusebius Anamasis, idque eā, quā sequitur ratione enarrat Herodotus. Cùm aduersus Cyrenæos Apries exercitu missio magnam cladem accepisset, id ei imputantes Ægyptij rebellauerunt, opinati, se ab illo in apertam perniciem fuisse dimissos; vt his internecione deletis, ipse Aegyptijs imperaret securius. Hæc grauiter ferentes, plerique ab eo defciuerunt, id vbi rescivit Apries, mittit ad eos verbis iedandos Amasin ; qui cùm peruenisset, reprehendensque dissuaderet, ne talia facerent, quidam Aegyptiorum ei à tergo stans galeam circumdat, eaque circumdata, inquit, se illam ob regnum imposuisse ; nec hoc eo inuito factum fuit, vt ostendit ; nam simulatque ab ijs, qui descivierant Aegyptijs declaratus esset Rex, sese apparabat, tanquam contra Apriem moturus. His cognitis Apries mittit quendam hominem nomine Patarbemin, vt Amasin, ad

Merres.
Stephinatis.
Necho.

Psammeticus
potitur Ægypto.
Apries.
Necho.
Psammites.

Amasis.
Gerod. l.z.

CAP. X. 100 OEDIPI AEGYPTIACI TEMPLVM ISIACVM

se perduceret. Verum cum infecto negotio ad Regem Apriem rediisset; Apries ira percitus, Petarbemi aures, namque præcidi iubet; id intuentes ceteri Aegyptij, qui cum eo haec tenus senserant, virum inter eos probatissimum tam fœde, indignèque tractatum, ne tantisper quidem differentes, ad ceteros transeunt, seque Amasis tradunt. His auditis Apries armatis auxiliarijs ex Laribus & Ionibus circiter 30000. in Aegyptios tendit. Prælio itaque circa Marium pagum commisso, Aegyptiorum res superior fuit; itaque captus Apries, strangulatusq; interiit. Amasis suscepto regno iuste imperauit annos 55. quo fatis functo Dynastia vigesima septima incepit: quâ Cambyses Persarum Rex Aegyptum armis capit, circa annum Olymp. 63. quâ victor in stadio fuit Parmenides Camerinæus.

Apries strangulatus iusti regi.

D Y N A S T I A XXVII.

Persarum.

Cambyses.
Persarum
Rex.

Hac Dynastia translatum est imperium Aegyptiacum ab indigetibus ad exterros; nam Cambyses Rex Persarum eo armis in suam potestatem redacto, non hominibus tantum, sed & Diis religionique bellum indixisse videbatur; Aras enim inuertit, statuas comminuit, superbas Pyramidum & Obeliscorum moles, aliasque fabricas ferro ignique consumpsit; obtinuit Aegyptum anno quinto regni sui, usque ad Darium filium Xerxis, annis 150.

D Y N A S T I A XXVIII.

Xerxium.

Xerxes.

Xerxes post Cambysis successores Regno Aegyptio potitur, quem plures huius nominis in imperio secuti sunt. Floruerunt hoc tempore celeberrimi quique scriptores, Hieronymus Syracusanus, Aeschylus, Pindarus, Sophocles, Euripides, Herodotus, Xeuxis, Hester, & Assuerus, Esdras, Parmenides, Plato nascitur.

D Y N A S T I A XXIX.

Aegyptia.

Amarthæus.
Nepherites.
Negebæ,

Hac Dynastiâ, cum iam à Persis Aegyptiacum imperium recessisset, primus è noua familia imperauit Amarthæus; post quem Nepherites; & ultimus denique Achoris regnarunt.

D Y N A S T I A XXX.

Mendefiorum.

Fuit huius Dynastiæ primus Psammutes, cuius tempore Plato floruit ; Psammutes.
Psammuti successit Nepherites ; post Nepheriten Nectabo, seu Ne- Nepherites.
ctanebus. Nectabo.

D Y N A S T I A XXXI.

Euenitarum.

HVius Dynastiæ primum egit Theo, qui relicto regno fugit in Ara- Theo.
biam ; floruit hac tempestate Aristoteles, Platonis discipulus.

D Y N A S T I A XXXII.

Et vltima Ægyptiorum.

NEctanebus primus huius Dynastiæ & vltimus ; fuit Magus & incan- Nectanebus
tator maximus. Nam per fascinaciones & magicas præstigias à Magus & in-
dœmone multa extorsit, ad futurum rerum statum spectantia. Inter cœ- cantator ma-
ximus.

teras diuinationes & magicas incantationes (Leucanomantiam) eas ni-
mirum, quæ in pelui aquâ plena exhibeti solent, exercuit. Nam cùm
Artaxerxes Ochus in procinctu esset ad Ægyptum occupandam, Necta-
nebus, cum per oracula huiusmodi magica comperisset, Ægyptiaci impe-
rij per Ochum destructionem ; ingenti auri ac pretiosorum lapidum vi
& quicquid in gazophylacio regio denique eximium erat, conuasato, si-
mulatoque habitu inscijs omnibus in Macedoniam fugit ; (et si alij eum,
vt Eusebius, in Æthiopiam fugisse malint) vbi magicis exercitijs Olympiâ Philippi Macedonum coniuge fascinatâ, cùm ei persuasisset, futurum
vt ex Deo Hammone filium conciperet, qui vniuerso Orbi imperaret; ipse
sub forma dicti Hammonis, (cuius speciem Olympiæ per incantationes Pater Ale-
in somno iam exhibuerat) Reginæ concubens, generauit filium, qui xandrî magi
postea ob rerum gestarum gloriam Alexander magnus dictus est. Narrat Ben Gorion.
hæc Ioseph Ben Gorion. Verùm nos de Magia huius Regis & artibus va- Ben Gorion.
rijs, quas ab Ægyptijs hæreditate acceperat, multa suo loco dicemus, l. A. c. 4.

Atque sub hoc Rege Ægyptiorum regnum destrunctum, à Persarum Regibus translatum, Græcorum imperio accessit ; nam Nectanebō pulso, Ochus seu
Ochus qui & Artaxerxes, secundus Persarum Rex eō potitus est, quo fa- Artaxerxes
tis concessio, filium Arsen subrogauit in locum suum ; post quem Darius regnum in-
successit filius Arsis ; qui postquam sex annis id administrasset ; Alexander magnus, in Babylone imperfecto Dariō, sicut totum Persarum Regnum
suo dominio subiecit, sic & Ægyptum vniuersam. Alexandrō verò 34. atatis suæ anno in Babylonē defuncto, imperioque in multos translato, diversi.

CAP. X. · · · · · OEDIPI AEGYPTIACI TEMPLVM ISIACVM

diuersi regnarunt. Atque Aegyptus quidem Ptolomæis in sortem obtigit, quo administrato per 300. fermè annos à Ptolomæis ad Cleopatram, ab hac demum ad Romanos deuolutum, & à Romanis ad Mahumetanos, tandem à gloria sua descivit.

Atque hæ sunt 32. Dynastiæ, per quas Aegyptiorum imperium indicata tempora propagatum fuit, quarum 21. duas ex Græcis descripsimus, eas nimirum, quæ à decima sexta initium sumunt, reliquis quindecim ex Arabum monumentis depromptis.

Totum itaque illud temporum interuallum, quo ab orbe condito, & à diluicio Orbis usque ad salutis nostræ aduentum, Aegypti dominium, perststit; in quatuor partes seu temporum discrimina partiri visum fuit, ita quidem, ut totum illud temporis spaciū ab orbe condito usque ad diluuium dicamus Dynastias Aegypti primæus secundūn mentem Arabum; à diluicio verò usque ad Abrahami natuitatem, dicamus Dynastiam Deorum, seu Heroum Regnum. Ab Abrahami verò natuitate seu Hori postremi Deorum usque ad annum, quo Ochus Rex Persarum Aegypto potitus est, regnum Pharaonicum appellemus. Spaciū denique hinc ad Christum, regnum inscribamus Ptolomaicum. Sic enim fiet, ut omnibus ijs, quæ confusionem temporum, aliasque inconuenientias adferre possunt, vitatis, maiori luce, & claritate procedamus. Videbis autem in hac sequenti Pinace Chronologico singulos Aegypti Reges à Chamo incipiendo usque ad Iulum Cæsarem ordine positos, cum annis, quibus unusquisque regnauit, correspondentibus annis à Mundo condito & diluicio elapsis; quibus etiam addidimus Viros illustres, qui sub uniuscunusque Regis dominio tunc in Orbe clarebant, aliaque memoriâ digna, quæ comparebunt in subiecta nostra Chronographia. Multum enim præderit hæc Chronographia cùm ad opus nostrum ex integrō intelligendum, tūm ad locos difficiles, quæ passim circa temporum rationem occurrunt, explicandos, eā igitur vtere, & fruere.

CHRONOLOGIA

Regum Aegypti,

REGNUM DEORVM

SEV HEROV M

Quod Manethon decimam sextam Dynastiam Thebaeorum appellat, incipit à confusione linguarum, & durat usque ad descensum Iacob in Aegyptum.

Anni Mundi iuxta Ge- nebrar dum	Anni diluuij iuxta He- bræor. dum	Nomina Regum Ægypti.	Anni queis quisque regna- uit.	Hebræo- rum viri illustres.	Aliorum Regno- rum me- morabi- lia.	Anni Mundi iuxta Eu- feb. & 70. Int.
Annus diluuij 1656 iuxta Hebr.		I	Cham filius Noë, Saturnus dictus Zoroaster	Noë colo- nias moli- tur.	Prima- rudimen- ta Regni Assyr.	2242 Annus diluuij iuxta 70. In-
1810	154	2	Misraim filius Chami Iuppiter & Osiris I. Aegypti.	Asur & Nembrod. Phaleg Confusio linguarū.	Chus Æ- thiopiam admini- strat.	terpr. & Eu- feb.
1948	292		Mercurius, Faunus dictas, quem alij Seruch, nos Mercu- rium Trif- megistum dicimus.	Abraba- mus.	Ninus & Ægyptensis	
		3	Vulcanus.	Abraham genuit Isaac in Geraris anno etatis sue 100.		
		4	Sol filius Vulcani.		Ninus &	

De Regiminis duratione nil certi apud Authores inuenitur.

Anni Mundi diluij iuxta Hebræo- rum & Gene- brardi compu- tum.	Anni Regum Aegypti	Nomina queis quisque regna- uit.	Hebræo- rum viri illustres.	Aliorum Regno- rum me- morabi- lia.	Anni Mundi iuxta Euseb. & 70. Interp.
	6	Sofis, So- this vel Sochis	Noë mori- tur.	Semira- mis longè lateq; do- minantur	
	7	Osiris & Isis	Melchise- dech sum- mus sacer- dos, qui pu- tatur esse Semus	in Baby- lonia, seu Assyria, sicuti Ia- nigenæ in Italia, , Sicionij in Græcia.	
2006	350	8 Horus siue That, iux- tā nos Tris- megisti fi- lius, vlti- mus Deo- rum.			
2109	453	Dynastia XVII. Past. 103.an.dur. Menas Mithras Osiris Vexores Apis Epaphus Confun- duntur hi- passim pro- vno Rege vide suprà, vel secun- dum nos Saturnus iunior Rhea siue Isis Mercurius cōsiliarius. Meframu- thisis filius Isid. & Os- ridis Horus	Isaac. Iacobus descendit in Aegy- ptum Nascitur Ruben. Mifraim. Mercurius Trismeg. A quibus prima li- terarum fundamen- ta iaſta, O- belisci ere- cti, hierogly- phicæ disci- plinæ in- stitutio pro- fecta fuit, et ad po- steros pro- pagata.	Initium Regni Ar- chiolorum, primus eius Rex Inachus Memphis conditor.	3460

De Regiminis duratione nil certi apud Authores inuenitur.

REGNUM PHARAONICVM

Quam Manethon vocat Dynastiam Politanorum, incipit à temporibus, quo Jacob in Aegyptum descendit, & durat usque ad Artaxerxis seu

Ochi in Aegyptum expeditionem.

Anni Mundi iuxta Hebræo- rum compu- tum.	Anni diluuij iuxta Hebræo- rum compu- tum.	Nomina Regum Aegypti. Dynast. i 8. Politano- rum dur.an.348	Anni vitæ in Re- gimi- ne	Hebræo- rum viri illustres, gestaque.	Aliorum Regnorum memora- bilia.	Anni Mun- di iux- ta Eu- sebium
		I Amasis	25	<i>Isaac mori- tur.</i>	<i>Iam tuu- runtur.</i>	
2289	633	2 Chebron	13	<i>Iosph ve- nundatur à fratribus.</i>	<i>Ægypti co- lebant be- stias pro Numinib.</i>	3470
		3 Amenophis	21	<i>Moses na- scitur.</i>	<i>Sparta con- dita est.</i>	
		4 Mefres seu Myris	12	<i>Vocatur à Deo.</i>	<i>Mundi Re- gna varia constituta.</i>	
2360	704	5 Mitphar- muthosis	26	<i>S.Iob floret.</i>	<i>Reges flo- rent Iphe- reus Assy- riorum.</i>	3550
		6 Tuthe- mosis	9	<i>Incipit perse- cutio filiorū Israëlin Æ- gypto;</i>	<i>Orthopo- lis Sicyo- niorum.</i>	
		7 Amenophis	31	<i>edictum de masculis He- braeorum in- terimendis.</i>	<i>Memnonis statua.</i>	
		8 Horus	38	<i>Vixit circa hęc tempora alius Merc.</i>	<i>Promet. b.</i>	
		9 Acen- chres, seu Acencris	12	<i>Trismegist.</i>	<i>Argos, Cecrops.</i>	
		10 Achoris	9	<i>Moses 80.</i>	<i>Diluuum deucalionis</i>	
2466	820			<i>annū agens, dux itineris ex Ægypto</i>	<i>incen- dium Phae- thonis.</i>	
				<i>Hebraorum efficitur.</i>	<i>10. Plagæ.</i>	3690

Anni Mun- di iuxta He- brorum com- putum.	Anni diluuij	Nomina Regum Ægypti.	Anni vitæ in Re- gimi- ne.	Hebræo- rum viri illustres.	Aliorum Regno- rum me- morabi- lia.	Anni Mun- di iux- ta Eu- seb. & 70. Int.
		11 Genchres	16	Floruit <i>Iethro</i> , quem plures cum <i>Trismegisto</i> confundunt. <i>Moses</i> in de- serto præest populo.	<i>Corinthus</i> conditur.	
		12 Acherres	8	<i>Iosue</i> .	<i>Lacædæmon</i> 3710 conditur.	
		13 Cherres	15	<i>Othoniel</i> .	<i>Dardania</i> .	
1544	888	14 Armeus seu Danaus	5	<i>Aoth</i> .	<i>Cadmus</i> & 3780 <i>Phœnix</i> con- dunt <i>Sydo-</i> <i>nen</i> & <i>Ty-</i> <i>rum</i> .	
		15 Rameſſes dictus Ægyptus	68	<i>Post Otho-</i> <i>niem Hé-</i> <i>breos habue-</i> <i>runt alieni-</i> <i>genæ subie-</i> <i>clos annis</i>	<i>In Darda-</i> <i>nia regnat</i> <i>Tros</i> ,	
2714	1058	1 Dynast. 19. <i>Lartū</i> 201 Zethus, So- this Obeli- sc. erector.	55	18. qui co- pulatur an- nis <i>Aoth</i> se- cundūm tra- ditionem.	<i>Amphion</i> . <i>Dionysius</i> seu <i>Liber</i> pa- ter <i>Indos</i> aggreditur.	
		2 Rainessſes filius Sothis obel. erect.	66	<i>Orpheus</i> . <i>Ea quæ de</i> <i>Sphynge</i> & <i>Oedipo</i> & <i>Argonautis</i>		
2893	1237	3 Sesoſtris obel. erect.	33	<i>Debbora</i> , <i>Barach</i> , <i>Ge-</i> <i>deon</i> , <i>Abi-</i> <i>melech</i> ,	<i>dicuntur</i> .	
		4 Nuncorius filius obel. erector.	40	<i>Thola</i> , <i>Capitūr</i> <i>Troia</i> .	<i>Herculis la-</i> <i>bores</i> .	
2947	1292	5 Thuoris, Thonis seu Thules	7	<i>Iair</i> , <i>Iepheth</i> , <i>Labdon</i> , <i>Hesebon</i> , <i>Sampson</i> , <i>Quem ob</i>	<i>Latinis re-</i> <i>gnat Eneas</i>	3950
		1 Dynast. 20. <i>Diapol.</i> 178 Cetes seu Protheus.	incr- ti an-	<i>fortitudinē</i> <i>multi cum</i> <i>Hercule cō.</i>	<i>Ascanius re-</i> <i>liclo Nouer-</i> <i>cæ regno</i>	
		2 Prothei fil.	1 ni	<i>fundunt</i> .		
3006	1340	Hic septem alij dicuntur regnaſ- ſe, inter quos				

Anni Mundi iuxta Hebræo- rum compu- tum.	Anni diluuij	Nomina Regum Aegypti.	Anni vitæ in Re- gimi- ne	Hebræo- rum viri illustres, gestaque.	Aliorum Regnorum memora- bilia.	Anni Mun- di iux- ta Eu- sebium
	1	Nileus	14	Post Sampô- nem Heli sacerdos 40. annis pœst populo Israë litico.	Lauinij Ab- bam longam condidit & Sylgium.	
	2	Chemnes	19	Samuel Propheta.	Posthumum fratrem suū Æneæ ex Lauinia fi- uum cum summa pie- tate educa- uit.	
	3	Cephus	4	Saul.		
	4	Mynceri- nus	20	Danid.		
3006	1350	Fuerunt post hos a- lij Reges, quorum nomina in- cognita sunt		Salomon.		
		Dynastia XXI. Mem- phitarum.			Susachim seu Sesac qui idem est cum Smende.	
3020	1364	1 Smendes seu Siman- dius	26	Roboam Abia, Achia Samus Pro- phetæ;	contra Ju- deos pu- gnans spo- liat tem- plum.	
		2 Pseusenses	41	Abdias, Ie- hu, Ozias, Micheas.	Tyberinus	4200
		3 Nephé- cherres	4	Ochozias, Iaram Elias	Syllius, à quo Tyberis diellus in Ita- lia regnat.	
3272	1586	4 Amenoph.	9	Zacharias Helisaeus.	In Italia re- gnat Aremu- lus Syllius.	
	5	Olochor	6	Iudas	Auentinus	
	6	Spinaces	19	Anastas	Syllius Rex	
	7	Perfusenn.	135		Latinorum.	
3278	1622	1 Dynast. 22. Saitarum.				
	8	Senkoris seu Chea- phe	21			
	9	Oforthon	115			

Anni Mun- di iuxta He- bræorum com- putum.	Anni diluuij	Nomina Regum Ægypti,	Anni vitæ in Re- gime- ne.	Hebræo- rum viri illustres.	Aliorum Regno- rum me- morabi- lia.	Anni Mun- di iux- ta Eu- feb. & 70. Int.
		3 Tachelo- tis	13	Prophetar- bant apud Hebreos Amos, ♂ Jonas.	Procas Syl- lius, hic fuit Auentini superioris filius. Amulius Syllius,	
3278	1622	Dynast. 23. Tanitarum. Petubastis	25	Zacharias.		4380
		2 Osorthon	9	Hic Olympiadum initium.	Remus ♂ Romulus.	
		3 Psammus	10		Roma conditum.	
		Dynast. 24. Legislatorum. Bocchorus	43	Achaz. Ezechias.	Romulus Rex, Templa et muros ex- truit Romæ.	4420
3300	1644	I		Osee. Isaias.	Mydas regnat in Phrygia. Syracuse conduntur.	4460
		Dynast. 25. Æthiopum. Sabachon seu Sabazius	12	Manasses impius Isaiā interfecit, statuamq; suam posuit quinque facies habentē.	Numa Pompilius. Tullus Hostilius.	
		2 Sebychus	12		Ancus Martius.	
3380	1724	3 Tarachus	20			
		Dynast. 26. Duodecemvirorum. Merres Æthiops	12	Iosias Rex Iudeorum cum Necho ne Ægyptiorum Rege congressus occiditur.	Tarquinius priscus Capitolium extruit.	4510
		2 Stephana- tis	7	Hammon.		
		3 Necho seu Nice- psos	6			
		Hic duo- decemviri regnant;	15			
3435	1779	4 Psammeti- cus	44			

Anni Mun- di He- bræo- rum.	Anni diluuij	Nomina Regum. Ægypti.	Anni vitæ in re- gimi- ne	Viri illu- stres He- bræorum.	Aliorum Regnorum memora- bilia.	Anni Mun- di iux- tæ Eu- sebiū.
	5	Necho	6	<i>Nabuchodonosor</i> <i>Iudeam capit,</i> <i>spoliat templum, in patriam redit manubibus onustus.</i>	<i>Circus Romæ edificatur à Tarquin. Prisco.</i>	
	6	Piammi- tes	12		<i>Seruius Tullius Rex</i>	
	7	Apries seu Vapres	30		<i>Stesichores, Sapho, Alcaeus.</i>	
3568	189	Anamasis seu Amasis	43	<i>Daniel, Ananias, Azarias, Misael.</i>	<i>Massilia conditur.</i>	4610
		<i>Dynast. 27.</i> <i>Perſarum</i> <i>Gambyſes & successores</i>	36	<i>Olymp. 47. Daniel & Ezechiel.</i> <i>Iesuſ filius loſedech. Zorobabel.</i>	<i>Solon, Thales, Aſopus, Cræſus, Anaximenes, Eclipse in Solis primus Thales prædict.</i>	
	2	Darius Perſa	48	<i>Zacharias, Aggaeus, Malachias.</i>	<i>Cyruſ interfiretur à Thomyri.</i>	
	3	Artabanus Perſarum Rex	18	<i>Captiuitas Babylonica sub Cyro incipit, durat usque ad annum secundum Dary.</i>	<i>Pythagoras.</i>	
3695	2039	<i>Dynast. 28.</i> <i>Xerxiūm.</i> <i>Xerxes V.</i>	20	<i>Xerxes Longimanus.</i>	<i>Tarquinius superbus regno exiuitur ob corruptam à filio Lucretiam.</i>	4670
	2	Artaxerxes Longimanus	140	<i>Esdras.</i>	<i>Herodotus Pindarus.</i>	
	3	Xerxes VIII. Sogdianus IX.	2 menſes	<i>Socrates nascitur.</i>	<i>Hieron. Sophocles. Xenix, Heraclitus, Zeno Pherecydes.</i>	4720
3749	2073	Darius, Nothus X.	19	<i>Hester & Aſuerus.</i>	<i>Romaë Consules creati.</i>	
				<i>Macchabœrum Regnum.</i>	<i>Hippocrates, Gorgias</i>	

Anni Mundi iuxta Hebr. comp.	Anni dilu- uij	Nomina Regum Aegypti	Anni vitæ in re- gimi- ne.	Hebræo- rum viri illustres.	Aliorum Regno- rum me- morabi- lia.	Anni Mundi iuxta Euseb.
		Dynast. 29. Ægyptia. Amarthœus Saites	6	Neemias muros Hierusalem re- staurat	Initium bel- li Pelopone- siaci, Eudoxus Gnidius	4790
	2	Nepheri- tes	6	Hester, Mardochœus	claret. Ægyptus re- cessit à Persis	
	3	Achoris	12	Diogenes, Cynicus	Dionysius tyrannus.	
	1	Dynast. 30. Mindesiorū. Pſammu- tes	1	Speusippus	Cartaginen- sium bellum.	
	2	Nepheri- tes	mens. 4	Tribuni mi- litares pro consulibus esse cœperūt.	Plato philo- sophus.	
	3	Neckane- bus	18	Artaxerxes XII. qui ḡ Ochus.	Euagoras. Isocrates Rhetor.	
	1	Dynast. 31. Euenitarū. Theo	2		Dionysius Rex Siciliae moritur.	4840
3350	1694	I Neckane- bus vltimus Rex Ægy- pti.	18	Nascitur Alexander Magnus.	Philippus Macedonum Rex.	
					Aristoteles. Demosthen.	

Atque hic Ægyptiorum Regnum destructum est. Ab Ægyptijs enim postmodum ad Ochum, ab hoc ad Darium, quō intersectō ad Alexandrum Magnum, hoc verò defunctō ad Ptolomæos devolutum est; quorum primus est

Anni Mundi iuxta Hebr. comp.	Anni à dilu- tio.	Nomina Regum Aegypti	Anni vitæ in re- gimi- ne.	Hebræo- rum viri illustres.	Aliorum Regno- rum me- morabi- lia.	Anni Mundi iuxta Euseb.
3730	2074	1 Ptolomeus Lagifilius	40		Ædificatur Antiochia.	4880
3768	2112	2 Ptolomeus Philadelphus	38	Septuaginta Interpretes vocavit.		4920
3808	2152	3 Ptolomeus Euergetes	26	Bibliothecā Alexandriæ instruxit.	Initium belli punici I.	4980
3833	2177	4 Ptolomeus Ceraunus Philopator	17	Macchabæi hoc tempore illustres.		
3850	2194	5 Ptolomeus Epiphanes		Iudas Macchabæus.	Initium belli punici II.	5020
3873	2217	6 Ptolomeus Philometer	24	Ionathas.	Portentum Hierosolymis visa.	
3909	2253	7 Ptolomeus Euergetes	29	Bacchides.		
3937	2281	8 Ptolomeus physcon.		Herodes	Carthago euertitur.	
3953	2297	9 Ptolomeus Soter Alexander à matre	17	Ascalanita cui huius nominis alij succedunt.	Jugurthinū bellum	5100
3971	2315	10 Ptolomeus Cleopatra cieetus	8		Res gestæ à Cleopatra, M. Antonio Pompeio.	
		Ptolomeus Auletes	30			
		Cleopatra	24			
4006	2350	Et post hos ad Romanos translatū; cuius primus fuit Julius Cœs.		Nascitur Beatissima Dei Genitrix.		5150

A B A C V S

Chronologicus sex ætatum seu temporum, quæ sunt ab Orbe condito ad Christi Aduentum, correspondentiū præcipuis Aegyptiorum Dynastijs.

		A	Ad condit. Orb.	Ad diluuium & Dynast. Egypt. XVI.	Ad ortum Abraham & Dynast. Pastorum.	Ad exitum de Aegypto & Dynast. Politan.	Ad quartum annum Salomonis, & Dynast. XXI.	Ad captiuitatem Babylon. & Dyn. XXVII.	Ad Christum.	B	Numeri annorum. Mundi iuxta Hebræorum computum ponuntur intra triangulum ABC.
Ab orbe cōdito usque	o	1656	1895	2615	3095	3514	4067				
A diluuiio & Dyn. XVI.	o	o	239	959	1439	1848	2401				
Ab ortu Abraham & Dyn. Pastorum.		580	o	720	1200	1619	2172				A captiuitate Babylonis
Ab exitu de Aegypto		1039	459	o	480	899	1452				A quarto anno Salomonis
A quarto anno Salomonis		1580	962	1503	o	419	972				Ab exitu de Aegypto
A captiuitate Babylonis		2015	1435	976	473	o	553				Ab ortu Abraham & Dyn. 17
		2957	2377	2242	1415	942	o	o			A diluuiio & Dynast. 16.
D		5199	4619	4160	3657	3184	2242	o	C		Ab Adam & condito mūdo
Numeri Annorum iuxta computum Eusebij ponuntur intra triangulum ADC.			Ad Christum.	Ad Captiuitatem Babylon. & Dynast. ZXXVIII.	Ad quartum annum Salomonis & Dyn. XXI.	Ad exitum Iudaic. de Aegypt. & Dynast. 18. Polit.	Ad Adamum.	Ad diluuium & Dynast. XVI. Theborum.	Ad ortum Abraham & Dynast. XVII. Pastorum.	Ad Adamum.	Ab hac parte ingredieris Abacum pro numeris annorum iuxta Eusebiū.

De Politica Aegyptiorum, Imperijque eorumdem tūm,
propagandi, tūm conseruandi modo, & ratione.

INTER cœteras Mundi nationes & populos nulla vñquam gens inuenta fuit, quæ maiori curâ & vigilantiâ, quâm Ægyptia in rectè beatèque instituendæ Republicæ ratione incubuerit. Hi enim, vti veras gubernandi rationes adinuenerant, ita absolutissimū quoq; veluti exemplar, & idea totius politiæ, omnium Scriptorum testimonio, Regibus, & Principibus vniuersæ terræ ad imitandum proposita, nullo non tempore fuerunt. Nam cùm omne imperium, & dominatum in Deo Opt. Max. & supremi Numinis prouidentiâ fundatum cognoscerent; hoc vnicum præ cœteris summpere curasse visi sunt, vt totam Monarchiam ad normam supremi Numinis, & Deorum, vt aiunt, immortalium amissim dirigerent; sat benè secum geri opinantes, si per religiosum cultum, honorem, & reuerentiam Dijs exhibitam, eos sibi conciliarent, apud quos rerum omnium esset constitutum arbitrium. His enim vel per omissionem patriorum rituum, vel per dissolutorum morum impunem licentiam ad indignationem concitatis, nihil aliud sibi superesse rebantur, nisi populorum dissidia, rebellionum periculosas machinationes, ac tandem ultimum regnorum, imperialiumque ruinam & exterminium. Ad quæ quidem præcauenda, sapienti sanè consilio homines non perturbationibus animi deditos, non idiotas, & rerum inexpertes, vitiorumque contagioni subiectos, sed sacerdotes & philosophos sapientiâ conspicuos, longo rerum usu & experientiâ doctos in patrijs ritibus, diuinisque cœrimonijs probè exercitatos, quorum prudentiâ, & consiliô omnia in Regno ritè administrando gerentur, constituere soliti erant, quos & in virtutis, & sapientiæ palæstrâ comprobatos tandem in demortui Regis successores designabant, minime eos regno aptos arbitrantes, qui sibi prius non imperassent, aut perturbationes, pernitososque animi affectus moderari non nossent. Atque hâc curâ, & assiduâ vigilantiâ factum est, vt regnum populari frequentiâ, vrbium magnitudine, subditorum sapientiâ, omni denique rerum humano generi necessariarum affluentâ nulli secundum, iam indè à turris fabrica, vsq; ad Cambysis in Ægyptum irruptionem, annis 1582. quod nulli alteri Monarchiæ contigisse constat, in summa semper concordia, pace, & tranquillitate constiterit.

Recensitis itaque vetustorum temporum usque ad Amasin Ægypti rebus, nunc ordinis ratio postulare videtur, vt & de moribus, institutis, ac vita politica pari passu nonnihil quoque differamus. Multa enim veterum Ægyptiorum acta non solum ab indigenis æstimabantur magni, sed & apud Græcos non parùm admirationis habebant. Quamuis etiam sci-

Ægyptiorum fundata in cultu Dei.

Ratio.

rent Aegyptij adytum externis difficultem ; eò tamen veluti ad omnium artium ac disciplinarum Emporium, ad vitæ, morumque integritatem addiscendam discedere plurimi ex præstantissimis philosophis non intermisserunt. Quô verò modô, quâ industriâ, & arte, tanto tempore regnum ab omni exterorum inuasione immune conseruarint, hoc Syntagmate exponetur ; quod vt quām optimè fiat, à primo legum conditu assūptum thema ordiemur.

C A P V T I.

De prima Politices, seu Monarchiæ Aegyptiacæ institutione.

Mercurij
Trismegisti
dores.
Ingenium. Bisulcamentis
nera. Vtitur ope
Misraimi Re
gis Aegypti.

Anno circiter trecentesimo fere post diluuium, ex stirpe Cananæorum prodijt vir quidam omnibus naturæ dotibus ornatissimus, quemque natura ad artium, scientiarumque arcana explotanda finxisse; Deus verò ad humanum genus eius ope erudiendum Mundo rudi adhuc & impolito dedisse videbatur ; quem Arabes *Idris*, hoc est, *Disputatorem*, nominant ; Phœnices *Tautum*, Aegyptij *Thouth*, Græci *Mercurium Trismegistum* dicunt. Erat enim ingenij acerrimi, subtilitatis admirandæ & naturæ scrutator indefessus, qui perpetuâ tūm Noëmi, tūm filiorum, nepotumque conuersatione de primæui Mundi statu, moribus, ac disciplinis certior factus, hoc vnicum sategit, vt traditas à primæuis Mundi Patriarchis disciplinas excoleret, excultas ad posteros consignaret : quod vt exactius consequeretur, cum Ianigenis in Italia aliquantis per commoratus, omnem tūm politicam viuendi rationem, tūm artium, cœterarumque disciplinarum instituta exactè didicit ; deinde ad Misraimum, qui tūm temporis rerum in Aegypto potiebatur, adiit ; qui cùm & ipse rerum nouarum studiosissimus sector esset, animumque ad magna & ardua intentum perpetuò haberet ; oportunè sanè accedebat, vt eius ope fulciretur, qui & magnitudine animi ipsi haud impar, scientiâ verò & intellectu perspicacitate multis quoque superaret parasangis ; atq; adeò merito felix ille princeps existimari debeat, qui dūm magna, ardua, & ultra communem hominum vigorem prægrandia animo molima concepit, talis ei adiungatur, cui à natura datum sit, magnos illos & prægrandes conceptus & velle & posse in executionem medijs conuenientibus deducere. Huic igitur Misraimo Regi sociabatur Idris Scriba, & eiusdem supremus Consiliarius ; posteà regni quoque, Mestramuthisi filio post mortem patris Mesræ adhuc minorenni, particeps, summus totius Aegyptiacæ Monarchiæ Rex vicarius, teste Chron. Alex. constitutus est.

Cùm itaque regnum nullis adhuc firmis stabilitum legibus, nec politiâ disciplinâ instructum videret ; serìò secum expendit, quomodo exactam viuendi formam regno libero adhuc & dissoluto inducere possit ; sed hic Rhodus, hic saltus ; quis enim effrœni populo, & dominandi libidine veluti æstrō quodam percitō, dūm vnuſquisque, quō voluntas & indomitus appetitus eum rapiebat, per fas & nefas pro libitu exequetur,

tur, præscriberet? Magnum itaque negotium sibi assumpsisse videbatur, & vti erat peringeniosus, ita mature omnia præponderans, dūm imperium qualemque id tandem, sine religione consistere minimè posse cognoscet; sacram quandam, atque oppidò mysteriosam doctrinam, quam & hieroglyphicam posteri dixerunt, eò quod saxis durissimis, contra omnes temporum iniurias, ceu perpetuò duraturam, summō ingenio & studiō elaboratam auspicatus est; quā legem diuinam humanis ita arcte vinxit, vt qui has corrumperet, illam merito corrupisse censeretur, Mētum enim Deorum plurimū ad subditos in officio continendos, valere nōrat.

Hinc subditi nouo illo sapientiæ inuento instimulati, Mercurio vltro manus dedere, ac veluti diuinum Numen cœlitus in terram lapsum, venerati, doctrinam politicam ijs exhibitam, anibabus, vt dici solet, manibus amplexati, eo rigore seruandam duxerunt, quantō posteà totam Ægypti posteritatem seruasse, Scriptores luculentissimis testimonij comprobarunt. Veruntamen, quia humanæ voluntatis in legibus seruandis caducitatem probè nouerat, & vt suarum conditarum legum perpetuos successores haberet, sacerdotum hominum sagaeissimorum, ingenio, sapientiâ & peritiâ rerum præcellentium, quibus solis ad regni successionem aditus foret, instituit Collegium; quibus artium, legumque à se conditarum normam tradidit, eosque iuramento adegit, ne præter ordinis sui homines, eandem vlli alteri communicarent; prætereà sacrificiorum rituumque in Numinibus quā colendis, quā placandis præscriptas leges, iisdem veluti optimam hæreditatem reliquit; & quia soli sacerdotes tantæ molii insufficientes putabantur, ijs varios veluti coadiutorum regni ordines substituit: primi ordinis erant Cantores, qui dubia ex legum Mercurij digestis circa Deorum hymnos, & laudes exorta soluerent, rationes vitæ regiæ ad supremarum mentium ideas dispositas edocerent. Secundi ordinis erant Horoscopi, quorum symbolum erant horologium & palma, quos quatuor Mercurij de Astrologia libros alto pectore imbibisse oportebat; eorumque officium etat, temporum exactam distributionem in Deorum cultu peragendam obseruare, legum traditarum certis anni temporibus, dierumque solennijs populo prælegere; festorum statuas solennitates iuxta Solis, & Lunæ, siderumque cursum dispositas perpetuô & constanti tenore conseruare, magni enim cum primis in regno rite administrando momenti exactam temporum partitionem didicerat. Tertij ordinis erant Hierogrammatistæ, id est, Scribæ sacrorum, qui statutis comitijs aderant pennis in capite conspicui; manibus & librum, & regulam, in qua & atramentum ad scribendum, & iuncus, quo in exarando vtuntur, tenebant, quos quidem hieroglyphicorum notitiæ apprimè instructos, scientiam quæ est de mundi dispositione, terrarumque situ, ordinem quoque Solis & Lunæ, vti & cœterarum quinque planetarum, Ægypti adhæc Chorographiam, Nili descriptionem, verbo omnia, quæ quoquis modo ad sacrorum ritus & ceremonias, vti sunt, instrumenta, ornamenta, locorum singulis Genijs dedicatorum notitiam,

Cur leges in
saxis inscul-
plerit?

Collegio sa-
cerdotum
communicat
normam le-
gum.

Adiutores sa-
cerdotum
Cantores,
iporum mu-
nus, & sym-
bolum.

Symbolum
& munus
Horoscopij.

Symbolum
& munus
Hierogram-
matistarum;

Symbolum & munus Stolistarum. mensurasque, iuxta sacrarum sculpturarum præscriptum requiri videbantur, exacte callere oportebat. Quarti ordinis erant Stolistæ, qui iustitiæ cubitu & calice ad libandum instruti, consuetis comitijs & conciliabulis aderant, quorum officium erat, ea omnia, quæ ad sacras disciplinas, & instituta pertinebant, ad ea inviolabili rigore seruâda, & illibato vigore custodienda sollicitare, & si quæ à primo rigore defecissent, summò studiō, curâ, & sollicitudine instaurare; præterea sacrificia oportuno tempore peragere, sacra μοχθεγγισμα, id est, quæ Apides, seu Vitulos sacros, quæ consignandos, quæ inactandos concernebant, disponere. Quinti ordinis erant Prophetæ, quorum symbolum hydria erat in manu gestata; atque horum officium erat, de rerum in comitijs agitatarum euentibus iudicare, sinistros cuentūs à prosperis per auguria, cœterasque diuinationis species discernere. Coeterū vestigialum quoque distributioni præerant.

Atque hi sunt ordines sacerdotalis dignitatis, quorum authoritate, consilio, & prudentia totius Monarchiae Ägyptiacæ moles, veluti fundamento insistebat. Erat autem tota politicæ doctrinæ, & philosophiæ Ägyptiacæ ratio 42. libris à Mercurio comprehensa, quorū 36. dictorum quinque ordinum viri, potissimum 10. quibus vniuersa sacerdotalis doctrinæ ratio, vti & hieroglyphicorum arcana scientia continebatur, mente tenere obligabantur; vt obortis in Regno difficultatibus, dissidijsque, quomodo secundūm traditas leges mātūrē ijs occurrentum, promptā mente dispicerent. Sex verò reliquos ij tenere debebant, qui ~~τασσόγειον~~, Medici, siue Palliati dicebantur; continebant autem omnem medicandorum corporum rationem, per vniuersam Ägyptum obseruandam, videlicet, de corporum constitutione, complexione, membrorumque singularum anatomia, de morborum varietate & affectionibus, de instrumentis Chirurgicis, de medicamentorum usu, qualitate, & præparacione; de quibus fusè in Medicina nostra hieroglyphica. Quæ cùm omnia fusis authoritatibus in Obelisco Pamphilio comprobata reperiantur, superuacaneum esse ratus sum, eas hoc loco repetere; solùm adducam horum omnium testem Clementem Alexandrinum, qui l. 6. Strom. in hæc verba omnem rationem in legum præceptis, & cœrimonij obseruandam pertexit; quæ omnia, ex duodecim libris Philistij Siracusani religionem Ägyptiorum continentibus, ipso teste, excerptis:

Clemens A-
lexandrinus
ex Philistio
Sivaciano.

τοῖς τε παιδιστικά παιδία, καὶ μοχοφρεγιστικά καλέμδυα· μέχα δὲ δέσι τοῖς τέλοις τηνεὶς απόκοντα
τῷ πατέρι Θεῶν, καὶ τὸν Αἰγυπτίου σύστοιαν πεντέχοντα. οἷον τοῦ Θυμάτων, απαρχῶν, ὕμνων,
δύχῶν, πομπῶν, ἐορτῶν, καὶ τῷ τετράετι ομοίων. Καὶ στᾶσι δὲ οἱ Περφύτις ἔξισι, αποφασίς Τοῦ οὐρανοῦ
ἐπικεκολπιζόμενοι. οἱ δὲ ποταμοὶ τοῦ περιφερεῖτος βασιλέων τε.
τοῖς, οἷς αἱ περιστάτης τῆς
ιερᾶς, οἱ ερευναὶ καλέμδυα, οἱ βιβλία σκηματάντα. πεντέχοντα δὲ τοῦ νόμουν, καὶ Θεῶν, καὶ τῶν
ὑλικῶν παιδίας τῷ ιερέων· οἱ δὲ Τοῦ Περφύτης πεντέχοντα Αἰγυπτίοις, οἱ δὲ διατομῆς τῷ περιφερεῖτον
δέστης δέσι· μένο μέρη οὐ πεντεράκοντα αἱ πατέρες αιγαλκαῖας τῷ Εὔμῃ γεγόνασι βιβλοι. οἱ δὲ λοιπὰς δέσι
οἱ πατοφόροι, ιατρικαὶ θεαταὶ, τοῖς δὲ τῷ σώματος κατασκεψίᾳ, καὶ τοῖς νίκαι, καὶ τοῖς οργαῖσιν,
καὶ φαρμακῶν.

Suam enim quandam & peculiarem exercent Aegyptij philosophiam. Hoc autem maximè ostendunt sacræ eorum cærimoniæ. Primus enim procedit **Cantor**, Ritus cæri-
vnum aliquod efferens ex symbolis Musice. Eum dicunt oportere accipere duos moniarum
libros ex libris Mercurij, ex quibus unus quidem continet hymnos Deorum, alter Egyptiarum
verò rationes vitæ regiae. Post Cantorem verò procedit **Horoscopus**, qui in manu
habet horologium, & palmam, symbola Astrologiae & signa. Eum libros Mercurij,
qui tractant de Astrologia, qui quidem sunt quatuor numero, oportet semper
habere in ore. Ex quibus unus quidem est de ordine inerrantium, que viden-
tur, astrorum; alijs verò de coitu, & illuminatione Solis & Lunæ, reliqui de eo-
rum ortu. Deinceps autem ięgyp̄t̄iāt̄is, id est, Scriba sacrorum, pennis ha-
bens in capite, & librum in manibus & regulam, in qua est & atramentum ad
scribendum, & iuncus, quo scribunt, progradientur. Hunc oportet scire, & ea,
quæ vocantur hieroglyphica, & Mundi descriptionem, & geographiam, & ordi-
nem Solis & Luna, & quinque errantium planetarum, Aegyptiāchorographiam,
& Nili descriptionem, & descriptionem instrumentorum, ornatorumq; sacro-
rum, & locorum eis consecratorum, mensurasq;, & ea, quæ sunt in sacris utilia.
Deinde post eos, qui prius dicti sunt, sequitur, qui dicitur σολιστής, id est, **Ornator**,
qui iustitiae cubitum, & ad libandum habet calicem. Is scit omnia, quæ dicun-
tur παιδιστικά, id est, ad disciplinam & institutionem pertinentia; & μοχοφρεγι-
στικά, hoc est, quæ ad ritum mactandorum spectant vitulorum. Sunt autem decem
quæ pertinent ad honorem eorum, qui sunt apud eos, Deorum, & Aegyptiam con-
tinent religionem, nempe sacrificia, primitiæ, hymni, preces, pompa, dies festi, &
quæ sunt his similia. Post omnes exit Propheta, qui aperte in sinu gestat hydram,
quem sequuntur, qui emissos panes portant; is, ut qui sit sacerorum praefectus,
edicit libros decem, qui vocantur sacerdotales, continent autem de legibus, &
Dīs, & uniuersā sacerdotum disciplinā. Propheta enim apud Aegyptios praeest
etiam distributioni velligalium. Sunt ergo quadraginta duo libri Mercurij valde
necessarij, ex quibus triginta quidem & sex, qui continent omnem Aegyptiorum
philosophiam, ediscunt q; , qui ante dicti sunt; reliquos autem sex παιδιστικά, id est,
qui gestant pallium, ut qui pertineant ad medicinam, nempe de constructione
corporis, & de morbis, & de instrumentis, & medicamentis.

Atque ex hiscē luculenter patet, totam Aegyptiorum politiam pri-
mò ex Regibus, deinde ex Sacerdotibus, qui, ut suprà dictum fuit, rur-
sus in quinque classes diuisi fuerunt, & ex plebæis, qui triplici pariter mi-
litum, agricolarum, opificum classe distinguebantur, constitutam fuisse,
quorum omnium leges & instituta ut explicemus, tempus, locusque suo
veluti iure postulare videtur.

C A P V T II.

De vita, moribus, & institutis Aegyptiorum.

Recensitis vetustorum temporum usque ad Amasis Aegypti rebus, nunc ordinis ratio postulare videtur, vt & de moribus, institutis, ac vita politica aliquid breuiter quoque dicamus. Multa enim veterum Aegyptiorum acta non solum ab indigenis estimabantur magni, sed & apud Græcos non parum admirationis habebant; quamuis etiam scirent Aegyptij adytum externis difficultem, eo tamen, vt suprà diximus, ceu ad artium, ac disciplinarum emporium, ad vitæ morumque integritatem addiscendam discedere plurimi ex præstantissimis philosophis non intermisserunt. Tota itaque politia Aegyptiorum triplici hominum genere constabat; Regibus, Sacerdotibus, Plebæis, qui erant, vel milites, vel agricolæ, vel opifices.

Reges Aegyptij, vt Diodorus meminit, vitam non aliorum regnantium more, quibus voluntas pro lege est, tradicebant licentiâ, sed legum instituta in cogendis pecunijs, quotidianoque victu sequebantur. Eorum cultui obsequioque nullus deputatus erat neque emptitius, nec mancipium, neq; seruus, sed nobiliorum sacerdotum filij, tūm ultra viginti annos nati, tūm doctrinâ præ cœteris eruditi, vt horum corporis ministrorum die noctuque astantium conspectu motus Rex, nil turpe committeret; raro enim potentes rerum mali euadunt, vbi desunt suarum cupiditatum ministri; institutæque erant diei noctisque horæ, quibus Regi, legis permisso, agere fas erat; manè surgentem Regem primò Epistolas omnes missas capere oportebat, vt cognitis his, quæ sibi agenda essent, responsu dato, singula in tempore, & ex ordine rectè agerentur. His actis, cùm in virorum excellentium cœtu lauisset corpus, vestem præclaram induitus sacra Dijs faciebat. Mos erat Sacerdotum principi, iuxta aram hostijs deductis, astante Rege, magnâ voce, audiente populo, valetudinem prosperam, omniaque bona precari, Regi iustitiam erga subditos exoptare, narrare insuper particulatim Regis virtutes, in Deos pietatem ac religionem, in homines summam humanitatem, tūm illum continentem dicere, iustum, magnique animi, veracem, liberalem, omnesqne frœnamentum cupiditates, pœnas insuper mitiores, quam postularent errantis crimina, exigentem; reddentem verò gratiam meritis ampliorem; plura his similia orans, summam his execrationem in malos exequebatur. Tūm Regem culpâ purgans, omne crimen in ministros, qui Regi iniqua suaderent, conijciebat. Quibus actis Sacerdos & Regem ad felicem Dijsque gratam vitam hortabatur, & simul ad bonos mores, agendumque non quæ suaderent mali, sed quæ ad laudem & virtutem maximè pertinerent. Demum cùm Rex Dijs sacra fecisset, Sacerdos nonnulla è sacris libris clarissimorum virorum consilia, actaque proferebat; quibus Rex monitus imperio piè & iuste aliorum exemplo vteretur. Non autem pecunijs congregandis, vacandi iudicandique legibus solum antiquis: sed deambulan-

Optimi Mini-
stri adiungun-
tur Regibus.

Quid agerent
singulis dic-
bus Reges
Aegyptij.

Singulæ ac-
tiones eorum
describantur.

Cultus Deo-
rum.

di quoque lauandique, & cum vxore cubandi, omnisque degendæ vitæ tempus erat lege præstitutum. Cibo vescebantur simplici, ut quorum menia nil præter vitulum & anserem inferretur; vini potandi certa constituta erat mensura, quâ neque farcire ventrem, neque inebriari possent; denique ipsorum vita eà tenebatur modestiâ, vt non à legislatore, sed à peritissimo Medico ad conseruandam sanitatem composita videretur. Mirum sanè est, Ægyptios non ex voluntate, sed ex lege priuatam vitam agere, nec iudicandi, pecuniam congregandi, aut quenquam ex superbia, ira, aut alias iniustam ob causam puniendi, illis permisam licentiam, sed veluti priuatis teneri legibus; neque id ægrè ferebant, existimantes parendo legibus, se beatos fore. Nam ab his, qui suis indulgerent cupiditatibus, multa censebant fieri, quibus damna, periculaque subirent. Scientes enim sæpiùs se peccare, tamen aut amore, aut odio, vel alio animi morbo vieti, ad hoc se induci confitebantur. Qui verò sapientiâ, consilioque vitam instituebant, in paucis offendebant.

Hâc vñ erga subditos iustitiâ Reges omnium benevolentiam adeò assecuti sunt, ut non solùm Sacerdotibus, sed singulis Ægyptijs maior Regis, quam vxorum, filiorumque aut aliorum principum salutis inesset cura. Vita verò his inoribus defunctum, omnes communi moestitiâ lugebant, vestes lacerabant; templis clausis, fora non frequentabant; festa solennia non agebant; dies 72. luto deturpantes capita, & sindone subtus mammas cincti, vnâ viri, mulieresque ducenti ferè aut trecenti circumambulabant, bis in die nouantes luctum, atque ad numerum cum cantu virtutes Regis commemorantes: cibis animantium coctisque, ac vino, omnique mensæ apparatu abstinebant: non lauacris, non vnguentis, non stratis lectis, non venereis vtebantur, sed tanquam defunctū filiū per eos dies mœrentes lugebant. Hoc tempore, quæ ad pompam funeris spectabant præparatis, postremo die corpus in arca conditum ante sepulchri aditum ponebant: ibi breuiarium in vita à Rege gestorum de more curabant; volentique facultas dabatur defunctum accusandi. Astabant sacerdotes, mortui recte facta laudantes: populus is immensus erat, qui exequias circumstabat, applaudens veris laudibus, vt in reliquis magno reclamans tumultu.

Quo accidit, vt plures Reges, repugnante multitudine, solito caruerint sepulchri honore & magnificentiâ; is timor coëgit Ægypti Reges iuste viuere, veriti post mortem plebis iram, atque odium sempiternum. Antiquorum Regum viuendi mos hic maximè fuit. Ægypto omni in plures partes, quarum quælibet Græco verbo Νίμοι appellabatur, diuisa: cuiilibet Prætor aderat, qui omnium habebat curam; Ægypti vetigalibus trifariam partitis, priorem portionē percipiebat Collegium Sacerdotum magnâ apud incolas authoritate; tūm propter Deorum curam, tūm propter doctrinam, quâ plures erudiuntur. Hanc partem tūm ad sacrificiorum ministeria, tūm ad priuatæ vitæ commoda impertiebant; neque enim Deorum cultum omissendum putabant, neque publici consilij utilitatisque Ministris æquum censebant, vitæ commoda deesse; ade-

Parcitas Mæ-
se.

Ex lege vita
institutum
tenebant Re-
ges.

Amor popu-
lorum in Re-
ges.

Luctus & cœ-
rimoniae po-
pulorum de-
functo Regis.

Redius Sa-
cerdotum &
mania.

rant

Reges.

Milites.

Agricultura.

Pastores.

Artes.

Iudicia.

Iudicium
selectus.

rant enim grauibus in rebus hi semper consilio atque opere Regibus, tūm astrorum peritiā, tūm verò sacrificijs futura prædicentes. Ex libris præterea sacris priorum gesta referebant, quibus Reges in agendis noscant, quæ sint profutura. Non enim quemadmodum apud Græcos, vnuſ homo, aut vnicā mulier sacris præest, sed plures in cultu Deorum honoreque versabantur, qui eandem factorum curam filijs tradebant. Hi omnes immunes erant, secundumque post Reges honoris dignitatisque locum tenebant. Altera portio ad Reges perueniebat, quam & ad bella, & ad vitæ cultum, tūm ad liberalitatē erga strenuos viros pro meritis impendebant. Qua ex re fiebat, vt populares nullō grauarentur tributō. Tertiam percipiebant milites, & qui belli onerabantur ministerio, vt hoc stipendio accepto paratiorem haberent animum ad pericula bellorum obeunda. Agricolæ verò paruā quādam mercede à Sacerdotibus Regeque aut militibus agros mercati, per omnem ætatem ab ipsa pueritia rei rusticæ sine intermissione vacabant; quo fiebat, vt agriculturā cœteris, tūm ob doctrinam à parentibus perceptam, tūm ob continuum vsum, præstarent. Eodem modo & pastores curā atque arte regendi pecoris à patribus acceptā, semper in eo gubernando ætatem agebant. Artes quoque apud Aegyptios admodum excultæ videbantur, & ad summum perductæ. Nam soli Aegyptij opifices, omissa Rerum publicarum curā, nullum nisi aut legibus permisum, aut à patre traditum opus exercebant: vt neque eos docentis inuidia, neque ciuile odium, neque aliud quid ab instituto impediret exercitio. Iudicia verò eorum non casu fiebant, sed ratione: existimabant enim ritè facta plurimum vitæ mortalium prodesse. Nam punire nocentes, auxilium ferre oppressis, optimam ad prohibenda mala facinora viam putabant; pœnam verò delicti, aut pecuniā, aut gratiâ tolli, confusionem vitæ communis fore existimabant.

Quam ob rem è ciuitatibus clarioribus, vt Heliopoli, Memphi, Thebis viros optimos eligebant, quos iudicijs præficerent; qui Iudicum confessus, neque Athenarum Areopagisis, nec Lacedæmoniorum Senatui, longo tempore posteà institutis, cedere videbatur. Postquam conuenerant triginta numero, inter se eligebant optimum virum, quem iudicij principem constituebant, in locum cuius ciuitas alium iudicem substituebat; his omnibus victus, sed principi opulentior à Rege dabatur: is auream catenam suæ dignitatis signum, varijs ornatum lapidibus, à collo suspensum, quod veritatem dicebant, gestabat. Cœptis iudicijs, ac signo veritatis à principe Iudicum proposito, omnibusque legibus, quæ octo libris continebantur, in medio eorum constitutis; mos erat accusatorem ea, in quibus alium accusabat, modumque patratæ iniuriæ, aut damni facti, quanti eam æstimaret, scribere; reo tempus dabatur rescribendi ad singula; quibus aut se id non fecisse, aut rectè fecisse, vel purgando, aut iniuriam, vel damnum minoris æstimando, protestabatur. Rursus accusatori reoque inuicem respondendi locus erat. Ita bis auditis litigatoribus, cùm iudices de controversia quæsiuissent, princeps signo veritatis in partem veriorem verso, sententiam ferebat; hic mos iudiciorum erat.

Quo-

Quoniam verò de legum institutione mentio incidit, haud alienum ab instituto fuerit, antiquas Aegyptiorū leges etiam referre, quo cognoscatur, quantum cœteris præstent, & rérum ordine, & vtilitate. Primum periuri capite multabantur, tanquam qui duplii tenerentur scelere : vt qui & pietatem in Deos violassent, & fidem inter homines tulissent, maximum societatis vinculum. Si quis iter faciens, aut hominem à latronibus cædi, aut quamlibet iniuriam perpeti compererit, neque si potuisset, subuenisset auxilio, mortis erat reus. Si auxilium ferre non posset, denunciare latrones tenebatur, & iniuriam accusatione prosequi ; qui ea negligebat, plagis ad certum numerum plectebatur, triduoque carebat cibo. Falso quempiam accusans, si postmodum ad iudicium delatus esset, talionis pœnam calumniatoribus statutam subibat. Cogebantur Aegyptij omnes scripta nomina sua ad præsides, & simul quo exercitio quisque viueret, deferre ; quā in re, si quis mentiretur, aut si iniusto viueret quæstu, in mortis incidebat pœnam. Si quis spontè aut liberum, aut seruum occidisset, eum morte damnare leges iubebant, quæ non fortunæ conditionem, sed consilium facti pendentes, homines à sceleribus deterrebant, & simul vindicatâ serui morte, reddeabantur liberis securiores. Patribus, qui filios occiderent, non erat pœna mortis indicta, sed tribus diebus, noctibusque continuis iubebantur defuncti corpori assistere publicâ etiam custodiâ astante. Non enim iustum putabant, eum priuari vitâ, qui vitæ filijs author esset, sed potius continuo dolore, factique pœnitentiâ affligi, quō cœteri à simili facto auerterent. Parricidis exquisitam imposuerunt pœnam ; nam articulatim peracutis calamis cœsos, iubebant viuos supra spinarum aceruum comburi, maximum inter mortales iudicantes scelus, ei mortem per vim inferre, à quo vitam accepisset. Mulierum morti destinatarum, si prægnantes essent, partus expectabatur, existimantes penitus iniquum esse eum, qui nihil commisisset, vñā cum facinorofo pœnam pati, aut duos plecti, cùm vñus deliqueret. In bellis, qui aut ordinem reliquissent, aut non parerent Ducibus, non plectebantur morte, sed maximâ omnium ignominiâ, quā postmodum virtute, & recte factis deletâ, ad priorem statum redirent. Ealex & homines assuefaciebat, vt id dedecus, pessimum malum, morteque ipsâ grauius censerent. His, qui secreta hostibus reuelassent, linguam lex iubebat abscindi ; & qui monetam circumcideret, aut adulterinam cuderet, aut pondus, vel signa mutaret, aut literis inscriberet, aut de scripto demeret, aut falsas syngraphas adferret, ambæ amputabantur manûs, vt quæ corporis pars peccasset, per vniuersam vitam lueret pœnam. Cœteri quoque aliorum calamitate moniti, à simili scelere abstinerent. Asperæ etiam pœnæ circa mulierum delicta statutæ erant. Nam ei, qui mulierem liberam violasset, virilia exsecabantur, quoniam vno crimine tria haud parua scelera complexus esset, In adulterio spontaneo deprehensus, virgis cædebatur ad mille plagas, mulier naso mutilabatur, quo dedecore vultus maculatus, eà multaretur parte, quā maximè facies exornantur.

Legum, quæ ad commercia hominum pertinent, Bocchoruim Legis-

Lege Aegyptiorum.

Pœna scelerum.

Multatio & supplicia.

Adulterium; fornicatio ut puniatur.

Iatorem suisse scribunt. Mandant autem; si creditæ absq; scriptura mutuo pecuniæ negarentur, standū debitoris iuramento, vt quæ iusurandum venti religiosam rem magni æstimarent. Nam cùm certum est ijs, qui sæpiùs iurant, abrogari fidem; plurimi dicunt, ne boni viri nomen amittatur, raro ad iuramentum descendendū. Legis insuper lator omnem fidem in virtute constituens, bonis moribus iudicabat assuefieri homines ad probitatem, ne indigni fide viderentur, debere. Iniquum ctiam putabat eis, quibus absque iuramento credita pecunia esset, de re sua iurantibus, non præstari fidem. Fœnus, quod ex scripto contrahebatur, prohibebat ultrā contrahētūs mutui duplum exigi; solutio è bonis debitoris solum fiebat. Corpus non poterat addici creditori, putabat enim oportere bona tantum subdita esse debitū. Corpora, quorum opera, & bello, & pace, vterentur, ciuitatibus addicta esse. Non enim æquum esse videbatur milites, qui pro patriæ salute pericula subirent, pro usuris in carcerem duci, quam etiam legem Solon videtur ad Athenienses transtulisse, quam Sisteam appellant; decernitq; né ob usuras ciuium corpora castigarentur. Lex prætereà de furibus apud solos Ægyptios hæc erat. Iubebat eos, qui furari volebant, nomen suum apud Principem sacerdotum scribere, atq; è vestigio furtum ad se deferre; similiter, quibus res furto sublata erat, ad eundem rei sublatæ tempus, diem, & horam scribere tenebantur. Hoc modo facile inuento furto, qui rem amisisset, quartâ multabatur pars, quæ daretur furi; satius Legislator esse dicens, cùm impossibile esset, prohiberi furta, alicuius portionis, quam totius rei amisisse homines, iacturam pati. Nuptiatum non idem apud Ægyptios mos erat. Sacerdotibus vnam tantum uxorem ducere licebat, reliqui pro voluntate, & facultatibus plures habebant. Nullus ex eis, nec ex serua quidem empta spurius habebatur. Solum enim patrem existimabant generis Authorem; matrem, & nutrimentum, & locum infanti præbere. Natos adeò paruâ educabant facilique impensa, vt vix credi possit; nam tūm scirporum, tūm alijs radicibus, quas sub cineribus coquebant, tūm caulibus palustribus, quas partim coctas, partim assas igni, partim crudas pro cibo præbebant, liberos nutriebant. Discalceati, nudique maiori ex parte ob patriæ temperiem vitam agebant. Omnis sumptus in pueros, quo usque ad ætatem peruenirent, à parentibus impensus, non excedebat drachmas virginis. Erudebant Sacerdotes filios & literis, quæ appellantur sacræ, & alijs, quæ ad communem spectant doctrinam, vt plurimum Geometriæ, Arithmeticæque studio intenti. Musicæ verò, in quantum ea ad naturæ ordinem, rerumque consensum in Mundo contemplandum conducit, vacabant. Morbos, vel ieiunio curabant, vel vomitu, idque aut quotidiè, aut tribus diebus, aut quatuor interiectis: afferunt enim è ciborum superfluitate omnes creati morbos, eam ergò, ad valetudinem curam esse optimam, quæ morborum principia auferat. Milites aut peregrini nullâ impensa mercede curantur, Medici enim ex publico victum sumunt; ægros secundum legem curant; ab antiquis medicis comprobatisque authoribus traditam. Si quis normam sacri libri secutus, infirmum curare nequiviterit,

Lex de furis.
bus.

Nuptiae.

Educatio li-
berorum.

Erudicio.

Medicatio.

Milites.

uerit, omni caret criminè; si prætereà, quæ libris continentur alijs, illum curauerit, morte punitur. Credebat enim Legislator, eà medendi curâ, quæ plurimo tempore ab antiquis Medicis obseruata, profectaque sit, haud facile meliorem reperiri posse.

Colebant Ægyptij animalia quædam præter modum, non solum viua, sed & mortua, sicut Feles, Ichneumonas, Canes, Accipitres, Ibides, Lupos, Crocodilos, & huiusmodi plura suprà in propylæo recitata, horumq; cultum palam profiteri non solum non erubescant, sed tanquam in honores Deorum effusi, id laudi sibi & dedecori ducebant. Cumque signis illorum proprijs vrbes, & varia loca circumeant, procul ostentantes, quæ seruent animalia, ea more supplicum singuli venerabantur. Cum aliquod eorum moreretur, sindone coniectum cum v lulatu pectus percutientes, sale liniebant, ac cedri liquore, vnguentisque odoriferis, quo diutiùs seruaretur corpus, vncatum in sacris locis sepeliebant. Si quis aliquod horum animalium sponte occidisset, morte damnabatur; Äluro & Ibide exceptis, quas animantes si quis spontè, vel secùs occidisset, accurrente turbâ, & absque iudicio, hominem occisorem varijs supplicijs affecatum, interficiebant. Quò timore, qui has mortuas conspexisset, procul astans, lamentabatur, testificans animal absque suâ culpâ mortuum esse. Nutriebantur hæc animalia summâ curâ atque impensa in templorum ambitu à viris haudquaquam contemnendis, quæ similagine & alicâ, varijs que epulis lacte conditis cibabant, anseres tūm elixos, tūm assatos apponebant quotidiè; his, quæ cruda ederent, aues captas præbebant; denique ea omnia magnâ sustentabant curâ, atque sumptu; eorum mortem, æquè ac filiorum lugebant, sepeliebantque sumptuosius, quam eorum facultas ferret, ita vt Ptolomæo Lago Ægyptum tenente, cum bos in Memphis ex senecta mortuus esset, qui illius nutriendi curam cœperat, pecuniam, quæ in eum data erat, permagnam, ac insuper 50. talenta argenti mutuò à Ptolomæo sumpta, in eius sepulturam impenderit.

Videbuntur forsitan hæc, quæ diximus, miranda, sed nequaquam minùs mirabitur quis, si, quod apud quosque Ægyptios fit, consideret in funere mortuorum. Nam vbi aliquis defunctus est, propinqui omnes amici, qui deturpato luto capite lugentes ciuitatem, quoad mortuus sepeliatur, circumibant, interim neque lauabantur, neque vinum capiebant, aut cibum, nisi vilem, neque vestibus ytebantur splendidis. Sepulchorum tres habebant species, sumptuofas, mediocres, & humiles. In prima argenti talentum exponebant, in secunda minas viginti, in ultima pauciores sumptus fiebant. Qui funera mortuorum curabant, eō exercitiō à maioribus traditō, funeris impensam domesticis descriptam ferebant, serutantes quanti vellent celebrari funus; conuentione factâ, corpus eius tradebatur, vt iuxta impensam curaretur funus. Primus Græmaticus (ita enim appellatur) posito humi corpore, signū circa ilia describebat, quantum à sinistra parte incideretur; deinde qui dicitur Scissor habens lapidem Äthiopicum, quantum lex sinebat, laetus aperiebat, subitoque cursu à prosequentibus, qui astabant, lapidesque cum execratione

Medendi ratio.

Cultus Deorum.

Nutritio animalium.

Sepultura splendor.

Funera.

Mos condicandi; seu condicatio cadaueiū.

in eum iacentibus, fugiebat. Existimabant enim odium inhærere, quicunque amici corpus vulnere illato violarit. Curatores verò corporis, hos Salidores appellant, honore, existimationeque digni habebantur. Vtibantur enim Sacerdotibus, templaque pariter ingrediebantur. His penes cadauer astantibus, vnum per scissuram corporis interiora præter renes & cor educebat; quæ singula alter vno Phœnicio è rebus odoriferis lauabat, deinde corpus totum primùm è cedro, tūm alijs pretiosis vnguentis vngabant dies amplius triginta; Myrrhā deinde ac cinnamomo, cœterisq; rebus liniebant, quæ non solum id seruare diuturnè, sed odoriferum reddere valerent. Curatum cadauer cognatis tradebant defuncti, ita singulis eius partibus etiam superciliorum palbebrarumque pilis integrè seruatis, vt omnis corporis species, dormientis more integra perduraret. Antequam sepeliretur corpus, prædicebatur à cognatis tūm iudicibus, tūm defuncti amicis sepulturæ dies, afferentes illum mortuum paludem transiturum, astantibus iudicibus amplius quadraginta numero, sedentibusque in præparato ultra stagnum Hemicyclio, tradebatur nauis ad id composita ab his, quibus ea cura iniuncta erat, tūm antequam corpus in arcā conderetur, permittebatur, lege volenti, accusare mortuum. Si quis probabatur malè vixisse; iudices sententiam ferebant, quâ corpus eius sepulchro priuandum iudicabatur. Qui deprehenderetur iniuste crimen obiecisse, magnâ multabatur pœnâ. Cūm deesset accusator, aut per calumniam accusatum constabat, cognati finito luctu ad laudes mortui vertebantur, nil de genere eius, sicut Græci confueuerunt, narrantes. Existimabant enim Aegyptij, omnes se pariter nobiles esse; sed ordientes à pueritia, in qua vitæ institutionem, eruditionemque recensabant, ad viri ætatem descendebant, eius erga Deum religionem, iustitiam, continentiam, virtutesque coeteras commemorantes, inuocatis verò inferis Diis precabantur, vt eum inter pios locarent; ad quæ verba omnis multitudo correpondebat, gloriam mortui extollens, tanquam apud inferos cum beatis semper futuri. Sepeliebant postea quique suos, hi in proprijs sepulchris; hi, quibus ea deerant, domi apud firmiorem parietem arcā corporis erectā. Qui verò crimine aliquo, aut sœnore sepulturā prohiberentur, domi absque arca ponebantur; quos posteri ditiores facti, ac debita crimina soluentes honorificè sepeliebant. Mos est apud eos, defundorum parentum corpora dare in pignus creditorī. Summa illos, qui non redimerent, sequebatur infamia, & sepulturā carebant. Mirabitur quis meritò eos, qui hæc instituerunt, non solum quæ ad viuentium mores spectarent, prosecutos, sed etiam quæ ad mortuorum sepulchra, cultumque pertinerent; adeò hoc pacto ad bonos mores, quantum fieri posset, componi vitam hominum existimabant. Græci sanè, qui fictis fabulis, ac Poëtarum dictis fidem excedentibus de piorum meritis, malorumque pœnâ tradiderunt, nequaquam potuerunt suis scriptis traducere homines ad virtutem. Quin contrà potius derisi, contemptique sunt ab improbis. Apud ragyptios verò non fabulis, sed vsu, impijs pœna, iustis laus impertiebatur. Singulis diebus vtrofq; eorum, quæ vitæ utilia existabant,

bant, admonebant; cuique pro his, quæ egerat, debiti præmij memoriā impendentes, quæ ex causa ad meliorem singuli vertebantur viuendi normam. Eas enim optimas esse leges putabant, quibus non diuites, sed honesti, prudentesque homines fiant. Atque hæc sunt, quæ de Ægyptiorum moribus, vita, institutis summatim dicenda existimauit, quæ quidem ne ad tot citationes astringeremur, ex Herodoto, Diodoro, Pausania, Porphyrio, Euzebio, Xenophonte, Strabone, Plutarcho, Iamblichio, Luciano, alijsque verbotenus, ne quicquam apparatu defessa videretur, de-
prompsimus.

C A P V T III.

Totam politicae philosophiae doctrinam, per Osridis, Isidis, Hori, Typhonis, sine historiam, sine fabulam allegoricè fuisse significatam.

Quomodo Regna & Imperia in sua subsistant fœlicitate, quomodo ab ea excidant, pulchrè nobis ob oculos ponunt Ægyptij per vitam Osridis, Typhonis, Isidis, & Hori. Fuerunt quidem Osiris & Typhon ex eodem patre sapientissimo progeniti, tametsi vtriusque maxima ingenij, morumque disparitas extiterit, quod & in hisce Ægyptijs fratribus statim ab ortu aliquot indicijs significatum, & in adultis postmodum euidentissimè comprobatum est, vti ex sequentibus serè ex Synesio de promptis patebit. Ex his enim qui iunior erat diuinâ quâdam sorte editus atque educatus, iam tūm à puero audiendi auditus, fabularumque studiosus erat, fabula enim puerorum studium atque disciplina est, ac iam grandior factus, eius semper eruditionis desideriò flagrabat, quæ tempora, ætatemque superaret, patrique non modo aures præbuerat; sed & quod quisque solers, aut exquisitum haberet, id verò audiè deglutiebat, & caninò quidem primùm more, raptim omnia, ac simul nōsse cupiebat: quod in his sanè ingenijs vsu venit, quæ eximium de se aliquid magnumque re promittunt. Gestiunt enim, atque ante tempus impatienter exsiliunt, quasi optatum iam tum animo sibi finem polliceantur. Deinceps verò longè ante pubertatem probo & bene morato sene sedationem se præsttit, vt omnia non solùm modestè audiret, sed & si quid dicere, aut de ijs, quæ audierat, aut quæ quoquo modo occurrerent, sciscitari vellet, cunctantem ac rubore perfusum cognosceret, qn in & de via, ac sede Ægyptijs senibus facile cedebat: cùm tamen ea esset parente natus, qui summum apud suos imperium administraret. Ad hæc accedebat æqualium reverentia, naturâque insita in eo erga homines cura, adeò ut vel in ea ætate vix inter Ægyptios ullus reperiri posset, cui non ab adolescenti aliquid boni à patre esset impetratum. Alter verò qui ætate maior Typhon appellabatur, ineptus, vt vnò verbô dicam, ad omnia, planèque rudis. Nam à Rege quidem Osridi filio adsciti erant non Ægyptiæ modo, sed peregrinæ cuiusvis sapientiæ Magistri: sed id ipsum Typhon mente

Osridis ingenium & natura ad virtutem flexa.

Obsequium erga seniores.

Typhonis ru-
de ingenium,
& natura in-
vitum flexa.

mente penitus auersabatur, ludibrioque habebat, quod eâ re inertes ac seruiles animos fieri existimaret: fratrem verò cùm animaduerteret honestè moderatèque præceptorî operam dantem, ingenuâque animi verecundiâ prædictum, metûs hoc esse, ac formidinis arbitrabatur; propterea quod nemo illum vñquam aut pugnos impingentem, aut iactatis calcibus cuiquam insilientem, aut indecorô cursu agitatum viderat, præsertim cùm agili ac repurgatô esset corporis habitu, quod erat eius animæ tanquam leue quoddam onus circunfusum. Sed neque Osiris vñquam audis faucibus tractimque haurire, nec in cachinnos erumpere, nec immodi- cō risu toto corpore quat, aut succussari solebat, quæ & in dies à Typho- ne agebantur, & ea sola facinora liberorum hominum arbitrabatur, quod quisque vellet, aut quod cuiquam pro re nata occurreret, perpetrare. Pro- indè nec generis similis & indoles, nec ullius omnino hominum, & vt se- mel dicam, neque ipsa sui, sed varium erat, ac multiplex malum. Nunc quidem segnis atque hebes, & telluris inutile pondus esse videbatur, tan- tudem à somno euigilans, quantum alio explendæ, infarciendoque, ite- rum somni commeatui satis esset: nunc verò vel mediocria ex ijs, quæ naturæ necessaria erant, negligebat, vt & inconcinnè saltaret; & æqua- libus iuxta ac ætate prouectioribus negotium facesseret. Corporis quo- que robur, tanquam bonorum omnium perfectissimum in admiratione habebat, eoque perperam vtebatur, aut ad effringendas fores, aut ad glebis impetendos obuios quosque, acsi cui vulnus inflictum, aut damni aliquid ab eo esset illatum, de eo, quasi de testimonio quodam virtutis exultabat: quin etiam intempestiuâ libidine, ac præter ætatem turge- bat, miraque erat in inuadendis mulieribus violentia. Itaque & inuidiâ in fratrem, & in Ægyptios odio exardesceret, quod populus quidem Osiri- ridem suspiceret, eumque in omni cantu ac sermone celebraret, nec domi tantum, sed & in publicis etiam sacris bona ei omnia supplex à Dijs postularet, ipse verò & eiusmodi esset, & ab omnibus esse videretur; quæ cùm videret Typhon, contubernium quoddam sodalitum instituere coe- pit hominum furiosorum, nec aliò quidem confiliò (nec enim is erat, qui quenquam ex animo diligenteret) sed vt suæ factionis satellites, & ab Osiri- de alienos sibi compararet; eratque cuius facilè Typhonem sibi deme- teri, & ab eo nihil non impetrare, quæ pueris ex usu sunt, si quid tantum in Osiride contumeliosè insusurrasset. Ea igitur in pueris naturæ diuer- fitas vitæ quoque dissidium pollicebatur. Sed vt primum viarum diuor- tium, sensim diductum, protracto ulterius discrimine, in longissimum tan- dem interuallum definit, ita in puëris accidit, quos vel minima studiorum disparitas progredientes illos, plurimum à se inuicem dissociat. At illi non pedetentim, sed subito contraria in studia deflexerunt, cùm utriusque perfectam essent virtutem, ac vitium quâdam forte consecuti. Vna ergò cum ætatis incremento animorum contrarietas inualescebat, quam eu- dentioribus indicijs opere ipso, factisque comprobarunt. Cœterum Osiri- ris vix pubertatem egressus, cùm his, qui Dueces creati erant, imperij mi- litaris collegam agebat, nondum quidam lege arma tantillis permitten- te,

Iacuntur fe-
mina dissidij
iater frates.

te, sed is consilio iudicioque imperabat, cum mentis instar esset, & exercitus praefectis, quasi manibus veteretur; tam deinde naturâ eius plantæ in modum augecente, maturiores in dies fructus edebat. Praetorianis vero militibus praepositus, Regique ab aure factus, & Praefecturam urbis ac Senatus principatum adeptus, augustiorem longè, quam acceperat, magistratum reddebat: alter ærario praefectus (visum enim parenti erat veriusque in minori occasione periculum facere) sibi ipsi pariter, atque illi, a quo electus fuerat, dedecus labemque aspergebat, publicæ pecuniaæ interuersæ sordiumque, atque in ærario administrando stoliditatis convictus; deinde in alium magistratum translatus, si forte ei capessendo idoneus esse posset, multò sese turpius gerebat, & ea felicissimi regni pars, cui gubernandæ Typhon præfuerat, totum hunc annum pro nefasto atq; inauspicato habebat; simul vero ad alios sese contulerat, vna in eos calamitas omnis ac pernicies traducebatur. Is fuit in regendis hominibus Typhonis animus. Priuatim quidem inconcinnè ac lasciuè saltabat, vnaque cum eo ex Aegyptijs aut peregrinis petulantissimus quisque, qui eos fecum cogebat, qui quiduis dicere, aut audire, patique aut perpetra-re pensi nihil haberent; ita ut eorum cœnaculum omnis impudicitiaæ officina esset. Vigilans porro & stertebat ipse, & stertentes alios libentissime audiebat, admirabilem quandam eam esse Musicam existimans: laudes quoque, præmiaque ei delata, qui petulantei hunc sonum longius produceret, ac longius, contortiusque efferret. Ex his autem unus aut alter, idemque omnium strenuissimus, frontem ad omnia perfricuerat, nullumque genus turpitudinis detrectans, multa fortitudinis præmia auferebat, supperebantque insuper in proprios & licentiaæ mercedem Magistratus, atque imperia. Eiusmodi ergo domi fuit Typhon. Posteaquam vero sumptis publicæ rei gerendæ insignibus, habituque confederat, tunc aperte idipsum declarabat: variam ac multiplicem esse nequitiam; haec enim à virtute iuxta, ac seipsa dissidet, eiusque partes sibi inuicem aduersantur: quippè insolens ille, suique opinione inflatus, subinde in furorem agebatur, ferociusque Epirotico cane allatrans, aliam priuato homini, aliam familiæ, aliam vniuersæ ciuitati noxam infligebat, ac eò magis exultabat, quo grauius aliquod damnum ac calamitatem incusserat, quasi demum dedecus ex domestica socordia conflatum, hominum lacrymis elueret. Sed hoc tamen vnum ex his malis commodum suppotebat; sèpè enim cum mox alicui periculum creaturus esset, aut temerè raptus in absurdas atque inauditas suspiciones transuersus agebatur, vt lymphatis, ac fanaticis similis esse videretur, de Delphica umbra peruvicacissime contendens. Reus vero interim effugiebat, de quo nullum postmodum verbum, aut veterno elanguerat, capitisque per aliquod tempus grauedine torpescébat, adeoque quæ agebantur, animo penitus excidebant. Deincepsque ubi sese receperat, nihilo tamen secius omnis effluxerat rerum mox præteritarum recordatio. Ille autem cum dispensatoribus obnoxie hisce de rebus altercatur, quotnam Medimnus tritici grana aut longius cyathos contineret, superuacuam quandam & importunam animi soler-tiam

Typhon ad
Magistratus
assumptus pe-
culanter se
geslit.

Crescit' anda-
cia Typhonis.

CAP. III. 128 OEDIPI AEGYPTIACI TEMPLVM ISIACVM

Mihi somno.
Iepetia & in
Gloria.

tiam præferens. Nonnunquam & somnus opportunè Typhonem inuidens hominem eripuit imminentē exitio, quo quidem correptus ille ex sella in caput deturbatus esset, nisi abiecta eum lampade aliquis ex litoribus sustentasset: ita factum, ut tragica pernoctatio sœpius in comediam desierit; nec enim interdiu ius dicebat, vt potè natura Solis & lucis inimica, tenebrisque accommodatior. Ac cùm id intelligeret, neminem esse, vel mediocrei prudentiâ præditum, qui non summam in eo inscitiam esse iudicaret, non ille quidem suam stoliditatem accusabat, sed commune in sapientes odium profitebatur, quasi accepta ab illis iniuria, quod iudicio, & sagacitate valerent; homo vt consilijs planè inops, sic insidiarum calpidissimus artifex. Erat in eo vecordia cum furore coniuncta, quæ duo animi exitia, si mutuis opibus inualescant, nullum aliude sit in rerum natura, nec esse potest grauius malum, aut ad profligandum genus hominum efficacius. Hæc singula & videbat pater, & intelligebat, Aegyptiorumque utilitati prouidebat; Rex enim vnā & Sacerdos, & sapiens erat, eundemque & Deum extitisse Aegyptiorum monumentis traditum est: nec enim Aegyptijs incredibile est, infinita apud se Numinis sigillatim imperasse, priusquam ad mortales terrarum imperium peruenisset, Regumque genus à maioribus, vt Piromidis à Piromide recenseatur. Igitur postquam ille Deorum in maiorum gentium Deos translatus est, ac præfinita iam dies aderat, ad eam quidem ex omnibus Aegyptiorum ciuitatibus, quod per præconem pridem edictum fuerat, tūm Sacerdotum familiæ omnes; tūm militaris indigenarum ordo conuenerat, quos omnes legis necessitas conuocabat; reliquæ verò plebi, vt abesse liberum fuit, ita omnibus adeundi potestas concessa est, non vt in creando Rege suffragatores, sed vt spectatores essent, subulcis tamen spectaculum interdictu, & militibus, qui aut peregrini ipsi, aut ex peregrinis natu apud Aegyptios stipendia merebant, quam quidem ob causam filiorum natu grandiori longè inferior conditio fuit, ex subulcis enim & peregrinis hominibus Typhonis factio constabat, efferâ videlicet & nnumerosa plebe, quæque inueteratae consuetudini morem gerens, nec contra quicquam ausa, non graue illud aut indignum dedecus, sed sibiipsis quasi debitum arbitrabatur, vt potè iure ac legibus irrogatum, & eorum generi quodammodo naturale.

Medio noui
Regis.

Typhoni fū
ver plebs.

Prudentia
Isis cum pie-
tate conjunc-
ta.

Erat porrò Osiridi vxor Isis nomine, quem & prudentem naturæ progressum interpretantur, fœmina moribus, vitâ & religione marito suo minimè dispar. Hæc exemplum mariti secuta, hoc vnicum satagebat, vt humanum genus beneficentiâ & inuentione rerum, & quibusunque tandem alijs modis deuinciret; Regni bono non minus ac Osiris intenta: Numinis perpetuô Religionis cultu placabat, sacra instituebat; pro salute mariti, sceptrique commissi incolomitatem assiduò Deorum aures sollicitabat, Typhonem quibuscumque modis marito reconciliatum, ad cor reducere studebat; prognatus verò ex ijs erat filius Horus nomine, qui paternâ instruâtione ad summa quævis formatus, altô pectore sapientissimi patris consilia & monita, tanquam sibi suo tempore vñsi

vsi futura imbibera. Porro Osirin, toto pergrato orbe, rerumque vtilissimarum inuentione clarissimum, quem deinde Græci Dionysium dixerunt, atque ob efficacissimam illam persuadendi vim, dicendique facultatem pingere solebant cum catena, ex ore eius, ad auditorum aures perducta, vnde & fabulam postmodum de Herculo Ogmio ortam tradit Plutarchus. Porro Osiride peregrinante, nihil nouarum rerum Typhon molitus est, Iside callide ad eius excubante machinationes; at redeunte Osiride, ac rerum gestarum gloriâ orbi iam conspicuô, inuidiâ stimulatus nihil non egit & tentauit, nisi ut tyrannidis œstrô percitus, Osiri eliminato expulsoque, regnum Ægyptiacum in ultimam ruinam dederet; fraude enim & astutiâ elusum Osiridem, atque intra arcam intrusum, Nilo abduxit; quod intelligens Isis omnium inops, omnia latè pererrans, neminem prætermiscebatur, quem de Osiri non percunctaretur, quin & pueros etiam super arca rogabat, quorum aliqui rei gestæ consciij, quid de arca factum, prodiderunt; ex quo tempore vim præagiendi pueris inesse suspicati sunt, eorumque diuinationem obseruant; dum ludunt, garriuntque in templis sine discrimine, quicquid in mentem venit. Ex quibus nonnulli Anubim fuisse putant; Typhon verò cognito aduentu Isidis, ac callidas mulieris machinationes pertimescens, ne Osiridis manu missi salus sibi exitium foret, in quatuordecim partes disceptum abiecit; Isis inuentas partes in integrum coagmentans, dum pudendum de esset, cereum eius loco substituit, & hoc pacto, veluti Numen Sacerdotibus colendum proposuit. Osiri itaque Typhoniam malignitate extinto, Horus à Matre instruatus, Typhonem aperto bello aggressus, tandem vicit, vincitumque matri tradidit; Isis verò non ita solutum dimisit; quin in eius machinationes continuò intrena, certis quibusdam eum repagulis coërceret; hæc est summa Osiridis & Typhonis *αιττηχία*, quæ quid Ægyptij indigitârint, videamus. Osiris sceptro in formam oculi concinnato sublimis, Architectonicus Regis cuiuspiam omni virtutum genere instruëtissimi intellectus, siue ratio est, cuius bonitate, iustitiâ, pietate, sollicitudine & religione, regnū omni felicitate compleatur. Typhone verò contrà, Rex notatur tyrannus, cuius pro ratione voluntas, iustitiæ desertor, Regni inuisor iniquus, proprietatum commodorum amator, subditorum oppressor, sanguinem dipsas, totius iniquitatis officina; cuius ambitione, libidine, avaritiâ, susque deque ferantur omnia, quique tandem conuulsus iustitiæ fundamentis, vastatisq; religionis propugnaculis, imperium in ultimum deducat exitium. Huic se Isis vxor Osiris, id est, prouidentia, siue prouida voluntas, seu prudens in omnibus progressus summâ curâ & vigilantiâ, & labore indefesso, ardente boni communis desiderio opponit; cuius perspicaci dictamine omnia Regia munia & ministeria rectè disponuntur. Typhoniam machinationes explorantur, tumultus & seditiones ciuiles Typhonis malignitate obortæ matrè supprimuntur, atque extinguuntur. Quibus quidem sic prudenter constitutis, misum non est, nasciturorum, pulchram illam politici Mundi harmoniam; quæ, vti est ordinis disciplina, rerum amissis, actionum humanarum basis, conservacionis

*Isidis elo-
quentia.*

*Osiris inclu-
sus in arca
committitur
Nilo.*

*Osiris propa-
gatur coen-
dus veluti
Numen.*

*Quem prin-
cipem defi-
gnat Osiris.*

*Quem prin-
cipem defi-
gnat Typhon.*

*Prouidentiam
denotat Isis.*

*Quid indigi-
tet Horus.*

mundanæ fulcimentum; ita, dum clementiam iustitiæ, pietatem fortitudini, modestiam magnanimitati nequit, hoc idem præstare videtur in Mundo politico, quod in vniuersi conseruatione Author naturæ Deus, dum mala bonis, consona dissonis, summâ proportione temperat. Hinc Typhonem ab Horo filio captum, non quidem omnino liberum dimisit Isis, apprimè gnara, quantum aduersarij alicuius zelus, principis acuat ingeniu, ad se quo quis modo, contra technas & callidas artes aduersæ partis defendendum. Verum hæc omnia fusiùs exponamus.

*Regni alicius diuturna pax, & beatitudo semper suspecta
esse debet.*

ITa humanæ conditioni comparatum est, ut nihil sub Sole firmum, nihil stabile, nihil diuturnum, nulla tam exactis legibus pax firmata sit, quæ non tandem suæ patiatur beatitudinis naufragium. Docet hoc ipsum Osiridis regnum, totius fœlicitatis exemplar, quod tandem à Typhonie subactum, de summo fœlicitatis fastigio, in ultimam confusionem deductum, memorant historiæ; ubi enim summa sine metu pax, ibi necessariò securitas; ubi securitas, ibi liberior viuendi licentia; ubi hæc, ibi crescentibus longâ pace bonis mox nascitur prosperitas, cuius comes luxus est, luxus inuidiam veluti lucem ymbra sequitur, inuidia, iurgia, dissidia, persecutions ac bella mouet; bella tandem, uti seditionibus & tumultibus intestinis omnia concutiunt, ita ultimum quoque regno exterminium minitantur. Typhon exoritur, qui corpus Osiridis, siue regnum per seditiones hominum factiones, veluti in partes diuisum, dum corpus vnione suâ dissoluit, illud in pernitiosam multitudinem distractum, tandem in ruinam dicit; quam haud dubiè incurreret, nisi Isidis prouidentia, obortis regno procellis, mature consuleretur; nisi per Horum, clamatis penè rebus, consilio, & prudentiâ media parentur conuenientia, atque sic Regnum inductâ temperie, suæ harmoniæ, id est, Horo restitueretur. Interuenientibus in huiusmodi calamitatibus ut plurimum spe & metu, amore & odio, sic ut in calamitate acerbissima, tanquam in fundo Pandoræ pyxidis subinde insit ardentissimus spei vigor. Namvti in fortune maximis blandimentis, rerumque vberimo statu, summus est metus, maiori interdum afficiens cruciatu, quām vel ex possensi perditione dolor afficiat; ita scè extrellum gaudij luctus occupat, & à luctus acerimi punto, fœlicitatis auspicia reducuntur.

Harmonia
Reip. consi-
stit in obedié-
tia subditorū
Principi fa-
cienda.

Disharmonia
Reip. iu quo
consistat.

Porrò tam diù Respublica harmonicum statum conseruat, quamdiù membra capiti, hoc est, subditi, Principi, perfectâ concordiâ & pace fuerint confederata: tota vero harmonia Imperij, & Respublicæ mox destruitur, ubi dissidentia, dissidiumq; ubi Religionis mutatio, & animorum contra Principem factiones fuerint exortæ; si præterea Princeps quoque in Tyrannum degeneret, subditorum bonum non querat, si moribus & inclinationi subditorum non condescendat, si luxu, superbiâ, & auaritiâ diffluat; si iustitiâ sepositâ, omnia promiscua, & impunita quâdam pecandi

candi licentia confundantur ; vbi non verè viuitur, vbi quisque suo emolumento bonum metitur publicum, vbi salutem propriam alterius duntaxat excidiō meditatur , vbi omnis iustitia torpet , omnis ordo & disciplina discerpitur, fides abrumptur, laxatur pietas omnis , vbi erga proximum quemque humanitas plusquam barbaricā feritate refixerit ; dum enim vnius Reipublicæ membrum, alterum alteri non compatitur, marcescit totum, atque in tabum difflit, & sicuti corpus harmonicum mox destruitur, vbi vehemens humorum discrasia suas habenas laxauerit , ita Respublica vbi iniuriâ Regum, morumque pessimorum consuetudo insurrexerit ; contrà, vti corpus per animam perficitur, ita Respublica per religionem, (loquor autem hīc de vera illa, & solū salutifera religione orthodoxa Catholica). Nam vti anima est tota in toto, & tota in qualibet parte, ita ad harmoniam Reipublicæ conseruandam, religio vna , vni ab omnibus fidei articuli, quos credant, tenendi, & obseruandi sunt, sine qua religione, nec Princeps suum officium, nec subditi faciunt , sine ea nulla societas, quia nulla fides ; non iustitia, non virtus, sed fraus, licentia, proteruitas, & uno verbo hominum rerumque omnium nascitur confusio, & quemadmodum inter animam & corpus, ita inter Regem & subditos, inter Principem & populum, summa debet esse conspiratio , sine qua meritò totius ciuitatis fundamenta, veluti periculo fulmine disinduntur. Nam quod regnum tutum, cuius custos populi metus est ? quæ ciuitas salua, in qua multitudo vi & armis suppressa viuit ? vt igitur Respublica perfectè sibi consonet, tritonus tollendus, euitandus tritonus cum diapente, diatessaron cum semitonio aut ditono prorsus eradicanda, diapason cum diatessaron, similiaque maximæ dissonantiæ monstra omnibus modis fugienda, hoc est, dissidia, tumultus, morum pessimorum vigor, dictæ religionis in varias hæreses dissilio, haud quaquam permitta- da ; fuerunt enim hæc nullo non tempore, maxima ingentium calamita- tum, euersionisque Regnorum Imperiorumque seminaria .

Sub spe metuque, id genus alia multa conuersio seminaria in extremorum alterutro saepius occultantur ; nam & peccatis grauissimis, pœnitudo summa succedit, rebus præclarè gestis, vt plurimum fastus & insolentia vel obliuio sui ; vrget vnius gloriam alienus liuor , infortunium leuat commiseratio ; egestati ingenium fauet atque industria ; opulentia inquieta sollicitudo ; assistit stultitiae summa securitas , doctrinæ vel sapientiæ, periculum multiplex, & ærumnarum seges . Atque hoc est, quod Isis Typhonem, Hori fortitudine captum, non undequaque liberum dimisit, sed detinuit ad cautelam , tanquam curæ & vigilantiæ in Regno administrando incitamentum : Typhone enim prorsus extincto, regnum socordiâ ciuium veluti concussum, suaptè mole cadere necesse foret ; sat regni persecutio est ; calcaria ad prouidè in omnibus vigilanterque agendum, sunt occultæ hostium machinationes ; quibus fit, vt regnum tandem pristino vigori restitutum consistat .

Verum hanc fabulam Osiris & Typhonis sub persona Louis & Typhonis exhibentes Poëtæ, ad politicas considerationes hoc pacto tradū-

Religio Rei-
publicæ con-
seruandæ ne-
cessaria.

Fabula Poë-
tarum de Lo-
uis & Typho-
ne.

cunt. Iuno indignata, quod Iuppiter Palladem genuisset ex se, sine adiutorio suo, Deos omnes, Deasque precibus fatigasse dicitur, ut Pallas sine Ioue partum quoque ederet; victa itaque importunitate Iunonis, terram concussit, ex quo motu Typhon natus est, monstrum ingens & horrendum, qui & mox serpenti, vti belluini eiusdem mores ferebant, ad alendum nutritio datus est; postquam adoleuisset, bellum Ioui mouit, in quo & superatus, victusque in potestatem Typhonis venit, qui & eum in humeros sublatum in regionem obscuram, desertamque transportauit, ibidemq; neruis manuum & pedum concisis, mutilum mancumque reliquit. Mercurius autem neruos Typhoni suffuratos, Ioui restituit. Iuppiter vigori pristino restitutus, Bellum rursus aggressus fulmine verberauit; ex cuius sanguine serpentes nati feruntur; tum demum ruuentem, fugientemque, Aethnam super eum iaculatus, monte oppressit. Hanc fabulam apte sanè variæ fortunæ Regum & vicissitudini applicant. Reges enim regnis suis non secùs ac Iuppiter Iunoni, matrimonij vinculis iuncti rectè censemur.

Tumulus
populorum
vnde origine
habeant.

Monstruosa
Typhonis
effigies.

Hæc fabula
politicæ do-
cumenta con-
tingit.

Sed accedit nonnunquam, vt imperandi consuetudine deprauati, & in tyrannidem vergentes, omnia ad se trahant, & contempto Ordinum & Senatus sui consensu, ex se pariant: id est, ex arbitrio proprio & imperio mero cuncta administrat. Id populi ægrè subinde ferentes, & ipsi muliuntur caput aliquod rerum ex se creare & extollere. Ea res ex occulta solicitatione nobilium & procerum ferè initia sumit, quibus conuenientibus, dum populi solicitatio tentatur, ex ea tumor quidam rerum (per Typhonis infantiam significatus) sequitur. Atque iste rerum status ab insita plebis prauitate, & natura maligna (serpente Regibus infestissimo) nutricatur. Defectione autem viribus coalitâ, postremò res in apertam rebellionem erumpit; quæ, quia infinita mala & Regibus, & populis infligit, sub dira illius Typhonis effigie repræsentatur, in qua centum capita, ob diuinas potestates; ora flammantia, ob incendia; anguium cingula, ob pestilentias (præsertim in obsidionibus;) manus ferreæ, ob cædes; vngues aquilini, ob rapinas; corpus plumis coniectum, ob perpetuos rumores, & nuncios, & trepidationes, & huiusmodi. Atque interdum rebelliones istæ tam præualidæ sunt, vt Reges cogantur, tanquam à rebellibus transportati, relictis regni sedibus, & urbibus primarijs, vires contrahere, & in remotam aliquam, & obscuram prouinciam ditionis suæ se recipere, neruis, & pecuniarum, & Maiestatis accisis: sed tamen non ita multò post fortunam prudenter tolerantes, virtute & industriâ Mercurij neruos recipiunt, hoc est, affabiles facti, & per edicta prudentia, & sermones benignos, reconciliatis subditorum animis, & voluntatibus, subinde alacritatem ad impensas conferendas, & nouum auctoritatis vigorem excitant. Nihilominus prudentes & cauti aleam fortunæ tentare plerumque nolunt, & à pugna abstinent, sed tamen operam dant, vt aliquò facinore memorabili existimationem rebellium frangant. Quod si ex voto succedat, illi vulneris accepti conscijs, & rerum suarum trepidi, primò ad fractas, & inanes minas veluti serpentum sibilos se vertunt.

Dein-

Deinde rebus desperatis fugam capeſſunt. Atque tūm demūm, postquam ruere incipiunt, tutum tempeſtuumq; Regibus eſt, copijs & vniuerſā mole regni, tanquam Aethnæ monte, eos perſequi & opprimere.

Conſectaria politica.

Ex his patet, omnes qualescumque tandem illi ſint ſtatus, mutationibus obnoxios eſſe; vt enim ſummæ contrarietati expositi ſunt, ita continuo quoque rancore, æmulatione, inuidiâ, ſuspicioне, & ambitione laborant, continuis ardent odijs, infidijs, proditionibus, bellis, offenſis; inibi deſtructio alterius, cedit in augmentum & conſeruationem propriam; instrumenta, ex quibus conſtruuntur ſtabilimenta quietis, ita ſunt ſubtilia, ita delicate; vt, dum varijs ſubijciuntur euentibus; dum occultis cauſarum catenis connexa ſunt, periculis ad hæc improuiſisque occaſionibus ſubſtant, fieri non poſſit, vt non varia humanæ conditionis fortes experiantur. Quantas Rerum publicarum mutationes, iſ quot Regnorum euertiones, Imperiorum deſtructiones, Monarchiarum ruinas, nouimus, accidiffe? Quis Principum adeò felix eſt, vt diſcordias, & *τεχναὶ Κρατῶν* vicinorum Principum, infidias remotorum euadat? quis à faſtionibus potentum, à coniurationibus ſubditorum, à pernicioſiſſimis populi ſeditionibus, à diſcordijs cognatorum, ab infidelitate gubernatorum regni, à perfidiâ principum militiæ, ab iſorum militum rebellione, ab inuafione exterarum & barbarum gentium inundatione ſe immunem exhibeat? ſi potentiâ, robore munitus fuerit, plures contraſe veluti factō agmine, concitabit; ſi inferior, exteri Principes in auxiliares manūs inuocati, demptâ libertate, mox eum ſui iuris ſubijcient; ſi debilis, vel primō iectu conuulsus, viribusque potentiorum in ultimum calamitatis barathrum præcipitatus, omnium bonorum iacturam faciet. Solus itaque iſ beati titulo existimabitur Princeps, qui bonitate eaſae fretus, iuſtiſiâ armatus, religionis ardente zelo impulsus, ſua, ſummâ intentionis ſinceritate & reſtitutidine, omni paſſionis impetu liber & ſolutus administrârit. Hoc pactō hiſcè medijs Iſis infirma cœteroquin ac imbecillis ſœmina, Gygantæam Typhonis immanitatem, Titanumque atrocifſimas machinationes eluſit, proſtrauit, ac regnum penè extinctum ſuę integratati reſtituit.

Principes
expositi ad
infelicitates
euentus.

C A P V T IV.

Ex Mundorum diſpoſitione, & ſubordinatione Aegyptij Rempublicam ſuam admiſtrabant, & hac unica ratione illud perpetuo ſtabiliſi posſe contendebant.

AEgyptij profundissimis animi contemplationibus affueti, cum admirandum quendam rerum ordinem in trium Mundorum, Archetypi, Angelici, & Sensibilis huius Mundi ex aſtronum orbibus, & elemen- torum

Deus perfe-
ctissimum
Monarchici
status exem-
plar.

Per vnitatem
Angelici
Mundi desi-
gnatur felici-
tas politici
status.

Per mobilita-
tem sensibilis
mundi desi-
gnatur demo-
craticum do-
minum.

Monarchia
perfectissimus
status.

Quod est
mens in cor-
pore, est Mo-
narchia in
populis.

Harmonia
politica.

torum quaternione constituti seriebus elucescentem aduerterent; illud ceu unicum & oportunum politicæ gubernationis exemplar ob oculos sibi propositum crediderunt. Supremum enim omnium Numinum Numen, Archetypus, inquam, seu idealis Mundus, dum Vniuersum tantâ legum æquitate gubernat, tantâ prouidentiâ disponit, tantô amore & benignitate conseruat; quid aliud nobis exhibet, nisi veluti quoddam Monarchici status absolutissimum exemplar? Quid Genialis, siue Angelicus Mundus, in tot classes distributus, in tam varia munia & ministeria distinctus, tam admirabili ordinum dispositione conspicuus; in quo tametsi varij atque disparati dominij, & subiectionis gradus sint, omnes tamen hoc unum fatigere videntur, ut omnes unâ voluntate, & scopo concatenati, in vniuersi conseruationem conspirent. Quid, inquam, aliud nobis hoc ipso, nisi Aristocraticæ politiæ status designatur? cuius tota felicitas est vnio & concordia optimatum; stabilimentum eius, boni communis in singulis cura & amor: quid denique sensibilis hæc Mundi machina, ex astrorum orbitis, elementorumque corruptibilem mobili & instabili miscellâ composita, aliud nobis, nisi Democratici status, seu plebæi dominij statum proponit, tantò périculosiorem, quantò maiori mutationi, & factiosoru hominum turbationi magis eum obnoxium videmus. Aegyptij itaq; hæc attentiùs considerantes, illum non immerito statum cōseruationi aptiore censuerunt, qui Archetypæ Monarchiæ similior, & mutationibus minùs obnoxius foret; in qua cum Angelici Spiritus vnius Monarchæ summi rerum Authoris nutui pareant, horum verò singulæ rerum creatarum in hoc sensibili Mundo classes, absoluto & perfecto dominio subiçiantur; summo studiô incubebant, vt ad hanc monarchici status, veluti ad exemplar quoddam suam adornarent Monarchiam.

Quemadmodum enim in uno corpore physico, membrorum concordia & colligatione, actiones suas harmonicas mens exerit & perficit, unoque spiritu, eadem membra colligat; haud secùs unum imperium, dum potestate vnius, vel plurium vniuersorum in Republica regit, imperat, cuique prouidet, leges dicit, firmat concordiam, humanæque societati necessaria exequitur, communicat commercia, actiones & amicitias convenientibus præceptis, quæ vel natura, vel necessitas suadet, in uiolata conseruat; pulcherrimam in hoc politico Mundo, Mundo utrique paucò ante descripto prorsus analogo, harmoniam deducit; & sicuti in fidibus, & tibijs atque cantu ipso concentus est quidam tenendus ex distinctis sonis, quem immutatum ac diserepantem aures eruditæ ferre non possunt, iisque concentus ex dissimillimarum vocum moderatione, concors tamen efficitur & congruens; ita ex summis, insimis, medijs, interiectis ordinibus ac sonis, moderata ratione ciuitas consensu dissimillorum consistit; & quæ harmonia à Musicis dicitur in cantu, ea est in ciuitate, seu Republica, concordia, arctissimum atque optimum omni in Republica incolumentatis vinculum, quod sine iustitia nullo pacto esse potest: iustitia autem, nisi ab authoritate alicuius, qui supremam habeat potestem dependeat, suum effectum, consequi non potest. Quot verò sunt

Rei-

Reipublicæ species, tot debent esse supremæ potestates, in vnaquaque vna, sicuti in unoquoque corpore physico vna, quæ imperat anima, vnu vitalium operationum, per totum corpus diffusarum moderatrix, non duæ; in Mundo vnu Deus, qui ineffabili suâ prouidentiâ omnia in eo, concentu moderatur & dirigit; duas autem in Republica potestates esse supremas, æquali potentia & imperio res administrantes, fieri non possunt; cum supremum in suo ordine, proprium non admittat, nisi subordinetur ad aliquid; si duas constitutas, iam dissonantia politici corporis in fortibus est, dum ciuili corpore diuiso, ex vna duæ, ut sint Republicæ, necesse sit. Nec obstat supremam potestatem administratores, distributoresque admittere plures; hi enim non supremam, sed vnam omnès, ut in Aristocracia atque Democratia fit, habent potestatem; in Monarchia verò penes vnum rerum omnium potestas est, à quo reliqui, qui sub eo Rempublicam, principatum, vel regnum per partes sibi creditas moderantur, pendent; suamque Rex per præpositorum ministeria, non secùs ac vis animæ per totum corpus diffusaque membra, veluti per instrumenta quædam, suam exercet authoritatem; sicuti harmonia in hoc vnico cōficit, ut vna chorda aut fistula semper grauius aut acutius, & acutius siue tonatim sonet, ex quarum denique artificio symphonismo intenta melodia nascatur.

Hinc summus ille rerum Harmoska, mox ac magnum illud Mundi systema harmonicum ineffabili quâdam registrorum varietate condidisset, veluti Archichoragus, singulis quibusque creaturis, cœlis, elementis, animalibus, arboribus, frondibus, & fluminibus, reliquisque, quæ fecit, operibus, proprios sui generis principes & choragos constituit. Spectamus huius rei necessitatem in omnibus penè rerum naturalium classibus; homo dum nascitur, ne pereat, alio, qui ipsum dirigat, indiget; omnia animalia vnu regit homo; hominem ipsum in eo diuinior pars anima, in ipsa anima duæ partes, irascibilis & concupisibilis rationis dictamini subijci debent. Inter membra corporis, vnum est præcipuum, cuius arbitrio omnia reliqua mouentur, siue illud sit caput, siue vt alijs, cerebro cognatum cor: hoc pacto Angelis Angelum Principem, spiritibus Spiritum, sideribus sidus, Dæmonem dæmonibus, auibus auctem, bestiam bestijs, serpentem serpentibus, piscesm piscibus, hominibus præfecit hominem, qui est Verbum incarnatum Christus IESVS. Sitque adeò imperare, regere, subijci, regi, & gubernari iuris naturæ, diuinoque & humano gentium, & ciuili prorsus consentaneum. Certè cum mira hæc Mundi diversitas ex quatuor elementis, contrariarum qualitatum spiritualium, corporaliumque rerum substantijs constet, nisi is derta subordinationis harmonia & symmetria colligaretur, certisque legibus subiectionis regimisque temperaretur, pulcherrimum Mundi harmonicum corpus breui consumi necesse foret; nec enim possent partes tam diversæ in eo perseverare, si singulæ per se promiscuo & indifferenti regimine opera sua perficerent, quin potestas potestati æquali occurrens, perpetuâ discordia & irreconsiliabili dissidio omnia possideret, alienaque quæ regere non nouit, nec conueniunt, in suam perniciem usurparet.

In Republica
vitas amari
debet.

Politicus sta-
tus imago gu-
bernantis
Dei.

Exemplu-
rerum natu-
ralium.

dicta. propria
miser. Genua
ad regiam.

Ordo

Ordo Mundo
necessarius.

Ordo itaque in omnibus necessarius est, ut pulchrè Bonifacius relatus à Gratiano: Ab hoc, inquit, dispensationis diuinæ consilio, gradus diuersos & ordines constituit esse distinctos, vt dum reuerentiam minores potentioribus exhiberent, & potentes minoribus dilectionem impenderent; vera concordia fieret, & ex diuersitate contextio, & recte officiorum gereretur administratio singulorum. Neque enim vniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam differentiæ ordo seruaret: quia verò quæque creatura in vna eademque qualitate gubernari, vel viuere non potest, cœlestium militiarum exemplum nos instruit, quia dūm sunt Angeli sunt & Archangeli, qui quidem non sunt æquales, sed in potestate & ordine, sicuti notum, differt alter ab altero: sicuti enim, vt suprà quoque dictum est, ex diuersi toni fidibus, melodia nascitur suauissima, ita societas in Republica imperantium & obedientium; diuitum, pauperum; nobilium, plebeiorum; doctorum, artificum, & id genus diuersorum graduum, personarum, statuum efficitur pulcher quidam concentus, concordia laudabilis, felix, & penè diuina. Quod enim vni voci deest, ex alia suppletur, & quod vni deest, ab alia communicatur; neque enim bona harmonia nasci potest ex vnius toni chordis, vel ex instrumento, cuius omnes in vni sonum extensæ sunt fides. Ita Respublica consistere minimè posset, si omnes essent æquales; apparet harmonica hæc æqualitas ex ipsis diuersis statibus, quibus Divina prouidentia homines constituit, dūm aliud summum Sapientiæ apicem attingere; aliud omni virtutum genere refertum; aliud nullo animi ornamento præditum esse; aliud item ad summum dignitatis apicem, aliud ad incitas & infimam paupertatem depresso, aliud abundare, eger aliud, aliud diuitem, pauperem aliud, aliud perpetuis delicijs opumque affluentia gaudere, aliud perpetuis laboribus vitam miserabilem agere, videmus. Cur itaque bonitas Dei non omnes æqualis conditio fecit? Hanc, inquam, mortalium sortem nobis obijciunt ij, qui omnem prouidentiam impie negantes, omnia casu euenire arbitrantur; Quæro ego ex ipsis contra, Cur ipse Opifex non fecerit omnia animalia, Angelos, aut omnes planetas Solem, siue omnia membra oculos? Si enim omnes artus essent oculi, vbi manus, vbi pedes, vbi os, stomachus, aliaque membra corpori necessaria? Et si omnes planetæ, Sol, vbi Luna, suscipiens siderum genitaram, vt nobis partum edat? vbi Mars roborans, Iuppiter æquans, Mercurius acuens, Saturnus consolidans, Venus amore connectens? Et si omnia animalia Angeli, vbi homo peculiaris imago Dei? vbi equi ipsum portantes? vbi boues & oves humani victus ministri, imò cibus? vbi animalia, & iumenta, quæ ad mundi ornatum, & hominis seruitum producta sunt. Sicuti igitur non est consonantia, si quilibet nervus instrumenti esset nete aut hypate, mese aut paramese, vel quoddam huiusmodi λόγον, cum ex paribus disparibusque chordis aut vocibus, prout harmonia Mundi requirit, consonantia generetur; si enim omnes Doctores, Sapientes, Principes, diuites essent, mundū perire necesse foret. In hac igitur diuersitate ingeniorum, professionum, in hoc diuerso for-

Divisio pro-
videntiaz vis
in diuersis
statibus ho-
minum,Mira distri-
bution rerum
in Mundo.

so fortunæ iactu, politici Mundi symphonismus primariò consistit, & si-
cūt in humani corporis structura, diuersa membra diuersis officijs desti-
nata in bonum vnum, bonamque conseruationem indiuidui conspirant,
ita & diuersa politici Mundi membra in Reipublicæ salutem, concor-
diæque conseruationem conspirare debent; quocirca totius huma-
ni generis pulchritudo in indiuiduorum varietate est, quæ diuersissima
summis moderator, in vnius mystici corporis sub Christo Θεοπότε, har-
moniam traxit. Quæ consonantia & Mundi, & politici corporis tantâ
elegantiâ ac suauitate conducta est, ut nulla perfectior inueniri queat.

*Harmonia
status politic.*

His igitur natura differentib; assignata sunt dona varia, vnicuiq;
iuxta propriam virtutem & dispositionem, quibus etiam præmia red-
duntur secundùm opera ipsorum, proportione geometricâ, vt quæ sit
proportio munera ad munera, & meritorum ad merita, eadem sit pro-
portio præmiiorum ad præmia, atq; hâc proportione non Deus duntaxat
reddet, singulis præmia, sed & Respublica ciuitis; quæ mundani, imò
archetypi mundi imago quædam est, gubernationem suam instituit.

Quoniam verò vt ad Ægyptios reuertamur, maximi in bene beatèq;
instituendæ Monarchiæ ratione, momenti est, archetypam rationem con-
tinuò ob oculos positam expendere, atque hinc iuxta intentam analo-
giam corpus politicum formare & elaborare. Ægyptij huius tam diui-
næ artis minimè ignari, statim à primis nascéntis imperij incunabulis, vni-
uersam Ægypti Monarchiam, ad totius vniuersi normam & ideam, in-
certos quosdam Nomos seu Curias, aut præfecturas mysticâ quâdam &
arcâ ratione, vti in præcedentibus dictum est, diuiserunt; quibus singu-
lis totidem ex Optimatibus sacerdotes, religione & sapientiâ conspi-
cuos, qui à nutu, & arbitrio Regis Monarchæ dependerent, præfecerunt;
quorum officium erat, populum, cui præterant, in cultu Deorum instrue-
re, sacrificiorum ritus & cœrimonias in Geniorum, qui præfecturis præ-
erant, placatione, sine qua Regnum consistere non posset, inuiolabili vi-
gore seruandas edocere; summô rigore in mores degeneres animaduer-
tere; milites ad patriæ defensionem; agricultas ad agrorum, camporum-
que, humanæ vitæ pernecessariam culturam; opifices ad ciuitatum tem-
plorumque ornatum; ad ciiali denique necessitatî, pro artis vnicuique
propriæ conditione, subueniendum excitare; omnes eos, qui rem suam
præclariūs egissent, oblatis præmijs honorare; denique quotannis Regi
de cunctis gubernationi eorum subiectis ritè administratis rationem red-
dere. Sic fiebat, vt regnum, Sacerdotum operâ, quibus solis ad regni suc-
cessionem aditus esset, summô amoris affectu, vnanimique omnium con-
spiracye administratum, in perpetuo vigore consisteret. Porro vnius-
cuiusque Nomi præsidem Genium cognoscere & explorare discebant;
quem cognitum, per rerum species cì analogas, sacrarumque sculptura-
rum apparatus, ita se flectere posse credebant; vt dum particulari incli-
natione in commissi sibi Nomi curam & tutelam sese impendit, regnū non
tam humanâ, quam Deorum immortalium prouidentiâ administratum,
sine ullo externæ invasionis netu, seipso consisteret; adeoque non pri-

*Monarchia
Ægyptiorum
ad Vniuersi
normam con-
formata.*

ta tantum singulorum Nomorum tempora, sed tota Ægyptus statuis supernarum mentium conspicuis', veluti totidem aris, Archetypi & Genialis Mundi templum exactissimè exhiberet ; in quibus continua sacrificijs, hymnis, precibusq; pro salute patriæ, & pro cōmunium calamitatum procēllis auertendis Numa sollicitabantur ; siquidem nihil religione habebant antiquius, nulla res ardentiū in sacris libris ijs inculcabatur ; quāstante, stare regnum, Genios naturali amore ad id conseruandum succurrere ; quā per improbos mores vacillante regnum diū consistere non posse, atque adeò Genios regni sibi commissi tutelam curamque prorsū deserere opinabantur ; quo facto, quid regnum Geniorum præsidio destitutum, aliud, nisi ultimum exterminium expectare poterat .

Consecrarium primum politicum.

PAtet hinc horrendarum nullo non tempore in Imperiorum statuumque mutatione catastropharum causa . Nonnè Rex homo est cœteris hominibus similis ? Videmus tamen omnes ei se summâ reuerentia & timore subijcere, quod quidem fieri nullâ ratione posset , nisi Deus illi timoris sui characterem impressisset , quō Principi signato euectoque, cœteri timore quodam reuerentiali, & occultâ quâdam vi compulsi, subsint . Quod totum per principatum illorum, supremorum Principum ordinem exequitur . Quod si verò per indignam , sceleribusque contaminatam vitam sibi Reges, Principesque tūm Dei , tūm Principatum influxui obicem posuerint, ecce protinus, veluti per peccata publica deletio in Principe charactere timoris Dei, populus à consono in dissonum deflectitur, rebelliones mouentur, iugique Principis tanquam charactere timoris Dei indigni, fit abiectio : vt proindè mutationes imperiorum, regnumque translationes, principatum, rerumque publicarum extirpationes, aliam, quam diximus, originem non habeant ; meminerit igitur Princeps ita vitam suam instituere, ita iustitiam & pietatem colere, vt principatus siue præsides Archangelos semper sibi propitios inueniat ; ut potè, sine quorum perpetuâ tutelâ & assistentiâ nec regnum , nec regnator subsistere queant . Eādem causa Deus animalibus etiam ferocissimis characterem amoris impressit, vt videlicet homini , propter quem condita erant, subfessent, eique obedirent . Videmus debiliorem robore puerum, vel ingentem Elephantum , ferocissimumque Leonem manuducere, regere, verberibus, & quocunque voluerit imperiosè ducere ; bellumque ei in omnibus obedire, eidem se in omnibus submittendo . Certè non alia de causa, nisi quod ordinis ratio præscribat, & quia homini, character timoris Dei impressus, omnia eidem subesse cogit . Eadem in ordine animalium spectantur; quod enim vnum animal aliud timeat, et si robore & magnitudine multò eō inferius (vt Elephas arietem , gallum Leo) causa est, quod sub præsidio sint ordinis altioris, characteremque principatus gerant, quem inferiora naturali instinctu , dum cognoscunt, reuerentur ; vides igitur quam omnia mirabili nexu coniuncta conuent.

*Cur subditi
naturaliter
timeant prin-
cipes suos ?*

*Vnde ruine
& transla-
tiones regnorū
& imperiorū.*

*Cur feroci-
tate quaevis
bellus homi-
ni sponte se
submitant?*

nent. Relucet & hic concentus vel in ipsis fortuitis rebus (si tamen ali-
quid in rerum natura fortuitum & casuale dici potest) vt cum tempore
Pauli V. Pontificis, Aquila vinculis soluta anolando paulo ante dicti Pon-
tificis electionem Draconis imagini, quam Burghesiorum gentilitia insig-
nia continent, insidens, ex eadem familia Pontificis electionem designa-
uit ; voluit enim vt non nullis in mentem venit, Deus per Angelos prin-
cipatus, principis volucris augurio, principatum orbis indicare. Non-
ne etiam in admirationem trahit, quod accidit etiam Urbano huius nomi-
nis Octauo ? Nam dum Cardinales de eligendo Pontifice tractabant in
conclavi ; super rectum cubiculi Maffei Barberini inuentum est examen-
apum, hoc est stemma Barberinæ familie, perinde acsi eius apes gentilia-
tæ ad supremum fastigium prius designassent Cardinalem Masseum, quem
Patres purpurati adorarent Urbanum. Qui verò principatus ter-
renus dissonus ex se est, & deformis, nisi consonus sit in seipso, & cum
alijs, & per hanc consonantiam decorem & pulchritudinem acquirat ;
ideò superiorum ministerium Principi necessarium est, & hoc virtutum
efficit ordo, quarum fauore comparata constantia ac robore, fortes con-
tra vitiorum voluptatumque irritamenta efficimur. Sed vt & contra has
aereas potestates inuidiâ & malitiâ plenas præualeamus, super cœlestium
diuinorumque Potestatum præsidium nobis necessarium est ; ne etiam
mundanis affectibus præpediamur ; sed illos appetitui rationali harmoni-
cè subijcentes, dominemur nobis ipsis, Dominationum assistentia nobis
erat necessaria. Omnia itaque inferiorum obtento dominio, restat, vt
ad Deum conuersi ipsi soli vacemus : quod fit, si memoriam super cœlestium,
per Thronorum subsidium, retineamus, eademque Cherubicâ illu-
stratione contemblemur, donec cognato tandem parentique summo, Mo-
nadi diuinæ per ardorem Seraphicum vniamur ; vnde quemadmodum
per Angelicos gradus Opifex rerum in nos suâ virtute descendit, sic &
per eosdem ad ipsum, à quo processimus, redeamus, veluti per quosdam
virtutum gradus, quorum primus rationalis naturæ gradus, per sensus nos
coniungit Angelis, imaginatio Archangelis, timor Virtutibus, Potestati-
bus dolor de peccatis, ratio Principatibus, vt enim hæ Spiritibus, ita ra-
tio sensibus, & affectibus præest ; amor Dominationibus, Thronis intelle-
ctus, Cherubinis intelligentia, spes denique vniat Seraphinis, hi enim pro-
xime conducunt ad Deum, qui est spes omnium finium terræ.

Vides igitur, vt Ministri hi Ordines, Harinostæ summo tribunali affi-
stentes, vt fidi sint, omnia in consonantiam cum Principe eorum dedu-
cere satagunt ; præueniunt enim coniuncti psallentibus, & ipsi *æquovia* corres-
tanquam cœlestis Odœi modulatores, omnes chordas vocesque in summo
illo Dei monochordo adaptantes, vt illud reddant concinnum suauissi-
mumque, vt si quæ sint inutiles fides, vel moduli dissentientes, eas abij-
ciant, rescindant, reprobentque, ne in mundano, cœlesti, vel humano
polychordo aliquid dissonum reperiatur ; gaudent itaque omnia mouen-
te patre, teste Dionysio, à Deo siquidem moti mouent orbem, & isti cor-
pora nostra, cœteraque inferiora ad eam consonantiam disponunt, quam
iubet ipse primus rerum omnium Motor.

Euentus mi-
rus in elec-
tione Pauli V.
Pontificis.

Portentū eis-
ca electionē
Urbani Octa-
ui.

Quid Virtu-
tes influant
in homines ?

Potestatum
influxus.

Dominationū
influxus.

Angeli cœle-
stis Odœi mo-
dulatores.

Confectarium secundum politicum.

PAtet hinc vana quorundam de grege Epicuri porcorum præsumptio, qui pernitoso eiusdem dogmate, veluti temulenti atque in transuersum acti, ad ~~adversarios~~ quandam, mortalium animos redigere satabant; cum enim animaduerterent duos esse præcipuos huius orbis Tyrannos atque carnifices, spem scilicet & metum, ut pacarent hominum mentes, iam omni excusso Numinis metu (cui dum alligantur, putant, quietas esse non posse) conati sunt rerum omnium, quæ quotidiè spectarentur, naturales reddere rationes, atque ex uno cœlo, per intermedias classes, fatorum necessitatem demonstrare; quibus ne assentiamur temere, purioris philosophia Antistites monent; atque ipsa Veritas, seu Christi viua doctrina præmonstrat. Quanquam ex abundanti eiusdem bonitatis sinu, illa etiam contestantur, quæ quidem sensibus obvia, præter tamen communem naturæ cursum, quam rarissime sunt. His enim ostenditur, Deum penes se alium habere ordinem prouidentiae suæ nobis occultum, cui sæpè consentit Ordinis characteris mundanis rebus infusus, sæpe plurimum discrepat propter hominum necessitatem, atque ut diuinæ gloriæ maiestas libera, nullis naturæ vinculis alligata, nullis circumsepta carceribus, demonstretur. Neque vero à bono summo præter bonum aliquid fieri, aut dimanare credibile est, cum sit circulus bonus, à bono in bonum perpetuò reuolutus, etsi ea, quæ sæpè obtингunt, pro meritis nostris, mala & tristia vulgus exultimet; non inferunt Di nobis iniurias. (vt Iamblichus ait) sed iusta supplicia, quæ tamen finem optimum spectant, & multa nos latent peccata, quæ Deos minimè latent; Deus quoque quid iustum sit, aliter sæpè perpendit, ad unam animam spectans; aliter ad totam cognitionem animarum, & bonum Vniuersi. Quin etiam à totis Mundi partibus (ut verbis illius utar) descendit per membra singula quædam actio multiformis; descenditque facillimè propter potentiarum similitudinem inter agens & patiens, ut corporis sola necesse sit contingat, quæ quideam in totis bona fuerant & salutaria, atque harmoniæ Vniuersi consona, sæpè tamen ex delapsu in hac vel illa parte corrupti, vel quia delegatricis facultatis impétum sustinere non possint, vel propter commisionem inferiùs accedentem, imbecillitatemque infinitis naturalem; vel quia humana mens superstitione quadam, & metu panico percussa, dum insolitum & signotum sibi effectum considerat, illum causæ omnis expertem opinatur; vel quia partes partibus, agentia principia passiuis proportionata non sunt. Ita quæ in intellectu diuino species sunt, ac purissimæ rationes, in Vniuersi natura materialem quandam induunt deformitatem & ~~adversarios~~, & quæ in totis unita fuerunt, in singulis dissident. Ex quibus constat, bona Deorum corrupti alias materiæ vitio, alias per intermedios Duces vel Dæmones malos, quibus tamen nihil efficitur, nisi diuinitùs permittatur, nisi sic mereamur. Habent ergo & cœli sæpè, quod multis prodigijs conferant; atque ut prodigia res decernunt humanas, ita interdum & concursus siderum ceu prodigiola-

rum

In vanitatem
AstrologiamOrdo alius
immutabilis
in mente di-
uina.A bono nil
nisi bonum.Cur multa
præter ordi-
nem fieri vi-
deantur.Mali species
à materie
proficiunt.Quatuor im-
pedimenta
circa mate-
riam.

rum rerum, & signa, & causæ à physicis memorantur: vt in Cometis, terræ motibus & monstrofis partibus infinitis. Eademque ratione, quâ virtus diuina videtur falso causa efficiens mali, de cœlestium corporum potestate dici similiter possit, et si modo quodam inferiore: nam si quid ab illis durum aut calamitosum videatur, omne id debetur materiæ receptrici.

Vnde nihil in hoc mundo adçò fortunatum esse potest, quod non in occultis diuinæ prouidentiæ penetralibus lateat reconditum; itaque neque subitanæ mirandarum rerum catastrophæ, improvisi. Principum casus, familiarum extinctiones, barbarorum irruptiones, fatali cuidam necessitatì subijci censerî debent; sed ex occultis diuinæ rationis seminarijs originem suam vt plurimū habere, vt D. Aug. lib. de ciuit. pulchre probat, quisquis vera Christiani nominis professione gloriatur, sentire debet; neque Deus, cuius natura bonitas est, tot malorum exorientium causa dicendus, cùm hæc omnia iam in depravata humanæ voluntatis deliratione, Principum iniustiâ & atrocitate, ceterisque occultis delictis, ad tantam malorum iliadē paulatim disponentibus, præcesserint; deserit Deus Principes, qui ab ipsis desertus est; pœnas infligit, quia ad hoc faciendum prouocatur; Præsides regnorum Angeli influxum conseruatuum suspendunt, quia qui præsunt, obicem, ne influant, ponunt. Cesset itaque in animis multorum nimium implantata fatua illa de fatali necessitate opinio; quod fiet, si & nos, & nostra omnia diuino arbitrio absque vlla vel perturbatione insigni, vel futurorum varia sollicitudine commiserimus.

Mala cœlius
non immitti
nedum dju-
nitus.

C A P V T V.

*Hieroglyphicorum doctrina Imperij Aegyptiaci perpetuam felicitatem.
et conseruationem magna ex parte respiciebat; et cur
tanto silentio eam suppresserint?*

Mirantur multi, cur Ægyptij totam penè terram Ægypti innumeris, quâ Obeliscis, quâ statuis Deorum admirandâ arte constructis repellint. Legimus enim, in omnibus Ægypti limitibus, terrarumque exterrarum confinijs potissimum simulachra huiusmodi fuisse posita, cuius mysterium vt intelligatur

Sciendum est, Hieroglyphicam doctrinam non tantum rerum sublimium, altissimarumque de Deo, de Angelis, de Mundi dispositione, significatiuam fuisse, sed præterea apotelesmaticam, id est, miros quosdam effectus in attractione Geniorum præstisile; hisce enim sculpturis tūm ad naturæ, tūm ad mundorum idealium exemplar & prototypon summè ingenio fabricatis, fieri non posse credebant, vt Numinæ & Genij consimilibus, appropriatis, & naturæ eorum congruentibus symbolis allecti, sacrificijs potissimum & expiationibus sacris accedentibus, suis prouocatoribus ad regnum, ab aduersis potestatibus defendendum, non subuenient.

Doctrina con-
tentra in Obe-
liscis est mul-
ta ex parte
apotelesma-
tica.

rent. Hinc Obelisci non tantum sacræ doctrinæ schemata, sed veluti apotœlesmata, seu efficacissima quædam Amuleta habebantur; auerruncam aduersus Agathodæmonum Antidæmonas vim obtainentia; idem de simulachris Numinum hieroglyphicis nullo non Aegypti loco conspicua, fieri credebant; de quibus fusissimè in tertio Tomo.

*Cur Aegyptij
doctrinam &
ritus sacros
tanto silentio
suppreseſſionis*

*Graci & Ro-
mani Simix
Aegyptiorum*

*Nomen Genij
tutelaris Ro-
mæ occultum
plebi.*

*Hermes in
Asclepio.*

*Templum
erectum in
honorem
Asclepij Me-
dicinæ in-
uentoris.*

Cur verò tanto silentio tūm ipsam doctrinam, tūm ritus & cœrimoniias, nonnisi in subterraneis adytorum antris celebrari solitas, suppresseſſionis? Cur non nisi Sacerdotibus, eorumque successioni notas voluerint, causa est, quòd timerent, ne, si Geniorum nomina, cœrimoniiasque in ijs placandis adhibendas propalarent, exteri populi ijsdem ritibus, & cœrimonijs facile in suas eos partes traherent, aut oppositis, Antitechnos Dæmonas in regni ruinam sollicitantes, Aegyptum Numinibūs suis viduatam, in vltimum deducerent exitium. Nouerant hoc Græci & Romani, quorum vtraque Natio Aegyptiorum simia, summō semper studio catit; ne tūm Atheniensis, tūm Romanæ Vrbis tutelaris Genij nomen, ulli præterquam ijs, quibus ratione officij, ad eidem quotannis (vel quoties publica, ob repentinam quandam exorientem calamitatē necessitas id exigebat) sua vota nuncupanda, solennia celebranda, nomenq; eius tacite inuocandum, incumbebat, pateret; ad silentium autem hoc Numinis promulgandi iureiurando seuerè alligabantur, quòd si quis sacrilegæ propagatione fidem datam violasset, nonnisi atrocissimā morte delictum expiandum arbitrabantur, non ob aliam, nisi quam dixi, causam. Vide, quæ de hiscè alibi passim in hoc opere copiosè trādidimus.

Hinc singulis Nomis singuli Sacerdotes, non alij præfetti, suos particulares locisque appropriatos Genios, ijs, qui ad Sacerdotium feligebantur, assecis, colebant; ibidem arcans cœrimonijs pro salute populi, pro vberitate terræ, pro regni incolumentate operam dantes. Quæcunque, hucusque dicta sunt, adeò clare exponit Hermes in Asclepio, vt nihil ad dictorum hucusque confirmationem aptius adferri possit; sic enim loquitur in citato libro: *Minus autem miranda, et si miranda sunt, quæ de homine dicta sunt: sed omnium mirabilium vincit admirationem, quod homo potuit inuenire naturam, eamq; efficere. Quoniam ergo procul nostri multum errabant contra rationem Deorum increduli, & non animaduertentes ad cultum, religionemq; diuinam, inuenient artem, quā Deos efficerent: cui inuenient adiunixerunt virtutem de Mundi natura conuenientem, eamq; miscentes; & quoniam animas facere non poterant, euocantes animas dæmonum vel angelorum, eas indiderunt imaginibus suis, diuinisq; mysterijs, per quas sola idola, & beneficiendi, & malefaciendi vires habere potuissent. Avus enim tuus, o Asclepi, medicinæ primus inuentor, cui templum consecratum est in monte Libye, circa littus Crocodilorum, in quo eius iacet mundanus homo, id est, corpus, reliquus enim vel potius totus, si est homo, totus in sensu vita melior, remeauit in cælum; omnia etiam nunc adiumenta hominibus præstans infirmis numine suo, quæ ante solebat Medicinæ arte præbere. Hermes, cuius nomine auitum mihi nomen est, sibi cognomen patrum consistens, omnes mortales vndique venientes adiuuat, atque conseruat. Isim verò ego Osirim, quam multa bona præstare propitia, tantum obesse scimus irata. Terrenis enim*

enim Dīs atque mundanis facile est inasci, ut potè qui sint ab hominibus facili atque compositi, extraq; naturam. Unde contingit ab Ægyptijs hæc sancta animalia nuncupari, & per singulas ciuitates coli eorum animas, quorum sunt consecratae viuentes, ita ut eorum legibus incolantur, & eorum nominibus nuncupentur.

Per hanc causam, o Asclepi, quæ alijs colenda videntur atque veneranda, apud alios dissimiliter habentur, ac proptere à bellis se laceſſere Ægyptiorum ciuitates solent.

A S C L E P. Et horum, Trismegiste, Deorum, qui terreni labentur, cuiusmodi est qualitas? **T R I S M.** Constat, o Asclepi, de herbis, de lapidibus, & aromatisbus, vim diuinitatis naturalem habentibus in ſe, & propter hanc causam ſacrificijs frequentibus oblectantur, hymnis, & laudibus, & dulcissimis ſonis, in modum cœleſtis harmoniæ concinntibus, ut iſtud quod eſt cœlesti uſu & frequentatione illeclum in idola, poſſit latum humanitas patiens longa durare per tempora; ſic Deorum autor eſt homo. Et ne putes fortuitos effectus eſſe terrenorum Deorum, o Asclepi, Diij cœlestes inhabitant summa cœleſtia, unuſquisq; per ordinem, quem accepit, complens, atque cuſtodiens. Hi verò noſtri ſigillatim quædam curantes, quædam præudentes, quædam ſortibus & diuinatione prædicentes, hiſ pro modo ſubuenientes humanis, quaſi amicā cognatione auxiliantur.

Species verò Deorum, quas conformat humanitas ex natura utraque conformata eſt, ex diuina, quæ eſt prior multoq; diuinior, & ex ea, quæ intra homines eſt, id eſt, ex materia, quā fuerunt procreatæ vel fabricatæ: & non ſolum capititus ſolis, ſed membris omnibus, totoq; corpore configuranter. Ita humanitas ſemper vicina naturæ, & origini ſuæ in illa diuinitatis imitatione perfeuerat, ut ſicut Deus ac Dominus, ut ſui ſimiles eſſent, Deos fecit eternos, ita humanitas Deos ſuos, ex ſui uultuſ ſimilitudine figuraret.

A S C L E P. Statuas dicis o Trismegiste? **T R I S M.** Statuas, o Asclepi. Videſne quatenus tu ipſe diſſidas, statuas animatas ſenuſ & ſpiritu plenaſ, tanta & talia facientes, statuas futurorum præſcias, eaſq; forte vates omnes ſuſnijs, multijq; alijs rebus prædicentes, imbecillitateſq; hominibus facientes, eaſq; curantes, tristitiamq; pro meritis. An ignoras, o Asclepi, quod Ægyptus imago ſit cœli, aut quod eſt verius, translatio & descensio omnium, quæ gubernantur, atque exercentur in cœlo? Et ſi dicendum eſt, verius terra noſtra totius Mundii eſt templum. Et quoniam præſcire cuncta prudentes decet, iſtud vos ignorare fas non eſt.

Futurum tempus eſt, cum appareat Ægyptios incasum piā mente, diuinitatem ſedula religione ſeruaffe, & omnis eorum sancta veneratio in irritum caſura fruſtrabitur. E terris enim ad cœlum eſt recursura diuinitas, linquetur Ægyptus, terraq; quæ fuit diuinitatis ſedes, religione viduata, numinum præſentia deſtituetur. Alienigenis enim regionem iſtam, terramq; complentibus, non ſolum neglectus religionum, ſed quod eſt durius, quaſi de legibus à religione, pietate, cultuque diuino ſtatuetur proscripta pœna, prohibito. Tunc terra iſta ſanctissima ſedes delubrorum atque templorum, ſepulchrorum erit mortuorumque pleniffima.

O Ægypte, Ægypte, religionum tuarum ſolæ ſupererunt fabulae, & aquæ incredibiles posteris ſuis, ſolaque ſupererunt verba lapidibus incisa, tua piæ facta narrantibus, & inhabitabit Ægyptum Syrus, aut Indus, aut aliquis talis. Diuinitas enim repetet cœlum, deserti homines toti morientur, atque ita Ægyptus Deo & homine viduata defereſtur. Te verò appello ſanctissimum flumen, tibique futura prædico, torrenti ſanguine plenus ad ripas uſque erumpes, undeque diu-

Quomodo
Dij compel-
lantur in Ide-
la.

Quomodo
Homo Deo-
rum author.

Ægyptus
imago cœli &
templum
mundi.

næ non solum polluentur sanguine, sed totæ rumpentur, & viuis multò maior, erit numerus sepulcorum, superstes verò qui erit, lingua sola cognoscetur Aegyptius, ac libis verò videbitur alienus. Hactenus Hermes. Quæ quidem adèò luculenter iam suprà memoratis congruunt, vt fusiùs ea exponere superuacaneum existimem.

C A P V T VI.

Osiris, Isis, Horus, Typhon, moralis Philosophiae hieroglyphica expressio est.

*Arist. lib.
Ethic.*

*Tres partes
Ethica.*

*Plato lib. 2.
de prouiden-
tia.
Synesius de
prouidentia
lib. 1.*

*Quid in Ethic.
ca Sol & Lu-
na?*

*Horus & con-
cordia & pax
in politico
Mundo.*

Moralis philosophia, teste Aristotele, tripliciter considerari potest; vel enim, respectum dicit ad homines priuatos, & mores formandos spectat, & ita dicitur *εθική*: vel familiæ alicuius gubernandæ leges præscribit, & hoc modo *Oeconomia* appellatur; vel denique *Rempublicam* seu *communitatem* aliquam spectat, & vocatur *Politia*: quæ tres partes Philosophiæ iunctæ constituunt integrum illum & politicum *κόσμον*, seu mundum omnibus numeris absolutissimum, vt rectè lib. I. de Rep. Plato docet. Hinc pulchrō sanè Synesius discursu monstrat, hanc de Osiride, Iside, Horo, Typhone historiam Speculum quoddam esse moralis disciplinæ omnibus propositum, vt in eo quid amplexandum nobis, quid fugiendum sit, videamus. Sicut enim in maiori Mundo Solis & Lunæ inoffensâ coniunctione & operatione omnia inferiora reguntur & sustentantur, ita in politico Mundo iuxta analogiam quandam Sol & Luna quædam datur, quorum vñanimi consensu, totum reliquum politicum corpus foueatur & sustentetur: Solem verò hunc & Lunam in Philosophia morali nihil aliud dicimus esse, quam intellectus & voluntatis concordiam per Osiridem & Isidem repræsentatam. Sicut etiam Osiris seu Sol illuminando & calefaciendo, tūm reliquum inferiorem Mundum idoneum facit ad generationes: sic intellectus illuminando voluntatem, seu Isidem, eamque per veri boni repræsentationem ad amorem incitando, habilem reddit ad bonorum operum productionem. Ex quorum mutuâ concordia nascitur Horus, verus ille Apollo, Musicæ & harmonicarum proportionum inuentor, quo concinente, summa imis, ima summis, ima denique ac summa medijs, summâ vbique proportione respondentibus; hoc est, exteriores potentiaz interioribus subiectæ, appetitu sensitivo rationali se conformante; seq; voluntate intellectui subijciente, reliquis potentijs in vñ veluti consentientibus, ac in bonū vñanimiter intentis admirabile quandam menti pacem, non malè per adiunctū Apollinis cornucopiaz, floresq; adumbratū, parere comperiuntur. Cū verò opinia in rebus humanis mista sint, & bona contemperata malis, atque, vt Homerus scripsit, duo in Iouis limine dolia, quorum dispensatorem, ac veluti institorem non vnum credi par est, sed duobus contrarijs principijs, & repugnanti bus potentijs, erogari; quorum hæc dextrorum recta prouehatur, sinistrorum illa obliquè feratur; fit vt harmonia illa Microcosmi subinde tur-

turbetur, Osiris à Typhone occidatur, & dispersus in mare coniiciatur; Isis lugeat, & simulatâ corporis eius inuentione in artus delusoriō quodam simulachri figmentō restauret; hoc est, potentia rationalis ab appetitu sensitivo & brutalī, vero Typhonis symbolo, superetur, obnubilaturque splendore luminis eius in bratorum affectuum caligine extincto. Verè enim tunc à Typhone Osiris occidi dicitur, cùm intellectus vanâ concupiscentiâ illectus, & à brutalī appetitu victus, id quod legi naturæ, seu rectæ rationis dictamini è diametro contrarium faciendum esse iudicat; Isis lugere dicitur & Osiridem querere, cùm obnubilato intellectu & prostrato, voluntas bonum querens, idque verum, ob ducentis & proponentis defectum, reperire nequit. Falsum Osiridem delusoria arte finit, cùm in bono apparente, & falso sibi acquiescendum putat. Adumbrarunt hanc discordiam olim appositi symbolicis suis figmentis Mercurius termaximus & Zoroaster, qui rationalem & sensituum dictos appetitus sibi adeò contrarios sub Deorum nomine, quorum ille honorum, hic malorum opificem dixit, indigitavit, meliorem Horomazen, Armenium verò deteriorem vocans, illumque similem luci, hunc obscuritati & caligini assimilabat; inter hos verò Mithram medium statuebat. Priorrem precibus & sacrificijs continuis exorari; alteri amuleta auerruncativa, & sacrificia funesta, execrationibus adhibitis offerri debere statuit. Inter cetera etiam herbam quandam Oinomi nomine in mortario conserunt, inuocantesque Ditem & Scotum, hoc est, tenebratum Nūmen, admiscentesque lupi sanguinem, in locum opacum deferentes projiciunt; quā quidem descriptione nil aliud insinuare vult, quām cœrimonias, quibus Ægyptij Osiridem & Typhonem; illum veluti Genium optimum, sacrificijs, suffimentis, alijsque innumeris ritibus: hunc veluti dæmonem infortunatum, execrationibus, ac luctuosis sistrotum strepitibus depellentes, quid in potentium discordia, in œconomicis controversijs, ac dēniq; in Rerū publicarū tumultibus, ac seditionib; faciendum esset, subobscure significare volebant. Cūm enim, vt suprà diximus, Philosophia moralis tripliciter consideretur, vel quoad priuatas personas, vel quoad œconomiam aliquam, vel denique quoad Rempublicam, rectè inferatur. Quod Osirin inter & Isin, contumax ille ac perduellis Typhon est in anima rationali; hoc in œconomica Republica maritum inter & vxorem diffidentia, zelotypia, suspicio. In politica verò Mundo Magistrum, seu Principem inter, & subditos rebelles, detrectatoresque bellum, tumultus, seditiones, legum salubrium contemptus; & vt à primo incipiā; si enim potior pars hominis, id est, superior ab inferiori subiugetur, occiditur à Typhone Osiris, totius perit harmonia animi; ita si in œconomia quapiam coniuges sint dissidentes, zelotypi, suspicaces; nullam inter se habentes confidentiam; Osiris occiditur à Typhone, & eius corpus disceptum in varias partes abiicitur, hoc est, qui debebant esse velut duo in carne vna, adulterijs ac vagâ quādam fornicandi libidine in diuersa, ac varia commissione maculati, veluti in multas distrahuntur partes. Isis luget, id est, ob timorem, suspiciones, dolores, aliaque acci-

Quando Osiris occiditur.

Horomazes
& Armanius
Dij
aristre
Xvii.

Comparatio-
nes parallelae.

dentia similibus propria coniugibus . Fugandus itaque Typhon , sistris , execrationibus , alijsque medijs , Ægyptijs consuetis . Denique si Magistratus , Rex aut Princeps à subditis dissonet , si leges ad bonum commune conditæ contemnuntur ; occiditur à Typhone Osiris , id est , Architectonicus legislatoris intellectus fit in recipientium subditorum animis difformis , & ex varia & injiqua legum interpretatione discerpitur Osiris , vnde bella , seditiones ciuiles , cædes inhūmanæ , aliæque malorum Iliades , quæ hanç disrepantiam , veluti corpus umbra concomitari solent , exoriuntur ; de quibus egregiè discurrentes vide Synes. lib. de prouidentia , Marsilius Ficin . lib. de legibus . Inter cœteros autem eleganter sanè Plutarchus dicta sub fabula Deorum ἀντίχεια ostendit : ita enim , vt suprà citauimus , tradit , duos esse dæmones Horomazen & Arimanum , illum è purissimo lumine , hunc è tenebris genitum , & utrumque ad inuicem pugnare , ex Horomaze sex prodijse Præfectos , quorum primum benevolentia , alterum veritati , tertium optimis legibus præfuisse singit , è reliquis verò vnum sapientia , alterum opulentia , postremum deliciarum , suavitatumque Opificem ; aduersus quos Arimanius totidem , æquato numero protulisse memorat . Horomazen itaque se attollentem , tantum supra Solem euentum , quantum Sol ipse è terra , abscessisse ; mox alios quatuor & viginti Deos molitum esse , quos omnes in ouo condidit . Tùm Arimanum ex aduerso totidem procreasse ; qui perforantes ouum , eodem se se coniecerunt loco , atq; ita mala permistæ bonis , antipathiam & dissonantem istum Mundi concentum prodidisse : addit , secutum postmodum fatale tempus , quo subducto Arimano , malisque depulsis , terram æqualem , & solidam factam esse , vnamque felicium hominum Rempublicam euasisse . Quæ omnia haud incongruè prædictis adaptari possunt . Pulsò enim Typhone Arimano redit pax , restauratur Osiris Horimazes , Horus ad immortalitatem reuocatur , lœtatur Isis de nunquam satis quæsito Osiride tandem inuento , leges salubriter latæ , ab omnibus benevolè recipiuntur . Vitâ denique omnis doloris , & malorum experte viuitur : omnes denique intentam , diuque concupitam tranquillitatem , pacemque adepti , ea feliciter & sine tædio perfruuntur ; sed hæc de morali explicatione sufficiant .

C A P V T VII.

Osiris , Isis , Horus , Typhon , hieroglyphica expressio est prouidentia Mundum gubernantis .

Cicero.

CVm à Dijs immortalibus , dicit Tullius , omnia bona peti' oporteat , tūm maximè eam , quæ de ipsis constat sapientiam , querere decet , quæ imbutus magnus ille Macedonum Rex Alexander dicere solebat , multò sibi iucundius de Dijs rectè sentire , quam vel multis gentibus imperare . Nam neque maius quicquam à Dijs dari , nec ab homine præclarius quicquam ac dignius accipi posse , illa , quæ in summi illius ac incomprehensi boni cognitione consistit veritate , ac sapientia , rectè ac sapienter

pienter iudicabat. Hinc Aegyptiorum sapientes viri ingenio subtile, & ad sublimium rerum scrutinia aptissimi, cum abominandam illam ac planè ridiculam superstitionem gentis in Deorum cultu rationem intuerentur, nec inueteratam iam idolatriæ consuetudinem, ac imbibitam semel pertinacis turbæ de ridiculis Dijs conceptam opinionem adimere secesserent; sub hiscè fabularum figmentis, maxima quævis mystria de Deo, de Mundo, de Angelis, & Dæmonibus, teste Iamblichò, ad analogicas confugentes explicandi rationes, exprimere sunt conati; indignum enim esse rebantur, ijs rebus, quæ vel ex natura sua imperfæ sunt, aut ex diuersis compositæ speciebus, vel quæ corruptione, aut etiam prauis animi affectionibus, ut libidine, inuidia, timore, obnoxiae essent, ei, quod intellectu concipi potest, optimum, nobilissimum, atque excellentissimum, Diuinitati nimirum affingere; tūm maxime ijs rebus; quæ cùm à ratione, tūm sensu longè sint remotissimæ, vti salax ille Apis, seu Mneuius Taurus, Mendefiorum Hircus, immanis Crocodilus, insensatus, vitaque carens Nilus, olera hortorum Numinis, bestiarum pabula, similiaque portenta Deorum, quæ non res sacras duntaxat in risu contemptumque vocabant, quæ minima improbitatis pars esse poterat; sed merâ & intolerabili superstitione, variisque dæmonum imposturis aliorum mentes implicabant, aliorum autem in ferinam & pudendam impietatem, ac conclamatam denique peccandi licentiam trahebant. Quis enim adeò philosophicæ disciplinæ ignarus, qui ἵερομορφην κακουργίαν, similiaque πολύπορη simulachra, Deos credat? Deos autem, vti Aegyptij putabant, vims Typhonis formidantes in diuersa transformatos, nunc Ibum, Canumue, nunc Accipitrum, Vaccarumque corpora induere, omnes fabulas, omnia excedit portenta. Nequaquam ergò existimandū est, sapientissimos Aegyptiorum Sacerdotes, hiscè aut quicquam tribuisse, aut falsa quādam opinione persuasos, ijs quicquam diuinitatis inesse sensisse; sed hiscè duntaxat fabulis veluti symbolis quibusdam, ad sublimium rerum sacramenta, ab indignis contingenda vsos, altiorem philosophiam indicasse. Tantum enim lumine naturæ valebant, vt illud Ens, quod nos Deum dicimus, finitum, corruptibile, mobile, multiplex esse, οὐδωτερ crederent. Ac primò quidem infinitatem Dei naturali mentis ratiocinio, vti ex Zoroaster, Trismegisto, alijsque appetet, colligebant e rerum omnium conseruatione, rerumque creatarum essentiali à Deo dependentia: quod finito Deus unus. & mobili enti conuenire impossibile est. Hinc sapienter Orpheus in hymno Saturni. *Qui omnes Mundi partes habitas, generationis expers: quem fecutus Parinenides Pythagoræus, Deum dixit Ens unum, immobile; infinitum; præterea fatetur Trismegistus, Deum non misceri alicui: nullius proprium esse Ducem, sed communem existere; si communis ergo est, commune eidem competit munus, etsi esse commune sit rebus omnibus; esse igitur, vbiunque sit, pendebit ab eo. Quod mysticè tangens Zoroaster dicit: Omnia esse uno igne genita; & Orpheus Deum ideò appellat necessitatem, cum necessitatem vbiique dominari afferit. Sed audiamus Trismegistum clarius de infinite Dei tractantem Dialog. 12. Deus, ait,*

Fabulosæ narrations ad mysteria diuinæ transformatae.

Veteres sapientes non credebant πολυθεῖα.

Zoroaster.
Trismegistus.

Deus unus.

Zoroaster.
Trismegistus.

Nervus in
animali quo
moto omnia
in animali
mouentur.

Arist. l. 4:
Physic.

Per Osridem
Isidem, Ty-
phonem, Ho-
rū, Deitatem
exprimitur
veteres.

Iamblichus
de myſt. Aegy-
ptiorum.

Mercurius
20000. ratio-
nibus scriptis
principiorum
rationes.
Seleucus.
Manethon.

*circa omnia simul, atque per omnia, actus enim est omnia atque potentia, nihil etiam est in omni, quod non sit ipse Deus; itaq; nec magnitudo, neque locus, neque qua-
litas, neque figura, neque tempus circa Deum, omne enim est. Quem secuti Pla-
to, Pythagoras, Plotinus, aliquae Aegyptiacæ sapientiæ alumni, non absi-
milia de prædictis (ut interim Aristotelem sileam) retulerunt. Comper-
tum est in animalibus neruum quandam esse circa Nucham, quem qui tra-
herint, cuncta simul animantis membra ita mouet, ut singula proprijs mo-
tibus conçitentur; & sic Aegyptij, & post eos Aristoteleslib. de Mundo;
à Deo causarum causa Mundi membra moueri, tradidere. Cùm igitur
vnum Deum dicerent Ens necessarium, infinitum, immobile, circulum
illum æternum & immensum, cuius centrum ubique, circumferentia nuf-
quam, à quo, & in quem, quicquid est, prodeundo reuertitur; Deorum
pluralitatem consequenter consistere, impossibile arbitrabantur; quia lu-
mine naturæ docti ductique, plura principia præter vnum esse posse
aduocare existimabant. In quolibet enim rerum genere, illud quod est
generis illius summum, vnum esse dunt at sciebant, & si plures essent
Dij, vnum alterius perfectione caritum, & consequenter defectui ali-
cuī obnoxium, quod diuinæ naturæ repugnat, cognoscebant. Vnum
igitur Deum, Naturam naturantem, seu Essentiam essentiantem, princi-
pium & finem rerum omnium confitebantur; motus autem, ordoque
per tot secula adeò æqualis, tam ingentis, ac multiplicis machinæ, eos do-
cebat, indefessam esse, adeòque infinitam quandam in Gubernatore po-
tentiam; finita enim, ut rectè Aristoteles docet, potentia, tempore fini-
to siue infinito motum sine fatigatione continuare nequit. Sed ut ad
scopum tandem veniamus; hunc Deum, cuius multiplices virtutes & per-
fectiones Aegyptij sapientes, subobscure nobis per Osridem, Isidem, &
Horum indicare voluerunt, dum illum omnium rerum principium & au-
thorem, sapientiam verò eiusdem per Isidem, (quam suprà ex vi nomi-
nis, nil aliud nisi prudenter naturæ progressum significari, è Plutarcho
retulimus) omnia moderantem & disponentem adstruxerunt. Per Ho-
ruin denique, exteriorem illam ac sensibilem Mundi fabricam, à Deo sum-
ma sapientia productam innuere voluerunt. Atque hoc ita sese habere
testatur Iamblichus, dum de mysterijs Aegyptiorum tractat; nam cùm di-
scipuli eius quærerent, quidnam primam causam esse iudicaret? vtrum
intellectum, an aliquid supra intellectum? vel vtrum vnum aliquid so-
lum? an vnum cum alio quodam sine alijs? vtrum corporeum, aut ineor-
poreum? vtrum cum Opifice Mundi idem, an eo superiùs? similiaque
circa primum principium quererent. Iamblichus respondisse fertur hiscè
verbis: *Ego verò, ait, causam in primis tibi dicam, ob quam sacri & antiqui Aegyptiorum scriptores de his varia senserint, & insuper huic seculi sapientes non eādem de his ratione loquāntur. Cū enim multæ in Vniuerso sunt essentiæ, ac simul multifariam inter se differant, meritò earum, & multa earum tradita sunt principia babentia ordines differentes, & ab alijs Sacerdotibus alia principia, quidem tota Vniuersaliaq;, ut narrat Seleucus; Mercurius ipse tradit 20000. voluminibus, vel sicut Manethon refert 30000. & in his perfectè omnia demon- strauit.**

Arauit. Oportet igitur de his omnibus veritatem breuiter declarare, atque primum quod primò queritis. Primus Deus ante Ens & solus, pater est primus Dei, quem gignit manens in unitate sua solitaria, atque id est superintelligibile, atque exemplar illius, quod dicitur sui pater, sui filius, unipater, & Deus verè bonus; ille enim maior & primus, & fons omnium, & radix eorum, quæ prima intelliguntur & intelligunt, scilicet idealium. Ab hoc utique una Deus per se sufficiens sui pater, per se princeps. Est enim hic principium, Deus Deorum, unus ex uno super essentiam, essentia principium, ab eo enim essentia; propterea pater essentiae nominatur; ipsa enim est Ens, intelligibilium principium; haec sunt principia omnium antiquissima; que Mercurius proponit de Dīs Aetherijs, Empyreis, Cœlestibus, companens de Empyreis libros centum, totidemque de Aetherijs, mille de Cœlestibus. Secundum verò alium ordinem proponit Deum EMEPH, Dīs cœlestibus tanquam Dūcem, quem ait intellectum esse seipsum intelligentem, atque in se intelligentias convertentem. Huic unum impartibile anteponit, quod primum exemplar, aut expressionem, vel effigiem, quod ICHTHON appellat, in quo Iahon quid est primum intelligens, & intelligibile primum, quod solo silentio colitur. Praeter hos autem, rerum apparentium opificiū Dūces præfunt. Nam Opifex intellexus, qui & veritatis Dominus est, atque sapientiae, quatenus in generationem prægrediens, occultam latentium rationum potentiam traducit in lucem, AMVN. ^{Amun.} Ægyptiacā linguā vocatur; quatenus autem sine mendacio peragit omnia, & artificiosè simul cum veritate, PHTA nuncupatur. Græci hunc Vulcanum, ^{Phta.} nominant, artificiosum duntaxat considerantes. Quantum verò effector est bonorum omnium, appellatur Osiris; qui ob suum principatum multas alias habet ^{Osiris.} denominations, propter potentias, actionesq; quas exercet, differentes. Atque hactenus Iamblichus. E quibus appetet, Ægyptios diuersitate nominum, quæ Deo assingebant, nil aliud, nisi diuersos unius Dei in Mundo producentis effectus innuisse; ab Hebræis & Chaldæis, vt ego arbitror, edocti, qui omnes Dei effectus notabiles, totidem nominibus exprimebant. Hinc ex essentiali Dei nomine Tetragrammato, & vt ipsi vocant יהוחה deducunt duodecim alia Dei nomina, ex hoc iterum 42. & demum 72. ^{Marsilio Ficinus.} Cùm itaque, teste Marsilio Ficino, in citatum Iamblichi locum, multiplies illi Ægyptiorum Dīj nihil aliud notent, quam diuersam unius Dei vim & potentiam, nec aliud consequenter Phta, Amun, Emepht, Ichthon, Osiris sit, nisi intellectus opifex, mundanorum opificum proximus Dux omnia disponens, optimè dicemus Osirin supremum illum rerum omnium Archetypon intellectum esse. Isidem verò, eius prouidentiam & amorem, quorum virtute Horus Apollo natus est, sensibilis ille Mundus, & admirandus ille rerum omnium concentus & harmonia, ab antiquis sub fabula, qua Harmoniam Apollinis filiam ex Marte & Venere natam finixerunt, mysticè indicata. Ex Marte similiter & Venere Harmoniam, ob similiū videlicet rerum cum dissimilibus conuentiam, & ob rerum latentium consensum dissensumque; in quibus sola Mundi pulchritudo & Musica consistit, natam finixerunt. Osirin autem Archetypon intellectum esse, ostendit ipsum nomen, quod pulchre tanè ideo πολυφθαλμον significare tradit, id est, multioculum, ob multiplices nimirūm virtutes, & ope-

Osiris intellectus
aus Archetypus.

Iris amor &
prouidentia.

D. Dionysius.

ἀποχήματα.
2.

Plotinus lib.
de 3. hypot.

Plato.
Terna omnia
circa Regem.

& operationes, quas exercet, & diuinorum radiorum omnia penetrantem potentiam ; atque ob eandem causam Osirin ipsum Solem esse, atque Istdem Lunam imaginem Solis, eiusque in ordine ad Horum genitum influxu suo conseruandum coadiutricem dicebant. Sicut enim lumen Solis idem totum continuum est, neque in partes diuidi potest, neque alicubi claudi, neque à fonte propriè separari, neque licet ei adsit, aëri misceri ; ita Dei lumen totum individuum, toti Mundo penitus adest, licet parti cuidam præcipuæ, vim suam sibi accommodatae impertiat. Interea tamen omnia quodammodo implet ob perfectam potentiam, & dominium in omnia penitus immensum. Vnde perficit omnia, unitque cum extremis extrema, per media comprehendens in se omnia, & se ad se reflectens sibi prorsus unum ; quod quidem munus imitatur, & Mundus circulari motu, partiumque in unum connexione & conciliatione quadam, elementa vicissim in elementa, virtutemque superiorum ad inferiora mitten-te. Quod autem de lumine Solis seu Osridis dictum est ; de Isidis seu Lunæ quoque dictum sit ; est enim Iris nihil aliud, ut dictum est, quam sapientia illa, amor, & prouidentia intellectus Archetypi, quo Mundus seu Horus nascitur & conseruatur ; quæ quidem semper inseparabiliter sunt connexa : qui enim videt lumen Lunæ, videt & lumen Solis à Lunæ lumine indistinctum, cum lumen Lunæ nil aliud sit, nisi reflexum ad nos Solis lumen. Ita igitur qui videt sapientiam, prouidentiam, & amorem Dei, in hoc Mundo elucecentem, ipsum Deum videt ; teste enim D. Dionysio, omnes res creatæ nihil aliud, quam specula quædam sunt, diuinæ sapientiæ, radios ad nos reflectentia. Hinc Ægyptij sapientes Osirin terum curâ commissâ Isidi, totum Mundum incognitum peragrasse finixerunt, quo nihil aliud significatur, nisi virtus Dei inuisibilis, intima, quævis penetrans ? Iris enim seu sapientia Dei, & prouidentia in rebus omnibus appareat ; intellectus vero à quo procedit, seu Osiris inuisibiliter omnia mouens, non nisi per imaginem eius in Iside expressam appetet ; sed audiamus illuminatissimi Plotini de hiscè opinionem, sic enim in libro de tribus hypostasis : *Mundum, ait, hunc sensibilem, si quis admiretur magnitudinem, pulchritudinem, & perpetuum motus ordinem considerans, & Deos qui sunt in eo alios visibiles, alios inuisibiles. Daemones etiam atque animalia, plantas, ceteraque omnia, ad primitium exemplar mente ascendunt, & ibi cuncta intellectualia contemplantur, eorumque omnium æternam mentem atque sapientiam præsidentem.* Et paulò post : *Quis igitur hunc genuit ? ille simplex scilicet, qui in ordine ante hunc est, qui causa est, ut ille sit, & tantus sit, qui numerum facit ; Non enim numerus primus est, ante dualitatem enim unum est ; deinde dualitas est ab uno nata.* Et paulò post : *Amat autem omne quod genuit, & maximè quando sola sunt generans & generatum. Quando etiam optimum est illud, quod genuit, necessariò cum illo est, ut in eo solummodo, quod alius est, separetur.* Ideò Plato quoque terna omnia esse circa Regem dicit, primum circa prima ; deinde circa secunda, & tertia circa tertia, ipsam quoque causam rerum patrem habere dicit, causam rerum intellectum appellans, Creatorem enim intellectum esse censet, & ab hoc animam esse creatam in illo creare. Cum itaque causa

causa intellectui sit ipsum bonum, quod ultra intellectum, & ultra substantiam est, patrem eius appellat, multis autem in locis ipsum Ens, & intellectum ipsum, ideam nominat. Hæc Plotinus. Hinc Numenius citat Zoroastrum dicentem, Deum per sapientiam & amorem suum omnia produxisse: cui subscriptibit Thargum Hierosolymitanum, vbi loco **ברשות בראש אלhim את השמים** id est, *In principio creavit Deus*. habet Thargum Hierosolymitanum:

בְּחִוּבָמָא בֶּרֶא אֱלֹהָ יְתַשְׁמֵיָא וַיְתַחֲזֵעָא

In sapientia creauit D E V S cælum & terram. Hinc in arbore Sephiroth apud Cabalistas **מדioת** נ' seu tres proprietates Deo affinguntur, quibus Deū omnia fecisse memorant, suntque .**בינה**. חכמה. *Corona, Sapientia, Intelligentia*; quas R. Abraham in Iethsira appellat id est, *numerantem, numerum, & numeratum*; quæ tria exactè respondent tribus suprà à Iamblichō citatis nominibus, *Amun, Phtba, Emepht*. Quemadmodum enim Hebræi **טָהָר** illud suum מִתְחַדֵּשׁ sine principio patrem & causam causarum statuunt. Ita Ægyptij Emepht primum intellectum, Opificem, quem & in secunda causarum sensibilium serie per Osirin seu Solem præfigurant; Iterum sicut Hebræi חכמה Sapientiam dicunt Mundi creatricem; ita Ægyptij Sapientiam intellectus primi vocant *Phtba*, quô nomine Isidis Consilium Mercurium, quin & ipsum Isidem vocant, quæ est plena Osiridis primi intellectus imago ac exemplar, quam ideo Orpheus non inconuenienter Palladem dixit, & ob dictam quoque causam ex cerebro Iouis natam finixerunt antiqui. Amun verò respondens Hebræorum מִתְחַדֵּשׁ seu intelligentiæ, est veriusque vis actiua ad extra, quâ producitur Mundus HORVS. Vnde varia ista

supellec̄tis hieroglyphicæ, quibus Horum sensibilis mundi typū Hieromantæ passim exprimebant, schemata; Baculus videlicet μαστίφη, id est, vpupæ insignitus capite: lituus quoque & gnomon, à tergore vero triangulum, cui circulus annexus est, quæ nil aliud indicant, quam Mundum à Deo per Sapientiam suam productum, admirabili rerum varietate per vpupæ caput significatæ; summâ harmoniâ per lituum, concinnè denique ordine per gnomonem indicato, elucescere; verum quandoquidem hoc hieroglyphicum schema fusius alijs in locis prosequimur, eò Lectorem remittimus; nos mystica resumamus. Horum itaque ab Emepht, per Phtba, & Amun productum, Plato studiosus Ægyptiorum discipulus sat hiscè verbis, dum Mundum hunc sensibilem ex Archetypo illo Trigono profluxisse afferit, demonstrat; quod & Triangulus ille cum globo affixo inter cætera Hori symbola luculenter indicat, & admodum pulchre

Deus per sa-
pientiam suā
omnia produ-
cit.

Thargum
Hierosolym.
Cabalisticæ
in arbore Se-
phiroth.

R. Abraham.

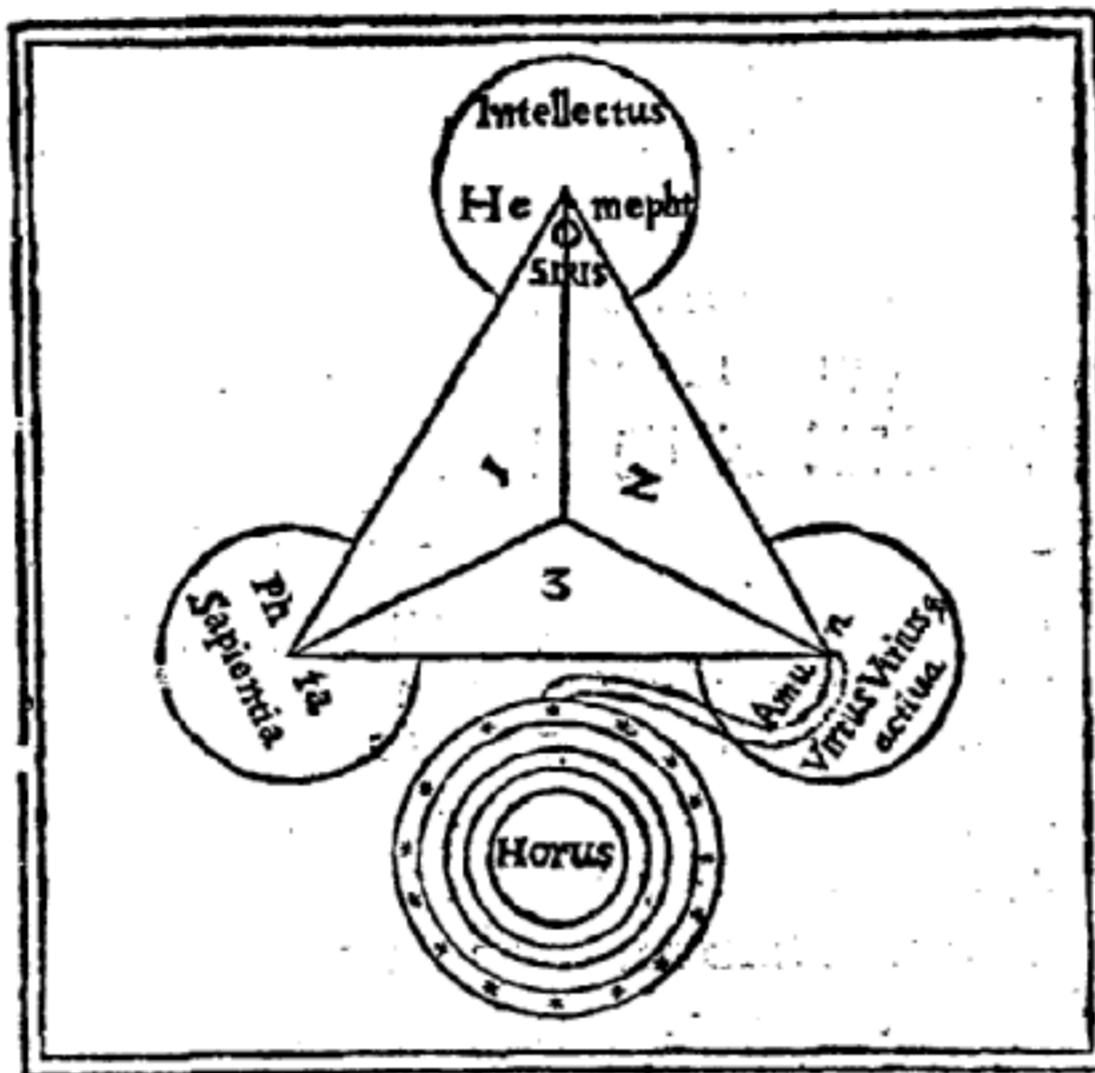
Parallelæ com-
paratio.

Pallas è Iouis
cerebro nata.

ele-

dem hoc hieroglyphicum schema fusius alijs in locis prosequimur, eò Lectorem remittimus; nos mystica resumamus. Horum itaque ab Emepht, per Phtba, & Amun productum, Plato studiosus Ægyptiorum discipulus sat hiscè verbis, dum Mundum hunc sensibilem ex Archetypo illo Trigono profluxisse afferit, demonstrat; quod & Triangulus ille cum globo affixo inter cætera Hori symbola luculenter indicat, & admodum pulchre

eleganterque præsenti Schéma exprimitur.

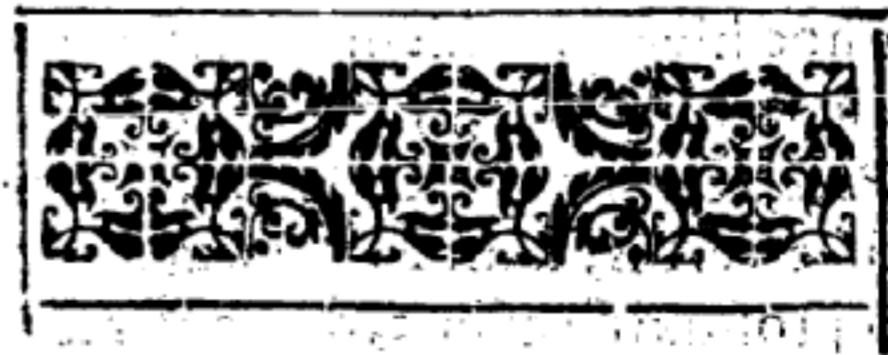
Atque ex his apparet, & omnibus manifestum sit, sacro-sanctam, & ter benedictam illam Triadem fidei Christianæ mysterium, ut maximum, sic ter sublime, nullo non tempore, etiam sub obscuris fabularum figmentis adumbratum, esse.

Quòd porrò Osiris nihil aliud sit, quam primus intellectus, Sol ille æternus, ac primus rerum omnium produc-tor, qui per Isidem coniugem

Sapientiam suam Horum Mundum videlicet produxerit, Hieromantæ varijs hieroglyphicorum schematismis indicabant, quemadmodum columnæ multis in locis erectæ testantur, vnius celebrem inscriptionem. Authores referunt his verbis.

Qui fusiùs huius hieroglyphici interpretationem desiderat, istabulæ Bembinæ expositionem, quam in tertio Tomo exhibemus, consulat; ibi enim Lectoris voto plenè satisfactum iri confidimus.

Quæ sane apprimè æternæ Dei sapientiæ congruunt ; intellectum autem supremam sapientiam generantem, pulchro hieroglyphico prænotant in tabula Bembina ; vbi præter hieroglyphicas inscriptiones, Osiris siue Hemphta apparet, throno insidens variegato, accipitrinâ facie formidabilis, alijsque symbolis operationes eius declarantibus ; per accipitrem, supremum Archetypum intellectum ; per tabulam forma calathi conspicuam capiti impositam, cui Perseæ fructus insertus, potentiam sœundatiuam indicant ; capiti imponitur, ad notandam intellectus sœunditatem, velo nigro cingitur caput, ad indicandam naturæ diuinæ caliginem inaccessam, manu extensa imperium in omnia ; per sceptrum, quod alterâ manu gerit, superius incuruatum, influxuam in omnia superiora, hoc est, cœlestia, potentiam ; sedi variegatae insidet, ad autoritatem in omnia inferiorum Mundorum, demonstrandam. Horus verò pingitur

Vide schema
figuræ præ-
cedentis.

puer, vt ostenderetur, Mundum in tempore veluti infantulum à Dei sapientia productum, cum cornucopia verò exprimitur ; vt indicaretur varietas, abundatia & plenitudo rerum in Mundo creatarum ; in cubo stat, ad Mundi indicandam stabilitatem soliditatemque. Trigonus cum globo cubo inscriptus significat Horum è trigono archetypo profluxisse ; Baculus vppæ capite insignitus, indicat Mundum rerum varietate veluti fulciri & sustentari ; litus harmoniam

Interpretatio
symbolorum
Hori.

Vniuersi ; Gnomon ordinem, & admirabilem rerum dispositionem designat. Horus denique labra premens, ditoque silentia suadens, ad ineffabilitatem mysteriorum indicandam.

E præcedentibus itaque inscriptionibus omnia ea, quæ hactenus de secreta Aegyptiorum Theologia per Osridem, Isidem, Horum, significalta diximus, luculenter sane demonstrantur. Porrò quod Osridem in partes à Typhone disceptum, & arcæ inclusum singant, suâ nequaquam carent significatione, dum nihil aliud hiscè indicari volunt, nisi intellectus humani ignorantiam & tenebras, qui cum ineffabilem illam & simplicissimam Dei essentiam, ingenij viribus comprehendere non valeat, per analogias & similitudines rerum creatarum, quæ sunt veluti quædam, ut cum Horatio loquar, diuinæ particulæ auræ, eum cum rebus corporeis corruptilibus, imperfectisque confundendo, quasi in partes quædam distrahere videatur. Fuit enim hoc, teste Porphyrio, Aegyptijs solenne, ut supremum illud Numen cum eo animali, in quo eximia quædam vis & proprietas elucesceret, compararent. Hinc Zoroaster Deum accipitris caput habere dixit, non alia de causa, quam vt infinitam perspicacitatis vim in Deo vigentem indicaret ; quod symbolum in hunc diem superstes, apud Aegyptios receptam fuisse videmus, hominem videlicet *negropopon*, uti in præcedente Schemate patet, quo Osridem seu Hemepht,

Quid in Theo-
logia Aegy-
ptiorum Os-
ridis occasio?

Zoroaster.
Deus accip-
tris caput
habet.

Multiformes
Ægyptiorum
Dij quid?

primum illum archetypum intellectum significare volunt; quod hieroglyphicum alibi interpretabimur. Hinc tot multiformes Deorum imagines, ac simulachra; quæ quidem nihil aliud, quam multiplicem Dei virtutem, diuersis animalium proprietatibus adumbratam notant: Distrahitur igitur Osiris in partes, cum per ignorantiam, intellectusque caliginem, Deum cum rebus creatis confundendo, rebusque corporeis applicando, id quod ei non conuenit, nec conuenire potest, tribuentes, veluti ex toto in partes distrahunt. Siquidem recte Plato dicit, Deo pluralitatem nequaquam conuenire, cum omnia quæ multitudinem important, ab unitate recedentia, tanto sint imperfectiora, tantoque peiora, quanto ab ea magis distiterint. In arca Osiris concluditur à Typhone, cum intellectus hominum terrenarum, ac carnalium rerum cupiditate obscuratus, cœlestium rerum, diuinorumque amori, & contemplationi nuntium mittens, sibi ipsi obstaculum ponit, seque incapacem facit ad diuinos Osiridis radios percipiendos. Quæritur autem Osiris perditus per Isidem, & inventus mutilatusque in integrum restituitur, hoc est, per veram sapientiam & amorem, cum sistris, id est, crebris laudum canticis, indè in creaturis, veluti per partes quasdam dispersus, recollectus, ac in vera fide adoratus, unitati suæ restituitur. Quo facto mox ingens menti exoritur iubilus, quæ per Ægyptiorum cœrimonias non inconuenienter in celebri illa Οσιείδης & Διόσις repræsentantur.

Applicatio
ad fidem no-
stræ mysteria

Atque ex hoc discursu patet, quam hæc concinnè & fidei nostræ mysterijs adaptari queant. Quid enim aliud Osiris indicat, quam Solem illum æternum, intellectum primum Archetypum, vitam primam ac fœcundissimam, patrem illum maiestatis prorsus immenſæ, qui intelligendo seipsum, & in seipso tūm omnia, tūm perfectam totius sui, & omnium perfectionum notionem concipiendo, producit æqualem, plenam, perfectam, & consubstantialem sui imaginem, ac vitam, & quoad naturam indistinctam ideam, quod est Verbum Patris, & Sapientia æterna, repræsentata per Isidem. Vtriusque autem virtute consubstantiali producitur Horus, id est, admirabilis illa Mundi machina, absolutum pulchritudinis & perfectionis eminentissimæ exemplar. Quod Hebræorum secretiores Theologi in I. Gen. confirmant, afferentes נ per א, hoc est, Aleph per Beth creasse Mundum, id est, pater per filium. Explicat ea clarius Picus in Heptaplo suo in voce בָּרָא שׁ, quod mathematica quadam Cabalisticæ disciplinæ resolutionis methodo hunc efficit sensū; אֵב בְּבָרָא רַא שׁ הַתְּ רַב אִישׁ בְּרִית חֶזֶק id est, Pater in filio principium, quietem, finem; creauit caput, ignem, fundamentum hominis magni (subintellige Microcosmi) fœdere bono. Quibus nihil aliud insinuatur, quam admirabilis ille trium Mundorum, Angelici, magni, & parui pulchra quædam analogia sibi correspondentium ordo, dispositio, ac concentus absolutissimus; Diuinæ Triados exemplar simillimum; dum ad trinam hanc imaginem, tres in Mundo Angelico exhibet Hierarchias, in qualibet tres ordines. In maioru Mundo tria spatia, elementare, sydereum, empyreum, tribus qualitatibus, figurâ, luce, motu distincta. In quoquis composito mixto-

Hebræorum
Theologi qui
exprimant
sacram Triadem.

Picus Mirand.
in Heptaplo
circa finem.

Mundus ad
ss. Trinitatem
imaginem
factus.

ue, materiam, formam, virtutum in omnibus mensuram, numerum & pondus, præterea principium, medium & finem. In Microcosmo vide-
licet in seipso, memoriam, intelligendi vim, & voluntatem; in scientijs, naturalem, rationalem & moralem facultatem; in qualibet Triadum serie, primum, Dei potentiam per Osiridem repræsentatam; secundum, sapientiam per Isidem; tertium, amorem, Spiritum videlicet illum מְרוֹחַת עַל פְּנֵי חֲמִתָּה incubantem aquis, Ægyptiacè *Amun*, ac secundo illo Diuinitatis suæ flatu Mundum fœcundantem, adornantemque utriusque virtutem, quâ *Horus* productus est, commonstrat. Sic *invisibilia Dei* per ea, quæ facta sunt, conspiciuntur. Pater igitur æternus cum Filio suo æterna sapientia ineffabili gloriæ maiestate resplendens, cum maiori Mundo producendo, minorem seu Microcosmum hominem ad imaginem & similitudinem suam creatum, ac omnibus gratiæ & naturæ talentis instructum, eius veluti præsidem introduxisset; ecce Typhon, qui iam ob suam in Deum rebellionem, omni gratiâ & luminis splendore priuatus, vna cum asseclis suis & confederatis Titanibus in abyssum erat datus, inuidiæ, ran-
coris, & indignationis plenus, vindictæque repetendæ percitus cœstro, Osiridis gloriam, nullis non machinamentis cuertere pertentare cœpit. Erat autem (ut Apollodorus scribit) Typhon formidandus vel solo aspectu, horroris imago. Nunc enim inusitatâ quadam humanae statuæ formâ, ita ut omnium montium cacuminibus altior esse videretur, apparebat. Sed et caput sèpè numero astra pertingebat, manu eius alterâ in Hesperum; alterâ in Orientem, usque pertingente. Ex his centum Draconum capita eminebant; in cruribus maxi-
mas viperarum ille spiras continebat; quarum volumina ad verticem ipsum usque extendebantur. Talis itaque Typhon humani generis hostis contra Osiridem, & supremum Iouem ibat; hinc malevolentia, inuidiæ, malitia, ac summae peruersitatis symbolis depictus, candentes in cœlum iaculans lapides, cum sibilo virulento, & boato horribili, magnam ex ore ignis procellam eructans, cum frustra supremum Numen lacefferet, fraudulentâ quadam ac callidâ adiumentione, Osiridem in arcam conclusum, post in frusta discerpit; quo facto in Horum quoque filium iram exercens, interfectum in mare proiecit. Sed quid sibi hæc velint, videamus. Conditus est Osiris in arcam, cum protoplasti parentes maligni Typhonis per-
suasione inducti, legem diuinam transgressi sunt: quo facto, teste D. Au-
gustino, è lucis filijs, tenebrarum filij facti sunt, humanusque intellectus, qui admirabili quodam gratiæ fulgore coruscabat, in extremitam ignorantiam, cœcitatem, errorumque caliginem delapsus, ac quasi lethæo quodam intoxicateus poculo, cum Dei, tum omnium cœlestium obliuionem incurrit. Porro non cessauit hic Typhonis sauities; corpus Osiridis absconditum, in partes discepsum, in flumen abiecit, Horum quoque interfecit, quo quidem nil aliud nisi idolatria significatur, quâ genus huma-
num maligni spiritus suggestione infectum, à vera Dei cognitione cultu-
que declinavit, factumque est, ut simplicissima illa Dei entitas, natura
sive essentia pluribus rebus attributa, veluti in partes distraheretur. Hinc alij Solem, Lunam, & reliquorum astrorum exercitum; alij homi-

Figura Ty-
phonis.Allegoria
Typhonis
descriptio.

Isis æternæ
Dei sapientia

nes virtute, ac rebus gestis conspicuas, alij bestias & bruta animantia, resque nomine indignas diuino honore prosequebantur. Alij denique, quicquid vel malignus Genius suggerebat, aut stolida phantasia vnicuique perluadebat, Dei nomine, & colebat, & sacris placabat. Vnde diuersi ritus & cœrimoniæ gentium, abominanda sacrificia ac superstitiones penitus ridiculæ, quibus Mundus, veluti serpentinis quibusdam Typhonis spiris intricatus miserè detinebatur, ac sub potenti hostis tyrannide & dominatu in cassum luctabatur, veluti ex equo Troiano profluxerunt. Hinc Regius Psaltes catastrophen hanc olim contemplatus, plenus admiracione clamabat : *Deus de cœlo prospexit super filios hominum, ut videat, si est intelligens, aut requirens Deum, omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt ; non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.* Atque hic est Horus ille projectus in mare; tunc enim Horus, Osiridis, & Isidis filius projectus in mare, cum Mundus humanus ad imaginem & similitudinem Dei factus; peccatis à Deo deflectens, in æstuante terrenarum voluptatum Oceano submergitur; dum itaque Typhon tyrannidem dictâ ratione exercet, Osiride discerpto, atque idololatriâ per Mundum vniuersum disseminatâ; Horo itaque omni iniquitate submerso, æterna Dei sapientia humanos miserata labores, Isis, inquam, illa cœlestis, æternitatis suæ regiam dælinquens, in hunc Mundum, lugubri humanitatis nostræ vestimento induita venit, innumeris laboribus, persecutionibusque subiecta, partes Osiridis, hoc est, gentes diuersorum Deorum cultu dissentientes, ad veri Dei vniusque cognitionem, atque in vnius Dei, vnius fidei, ac vnius legis professione insignem ascens recollegit; quâ diuinâ vocatione contigit, ut partes dispersæ in unum corpus veluti mysticum iterum coaleverint. Horum etiam à Typhone intersectum ad immortalitatem reuocavit, id est, Mundum peccatis submersum, verbo virtutis suæ ad vitam reuocans, pristino nitori, coercito extinctoque Typhone, restituit; quibus omnibus peractis, electis duodecim Apostolis Sacerdotibus, quibus certas de Deo Osiride restituto, colendoque leges seruandas prescribens, illa vnde venerat, in cœlum, cum Osiride æterno Patre æternum regnatura, postliminio remeauit. Atque totum hunc discursum, ideo fusiūs pertexuimus ut ostenderetur, quomodo Aegyptij iuxta archetypas has Dei vnius rationes, politicam suam adornarint. Sicuti enim Archetypus intellectus Dei, per sapientiam suam omnia ligat, & per amorem unit; ita Regem per salubria sapientum & philosophorum consilia, per omnia regni membra in unionem adaptare oportet; quod fit, si religionis cultus viguerit, si leges regni ad archetypas rationes conditæ, vnanimi mentium conpiratione suscipiantur seruenturque; quo quidem praestito regnum in suo persistet vigore, secus, omnia per diuisionem mentium, unione dissoluta, ultimæ ruinæ patebunt; Osiris à Typhone, id est, rebellione, in partes discissus in arcam concludetur; vnde regni interitum consequi necesse est, ut in sequentibus patefiet.

Sententiæ & hieroglyphica, quibus ad veram politicæ gubernationis rationem alludebant.

VT verò leges regni Ægyptij, æternæ rationis legibus astrictæ majori cultu, ac veneratione ab omnibus reciperentur; atq; ob oculos perpetuò veluti mnemosynon quoddā verlarentur; symbola quædam congrua in huic finem templorum valuis, domum superliminaribus, publicisq; vrbium locis exsculpta ponebant, quibus intuentes officij commonerentur, & ad perfectam legum obseruantiam excitarentur; adeoque nihil Dijs quicquam gratiùs se facturos existimarent, quā si æternæ legi in omnibus sese perfectè conformarent. Symbola horum ex multis pauca adducam. Primò positum erat in more Ægyptijs, figuras canum templorum valuis insculpere; quibus quidem nihil aliud indicabatur, nisi curâ & vigilantiâ, quā præsides Regni instructos esse oportebat, ad omnem externam inuasionem, quā latratu, quā morsibus cohibendam. quod &

Horus lib. 1. cap. 37. expressis verbis ostendit:

Ἐπιδέπτε τὸν βελό μόνον ἵερογεφαματά τέλειον γίνεσθ, γενὴ τολλὰ μέγεταν, ὑλαιτεῖ τέ σωματῶς, καὶ ἀστριγειῶς μηδὲν χαειζόμενον, ὥστε οὐκιώς. Qui quicunque voluerit, ut par est, absolutissimi Scribæ (erant enim Scribæ ex genere Sacerdotali, & regni Consiliarij) munere fungi, eum oportet multa meditari, assidueque omnibus canum more allatrare, εὑρετικόν esse, nulli γένει gratificari. Sed hæc omnia fusiū in Obelisci Lateranensis interpretatione, exponentur. Erat, teste Horo citato loco, hic facrorum Canum mos, ut simulachra Deorum fixis semper oculis intuerentur; quo quidem nihil aliud indicabatur, nisi quos suprema regni cura premit, identidem in supremi Numinis prouidentia animum fixum tenere, nec ullâ ratione permittere, ut quicquam eiusdem honori contrarium eueniat; quod fiebat, si religionis cultus legibus præscriptus, incuriā, aut hominum malefieriatorum, aut exterarum contrarijs ritibus imbutarum gentium furore, & insanīa, pollueretur; siquidem animos regni & religionis contentionē dissociatos ægrè coalescere posse optimè nōrānt; & sicuti domus alicuius immunitas in canum effrorum vigilantiâ consistit, ita religionem, cui tota politicæ fabricæ structura merito incumbit, vigili curâ & solicitudine præsidum substitutam. Quæ omnia pulchrè quoque Regio sceptro, in oculi formam concinnato indicabantur; ita ut sceptrum supremam potestatem, oculos verò prouidentiam, vigiliamque in cura regni tūm propagandi, tūm conseruandi, adhibendam signaret. Non secūs diuini Solis potestas vniuersi Mundi machinam solo oculorum intuitu peruidet, animat, fouet, conseruat.

Inter cœtera pronunciata politica præsidum superliminaribus inscribi solita, & hoc, teste Cœl. Rhodigino vnum erat: *Icbneumonem timet Crocodilus*: quo quidem aptè indicabant, nihil tam firmum, & robustum in rebus humanis esse, cui non vel ab inualido periculum immineat. Per Crocodilum intelligebant gubernationem politicam, tyrannidi Typhoniacæ

Canes insculpti in valuis templorum quid denotant?

Quid per sceptrum in oculi formam adaptatum indicant?

Quid per Crocodilum significabant Ægyptij.

nicæ subiectam, quem remis velisque, quisquis regno cum pace & tranquillitate potiri velit, vitare debet. Est Crocodilus bellua ferox, humani sanguini insatiabili auditate inhians; in fugientes audax, pauidus in se periequentes; somno tandem dedita, Ichneumonis contemptibilis animalis astutiâ perimitur. Rex iustitiae, pietatis, & clementiae seimitas derelinquens, & perturbationum animi arbitrio viuens, subinde vel ex leui occasione, offensione, vel scandalô imprudentiae commissæ, succrescente paulatim indignatione populi, tandem & sui ipsius, & Regni iacturam facit. Regi igitur hoc ipso, omnem vel leuisculam offensionem, aut severius quid iniuste contra populum committere suminô studiô sugiendum innuebant; sat importunè eum laedi, cuius fide opus habeas, existimantes; & tametsi post datam offensionis occasionem remedia quærantur mitigationis, attamen ingenia odijs enutrita, nouo conciliata beneficio, veluti dimissam ab haustu lactis viperam in sinum demittere, tutum minime rebantur; ignem paulò ante extinctas faces facile concipere, experimento compererant. Quæ parua initio putantur, latè manant incrementis.

*Nascitur exiguis, sed opes acquirit eundo,
Quisque mouet multas accipit annis aquas,
Quem Taurum metuis, vitulum mulcere solebas,
Sub qua nunc recubas arbore, virga fuit.*

Ab hirundinibus murum, qui & indè chalidonius dicitur, contra Glauci pueri alluvionis nocimenta construi, Plutarchus tradit. Glaucus puer Bœotius cum agriculturæ operam daret cum patre, & dilapsum vomerem manu pro malleo usus restituisset, coniecit parens ex eo, fortem fore, duxitque eum in Olympia, in quibus certauit; cùmque ab aduersario, ut certaminis imperitior grauiter vrgeretur, exclamauit pater, ὁ ταῦς τλων δεσπόζει. O puer istum ab aratro, scilicet ictum inflige; hâc voce inflammatus adolescentis, ingenti plagâ aduersarium percussit, & vicit. Opportunum sane minimorum non despiciendorum exemplum. Hinc & in regio vestibule aries cum Elephanto incisus spectabatur; Elephas tametsi robore summo, & ingenij dexteritate à natura sit instructum animal, viso tamen Ariete, mox in fugam naturali quodam dissensu se conuertit. Per Elephantem Regem notabant, per Arietem stoliditatem & insipientiam, quam suminô studiô Regi vitandam esse; dicta symbola monebant: quæ & Horus l. 2. c. 81. hiscè verbis confirmat:

Elephantis
natura.

Quid Aries
cum Elephan-
to significat?

Aὐτοῖς ποντούς βασιλέα φέγγοντα μωεῖσα, καὶ αὐθοσιῶν βελόμηνοι σπιῆται, ἐλίφαστοι, καὶ κείσι ξωγεαφεοις ἀκάνθῃσι γόνθεον τὸν κείσι φέγγον. Regem fugientem stultitiam, & imprudentiam significaturi, elephantem cum ariete depingunt, hic enim viso ariete fugit; siquidem probè nōrānt, esse minimis quoque rebus suam & vim, & astutiam, quibus potentium machinationes cludere valeant; exemplo hydræ & ranæ Niloticæ docti, quem contra inimicum potentissimum aliud natura non docuit resistentiæ genus, nisi stipulam ori transuersim impositam; hac enim hydra exterrita, ab eadem insequenda mox desistit.

Prætereà Reges Aegyptiorum vt plurimū in publicis comitijs, vel etiam bellicis expeditionibus, capitibus nunc aspidem crispatō vertice sublimem, modò Leoninum caput ferocibus oculis formidandum, iam canis, nonnunquam Ibis simul, tūm ad reuerentiam, amorem, timoremque in subditis conciliandum, gestabant; erantque politicarum virtutum, quibus Regem imbutum esse, decebat, occulta quædam symbola; siquidem Aspis diuini Numinis præsidium, Leo fortitudinis, vigilantiæ canis, Ibis pietatis index. Hinc cum regnum delicto quodam graui prævaricatum esset, vel aspidem, vel Leonem exhibebat, ceu commissi sceleris vindices; si res iuxta præscriptas leges in regno probè gererentur, Ibidem, aut canem monstrabat, veluti pietatis, indulgentiæ, vigilantiæ, & amoris tesseram; atque adeò Regnum tandiù in sua pace, tranquillitate, & beatitudine perstitum credebant, quamdiù Rex quadruplici virtutum, pietatis, vigilantiæ, fortitudinis, diuinique præsidij custodia, diuinitùs fuerit munitus. Hanc eandem ob causam, Synesio teste, Sphynxes in Isiacorum sanorum crepidine collocari solebant, vt Principes prudentiam sibi cum fortitudine iungendam esse disserent; Sphynx enim τὸ σωματικὸν ἡγαθῶν σύμβολον, τὸν μὲν ἵχον θίειν τὸν δὲ φρέσμα, αἰθρόν. Combinationis honorum Sphynx sacrum est symbolum, robore fera, homo prudenter. Huc pertinet illud Hori, gruis lapillum gestantis, videlicet vigilantiæ prudentiæ omnia sagaciter explorantis, & instabilitatem vitæ grauitate consiliorum firmantis symbolum.

Si quod in Regno publicum scandalum exortum esset, Rex summā sollicitudine exorti mali causam seipso inquirere consueverat; si culpa id sua ex defectu vigilantiæ accidisse comperiret, palam suum confitebatur errorem, recte existimans, principem, dum errata culpâ ministrorum tegit, bis peccare; sacrī itaq; expiatus cœrimonijs, magno animo ad impostorum cautiūs procedendum, ferebatur.

Porrò vñica cura Regum erat, regnum quod tantō labore comparuerant, tot præcellentibus legibus stabilierant, vñione, concordia, & vñanimi mentium conspiratione conseruare; vbi enim dissolutio per discordias suas in regno radices egerit, ibi regnum ruinæ proximum, vt fatiscat necesse est; huius symbolum erat Ibis in medio serpentum coaceruatorum. Est autem huic aliti ita à natura comparatum, vt vnitos serpentes alicubi latentes nostri crepitaculo primò terreat, territos ab iniuicem separet; atque in fugam conuertat, ac sic, quos vñione coniunctos primò aggredi non audebat, dissipatos atque in diuersa distractos, mox conficiat, atque deuoret. Nil sanè in rebus humanis animorum disiunctione est perniciosius, ex qua vñica, velut ex equo quodam Troiano omnes calamitatum Iliades processerunt; cum autem hanc vñionem ex diuersis morum religionisque institutijs procedere comperirent, omnem cum exteris Regibus nationibusque consuetudinem lege lata vetabant; ex hac enim hominum natura, ingenio, legibusque discrepantium miscella perniciosa illam discordiæ, & discrepancyis mentium, regnorum perturbatricem hydram vnicè nasci probè nouerant; nouerant & illud,

Aspis, Leo,
Canis symbo-
līce defen-
bant virtutes
Regias.

Princeps bis
peccat, dum
errores suos
Ministrorum
culpa regit.

Ibis in medio
serpentum
deorat valo-
nem.

Cur Aegyptij
excludebant
à Regno ex-
teras natio-
nes.

Non minor est virtus, quam querere pacia tueri; non enim semper intenditur potentia cum extenditur, neque semper stringit bene, qui multa amplectitur. Hac cura, & summam sollicitudine Aegypti regnum, nulli siue urbium vastitatem, siue populorum frequentiam, siue denique rerum humano generi necessariarum vberatatem spectes, secundum, suum ab immemorabili tempore vigore in obtinuit; ad quod plurimum momenti conferbat lex, quam arcuorum regni praeter Sacerdotalis ordinis proceres, nulos alios, consciens esse, veterabatur, nec immerito, cum tunc consilia principum verè tuta sint, cum tecta fuerint. Horum symbola erant rana seriphia, (genus id est ranarum mutum) vna cum simulachro Harpoeratis, qui digito labra premeret, nutuque silentia suaderet, praeforibus curiae posita: tantò ergo regnum firmius constitutum credebant, quanto maius foret in eius arcanis occultandis silentium. Non dicam hic de innumeris alijs institutis, quibus Aegyptij in Republica bene beatèque administranda uti solebant, sed cum haec sparsim in hoc opere adducturi simus, Lectores eò remittimus.

Discent ex his, ni fallor, Reges & Principes, quomodo cum dignitate rebus publicis praesse & valeant, & debeant; cognoscent, quibus virtutibus potissimum principem ad regni gubernacula recte administranda, instructum esse oporteat; videbunt, quid fugiendum, ne perdantur, quid amplexandum, ut seruentur. Discent & ex his, religionem unicam esse totius gubernationis basim, & fundamentum, quo nutante omnia nutare necesse est. Experientur continuas rerum humanarum periodos, quibus nihil stabile, nihil firmum, nisi in eo, qui rerum omnium centrum, requiescere studeant. Quod cum perspicerent prisci philosophi, ut sapientissimus Solon, dici beatos crediderunt, ante obitum nullos, supremaque funera posse. Nam quotumquemque mortalium, vel inter supremos vel intimos putas, qui fortis fortunæ gyrum mirabilem, si vixerit diu, interdum non experiatur? Quid aliud apud Poëtas designat Ixionis rotta? quid refluxentes aquæ Tantali? ambesum Promethei iecur & succrescens perpetim? quid, qui congestis montibus conati cœlum rescidere, fulmine deieoti, fundo volvuntur in imo? qui saxum volvunt ingens, radisque rotarum destrikti pendent? Cur adeò inter figmenta persistimus? in domum suam se quisque recipiat, & vel fortunam priuatæ praxes animaduertat: nonne vbiique varietas summa, vel ex negotiis ipsius instabili vultu, vel ex agentis animo, qui iustos transcendat limites rei, vel ex suscipientis incertâ fluctuatione, quæ citò præsentium satur, captandis inhiat noxiis affiduè, præteritorum oblita facile, futurorum semper ignara, vix vnuquam aurea rerum mediocritate contenta. Pulchre igitur Euripides. πολλὰς αἰεβατές μωρόπας τῷ Δαιμονίῳ. Multæ sunt dæmonum laræ. Quod fusè Plautus: nam in hominum ætate multa eueniunt istiusmodi, capiunt voluptates, mox rursus miserias: iræ interueniunt, redeunt rursus in gratiam. Verum iræ, si quæ forte eueniunt huiusmodi inter eos, rursus si reuentum in gratiam est, bis tantò amici sunt inter se, quam prius. Atqui cum tantam viderent rerum humanarum, incon-

Consilia Principum sunt tuta quando tecta.

Rana cuius symbolum fuerit?

Simulachrum Harpoeratis quid denotet.

Silentium armamentum regnum.

Monita Principibus.

Religio fundamentum Regnum.

Soloni.

Allegoria Poëticæ in conuersione rerum humanarum.

Priuatæ præxes vicissitudine mutantur etribus ex causa maxime.

inconstantiam, vt cuncta cunctis serè in vita promiscuè obuenirent, idcirco nunc Deos cum homine tanquam pilâ ludere, nunc sortes omnium, cœu iactu tesseræ pendere sunt arbitrati: imò de Dijs postremò, Deumque prouidentia cœptum est dubitari. Nam si à casu eueniant singula, prouidentiam tollas oportet; sin prouidentiam statuas, eidem sæpè & absconsa copulabis; nisi omisis disputationibus, mentem captiuam fidei reddas, & in vnius passim consensus antiquissimi inuiolabili auctoritate persistas: alioqui certè in Epicuri opinionem, sublatis primis principijs transferemur, perlustratoque rerum circuitu, & Mundum concessum disputationibus nostris, & vanos cum sapiente dicemus omnes conatus hominum, etiam in sapientia Mundi, vanissimam vanitatem. Nam ex errore paulatim in opinionem, & hinc in veriorem scientiam trahimur. Scientes denique, vbi nos cognoverimus, delapsi iterum, nihil nos scire penitus intelligimus, statuentes propèmodum in non sapiendo iucundissimam vitam, eumque felicem maximè rati, qui natus moriensque sefellit.

Eatur verò ab hominibus singulis ad collectionem plurium; primò quidem ad viros atque familias, indè ad ciuitates, & regna, vel usque ad absolutissimam Monarchiam; suis cuique per vicem aspirat Genius bonus, sua vicissim ex insolentia pestis, & expurgandæ fœci salutare diluvium; modò per ignem, & aquam, modò per epidemicos morbos, per bella, aut seditiones mutuas; sic vt vix absque certamine pax læta perduret; vt & quietem externam, interna dissidia comitantur, pacemque domesticam hostes extranei soueant; Mundus denique vniuersus contentione non minus, quam amicitia viuat, & gubernetur.

Magna igitur sit prouidentia Dei, vt cum ex libertate nimia, nimis increuerit vel hominum genus, vel luxus & insolentia; conflictus illicō, & contentiones oriantur. Vnde mox summa annonæ caritas, & pestilenta, quæ sæpè tam crudeliter sœuit, vt vniuersam penè ditionem Orbis inuidat: cuiusmodi duas sub M. Antonio quondam viguisse commemorant, quæ penè humano generi ~~πασαλείας~~ minitari viderentur. Qualem & maiores nostri referunt obtigisse anno Christi 1450. vix ut mortalium tertia pars superstes euaserit. Atqui concupiscentiæ hominum insatiabili, terræque onustæ liberis & alumnis perditissimis, quodnam potuit dari vel remedium vel purgamentum maius? Id si unquam, certè ex usu fuit, nunc isti ætati, quæ nihil miseriùs, prorsus est necessarium. Hac enim causarum vicissitudine, & mores, & studia, resque omnes humanæ optimè permuntantur, delapsa etenim, ac quasi neglecta vilescunt omnia: at postquam attritis iterum summa recepta est instauratio, crescunt in pretio singula, rursusque ad suum vigorem properant, aliquando denuò collapsura. Sed illæ fortunæ tam æstuariæ vices, tyrannos proximè Regesque potissimum vexant & persequuntur. Hoc enim habet potissimum tyranorum vita, vt quibus fidendum est, metuant semper, fidantque quibus nihil est fidei probæ; vnde hinc immeritis irrogatae iniuriae, hinc indignis erogata beneficia, amicos ex hostibus, hostes ex ciuibus faciunt: & per ambitionem, crudelitatem, luxum, auaritiam, turbatis ordinibus re-

Fortunæ circu-
culi in rebus
politiciis, fami-
lijs, regois, &
ciuitatibus.

Diluvia Mun-
di.

Diluvij mun-
dani neces-
ritas.

Causæ vicissi-
tu inum ma-
ximam in a.
tyrannide.

rum, raptim è fastigio deturbantur : tandemque ad vſitatum perueniunt fabulæ finem, venenō, aut gladio, aut fatis miferoribus occumbentes, iuxta Satyrici dictum .

Ad generum Cereris sine cæde & vulnere pauci

Descendunt Reges, & siccâ morte tyranni .

Nemesis vio-
lenta .

Videmus autem ex ipsa Nemesis violentia , peruersum populum iniquis tandem à Regibus castigari . Reges autem, cum vltra fas plebem diutiūs afflictārint, ab eadem denuò succensā in rabiem , & vita quandoque , & Regni supremis viribus spoliari . Lege, te obsecro, Dauidis hymnos pulcherrimos præsertim 17. 33. 37. 73. 94. potissimum verò 73. psalmo quam eleganter ? *Vtique bonus est Deus Israel ijs qui mundo sunt corde . Mei autem penè moti sunt pedes &c.* Hic primò fastum improborum , & apparentem felicitatem verbis disertis exprimit. *Posuerunt in cælum os suum &c.* Deindè & animi sui morsum, dum peccatorum pacem contemplatur. Sed mox ab ipsa catastrophe rerum se consolatur : vbi sic ait : *Certe in lubrico posuisti eos &c.* Omne verò humanæ vicissitudinis circulum accuratissime pinxit psalmis 78. & 107. vbi Iudaica gens bonorum satira, Dei cùm obliuiscitur , in omnem calamitatem protinus ruit ; afflita, diuinam opem rursus implorat : quæ consecutā, denuò cultum diuini Numinis negligit, iterumque percussa & sanata, supplex & peruicax , à duris pœnitens, à prosperis insolescens, æui præsentis imaginem optimè repræsentat. Nos fere totius conuersationis capita ita paucis complexi sumus .

Gentis Iu-
daicae miræ
vicissitudines

Conuersationis
humanae ca-
pita .

Circulus
Platonicus.

Pauperies pacem dat, opes pax, copia luxum :

Sed luxus bellum, beliāq; pauperiem.

Fons amor est odijs, vite mors, turba quietis :

Stant quæ deciderint, quæq; stetere, cadunt.

Et capti capiunt, & qui domuere domantur :

Fit viclī supplex, qui modò victor erant.

Rege fero fera plebs punitur, plebe tyranni,

Sic fatum alcernas versat in Orbe vices.

Sed plura in hanc sententiam libris diuinæ sapientiæ, & paſſim in psalmis Dauidicis leges : quorum omnium fructus is longè vberimus recensetur, vt vitam, moresque formemus, & in istis vtriusque fortunæ ludibrijs sanare & grotum animum, amare proximum vnumquemque , & vitam inter conciues agere socialem, res nimis caducas spernere, cunctis verò operibus Deum auctorem præponere consuecamus ; non autem, vt disputeamus , quemadmodum de naturæ rebus philosophis datum est , neque vt Mundum trahamus in controvësiam, quo plures respiciunt hâc ætate ; neque vt ferre duntaxat inter mortales videamur , & obfirmatis animis contra maiorum leges & placita, fenestrā omni licentiæ , sub libertatis euangelicæ titulo recludamus ; cuiusmodi verè Theologia sophistica hanc nobis chymæram peperit , cuius afflatu res omnes laborant, priuatæ & publicæ, peruersisque paſſim ordinibus rerum, in Mundi antiquum, chaos iterum præcipitamur .

Quare

Quare cùm hodiè & summa deorsum maximè fluant, & inferna sursum repere, præter honesti speciem moliantur; ea quoque, quæ supra naturam sunt constituta, gyrum consimilem facere, diuinæ iustitiæ consentaneum fuit: aufertur enim & lumen mortalibus, & unitatis robur, & per consequens omnis ferè hactenus concessa felicitas, ijsque confertur, qui vitam in luctu supplices diù, & in profunda mersa caligine viluerunt. Lustrabis hic omnem politici Mundi historiam: æterna quidem est Monarchiæ species: æternum sanctæ religionis & fidei regnum: æterna apud mortales Christi Ecclesia; sed tamen hæc ipsa propter materiæ susceptricis ineptitudinem successione temporis mutat & locum, tanquam per terræ segmenta demigrans, & subobscuram cum nostris moribus conuersio- nis speciem trahens; quod & in illo perpendes prauarum opinionum exortu, augmento, statu, & declinatione, iuxta totius viciniæ in Orbem continuum tractus, & sæui contagij quandam versatilem vim cessante minime, donec prophana cum sacris vndique, & summa cum infimis confusa, penitus in plenum circulum agitârit.

Sufficiat interim nobis huius politicæ fructus longè vberrimos, vt nosmet nosse, & gubernare discamus, ascensi quodam mentis veluti ex umbra in lucem translati; vt cùm multiplicem humanæ vicissitudinis circulum perspexerimus, nunc bono caduco malum confitum, & malum bono assiduè cogitemus. Amamus hæc omnia tanquam osuri; oderimus tanquam amaturi, læti in aduersis, in felicibus successibus anxij, nunquam tamen nec spe inani, nec nimiō metu, nec vllâ cupiditate transuersi, ceu ruptis repagulis efforamur.

Primus tñius
calamitosiss.
culsionis.

Translatio f.
dei, religionis
& Monarchiæ

Fructus po.
litice,

SYNTAGMA III.

ARCHITECTVRA SEV THEOGONIA DEORVM,
IN QVA

De Origine superstitionis & idololatriæ Aegyptiorum,
cœterarumq; Orientalium gentium, potissimum Græ-
corum, qui ab Aegyptijs eam veluti hæreditate
quadam acceperunt, agitur.

C A P V T I.

De prima hominum origine, & primis idololatriæ inuentoribus:

Quid. L. 1.
N. 1.

NE mare & terras (& quod tegit omnia cælum)
Cum unus adhuc esset naturæ vultus in Orbe ,
Quem dixerat chaos : rudis indigestaq; moles
Nec quicquam nisi pondus iners , congestaq; eodem .
Non bene iunctarum discordia semina rerum ,
Obstaretque alijs aliud ; cum corpore in uno
Frigida pugnarent calidis , bumentia siccis ,
Mollia cum duris , sine pondere habentia pondus .

Mundi rudi-
menta,

Cum, inquam, immortales Dij (vt cum Poëtis loquar) propriâ felicitate contenti, nullâ adhuc rerum huīnanarum curâ tangerentur. Ecce post secula tandem felix illa illuxit dies, quo, vt Platonis verbis utar, in diuino Deorum immortalium concilio conclusum est, vt Mundus ille indigestus, atque incompositus ab informi illa rerum omnium promiscuâ confusione squallentium וְתַהֲרֵתָךְ tohu וְבֹהָה vindicatus, lucem aspiceret, formis splendesceret omnigenis, atque in varias rerum facies abiens, propriæ felicitatis gaudiô perfrueretur. Conclusum est, & in opus deductum ; Mundus itaque conditur, atque à rerum commixtarum confusione solitus, mox in formam exurgit liberaliorem ; virium, proprietatum, aliarumque qualitatum, quæ singulis creatis debebantur, distributionis officium prouidentissimo committitur Prometheo. Prometheus seu prouidentia diuina, vt omnia debitum suis formis instruit, ita omnes sapientissimi Provisoris partes expleuit.

Mox cælo terras , & terris abscidit vndas ,
Et liquidum spissò feceruit ab aëre cælum ,
Quæ postquam euoluit , cæcoque exemit aceruo ,
Dissociata locis concordi pace liganit ,
Igneæ connexi vis , & sine pondere cæli
Emicuit , summâque locum sibi legit in arce ;
Præminus est aër illi levitate , locoque ,

Denuo

*Densior his tellus, elementaque grandia traxit.
Et pressa est grauitate sui circumfluis humor
Ultima possedit, solidumque coercuit orbem,
Tum freta diffudit, rapidisque tumescere ventis,
Iussit, & ambitæ circundare littora terræ,
Fluminaque obliquis cinxit declivias ripis,
Iussit, & extendi campos, subsidere valles,
Frondes tegi sylvas, lapidosos surgere montes,
Vix ita limitibus discreuerat omnia certis,
Cum quæ pressa diu massâ latuere sub ipsa,
Sydera cœperunt toto fulgescere cœlo,
Neu Regio foret vlla suis animalibus orba,
Astra tenent cœleste solum, formæque Deorum,
Cesserunt nitidis habitandæ piscibus vndæ,
Terra feras cepit, volucres habitabilis aër.*

Cœlo itaque terraque formis debitissimè iam imbutis, cœterisque omnibus prudentissimè dispositis.

*Sanctius his animal, mentisque capacius altæ
Deerat adhuc, & quod dominari in cœtera posset.
Natus homo est, siue hunc diuino semine fecit
Ille Opifex rerum, mundi melibris onigo,
Siue recens tellus, sedisq[ue] super ab alto,
Æthere cognati retinebat semina cœli,
Quam satus Iapeto mistam fluvialibus vndis
Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum,
Pronaque cùm sp[ec]tent animalia cœtera terram,
Os homini sublime dedit, cœlumque tueri
Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.*

Homo itaque solus ore sublimi, ad cœlumque erecto intuitu prædictus, diuinum animal naturæ iuxta mortalis & immortalis confinium; ceu sola cœlestis planta in terris constituta (cuius radicem conditor hiscè infernis sedibus vinxit, comam verò atque perpetuò frondentem verticem supra anni & Solis viam, supra cœli extremam circumferentiam ad nunquam interituros ambitūs relegauit) hic, inquam, homo cum lucidissima illa Mundi lumina, ad quæ contemplanda, atque in ijs factorem laudandum creatus erat, curiosius intueretur, pulchritudine eorum pauplatim illectus, verâ & rectâ religionis semitâ derelictâ, eo dementiaz deuenit; vt ea, quæ sui gratia condita essent, sui veluti conditores crederet, & sancte veneraretur. Auxit dementiam hanc traditionum salubrium de Mundi origine à prædecessoribus factarum obliuio, quæ inualescente nouas de Deo, de Mundo, de hominis productione, alijsque rebus opiniones imbibit, cùmque cœlestis ille ignis præcipua humanæ mentis portio

*Hominis
producia.*

*Idolatriæ
origo.*

vigens,

vigens, ad Numinis alicuius cultū eum instigaret; mox verò derelicto Deo, ad falorum Numinum, vnoquoque ex eius familia sibi nouas idolatriæ rationes comminiscente cultum prolapsus est; factumq; vt corruptibilia simulachra pro Deo incorruptibili adorârit, rebusq; externis contentus, cùm insensibile Numen intueri deberet, ad sensibilia, & terrena fuerit diffusus. Atque huiusmodi prævaricationem erroremque primū Hebræi tribuunt Nepotibus Chami, Misraim videlicet, Chusio, Phuto & Canaanico, qui per Asiam & Africam vniuersam in nouas colonias diffusi, nouas passim Deorum colonias introducentes, noua & ridicula dogmata Mundo pepererunt; cuiusmodi sunt, Adamum è Luna prodijisse, Prophetam inibi ex masculo & fœmina procreatam, atque in hunc Mundum venientem, primū cultum Lunæ docuisse. Verū quoniam hæc opinio non ita obuia forsan multis est; visum est, eam hic ex R. Mose Ægyptio, vulgo Rambam, depromptam adducere, sic enim dicit in More nebuchim.

גיא 47.3. זענאמנש. זענאמנש. כי הם שארית אומות הצעבה כי היא חיה אומה שטלאח כל הארץ וחכליות מה שהגיעה אליו עיון מירשחה פלסטם בזמניהם הם שירמה שהחטם רוח אנגלג' וכוכבים הם גופות וhabroa רוחם זכר וזה אבוכבר ערבי בפירוש השם ולו זה חמיינו הצעבה כו' ל' קדמota העולם שהחשים עצלים הם אלה וחו' אומרים שהוא נביה שליח הלבנה ושהוא בני האדם אלא שהם מגדלים אותו וחיו אומרים שהוא נביה שליח הלבנה ושהוא קרא לעבודת הלבנה ושיש לו מפרים חבראים בעבורת האדמה וחו' שטה חלק על דעת אדם אביו בעבודתו הירח ואמרו על ארם כי כאשר יצא מן הירח ועל מאקלים קרוב לחזו יועז ונכנים בקחלים בכל הביא עמו פלייאו תחמת אילן של זח' עמי' בעל פל' וסער' ויאילן של אבן בך וחביא על' של אילן להשלא ישרפה' חז' וחני' על אילן שתחת צלו על עשרה אלפיים איש ארכו בקומח אדם וחביא עמו שני עליון כל על' חז' היו מתחסין בו שני אנשים וזה כל מה טמייחסים אליו חז' לרודוק רעה' בקומות העולם עז' שימשך אחר זו שהכוכבים והאנגליים הם חאלות:

Hoc est: *Isti siquidem reliquiae sunt gentis Zabæorum* (à Zaba, è progenie Chami orto, & filio Chusij, qui secundum Iam Suph, id est, maris rubri sinum ad ortum, & occasum, atque ad dexteram & Aquilonem littora coluit sic dictæ) quia ista gens totam repleuit terram. Finis autem & perfecio illius è ratione istis temporibus philosophantis fuit? quod putaret creatorem esse cœli spiritum seu animam; stellas vero corpora esse ipsa substantia Dei informatas. Meminit huius præuae opinionis quoque Abubacer Arabs in expositione de auditu. Et ideo quoque credit tota gens Zabæorum Mundi antiquitatem (scilicet quod idem est, æternitatem) quoniam cœlum est Deus iuxta opinionem eorum.

Zabæi primi putarunt Astra Deos esse.

Abubacer.

Mira de Adama fabula.

Adam Propheta & Apo. stolus Lunæ.

Mira secum tulerit de Luna.

Et dicunt quod Adam primo natus est ex masculo & fœmina sicuti cœteri homines: sed honorabant eum multum, & dicebant, quoniam è Luna egressus, Prophetæ, & Apostolus Lunæ fuit, & quod prædicauit gentibus, ut seruirent Lunæ, & quod composuit libros de cultu terræ. Dixerunt etiam quod Seth contradixit opinioni patris sui in seruitio Lunæ; narrauerunt etiam de Adam, quod quando egressus est de Luna, & de climate vicino Indiæ, ad clima Babylonis profecturus, multa mirabilia secum tulerit: scilicet arborem auri, que crescebat cum ramis, & folijs: & arborem lapidum, & folia cuiusdam arboris viridis, que non comburebatur ab igne; & dixerunt, quod sub ipsius arboris umbra decem millia hominum continebantur; & altitudo arboris ipsius ad similitudinem statuaræ humanae.

Nepotes Chæ primi idolo-latriæ inuen-tores.

næ. Attulit secum etiam duo folia, quorum utrumque duos homines cooperiebat. Intentio vero eorum in loquendo de Adam primo, & de hominibus, quæ attribuuntur ei, fuit, credulitatem suam de antiquitate Mundi stabilire, & quod inde prouenit, cælos & stellas esse Deos.

Atque hæc est de primæua hominum origine, & idololatria Zabæorum digna Lunaticis hominibus opinio ; ex qua velut ex Equo quodam Troiano omnia antiquorū philosophorum de æternitate Mundi, de Mundorum pluralitate, de Astrorum vitâ & diuinitate, de Metempsichosi denique, ac animarum reuolutione absurdā dogmata, ad omnem impietatem fenestrā aperientia prodijſſe videntur. Hinc Adamum eiusque progeniem, & nepotes filiorum Dei nomine veluti astrorum æternorum, quæ ipſi Deos appellabant, filios indigitabant, quæ omnia confirmat.

Chronicon Alexandrinum :

Oὐς αὐτὸν αἰγέλας Θεοῖς ὀνόματιν σύστηματα καλειδόποιος Τοῦ νοματοῦ Κυρίου τῷ Θεῷ. Τέττας καὶ γῆς τῇ Θεοῖς ἐνταῦθαι τελετηγόροισι στοιχεῖοι. Ταῦτα μὴν γέγονεν. οὐδὲ δὲ θεοῖσι οἰλαγχεῖσι τοῖσι Θεοῖς ὀνομάζονται. Et paulò post : Εὐτεῦθεν ἡγέτευτον κακομηχανίαν εὖ κόσμῳ γίνεσθαι. Καὶ ἀπαρχῆς μὴν οὐδὲ τῇ Αὐτῷ προσεγκάνων, ἔπειτα δὲ οὐδὲ τῇ Κατοικίᾳ τοῦ Ιαδαρέων, καὶ ἐπέκτινα φαρμακεῖα, καὶ μαγεία, ἀσέλγεια, μοιχεῖα, καὶ αἵματα εὑρετιστοῖσεν. Αλλὰ οὐ τίνεις Τοῦ Αὐτοῦ συν τῇ Εὐφράτῃ, οὐδὲ τον δοφιν γένεσθαι Θεοῖς τελετηγόρευαν. αλλων μὲν οὐδὲν Τοῦ Κατοικίας Τοῦ Σεπτήντονος. Quos, inquit, supra Angelos Dei inuocantes nomen Domini Dei nominārat, hos quoque filios Dei hic appellauit ; atque hæc quidem scriptura. Hi verò Angeli apud quosdam deinceps Dij vocati sunt. Cœpit autem improbitas ab ipso Mundi exordio per Adami contumaciam ; mox per Cainum parricidiū ; deinde tempestate Iared, sequentibusque seculis beneficia, magia, lasciuia. & omne nefas regnarunt ; quin & nonnulli Adamum & Euam cum serpente, Cainum quoque & Sethum Deos fuisse dicitarunt. Horum porrò commentorum, & inanum deliramentorum causam ergo arbitror esse ; quo primi illi homines cum proprio arbitrio relicti nullâ certâ lege scriptâ ante Mosis tempora tenerentur, cùmque proindè certæ quædam tentatiæ de Deo, de creatione Mundi, de diluvio, & similibus rebus, ac mutationibus grauioribus, inter primos tantum humani generis Patriarchas referrentur, factum est, vt ab eis veluti a primis hominibus acceptas, posteri quasi per manus alijs alij tradiderint ; quibus posteriora secula & homines, vti quique à primis remotores fuere, ita subinde alia, atque alia quoque haud absurdā affinxerunt, donec res ipsæ totæ in fabularum commenta abiérint. Hinc diueritas illa opinionum originē habebat ; indè maxima & relationum confusio propè inextricabilis. Æthiopes enim, teste Diodoro, primos homines in Æthiopia veluti in medio terrarum natos asserebant : causam in vicinitatem Solis omnium generabilium parentis coniunctores. Theodoretus ex relatione antiquorum primos homines in Arcadia natos afferit, iuxta illud :

*Ante Iouem genitum terras babuisse feruntur.
Arcades, & Lunâ gens prior illa fuit.*

Cœlius verò & Mercator ex Aristide primam hominum genitricem terram aiunt, fuisse solum Atheniense ; Arabes, quemadmodum videre est

Propagatio
dogmati Zabæorum de
æternitate
mundi.

Adami filij
Dij sunt dicti
& Deorum
filij.

Chronic. Ale-
xandr.

Adam & Eva
Dij dicuntur.

Cause idolo-
latriæ. & opini-
onum.

Diod. l. 1.
Vbi primi ho-
mines nati
sunt.

Theodor. l. 5.
de auct. Gra-
cor.

Arcades pri-
mos mortaliū
nonnulli di-
cant.

Quidam Athe-
niensē solum
primorum
hominum
productor.

*Ægyptij pri-
mos homines
in Ægypto
natos aiunt.*

*Murium mi-
tæ species.*

*Herod. l. 2.
Enterpi-*

*Psammetichi
de prima lin-
gua experi-
mentia.*

*Bec in lingua
Phrygum
quid?*

*Omnes Mun-
di nationes
Numen ali-
quod agno-
uerant.*

est in eorum Geographia, hanc prærogatiuam Arabiæ felicis solo attribuebant. Ægyptij denique firmiter crededant, primos homines in Ægypto natos; causam huius assignabant, tūm aëris temperiem bonitatemq; vndequaue perfectissimam, tūm Nili fœcunditatem multas res naturaliter & suaptè spontè producentis, productasque benignissimè conseruantis; auxit opinionem eorum monstrosus ille Soricum seu agrestium murium, in Thebano territorio prouentus, quorum aliqui superiori suâ parte murium speciem referentes animati, ab inferiori verò, Diodoro teste, informes, & ὄμοχθοις adhuc reperiebantur. Herodotus narrat, Psammeticum Ægyptiorum Regem, cum ingenti desideriō teneretur ad cognoscendum, quænam Mundi prouincia primos homines produxisset, illius sequenti industriâ id inuestigare attentasse. Duos infantes recens natos ab omni humanæ vitæ consuetudine remotos, certo loco inclusos, & à capra alenos pastori cuidam commendauit, cum ea claustrî custodia, vt omni eos accedendi aditu intercluso, nec videre, nec humanâ voce loquentem, quenquam mortalium audire possent; sibi indubitanter persuadens, futurum, vt ætatem congruam nati, eius prouinciæ, quæ primos homines Mundo dedisser, lingua loquerentur; itaque post certam annorum revolutionem infantes de cauea extracti, mox exorrectis brachijs identidem in hæc verba prorupere: *Bec, Bec*: quas voces, ut potè peregrinas, tūm nullus astantium intelligeret; inuestigatione tandem factâ deprehensus est, *Bec* in Phrygum lingua nil aliud sonare, quam panem; conclusit itaque Rex Psammeticus, in Phrygia primos homines suisse productos. Tempus me deficeret, si singularum gentium, de hujusmodi prima hominum origine deliria hic adducenda forent, quare; qui plura desiderat, consulat Berorum, Varronem, Eusebium, Hieronymum, Polydorum, Aristophanem, Pererium, Postellum, aliosque; nos his relictis ad ea nos, quæ primam idololatriæ originem concernunt, postliminio confremus.

Certum itaque, & indubitatum est, nullo vñquam tempore in hoc mundo extitisse populum adeò barbarum, nationem tam peregrinam, clima tam rude & impolitum, quempiam denique hominem adeò ferum, sylvestrem, & ἀλεγον, qui non, vel naturæ lege, seu rectæ rationis dictante lumine, vnum aliquod rerum omnium principium, Numen dico vniuersam rerum obtinens moderationem, certo & peculiari religionis ritu cœrimonijisque colendum agnōrit. Certum quoque statui debet, nullo vñquam tempore, aut sine Deo sacrificium, aut sine sacrificio religionem suisse, omnibus, cum sacerdotio veluti nexu quodam inseparabili in vnum coēuntibus, adeò vt hominem religio, religionem sacrificium, sacrificium sacerdotium ἀγόρεις ος comitari videantur, quod apparet tūm ex innumerâ propè religionum statim ab ipso nascentis Mundi primordio, ad nostra usque tempora deductarum multitudine; tūm ex falsorum simulacrum cultu, diuersis temporibus, diuersisque gentibus, ac populis nullo non tempore, consueto; tūm denique ipsa Ægyptus maximè ostendit, quam præ cœteris omnibus gentibus eiusmodi falsorum Deorum cultui addictiorem suisse, monstrant infinita propè Pantamorphorum Numinum

mon-

monstra & portenta, quorum descriptionem in serie huius Syntagmatis exhibebimus.

Lactantius Firmianus ostensurus, quâ ratione introducta fuisset idolatria in Mundum, tûm potissimum in Ægyptum omnis superstitionis veluti fontem, ait; Chamum Noëmi filium, cùm ob impudentiam in parentis verendis detegendis commissam, maledictionem incurrisset; in Arabiam Ægypto finitimam profugisse, ibique primùm idolorum constructione totam circumiacentem viciniam infecisse; cùm verò immensam hominum multiplicationem, angustiæ locorum non caperent, hinc inde in varias sedes dispersos, paulatim insulas, mare, omnesque Mundi partes replesse. Cùm verò à sancta radice seiuncti essent, vnumquemque iuxta arbitrium, ac voluntatem suam nouos ritûs, cœrimonias atque religiones constituisse, quæ ad Ægyptios potissimum dimanarunt; Arabes verò idolatriam ante diluuium incepisse referunt. Nam inter cœteros mortales hoc improbo cultu maximè deditos fuisse notiùs est, quâm dici debeat, quem plurimùm deliciosa illius terræ constitutio promouisse videtur. Cùm enim in ædibus, ac tugurijs suis raro sese continerent, totam noctem sub cœlo sereno, ac nullis malignis impressionibus obnoxio, dormiendo consumeret, è frequenti cœlestium corporum aspectu, atque tam constanti lege procedentium stellarum cursus, motusque multiplicis ac varijs planetarum, Solis, & Lunæ contemplatione, in eam paulatim, deuenire opinionem; Astra Deos esse, & rerum vniuersi conseruatores; quos variò ritu & cœrimonijs colebant, & venerabantur; id quod & Eusebius in Chronico suo quoque affirmat. S. Ioannes Damascenus verò idolorum fabricam Serucho Nepoti Chami ascribit; Seruch, inquit, primus idolatriam inuenit, cùm enim omnes cultum communi consensu constituerent, mos simulachrorum hominum generi ponendorum ortum habuit; unde incipiebant primò coloribus certis adumbrare, & depingere viros alicuius nominis & famæ, postea celebriores, vti Principes, tyrannos, Reges, qui vel rerum gestarum gloria, aut virtutum, operumque memorabilium gloriâ in hac vita eminuerint, positis statuis cohonestare.

Ac primò quidem figuli è creta, argilla, similiq[ue] materia statuas vitâ functorum fingebant; sculptores verò figulina simulachra imitantes, è lapidib[us] efformabant. Fusores denique eminentiori cultu digna reputantes ex auro, argento, ærc, alijsque metallis fundebant; atque simpliori plebi veluti Numinia adoranda proponebant, testante Chronico Alexandrino:

Ἐλληνομός δὲ τὸ τῷ ζεύντα τῷ Σερέχ ἐναρξάμενος δραγὶ τὸ εἰδωλολαζίας, οὐ εἰσιχοῦται τυπαῖτα ἔνας. Καὶ τίνα διστιμωνίας, έπει τὸ μᾶλλον πολιτικώτερον δὲ τὸ θεομάτιον θεομάτων τοῦτον τὸν αὐθεόπων γένεται. οἷς οὔτε τοιγιαὶ ζεύτες εἰπόμενοι δέ τοι γεράσοντες τὸν αὐχένα, καὶ απόκατζοντες σύν πάλαι τοῦτον τοτεμημένος ή τυράννος, ή ιγέμονας, ή τινας τοις ζεύτες οὐ μηδέποτε αἴξον, δέ τοι αλλήτε ή σώματος ένεργοτάτος θέσης.

Gracismus, inquit, seu Gentilismus tempore Seruch cœpit per idolatriam, cum sua quisque superstitione quadam duclus hominum secula ad politicam potissimum viuendi rationem, & usum, seu consuetudinem, cultumque Deorum informaret, quibus tûm progressu, magistratus, & tyrannos, aut duces, aut si quid euo-

Lact. Firm.
dimanarunt
iugurta. l. 2.
c. 3.

Gham pri-
mus idolo-
triae inuenitor.

Ægyptij dieti
a Chamo.

Causa idolo-
latriz ex in-
spectione
astrorum.

Eusebius.
Ioan. Dama-
scenus.

Seruch idolo-
tria primus
faber.
Progressus
idolatriæ.

Chronicon
Alexandr.

Thare pater
Abraham...
idololatra.

Babylonij.
Phryges.
Phœnices
Idolorum...
propagatores.

Cicero de na-
tura Deorum.

Sol, Luna Di-
putati.
Septem pla-
netar.

Quatuor ele-
menta.
Horoscopij
genij.

Herod. I, 2,

12. Deos ab
Aegyptijs ac-
cepserunt
Greci.

memoriae dignum facilius viderentur, quod vel pugnam, vel corporis robur commendaret, pictura effigiebat. Postea vero temporibus Thare parentis Abraham per statuas etiam & simulachra errorem idolatriæ propagarunt, dum maiores suos per effigies suas coluerunt, fattoque functos primùm per figulinam expresserunt, mox cœteri artifices secuti primos; architecti quidem lapidem cœdebant, argentarij vero & auri cœlatores pro sua quisque materia simulachra fabricati sunt: ærarij & sculptores etiam pro suo ingenio artificij opus variabant; postremò fabri, & alij deinceps opifices. Aegyptijs porro, Babylonij, Phryges, Phœnices primi cœlentur idolorum fabricandorum inuentores; quæ ars postmodū ab his ad Græcos translata, ingentes progressus habuit; nam mox Saturnum, Martem, Iouem, Apollinem, cum reliqua, quæ hoscè secuta est falsorum Deorum, Dearumque turba, statuis erectis, diuinis honoribus prosecuti sunt; queis consentit id, quod Cicero afferit de natura Deorum ratiocinans. Suscepit autem, inquit, vita hominum consuetudoque communis, ut beneficj excellentes viros, in cælum fama, ac voluntate tolleret. Et inde subiungit ille: Sicuti Deus fuit adoratus Hercules, inde Castor & Pollux, inde Esculapius in Libero patre, inde alij, quales Reges potentissimi, qui ob nominis sui celebritatem in omnibus provincijs mundi celebrabantur. Ultra hæc unaquæque natio, ac populus priuatō cultu primū in Vrbis alicuius fundatorem, aut singulari virtute præpollentem Principem, aut dominum prosecuti sunt. Aegyptijs itaque terram deliciosam incolentes, cum solo intellectus naturalis lumine, inuisibilem illam magni Dei essentiam comprehendere nequaquam valerent, conuersis oculis, animisque ad cœlorum ornamenta, motusque eorum, & ad Vniuersi naturam; cum deprehenderent, omnes sublunarium rerum mutationes, temporum distinctiones, similiaque à duobus principibus astris Sole & Luna prouenire; hæc astra æternos Deos esse existimarent. Posteaquam vero crebro repetitâ cœli inspectione aduerterent quoque cœterorum planetarum harmoniam, in varia illa & admirabili ad Solem & Lunam configuratione elucescentem, eos veluti maiorum Deorum coadiutores eiusdem diuinitatis participes in Numinum album retulere. Leuantes post hæc oculos suos ad reliquum stellarum exercitum, & ad quatuor elementa, & ad Horoscopos genios, eorumque Pantomorphum, præter inumeros minores Deos duodecim præcipuos, iuxta signorum in Zodiaco obseruatorum numerum constituerunt, quæ confirmat Herodotus:

Δυόδεκα, inquit, Θεῶν ἐπωνυμίας ἔλεγον οὐράνιος Αἰγυπτίος νομίσαν. καὶ ἐλλήνων τοῦτο σφέων αἰσθαλεῖν· βαρύτερον ἀγάλματα, ηγέτης Θεῶν δύονταμεν σφίσις περιόπτης, καὶ ζῆν εἰ λιθοστρέγγαλύζει. Duodecim Deorum nomina primos Aegyptios existimasse, atque Græcos ab illis cœpisse, eosq; primos aras, eis imagines, eis templo Diis sibi erexisse, animalia primos lapidibus incidiisse. Neque horum tamen solū rationem extruderum in Græciam Aegyptijs transmisérunt; sed etiam ipsa nonnullorum Deorum nomina, ut idem Scriptor eodem in libro testatur: Σχεδονὲ καὶ ωραῖα ὄντα μεταξύ θεῶν οἱ Αἰγυπτιοὶ λόγοι εἰς τὰς εἰλάσθαι. Omnia ferè Deorum nomina (subintellige Iunonis, Veneris, Themidis, Charitum, Nercidum, Bacchi seu Dionysij, Herculis, Mercurij, aliorumque, quorum nomina paulò post

pot adducit) ex Ægypto in Græciam commigrarunt. Longum esset omnium nationum, ac populorum opiniones de Diis hic recenter, qui cum religionis originem ab Ægyptiis accepissent, vel antiquam non retinentes Theologiam, deriserunt Magistros postea, vel ipsi in peiores superstitiones inciderunt. Hanc igitur Deorum notionem cum homines primū habuissent, perspicerentque, quod Mundus prouidentiā gubernaretur; neque tamen cuius, intelligere possent; rem diutius inuestigantes, & cognitionis desperatione capti, paulatim à religione in superstitiones delapsi sunt: atque alij alios Deos introduxere, vti dictum est. Est enim ita à natura comparatum, vt cum nimio Deorum metu homines opprimantur, ad humilia & sordida quæque declinent, nihilque posse committi tam paruum putent; quod Dij maxima cum iracundia & supplicio non ulciscantur, hæc res fecit, vt ijdēt Græci, qui Ægyptiorum, aliarumque nationum acceptas ab alijs superstitiones deriserant, in multò maiores opiniones postea collapsi sint; nam & adulteros, & latrones, & ebriosos, ac facinorosos homines, qui multò erant brutis impuriores, pro Diis coluerunt; de quibus in sequentibus fusiūs passim dicemus.

C A P V T II.

De Deorum Ægyptiorum multitudine & varietate.

REctè & sapienter ait S. Ecclesiæ Doctor Ambrosius, errorem humānum idolatriæ causam fuisse, cui astipulatur Mercurius Trismegistus, errorem & incredulitatem proauorum suorum detectabilis Ægyptiorum idolatriæ fuisse originem, cui Ægyptus nullo non tempore immerita squalebat. Nam cum animos suos non applicarent cum debita reuerentia, & consideratione ad veri Dei cultum, & ad religionem diuinam, desiderio nihilominus alicuius religionis tenerentur, artem idolorum fabricandorum inuenerunt, sed cum ea animare nescirent, malis artibus, & diabolicis usq; coniurationibus, euocatisque dæmonibus, eos in ea constringebant, & vt plūs virtutis, & roboris ijs accederet, ijsdem diuersi generis animalia consecrabant, quæ sancta appellabant, adorantes in ijs animas illorum, qui vel virtutibus, ac rebus gestis claruissent, ciuitatesque eorum nomine intitulantes, quæ fuissent vel ab ijs, quibus animalia illa dedicabant, conditæ, vel salubribus legibus, ac institutis imbutæ. Horum in honorem varia quoque instituebant sacrificia, cuiusmodi ritus & cœrimonias elegantissimè sanè in sua philosophia Syra describit Mor Isaac Maronita, verba eius Syriaca sunt sequentia:

S. Ambros.
ep. 1. ad Cor.
c. 10.
Mercur. ad
Æscul. c. 13.

Idola dæmo-
nibus animat
Ægypti.

Mor Isaac
Maronita in
philosophie
trac. et. c. 6.

حَدَّفَهُ مَدَّا اِبْرَاهِيمَ اَسْقَى مَذْكُورَهُ مَدَّا فَحَمَدَهُ مَدَّا
مَدَّا مَدَّا مَدَّا مَدَّا مَدَّا مَدَّا مَدَّا مَدَّا مَدَّا مَدَّا مَدَّا
مَدَّا مَدَّا مَدَّا مَدَّا مَدَّا مَدَّا مَدَّا مَدَّا مَدَّا مَدَّا مَدَّا
مَدَّا مَدَّا مَدَّا مَدَّا مَدَّا مَدَّا مَدَّا مَدَّا مَدَّا مَدَّا مَدَّا

Deinde adduxit tempus, & surrexerunt homines (è semine Chami) corrupti moribus, quorum mens corrupta erat ab ignorantia, & opere dæmonum, qui eos seduxerunt, ac arbitrati sunt vnum pro alio, & existimauerunt astra spiritu intelligentiae prædita, libertatem habere ex se, & potestatem, & paulatim errare eos fecit diabolus, donec existimarent astra esse cretores, & factores, impo- sueruntq; singulis sideribus Dei nomen, varijs quoque cœrimonijs ea colebant, ante ea prostrati & adorabundi ; constituebant quoque sub eorum nomine idola varia, que super columnas sublimes, & murorum seu parietum fastigia collocabant, eorum figuræ varijs modis repræsentantes ; his quoque victimas & sacrificia offerebant, incensantes ante ea aromata ; Diabolus verò certis temporibus loquens ex singulis eorum potentibus responsa dabat, futura prædicens, & abscondita reuelans, & bonum nuncium de ijs, que in remotissimis locis fiebant, citò indicabat ; inducebat quoque, in corda eorum cogitationes, quas alijs reuelabat ; atque eiusmodi plurimos seduxit usque in hodiernum diem. Fuerunt autem hi ritus proprij Ægyptijs, qui postea ad alios transmigrantes totum paulatim Mundum infecerunt. Atque haec tenus Mor Isaac. Porro Ægyptij potissimum Solem & Lunam adorabant, illum Osiridem appellantes, hanc Isidem . Osiris autem, & Isis coniuges, Ægypti Reges potentissimi, cum ob prudentiam maximam ac gerendarum rerum dexteritatem incomparabilem, in omnium oculis essent ; contigit, ut ex applausu hominum, & lauacri, vilius populi adulacione, passim iste Soli, haec Lunæ compararetur . Verum cum præteritis iam aliquot annorum lustris, vita functis Osiride & Iside, eorum fama continuò cresceret ; atque de eorum excellentia, ac illustri dignitate præconcepta opinio magis magisque in animis hominum, ex se ad omnem superstitionis genus propensissimorum radicaretur, stultâ & ridiculâ quâdam opinione persuasi, Osiridem & Isidem, illum in Solem, hanc in Lunam transformatos, & ad cœlum terramque gubernandam assumptos putabant . Hinc inquit Macrobius : Ægyptij, ut Solem esse afferant, quoties hieroglyphicis suis literis exprimere volunt, in sceptro speciem oculi exprimunt, & hoc signo Osirin monstrant, signantes hunc Deum esse Solem, regaliq; potestate sublimem cuncta desplicere ; quia Iouis oculum Solem appellat antiquitas . Acces- sit huic errori, & quod in superstitionis mentibus magnum sanè pondus habuit, male intellecta monumentorum, à philosophis, sapientibus ac Sa- cerdotibus prædecessoribus eorum, de Sole, Luna, stellis, elementis, quæ ijs cum Deo, Deorumque filijs immortalibus comparabant, lectio. Philo- phi enim quemadmodum & Homerum fecisse legitimus, sacras disciplinas

certis fabularum, similitudinum, ac symbolorum tegumentis ad instillandam mentibus hominum maiori cum voluptate veritatem, inuoluere conati sunt; ut enim docerent supremum illud Numen, quod Deum vocamus, non cœlestes tantum sibi sedes vendicare; sed & adeò omnia, quæ aut oculis metimur, aut intellectu percipimus, per hanc rerum vniuersitatem diffusum, suâ præsentia, ac maiestate replete, Deos innumeros qui buslibet rebus locisque inseruerunt; hinc ætheri Iouem, Iunonem aëri, mari Neptunum, terræ Cybelen præfecere; qui iterum in varias sectas abierunt: ita ut alij Dijs coelestes, terrestres alij, alij aquatice sint crediti; & aquaticorum alijs, maris; fluuiorum alijs, alijs fontium eura fuerit commissa, vti & terrestribus. Rursus alij montanî, alij sylviarum, & pastorum præsides, alij agricolarum fuerunt, atque hi in planis locis plerunque habitare putabantur. Cœlestium alij summæ rerum humanarum præerant, alij consultores, alij tempestatibus, certisq; cœli regionibus veluti Ephori: alij loca tantum inferna habitare, & sceleratorum supplicijs præesse fingebantur; verbo οὐδὲν μέρος οὐδὲν τελος. ut cum Maximo Tyrio loquar, adeò nullus locus Homero Dijs vacuus reperiebatur; Meminit huius πολυθεοτητος Trismegistus ad Æsculapium his verbis:

Καὶ γὰρ μαρώνων χρεοῖς τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ποικίλαις τεστίαις εἰσι τε τοις σωμαῖσι, καὶ τὴν αἰθαλῶν, τὸν εἰσὶ πορρῷ. ἐνθεν δὲ λαχόντες τὰ τέτων χάρακα τὸ τῆλον αὐθερόπων ἐφορθσι, οὐδὲ φριξοῦσι, καὶ μετεβολῆις πνεύσει, καὶ στρεμμῇ, καὶ τολέμοις αἴμασσοι μὲν τὰς αἰγαίδας.

Etenim, inquit, circa ipsum quamplures sunt Geniorum cætus, varijs copijs conferendi, ac familiares, humanis Ephoros agunt; quæ autem à Dijs iubentur exequi pergunta, turbinibus, procellis, præsteribus, ignisq; mutationibus, terræ motibus, insuper efurie & bellis impietatem vlciscentes. Et paulò post: Sol autem est omnis generis conseruator & educator; & Mundi intelligibilis instar sensibilem Mundum amplectens, ipsum varijs formis, & formatum omnium ideis amplificans explet. Sub hoc enim applicatur Dæmonum chorus, quin etiam chori; permulti namque sunt isti, ac varijs sub astrorum cuspides ordinati, cuilibet horum numero æquales; sunt autem istorum nonnulli ex bono & malo temperati, hi omnes rerum terrenarum facultatem adepti sunt, & rerum terrestrium tumultus, ac variam discordiam, in commune cœnt urbibus, ac nationibus, & priuatim singulis. Huc usque Trismegistus; è quibus patet, non Deos tantum bonos singulis rebus affictos suis, sed & malos bonorum Antagonistas, quemadmodum apparet ex Iosepho Castiliensi Hebræo, qui plurimos huiusmodi Genios in porta lucis recenset, quæ quidem non, quod hic, aut ullus Hebræorum πολυθεος credat; sed, vt, aut multitudinem Dæmonum, & Angelorum, aut unius Dei multiplicem vim, & operationem exprimant, asserere solent. Verba eius sunt sequentia:

כִּי מֵן חָרְךָ וְעַד חֲרַקְיָע אֵין שָׁוֹם מָקוֹם פָּנוּי אֶלָּא חֲכָלָ מֶלֶא חֲמוֹנִים מִחְם טָהוֹרִים מִחְמ בְּעֵלָי חָמֵר וּרְחָמִים וּוַיַּשׁ לְמַתָּח בְּמַתָּח בְּרוּאָה טְמָאָה מִזְקָה וּבְלַטְמָ עֲוֹמְדִים וּפְרָחִים בָּאוּרָד וְאֵין מֵן חָרְךָ וְעַד רַקְיָע מָקוֹם פָּנוּי אֶלָּא חֲמוֹנִים מִחְמ לְשָׁלוֹם וּמִחְמ לְטָלָה מִחְמ לְטָבָה מִחְמ לְרַעַת מִחְמ לְחַיִּים וּמִחְמ לְמוֹתָה

Id est, Quod à terra ad firmamentum usque, non est ibi ullus locus vacuus, sed omne plenum formis; ex ijs aliquæ puræ & diuinæ, aliique plenæ gratiæ & mife-

Multitude
Deorum.

Omnia Dijs
plena.

Maximus
Tyrius.

Dij Ephores
humanos
agentes.

Sol Rex Deo-
rum.

R. Ioseph Ca-
stiliensis in
porta lucis.

A terra ad
firmamentū
usque plena
Dijs omnia.

miserationum, & sunt infrà quædam species male, fœdæ, noxiæ, & omnes istæ stant & volant in aëre; & non est locus à terra usque ad firmamentum, qui non plenus sit Genijs, quorum aliqui ad pacem, aliqui ad bellum, ad bonum aliqui, ad vitam denique, & ad mortem alij ordinantur. Atque huiusmodi Deorum numerum, 30000. Deo-
rum. *Hesiodus in Theogonia. ad triginta millia excurrisse scribit Hesiodus, qui omnes Iouis sint mini-*

stri, & obseruent quæ à singulis hominibus fiant, sed audiamus verba:

*Τεῖς γὰρ μύεται ἐστιν θῆται χθονὶ πανταχοτείην
Αἰθαλοὶ Σειρὸς φύλακες Θυμῷ αὐθεόπων
Οἱ ράφυλασκοτίν τὲ δικαὶοι, καὶ χέτλια ἔργα
Ηεργεοτάμφρος παῖτη φοιτῶντες εἰς αἶρα.*

Millia triginta terras habitantia Diuum,

*Sunt Iouis, hi obseruant hominum mortalia facta,
Obseruant pariter peragrandes fasque nefasque
Aëris induiti velamine.*

Iambl. de
sapientia
Ægypt.
Trismegistus.
Psellus & de
demon.

D. Augustin.
in lib. de ciu.
Dei.

Dij Confess.
tes & Selecti.

At Iamblichus & Trismegistus & Psellus, & reliquorum sapientum complures non solum 30000. Deorum seu Dearum esse censuerunt, sed ijs vniuersum aëra, & cœlos plenos esse crediderunt, qui latè per aëra vagarentur, & ad nidores sacrificiorum accurrerent.

Diuus Augustinus in præclaro illo opere, cui titulum fecit de ciuitate Dei, quosdam ex dictis Dijs ab antiquis Romanis *Consentes*, quosdam *Selectos* fuisse appellatos; verba eius hæc sunt: *Quis non ferat, quod neque inter Consentes Deos, quos dicunt in concilium Iouis adhiberi, neque inter Deos, quos Selectos vocant, felicitas constituta est?* Ecce discriminum apertum inter Deos *Consentes* & *Selectos*; *Consentes* autem dicti sunt, quasi in eo quod gerendum est, *consentientes*. Appellantur à Cicerone alio nomine Dij Maiorum Gentium, quasi inter omnes alias principatum obtinentes, ad differentiam illorum, qui Minorum Gentium dicuntur. Erant autem Contentes seu Maiorum Gentium numero duodecim; mares sex, & sex fœminæ, quos Ennius hoc disticho complexus est:

*Juno, Vesta, Minerua, Ceresque, Diana, Venus, Mars,
Mercurius, Zæs, Neptunus, Vulcanus, Apollo.*

Singulis men-
sibus singuli-
Dij præsumt. Pomponius Lætus diligentissimus è Neotericis, antiquitatis indagator, scribit horum singulis suum Mensem olim sacrum fuisse; nempe

Ianuarius	Februarius	Martius	Aprilis	Maius	Iunius
Iunoni	Neptuno	Mineruæ	Veneri	Apollini	Mercurio
Julius	Augustus	September	October	Nouember	December
Ioui	Cereri	Vulcano	Marti	Dianæ	Vestæ

Idque ad exemplum Chaldæorum, & Ægyptiorum, apud quos singulis Dijs (colebant enim & ipsi, ut dictum est, in præcedentibus, duodecim Deos

Deos præcipuos singuli menses erant attributi, vti in Astrologia Ægyptiorum videbitur. His autem duodecim Dijs Consentibus seu Maiorum Gentium, quemadmodum Cicero & Lactantius eos appellare maluerunt, additi erant Patricij, qui & ipsi magnos in Mundi administratione magistratus gerere putabantur, veluti Janus, Saturnus, Genius, Pluto, Bacchus, Sol, Luna, Tellus; vocabanturque isti Dij Sele&i. Erant ergo Dij insigniores numero viginti; duodecim mares, & octo fœminæ; & inter eos, duodecim veluti principes. Coniungebant autem omnes illos viginti hoc modo: Iouem & Iunonem; Apollinem & Dianam; Mercurium & Mineruam; Liberum & Cererem; Saturnum & Tellurem; omnes illos propter officiorum communionem. Tum Martem & Venerem Amasios; deinde duos ignes, Vulcanum & Vestam; & duo Mundi lumina, Solem & Lunam; Ianum verò Neptunum, Genium & Plutonem sine fœminis relinquebant. Et hæc quidem de Dijs Consentibus & Selectis; quos omnes ab Ægyptijs mutuasse in sequentibus luculenter patebit: erant Dij incerti & ignoti.

*Cicero de nat.
Deorum.
Laetant. l. 3.
inf. Chritt.
Dij Patricij.*

2o. Dij principales.

*Sunt mihi Semidei, sunt Rustica Numinæ Fauni,
Et Nympæ, Satyrique, & monticole Syluani,
Quos quoniam cœli nondum dignamur honore,
Quas dedimus certè terras habitatæ finamus.*

*Ouid. l. 1.
Met.*

Ignoti autem non erant ijdem cum incertis; nam de Incertorum diuinitate dubitabatur quidem, sed tamen eorum nomina non ignorabantur, sicut Ignotorum. His sacras aras referunt primò in agro Atheniensi crexisse Epimenidem Cretensem, quarum & in sacris Apostolorum Actis mentio fit. Non dicam hic de Medioximis, Heroibus, Semonibus, Patellarijs, alijsque passim obuijs apud Authores Numinibus; cum ex his sufficienter pateat, vix locum fuisse, in quem non aliquam Deorum coloniam stulta introduxerit antiquitas. Nōrāt quidem sapientiores, vnicum Numen esse ac Deum, rerum cunctarum Moderatorem, ac proinde ~~πολυθεῖν~~ veluti rem vnitati divinæ inconsociabilem detestabantur. Sed homines imperitiores, succendentibus seculis, allegoricos de Deo sensū ad literam explicantes, in detestabiles errores lapsi, tandem ~~πολυθεῖς~~ introduxerunt; accessit stupor mentis, quō percussi fieri non posse, Deum solo intellectu, non autem visu perceptibilem iudicabant; ac proinde Iudæos propterea irridere consueverant, quasi incertum Deum, vti nominat Lucanus, colerent; aut vt ait Petronius, *summas cœli aduocarent auriculas*; ac videtur Dauid non semel in Psalmis conqueri, exprobratum sibi esse, vbi Deus suus foret, quasi nusquam esset, qui sub aspectum non caderet. Quapropter cum nihil Sole pulchriùs, nihil formosiùs Lunâ, eos plerique gentium, vt in sequentibus dicetur, tum maximè Ægyptij tanquam Deos Osiridem & Isidem referentes coluerunt, ex quorum multi-

*Medioximi.
Heroes.
Semones.
Patellarij.*

pli-

Dij Hermo-
phroditi seu
veriusque fe-
xus ab anti-
quis habiti .

Iuppiter ge-
nitor geni-
trixque Deo-
gum.

plicis virtutis consideratione postmodum magna illa Deorum *πολυτελεία*
& fabrica Numinum exorta est. Et quoniam inter Maiorum Gentium
Deos, Osiridi suo principem locum Aegyptij tribuebant; ab eo auspicabi-
mur. Verum ante admonendus est mihi Lector, consueuisse subinde ve-
teres, Dijs *υρνημένη* sexum tribuere, quemadmodum Valerius Soranus
hoc disticho testatur,

*Iuppiter omnipotens, Regum, rerumque Deumque
Progenitor, genitrixque Deus, Deus unus & omnis.*

Et Virgilius ita legente Macrobio:

*Discedo, ac ducente Deo, flamnam inter & hostes
Expedior*

Lunus & Lu-
na.
Venus almus
& alma.

Vt sit, Deo, pro Dea Venere, & Caluus antiquus Poëta, *Pollentemque Deum
Venerem*; & Leuinus, *Venerem igitur alnum adorans*; Lunum quoque &
Lunam apud diuersos obseruo; quod sumptum videtur è Stoicorum do-
gmate, qui Numina dicebant vtriusque sexus, hoc est in agendo mares,
in patiendo fœminas; hinc & Hermophroditos à quibusdam appellatos
comperio, quod & infinitæ statuæ, fœminæ virilem sexum mentientes, &
ècontra, quæ in hortis diuersorum hic Romæ videntur, demonstrant; sed
nos hiscè veluti passim tritis derelictis, ad altiora tendamus.

C A P V T III.

*De Osiride primo Nume Aegypti, de eius origine, ac πολυτελείᾳ, ex
Aegyptiorum, Græcorum, & Latinorum placitis.*

Vnde deriu-
etur Osiris.

DE Osiride eius etymo nominis varij variè senserunt. Plutarchus
libro de Osiride & Iside illud nunc οσιρις ὁ μάγος, quasi dices
οσιρις aut οσιρις, id est, *Sacrosanctum*, nunc ab Aegyptiacis vocabulis
οσιρις & οσιρις quorum illud multum, hoc oculum, quasi diceres *πολυέφθαλμον*,
seu multoculum significat, cum Diodoro, Horapolline, Eusebio, Macro-
bio, alijsque deriuat. Ego quantum ex antiqua Aegyptiaca lingua mihi
colligere licuit, Osirin sanè nihil aliud significare coniicio, nisi Dominum
sanctum οσιρις & ut in Supplemento demonstrauimus, ignem ubique ar-
dentem; qui tamen Hebraicam originem sectantur, dicere possunt, idem
sonare ac οσιρις, id est, ignem, & Græcum σύρις, quod æstuare significat, quasi
diceres Essires, vel Esires ab Esch & Syrin compositum nomen; hoc ut
credam me Abenephi Arabs mouet, qui Zoroastre & Osiride in uno Cha-
mo confusis, illum Zoroastrem, hoc est, stellæ siue sideris figuram, siue
absconditi ignis signum, quorum illud à nomine Hebraico שׁוֹרֵא, & Græco
αστρος, vel à Chaldaicis vocabulis סָרֵה & שׁוֹרֵא quod idem est ac ignis abscon-
ditus,

ditus, deducitur; Hebræi nomen Osiris ab Adris, quô nomine Henech appellant, deriuant; quasi dices Afiris mutato d in f, quod Cnaldæis familiare fuit. Sed audiamus verba Abenephi:

وكان حام لابن ذوج وهو رأس من الاولون الذي اوري العبودية الاصنام ودخل فيها العالم الطاسقات وسحر الماس في الارض مصر واسمها ضور استقير وادرس الشمية اعنيه ذار يعني بكل مكان

Hoc est: *Et ipse fuit Cham filius Noë primus inter homines idololatriæ disseminator, & qui in Mundum teleportatum artem & Magiam introduxit, aliasque superstitiones exercuit, ob quas & Zoroaster, & Adris Propheta dictus est, quasi dices, figuram seu simulacrum sideris, vel ignem ubique lucentem.* Astipulatur huic Gregorius Turonensis, qui ex Clemente Alexandrino probat, *Zoroastrem nihil aliud significare, quam stellam viuentem, & à Diogene Laërtio οὐερθύτης hoc est, sacrificator astrorum dicitur.* Cùm autem Ægyptij Osiridem Solem esse credant, Sol autem veluti astrum viuens, igne suo omnia viuifiet, non male sideris simulachrum, & ignem veluti lucentem Chamum seu Misraimum sub nomine Zoroastris & Osiridis indigitarunt. Sed quoniam de hiscè nominibus in Obelisco Pamphilio fusiūs tractatum est, eò Lectorem remittimus. Alij quoque, ne hoc omittam, Osiridem sic dictum volunt à pelle nebride, quâ indutus singebatur maculis variegata, ad varietatem astrorum tacitò significandam. Siue itaque Osiridem figuram seu formam astrorum, aut ignem ubique lucentem, siue πολυφθαλμόν dixeris, semper idem, nempè Solem indicaueris. Sol enim communicando lumen cœteris astris, verè forma eorum dici potest, in quantum ea luce & spiritu animat; ignem quoque ubique lucentem, Solem esse plerique antiquorum philosophorum crediderunt. Πολυφθαλμός autem non incongruè dicitur, eò quod radijs suis veluti oculis quibusdam quicquid in hoc vniuerso comprehenditur, videat & perlustret, iuxta illud Homeri:

Ἡλίῳ θόσ παντ' ἐφορᾶς, καὶ παντ' ἐπανάδε.

Isidem porrò eius, hoc est Lunam, eius vxorem asserunt, de quibus ita Diodorus: *Hos Deos arbitrati, dicunt eos vniuersum circumire orbem, aut nutritre augereque omnia tribus anni temporibus motu continuo perficientes orbem, vere, æstate, ac hyeme; hac inuicem contraria, annum conficiunt firmâ concordia.* Quorum Deorum natura plurimum conferat ad omnium animantium generationem. Cùm alter igneus, ac spiritalis existat, altera humida atque frigida, aër verique communis; ab eis itaque generari, atque nutritri corpora omnia, rerumque naturam à Sole & Luna perfici. Cuius virtutes, ac perfectiones tot nominibus expressæ comperiuntur, vt Plutarchus eos non immerito μειονέμει. Osiris Homerus autem illum eandem ob causam Deorum omnium patrem, hanc matrem appellârit; atque hinc inextricabilis penè Numinum confusio, quâ Osiridem alij cum Baccho seu Dionysio, Mercurio, Pâne, Neptuno, Ioue, Iano, Saturno, Cœlo confundunt; alij cum Hercule, Apolline, Platone, Horo, vnum faciunt; alij verò eundem esse volunt cum Nilo, Apide, Serapide, Hammone, Oceano, vti Hesychius: Giraldus denique

Grec. Tauri

Alia officidis
deriuatio.

πολυφθαλμό-

μός.

Hesychius.

Giraldus

Synt. 1. de

Diss.

Plures sunt
Osrides.

ex alijs proprio nomine eum Hysirin, & Artaphan appellat ; ecce Genealogiam Deorum omnium in uno veluti capite repræsentatam ; vnde porrò hæc polymorpha nominum congeries originem duxerit, variè sentiunt authores ; Abenephius noster, putat polyonomiam hanc è commixtione Ægyptiorum cum Hebræis, aut è multiplici Solis affectu desumptam. Nam cùm Ægyptij post dispersionem gentium Hebræis permixti, multa passim de primorum parentum rebus gestis, vt de Adamo, Eua, & Serpente in horto voluptatis ; de Abelis & Caini diuidio, de Gygantibus, de vniuersali diluuio, de Noëmo, eiusque nauigio, de turris Babylonicae fabrica, de Enoch mirabiliter translato, de tyrannide Nimbrod, de sanctitate Abrahæ, alijsque similibus primorum patrum virtutibus inaudissent, cùm præterea omnes eos, qui vel virtute, scientiâ, rerum gestarum gloriâ, aut rerum humano generi necessiarum inuentione clarerent, Osride Ægyptiâ linguâ, quasi bonorum omnium prouisores dicerentur ; factum esse arbitratur, vt apud Ægyptios Thebaeos Adam & Henoch, de quo tanta ex Noëmo, & filijs suis perceperant, primi Osrides sint habitus, quos cùm rerum gestarum gloria fulgidos sequeretur alter veluti Mundi propagator Noë, eodem à posterioribus Ægyptijs cohonestatus nomine, secundus Osiris extiterit ; secuti deinde Cham, Misraim, aliisque Reges, qui prædecessorum præclarè gesta in vita sua expresserant, singuli hoc nomine insigniti, Osrides sunt dicti ; quorum quidem res gestæ cùm à diuersis diuersimodè narrarentur, alijs plus æquo eas exaggerantibus, fabulosas narrationes miscentibus alijs, quemadmodum in huiusmodi occasionibus fere semper fieri solet, tota historia à vero recedens, in fabulas, & poëtarum commenta omnino abijt. Hinc Osiris, & Isis, in Adamo, & Eua, item in Noëmo, & vxore eius Nioba, quorum uterque humani generis propagator, ac rerum inuentor fuit, aptè repræsentantur ; hinc quoque Abelis, & Caini, Chami item ac Nimbredi discordia, cum Osiridis, & Typhonis, (quorum hic fratrem suum, Titanum seu Gygantum ope fretus, ac inuidiazæstrō percitus interemit) contrarietate, passim promiscuè confunduntur. In Setho denique iusto & sapiente Adami filio; in Iapheto seu Prometheo, Sole, & Ioue, Horus Osiridis filius non inconcinnè exhibetur ; sed hæc melius in hic adiecta tabella apparebunt.

A N A L O G I A

Rerum à primis Mundi Patriarchis gestarum, gestis Osiridis, Isidis, Typhonis, Horii parallelæ.

Con-

Coniuges		Fratres contrarijs moribus		
Adamus	Eua.	Abel	Cain.	Seth
Iared				
Henoch				
Noëmus	Tellus seu Nioba	Sem.	Cham vel Nimbrod	Iaphet seu Prometheus
Cœlus	Vesta	Saturnus	Mars vel Vulcanus	Sol
Ostiris	Isis	Ostiris secun- dus	Typhon	Horus

Fuerunt hi habiti				
Vrbium condito- res,	Matres vi- uentium.	Filij Deorum	Malorum in- uectores.	E sancto germine.
Agrorum cultores	Hominum propaga- trices.	Iustitiam ap- petentes.	Idololatriæ authores.	Paternarum virtutum æmuli.
Primi Artium in- uentores	prima Deorum Matres	Sanctitatem se- stantes.	Bellorum amatores.	Iustitiae a- mantes.
Legislator- es	Bonorum largitri- ces.	Religionem pro- pagan- tes.	Cædem spi- rantes.	Diuinitatem meriti.

Cùm porro Ægyptij hæc & similia de primis parentibus perciperent, & vehementer veluti gesta humanarum actionum metam longè excedentia suspicerent; nil facilis fuit superstitione genti, quā eos apotheosi quādam exoticā cohonestare, præsertim cùm vt hæc facerent, magnum pondus in animis eorum habuerit, egregia illa primorum patrum sapientia, & rerum naturalium, quā pollebant, cognitio, longaque vitæ productio; Enoch quoque de hoc Mundo miraculosa translatio, similiaque quæ ipsis fabularum condendarum occasionem præbere poterant; quæ omnia confirmabantur incantationibus frequentibus, ac magicis miraculis, quæ impia Chami progenies diuinitatem per se affectans ubique passim edebat; queis ita Ægyptiorum animi percellebantur, vt eos veluti cœlestes Deos adorarent, ac rerum omnium moderatores sanctè venerarentur. Atque hinc prima illa Architecturæ Deorum fundamenta; hinc origo Iouis, Herculis, Æsculapij, Bacchi, Neptuni, Iani, aliorumque Deorum, de quibus in serie huius Syntagmatis fuse dicetur. Verum ne quisquam hanc nominum analogiam, seu æquiuocationem à nobis confitam arbitretur, testes adduco Lactantium Firmianum, & Eusebium, qui eandem nobiscum asserunt; queis subscribit Archilochus Græcus Chro-

Vnde Deorum origo.

Lactant. l. 2,
c. 14. de orig.
Euseb. l. 1. c. 2.
pref. Euseb.
Archilochus.

*Xenophon de
æquiuocis.* nologus. Verum inter alios maximè nobis astipulatur Xenophon, quis ille fuerit, libro de æquiuocis, cuius verba cum consideratione (ut quæ nos ex infinitis tricis eruere possint) dignissima reperisse, ea hinc ad longum apponere placuit. *Saturni*, inquit, dicuntur familiarum nobilium Regum, qui urbes condiderunt, antiquissimi. Primogeniti eorum Ioues & Iunones; Hercules verò Nepotes eorum fortissimi; Patres Saturnorum Cœli, uxores Rhea, Cœlorum Vestæ; quot ergo Saturni, tot Cœli, Vestæ, Rhea, Iunones, Hercules; idem quoque, qui vnis populis est Hercules, alijs est Iuppiter; nam Ninus, qui Chaldeis extitit Hercules, alijs est Iuppiter: & idem quod Ninus, qui nomine proprio Assyrus est dictus, à quo & Assyrii appellati sunt. Ex quibus patet, Cœlum dictum esse patrem Saturni, & terram matrem; vnde Aegyptiorum fabulæ de Osiride & Iside promanasse verisimile est, vt bene notat Minutius Felix. Nam illi, qui vel virtute, ac rerum gestarum gloria in hoc Mundo eminent, aut qui subito ex ignotis parentibus in sublimè emergunt; solemus è cœlo cecidisse, dicere; quod & probat Lactantius Firmianus autoritate antiquissimi Trismegisti, qui cum diceret, admodum paucos extitisse, quibus esset perfecta doctrina; in his Cœlum, Saturnum, & Mercurium nominauit. Confirmat eadem Ennius in Euhemero, qui ait, primum in terris imperium habuisse Cœlum; hoc est, Saturni Aegyptij patrem. Cur verò Reges Deorum, Cœlorum, Stellarumque nominibus cognominati fuerint, idem Lactantius suprà citatus ait, ob nominis fulgorem, & ad æternā famam consequendā id contigisse: nam Reges cum essent potentissimi, parentum suorum memoriam nomine cœli, terræque celebrabant, cum hi priùs alijs nominibus appellarentur: sic Berossus, Noain, ob præclarè gesta, dictum asserit à posteris, Cœlum, Ianum, Chaos, Semen Mundi; Seruius verò, ait, antiquos Reges nomina sibi plerumque vendicasse Deorum, rationem assignans Lactantius, adducit testem Ciceronem libro de natura Deorum. Nam cum ante Cœlum & Saturnum nulli fuerint Reges ob hominum raritatem, ipsum Regem, totamque posteritatem eius summis laudibus, ac nouis honoribus iactare cœperunt, & Deos credere, ob causas superiùs indicatas; & hoc videtur clarissimè demonstrare Xenophon, cum dicit: *Saturnos dictos, qui nobilium Regum vetustissimi condiderunt urbes & populos, ac proinde non vnum, sed plures fuisse Saturnos, quorum patres dicti sunt Cœli: filij verò Ioues &c.* Nomina igitur hæc fuerunt dignitatis & Deitatis cuiusdam apud rudes prisces, ob nominis celebritatem inuenta. Deinde notat Xenophon, quod nomina ista sunt relativa, vt Genitor & genitus; vnde Saturnus est is, qui à Cœlo & Vesta siue terrâ suit genitus; & qui ex Rhea seu Opi sorore simul & uxore genuit Iouem & Iunonem. Iuppiter verò is est, qui è Saturno & Rhea genitus, genuit Herculem. Ergo ista nomina sunt magis analoga, quam æquiuoca, quia de pluribus posterioribus dici videntur per habitudinem ad primum Cœlum, posteriores Cœli; & ad primam Vestam, posteriores; & sic de cœteris. Vnde subiungit Xenophon: *Nimbrodus & Saturnus, cuius filias Belus est Iuppiter Babylonius (quæ & Diodorus notat) similiter Cameses apud Aegyptios (quem Hebræi Cham, Aegyptij Chem proprio nomine ap-*

*Minutius Fel-
lix in Ora-
tio.**Lactant. l. 1.
in N. Chrys.**Ennius in
Euhemero.**Seruius in
Lact. l. 2. c. 15.
Cic. lib. de
nat. Deorum.**Iuppiter è
Saturno &
Rhea genitus**Nimbrod sa-
turnus Baby-
lonius.
Belus Iupp.
filius.
Cameses.*

pel-

pellant) est primus *Saturnus*, cuius primogeniti *Osiris* וְ*Isis*, *Aegyptius* nimirum *Iuppiter* & *Iuno* (quem nos suprà Misraimum esse ostendimus, & vxorem eius *Rheam*, siue *Isin*. Item Osiridis filius *Lybius* nomine, teste Diodoro, *Aegyptius* fuit *Hercules*, qui robore corporis erat admirabilis, & gradu Osiridi genereque proximus. Pari ratione *Apteras Cretensis* fuit primus *Saturnus*, qui Cælo patri testes amputasse dicitur, & filius eius *Iuppiter*, *Iuno* וְ primigenita. *Alcæus* quoque ex *Alcmæna* fuit *Græcus Hercules*, & ita de alijs: nam cum relatiua eius nomina sint, ut possint uni diuersa conuenire, idem enim est, pater וְ filius respectu diuersorum. Idcirco idem esse potest, Cœlus, Iuppiter, Saturnus, & Hercules, quorum exempla ponit Xenophon. Quemadmodum igitur plures memorantur Cœli, Saturni, Ioues, Hercules, Rheæ, Tellures, Vestæ, Iunones, quæ sic dicti sunt, ob facinorum, quæ perpatraruunt, similitudinem; sic plures Zoroastres, Osirides plures, plures Isides, Hori item, ac Typhones iuxta gestorum analogiam, à fabulosa antiquitate constituti sunt. Iterum sicuti M. Portius Cato, Ianum, & Saturnum Scytharum, & Assyriorum facit Noënum, & Chamum filium; sic Italorum Ianum, Saturnumque constituit Zapho filium Esau, Ben Gorion dictus Iosephus. Verum quandoquidem ea historia nullibi apud Latinos, quantum quidem cognoscere licuit, extat, visum fuit, eam hic interserere, ut quâ ratione hic Janus cum Iano Oenotrio, seu Aborigine conciliari possit, facilius elucescat. Verba itaque Iosephi Gorionidis sunt, ut sequuntur.

M. Porcius
Cato lib. orig.

Ben Gorion
l. 1. c. 2.

בימים החם ברוח צפוי בן אליפז בן עשו ממערים אשר לכה יוסף בעלוחו לקבור את אביו בחברון ויוצאו בני עשו לקראו לשלק לו וחנבר יד יוסף עליהם וילכד צפוי בן אליפז וחביריו ויבאים מצרים: ויהי אחרי מות יוסף ברוח צפוי ממערים עם אנשיו ויבאו אפריקה אל אגניות מלך קדשיגניה ויקבלו אגניות בכבוד גדול ווישמחו שדר צבאו.

In diebus, inquit, illis, Tsapho filius Eliphaز, filius Esau fugit de Aegypto, quem Ioseph, cum iret in Hebron ad sepeliendum patrem suum, cum contumaciis in eum insurgeret, interceptum unde cum socijs in Aegyptum duxit: Tsapho vero defunctio Ioseph, ex Aegypto fugiens, in Africam ad Aganiam Regem Carthaginem se contulit, à quo honorifice exceptus, tandem præses exercitus factus in Italiam penetrauit, ubi diuinos honores promeruit, Janus dictus. Quod Ioseph historiæ scriem continuando sequentibus verbis ostendit, sic autem dicit.

ויהי חיוס ויאבד צפוי פדר בן בקר וילך לבקש את חפה וושם עת געיות חפה סביבותה והאריך צפוי וירא והנה בחתחות אחר מערח ואבן גודלה שומח על פיה ווינפץ את האבן והנחה היה גודלה אוכל השור ומתחז ומעלה כרמות חיש ומחיז ומלטה דמות אדם ויחרוג צפוי את התיה ויאמרו יושבי בתיהם מה נעשה לאייט אשר הרג היה אטר כלחה בחמתנו: ווועדו כלם לעשותלו יום אחד בשנה يوم מועד ויקראו את שם היהוא צפוי על טמו וונטכו לו נסכים ביום היהוא ויביאו לו מנהות ויקראו את שם היהוא יהוא יאנוש אל שם היהוא אשר הרג וויסיפו עודי גודו גונדי לבא בארץ כתים לשלול שלל לבוזבן כפעם וואטוף יאנוש צפוי لكمאתם ווינומי לפניו ויבריחים וועל הארץ ממרוץ וויסיפו עור בני בנים וויליכו את יאנוש ווועזיאנום בנם מלכם בראשם בני חובל ואיי חיים עד סביבותיהם וויליכו את יאנוש ווועזיאנום בנם מלכם בראשם וויבש זיקראן לו עודי שעב יאנוש על שם היהוא שטוריים על שם חכובב אשר היה עובדים

עובדים לו בזימות חרום ושם חוככש שבחאי זה מלך חלח בבקע בכנען בארץ כהים ובנה לו חיכל גדול מאד וימלוך על כל הארץ כי הים ועל כל הארץ איטאליהח וחימיט אשר מלך יאנוס סאטורנוס ב' שנים וימת יאנוס סאטורנוס ויקבר בעיר נבנה וימלוך חתתו יאנוס אחד חמשים שנה ויבנה גם הוא בבקעת בכנעניאח חיכל עצם למושבו:

Contigit igitur, ut Sapho deperditum quodam die vitulū querens, audiret in latere montis vocem vaccæ, aut vituli similem: existimans itaq; vocem à perditæ vituli, eam insecutus est, usque dum ad inferiora montis peruentum esset: ἦ ecce se in pariete montis offert spelunca quædam ingenti circumsepta saxo, quod cum esset amolitus, è vestigio bestia quædam in antro, visu horrenda comparet: Bestia verò, eo ipse tempore boue deuorando occupata, ex media parte superiori hircus sylvestrem, ex inferiori media, hominis referebat imaginem, quam Sapho mox inito prælio interfecit. Homines autem Cithim (hoc est Itali) opere Zapho comperto dixerunt: quid faciemus homini, qui belluam adeò nobis infestam interficiens omnes ab interitu vindicavit? ἔ unanimitate tandem concluserunt, ut dies in anno eius nomini consecratus, in memoriam facti celebraretur, offerentes ei libamina et sacrificia, ac in Regem electum, cum totam Italiam ab hostium insultibus liberasset, Ianum appellarunt; exercitus verò Gundelorum denuò irrumens in Italiam, omnem circa Regionem prædæ, et spolijs subiucere conatus est; Janus verò se ei opponens totum in fugam conuertit, ac sic totam terram ab insultibus hostium liberavit; ob quam causam Ianum sibi filii Cithim in Regem elegerunt; et expeditione noua facta contra filios Thubal, et insulis circumiacentes, omnes paulatim à Iano subiugatae sunt, eum Ianum Saturnum appellantes; Ianum quidem ob interfestam belluam hoc nomine insignitam; Saturnum verò ob stellam; quam tunc temporis Numinis loco colabant Cithim שבטאי Sabtai nomine, quod idem est ac Saturnus; erat autem primò Rex tantum vallis Campaniae, sed Cetlim postea templo in eius honorem ædificato, toti eum præfecerunt Italiæ; regnauit autem Rex Janus (vndè à Iano Ianuenses) Saturnus 50. annos, et mortuus est, et in ciuitate Gauanae (forsan Genuæ) sepultus, regnauit autem post eum Janus alter totidem quot prior annos, adificauitq; et ipse in valle Campaniae templum magnum et splendidum. Atque hucusque Ioseph Ben Gorion; cuius verba ideo hic ad longum proferre placuit, quia ijs, quæ de Aboriginibus, & Ianigenis primis Italiæ colonis Petrus Leo Castella asserit, maximè consentiunt:

Pater igitur ex his, sicuti primi Assyriorum urbium fundatores dicti sunt Cœli, Saturni; Ægyptiorum Osrides, hoc est, Cœli seu Saturni Ægyptij; sic Italorum primos Reges Ianos denominatos esse; sed ut ad Osridem redeamus.

Osiris itaque & Isis, teste Diodoro, à Saturno Vulcani ignis inuentoris filio, geniti, defuncto parente coniuges facti, toti imperasse feruntur Ægypto, eâ prudentiâ & moderatione, ut omnium in se oculos, animosque conuerterent; nam præter leges saluberrimas Ægyptijs datas, agriculturam, usum instrumentorum mechanicorum, armorum, vinearum item, atque olearum plantationem docuere, literas quoque cœterasque scientias, uti Musicam, Geometriam, Astrologiam Mercurio adiutore introduxere primi, easque summô semper studiô coluere.

His itaque salubriter inuentis, Osiris ad maiorem gloriam aspirans, in gentem

*De origine
nominis Ian.*

*A Gundelo-
rum irrupcio-
ne Italiam
liberat.*

*Ianus dicitur
à bellua huius
nominis in-
terfecta.*

*Saturnus à
stella.*

*Petrus Leo
Castella.*

*Æquiuoca-
tiones nomi-
num.*

*Osiris & Isis
filii Vulcani.*

gentem comparauit exercitum, omniumque rerum curâ Isidi vxori commissa, Mercarium prudentissimum virum ei adiunxit in regno gubernando veluti adiutorem & Consiliarium. Herculem quoque incomparabilis roboris, ac fortitudinis virum militaribus negotijs præficiens, ipse rebus sic prudenter constitutis, cum Apolline fratre Lauri reportore, ac duobus filijs Anube, & Macedone (quorum ille canem, hic lupum insignibus suis serebant) in expeditionem proficisciens, præter Pana (qui posteà diuinos honores in Aegypto consecutus est) secum quoque ducebat Maroneum, & Triptolenum, quorum ille vinearum calendarum, hic seminum terræ mandandorum rationem callebat ; Osiris etiam cum musica summopere recrearetur, nouem secum Psaltrias, quæ posteà à Græcis Musæ dictæ sunt, vna cum earum instructore Apolline, assumpsit. Satyros verò ad psallendum, cantandum, atque ad animi remissionem conciliandam aptos secum in castris habuit. Non enim bellicosus, aut prælijs, periculisque deditus fuit, sed otio, & hominum saluti; quò beneficio pro Deo omnes eum gentes habebant; Aethiopibus agriculturam ostendit, insignibus in ea vrbibus à se ædificatis. Nilum quoque longè latèque, cum maxima hominum pecudumque iactura exundantem, per Herculem intra alueum coarctauit; vnde & fabula de Aquila (sic enim ob velocitatem vocabatur) iecur Promethei depascente; erat autem Prometheus Rex istius territorij, quod tantopere à Nilo exundante deuastabatur. His peractis in Arabiam migrans, hinc ad Indos usque peruenit; ubi rebus præclarè gestis in ea æstimatione fuit, vt indigenæ diuinos honores ei passim offerrent. Hinc discedens per cœteras Asiarum prouincias, ad extremam usque Europam penetrauit, omnia ea, quæ adiuenerat, docendo: tandem in Aegyptum remans, ab facinorum magnitudinem in Deorum cœtum adscriptus est, factumque est, vt sucedentibus temporibus, cum fama eius cresceret, nominum quoque cresceret impositio; nam à conditis vrbibus Saturnus; à supremo rerum dominio Juppiter; à vini, oleique inuentione Bacchus seu Dionysius; Hercules à summa fortitudine; ab orbis lustratione Neptunus; à rebus inuentis Mercurius; Apollo à Musicæ frequenti tractatione; & Janus denique à politioris vite cultu vocatus Ἀπολυτοφίας occasionem præbuit; atque hoc ita se habere Vatum antiquorum testimonia ostendunt; qui Osiridem cum omnibus dictis nominibus confundunt. Ac primò quidem Saturnum cum Osiride Orpheus in suo hymno confundit, quem cum Styracis suffimento concinit his verbis:

O's νέδεις οὐ τωντα μέρη κόσμου γέναρχα
Ο's δαπανάς μὴ δαντα, καὶ αὔξεις ἐμπαλιν αὔτες.
Omnes qui partes habitas Mundi genarcha,
Absumis qui cuncta idem, qui rufus adauges.

Orpheus

Virgilius cum Iano & Saturno eum eundem facit, cum hiscè versibus ludit. Virgil. 7. E. 2.

Vitifator curvam seruans sub imagine falcam,
Saturnusq; senex, Ianiq; bifrontis imago.

Tibul-

Osiris exer-
citus ex varijs
manuatis.

Osiridis gesta.

Iecur Promete-
the ab aquila
exelutum
quid notet?Ab effictibus
vane denomi-
natur Osiris.

Tibull. l. 1.
de Meffala
v. 26.

Tibullus quoque Osridem cum Baccho seu Dionysio, & Saturno eundem esse sequenti carmine manifestum facit.

Osiris idem
ac Bacchus.

*Te canit atque suum pubes miratur Osirim,
Barbara Memphitem plangere docta bouem,
Primus aratra manus solerti fecit Osiris,
Et teneram ferro sollicitavit humum.
Primus inexpertæ commisit semina terræ,
Pomaque non notis legit ab arboribus.
Hic docuit teneram palis adiungere vitæ,
Hic viridem durâ cædere falce comam;
Illi iucundos primum matura sapores
Expressa incultis vua dedit pedibus.
Ille liquor docuit voces inflectre cantu
Mouit, & ad certos nescia membra modos.
Bacchus, & agricolæ magno confecta labore,
Pectora tristitiae dissoluenda dedit,
Bacchus & afflictis requiem mortalibus afferit,
Crura licet durâ compede pressa sonent,
Non tibi sunt tristes curæ, non luctus Osiri.
Sed chorus & cantus, sed leuis aptus amor.
Sed varij flores, & frons redimita corymbis
Fusa sed ad teneros lutea palla pedes. &c.*

Chenosyris]
Osridis plan-
ta.

Idem igitur Dionysius est & Osiris; hinc enim & Chenosyris hereda dicta est, hoc est, Osridis planta. Herculem porrò & Bacchum elegan-
tissimè consociat in quodam epigrammate Antipater, hoc tristycho.

Herculis &
Bacchi elogia.

*Α'μφότεροι Θιβηδες, καὶ α'μφότεροι παλαιμαῖαι
Εἰκ Ζέω. Θύρσω δένος ὁ δὲ ρόπαλω,
Α'μφιν δὲ σῦλαι σωτέρομονες εἶχελα δέσπαλα,
Νεβρέσ ληφτῆ κυμβαλά δὲ πλαγάγη,
Η'ρη δ' α'μφοτέροις Χαλεπή Θεὸς. οἱ δ' ἄλλοι γάγε,
Η'λιον ἐς ἀθανάτης σὺ πνεύσεις α'μφότεροι.*

Hoc est:

*Ambo Thebani, gnatī Louis, ambo Strategi,
Hic clauā gaudens, Thyrsger alter ouat.
Ambo triumphantes varijs armisque columnisque
Hic cerui exuñas, ille Leonis habet,
Vtrique æra crepant; Iuno graue Numen vtrique
E terra ad superos ignis verumque tulit.*

Osiris symbolum Solis.

Mercurium verò alios Deos unum constituere Osridem suprà diximus, & infrà dicemus; patet igitur hanc παλαιμαῖαν in uno Osiride repræsentatam, nil aliud significare, nisi unius Solis multiplicem & variam virtutem,

tutem, quām in inferiorem Mundum obtinet. Multa mihi hīc dicenda essent de alijs fabulis Osiridi affictis, & variā eum repræsentandi ratione ; sed quia hæc omnia suis locis referuauimus, transeuntes, ad alia pergamus.

C A P V T I V .

*De Iside uxore Osiridis, ex mente Græcorum, &
Latinorum.*

Tanta est, ac tam diuersa Authorum de Iside sententia, vt cui credendum sit, vix dispici possit, Græci eam filiam Inachi afferunt ; vndē fabula de transformata à Iunone in vaccam Iside, ob stuprum ei à Ioue illatum ; fabulam Græcis verbis narrat Chronicon Alexandrinum, nos versam, latinis sic referimus.

Picus seu Iuppiter Occidentis Rex, cùm de Inacho inaudisset, pulcherrimam ei filiam virginem Io dicitam, per emissarios raptam compressit, grauidauitque, & filiam ex ea genuit appellatam Lybiam ; sed Io indignè ferens illatam sibi contumeliam, deditnataque porrò cum Pico Ioue consuescere, clām omnibus, desertaque filiā, ob ignominiam in Aegyptum profuga nauigauit, ingressaque regnum Aegypti ibi sedem fixit. Verūm cùm aliquantò post accepisset Hermen, seu Mercurium Iouis Pici filium Aegypto cum potestate regia præesse, metuens Mercurium, fugā in Sipilum montem euasit ; ubi Seleucus Nicanor Macedo posteà urbem condidit, quam à filio suo Antiochiam magnam appellauit ; profecta verò posteà in Syriam Io, ibi extincta est, vti literi. consignauit sapientissimus ille Theophilus. Alij contra tradiderunt in Aegypto defunctam. Inachus autem pater Iūs ad eam inquirendam misit fratres suos & propinquos, nec non & Triptolemum cum alijs Archiuis, qui eam ubique vestigantes, tamen non repererunt. Posteaquam verò Archiuī didicerunt eam in Syria mortuam, illuc ventitantes aliquandiu ibi hæserunt, singulas domus pulsantes dixerunt. Salua sit anima Iūs, acceptoque per speciem quandam oraculo, visi sunt videre buculam humanā voce secum ita loquentem : Hic ego sum Io. Exciti somno manserunt ibi admirabundi super vi somnij, secumque res per traclantes omnino censuerunt in monte Sipilo eam sitam, positoque ibi fano, sedes fixerunt, urbemque condiderunt, quam Iopolim dixeré, cuius ciues hodie apud Syros Ionitæ dicuntur. Ergo Antiocheni in Syria ex illo tempore, cùm Archiuī Io quærantantes aduenerint, ad rei testandam memoriam, certo tempore, quotannis Græcorum feriunt ædes. Atque haec tenus Chronicon.

Hæc Io filia Inachi, etsi passim cum Iside confundatur, nos tamen eam non veram illam Isidem Aegyptiam Osiridis vxorem, sed Isidem Asiañ, vel Archiuorum esse afferimus ; causam aperiūmus in Syntagmate primo, cùm de Regibus Aegypti egimus. Quæ igitur fuerit illa tot Scriptorum monumentis celebrata Isis, aut vndē oriunda, magnæ sunt inter Authores concertationes : alijs ex Aethiopia eam oriundam affirmant. Xenophon in æquiuocis Osiridem & Isidem Saturni liberos afferit, vti in præcedentibus ostensum quoque fuit : alijs negant fuisse fratrem Isidis, Osiridem, quod Xenophon, Diodorus, Eusebius, & alijs affirmant : Dio-

*Lact. Firm.
diuinorum
inflatus. l. 2.
Minut. Felix
in Odys.*

dorūs enim & Martianus Cappella, maritum, fratrem, & filium fuisse assertur: - Laetantius & Minutius Felix tantūm filium. Alij quoque eam cum Semiramide confundunt, vti Chronicī Alexand. Author, verba eius sunt:

Ἐγένετο δὲ καὶ αἰεράματος θεόποτες ὄντες. Κρόνος δικαιοδότης τὸν Δάρυν τοῖς παῖσσος εἰς τὴν ὑπωνομίαν τῆς πλανήτης αἰσέρεται. Εγένετο δὲ Διονύσος δὲν, ὅσιος φεύγεται βασιλεὺς, οὐτε δέχεται νεαρῶν τὴν ἀλλων αἰθερπτων. Et paulò post; Οὐσίος ἀγέγνωτος τὴν Σεμιράμιδην τὴν καὶ Ρέαν καλειτίλια. &c.

Exitit autem ex gigantae genere profatus Chronus seu Saturnus nomine, ab errantis stellae nuncupatione à patre suo sic vocatus; qui ad magnam potentiam aspirauit, primusque ceteris imperandi & regnandi artem ostendit. Et paulò post: Fuit huic vxor Semiramis apud Assyrios Rhea nominata. Quæ omnia & ijs, quæ suprà in capite de Regibus Aegypti; & hic ex Xenophonte adduximus, optimè quadrant: hæc enim si quispiam bene inter se contulerit, facile, quomodò Osiris frater Isidis, quomodò filius, quomodò maritus sit dicendus, colliget: pendent enim hæc omnia ab æquiuocatione nominum eorum, qui huiusmodi fuerunt insigniti, ex qua sola illa, quam apud Scriptores inuenimus, inextricabilis penè nominum confusio originem duxit, vti diximus, & alibi fusiùs probabimus.

Iсидis veneratio.

Quicquid sit, Isis in tanta apud Aegyptios fuisse fertur veneracione, vt capitalis ad instar delicti esset, dicere eam fuisse hominem, ac proinde in omnibus templis, vbi statuae Osiridis & Isidis collocabantur: Statua

*Cur Harpo-
crates Isidi
lūtra positus.
s. Aug. lib. de
sua.*

quoque Horī seu Harpocratis filij ponebatur: vndē D. Augustinus referens in hoc authoritatem Varronis, subiungit: *Quoniam in omnibus templis, vbi colebatur Osiris & Isis, simulachrum erat, quod digito labijs impresso, admonegere viseretur, ut homines eos fuisse tacerent.* Plutarchus eam cum Luna eandem esse dicit, cum Macrobio, Eusebio, Luciano, alijsque innumeris, quibus astipulatur Abenephi, qui eam Lunam habitam his verbis indicat:

أهـل الـفـلـشـة فـارـس وـمـصـر أـوـسـيـرـيـس كـمـا نـكـرـدـا اـعـمـالـه هـوـيـكـون

الشمس وأيقيس امرأة هي القمر

Memorant philosophorum Persarum & Aegyptiorum familie, quod Osiris, de cuius operibus ante locuti sumus; nihil aliud sint, quam Sol; vxor vero eius Isis, Luna.

¶ **Q**uæ cùm ita sint, non malè à Plutarcho Isis dicitur παράχνη, hoc est, continens omnia, & μελανόσολη, hoc est, cornigera, ad Lunæ falcatæ similitudinem efficta; μελανόσολη quoque, hoc est, nigris vestibus; ad occultationem, obumbrationemque eius significandam, queis induta, & amore capti Osiridem illum seu Solem continuò sequi videtur. Hinc in amatorijs quoque eadem inuocabatur, & ab ea amatoria, vt Eudoxus refert, subministrari dicebantur, quæ confirmat Abenephius dicens, Aegyptios maximè figuram Lunæ seu Isidis congruo tempore materiæ aptæ impressam, ad amorem aliorum conciliandum portasse; superstitionis operis methodum sequentibus verbis docet:

أـلـمـا كـانـ الشـمـس فـيـ صـمـت وـأـقـمـر وـأـسـرـطـان جـمـعـون يـظـلـعـون وـأـنـ كـتـبـ عـلـيـ كـاغـنـ بـشـرـقـ الـقـمـرـ وـالـطـالـعـ وـالـسـرـطـانـ وـقـدـ خـتـمـ بـهـ غـلـىـ شـيـ أيـ مـنـ اـرـادـ أـحـبـ وـدـخـودـ بـهـ عـلـامـةـ الـقـمـرـ فـيـ سـاعـةـ الـقـمـرـ وـفـيـ شـرـفـ صـمـتـ الـمـشـتـرـيـ وـقـدـ جـمـلـةـ عـلـيـهـ كـلـ شـيـ حـبـاـ شـرـيجـاـ حـبـنـ الـحـيـواـنـ كـتـبـ

¶

Scri-

Scribunt super pergamenum Sole absidem tenente, & Luna cum Cancro oriente, eum cuius amorem desiderant, & imprimunt in eo hora Lunæ competente, & Iuue in summitate constituto, figuram Lunæ, & portant super se, & dicunt, omnes eum amabunt vehementer usque ad ipsa animalia, quæ amore tracta sequentur eum. Ecce somnia Astrologorum Ægyptiorum.

Sed ad Isidem reuertamur; Seruius eam Genium Nili existimat, qui per Sistri motum, quod dextrâ portare fingebatur, Nili accessum significabat; per situlam verò, quam sinistrâ tenebat, lacunarum affluxum ostendebat, eamque prædictus Author ait, nihil aliud significare Ægyptiorum lingua, quam terram. Horapollo de ea sic scribit: *Ægyptij annum significare volentes, Isim pingunt hoc eodem signo, Deum intelligi volunt; nam apud ipsos Isis Stella est, Ægyptia lingua Σάδις appellata, Græca verò Ἀστραγάλος.* Macrobius autem ait Isidem cunctâ religione celebratam, quæ vel terram, vel natura rerum subiacens Soli. Hinc est, ait, quod continuatis ubi- bus corpus Deæ omne dersetur, quia vel terræ, vel rerum naturæ alimento nutri- tur universitas. Fuerunt, qui Deam Syriam eandem facerent cum Iside; sed hi ex Luciano de Dea Syria facile redarguuntur. Apuleius Macrobio consentiens, eam in elegantissima sua descriptione de triumpho Isiaco naturam rerum facit. Necdum, inquit, satis compreſeram, & ecce pelago me- dio, venerandos Dijs etiam vultus attollens, emergit diuina facies, at de hinc pau- latim eius mirandam speciem ad vos etiam referre connitar; si tamen mihi disfe- rendi tribuerit facultatem paupertas humanioris; vel ipsum Numen eius dapsi- lem copiam eloquutilis facundiæ subministrauerit. Iam primum crines uberrimi prolixique & sensim intorti per diuina colla passim diuersi molliter defluabant. Corona multiformis, varijs floribus sublimem distinxerat verticem; cuius media super frontem planam rotunditas in modum speculi, vel in modo argentum Lunæ candi- dum lumen emicabat, dextra leuaq; fulcis insurgentium viperarum cohita, spicis etiam cerealibus desuper porrectis: multicolor byſſo tenui pertexta, nunc albo can- dore lucida, nunc croceo flore lutea, nunc roseo rubore flammae; & quæ longè la- tèq; etiam meum confutabat obtutum; palla nigerrima splendescens aero nitore, quæ circum circa remeans, & sub dextrum latus ad humerum lævum recurrens, umbonis vicem deiecta parte laciniæ multiplici contabulatione dependula ad ultimas oras nodulis fimbriarum decoriter confluetuabat; per intextam extremitatem, & in ipsa eius planicie stelle dispersæ corruscabant; earumq; mediæ semestris Luna- flammæos spirabat ignes, quaqua tamen insignis illius pallæ perfuebat ambitus, in- diuiduo connexu corona, totis floribus, totisque constructa pomis, adhærebant; iam gestamina longè diuersa, nam dextra quidem ferebat æreum crepitaculum; cuius per angustam laminam in modum balthi recurvatum, traiecta medie paucæ virgule Sistrum. crispante brachio tergeminos iictus reddebant argutum sonum, leua vero cymbium dependebat aureum, cuius ansula, qua parte conspicua est, insurgebat aspis caput attollens arduum, cervicibus latè tumescientibus; pedes ambrosios tegebant solec, palmæ victricis folijs intextæ. Talis ac tanta spirans Arabiæ felicis germina diuina me voce dignata est; en adsum tibi rerum natura parens, elementorum omnium Domina, seculorum progenies initialis, summa Numinum, Regina Manum, prima cœlitum Deorum, Dearumque facies uniformis; quæ cœli luminosa culmina, maris

Isis Nilimotus.
Sistri motus quid?

Horapollo l. 1.
c. 3.

Macrobius.
Iphis multi-
mammea.

Iphis natura-
rerum.
Apul. l. II.
metamorph.

Sistrum.

Sicula.

Varia nomi-
na Isidis.

*salubria flumina; inferum deplorata silentia nutibus meis dispenso; cuius Numen
unicum multiformi specie, ritu vario, nomine multijugo totus veneratur orbis.
Inde primigenij Phryges, Pessinunciam nominant Domini Matrem, hinc Autarcham;
Attici, Cecropiam Mineruam; illinc fluuantes Cypri Paphiam Venerem; Cretes,
sagittiferi, Dicynnam Dianam; Siculi trilingues, Stygi m Proserpinam; Elefini,
vetustam Deam Cererem, Iunonem alij, alij Bellonam, alij Hecatem, Rhamnusiam
alij, prisci q̄ doctrinā pollentes Aegyptij, cæremonijs me proprijs percolentes, appelle-
lant vero nomine Reginam Isidem. Haec tenus Apuleius, qui hoc loco tam
luculenter omnem Isidis describit mysteriosum habitum, ut eius figuram
aspexisse, omnia mysteria sub ea contenta vīsus sit comprehendisse. Fi-
guram vero eius in sequenti facie contemplaberis.*

Tot autem, & tam diuersis nominibus Isis non alia de causa insigni-
ta est, nisi vt diuersitas & varietas effectuum, quos in Mundo operatur, si-
gnificaretur; hinc quemadmodum ex hic apposita imagine apparet, nunc
Mineruam, Proserpinam, Lunam, Thetym, sicut Ovidius & Claudianus
eam appellant; nunc Deorum Matrem, Venerem, Dianam, Cererem, Cy-
belem, Iunonem, Rheam, Bellonam, Hecatem, Rhamnusiam, Berinunc-
iam, Πολύμορφη Δαιμόνια, alijsque nominibus, vti ex citato Apuleio, Martia-
no, Eusebio, Plutarcho, Diodoro, Giraldo videre est, prisci vocitarunt;
vt proinde non sine causa in antiquo quodam marmore Capuae hæc Isidis
inscriptio legatur.

Inscriptio
Isidis.

TE, TIBI, VNA, QVAE ES OMNIA, DEA ISIS.

Quam inscriptionem P. Ioannes Baptista Fachineus nostræ Societa-
tis Sacerdos, non minus ingenio, quam eruditione præclarus, studiorum
meorum consors, dum illac transiret, eâ diligentia, quâ semper huic meo
Oedipo profuit, descriptam mihi contulit. Quæ pulchrè sancè congruunt
illi inscriptioni, quam Diodorus l. 1. c. 2. circa finem refert,
quam cum alibi retulerimus, superuacaneum esse
ratus sum, eandem hoc loco repetere.

I S I D I S
Magna Deorum Matris
A P V L E I A N A D E S C R I P T I O.

**Nomina varia
Isidis.**

Isis
Minerua
Venus
Iuno
Proserpina
Ceres
Diana
Rhea seu
Tellus
Pessinuncia
Rhamnusia
Bellona
Hecate
Luna
Polymor-
phus dæ-
mon.

**Exlicationes sym-
bolorum Isidis.**

A Diuitatem, mun-
dum, orbes cœlestes
BB Iter Lunæ flexuo-
sum, & vim fœcun-
datiū notat.
CC Tutulus, vim Lu-
næ in herbas, &
plantas.
D Cereris symbolum,
Isis enim spicas in-
uenit.
E Byssina vestis mul-
ticolor, multifor-
mem Lunæ faciem.
F Inuentio frumenti.
G Dominium in om-
nia vegetabilia.
H Radios lunares.
I Genius Nili malo-
rum auerruncus.
K Incrementa & de-
crementa Lunæ.
L Humeitat. vis Lunæ.
M Luna vis viætix, &
vis diuinandi.
N Dominium in hu-
mores & mare.
O Terræ symbolū, &
Medicinæ inuentrix.
P Fœcunditas, quæ se-
quitur terram irri-
gatam.
Q Astrorum Domina.
R Omnia nutrit.
S } Terræ marisque
M } Domina.

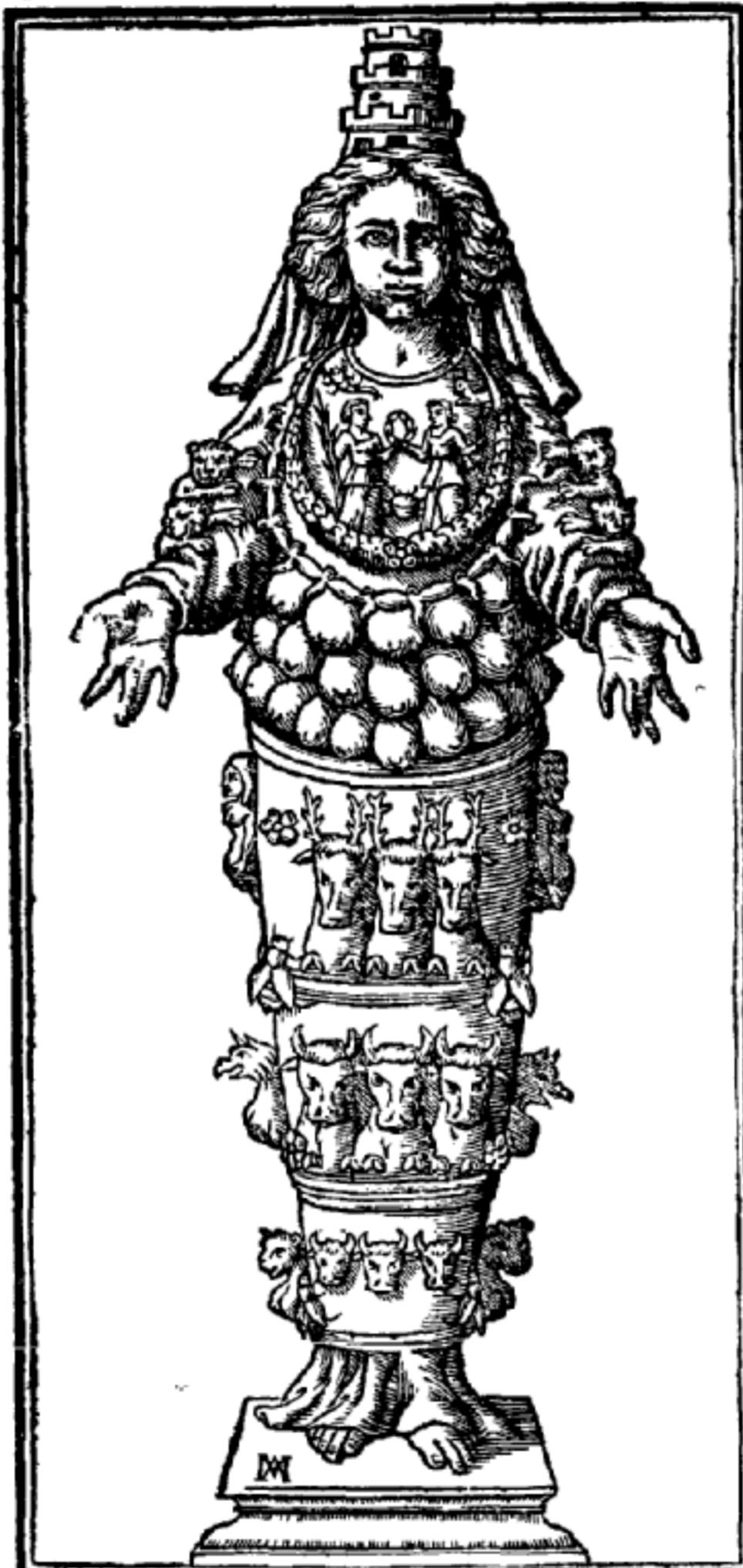
Ranfto F. N.

Α' καὶ Θεῶν Μήτηρ τάπι πολιούχῳ. ΙΣΙΣ.

*Interpretatio Statuæ Isidis multimammeæ, sive Cybeles
Græcanicæ.*

Porrò Aegyptij posteriores, vel potius Græco-Aegyptij, ut nihil arcam omitterent, magnæ Deorum Matris simulachrum aliō hieroglyphicorum apparatu adornabant; cuiusmodi passim hic Romæ, tūm in diuersis Principum Musæis, tūm hortis spectatur; quale est quod sequitur.

Statuæ descriptio.

latentem eorundem sensum paucis quoque enucleemus.

In Isidis itaque simulacro, turritus vertex, trinâ turrium contignatione insignitus, indicat tres politices species, tūm politicam viuendi rationem, quam Isis primùm mundo introduxisse, tūm præsidium quō urbes munire credebatur; iuxta illud Lucretij.

Quid notes
turritus ver-
tex?

Mura-

*Muralesq; caput summum cinxere coronæ,
Eximis munita locis quod sustinet urbes,
Quo nunc insignis per magnas prædicta terras
Horrificè fertur diuinæ Matris imago.*

In editis enim, & excelsis locis urbes ponere antiquis mos erat, non tam diluuij metu, qui diù mortalium mentibus infedit, quam ut difficilior hostibus accessus foret.

Sive denique fastigiatu vertice firmamentum, sive duodecim signa Zodiaci, quas veteres & etiamnum Arabes *جروج berugs*, id est, arces vocant, quod influxus in œconomiam totius naturæ, per duodecim signorum Deorumque ijs præsidentium arces peragantur; quæ si de Cybele quoque intelligas, perindè est, omnia enim magnæ Deorum Matri Cybeli *ευσόρημα* Isidi applicari possunt; capillatio lumen, vel occultam eorum operandi rationem denotante. Atque hoc verum esse symbola pectori insculpta simulachri apertè indicant. Quid enim aliud binæ imagines palmis laureâque insignitæ cum signis Cancri & Capricorni denotant? nisi vti nos in Astrologia hieroglyphica exposuimus, Herculem, & Apollinem, qui sunt metæ signorum custodes, id est, tropicorum Cancri, & Capricorni, quorum virtute vietrice, & solaris caloris æstu totius vegetabilis naturæ, per corymbum floribus & fructibus in circulum dispositum, aptè denotatae incrementum significatur; cui robur addunt quaterni Leones *Quid Leones* Mophtæi, quo operatrix magnæ Matris potentia veluti roboratur & susfulcitur: vndè ab antiquis à quatuor Leonibus in quadriga vehi fingitur. Atque hinc rerum omnium abundantia, & alimentorum vbertas, quæ aptè sanè per mammarum protuberantium congeriem exponuntur; omnia enim, vt suprà ostendimus, magna Mater Isis fouet, nutrit, animat; & profusâ quâdam liberalitate, quæ per manuum extensionem notatur, inferioribus Mundi membris communicat necessaria ad viuendum auxilia, vti suprà ex Macrobio ostendimus.

Sequitur fœmorale in modum turbinis deorsum gracilescens, tribus veluti zonis distinctum, quo tergeminus inferior Mundus indicatur; per duas prominentes Ægyptiacas statuas indicatur genialis tutela, in omne vegetabilis naturæ penuarium; atque hoc pacto Diana vocatur (cui ideo Ceruus ab antiquis dicatus est, & tria ceruina capita luculenter docent, vndè & triceps, & tergemina dicitur) & dominium suum exerit in sylvas, prata, hortos, influendo. Nam, Homero teste, Diana per iugam montium vagabunda gaudet telis, & capreis; ac fugacibus Ceruis delestat, vnde & ab Elæis *ελαιφιῆς* dicitur. Sunt, qui vetustam philosophiam secuti, sagittas eas, quæ Ceruum assequantur, hieroglyphicè radios folares indicare velint, quorum scilicet repercussu cornua ipsa pro loci, vbi Luna est, conditione & appareant & obducantur. Nam & Lucretius tela hæc ita interpretatur, *Non radij Solis, neque lucida tela diei*. Porrò Apes Regiæ tutelæ symbolum sunt, quâ Diana omnia fouet, & protegit vegetabilia, ea non secūs ac apes lustrando, libandoque. Sequuntur deinde tria,

Quid duæ statuæ?

Quid corymbus?

Quid Leones

Quid turbinatum fœmorale.

Tria capita ceruum.

3. Capita bouina, Dianam siquidem magnam Deorum Matrem Taurionem appellatam reperio, tauris enim opitulari putant; dicitur & Ταύρος ἢ vt apud Apollodorum, & à cornuum figura ταῦρος ταῦρος verò apud Taurios; ταύροπολος dicitur, vel ὅτι ταῦρος ταῦρος, vel quia Taurum à Neptuno in Hyppolitum immisum, cæstro affixo per vniuersam terram exagitauerit. Nos verius dicimus secundum Ägyptiorum mentem, Isidem hanc, siue Dianam Ägyptiam sic vocatam, quod in bouem transformata, sub eo varia humanum genus beneficia docuerit, vti agriculturam, mellificium, quod & apes adiunctæ sat superque docent; de quibus plura vide lib. 3. Obelisci Pamphilij, in hierogrammatismo de Boue. Appingitur hiscè tribus bouinæ capitib[us] vtrinque Draco, symbolum vigilantiæ in res suæ fidei commissas, quam Isis, dum gramina & plantas vitali accubitu souet, Draconis officium præstare videtur: non nescio quosdam alios Draconem hortorum custodem pto radicibus arborum accepisse, quod tortuosæ sint, vti Dracones, & in terram adactæ; perindè ac anguum genus in terræ visceribus plurimum delitescant; ita verò Draconis speciem hanc plantis operam præstare; radicibus enim aut cæsis, aut exsiccatis plantas etiam auferri necesse est. Nonnulli à visu, quem acutissimum habent Dracones, Flinio teste; Isidi autem eadem de causa dicatur, quia οὐδέ τε πάντα αὐθεῖν, εἰδὲ βλέψειν, οὐ πάντα πάντα, quod factū nonnulli tradunt, prudentiamque inde interpretantur; est enim Isis, Plutarcho teste, nihil aliud nisi prudens naturæ progressus, vt quæ omnia perspiciat, & ante omnes intelligat. Sequuntur denique alia tria bouina capita, quæ videlicet, arationis per boves iuxta tripartitū anni spatium factæ, summa in re frumentaria commoda declarant; à βῶ, quod idem est, ac nutrio; bos enim obtinuit, cum labore suo in terra exercenda continuò nos paſcat; hunc etiam βέβαιον Græci felicem agriculturam vocant, quibus φεγγί agricultura est, & bouis etiam epithethon. Deflexit hic mos ab Ägyptijs, & Græcis ad Romanos, qui bouilla capita exemptâ pelle, purgataque carne, pro labore & tolerantia monimentis suis insculpere solebant, à bovum laboribus similitudine desumptâ; quia verò in laborum tolerantia fortitudo necessaria est; hinc tria capita bouina, leoninum vtrinque caput stipat. Verùm vt totum hierogrammatismum paucis complectar, indicabant Ägyptij Hieromanthæ per simulachrum Isidis siue Dianæ Ägyptiæ magnæ Matris Deorum, supremum Numen; siue Iside[m] archetypam prout in quadruplicem Mundum influit, & capite quidem turrito, Mundum archetypum; per Genios pectori impressos, Mundum Geniale[m]; per mammarum multitudinem, Mundum siderium; cuius stellæ sunt veluti vbera quædam, quæ fœcundū influxum omnibus inferioribus largiantur: per fœmorale conicum trizonium, elementarem Mundum, tribus veluti zonis inanimatorum, vegetabilium, & sensitivorum distinctum; quibus omnibus vitam, nutrimentum, necessariasque ad se conseruandum facultates, ac subsidia confert: cùm enim Isis idem sit, ac prudens naturæ progressus, vti Plutarcho placet, quo omnia Mundi loca perambulet, id aptè per pedum detectorum nuditatem significatur. Atque hæc sunt, quæ de simula-

Quid Draco.
nes?Bouis signifi-
catum.Anacepha-
leosis dictio-
rum:

mulachro proposita exponenda duximus; quare ad intermissum nobis filum reuertamur.

Diodorus afferit, *Aegyptios Isidem quoque, ut potè inuentricem plurimorum ad morbos pellendos medicamentorum; medicæ arti plurimum fauentem credere;* eamque immortalitate quoque potitam gaudere hominum sanitatem, atque in eorundem valetudine restauranda continuò & præcipue occupari; adeò ut vel in ipso somno, tūm ad Numinis præsentiam, tūm ad beneficentiam suam erga homines commonstrandam, diuina quædam aptaque morbis curandis media auxiliaque suggestat; eosque, qui monitis eius obtemperent, præter opinionem corum, à morbis etiam irremediabilibus, curari; addit omnes eos, qui vel visu, vel aliâ quauis corporis parte languerint, eius Deæ implorato Nume, in pristinam restituâ valetudinem; ab ea quoque medelam ad assequendam immortalitatem, aiunt, inuentam; nam Horum filium à Titanibus interfectum, ac in aquis repertum, non in lucem solum restituit, sed & immortalem effecit, qui Osiride patre inter Deos translato Regni gubernaculum ultimus Deorum tenuisse fertur.

Hunc Horum cum Apolline quidam non male confundunt. Horus enim Apollo medendi, diuinandi artem à Matre Iside edoctus, multum hominibus, tūm oraculis, tūm medelis attulit utilitatis. Isis itaque rerum gestarum gloria celeberrima, eam successu temporum famam est assuta, ut maiori in honore cultu & veneratione ab *Aegyptijs*, quam ipse Osiris sit habita; ac proinde summa ab utroque beneficia recepta. Columnis inscripta æternitati commendarint *Aegyptij*, quas inscriptions è Diodoro de promptas hīc apponere placuit. Est autem monumentum Isidis sequens.

Isis erga homines beneficentias;

Horus cum Apolline confunditur.

Diod. I. 1.

Ego Isis sum Aegypti Regina à Mercurio erudita; quæ sum vxor Osiridis. Ego sum mater Ori Regis; quæ ego legibus statui, nullus soluere poterit. Ego sum prima frugum inuentrix. Ego sum in astro canis resulgens. Mibi Bubastis urbs condita est. Gaude, gaude Aegypte, quæ me nutriuisti.

In Columna Osiridis hæc scripta dicuntur.

Mibi pater Saturnus, Deorum omnium Junior. Ego sum Osiris Rex, qui uniuersum Orbem usque ad desertos Indorum fines peragrai; ad eos quoque profectus sum, qui arcto subiacent usque ad fontes Istri. Et iterum alias quoque Orbis usque ad mare Oceanum partes: sum Saturni filius antiquior, germen ex pulcro & generoso ortum, cui non semen fuit; neque ullus est in Orbe, quem non accesserim, locus, docens omnes ea, quorum inuentor fui.

Atque hæc inscriptiones apprimè ijs, quæ suprà commemoratae sunt, congruere videntur.

Fertur denique Isis præter inuentionem tritici & hordei, leges quoque statuisse, quibus iustitia æquè omnibus seruaretur, vi atque iniuria,

Isis inuentrix tritici &c.

timore pœnæ sublatis, vnde & à prisca Legisera seu Legum inuentrix dicitur, quod & inscriptionis ante adductæ verba confirmant; alijs etiam appellatur *παρθενος*, id est, Nutrix, & *παρθεχος*, id est, Susceptrix, ut ex Platone Plutarchus recitat; quod totius generationis susceptrix crederetur; atque hinc factum videtur, vt Isis, & ob fruges, & ob leges inuentas, cum Proserpina & Cerere passim sit confusa, iuxta illud Poëtæ.

*Prima Ceres vno terram dimouit aratro,
Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris,
Prima dedit leges, Cereris sunt omnia munus.*

Sed ut plura paucis comprehendamus, sciendum, quod quemadmodum in Osiride tota Deorum genealogia representatur; sic & in Iside Dearum; Osirim tamen considerando per modum principij actiui, & per modum principij passiui, Isidem. Isis itaque in sapientia & legibus ferendis Minerua; à fœcunditate quam præstat, Venus; ab aëre, cui dominatur, Juno; à dominio in subterranea, Proserpina; Ceres ab inuentione frugum; à præsidio sylvarum, & vim, quam in omnes feras obtinet, Diana; ab influxu, quo terram continuò beat, Rhea; Bellona à tempestatebus, quas suscitat, & à vi sua domitrice rerum. Πολύμορφος denique Δίος, eò quod in omnes se formas transmutet, & quod Deorum omnium titulos gerat, non immoritò Deorum omnium Matris nomen est consecuta. Multa nobis de Isidis rebus gestis in regno, de legibus statutis, de eius apotheosi, de mystica significatione fabularum ei affictarum, sed quoniam ubique de ea in hoc opere passim dabitur dicendi materia, singula suis locis reseruauimus.

C A P V T V.

De Serapide, & Apide ex mente Graecorum.

SA est Deorum, Dearumque omnium, non tam re, quam nomine à diversis effectibus imposito differentium similitudo, vt vnum aliquem è Diis, Deabusque designantes, omnes alios veluti concatenatos assignasse videamus: id quod & superius satis ostendimus, & inferius plenius, cùm de mystica & allegorica Deorum significatione tractabimus, ostendimus:

Serapis, Pluto. Quæ cùm ita sint, Serapis nihil aliud erit, nisi Osiris ille subterraneus, quem Plutonem Poëtæ appellant; liberius id pronuncio, cùm nullus ex antiquis habeam mihi non astipulantem. Plutarchus enim eum cum inferorum Deo Plutone passim confundit; Archematus Eubœus præter Serapim, alium Plutonem non agnoscit, sicut nec Isidem præter Proserpinam; queis cōsentit Porphyr: vnde & inter ea nomina, quæ Ἐπαγγελματα Græci dicunt, reponitur, cuius etiam symbolum est, Cerberus ille triceps, dæmon perniciosissimus, terræ, aquæ & aëri dominans. Tacitus. eum ob

præ-

præclaras in re Medica inventiones, cum Aesculapio eundem quoque asserit, non malè; Serapis enim, quem & Osiridem subterraneum, seu Plutonem, aut Ditem patrem interpretantur; cum metallis, lapidibus, radicibus, alijsque subterraneis diuitijs præsit, virtutem earum rerum corroborando; certè quicquid ad valetudinem hominum curandam conferre potest; eius distributioni & curæ commissum esse, nemo dubitat veterum; nec sine causa statua ipsius ex omnibus mineralibus ideo confiata cernebatur, vti paulò post demonstrabimus. Hinc quoque Porphyrius apud Eusebium, non malè ^{Serapidis statua.} malignorum spirituum principem Serapidem esse dicit, & ex eiusdem Eusebij sententia Ioannes Baptista Leo, Serapin, ait, *primum symbola edidisse, quibus dæmones expellerentur, docuisseque, qui ratione dæmones assumpta brutorum figura insultarent, maximè verò eum apparere cornibus arietinis;* vndè & Diodorus eum cum Ammone eundem esse, & cum Dionysio, ac Ioue Aegyptio, qui arietinis cornibus referebantur, indigitare videtur. Denique Heraclides Ponticus oraculum, quod Serapidis fuit celeberrimum, Plutonis suisse scribit, cuidam enim Regi Aegypti consulenti, quisnam se esset beatior, ita respondisse fertur.

*Principio Deus est, tūm Verbum, bis Spiritus una est;
Congenita hæc tria sunt, cuncta hæc tendentia in unum.*

Ruffinus alios Serapidem Iouem putare dicit; eò quod capiti modius superpositus ostendat, eum mensurâ, modioque omnia moderari, vel vitam mortalibus frugum largitate præbere; vel Nili virtutem eum etiam alios putare, cuius opibus, & fœcunditate Aegyptus pascatur. Plutarchus iterum cum Diodoro eum alio in loco, Deum esse dicit, totius Universi motus Authorem, Graeca verba illius sunt:

Κυρωτεγρ δὲ φέρεται Τεράπων, καὶ Τεσσάρης τὸν τοιότατον αἴματον.

Subiungit autem Sacerdotes idem sensisse, qui Apim & Osiridem eundem asserebant. *Nos, inquit, docentes, Apim esse animam Osiridis.* Cui congruit oraculum à Serapide Nicocreonti Cypiorum Regi datum, cùm sic dicit:

*Είμι Θεὸς τοῖς δὲ μαθῆται, σινερ καὶ γάλακτο
Οὐρανοῖς κοιζομένος κεφαλή, γαστὴρ δὲ θάλασσα,
Γαῖα δὲ μοὶ πόδες εἰσὶ Τε δὲ ύπατ' ἐν αἰθίσει πάντας,
Οὐρα δὲ τηλαυγές, λαμπρὸν φάσμα πελίοιο.*

*Sum Deus, inquit, talis ad discendum, qualem & ego dico
Cœlestis ornatus caput, venter verò mare,
Terra autem mibi pedes præstat, at aures in æthere sunt;
Oculusq; eminus splendens lucidum lumen Solis.*

Quæ verba sanè ad instar *αιανεφαλαγώτεως* esse possunt, omnium eorum, quæ de Serapide hucusque diximus, adeòque facile cum Panè confunditur; cùm facillimè explicent, quâ ratione tanta nominum impositio vni Deastro quadrare valeant; dùm capite Iouem, ventre Neptunum, terra Plutonem, Ditem Dionysium, aliaque stygia Numina; auribus Mer-

Origo Serapi- curium, Apollinem oculis luculenter referat. Restat ut de origine Serapidis aliquid dicamus, in qua assignanda, magnam quoque inter Authores diuersitatem reperio. Cornelius Tacitus Serapidis imaginem, à Ptolomæo Lago per somnium monito, ex Ponto Alexandriam adductam, & in templo magnificentissimè eius nomini consecrato, ait, collocatam: Plutarchus tamen in historia variare videtur. Eustathius cum Tacito conuenit, qui & Ptolomæum ex dæmonis apparitione monitum scribit; quod est contra Gorionidem, qui multò ante tempora Ptolomæi Lagi, Serapidis simulachrum in Aegypto fuisse afferit: nam & Rege Aegyptiorum Neßanebo fugâ elapso, Aegyptij dicuntur Serapidis oraculum consuluisse, verba Gorionidis sunt:

Gorionides.

לאנשי מצרים בראותם כי נפקד ארוניהם וילכו אל צלם מצלמי חועבותיהם וטמי סדרפים ויזבחו ויקרבו לפניו קרבנותו ויישלווהו חכמיהם במלכם :

*S. Augusti. 15
de ciuit. Dei.*

Viri verò Aegyptij cum vidissent Regem eorum nullibi comparere, abierunt ad simulachrum Serapidis, et obtulerunt sacrificia & victimas, interrogantes de Rege eorum Neßanebo &c. Cùm verò Neßanebus, quemadmodum suprà ostendimus, Synchonus fuerit Dario & Artaxerxi, quēs posterior multò Ptolomæus Lagus; verisimile est, sub eo Serapide non primum in Aegyptum translatum; sed multò ante ibi cultum fuisse; alij porro, Statuam Serapidis, è Seleucia vrbe Syriæ, non ex Ponto asportatain volunt; alij non Alexandriæ, sed Memphi collocatam arbitrantur. Nymphodorus, Apim Taurum mortuum in Soro, quod latine arcam dicimus, positum, Serapim primò, ac deinde Serapim appellatum fuisse contendit, quæ respondent etymo Aegyptiaco, nam vt in Supplemento ostendimus, Σωρός. Σωρός cistam, ἀπ bouem significat, vt ex Thesauro Linguæ Aegyptiacæ patet. Santos Augustinus verò, His, inquit, temporibus Rex Archiuorum Apis nauibus transvectus in Aegyptum cùm ibi mortuus fuisset, factus est Apis, omnium maximus Aegyptiorum Deus. Ex quo patet Apidem & Serapide passim, sicut hic, ita apud alios etiam Authores confundi; cur autem Apis post mortem Serapis sit appellatus, Varro docet. Quia arca, inquit, in qua positus erat, Græcè seu Aegyptiace dicitur Σωρός, vnde Σωρός, quasi Arca Apis, deinde una literam mutata Σιωρός dictus est; ille autem Bos, quem penè attonitâ veneratione, Aegyptus in eius honorem alebat, non Serapis, sed Apis vocabatur, quoniam eum sine arca viuum venerabatur. Suidas verò prosequens historiam, ait, Serapide, Theophilo Episcopo Alexandrino Theodosij magni tempore sublatum, aliquos Iouem seu Osirim, alias Nilum dixisse, iuxta illud Martiani Capellæ in philologia sua:

Te Serapin Nilus, Memphis miratur Osirim;

*Serapim non
nulli Josephū
volunt esse.*

Nilum autem dictum, eò quod modium haberet in capite, & στάχυα, id est, cubitum seu mensuram aquæ; quo quidam habitu in varijs hinc inde Musæis Romanis conspicitur. Abeneplius Suidæ, & R. Abenezræ, alijsque consentiens dicit, Iosephum ob Aegyptum à fame liberatam, seu ob somnij de septem vaccis interpretationem, à posteris Apim dictum; verba eius Arabicè sic sonant:

وَقَارُونَ

وقال يوسف للملك اقمني على كنوز الارض واكون حفيظ اعين واقامة الملك على كل خزائن الارض ودوسف صار الملك في مصر واسمه افيش

*Et dixit Ioseph Pharaoni, constituis me super thesaurum terræ, quoniam fidelis ego custos ero, & constituit eum Rex super omnia repositoria terræ, & factus est Ioseph quasi Rex totius Ægypti, & vocauerunt eum Apis. Verum alij dicunt, teste Suida, Apim hominem fuisse beatum, & Regem in Memphi ciuitate Ægypti, qui facta fame, Ægyptijs, ex proprijs facultatibus nutrimenta præbuerit; eò verò defuncto templum constituerunt, in quo Bos nutriebatur, symbolum gerens agriculturæ, & quasdam habens coloris notas; est autem in lingua Ægyptiaca Apis nihil aliud nisi Bos. Quæ omnia ab Hebræis & Christianis interpretibus Iosepho adaptantur, quem & ad condendum trumentum prodigiosas illas pyramidum moles in hunc finem exstruxisse Genebrardus vult. Giraldus & Martianus arbitrantur, nomen Serapis hilaritatem, & latitiam significare Ægyptiacâ linguâ, & proinde hilaria festa Ægyptios appellare Σέραφις, eò quod communi urbium plausu & tripudio peragerentur; sed & Εβραιοὶ quidam Serapis, שֵׁרָפִים Seraphim deducere conantur; dicunt enim simulachrum Serapidis suis se ad similitudinem Seraphinorum, quos in templo posuisse Salomonem legimus, constructum; sed hoc nos ipsorum coniecturis relinquimus. Theraphim quoque idola Laban Serapides fuisse suse demonstrabitur in Pantheo Hebræorum cap. de Theraphim. Nobis quoque non displicet Varronis, Plutarchi, Luciani, aliorumque opinio, quæ Serapidem ab arca bouuinam speciem referente, in quam Osridem agriculturæ inuentorem seu Apim, (quod nomen Ægyptiacâ linguâ bouem significare diximus) post mortem conieatum, & ab Hilde diuinis primum honoribus cultum, sic appellatum existimat; est enim hæc & historiæ, & traditionibus Ægyptiorum congruentior. Cœterum quâ ratione Apis, Serapis, Epaphus, Busiris, Osiris, inter se concilientur, quouè tempore prima bouini cultus fundamenta iacta sint, diximus in Syntagmate primo, capite de Regibus Ægyptijs, Dynastia pastorum. Restat iam, vt de imagine Serapidis aliquid etiam dicamus. Macrobius in Saturnalibus: *Calathum, inquit, eius capiti affingunt, & simulachrum signum tricipitis animantis adiungunt; quod exprimit medio, eodemque maximo capite Leonis effigiem. In dextra parte caput canis oritur mansuetâ facie, pars vero lœua ceruicis, rapacis lupi capite finitur, easque formas animalium Draco connectit, volumine suo capite redeunte ad Dei dexteram, quâ compescitur monstrum.* Qui solem hinc interpretantur, ex capite Leonis, tempus præsens indicari volunt: quod eius conditio inter præteritum futurumque actu præsentivalida sit feruensque? præteritum ex lupi capite coniiciunt, quod animal sit oppidò obliuiosum, obliuio autem de præterito est; futurum ex adbländientis canis effigie, quod est indicium spei, quæ nobis semper adbländitur; spes vero semper de futuro est. Quid vero serpens sibi velit, Cyrillus manifestat: *Temporis, inquit, signum serpentem pingunt, eò quod in longitudinem porrigitur, & multis complicatur spiris, quæ sunt multæ dierum annorumque series, taciteq[ue] proserpit; nullo edito strepitu, iuxta illud Maronis:**

Apis quis?

Σέραφ
Ægyptiacè
gaudere signi-
ficat.Quid Ther-
aphim Laban?Serapis idem
est ac Arca
Bous.Figura Sera-
pidis.

Atque

*Atque in se sua per vestigia labitur annus.
Et alterius non incelebris.
Labitur occulte, fallitq; volubilis etas.*

S E R A P I D I S M A C R O B I A N A D E S C R I P T I O.

Type Serapi-
dis hic physi-
cè expositus,
ad alios sen-
sus anagogi-
cos, ethicos,
mysticos, pa-
ri analogia ap-
plicari potest.

Explicatio symbolorum Serapidis.

- A Calathus, fœcunditas Nili.
- B Nuditas iuuenilis, reflo-
resentiam post exun-
dationem Nili notat.
- C Mensura incremento-
rum Nili.
- D Temporis Author Sera-
pis.
- E Tempus præteritum.
- F Præsens per canem ad-
blandientem.
- G Futurum per lupum.
obliuiosum.
- H Temporum successio.
- M Solis motus per humi-
dum.

Verum ea quoque causa esse potest suppressæ caudæ, quod tempus aut à præterito, aut à præsenti, aut à futuro consideretur; quæ omnia incerta nobis sunt; præteritum siquidem intueri minimè, neque mente quidem concipere possumus; futurum longè minùs, quod nondum sit, & finis eius prius incognitus; præsens verò cum sit instabile, velocissimeque transcurrat, vix percipi potest. Sed hoc potius Græcorum, quam Ægyptiorum figmentum est; vndè nos hac descriptione derelicti, quæ propriè eius imago fuerit, scrutemur. Serapim spiritum seu harmoniam Mundi interpretantes Ægyptij, simulachrum eius ex omnibus Mundi rebus constituebant. Erat autem simulachrum tam grande, ut vtrinque Alexandrini templi latera contingeret, de quo sic Beroaldus in Apuleium.

Apud Alexandriam templum fuit Serapidis opere fornacatio constructum, et mira arte visendum: in quo simulachrum Dei ita erat vastum, ut dextrâ unum parietem, alterum leuâ perstringeret: quod ex omnibus metallorum lignorumque generibus compositum ferebatur. Erat etiam dolo et arte composita fenestella, ab ortu Solis ita aptata, ut radius solaris per eam directus, os et labra Serapidis illuminaret, ita ut inspectante populo, oculo salutatus a Sole videretur. Meminit huius Serapæi templi Ammianus quoque. His, inquit, accedunt altis suffulta vestigia tempora, inter quæ eminet Serapæum, quod licet minuatur exilitate verborum, atque tamen columnarijs, amplissimis, et spirantibus signorum fragmentis, reliqua operum magnitudine, ita est ornatum, ut post Capitolium, quo se venerabilis Roma in æternum attollit, nihil orbis terrarum ambitiosius cernat. Cuius autem ab Ægyptijs perpetuâ constitutione seruatum sit, ut nunquam Saturni tempora, aut Serapidis intra oppida admitterent, causa erat: ut veluti perwigiles, & excubitores Deos extra pomærium, & in suburbis sedes habere sinerent, tanquam illorum numine & fauore validis septi præsidij forent; proque aris sociisque, ac Deorum templis, & solo in quo nati essent, excubarent, illorumque ministerio & opera ab hostili incursu & clandestinis insidijs se tutos adnotarent.

Statua Serapidis mira arte facta.

Ammianus
Marcellinus
l. 6.

Cur Saturni
& Serapidis
tempora extra
urbem.

De Apide.

Bouem verò, quem Apim Ægyptij appellant, sic Plinius describit: *Bos, inquit, ab Ægyptijs Numinis vice cultus Apis vocatur, ac candicanti macula in dextro latere, ac cornibus Luna et dñe, sine crescentis insignibus, nondum sub lingua habet, quem Cantharum appellant. Hunc Bouem certis vitæ annis transactis (ultra quos nefas est eum vivere) mersum in Sacerdotum fonte encant; interim luctu alium, quem substituant, questuri, donec inueniant, deratis capitibus lugent, inuentus deducitur a Sacerdotibus Memphis; sunt delubra ei gemina, quæ vocant thalamos, anguria populorum; alterum intrasse lætum est; in altero ominosum portendit: Responsa priuatis dat, è manibus consulentium cibum capiendo; Germanici Cæsaris manum auersatus est, non ita multò post extincti. Cetera secretas cum se proripit in cœtus, summoto strepitū lictorum, grecq; puerorum comitatur, carmen in eius honorem decantantium; intelligere videtur, et adorari velle; hi greges repente lymphati futura præciniunt. Femina bos ei semel in anno*

Plinius.
Apis descrip-
tio.

Germanici
Cæsaris ma-
num auersa-
tus Apis.

anno ostenditur, suis & ipsa insignibus; quanquam alijs semperq; eodem die & inueniri eam, extinguique tradant; Memphis est locus à Nilo, quem à figura vocant phialam, omnibus ibi annis auream pateram argenteamque mergentes, diebus quos habent natales Apis, septem nimirum; mirumq; est, neminem per eos à Crocodilis attingi: ostauo post horam diei sextam, redire belluæ feritatem. Hæc ferè Plinij verbis recensuimus.

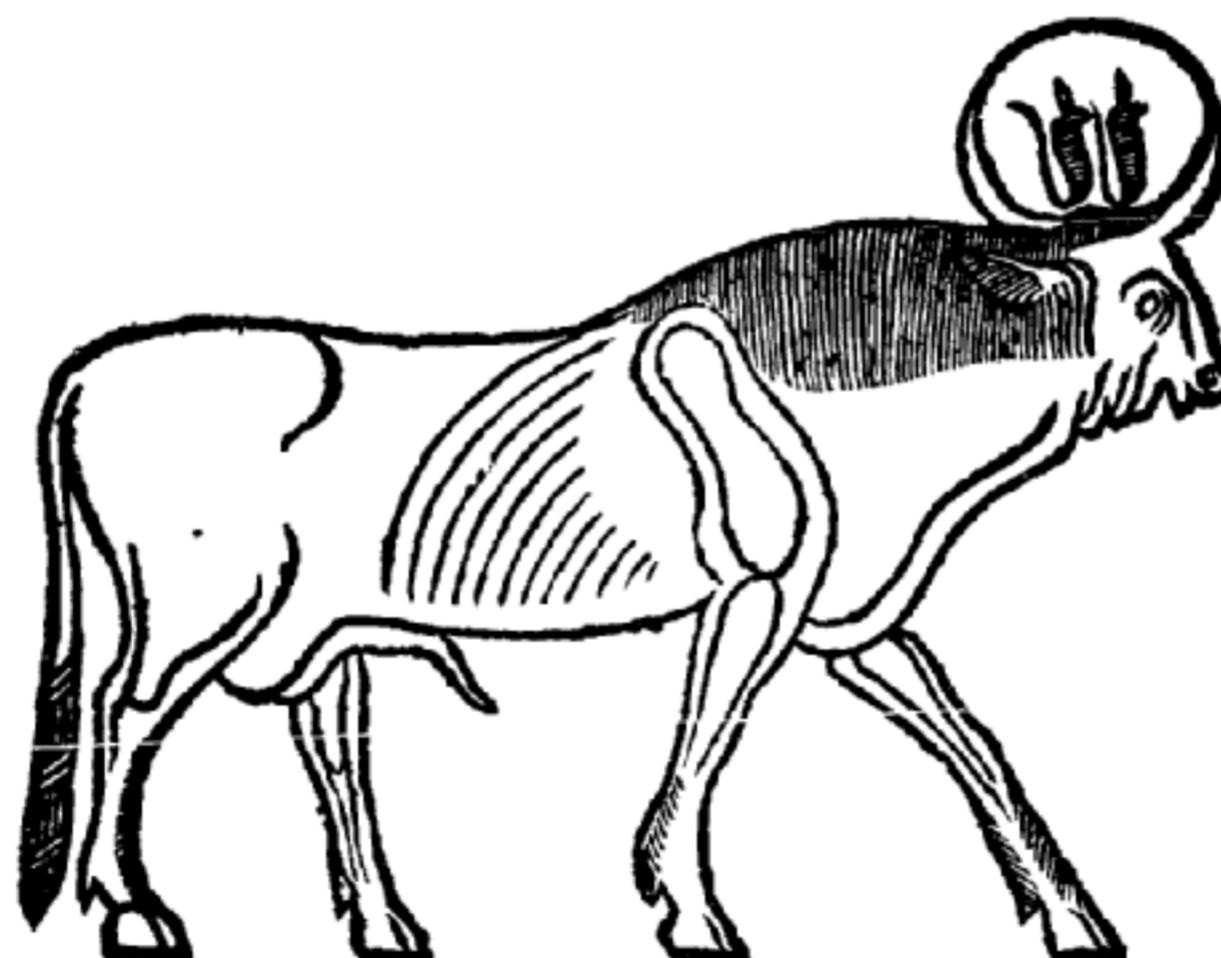
Cerimonie
in Apidis in-
quisitione.

Cur Apis sub
specie Bouis
colatur.

Alia descri-
ptio Apidis.

Diodorus Siculus: Ægyptios mortuo Apis, magnificeq; sepulto, querere per Sacerdotes ad id muneris destinatos alium vitulum similem priori: quo inuenito populus lucrum finit; Sacerdotes, quibus ea imminet cura, primam in ciuitatem Nili vitulum perducant, in qua eum 40. diebus nutriunt, deinde in nauim contèlam, habitaculum aureum habentem, introducentes, & in Memphis, ut Deum ducentes in Vulcani fano collocant. His diebus, inquit, solæ mulieres Taurum vident, reliquo tempore eius faciem videre prohibentur; causam verò bonis tanto studio culti dant eam, quod anima Osiridis in eum transmigrarit primò, deinceps ad posteros transfuga. Alij verò Osiride à Typhone interfecto, Apim ferrunt eius membra collecta in bouem ligneum corio bouis albo circumiectum coniecisse, idèoque ciuitatem Busiridem, vti in præcedenti Syntagmate meminimus, appellatam. Porro Apis, Herodoto teste, ab Ægyptijs, à Græcis Epaphus appellatus, ab Aeliano dicitur magnus & pollens, ab antiquis ex vacca, quæ fulgure afflata concepisset, procreatus. Habet verò Apis hæc signa. Toto corpore est niger, in fronte habens candorem figuræ quadratæ, in tergo effigiem aquilæ, cantharum in palato, duplices in cauda pilos, ita Herodotus in tertio; sed Aegyptij, teste Aeliano, hiscè non assentiuntur: nam 29. notas huic boui sacro aptas, & consentaneas, tot nimirūm, quot dies mensis Lunaris periodicus dies, attribuunt, eumque sic passim exprimunt, vt ex Bembina tabula patet.

F I G V R A A P I D I S E T A B V L A B E M B I N A.

Ex Herodoto, Plinio,
Diodoro.

Cornua Lunæ.
In palato cantharus.
Figura T. in fronte.
Quadratum cando-
rem in pectore.
Lunæ splendor &
motus.
Figura aquilæ in dorso.

Varie.

Variegatus Apis, varia facies

Lunæ.

Periaptæ seu fascinum.

Symbolum cœli.

- - - - Pubes
*Barbara Memphitem plangere docta
 bouem, Tibull.
 Et comes in pompa corniger Apis erat.*

Ouid.

- - aut quo se gurgite Nili
*Mergat adoratus trepidis pastoribus
 Apis. Statius.*

Pomponius Mela Apidem populorum omnium, & potissimum Aegyptiorum Numen ait, *Bouem esse nigrum certis maculis insignem, diuinitus & cœlesti igne conceptum, canda linguaque dissimilem, alijs raro illum nasci, nec coitu pecudis, sed fulgure conceptum: denique quo nascitur, genti maximum festum esse.* Epiphanius recitat, Cambyses & Ochum Persarum Reges, ob vel percutsum, vel interficuum sacrum Bouem temeritatis pœnas dedisse: quô Apidem vulnerârat, propriô gladio Iæsus calamitosa morte interiit, alter non absimili fine decedens; uterque, Herodoto teste, vltionis diuinæ ob irreuerentiam erga Deus commissam, exemplum extitit.

*Non coitu
 sed fulmine
 concipitur.*

Porro notandum, duos fuisse Boues Aegyptijs facros, unus Memphis, de quo iam diximus; alter Heliopolitanus Mnevis nomine, qui septo quodam nutriebatur, cuius Ammianus Marcellinus meminit. *Inter animalia ab antiquis consecrata, Mnevis (seu Μεγαθικως Neumis) ε& Apis reponuntur. Mnevis quidem Soli, Apis vero Luna dedicatus.* Cui Aelianus subscribit dicens, *Et Veneri Vranie vaccam sacram custoditam in Praefectura Hermopolitana.* Qualia vero Mnevis Solaris, Apis Lunaris in Astronomicis mysteria indicârint, in Obelisco Pamphilio dictum est. Vnum hic præterire non possum aduersione dignum, nempe hunc Bouis cultum, seu ut melius dicam, hanc μοχαλάθρα detestabilem, ita animis hominum fuisse insitam, ut electus etiam à Deo populus huiusmodi bruti cultus contagione infectus, eis aras exstruere, ac libamina offerre non sit verecundatus. Nam vt rectè Pererius: *Viderat superstitiosa gens Hebræa, Aegyptiorum in Bouis cultu solennitates, dum in Aegypto commorans, ijs adhuc commiseretur, vidit ε& causam tanti cultus, nimiriū bonorum terrenorum inde redundantiam; quare dum duriora in deserto subirent; eos sibi subito Deos, qui in opere remediari possent, quales ipsi cum Aegyptijs Apides existimabant, asciuere.* Sed de hoc posteà in Ιωακανία Hebræorum. Emanauit stupidi Dei huius cultus non ad Israëlitatas solùm, sed & in viciniores paulatim regiones diffusus, totum Orientem peruersit: testantur id satis Persarum, Assyriorum, Gymnosophistarum,

*Duo boues
 Aegyptijs
 facros.*

*Vnde vici
 cultus in de-
 serco.*

Ridicula cœ-
rīmonia In-
dorum.

aliarumque gentium, nescio quid bouinum affectantia Numinis, quæ ita cœcos mortalium animos oppleuere, ut maior adhuc Orientis pars etiam post salutis & veritatis æternæ aduentum, hoc improbo cultu corrupta videatur. Nam & in Regno Mogorum, Bengala, Sumatra, Maldiuis, alijs que maris tractibus, huiusmodi Apides passim adhuc erectos videas; eoque deuenerunt superstitionis, vt deceſſurus quispiam ex hac vita, bonam sortem non se sortiturum existimet, qui caudam vaccæ non stringendo, deceſſerit. Quæ omnia tradit Ioan. Maracci Societ. nostræ Indiarum procurator *ad Cœn.*, in relatione de rebus Indicis; sed de his satis superque; nunc ad alia.

C A P V T V I.

De Ammone seu Ioue Aegyptio.

Plin. l. 11.

Etymon no-
minis Amun.

Amun no-
men quid?

Diuersitatem nominum Deorum ab euentis diuersis exortam, sicuti alia omnia Deorum nomina, sic etiam Apis, & Hammon satis superque ostendunt; qui quidem nihil aliud sunt re ipsa, quam Osiris seu Chamus, qui diuinitatem affectans, incantationibus & præstigijs in varias se se animalium formas, potissimum autem in Bouis & Arietis transformando, vti in præcedentibus probauimus; ab Aegyptijs rei nouitate attonitis Apis seu Bos, à Lybibus vero Hammon à nomine Chami, à quo non multum discrepat, appellatus est; sic sentiunt post Berosum, Genebrardus, Pererius, & Cornelius commentarijs in Genesin. Græci verò Hammonis nomen ab arena, quod Græcè ἄμμος dicitur, deriuant, quod & Plinius innuit; cum de Ammoniaco ita scribit: *Ergo Aethiopia subiecta Africa, ammoniaci lachrymam stillat in arenis suis, inde etiam nomine Ammonis oraculo, iuxta quod lignitur arbor.* Cui consentit Sext. Pomp. qui ita scribit: *Hammo cognominatus, quia in arena putatur inuentus; cui cornua affiguntur arietis à genere pecoris, inter quod inuentus est.* Alij quoque ex Arabum Scilla eum dictum esse volunt à vocabulo Arabico جمل Hammel, quasi dicas, arietem. Sed quoniam certiora dicere videntur Aegyptij, quæ ipsi tradant, etiam afferamus: *Amun*, aiunt, *Iouis est nomen*; quod etiam Plutarchus notat in libro de Osiride, & Iside; & notat Iamblichus, hoc nomen Amun in Aegyptia lingua nil aliud significare, nisi vim quandam Numinis, arcana latentium rationum vires in lucem agentem. Cui congruit assertio Manetoni, eō nomine arcum, occultumque significari tradentis; Hecatæus verò vocem suisce, ait, Deum inuocantium; eaque vti solebant, cum præcipue incognitum arcumque vocabant, quâ ratione factum est, vt Deum illum summum rerum conditorem, vti abditum arcumque, eā voce Ammun appellarent, quod & hieroglyphicis literis, eā, quæ sequitur, ratione, exprimebant, quarum interpretatio sequitur. Vnde & primi Aegyptij eum per figuram aliquam incognitam, vmbilicum, aut nescio quid circulare, aut sphæricum affectantem, vti in libro tertio fuisse probabimus, referebant.

Amun

*Amun latentium
vires in lu-
Agathodæmon,
ꝝ caloris mundani,
verum per ascensum
tud promoto-*

*rationum arcana
cem agens
Elementi humidi
quo generationes
descensumq; perpe-
nentur.*

Diodorus Siculus Ammonem Regem Lybiæ prodidit, qui Rhream Cœli filiam duxerit vxorem, & Amalhæam adamârit, filiumque ex ea Dionysium sustulerit, & quæ apud ipsum cœtera leguntur. Hyginus vero sic fabulam narrat ex Hermippo. *Quo tempore Liber Africam oppugnauerit, deuenisse cum exercitu in eum locum, qui propter multitudinem pulueris Ammodes est appellatus: itaque cum in maximum periculum deuenisset; quod iter necessariò facere videbatur, accessit eò, vt aquæ maxima penuria esset; quo factio exercitus ad deflectionem maximam venire cogebatur; qui quid agerent dum cogitant: Aries quidam fortuitô ad milites eorum errans peruenit, quos cum vidiisset, fugâ sibi præsidium parauit. Milites autem et si puluere, & astu pressi, arietem sequi cœperunt, usque ad eum locum, qui Iouis Ammonis templo postea constituto est appellatus. Quo cum peruenissent, Arietem nusquam inuenire potuerunt; sed quod magis erat optandum, magnam aquæ copiam eo in loco nacli sunt, corporibusque recuperatis, Libero statim renunciarunt, qui gauisus, adeos fines exercitum duxit, & Iouis Ammonis templum cum Arietinis cornibus simulachro facto constituit; Arietem inter sidera figurauit, ita vt cum Sol in eius fuerit signo, omnia nascentia recrearentur, quæ Veris tempore fiunt, hac re maximè, quod illius fugâ Liber recreauit exercitum. Præterea duodecim signorum principem voluit esse, quod ille optimus exercitui fuerit duxtor. Sed & Leo, qui res Ægyptias conscripsit de Ammonis simulachro ait: *Cum Liber Ægyptum, & reliquos fines regno teneret, & omnia primus hominibus ostendisse diceretur; Ammonem quendam ex Africa venisse, & pecoris multitudinem ad Liberum adduxisse, quo facilius & eius gratia vteretur, & aliquid primus inuenisse diceretur. Itaq; pro beneficio ei Liber agrum dedisse existimatur, qui est contra Thebas Ægyptias; & qui simulachra faciunt Ammonis, cum capite cornuto instituunt, vt homines memoria teneant, eum primum pecus ostendisse. Qui autem Libero factum voluerunt assignare, quod non petierit ab Ammone, sed ultrò ad eum sit adductus, simulachra ei cornuta faciunt, & Arietem memoriæ cause inter sidera fixum dicunt.* Herodotus libro secundo ait, quod Iuppiter cum nollet ab Hercule cerni, ab eo tamen exoratus, id commentus est, vt amputato arietis capite, pelleque villosa, quam illi detraxerat, indutus, se se ita Herculi ostenderet, atque inde factum, vt Ægyptij Iouis simulachrum arietinâ facie confingerent, & ab Ægyptijs Ammonios aiunt, accepisse. Ab alijs Ammon traditur in bello*

*Hygin. in lib.
fabul. nom.
Aries.*

*Exercitus
Liberi in
Lybiam.*

Herodotus l. 2

galea vsus esse, cuius insigne fuerit arietis; vnde & fabula orta sit; sunt qui ipsum tradant, cornua in utroque tempore paruula habuisse, ac propterea Dionysium ipsius Ammonis filium eodem fuisse aspectu; cognominatus est & eadem ratione οὐρανός, hoc est, corniger; vnde Phestus Poëta Græcus.

Zās Λιβύης ἄμμων καιστερός ελαφί μάντι.

O Lybiæ vates exaudi corniger Ammon, Iuppiter.

*Lucanus.
Statius.
hercules.
Eustathius.*

Sic & Lucanus cornigerum appellavit, & Statius. Fuerunt, qui Ammonem, Arietem Frixi, & Helles putarent, ut Pherecides prodidit. Eustathius in Dionysium de situ Orbis, consimilia Herodoto scribit. Seruius Grammaticus, ideò eum arietinō capite ait confingi, quod eius essent inuoluta responsa. Hebraeus Scriptor R. Joseph Ben Gorion ei attribuit cornua bouina, & barbam caninam, facie nec iuuenem, nec senem, rectum statutum. Cùm enim Olympias vxor Philippi Macedonum desideraret videre Deum illum, cuius congressu esset genitura filium, quemadmodum ei Nectanebus prædixerat; sic cum Nectanebus describit:

ויאמר אלה נקחני בודע כי אחד מן אלות הגדולה אשר אמרתי לך כי יוחש במלכ' הוא יוחש בך וידרש לאלות אלה והוא יעוזך בכל אשר תרצי: ותאמר חמלכה מי הוא אלהים זהה ומה הארץ: ויאמר שמו אלה אמון חתק: ונקרא בשם זה כי הוא חזק ויעוז כל הנשענים עליו: ותאמר חזק עוני חמוןתו וצורתו כי יברוא: ויאמר אלה הלוות הזה הוא איש בינו כי בוקמה לא זקן ולא בחור ובמשחו קרניות כקרני חזור וזקן כלב וממנו יולד לך בן:

*Gorionides
et al.*

Hoc est: *Et dixit ad Reginam Nectanebus: scias quoniam unus de maioribus Dii, de quibus tibi dixi, amplexabitur te, et ipse queret te, et adiuuabit te in omnibus, quae desideras. Et dixit Regina; quis est iste Deus, et quae forma eius? et dixit, nomen illi Deo est Ammon fortis, et vocatur hoc nomine, quia ipse confirmat et adiuuat omnes confidentes in eum. Et dixit illa: Ostende mihi speciem, et figuram eius, qui veniet; et ille dixit ad eam: Vir est rectus statura, non senex, nec iuuenis, et in fronte eius cornua, sicut cornua bouis, et barba eius sicut barba canis, et ex illo nascetur tibi filius.*

*Ammonis
figura.*

*Alexander
magnus adit
Ammonis
oraculum.*

*Alexander
ambit vocari
Ammonis
filius.*

Ferunt, Alexandrum cùm intellexisset Perseum, & Herculem ad Ammonis oraculum ascendisse, & ipsum eò ascendere voluisse; cœterum cùm incumbente validius austro repulsus fuisset, diuque per arenas errasset, tandem duobus coruis iter commonstrantibus ad destinatum locum peruenisse; Iouisque Sacerdotem Regiblandientem, eum Ammonis filium vocasse; & ambitiosum Regem hâc compellatione ita fuisse delestatum, vt posteà non aliter, quam Ammonis filius & dici, & haberi voluerit. Quod Olympias mater admodum ægrè tulisse memoratur; cuius extat apud Gellium epistola ad filium de hoc argumento scripta, vt ne pergeret, ipsam Iunoni iuifam reddere. Cur autem Olympias ægrè ferre potuerit hanc Alexandri compellationem, facile ex superius Gorionidis citatis verbis liquebit; erat enim Alexander filius Nectanebi, qui Olympiadem sub assumpta figura Ammonis compresserat; vnde meritò sibi timebat Iunonem coniugem Hammonis Iouis, sub cuius figura falso & per dolum malignum fuerat vitiata. Sed vt eò reuertamur, vnde digressus;

sumus ; Formam Ammonis quadratæ figuræ fuisse Pausanias testatur in Arcadicis, & Arietinis cornibus insignem ; alij per Arietem integrum , alij arietinâ pelle indutum, vti in sequenti figura appetet .

*Pausanias in
Arcadicis.*

- A Ammon arietinis cornibus.
- B Mitratus.
- C Tetragnonus Hermes.
- D Pellis.
- E Instar vni bilici pingebatur.
- F Integrō ariete referebatur
- G Pelle seu exuuijs arietis .
- H Et in statuta hominis extendentis manum ad dandum parati.

Sed audiamus Pausaniam : Εἰς δὲ ἀγαλματία μυρων τοῖς τε τεράνοις Ερμαῖς εἴκασι μόρον, πέρατα δὲ τὸν κεφαλῆν ἔχον κειτε. Et paulò post ; Εἰς δὲ Ἀπόλλων τοῦ λαμπροῦ στὸν Ερμᾶς στὸν τετραγώνην τέχνην. εἰσὶ δὲ ταῦτα βαντὶ ὄλιγον Θεοί, παρέχοντες τοιχῆμα τετραγώνον. Est autem ante domum eius situm Ammonis simulachrum, quod eadem quæ Hermæ quadrati figura, Arietis cornua capite præfert; est et Apollinis simulachrum eodem quo quadrati Hermæ opificio elaboratum, pauxillum descendantibus Dij se se ostendunt è quadratis lapidibus, Ergatæ, id est, operarij cognomento. Minerna inter eos Ergane et Agrieus (quasi compitalitium dicas) Apollo. Alij porro donant eum præter cornua arietina, veste adhuc lanitia, vti Martianus Capella : Ammon, inquit, apparuit cum arietinis cornibus et vestimento lanitio, ac sittientibus fontis vndam exhibuit. Sidonius quoque cimitram tribuit, vt in Hendecasyllabo ad Felicem :

*Pausanias in
Arcadicis.*

*Non hic Cyniphius canetur Ammon,
Mitratum caput eleuans arenis.*

Alij eius simulachrum suis manibus repandis & ingentis staturæ, & infinitibus orarum, aut in vijs publicis collocatum, cuiusmodi statuas passim Hermas vocant; Meminit huicmodi idolorum Geographiæ Arabicæ Author verbis sequentibus:

Geographia Arabicæ p. I.
slim. I.

أن هنا ألقليم الأول ممدوة من جهة المغرب من المسمى ببحر الظلمات وهو البحر الذي لا يعلم في حلقه وفيه هناك جزيرتان قسميان بالحالات ومن هنا للجزيرتين برأ بطليموس داخل الطول والعرض وهما جزيرتان فيهما قد ذكر في كل واحدة منها صنم مبني بالحجارة وطول كل صنم منها مائة دراع وفوق كل صنم منها صورة من نحاس بشير بينها إلى خلف وهذه الأصنام فيما يذكر من قادس الذي يقع في الأذن لس ولا يعلم أ何处 شيئاً من المغمور خلفه

Statua pro
digiosa.

Verba Æthio
picas.

Hoc est ad verbum: *Incipit hoc clima primum ex parte Occidentali, à mari Occidentali, quod appellatur mare obscurum seu tenebrosum, & illud est mare, de quo non scitur quid post ipsum, & sunt in eo insule bonitatis (intellige fortunatas) & ab his insulis incipit Ptolomeus longitudinem ciuitatum; memorant autem in hisce insulis idola quædam esse ex lapide fabricata, & longitudo vniuersus ex ijs centum cubitorum est, & supra unumquodque horum figura, seu aliud simulachrum ex ære, manibus repandis, seu retro tortis; Dicunt autem huiusmodi idola sex esse; vni ex ijs in manu vas quoddam babens oras acuminatas, & nemo scit quicquam de habitationibus, quæ sunt post dictas insulas. haec tenus Arabs. Certè huiusmodi Ammonis statuas non Lybicam tantum, sed & totam Africam, & insulas Oceani ei circumfusi peruersisse, historia Indica abundè testatur, in qua non infreenter huiusmodi simulachrorum mentio fit; quod & Æthiops quidem de similibus à me consultus affirmat, dum sic Æthiopicè scribit, verba latinis literis exhibeo, cum characteres Æthiopici defuerint.* Asma salacha amneia chama asabe lacha vchutat imlachta achzia, baEtiupia taamzu be asma abahinhe tadamaru masla achzab vamgobraru tamaharu vagabra imlachta vasagadu bagolfa. vaamalchatihomu baamsala lahamu, vacharugata, vachalabata, varaa fu bazu-non baEtiupia baBarnagash baraas anbas, vacharugata samahomu, Amun. vaalaba lach asma Salumun vaZaba, vatafazumu baalimlachta, Amun, varachusata medor Etiopia bamogbihomu.

Hoc est: *Quoniam à me petisti tibi dicere aliquid de Dijs Æthiopum. Noveris quòd Patres nostri (sic enim legitur in nostris Annalibus) cum gentilibus & paganis passim commiscerentur, incepérunt discere opera eorum; & fecerunt sibi Deos priuatos, & adorauerunt eos, sculpturam manu hominis perfectam. Erant autem idola eorum ad similitudinem animalium, vituli, arietis, canis, aliorumque. Et ego adhuc multa in Æthiopia in Barnagash huiusmodi vidi; erant autem magna ex parte referentia caput Leonis & Arietis; nomen eorum, Amuna; & dicitur a predecessoribus nostris, quod Salomon & Saba quoque in ijs prævaricati sunt; & prodierunt ab antiquis Magis Ægypti. Huic consentiunt Pigafettæ, Hondij, Mercatoris, aliorumque omnium propè, qui Æthiopiam*

hoc

hoc seculo descripsere, relationes, qui & circa partes Cyrenaicas plurima adhuc monumenta antiquorum Deorum videri tradunt; ad quæ veluti ad oracula in necessitatibus refugerent, responsa accepturi de futuris rerum euentibus Aethiopes. Quæ appriūnè concordant cum ijs, quæ hucusque de Ammonis simulachro diximus: Fuit enim illud oraculum vnum è maximis, antiquissimis, & famosissimis, quæ vñquam fuerunt; cuius originem tradens Herodotus: *Hæc, inquit, Thebis è Sacerdotibus audiui; Antistites Dodonæorum aiunt, geminas Thebis Aegyptijs columbas migras aduoluissent, vtramque nigram, vnam quidem in Lybiā, alteram ad ipsos; quæ fago insidens, humana voce elocuta sit, eo loci Iouis oraculum condi debere, & se interpretatos esse, quod ipsi annuciaretur id esse diuinitus, & ob id se ita fecisse. Eam verò, quæ ad Lybios abijset columbam, iussisse illos, ut Ammonis oraculum, condenserent, quod & ipsum Iouis est. Locus verò huius celebris Ammonis à Strabone describitur. Fuit quoque, inquit, ultra Cyrenem in extimo sinu apud Garamantes, Iouis Ammonis angustissimum & antiquissimum oraculum in vastis solitudinibus & campis torridis, siccitate sterili ac nudo solo; ad quod Sole exurente, æstu fragrantissimo per immensas arenarum moles, vastamq; planitiem calore & siti infestam, vix iter cuiquam tolerabile fuit; siquidem ventus eas sicut flatus nunc luc, nunc illuc agitare, & campos veluti maria infestare solet; nubes enim pulueres vebit & fœdā tempestate vexat; post quæ, nemus frequenti sylua, oleaq; & proceris arboribus, fontibusq; passim manantibus amoenum, in medijs arenis, & situ arido, haud plū quadraginta stadiorum, oraculi septa cludebat, ultra verò latè deserta Regio, vestigio humano inaccessa; circà verò Ammonij passim loca incolunt. Ipse verò Ammon hircinō capite & pelle amictus, multis cœrimonijs colebatur. Hunc Sacerdotes, cùm responsa petunt; auratō nanigio vectare, & patrium carmen cantare, eoq; propitiato, potentibus responsa dare solebant; quæ non verbis, sed nutu, signisq; subobscuris ab Ammone edebantur. Quod quidem ad tantæ maiestatis fastigium, ut illuc post Cambysem, Alexandrum Macedonem per ingentes æstus penetrasse, miraculo fuerit. Multa mihi hic dicenda forent de sacrificijs, & mysteriosis Actionibus, cœrimonijsque, queis Ammonem illum suum Arietinum colebant; sed quia illa omnia alijs locis referuauimus; ad alia tractanda stylum conuertamus.*

C A P V T VII.

*De Canopis, Horo, Harpocrate, Mithra, alijsque
Aegyptiorum Numinibus.*

C A N O P V S.

CAnopus iuxta Plutarchum, Gubernator seu Temonarius fuit Osiris natus, quam Græci Argos vocant. Imperatorem, inquit, nominant Osirin, & Gubernatorem Canopum, cum quo stella idem nomen habeat; & nauim, quæ Argo dicitur Græcis, inter sidera relatam, in honorem natus Osiridis, non procul ab Orione & cane ferri. Est autem Canopus stella primæ magnitudinis

Ammonis
idola adhuc
in Aethiopia
videntur.

Dux Colum-
bae conditi-
ces oraculo-
rum.

Strabo L. 17.
Celebre Fa-
num Ammo-
nis in deserto
Lybie.

Descriptio
oraculi Am-
monis.

Plin. l. 6. c. 32. tudinis, omnium fixarum maxima & fulgidissima, teste Plinio, vbi vocat **Canopum** astrum ingens & clarum. Europæis autem est incognitum ob vicinitatem, quam habet ad polum antarticum. In insula Rhodo in Meridiano constitutum, horizontem radere videtur; verba Plinij sunt: *Nec Canopum cernit Italia. Canopus quartam ferè partem signi viii, supra terram eminere Alexandriæ intuentibus videtur. Eadem à Rhodo terram quodammodo ipsam stringere.* Alij volunt Canopum fuisse Menelai cuiusdam supremi Græcorum Archistrategi Nauclerum; hunc cùm ab expugnatione Troiana, vnâ cum Helena in patrios Lares remearet; casu in vnum de Nili brachijs ventorū impetu coniectum incidisse; exscensione verò in paruum quandam ei vicinam insulam, serpentibus, alijsque venenosis bestijs refertam factâ; Canopus nescio, quò casu ab Hemorrhoidे virulento serpente morsus, breui post ibidem extinctus est. Menelaus itaque cùm eum summò amore prosequeretur, acerbèque casum viri calamitosum ferret, sepulchro eodem in loco magnificentissimè exstructo, summis eum honoribus affecit. Ciuitatem quoque eius nomine insignitam, iuxta ostium Nili, quod eius nomine **Canopicum** posteà appellatum fuit, ædificauit: quam posteà Alexander Magnus ita ampliauit, ut vnam quasi urbem, cum vicina Pellæa constituere videretur. De quo Virgilius:

Virgilius.

*Nam qua Pellei gens fortunata Canopi
Accolit effuso stagnantem flumine Nilum.*

Strab. l. 17.

Strabo quoq; inter alia, peculiarē huius facit mentionem, verba eius sunt. *Ab Alexandria terrestri itinere 120. stadijs distat Canopus, sic dicta, à Canopo Menelai ductore ibidem morsu serpentis extincto.* Cornelius Tacitus, Germanici Cæsaris euntis in Aegyptum ad antiquitates perlungandas, recensens iter, hæc dicit inter cœtera: *Nilo subuehebatur orsus ab oppido Canopo; condidere id Spartani, ob sepultum ibi Rectorem Nauiis Canopum; quâ tempestate Menelaus Græciam repetens, diuersus ad mare, terramq; Lybiam delatus.* Hunc itaque Canopum, siue is Osiridis, siue Menelai Nauclerus extiterit, certè maximam superstitione genti fabularum, & commentorum materiam præbuisse, apparet ex attonita illa veneratione, & sedulo stolidoque, quo cum nullo non tempore prosecuti sunt, cultu; qui eò excreuit, ut post Osiridem, Serapidem, & Isidem, Nauclerus Canopus, etiam inter maxima Aegyptiorum Numina fuerit relatus. Colebatur autem potissimum in ea urbe, quam in eius honorem extruxerat Menelaus, & à nomine eius Canopus dicebatur; in qua templum quoque magnificum ei dedicatum conspiciebatur. Erat quoque, teste Clemente, hoc in loco Scholatotius Aegypti celeberrima, fons & origo omnis Theologiæ Aegyptiacæ; docebantur hic literæ sacræ, quas *ἱερογλυφικὰς* vocant; Sacerdotes initiabantur; mysteria sacra nullo loco accuratiū tradebantur, ac proindè ab omni hominum genere, maximè à Græcis frequentabatur. Idola verò Canopi, quæ colebant Aegyptij, erant forma nunc Hydriæ, turbinata superficie in basin euntis, nunc pueri reticulatâ veste inuoluti; nunc Hermæ for-

*Canopus
Europæis in-
uisum fidus.**Canopus
Nauclerus
Menelai.**Canopus mor-
tu serpentis
obit.**Cornel. Tacit.
rus in Germ.
Cæsar.**Schola Cano-
pica celebris.**Clemens
Alexandr. l. 6.
Aromat.**Idola Cano-
pica & eoru
figura.*

ma, omnibus tamen in hoc conuenientibus, ut in turbinatam superficiem desinerent. Originem vero cultus horum idolorum Canopicorum Suidas, & Ruffinus recitant, ijsdem penè verbis, quæ sunt: *Ferunt aliquando Chaldaeos ignem, quem ipsi Numinis loco adorabant, circumferentes, cum omnium provinciarum Diis habuisse conflictum; quo scilicet, qui vicisset, hic esse Deus ab omnibus crederetur.* Reliquarum provinciarum Dij aeris, & auri, argentiq; aut ligni, vel lapidis, vel ex quacunque materia constabant, quæ per ignem procul dubio corrumpéretur; ex quo siebat, ut ignis locis omnibus principatum teneret. (Quæ omnia pulchrè exhibentur in gemma quadam, vt sequitur, ex Museo Ste-

Suidas verb.
Canop.
Ruffin. l. 11.
Eccl. his.

Chaldæi:

Tò πῦρ πάντων τῷ Θεῷ
Ninthus.

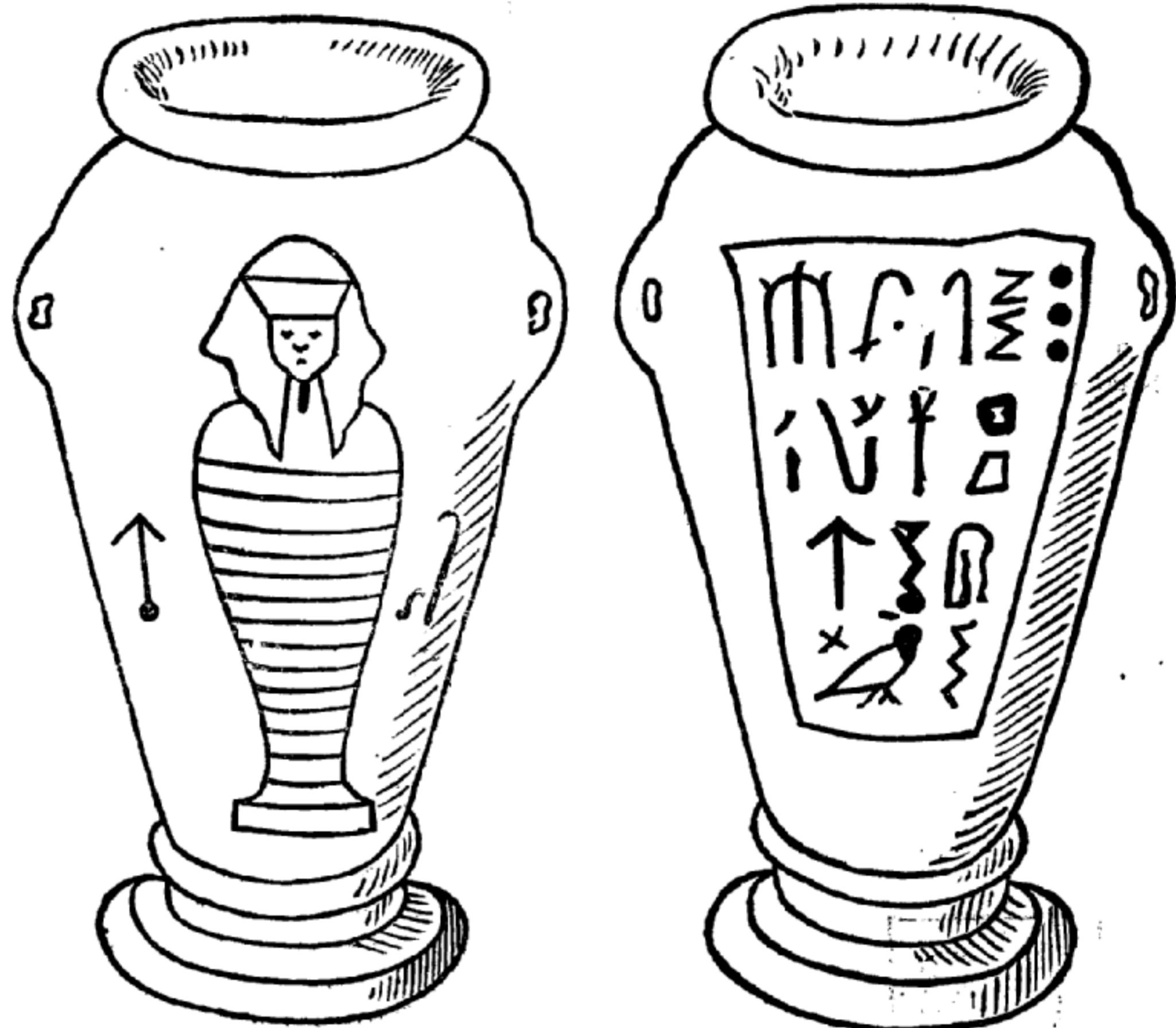
Ægyptij:

Tò ὕδωρ πάντων τῷ Θεῷ
Ninthus.

phanonij olim extracta.) *Hec cùm audisset Canopi Sacerdos, callidum quidam excogitauit. Hydriæ fieri solent in Ægypti partibus fictiles vndique crebris & minutis foraminibus patule, quibus aqua turbida defudans defœcatur, ac peruria redditur. Harum ille unam cerâ foraminibus obturatis, defuper etiam varijs coloribus pictam & aquis plenam, ut Deum statuit, & amputatu ex simulacro veteri caput, quod Menelai esse dicebatur, defuper positum diligenter adaptauit. Adiungit post hæc Chaldæi, itur in conflictum, circa Hydriam ignis extinguitur; Sacerdotis fraude, Canopus Chaldaeorum Deorum victor ostenditur; vnde ipsum Canopi simulachrum, pedibus per exiguis, ac vix comparantibus; attracio collo, & quasi sigillato, ventre tumido in modum hydriæ cum dorso æqualiter terete formatur. Cui fidem faciunt antiquissimæ Statuæ in Romanis Gazophylacijs adhuc superstites, quarum figuræ & mysteria fusè suo loco enucleabuntur; Sequens vero Statua constans marmore albo ex Cimeliarchio Domini Gerardi Reinst, Senatoris & Scabini Amstelædamensis, ab eruditissimo Berthodo Nihusiomhi transmissa, sub alia forma exhibetur.*

Origo cultus
Canopici.

Per appositorum itaque hoc loco vas, nil aliud intelligetur, nisi verna
Canopica seu Niliaca, quam mysticam quandam informam, formæ Numi-
nis Canopici conuenientem, ad mysteria, quibus dictum humidæ substanciæ
præsidem signabant, insinuandæ, data opera adaptant, ut tum ipsa
Canopi figura eidem inserta, tum hieroglyphicorum inscriptio quam to-
mo III. interpretati sumus, fatis, superque docet.

Et tametsi paulò ante recitatam historiam Goropius **Becanus** tanquam fabulosam, nulloque veritatis fundamento nixam sine illa causa rideat. Ego tamen quantum ex obseruatione variorum colligere licuit, hanc historiam **Canopicis mysterijs** maximè congruam inueni, quicquid dicat Goropius, cùm vel ipsa vasorum forma, ac ratio illa colendi, eam quasi tacitè asserere videantur. Cùm enim eō honore Aegyptij, Nili aquas prosecuti sint, qualē decere videbatur Deum tanta beneficia præstantem; certè verisimile est, vnumquemque Aegyptiorum in domo sua saltem vasculum aliquod habuisse, quo exceptas sacri Nili aquas veneraretur; ea- que vascula suisse tam usitata, vt ex hac occasione in sacrorum symbolo-

Nilus ut Deus
colitur in
vasculis.

rum numerum etiam fuerint relata; nam tria vascula Nili symbolum suis se supra diximus. Habitatis itaque vas, nihil facilius fuit, quam accedente dolo, & astutia Sacerdotum Canopicorum, aqueum illum Deastrū suum eā, quā citauimus callidā inuentione super alios Deos extollere, & victorem facere omnium; imò Abenephius Arabs luculenter docet, idola Canopica, quæ in multas mammas protuberantia efformabant, mysticis rationibus idè sic disposuisse, ut intro receptis aquis per vbera refusis, eum insinuant, qui veluti vberibus quibusdam omnia nutriret; verba eius Arabicè sic sonant:

وَهُمُ الْعِزَمُ أَسْمَهُ كَمْوَفِيسُ أَوْ كَنْتَوفُ وَكَانُ الصَّنْمُ دَمْثُلُ الْأَذْدَا وَدَعْنُ أَنْ مَهْلُوا دَالْمَا^{وَقَرْلُ مِنْ النَّهْرِ وَرَعِ الدِّينِ يَهُ وَكَانُ عَلَامَةُ التَّسْكُنَةِ الظَّبَابُ}

Et habent ipsi idolum quoddam Canupis nomine, & est in modum vas tu- midum, & quando aquis plenum fuerit, aqua per vbera, quæ in eo effinxerunt, re- funditur, & indicatur eo fluxu, processus naturæ omnia nutrientis. Fuisse autem Canopus olim multis vberibus effictos, testatur nummus antiquus ex Gazo phylacio Francisci Menedrij, in quo Canopus apparet, mammis turgi- dus, & reticulato indutus tegumento, cuius imagi- ncm præoculis habeto.

Certè Isis ista multimammea, quam in præceden- tibus explicauimus, quæq; in pluribus locis Romæ vi- situr, nihil aliud referre videtur, nisi Canopum ali- quem similiter μασοφία, seu mammatum; cum ei to- tius Canopi descriptio faciliter accommodari possit. Nam vt Canopus in turbinatam superficiem desinit, vberibus tumet, varijs picturis hieroglyphicis forni- secus exornatur. Ita Isis habitu suo proximè accedit ad Canopica mysteria; In nullo denique differunt, nisi quod hic, Græcorum fue- rit figmentum; alter Canopus, inquam, Aegyptiorum; per hanc, ma- gnam illam omnium matrem; per illum, magnum illum omnia nutrien- tem Oceanum, quem & Nilum dicunt, indigitantes. Est enim Canopus idem apud Aegyptios Numen, quod apud Græcos Neptunus, seu Tethys. primum afferit Abenephius Arabs hiscē verbis:

وَسَهْدَوْهُ مَثَلُ اللَّهِ الَّذِي مَلَكُوكَهُ عَلَى الْهَهَارِ وَكَانُوا يَصْمُودُونَ بِالنَّهَرِ

Canoni mul-
timammes.

Canopus
mammatus.

Canopus
quod Nep-
tunus.

Et adorabant eum (subintellige Canopum) veluti Numen, quod præsi- det mari, fluminibus, & toti humida naturæ, vocauerunt eum nomine fluminis, Nilam. Hoc ita se habere monstrant plurima humoris symbola, vti sunt, cymbia, situlæ, pixides, hydriæ, aliaque vasa in hieroglyphicis passim oc- currentia; quæ alteri quam Osiridi, in quantum Nilus est, nequaquam affixa sunt. Existimabant enim Aegyptij omnium corporearum rerum essentias in humore consistere, in qua opinione Thales quoque Milesius fuisse legitur; qui aquam primum rerum principium esse putauit, atque ex ea omnia Mundi elementa, ipsumq; Mundum, ac ea, quæ in eo gignun- tur, existere; vt proinde mirum non sit, eos Nilum, vti vitæ venam, &

omnis boni scaturiginem, tantō honore prosecutos fuisse. Vocauerunt autem idola huiusmodi Canopos ab Osiridis Temonario, qui cùm alter quasi Neptunus mari dominaretur, & in humidis insuper vitam ageret; facile post mortem cum Osiride, cuius minister erat, confusus, à gente superstitiosa diuinos honores meruit.

HARPOCRATES.

Duplicis ge-
neris Canopi.

Gorop. l. 8.
Hieroglyph.

Sunt autem duplices generis Canopi, quorum illi, qui figuram eius, quem suprà litera B signauimus, referunt, teste Goropio, in Scholis Ægyptiorum ponebantur, vñà cum Harpocrate; per hunc insinuantes, studiosos literarum silentij obseruantes esse debere; per illum symbolice totum id, quod homo ab infantia vsque ad extremam senectutem debeat facere, indicabant; verba Goropij Becani sunt: *Hic Canopus haud aliter in scholis Ægyptiorum pingebatur, quam Harpocrates; & ut hic Deus paulatim ex hominum ignorantiae euasit, ita & Canopus in errorum materiam tractus, varias vulgo præbuit fabulas.* Hinc ego arbitror, Laurentium Pignorium virum ceteroquin omni antiquitatis genere eximiè versatū, huius tamen generis Canopos, cum Harpocrate seu Oro Isidis filijs, confundendi occasionem accepisse, non alia de causa, quam similitudine idolorum deceptum. Ceterū Canopos ab Harpocratis statuis maxime diuersos esse, ex sequentibus patebit. Pingebantur enim varijs modis Harpocratis statuae, non secūs ac Canopi; ita tamen, vt Harpocrates omnes, à Canopis in eo distinguerentur, quod hi crassioribus ventribus tumidi, in turbinatam dein superficiem desinerent, vti ex imaginibus eorum suprà relatis liquet; illi vero instar imberbis pueri, & nudii, aut super lotū residentis, vt hic; semper digito prementis labra, aut etiā infantis fascijs inuoluti, vti ex appositis hic imaginibus appareat, efformarentur. Verū Canopicarum imaginum typum, vide III. Tomo, iuxta omnem diuersitatem exhibitum.

Fuit autem Harpocrates Deus silentij apud Ægyptios in summa veneratioñe: ita vt nūquam ab Osiride, & Iside abesset; pingebatur dupli ratione; prīmo imberbis puer, nudus, qui dextræ indice digito os signabat, digito silentia suadens. Sinistra vero deorsum extensa fustinebat Cornucopiæ, sursum ad aures pertingens, frugibüs refertum, inter quas eminebat Nux pinea; Dei vero caput mitra redimiri videbatur, quæ aliquantum in altum erecta definebat in duas quasi volucres, vti in figura sequenti videbis.

Altera ratio pingendi non differebat à ratione depingendi Canopos, puer nimis, reticulata veste indutus, vel potius inuolitus fascijs quibusdam cum lituo, gnomone & baculo vpupæ capite insignito, vt in figu-

ra appetet. Fuit verò Harpocrates filius Osiris, & Isidis, quem Plutarchus scribit post mortem Osiridis ex Iside genitum vnà cum Helitomeno, imbecilleaque natum membris inferioribus; alibi tamen idem Author negat puerum fuisse imperfectum, neque aliquod leguminum existimandum; sed Deum iuuenilis adhuc, imperfectæ, atq; inarticulatæ orationis præsidem & moderatorem; ex quo digito ori admoto ipsum effingebant, vt potè silentij & taciturnitatis symbolum; huic quoque mense Mesori, id est, Augusto, legumina offerentes, ita canere solebant Ægyptij.

Plutarchus,
lib. de Osiride
& Iside.

Γλῶσσα τυχή, Γλῶσσα δάμων.

Hoc est: *Lingua fortuna, lingua dæmon.*

Natum autem Harpocratem circa Solstitium hybernum, afferit Plutarchus, lentijs & frugum primitijs cultum. Sed & Perseā arborem ei dedicatain, quod eius arboris frondes, linguæ, fructus autem cordi sit simillimus. Sacra porrò, quæ huic Deo puero in ciuitate Buto fieri solebant, sanè maximè ridicula, S. Epiphanius narrat; nam Sacerdotes illum nutrire simulabant instar nutricum; in omnibus verò templis, vbi colebatur Isis, & Serapis, vti suprà diximus, simulachrum erat digito labris impresso, quod multi interpretantur, tacendum esse; illos itidem mortales fuisse. Figmentum hoc porrò totum Ægyptiacum fuit, quod digito labris impresso, silentium significaret de Dīs immortalibus habendum, in quos ne licentiosi loquendo simus, à Platone etiam monemur legibus. Alias Harpocratis sigillum in annulis gestari solitum à veteribus ea de causa tradit Plinius, vt silentium de agendis rebus indicarent. Angeronæ autem effigies obligato, obsignatoque ore fuit apud Romanos; vt silentio prætereundum innuerent, in cuius tutela Numinis vrbs Roma esset, quodque proprium illi nomen: ob eam nimirūm superstitionem, ne tutelares Dīj sacris quibusdam auocarentur deuouerenturque. Hinc Valerium Soranum neci traditum constat, quod arcānum hoc propalare ausus esset. Eaque de causa Plinius de Roma loquens ait: *Cuius nomen alteri dicere, arcānis cœremoniarum nefas habetur.* Vide, quæ de hiscè alibi vberiùs tractauimus.

Atq; ex hoc capite Harpocrates quoque Ægyptiorum in omnibus passim templis, adytis, sacrarijs, alijsque locis ponebatur; silentium indicens.

Quiq; premit vocem, digitoq; silentia suadens.

Cur tutelaris
Roma no-
men propala-
re nefas fue-
rit.

Ovid. Met.

Silentia, inquam, eorum sacrorum, quæ tunc peragebantur, varijsque cœremonijs, adiuratione dæmonum quoque adhibita, & prouocatione Geniorum, instituebantur. Verūm, inquit Martianus, *inter sacrificandum qui- dem puer stabat, ad os compresso digito salutare silentium commonebat.* Et in 7. *Martianus
Cappella
in Philest.*
At tunc oberto terrigenis musans tibi puer ille piceus, iussus monere silentium.

Vbi

Ausonius. Vbi notandum piceum illum puerum sic appellatum à coloratis Ægyptijs: ab Ausonio vocatur Sigaleon, Σιγάλεων, σιγάλεων.

At tua Sigaleon Aegyptius oculi figet.

Sed de Harpocrate, eiusque mysterijs, & quid silentium eius, quid symbola cum quibus depingitur, quid statuæ eius, & amuleta significant, alibi fusè dicetur.

H O R V S.

HOrus & Harpocrates apud Authores paſſim pro ijsdem ſumuntur, cùm vterque silentij Deus, ijsdem ſymbolis insignitus comperiatur. qui error indè exortus eſſe videtur.

Tradunt Ægyptij Deum, & Harpocratem dígito ad labia appreſſo, coalitoque in lucem editos; ſed qui intentionem Ægyptiorum benè perpenderit, facile videbit, Horum cum Harpocrate confundi nec poſſe, nec deberi, nec Horum silentij Deus eſſe; cùm vterque & imagine, & ſymbolis, & ſignificatione mýſticâ maximè differant. Imò ijs, quæ vni congruere nequaquam poſſunt, diſtinguantur; illum enim Scriptores vegetum & ſanum; hunc debilem & imperfектum membris; illum silentij ſuaforem, hunc vocis & Musicæ maximum commendatorem afferunt; quæ quantum differant, quis non videt? Addo Horum Apollinem paſſim ab Ægyptijs vocari, quod pluribus oſtendit Plutarchus in Iſi & Osiri. Vnde & eō nomine Sol etiam ab ijsdem vocatus, teſte Macrobi, & Cenſorino; à quo & Horæ dictæ diei partus, & anniternora. Videtur tamen Plutarchus Horos duos conſtituere, primum quidem antiquiorem, ob teñbras cœcum, qui Arueris dictus, natus ſecundo die, cùm neclum Mundus eſſet perfectus; ſed & Mundi ſimulachrum erat, & effigies quædam; alterum autem Horum perfectum & abſolutum; cuius ſimulachrum in vrbe Copto tradunt fuſſe; quod alterā manu Typhonis pudenda conineret. Hunc, Diodorus ait, Iſidis filium eſſe, per Titanum inſidias interfectum, inter aquas repertum, à matre ad vitam reuocatum, ac tandem immortali- tatem conſecutum eſſe. Hunc etiam Apollinem interpretatur, medendi- que atque diuinandi peritissimum; vnde & manasse videtur Hermionen- ſium ille Ὀφρυς Apollo, id eſt, Terminorum præſes, quem teſte Pausania, olim colebant.

*Macrobi.
Cenſorinus
in l. de die
nat.*

Diod. l. 1. c. 2.

Hori Sacerdotes, ſcribit Epiphanius, & Harpocratis, capite rafos, idola eorum geſtare, circumcursantes, & faciem puliculis oblitos, ea in ebullientem lebetem demittere; & ferre impudenter ſeruile, ac detestabile puerile ſignum, & coetera, quæ ridet idem D. Scriptor. Sed & alia plura de hoc Horo Apolline produntur, quæ ad occultam rerum interpretationem, & naturæ pertinere credebant; quæ alibi proferemus; hic enim ſufficiet declarare tantum, Horum Osridis & Iſidis filium allegoricè conſideratum nihil aliud eſſe, quam omne id, quod ex Sole & Luna genera- tur

Epiph. L 4. b. 2.

generatur in Mundo; quemadmodum in toto hoc opere passim dicetur; quod & imagines eius abunde testantur; quæ semper vel sub forma pueri stantis, vel lactentis, vel fascijs veluti inuoluti, indiscretis pedibus efformabantur; quas tanta in veneratione habebant, ut nulla domus, nullum compitum, nullum templum ijs vacuum reperiatur; has collo philaëtriorum loco portabant; has loco Penatum habebant, & Larium. Hunc Horum veluti intercessorem & placatorem apud Osiridem, Isidemque frequentibus votis, & sacrificijs interpellabant; hoc genios Mundi trahi arbitrabantur. Cùm itaque iniagines, seu idola Hori tantam obtine rent virtutem, mirum non est, Sacerdotes ea tamen stolidis & ridiculis ritibus, quales erant, ea Nutricum ad instar applicare pectori, & simulata latratione reficere, alijsque, quæ passim apud Authores leguntur, cœremonijs ea sibi deuouere. Idola autem iuxta eam diuersitatem, quæ hic videntur, ab Ægyptijs apparabantur.

IMAGINES HORI.

Itaque Hori imagines omnes nescio quid puerile sapiunt; infantes sunt fascijs inuolutæ, & indiscretis pedibus, quo statu Deorum simulachra apud Ægyptios singi, testatur Heliodorus; huiusmodi sunt Icunculæ fictiles A. B. E. quas passim in thorace conditorum funerum, ex Ægypto ad nos aduectorum Aromata, reperiunt: vt suspicari liceat, Herodotum de funeribus Ægyptiorum loquentem, religione aliquâ impeditum, Ori nomen consultò reticuisse. Huius farinæ quoque fuisse Theraphim idola Labani (quæ Rachélem patri furatam esse sacræ paginæ docent) è Rabbinorum traditionibus alio loco ostendetur. Inuasit & huiusmodi idolatria quoque Basilidianorum, seu Gnosticorum impiam Scholam: in qua piceo illo Sigaleone nihil penè erat sanctius; huius idola varijs symbolis & arithmanticis notis insigniebant; his adolebant, ab his responsa petebant; & sexcentas huiusmodi superstitiones exercebant, quæ quia ab Epiphanio reci-

*Heliod. l. 3.
Æthiop.*

*R. Elias Thib.
ites.
R. Eliezer.*

*Idola Basili-
dianorum seu
Gnosticorum*

recitantur, nolo illis repetendis h̄ic esse longior: hoc vnicum addam, tantam fuisse horum idolorum similitudinem, vt vix à Canopi, aut Harpo- cratis imaginibus distinguerentur; quæ & causam dedit, vt Canopos, Harpocrates, Horos et si diuersissimos, promiscuè tamen passim Autho- res suinerent pro ijsdem; quæ ideo h̄ic repetere placuit, vt si quandoque apud Authores ea confusa reperias, id idolorum similitudini ascribas.

M Y T H R A S.

Mythras seu Mytrius Persis idem est, quod Ægyptijs Osiris, seu Sol primus eorum Deus, vt ait Hesychius; quod nomen non male à Mythraim, qui primus fuit Ægyptiorum & Persarum Rex, & incantationibus diuinis honores consecutus, Zoroaster dictus est; vti suprà deduci- tur; quamuis alij à vocabulo μυθρας, quod candesfactum lapidem signifi- cat, id nomen deducant; quæ significatio tamen non multum discrepat à significationibus nominis Osiridis & Zoroastri: (quorum illud ignem vbiique ardente, hoc stellam viuentem, quæ omnia Soli optimè con- gruunt, significat.) Ex quo patet, Mithram, Osiridem, Mythraim, Zo- roastrem eundem esse; nam Mythras, vt Osthanes, & ab eo Lactantius Grammaticus, in antro colebatur, cuius simulachrū fingebar Leonis vul- tu, habitu Persico cum tiara, qui ambabus manibus, reluctantis bouis cor- nua retentabat; quō significabatur, Lunam ab eo lumen recipere, cùm incipit ab eius radijs segregari; ipsa enim indignata sequi fratrem, occur- rit illi, & lumen subtexit, obscuratque; ideoque in antro esse dicitur, quia ecclipsin patitur Sol, id est Mythras; ideo Leonis vultu, quia Sol Leo- nem signum principale habet; vel quod, vt Leo inter animalia, ita Sol in- ter sidera excellit; Luna verò, quod Tauro propius adhæreat, vaccā, si- ue, boue figurabatur; quæ omnia quam simillima sunt Ægyptiorum my- sterijs de Osiride, & Iside, imò eadem omnino Statius ostendit cùm canit in primo Thebaido:

*Sist. I. Theb.
seu te roseum Titana vocari
Gentis Achemeniæ ritu, seu præstat Osirim,
Frugiferum, seu Persæi sub rupibus antri
Indignata sequi torquentem cornua Mythram.*

Et Claudianus quoque, cùm ita canit:

*Claudianus.
- - - - - defixaq; hospite pulchro
Persides, arcanum suspirauere calorem,
Thuris odoratæ cumulis, & messe Sabæa,
Pacem conciliant aræ penetralibus ignem,
Sacratum rapuere adytis rituq; iuuencos,
Chaldaeo statuere magi: Rex ipse micantem.*

Incli-

Mythras idē
quod Mithram

Figura My-
thras.

Mythras Sol
Leonis vultu,
quid?

*Inclinat dextrâ pateram, secretaq; pellis,
Et vaga testatur volucentem sydera Mythram.*

Huc alludit quoque simulachrum in Villa Ludouisia, & Burghesia, nec non ad orientalem Palatij S. Marci plagam muro insertum, cœterisque passim locis obuium, vbi Mythras Tauri insidens prostrati dorso, pedus pugione transfodit. Sol enim Aprili mense, in signo Tauri constitutus terram tumentem aperit, eiusque genitalia semina, caloris sui augmento producit in propatulum; in opposito verò signo Scorpionis eadem, viribus amissis, in terræ penetralia denuò frigus recondit; quod Scorpius Tauri testiculos complexus demonstrat; animalia verò Serpens & Canis sanguinis guttas ex Tauri vulnere lambentes, nutrimentum terrigenis animantibus concessum indicant, vide figuram hic appositam.

- A Signum Tauri in Aprili, seu Terra.
- K Mythras, Sol.
- M Vis Solis penetrativa eliciens genitalem humorem.
- N Terrestrium animalium nutrimentum.
- OJ Vis confortativa Solis.
- R Vis genitalis abscondita.
- S Sole in Scorpione constituto, vis genitalis frigore co- primitur.
- T Sole in Scorpione existente, calor minuitur, vnde corrupcio.
- X Sole in Tauro, igneus
- Y calor inualeſcit ad
- Z generationem vegetabilium.

Mythræ quoque huius Strabo meminit, & Suidas, item Martianus ad Solem. *Memphis*, inquit, *veneratur Osirim; diffona sacra Mythram*. In Persidis montibus Zoroaster primus antrum floridum Mythræ dicasse fertur propè fontes: ex quo posteà mansit religio, ut vbiq; is coleretur, antrum, vel specus similiter eius, templi loco statueretur.

Scribit D. Hieronymus ad Athletam. *Ante paucos annos propinquius uester Gracchus nobilitatem patritiam sonans nomine, cum prefecturam gereret urbaniam, nonne specum Mythræ, & omnia portentosa simulachra subuertit?*

E c phy-

Strabo.

Zoroaster
primus My-
thræ templū
dicat.

Porphyri. phyrius quoque in Comtentario antri Nympharum ex 13. Odyss. Primum, inquit, Zoroaster apud Persas, ut narrat, qui Mythræ historiam multis voluminibus scripsisse traditur Eubulus, naturalem speluncam in proximis Persidis montibus consecravit in honorem rerum omnium Authoris parentisq. Mythræ, ut per speluncam quidem Mundum significaret fabricatum à Mythra; per alia verò quædam intus congruis interuallis disposita, elementa & plaga Mundi deliniaret. Et paulò post subiungit: Mythræ verò congruum assignare locum ad æquinoctia; quapropter gladium fert arietis, quod Martium animal est, inueniturq. Taurō Venereo, quod scilicet, ut Taurus, sic & Mythras generationis dominus sit. Hæc ibi Porphyrius philosophus. Scribit Origines Adamantius libro sexto contra Celsum de Mythriacis sacris; ipsius Celsi verba afferens in hunc modum: *Hæc quidem Persarum disciplina ostendit & Mythræ sacra, quæ apud hos sunt; & in his duplex circumactio stellarum prætenditur, fixarum, errantiumque, & per has animæ transitus; cuius in rei argumentum scala erigitur altior, in ea septenæ sunt portæ ex plumbo prima, secunda ex stanno; tertia ex aere; è ferro quarta; quinta è numismatis corio; ex argento sexta; ex auro demùnata septima constat.* Primam Saturni esse statuunt; plumbo, atri tarditatem significante; Veneris secundam, cui & Stanni cùm splendorem, tum molliciem comparant. Tertiam Iouis, ut aereis gradibus solidissimam. Mercurij quartam, operum enim omnium & negotiorum tolerantissimum, lucraque facilitantem callidum semper & eloquentem Mercurium dicunt. Martis quintam, ob inæqualem admisionem & variam. Sextam Lunæ, argenteam. Solis septimam, que aurea sit perinde atque astrorum hæc imitetur colorem & cœli. Hæc ē Cello Origines. Porro à Mythra Mythriaca sacra dicuntur apud Lampridium in vita Commodi; quæ qualia essent, cùm explicare Crinitus satagat; mihi causa fuit, ut historiam altius multò repeterem: Suidas: *Mythram*, inquit, existimant Persæ esse Solem, cui & multas consecrant hostias; neque quisquam eius sacris initiari potest, nisi per quosdam gradus conuity, quibus ostendat se & sanctum esse, nec perturbationibus affici. Quorum & Tertullianus meminit, & D. Gregorius Nazianzenus in priore in Julianum Cæsarem oratione; quo in loco, qui Græcè eius collegit historias: *Mythras*, inquit, id est, *Sol*, cui celebritates fiunt, & imprimis à Chaldaëis, cui Deo, qui volunt initiari, duodecim contumelias afficiuntur. Et per verbera, calorem, frigus, & alia huiusmodi; vnde à Theologo, inquit, hæc contumelia vocatur ἐνθυσιάστης: quod scilicet iuste eâ pœnâ afficiuntur, verba hæc sunt: *Neque Mythræ apud nos cruciatus, & iusta supplicia his, qui talibus sacris initiantur, persuidentur.* Mythræ meminit, & Procopius. Hæc igitur ipse sacra Mythriaca esse puto, quæ homicidio Commodus Cæsar, ut est apud Lampridium, polluit. Scribit Duris in 7. hist. apud Athenæum. Persarum Regibus uno tantum die permitti, ut ebrij sint; quo Mythræ Deo sacra fierent. Est & apud Dionem in histor. Tiridatæ Regem Neroni dixisse, se perinde ac Mythram eum adoraturum. Xenophon in œconomico, ita Cyrum iurantem inducit. *Iuro*, inquit, *tibi, ò Lysander per Mythram, quem nos omnium Deorum maximum habemus.* Diuus etiam Epiphanius contra Marcionem agens: *Dixit, inquit, quidam proprius ipsorum Poëta, Cretenses semper mendaces, male bestie,*

Eubulus de-
scriptis histo-
riam Mythræ

Origines l. 6.
contra Celsum

In sacris My-
thræ circum-
actio stellarū.

Scala septem
portaru n.
Singulae porte
singulis pla-
necis compa-
rancur.

Greg. Nazian.
l. de corona.
12. Contu-
melia perfe-
rendæ, ut
quisque am sa-
cris eius inti-
metur.

Duris in por-
lysi R. apud
Athenæum.
Dion.

Xenophon.

Epiphani. lib.
contra heres.
3. cent. Marc.

stie, ventres pigri: per quæ verba Epimenidem indicat, veterem philosophum, & templi Mythræ, siue Solis apud Cretenses Sacerdotem. Hæc quidem Epiphanius; quibus ex verbis colligimus, non apud Persas solum & Chaldæos; sed & alibi etiam Mythram cultum fuisse; quin & Mythræ quoque templum fuisse Alexandriæ, & sacra summô cultu exhibita; sed de Mythra hæc sufficient, qui plura de eo desiderat, consulat Obeliscum Pamphilium, vbi multa & rara, forsan haud ita pañim cognita de eo inueniet.

C A P V T VIII.

De Typhone.

CVM de Osiride, Iside, alijsque Dijs Ægyptiorum hucusque dictum sit, nonnullaque non nisi incidenter de Typhone attigerimus, scorsim de eodem hoc loco tractandum duxi. Diodorus è Titanibus Typhonem ortum esse afferit. Plutarchus cum non aliorum more, sed è latere matris, vulnere adacto profilijsse; fratremque fuisse Osiridis, & Isidis, in libro de Osiri & Isi fusè tradit. Alij eum cum Nimbrodo, ob vitæ, morumque peruersissimorum similitudinem, confundunt. Quidam Typhonem Regem Ægypti fuisse putant, hominem inhumanum, ob cuius crudelitatem vniuersa penè Ægyptus deuastata, & euerla fuerit; vocatum autem Typhonem à Draconis crudelissima natura; vel quia more Draconis Ægyptum popularetur; aut etiam, quia è sanguine Draconis & Serpentis genitus putaretur; alij Draconem insignem fuisse Typhonem commemorant, sic dictum, ob singularem veneni efficaciam, quâ omnia combureret, faceretque ut contacta arescerent. Non desunt, qui dicant Typhonem terra percussa à Iunone procreatū, metaque Iouis in Ægyptum profugisse, vbi cùm æstum ferre non posset, in lacum mersum interiisse; quam fabulam multi ad res naturæ totam detorserunt. Nam, ut Strabo tradit, vniuersum tractum à Cumis in Siciliam usque & Æthnam, & insulas Liparas & Puteolanum, Neapolitanum, Baianumque agrum, Pithecusaque insulas, quasdam profundas, & in vnum coeuntes sub se habere cavernas, quæ in Græciam quoque porrigerentur, in quibus multa vis inefset sulphurea. Idcirco cum ventis spirantibus subterraneis, terræ motus fierent frequentes in ijs locis, & flamarum, feruentiumque aquarum, profluuiā, ignisque exhalationes, & cineres cum fauillis atrocius emittebantur, fabulati sunt antiqui serpentem illum, siue Ægypti tyrannum, perpetuo supplicio damnatum, sub ijs locis iacere, qui quoties moueretur, ignem ac cineres eructaret; & ex commotione humororum, Epomæum natum; sunt, qui vim ventorum non subterraneorum quidem; sed è sublimi loco spirantium esse Typhonem crediderint, qui & orientis & occidentis plagam manibus pertingeret, capite sideribus ipsis illato. Sed audiamus Hesiodum.

*Verum ubi Titanas cœlo turbasset ab alto,
Iuppiter hinc genuit mox alma Typhæia tellus,*

*Diod. l. 1. c 2.**Plut. l. de
Osiride &
Iside
Fabulosa na-
tivitas Ty-
phonis.**Typhonis
ortus.**Typhon à
Dracone ap-
pellatus.**Strabo.
Ager Puteo-
lanus, Lipari-
tanus & Æth-
næus canales
subterraneos
habet, cum
Græcia cor-
respondentes.**Typhon ven-
tus quoquo-
do dictus.*

Figura Ty-
phonis.

*Postremum ex Erebo Veneris dulcedine captā;
 Huic palmae ad quæuis miranda negotia duro
 Robore erant, promptiꝝ pedes, centum capita olli;
 Ex humeris sœui surgebant torua Draconis
 Ora, sub hinc linguis lambentia cœca trifulcis
 Igne coruscabant, cilijs sub lumine tetrī;
 Omne caput demūm flammam spirabat, & ignem.
 Omnibus his inerant voces, variumq; sonabant.
 Horrendumq; dabant gemitum, saepè ora tonabant,
 Numinibus magnis, ut sint concurrere visa:
 Interdum ingenti Tauri mugire boatu,
 Interdum gemitum sœui dare visa Leonis.
 Interdumque canum latrantum emittere voces.
 Rursus & horrendum sonitum à radicibus imis,
 Mittebant montes umbrosi luce, sed illa,
 Denique visa potens nimium foret ista propago,
 Atque viros, superosq; Deos vicisset ab alto,
 Ni pater omnipotens hominum sator atque Deorum
 Æthere det tonitru, atque frequentiz fulmina mittat.*

Apollodorus
l. i.

In quibus nihil aliud describitur, nisi, vt ante diximus, ventorum diuersæ qualitates, & vis quædam violēta, elementorum turbatrix, vñ pau-
 lò post videbimus; immò idem indigitate videtur Apollodorus, cum Ty-
 phonis naturam eisdem penè symbolis describat, queis Hesiodus: Post de-
 bellatos enim, ait, à superis Gygantes, terram longè atrocius indignatam, Tartaro
 immisam, Typhonem duplii naturā, humanā simul atque bestiali constantem in-
 Sicilia peperisse; siquidem Typhon corporis vastitate & robore ceteros omnes, quos
 terra genuerat, antecellebat; erat et crurum tenus, immensa humanae forme ma-
 gnitudo, adeo vt omnium montium cacuminaibus altior esse videretur; cuius etiam
 caput sèpè numero astra pertingebat. Sed & eiusdem maxima altera ad Hesperum
 usque, & altera ad Orientem pertinebat. Ex his centum Draconum capita emi-
 nebant; in cruribus maximas viperarum spiras ille continebat; quarum volumi-
 na ad verticem ipsum usque protendebantur, eæq; viperæ ingentem sibilum excita-
 bant. Typhonis corpus totum erat pennis circumdata; squallentes autem è ca-
 pite crines, ex mento barba implexa, prolixâq; ventilabant; igne oculi emicabant.
 Talis itaque tantusque Typhon candentes in cœlum lapides iaculatus, cum sibilo si-
 mul atque boatu ferebatur; magna etiam ex ipsis ore ignis procella deferuebat;
 hunc vbi Dij in cœlum prospiciunt irrumptentem, acti in fugam in Egyptum
 properabant, & vbi illum in sequentem vident, in varias
 animantium formas se quisque transmutabat.

Hæc Apollodorus.

IMAGO TYPHONIS

IVXTA APOLLODORVM.

Terribilis postquam Iunonis crevit Alumnus
Anguineis pedibus, sublimi vertice cœlum
Tangebat, corpus plumæ anguesque tegebant
Innumeri, plagas orientis dextera Soli
Cum staret, plagas tangebat lœua cadentis,
His centum capita expirantia naribus ignem,
Ausâ louem contra, cœlumque insurgere contra.

Natalis Con-
cessus L. I. my-
pholog.
Interpretatio
physica Ty-
phonis.

Plutarchus,
Typhon ocn-
ne noxiom.

Interpretatio
Typhonis
physica.

Synodus de
prudentia
Typhonis in-
terpretatio
Ethica.

Tribuit itaque fabulosam antiquitas Typhoni staturam sidera tangentem; quia venti latissime vagantur; plura capita illi concesserunt, ob varias ventorum vires; barba ipsi impexa, & crines squalidi; quia ventorum vi aer conturbatur, & malignis impressionibus impletur; erat flamminu-
mus; quia ventorum vi, aer spissior saepe in flamas exardescit, vnde igneos enses, spicula ignea, & fulmina aer vomere videatur. Corpus erat pennis obtectum, ob ventorum celeritatem; circa crura frequentes viperarum spirae, propter noxiam vim ventorum, aeris tellurisque corruptricem; oculi ignei, flamasque ex ore spirabat; ob materiam ventorum, quae fit e sic-
cis calidisque exhalationibus. Fingitur in montem Caucasum confugisse, quia in praecelsis montibus venti plerumque dominantur.

Plutarchus quoque Typhonem nil aliud esse dicit, quam vim illam ventorum, quam Nili aqua exsiccatur, & sterilitas terrae inducitur. Alij Typhonem, pestiferam aeris male affecti, ob nimium calorem, naturam putarunt; quippe cum vis calida aestatis plurimum obsit humanis corporibus, eaque imbecilliora faciat, ad reliquas temporum mutationes perfe-
rendas. Mox cum, recedente Sole per signiferum, aliquantulum cessat aestus; magna imbrum atque tonitruorum copia fit; dumque per calo-
rem imbres coire non possunt, tum fulmina frequentia cadunt; quare Iuppiter fulminibus Typhonem primò in Aegyptum fugavit, & in loca calidiora ad meridiem, deinde sub Aethnam trusit. Dicitur autem, Ty-
phonem, Diis fugientibus, & in varias sece formas transformantibus, Io-
uem ad Caucasum usque Syriæ montem insecutum fulmine sauciasse; queis nil aliud insinuatur, nisi quod regiones coeli seu aeris, quae sunt veluti Diis quidam (& Numinum, vti Comes ait, habitacula) Typhoniorum vento-
rum vi varias suscipientes impressiones, variasque in formas, figurasy condensatae; à Ioue seu Sole, virtute radiorum, aere multiformi dissipato,
emundentur, atque Typhone imperfecto in pristinam serenitatis faciem reducantur.

Quidam totam hanc fabulam ad mores trahere videntur; vti integris duobus libris, quos prouidentiam intitulat, facit Synesius; inter cetera vero sic ait: Sed neque generi natura similis erat Typhon, neque omnino aliqui homini, & in summa, neque ipse erat sibi ipsi similis, sed varium quoddam ma-
lum; nunc quidem videbatur esse segnis, & telluris inutile pondus, in tantum à somno recedens, quantum ventri inseruiret, & alia ingereret dormienti instrumen-
ta, nunc vero etiam moderata negligens ex his, quae necessaria sunt naturae, ob quae exultabat inconcinnè, & negotia exhibebat tum equalibus, tum maioribus natu-
Admiratur enim robur corporis, ut perfectissimum bonum, & ipso male utebatur,
& fores effringens, & glebis impetens, & si alicui vulnus esset, aut aliud malum
perpetrasset, gaudens veluti ob testimonium virtutis. Atque sub his & simi-
libus, quae passim per duos libros fuse prosequitur, Synesius nil aliud;
quam hominem vitiosum, inconstanter, stultum, temerarium, bonorum
contemptorem, malorum studiosum describit, vt legenti ea patebit; quod
& iij faciunt, qui Typhonem dicunt hominem suis ferocem, ac strenuum,
qui Iouem de regno, collecta magnâ exulum, & inuidorum manu, conatus
sit

fit deiicere, quare ob potentiam illi tantam corpus tribuunt, quod inflam-
mavit nonnullos aduersus Iouem persuadendo. Dicunt ignem ex ore,
proflare solitum, & neruos Ioui concidisse. Hos illi furatus est Mercurius
ac Ioui reddidit, quoniam Iouis oratione postea reconciliati sunt animi il-
lorum, qui à Ioue desciuerant. Etsi multi hanc quoque ad animos ab am-
bitione reuocandos, fabulam effinxere, qui cùm significare velint, illam
pessimam omnium propè vitiorum esse; filiam Erebi, & ignem ex ore,
efflare dixerunt. Hæc aduersus Iouem insurgit, quoniam nulla est reli-
gionis, nulla humanitatis, nulla iustitiæ cura, vbi pullulat ambitiosus fu-
ror; quæ cùm multa habeat capita; multos modos, multas sollicitudines,
multas molestias eius significarunt. Hunc Typhonem, siue hanc ambi-
tionem huc illuc fugientem Iuppiter tandem opprimit, ac labefactat: quia
etsi cupiditas aliquandiu rationi, sapientiæque resistat, tamen ab illa deni-
que vincitur. Sed vt paucis multa comprehendamus, quicquid vel in
morum disciplina vitiosum, corruptum, violentum, stultum, temerarium,
& præsumptuosum; aut in naturæ consideratione noxium, violentum,
pertinax, fæuum, adustuum, & corrosuum, omne quod rerum interitum
minatur, Typhonis nomine antiqui appellant. Vnde & vim quandam
dæmoniacam eum dicebant. Fuit huiusmodi Typhon Nimbrod, Esau,
Achab, alijque, de quibus sacræ literæ; ambitionis mancipia, & totius ini-
quitatis officinæ; sunt & huiusmodi Typhones in sublunari mundo, noxiæ
impressions, violentæ ignium eruptiones, venti impetuosi, nimia sic-
citas, similiaque sexcenta elementorum portenta. Multa hinc mihi dicen-
da essent de ortu Typhonis, de conspiratione in Osiridem fratrem facta,
in diuisione corporis Osiridis à Typhone peracta; de interitu Typhonis;
item, quâ ratione hæc naturæ rerum applicuerint Ægyptij; sed quoniam
tum in sequentibus, tum alijs in locis de hiscè tractabimus, ad ea consu-
lenda Lectorem amandamus.

Moralis inter-
pretatio.Ambitionis
malum.Typhonis
proprietates.

C A P V T I X.

*De cœremonijs, ritibus Ægyptiorum, quos tum in sacrificijs,
tum alijs in solennitatibus obseruabant.*

OSiris à Typhone fratre impio, & totius, vt cum Synesio loquar, im-
probitatis officina, imperfectus, detestandorum sacrificiorum Æ-
gyptijs visitatorum exordium præbuuisse videtur; quam historiam, cùm
in præcedenti capite omiserimus, hinc è Diodoro depromptam adducere
visum est. Osiris itaque Rex Ægypti, cùm sapientissime Ægyptum ad-
ministrasset in multos annos, eam sibi apud omnes comparauit existima-
tionem, vt etiamdum viuus inter Deos, & Numinia recenseretur. Typhon
verò rabie, ac inuidiæ æstro percitus in fratre Osiridem, & odio aduersus
Ægyptios irreconciliabili arderet; quod hi quidem, & maximè populus
admiraretur Osirim, & in sermonibus, & cantilenis, & domi, & in com-
munibus factis, bona omnia ipsi vbique omnes peterent; hoc, inquam,
furore

Dissidium
Osiridis &
Typhonis.

Osiris diffe-
nsus à Typho-
ne.
Isidis cura &
prudentia.

Isidis callidi-
tas.

Origo facri-
ciorum im-
piorum.

Ritus in in-
quisitione
corporis Osiri-
dis.

Crudelitas
Sacerdotum
in seipso.

Sacra Isiacas.

furore agitatus Typhon, assertis sibi in societatem Titanibus, sceleris futuri complicibus; nihil non machinabatur, quo de medio fratrem tolleret; eo tandem fraudulenter, & dolosè interempto regnoque adepto; Typhon Osiridis corpus in 26. vel ut alij dicunt, in 14. partes dissectum, inter eos, qui sceleris participes, ac facinoris commissi consciij fuerant, singulis una corporis parte relictâ distribuit. Verum Isis vxor, & prudentissima, & mariti cum primis amans, scelere cognito, ope filij sui Ori & Anubidis, mortem viri sui vulta, Typhone, scelerisque asseclis interfectis, regnum recepit. Isis hiscè peractis de mariti corpore sollicita, cum omnibus Osiridis partibus consultò per Typhonem dispersis, nil præter pudenda reperisset, cupiens incertum esse viri sepulchrum, ab Ægyptijs autem & singulis hominibus honori haberet, ex aromatibus, & cera singulas eas partes in formam hominis viro similem composuit. Conuocatis deinde Ægypti Sacerdotibus, singulis dedit Osiridis imaginem, afferens eis solis corpus illius creditum, atque adiurans, vt nunquam apud se esse sepulchrum Osiridis ulli panderent, illam in abditis, vt Deum colerent, eique animal, quod in allent, dicarent; quod & veluti Osiridem viuum colerent, & post obitum consimili cœremonia, ritibusque obseruarent; imò ut eos maiori benevolentia sibi obstrictos promptioresque redderet; singulis certos redditus ad cultum intentum promptius exequendum assignauit; Sacerdotes Isidis allecti beneficio præstito, nil non ad honorem Osiridis, cultumque promouendum moliti sunt; nam & subito animum ad nouas idolorum fabricandorum, colendorumque rationes adiecerunt. Vnde & mox celebria illa Phalophoria, Pammelia, Dionysia, aliisque portentosi facrorum ritus & cœrimoniæ, de quibus mox dicemus, vti ex equo quodam Troiano, stolidissimaque sacrificia, ac innumeris plena impietatibus prodierunt; quæ posteà non per Ægyptum tantùm, sed per vniuersum Mundum opera dæmonum disseminata vignerunt. Ritus verò huiusmodi ab Authoribus commemorantur. Sacerdotes statutis anni diebus in occultis templi recessibus corpus Osiridis, & idolum singebant habere sepultum, sed ignoto loco hominibus, quem & eo ipso die cum summa mœstia significatione, enoribusque lamentationibus plangebant; insignum verò luctus summi, capita radebant, percutientes pectora, carnem crebro repetitis iictibus transuerberabant, veterumque plagarum cicatrices (ò cœca mortalium pectora!) summo doloris sensu renouantes, incidebant; idque in memoriam Osiridis adeò pœnitendâ morte sublati. Transactis autem post certum aliquod dierum interuallum, planctibus & lamentationibus, veluti diuinitus reperto Osiridis corpore, de luctu ad dissolutiones extremas, de planctu ad cantus, hymnosque ac gaudia tripudiaq; de repellente transiliebant; atque hic fuit ritus Ægyptiorum in inuentione corporis Osiridis obseruatus. In Isiacis verò sacris Sacerdotes die eius sacris peragendis instituto, ciuitatis plateas oberrantes vagabantur. Summis gemitibus ac eiulationibus, mortem Osiridis in memoriam reuocantes plangebant; vestiti longâ, eaque linea togâ, portabant supra caput statuam Anubis κυνοεπάλη· iterum dextra ramum de absyn-

thio

thio marino vel pinu ; in finis strum instrumentum sonorum & perstreperum, quo Aegyptij maximè diebus festis utebantur, vel ad populum in planctu continendum, vel ad Genios malignos auertendos ; figuram porrò huius instrumenti, alibi depictam contemplare ; quod tibi ex antiquatum Gazophylacio Clarissimi viri Domini Augustini Gualdi de-
prompsimus.

Porrò de hoc sistro mentionem secere Virgilius :

. *patrio vocat agmina sistro.*

Et Ouidius eleg. 8. in amor.

. *quid nunc Aegyptia profund
Sistra ?*

Et Martialis lib. 12. epig. 28.

Linigeri fugiunt calui, sistrataque turba .

Virgilius.

Sistrum Aegyptium.

Ouidius.

Martialis.

Sacerdotes autem supradicti sacrorum peragendorum die, vario habitu induiti, vagabundique variam scenam peragebant ; aliqui venatorum habitu Syluanos ; alij foemineo mundo ornati Musas ; alij denique fascibus, securibusque instructi gestuoso gressu Magistratum referebant, statuam Isidis circumportantes. Hos ingens utriusque sexus hominum sequebatur multitudine, corymbis, cornucopijs, speculis, pectinibus, lucernis, lampadibus, similibusque rebus ad solennitatem diei peragendam, instruta. Huius pompa solennitatem, non ita pridem inuenimus in columna rotunda incisam, quæ spectatur in hortis Mediceis montis Pinciani, è regione obelisci ibidem eretti, ubi in prima figura instrumentū Musicū portatur in formam Psalterij ; sequitur aliis in manu portans statuam Horū ; Et aliis hunc consequens statuam Harpoeratis & Ibis. Succedit aliis Apidis figuram, fœcundum Aegyptiorum Numen sustentaculo fixum, portans. Denique aliis sistro & seriphio instructus. Ultimus tandem orbem manibus torquens, mysterioso gestu tandem claudit agmen. Quæ omnia apud Apuleium, scite & eleganter, in sua metamorphosi describuntur. Vide quoque, quæ de mysteriosa hac Isidis pompa in Obelisco Pamphilio tradidimus fol. 433. Figuras verò in sequenti facie contemnare.

Porro detestanda hæc Aegyptiorum superstitione non fuit patrijs contenta finibus, sed serpendo paulatim, primò quidem Græciam, tempore verò Syllæ Dictatoris, Romam quoque infecit, ita ut pigeat, pudeatque referre, Romanos rerum Dominos, quibus fœdera, leges & sacra exteris nationibus dare imperium fuit, tam in hoc turpiter aberrasse, tantoque in errore, & in tetra caligine versatam fuisse victricem illam gentium, & totius dominatricem Orbis, ut stolida hæc & abominanda Isiacorum sacra suscipere non erubuerit. Valerius Maximus scribit, Senatus decreto sè pè constitutum, ut Isiacorum delubra deuastarentur ; artifices verò ob religionem, ac confuetæ reuerentiaz respectum manus non fuisse ausos admouere; nisi Paulus Aemilius Consul exemplo præiens, securi primus templi portas Isiaci aperuisset, & initium ruinæ fecisset. Quamuis Tiberius quoque Imperator ob abominandam Sacerdotum auaritiam, & summam

*Apuleius 1.11
Metam.*

*Sacra Isiaca
à Romanis
proscriptiuntur*

Tiberius tem-
pla Isiaca de-
struit.

luxuriæ infamiam, templa huiusmodi deuastari curârit, secuti sunt tamen hos, qui sacris Isiacis non modo fauerent; sed & ipsi sua præsentia, ut Sue-

Pompa Isiaca iuxta Apuleij descriptionem, ex hortis Mediceis.

P A R S P R I O R.

P A R S P O S T E R I O R.

tonius de Domitiano refert, ea honestantes, ab inferis reuocata stabili-
rent, id quod Lucanus exprobrare videtur Romanis, cum dicit:

Nos in templo tuam Romana accepimus Isem,
Semicanesque Deos, & sistra mouentia luctum.

Lucanus.

Et Tertullianus maximè Romanis videtur obijcere, summam illam
leuitatem, ac inconstantiam, in Dijs recipiendis & mutandis, cum dicit:
*Etiam circa ipsos Deos vestros, quæ decreuerant patres vestri ijdem vos obsequen-
tissimi recidistis. Liberum patrem cum mysterijs suis, quæ Consules, Senatus Au-
thoritate, non modo Urbe, sed & vniuersa Italia eliminauerunt, Serapidem & Isi-
dem & Harpocratem cum suo Cynocephalo, Capitolio suo prohibitos inferri, id est.
curia Deorum pulsos; Piso & Gabinius Consules non utique Christiani, eversis
etiam aris eorum abdicauerunt, turpium & otiosarum superstitionum vicia cohi-
bentes; his vos restitutis summam maiestatem contulisti, &c.* Refert etiam
Ælius Spartianus & Eutropius cum Lampridio, Commodum, & Antoni-
num Caracallam tanto fuisse studio hiscè sacris deditos, vt ipsimet rasi
capite cum sistris, ciuitatis vicos & compita, furibundâ quâdam animi dis-
solutione oberrantes, vilissimæ turbæ misceri non sint dignati. De Ap-
de porrò, & Serapide Aegyptiorum, eiusque sacris ridiculis, ac vanis riti-
bus in præcedentibus capitibus satis dictum est; restat, vt aliquid de Phal-
lophorijs, Pammelijs, ac Dionysijs, quamuis non nisi valdè sobriè & ieui-
nè dicamus. Præstat enim enormia illa, non sacrificia, sed scelera; non
cœremonias, sed iniuriantes, sacra, inquam, ignominiosissima, veras Dia-
boli ad animas in omne vitiorū genus præcipitandas, ad inuentiones æter-
nis tenebris damnare, quam illis recitandis castis auribus officere. Phal-
lophobia itaque ab inuentis Osiridis pudendis, cultuque diuino affectis
exorta sunt, vt paulò ante diximus. Phallus enim priapus dicitur, & ve-
retrum significat; quare, cum Herodotus ait, in sacris Dionysij fuisse
Phallos, priapos intelligimus, hoc est veretra, quæ ex collo Apidis pendent
& supra dorsum eius, quemadmodum ex figura ipsa, quam supra capite
quarto exhibuimus, appareat. Diodorus in sacris Aegyptiacis, pudendum
Osiridis phallum dixit, & in eius rei memoriam cubitales statuæ factæ, eo-
dem nomine dicebantur; quæ præcinente tibiâ circumferebantur. He-
rodotus huius ritum exponit, Melampumque ostendit Græcis id ex Agy-
pto monstrasse; Lucianus phallos, pro foribus Deæ Syriæ fuisse scribit,
quos ait Dionysio Nouercæ Junoni positos. Alij dicunt cum Stephano:
Σύλλογοι εἰσί μητρεῖς οὐχ οὐδὲ ταῦτα συντυνούσιοι. id est, ligna oblonga, quæ in summo
pudendorum figuram referrent; de quibus vide Suidam, & interpretationem
Aristophanis in Acharn. aliasque; atque hinc *φαλλολαία* celebritas & pom-
pa, quæ Dionysio agebatur, ex phallis dicta est, teste Hesychio, quæ &
φαλλολαγία, vt Theodoreetus & Phornutus aiunt, dicebatur, id est, dies, &
feriæ Priapo dicatae; vnde & phallouitrobuli nuncupati, ex vitro Priapi,
quamuis etiam ex alia materia fierent, ex ebure, auro, & si Dijs placet, è
serico & panno lineo, queis mulieres vtebantur.

Tertullianus.

Commodus
& Caracalla
studiosi sacro-
rum Iacobi

Quid phallus
Herod. l.2.

Cubitales
statuæ phallo-
rum.

Ex quibus
phalli confi-
cerentur.

Ritus autem & cœrimonias, quas in huiusmodi sacris obibant, alto
 præstaret silentio supprimere, quam hiscè abominationibus recensendis
^{Suidas.}
^{Quid phallus.} cœltas, & pudicas aures vulnerare. Ab hoc etiam ιθύφαλλοι, de quibus sic
 Suidas. *Phalli*, inquit, *sunt ficalnea veretra, figura pudendi virilis; post è rubro*
corio confecta, quibus de collo & medijs fæmoribus suspensis, festo Dionysiorum, in
honorem Bacchi saltabant. φαλλοφόροι ἀνθεβδυλοι sunt genera Musicorum; Aci-
thyphalli ebriorum laruas habebant, & manicas varias, & tunicam demissam ad
thalos. *Phallophori autem, libro arboris, aut pelle tegebant faciem, hædera &*
violis coronati. Hæc Suidas. Hinc quoque ποιηταὶ ιθύφαλλοι quibus quot-
 annis Ægyptij Priapum, veluti generationis Deum cölebant, de quibus fu-
 sius Diodorus, Lucianus, & Herodotus. Ponebatur autem Priapus in hor-
 to veluti symbolum vberatis & generationis; hinc Columella carmine
 de hortis:

. . . sed truncum fortè dolatum,
Arboris antiquæ numen venerare Ithyphalli.

Et Horatius in sermone de Priapo:

Horatius.

Priapus volu-
ernm formida-
maxima.

Athenaeus
L. 14.

Semus Delius
Autocabdali
quid?
Autocabda-
iorum habi-
tus,

Olim truncus eram ficulnus inutile lignum,
Cum faber incertus scannum faceretne Priapum,
Maluit esse Deum, Deus indè ego, furum, auiumq;
Maxima formido; nam fures dextra coercet,
Obscenog ruber porrectus ab inguine phallus,
Ast importunas volucres in vertice arundo
Terret fixa, vetisque nouis considere in hortis.

Quod hic Horatius ex ficalneo trunco dixit confectum Priapum, idem & Theocritus in epigrammate de eodem afferit: Συνίον Λεόντες αγριγλυ-
 φες ζωτες. De natuitate porrò Priapi consule Apollonium Rhodium in-
 Argonaut. Phornutum in hymno Protogoni, Stephanum, aliosque. Hoc
 vnum de Ithyphallis ex Athenæo, quod ibi non ascriperam, tantum affe-
 ram. Semus Delius, inquit, in libro de Pæanibus, quos Autocabdalos nominant,
 ij coronati hædera pedetentim ac composito incessu gradientes, verba tanquam irrorab-
 bant; eos posterius seculum, eorumq; poëmata, Lambos appellant, quos Ithyphallos
 nuncupant, personas ebriorum induunt, coronas gestant, & manicis anthino colore
 tinctis manus operiunt, tunicis vestiuntur, alba distinctis; Tarentino amictu præciun-
 guntur ad malleolos usque demisso, taciteque per vestibulum subeuntes, cum in me-
 diam orchesteram peruenient, ad theatram conuersi dicunt:

Abscedite de via; laxum Deo spaciū præbete,
Erectus Deus, malleo ductus, per medium theatrum ambulare vult.

Phallophori personam, inquit Semus apud Athenæum, facies non admouent,
 sed hæderaceum integrumentum circumponunt è serpillo, acantho superiniesto; coro-
^{Ornatæ}
^{Phallophorū.} na è densis floribus, ac hedera ornati amictique lana accedunt, statim quidam in-
 thea-

theatrum aduenientes : alij per medium Orchestram transeuntes in scenam, ordinato Rhythmis gressu dicunt :

*Hac te splendida nos Musa Bacche honoramus
Vario simplices numeros fundentes carmine,
Intentatos sanè alijs. Non enim vistatos prius
Cantus afferimus; sed illibatum exordimur hymnum.*

His recitatis accurrentes Sannionum instar, quos volunt derident, stantesq; id agunt Ridiculige-
stus.
Phallophorus autem incedit rectā, oppletus fuligine. Hæc Semus Delius apud Plutarchum.

Porrò Pammeliorum celebritas valdè fuit affinis ei, quam ante descripsimus, phalophoriorum; in qua simulachrum Osiridis propositum circumferebatur; erant in eo tres testiculi seu phalli affixi, eò quod ipse generationis principium, ut anteà diximus, esse putaretur omnium, quæ à generatione proueniunt; quin & Priapo similis Pammelis, Hesychio teste, dicebatur. Plutarchus ait simulachrum illud suisse humanâ formâ effictum cum arresto phallo & flammeum; ad generationis penetratiuam virtutem significandam. Ex phallo itaque Osiridis vel perduto, vel invento, eiusque singulari ab Iside instituto cultu, omnes reliquæ orientalium fœdissimæ superstitiones veluti è perenni quodam fonte profluxisse videntur; hinc apud Græcos Dionysia Ithyphallia. *Quibus*, inquit Arnobius, *in Liberi honorem Patris, Ithyphallos subigit Gracia, & simulachris virilium fascinorum territoria cuncta florescent.* Apud Cyprios abstrusæ illæ Veneris initiationes, quarum participes pro stipe collata phallis donabantur; hinc Satyrorum, Faunorum, Syluanorum θυσεωσις; neque aliundè effluxerunt propudiosa illa Priapi secreta, quæ traducere nefas fuit; hinc Veneris Eleusinæ arcana, & Mercurij fascinus à Cyllenii cultus, Atheniensium religione facer, hinc Neurospasta apud Lucanum, & Remedium, Præbiaque in collo pueris res turpicula, fascinus videlicet, quem infantium custodem appellat Plinius. Fuerunt autem & phallica quædam alia in honorem Dionysij ab Atheniensibus instituta; in quibus cantabant Dei, in vrbe Athenensi à morbo liberata beneficentiam, & bonorum plurimorum largitionem. Fama est enim, quod Pegasto, imagines Dionysij ex Eleutheria ciuitate Bæotiae, in Atticam regionem portante, Athenienses Deum neglexerint, neque vt mos erat, cum pompa receperint; quare Deus indignatus pudenda hominum morbo infestauit; qui erat illi grauissimus; tunc eis ab oraculo, quo pacto liberari possent pentibus, responsum datum est, solum esse remedium malorum omnium; si cum honore & pompa Deum recepissent: quod factum est. Ex ea retum priuatim, tum publicè lignea virilia thyrsis alligantes, per eam solemnitatem gestabant; sed hæc siue fabula sit, siue historia, certè originem suam ex sacris literis traxisse videtur; in quibus Philonthæi ob arcæ detentionem vlcere pessimo in secretioribus partibus percussi, phylacterij loco vñ dicuntur aureis anis; sed de his & similibus hucusque traditis, cum multa

Simulachrum
Osiridis.

Inde origo
Phalopho-
riorum

Arnab. l. 5.
aduers. gent.

Plin. L. 28. c. 4

Cultus Phal-
lici origo.

E sacris lite-
ris multa han-
serunt Gen-
tiles.

multa toto hoc opere passim simus dicturi; plura hic dicere superuacaneum esse ratus sum; quare ad particularia sacrificiorum paulatim descendamus.

C A P V T X.

De Sacrificijs diuersis Dijs attributis, eorumque proprietatibus.

VT autem pateat, Elementorum, rerumque naturalium virtutes, & vires dæmonum eorum, qui in ijs inhabitarent, qui Dij à multitudine imperitorum sunt existimati, his nominibus vocatas fuisse à sapientibus; non erit abs re, si sacrificiorum Dijs singulis attributorum rationes breuiter explicaro; quippè cùm multa sacrorum genera fuerint ab antiquis, pro singulorum Deorum natura, instituta, & victimæ variae, & variæ suffimentorum ratio, & non idem habitus sacrificantium; neque enim omnibus molæ offerebantur, neque omnibus accendebantur lucernæ, neque sacra siebant semper super sublimibus aris; neque semper per diem; diuersa denique pro singularum nationum more, pro varietate temporum, pro creditorum Deorum natura, sacrificia vbique offerebantur, quod alia cœlestibus, alia terrestribus; aquaticis alia, alia Dijs inferis conueniebant: quorum alia priuatim, alia siebant publicè. Primum igitur omnium scire conuenit, non solùm in animalibus, aut in plantis ad vires, bonitatemque singulorum conferre ciborum vim, aërisque temperiem; sed etiam in illis dæmonibus, quibus plenum esse hoc vniuersum, quod diatuemur, tradiderunt sapientes. Qui enim in cauernis habitant, sunt magis & immites, & feri, & sylvestres, & crassiore quâdam materia quippe, quæ proprius ad corpus accedat, (vti Psellus in ijs libris, quos de dæmonibus edidit, parum cautè afferit) quam illi sint Dæmones, qui regionem ignis vel aëris inhabitant. Quod accedit (vt ait) ob habitationis naturam, ac vim siderum. Quid enim perperam, inquit, Natalis Comes, mirum est, astra in his plurimum posse, cùm & metallis, & durissimis lapidibus, & plantis dominari dicantur: aut quis nescit, alia metalla Soli, alia Lunæ, alia Veneri, Mercurio alia, alia alijs astris propter quasdam proprietates, ac similitudines, quod alijs etiam contingit corporibus, esse attributa? omnem igitur vim sacrorum, omniumque Deorum ritè expiandorum rationem, in cognoscenda dæmonum natura consistere arbitrantur. Quare cùm cœlestia corpora ignea esse crederent, in horum sacrificijs, & lumina & figuræ, & multa ad visum spectantia addiderunt, quorum aræ sublimes struebantur, super quibus accendebantur lumina, & victimæ cæsæ immolabantur. Cùm itaque sacra fierent Superis, ac Ioui præcipue, aræ in sublimibus exstruebantur, vt inquit Melanthes:

παῖς δὲ Οὐρανοῦ Διος ἀντράζει, ἐπαίσθαι, οὐ τοῖς παλαιοῖς υψηλῷ εἴτε τῷ Θεῷ οὐ διατασσόμενος. *Omnis, inquit, mons, mons Iouis appellatur, quoniam mos fuit antiquorum, ut altissimo Deo existenti in loco sublimi sacrificarent. Sic Apollonius ingenti*

Terrestres
Dij.

Dij igneana
logis rebus
colebantur.

ingenti exstructa ara, sacra imposita montibus, quoniam Iuppiter ipse volebat; quin & eosdem, ubi nullus mons, sublimem in littore aram extixisse, vnde & profluxisse videtur etymon altaris, quasi dices altam aram. Erat præterea illis, in templorū fabricis erigendis consuetudo, ut non modò sublimia & ampla exstruerentur; sed etiam, quæ orientē Solem statim exciperent (quod suprà in Serapidis templo fuisse meminimus) ut ait Plutarchus in Numa Pompilio, neque ullā re impedirentur, sed forent vndique libera, & minimè occupata, ut testatur Promachides, Heracleota, atque Dionysius Thrax his verbis:

Οὐ γὰς τὸ παλαιόν, καὶ Τὸν ἄλιτρον ὑπερκυψαντὸν εἰσθὺς ταῦτα χεῖν τάσθε, καὶ τὰ φωτεῖα τούτα εἰμιττάσθε τὸ θυεῖν αὐτοπεπταθέντα, οὐτούς καὶ τὰ θεῖα ερρέγεις.

Antiquorum enim tempora exorientem Solem statim excipere solebant, & statim ortō lumine fenestrī, ac foribus patefactis repleri, ubi sacrificia siebant. Neque illud sanè prætermittendum duxerim, quod voluerint antiqui genera quoque ædificiorum, Deorum illorum naturæ, quibus dicabantur, plurimum conuenire; nam Ioui, Marti, Herculi, non nisi Doricum genus fabricatum; Baccho, Apollini, Diana Ionicum; Corinthiacum virginī Vestae conuenire præcipue creditum est; quamuis aliquando omnibus hiscè generibus in eodem templo vterentur. Nam in delubro Mineruæ Aleæ, cuius Architectus fuit Scopas Parius apud Tegeatas, cum triplex esset columnarum ordo, primus erat Dorici operis; secundus Corinthiaci; tertius, qui iuxta templum erat, teste Vitruvio, Ionicò artificiō elaboratus erat; illud autem siebat, cum delubra essent Dijs varijs consecrata; vel cum Dijs illis essent dicata, quorum multiplex esset facultas, & ad matres, & fœminas, elementa spectarent; cuiusmodi fuere Iouis Olympij, & Iunonis Triphyliæ, vtrumque ab Oxilo artifice, teste Pausania, Dorico opere columnisque elaboratum. Maximè vero hanc templorum construendorum rationem seruabant Ægyptij, ut dictum est de templo Serapidis, aliorumque Deorum, de quibus Posidippus Græcus Σημειουμα Γεγραπτο.

*Vulcani, inquit, εφεβαι radios cœpere priores
Surgentis Solis, foribus delubra reclusis.*

De quibus Virgilius quoque eleganter non minùs quam perite:

Illi ad surgentem conuersi lumina Solem.

Erat præterea antiquorum consuetudo, ut non quis tempore promiscuè, sed singulis Dijs, temporibus naturæ eorum congruentibus sacra fierent. Hinc superis manè, oriente Sole, inferis Sole occidente latabatur; hinc Ægyptij, Plutareho teste, singulis diebus, manè, meridiè, & vesperi, ad Numina allicienda, uti solebant, odoramentis quibusdam, incensisque ex varijs aromatum speciebus compositis; cuius suffumigationis mysteria in Encyclopædia Ægyptiorum prodentur. Hinc eandem ob causam dicti quoque Ægyptij diuersis Dijs, diuersos menses attribuerunt,

*Apollon.
R. n. d. ut ar-
ganaut.
Altaris ety-
mon.
Erigendorum
temporum
ratio.*

*Promachides.
Heracleota.
Dionysius
Thrax.*

*Ædificia ad
Deorum ana-
logiam con-
debantur.*

Posidippus.

*Virgilius L. 12.
Æneid.*

*Tempus fa-
cificiorum.*

Vestes diuer-
se diuersis
Dijs.

runt, vt eo, quisque Deorum, tempore, quod conditioni naturali eiusdem maximè esset consentaneum, coleretur. Prætereà vestes quoque alijs Dijs alia, habitus ratio diuersa; nam Dijs inferis atræ vestes, vt Eumenidum & Plutonis habitus satis ostendunt; cœlestibus seu aërijs purpureæ, seu subceruleæ colore cœlis congruo, vti Menander obseruat, conueniebant; quibusdam verò albæ, vt Cereris sacrificijs iuxta illud Nasonis:

*Alba decent Cererem, vestes Cerealibus albæ
Sumite; nunc pulli velleris vſus erit.*

Ægyptios maximè in sacrificijs suis albis, pullis, & ceruleis vestimentis ex lino vsos reperio; de quibus fusè agetur in explicatione Bembinæ Tabulæ.

Ignis diuer-
sus in diuersis
sacrificijs
Deorum.

Porrò & ignis quoque rationem obseruabant in sacrificijs; aliis enim ignis erat cœlestis, alias aërius, alias denique terrenus; quorum primum cœlitus ex vnitis in concavis, politissimisque superficiebus solis radijs accendebat; alterum ex allisione duorum corporum eliciebat, quem aëreum dicebant, eò quod ex attritu aëris esset genitus. Tertij denique generis ignem accendebat ex alio igne, quem terrenum dicebant, eò quod ex impuro igne, & variâ mixtione terrenâ imbuto exarsisset.

Ligna diuer-
sa diuersis
Dijs.

Porrò igne iam procurato & disposito, non parua diligentia adhibebatur in eligendis lignis, quæ conuenirent singulis sacrorum generibus; quoniam non ex quibusvis lignis ignis accendebat, nec è quoquis ligno, vt dici solet, siebat Mercurius; sed ex lignis in legibus sacrificiorum nominatis. Sic in Serapidis sacris, omnibus lignorum generibus vsos testatur Pausanias; quod & statua eius ex omni lignorum & mineralium genere conflata abundè demonstrat. In Osiridis sacris, Lotus & Chenofyris seu hædera; in Isidis, Seriphium seu Absynthium marinum; Iuncus & Cylocyperus, quem *κύπερος* appellant, adhibebatur; de quibus vide in explicatione tabulæ Bembinæ. Ab his Græci edocti, in sacris Bacchi antiquitù nulla ligna nisi Oporobasilis, aut Phibalææ fucus, aut viticis cum folijs vitium vrebant, vt ait Hegemon. In sacris Veneris Myrtus vrebatur; at apud Sicyonios ignis non siebat nisi è lignis Iuniperi, quibus folia addebantur pæderotis, vt ait Pausanias: in Iouis sacris ilicis ligna, in Martis, fraxinorum; in Herculis albæ Populi, Æsculi aut Corni; vti scriptum est ab Ephoro, & ab Epigene in Heroina. Sunt autem huic rei argumento illa, quæ scripta sunt à Timæo Siculo, libro secundo historiarum; vbi Locrensiū virgines, sic iubente oraculo, à Troianis iugulabantur, & sterilibus agrestibusque lignis comburebantur. Est quoque illud argumento, quod summam diligentiam adhiberent in eligendis lignis ad sacrificia; quod cùm Ædituis, Auguribus, Fœcialibus, Interpretibus, Lignitores etiā vocati præterant sacrificijs, quibus id tantum curæ erat, vt legitima ligna parentur, & concinnè igni comburerentur. Nam nisi omnia seruarentur legitima in sacrificijs, publicas inde calamitates ori putabant; cuius vel illud est argumento, quo si quis in Iouis Lycei templum, aut etiam in

Statua Serapidis ex omni lignorum & mineralium genere.

*Virgil. l. 2.
Georg.*

*Pausan. in
Corinth.*

*Ephor. l. 2. de
ponerat.
Aſſe.
Epigines in
Heroina.*

aream,

aréam, minimè peractis primò lustrationibus legitimis, ingressus fuisset; intra annuni omniò moriturus erat, vt Hegesander, & Pausanias tráiderunt: meminit Theagenes libro de Dijs, & Pausanias in prioribus Elia-cis, in Lidijs Persicis, sic enim ob defectum legitimæ lustrationis duas vr̄bes Hypæpam & Hierocæfaream absorptas esse, in quibus ait, fuisse tem-
plum amplissimum cum cellis & aris, super quibus erat cinis longo diuer-
so colore à cinere communi; huc ingressus Sacerdos lingua Græcis ignotâ
aris ligna imponebat, caput tiarâ velabat, implorabat Dei ignoti cogno-
men; cùm recitasset carmen ex libro lingua planè ignota Græcis, ac per-
orasset, sponte sua è lignis, nullo igne admoto, purissima flamma omni-
bus procul absistentibus emicabat. Hæc siue fabula sit, siue historia, ori-
ginem suam sanè non aliundè traxit, nisi ex Esdra, qui templo à Cyro
vastato, demûmq; instaurato, cùm ignis sacer abesset, quo sacrificia sua per-
agerent, instantibus precibus vnâ cum reliqua Synagoga Dominum roga-
se fertur, de ignis sacri prouisione, queis orantibus ait Gorionides:

וַיְהִי בְּחַפְלָם כְּדֹבְרִים הָאֶלְهָ וְשֵׁם זְיוֹן זָקָן אֶחָד מִהְכָּנִים וַיָּזְכַּר אֶת חַמְקָוָם אֲשֶׁר
הָחַבְיא שֵׁם אֶת הָאֵשׁ הַקָּדוֹשָׁה יְרֻמִּיתָה הַנְּבִיא וַיַּצְבֵּב הַזָּקָן יְלִכְנוּ אֶחָרָיו כֹּל הַזָּקָנִים וְהַנְּחָת
חוֹא רְוָאָח תְּחִתָּה חַוָּמָת בּוֹר אֶחָד וְאַבָּן גְּדוֹלָה עַלְיוֹ וְחוֹיתָה מְשׂוֹחָה בְּטִיחָה שֶׁל טִיף
וַיַּחַצְרוּ אֶת הַטִּיחָה וַיַּגְוְלְלוּ אֶת חַאֲבָן מַעֲלָפִי חַבּוּרָיו רָאוּ בְּיָמִים כַּשְׁמָן עַב וּבְדָבָשׁ וַיֹּאמֶר
עַזְרָא אֶל הַכְּהָנִים רְדוּ אֶחָטָא לְחַבּוּר וְקַחְרוּ מְחָמִים יוֹרְדוּ אֶל חַבּוּר וַיַּשְׂאֵל מִן הַמִּים וַיָּלְכֵן
אֶל הַחַוְיכָל וַיַּזְרְקוּ חַמִּים עַל הַמְזֻבָּח וְעַל הַעֲצִים וַיֹּהֵי בְּעֵשָׂתָם כֵּן וְתַבְעֵר פָתָחָם אַש בְּלָחָב
נוֹרָא וְאַדְיר וְתַלְחֵשׁ חַלְהָב וְאַש אָוְכָלָת וְחַזְקָה מָאָד:

Orantibus autem ijs instantibus verbis apud Dominum, unus è senioribus Sacerdotibus recordatus loci, in quo à Propheta Hiæremia fuerat reconditus sacer ignis; egressus cum sacerdotibus, Ecce sub muro cisterna lapide grandi superimposito munita calce incrustata, quam cùm calce, saxoq; remoto aperuissent, apparuit mox aqua instar pinguedinis crassæ seu mellis; e mandauit Ezra sacerdotibus, vt descenderent, e aquam haurirent; quo peracto progreditur sacerdos ad altare, e cùm de aqua victimas, e ligna altari imposta aspersisset; mox ignis in ingentem flamمام exarsit.

Ex quo apparet Græcos summô studiô historias sacras ad fabulas suas trahere conatos esse. Vti de sacris in Lydijs Persicis peractis, paulò ante adductis ostendimus.

Erant aquæ præterea propriæ singulis sacrificijs magis aptæ creditæ; nam in sacris, & in nuptijs Athenis nullâ aquâ, nisi Callirhoës fontis, vti, mos fuit; in Delo aqua templi, nulla alia in re, nisi in sacris, vti solebant, ac neque fluuiorum quidem cœterorum omnium aquæ omnibus sacrificijs aptæ putabantur; siquidem Ioui Olympio aqua Alphei grata fuit, vti in Arcadicis rebus testatur Pausanias. At Amphiarai fontis sic vocati, quod esset in Oropiorum agro, Amphiarai & Apollinis templo proximus, aquâ neque ad lustrandum, neque ad lauandas manus vti, fas esse censebant. In Aegyptiorum sacris Nili lymphâ, & nullâ aliâ vtebantur, eaque præsertim quam Ibis pede turbidam reddidisset. Tanta erat antiquorum in rebus sacris ritè peragendis industria, ac diligentia, aut si mœuis superstitione.

Coronabantur autem in ipsis sacrificijs, & victimæ & altaria, & ho-

Theag. l. de.
Dijs.

Quomodo
ignis euoca-
retur.

Gorionid. s. 5.

Miraculo ac-
cenditur
ignis.

Aqua diner-
se diuersis
Dijs.

mines sacrificantes; quæ pulchrè describuntur in versibus Oraculi Delphici apud Demosthenem in oratione contra Mydam. Quoniam verò aliæ arbores Dijs alijs fuerunt consecratæ, idcircò Dijs varijs sacrificaturi Sacerdotes, varijs coronis ornabantur; vt potè in Dionysiacis myrto, vti notat Timachidas in lib. de coronis, & Aristophanes in ramis:

Timachidas.

Aristophanes.

In sacris Cereris.

Virgil. L. 4.
George.

In sacris Herculis.

In sacris Apollinis.
Apollonius Argonauta.

Victima diversæ diuersæ diuersæ Dijs.

Πολύκαρπον μὴ τεῖχασσι
αἰμφικρατισθενόντα
σέφανον μυρτῶν.

hoc
est

*Fruitiferam quidem quatiens
circa caput tuum virentem
coronam myrtorum.*

At in cerealibus quercu coronabantur, ad perpetuam accepti ab illa Dea beneficij memoriam, iuxta illud Virgilianum. In quo appositiè sanè dicta hucusque describuntur:

. neque ante
*Falcem maturis quisquam supponat aristis,
Quam Cereri torta redimitus tempora quercu,
Det motus incompositos & carmina dicat.*

In sacris Herculis Populo coronabantur, iuxta illud Virgilij ante citati: erat enim Populus roboris & fortitudinis symbolum.

Populeis adsunt euincti tempora ramis.

In sacrificio Apollinis lauro coronabantur, quemadmodum notat Apollonius Rhodius. Cùm enim Apollo Sol esset, aptè ei solarem plantam attribuebant.

Flauaque sunt viridi redimiti tempora lauro.

Ægyptiorum
sacra quibus
coronis vfa.

In sacris Ægyptiorum, hædera, scryphio, lauro, loto, persea, &c. coronatos legimus. Scribit Andreas Tenedius in nauigatione Propontidis antiquos triplici ordine coronandi usq; suis in sacris; quem locum etiam declarauit enarrator Apollonij, cum alij capiti superiùs coronas imponearent, alij ad tempora usque deprimerebant, alij ad collum usque detrahebant; verùm non solum coronabantur in sacris sacerdotes aut sacrificantes; sed etiam vase, quibus vtebantur, & victimæ, quæ fuerant immolandas, quibus coronæ circa collum apponebantur, earumque cornua inaurabantur. Erat denique non parua diligentia in eligendis victimis singularium Deorum sacrificiâ, cùm aliæ Deis bonis, ut prodeissent; aliæ malis, ne obessent, cæderentur. Nam malis nigræ, bonis albæ conueniebant; sterilibus steriles, fertilibus prægnantes; maribus mares, fœminis fœminæ; cœlestibus subtilis & cœlestis naturæ, aëreis aëreæ; aquaticis aquæ, terrestribus terrenæ naturæ victimas offerebant; vel ob quampiam similitudinem; ut Soli equus propter celeritatem &c. quæ omnia luculenter patent ex Ægyptiorum sacrâ; colebant ipsi ex omnibus Dijs maximè Osridem, Isidem, Horum Nilum, Canopum, Apidem seu Serapidem, Rhream seu Vestam; quos tamen non promiscuè colebant, sed unumquemq; certis

riti-

ritibus, & cœrimonijs vniuscuiusque naturæ consentaneis: nam Osridem & Isidem veluti cœlestes, & igneos quosdam Deos, lucernis, luminibus, lampadibus, herbis, lignis, aqua, floribus, volucribus, Solem ignemque affectantibus, figuris quoque radios Solis exprimentibus, venerabantur. Horum verò, Mercurium aëreos Deos credebant; ac proindè pennis, musicâ, similibusque rebus aërem referentibus eos ornabant; victimis quoque vti inferiùs videbimus, naturæ eorum congruis; præter ignem cantilinas etiam adhibuerunt, cùm illos harmoniâ delectari arbitrarentur. His etiam præter lumina dicta, victimarum Cæsarum nidores, cantus etiam, & odores multos, & thus adhibebant, iuxta illud Virgilij:

. . . . plenâ supplex veneratur acerrâ.

De forma & figura acerræ, vide quæ alibi vberiùs tractauimus. Ideò Medea pharmaceutria, sacrorum rituum peritissima, cùm ventis sacrificaret, teste Apollonio Rhodio, maximè odorifera, ac suavia offert sacrificia:

*Tantum effata leues, mulcentia pharmaca ventis
Æthereaque inspersæ, procul illa è montibus altis.
Deduxere feram sylvestrem, quo illa cupiuit.*

*Apollon. l. 4.
Argin.*

Pro depellenda quoque aëris contagione, nidores victimarum Apollini Homerus obtulit his verbis:

*Si vult caprarum, si vult nidoribus ille,
Obuius agnorum sieri, ac depellere pestem.*

Homerus.

Cùm enim Apollo medicam Solis vim significaret; aptam morbis pellendis materiam illi adhibebant. Et quoniam cantus & harmonia musicorum instrumentorum soni non sine quadam voluptate aërea permouent; illa de causa cantu etiam delectari illi dæmones crediti sunt, iuxta illud Homeri:

*Phæbæas iras placabant carmine Grayi
Per luces totas pulchrum Paana canentes,
Cantantes Phæbūm; huic mulcebant gaudia peclius.*

Aërij dæmones cantu delectari crediti

Sic in sacris Isiacis, tibijs, sistris, varijsque crepitaculis omnia resonabant; in sacris etiam matris Deorum musica instrumenta adhibita, Ouidius tradit:

*Ante Deum Matrem cornu tibicen adunco
Cum canit.*

*Ovid. l. 1.
de ponte.*

Illud autem efficere putabantur, vt tibijs vterentur in sacris, quo animi præsentium hominum diuerterentur à priuatis cogitationibus, ad Deorum immortalium reuerentiam, nescio enim, quid diuinum in animis nostris imprimet vis musica. Ioui quoque, cùm mens illa suprema diuina crederetur, non adhibebant nisi lumina in sacrificijs; at cùm Iuppiter

Hori inquisitio sistris perficiebatur.

pars esset summa aëris, tunc adhibebantur musica instrumenta. Hinc

Strophe &
Antistrophe.
Aristoxe. l. de
foram. sibiar.
Bito.

Hori inquisitio sistris perficiebatur & cymbalis. Hinc eandem ob causam Mercurio & Apollini instrumenta musica non attribuuntur, nisi in quantum considerantur esse vis Solis in aërem dominantis. Quapropter legimus in antiquis huiusmodi sacrificijs Strophes & Antistrophes modulos suis cantatos ad imitationem motus stellarum, ut Aristoxenus dicit libro de foraminibus tibiarum; & Bito libro, quem scripsit ad Attalum de musicis instrumentis: nam modò huc, modò illuc inter illa sacra voluebantur, atque per Strophen, motum primum huius Vniuersi; per Antistrophen, proprias singulorum planetarum motiones significabant.

Cantus quid
mysticè no-
taret?

Erant autem cantilenæ in sacris nihil aliud, quam commemorations eorum beneficiorum, quæ Dij ipsi in homines benignè contulerant: cum virium ipsorum Deorum, & clementiæ, & liberalitatis amplificatione, & cum precibus, ut benigni, ac faciles precantibus accederent, ut ait Philochorus.

Philochorus
l. de sacrifi-
cij.

Dij aquatichi
quibus dele-
tarentur.

Apollon. l. 4.

At verò, quoniam dæmones illi, qui aquis præerant, pro natura loci crassiores esse putabantur; idcirco in eorum sacris, crassiora quædam corpora, quam essent vel nidores, vel cantus offerebantur, quæ ad gustum pertinerent, corpusque haberent magis solidum. Hinc Nilus Canopus & Oceanus, varijs symbolis aquas denotantibus exprimebantur olim ab Aegyptijs; erant enim hi aquei Dæmones apud ipsos; à Græcis verò iugularum victimarum sanguis collectus, in mare è patera fundebatur cum precibus, iuxta illud Apollonij:

*Ille preces fundens, iugulauit in æquoris vnda,
Mox de puppe iacit.*

Virgilius.

Cui & illud Virgilij respondet, dum sacrificiorum rationem indigit:

*Stans procul in prora pateram tenet, extaq. falsos
Porrigit in flum, ac vina liquentia fundit.*

Nymphæ.

Nymphæ item cum aquarum Deæ esse putarentur, crassiora quædam & ipsa sacrificia requirebant, quibus mel & lac offerebatur, & mulsum. Sacrificia verò, quæ Serapidi seu Plutoni Aegyptio, Rhreæ, Proserpinæ, alijsque Dijs terrestribus, & inferis siebant, non solum tempore, sed etiam colore victimarum, & ritu plurimùm differebant: nam vt diximus, hæc sacrificia non nisi per noctem fieri consueuerunt, teste Virgilio:

Virgil. l. 6.

Tum Regi Stygio nocturnas inchoat aras.

Quod autem nigræ victimæ Dijs huiusmodi immolarentur, idem tradit Virgilius:

*huc casta Sybilla,
Nigrarum pecudum multo te sanguine fundet.*

Vti

Vti autem victimæ, quæ Superis mactabantur, cogebanturque iugulum superius vertere; ita quæ mactabantur inferis, caput ad terram depresso tenebant, vt ait Cleon in primo Argonauticorum, & Myrtilus in secundo rerum Lesbicarum his verbis:

E'ωθασιν αἱ ιερῆις Ταὶ δὲ θυμαὶ θεῶις ἐπαγγέλματα εἰ τῇ γῇ δημοτέμενοις Ταῖς κεφαλαῖς. οὐτωνδιός Ταῖς ταχθούσις Ταῖς δὲ υεργίαις αὐτῷ αιαστέφουσι τῷ ιερέιων Ταῖς ξέργυλοι σφάζονται. Confueuerunt, inquit, sacerdotes victimis, quæ mactantur inferis, humi capita incidere, sic enim subterraneis sacrificant, At cœlestibus immolantes, colla sursum conuertentes iugulant. Victimæ quoque horum Deorum in effossis foueis iugulabantur, sanguisque vino mistus effundebatur in terræ foueas ad id destinatas, vti notat Apollon. & Ouidius.

Cleon in 1.
Argin.
Myrtilus in 2.
rerum Les-
biarum.

Ouid. l. 3*i*

In Aegypto verò cum sacra fierent Serapidi seu Plutoni inferorum Argiuo, isque mens diuina putaretur, quæ in vniuersam terræ molem esset diffusa, omniaque gubernando penetraret, sicuti Oceanus per mare penetrare creditus est, eius sacra non prorsus abhorrebant à Superorum sacrificijs; ignis enim adhibebatur, oleumque pro vino, iuxta illud Virgilij:

*Tum Regi Stygio nocturnas inchoat aras,
Et solida imponit taurorum viscera flammis,
Pingue superq[ue] oleum fundens fumantibus extis.*

Platonis sa-
crificia.

Omnibus præterea Dijs beneficis albæ victimæ, & placidæ mactabantur; maleficiis verò ne nocerent, & nigræ, & ferociores putabantur conuenire (vti Typhoni asinos præcipitabant, vaccas rufas offerebant Aegyptij) hos vestibus quoque atris placare conabantur. Fuit autem causa cur inferis Dijs sacrificaretur, quod illi omnium malorum Authores esse putabantur, vt significat Sophocles in Eleætra. His sacra fieri solebant ab ijs, qui ab aliquo morbo cōualuisserent, tanquam pepercissent, quod genus κατειχος, quasi lustratio nominabatur. Verum qui ritus sacrorum singulis generibus Dæmonum conueniant, & quæ victimæ singulis fuerint dicatae, atque omnia propè, quæ seruabantur in his dictis sacris, non solum in legibus sacrificiorum fuerunt diligenter perscripta, sed etiam ex oraculi mandato ad vnguem seruare cogebantur antiqui, quorum omnium leges ita traduntur ab Apolline.

Dijs benefi-
cij albæ, ma-
leficij nigræ
victimæ ma-
mabantur.

*Hec age, qui nutu Diuorum ingressus amice es,
Huius iter vitæ, mactanda est hostia cunctis
Multæ Deis, seu qui terras, seu qui mare vastum,
Aëra; seu qui habitant latum, seu qui æthera, seu qui
Altæ tenent cœli, seu qui infima regna barathri,
Quæ quisbus obseruanda modis sint singula dicam,
Tu memori præcepta animo mea dicta teneto.
Terna quidem Diuis cœlestibus hostia, & ipsa
Candida mactanda est; terna, & terrestribus, atque
Atra eadem; gaudent porro & capiuntur apertis*

Oraculum
Apollinis.

Cœle-

*Cœlestes aris, faueas cùm Numinæ contra.
Exposcant atro imbutas inferna crux.
Nec placeat, nis̄ quæ terræ mandetur humatæ
Hostia; mel verò Nymphæ, atque liquentia vina.
Offerri lœtantur, at ignem accendier aris,
Quæ circumuolit ant terram sibi Numinæ quærunt;
Imponi q̄ atrum corpus, tūm thura simulque.
Iniçier falsas fruges & dulcia liba;
Hæc facito. Verùm quibus est data cura profundi;
His ipso semper fer sacra in littore, totum,
Porriceque in fluctus animal, cœlestibus autem
Extremas reddes partes, atque igne cremabis.*

In quibus omnia, quæ hucusque dicta sunt, veluti in anacephaleosi quadam continentur; ut in particulari tamen cognoscatur, quæ victimæ cuius Deo fuerint oblatæ, visum fuit breuiter hic eas exhibere; à Ioue principium ducturi.

Iovi Bosfacer

Iovi itaque Ægyptio Bouem consecratum Plutarchus, & Seneca satis ostendunt:

Plutarchus.
Seneca.

*Primus sceptriferis colla tonantibus
Tauro celsa ferat tergora candido.*

Nepruno &
Apollo Tau-
rus.
Virgil.

NEPTVNO & APOLLINI. Tauros oblatos Virgilius tradit:

Taurum Neptuno, Taurum tibi pulcher Apollo.

Quos Homerus, Ταύρος vocat παμφελὺας, quo loco interpretes, Tauros, inquit, ob maris violentiam; nigros verò ob aquæ calorem ex maris profundo apparentem.

Plutoni nigra
pecus.

PLVTONI. De nigra pecude sacra faciebant, eidemque pocula mixta mero & lacte libabant, vndè Tibullus.

Tibullus.

*Interea nigras pecudes promittite Diti,
Et niuei lactis pocula mista mero.*

Bacchomac-
tabatur Hir-
eus,

DIONYSIO seu BACCHO. Hircus seu Capra macabatur, quod hoc genus animalium vites maximè rodat, iuxta illud Virgilianum:

virgil.

Vite Caper morsa Bacibi macilatus ad aras.

Æsculapiò
Capra.

Plutarchus.

ÆSCULAPIO, de Capra res diuina siebat, rationem assignant, quia Capra nunquam sine febre esse dicitur, salutis verò Deus Æsculapius: Gallus quoque ei immolabatur; quemadmodum & Mercurio Anubidi & Hermanubidi, de quo sic Plutarchus: *Ad hunc, inquit, inferiora, sicut ad illum*

illum superiora pertinent, ideo illi candidum Gallum, huic croceum immolabant; sed & Pyrrhus quoque Rex cum splenè laborantibus mederetur, albo Gallo sacrum peragebat.

VULCANO, cum sacra fierent, omnia igne consumebantur, id quod proteruiam dicebant; nam nisi victima, & quocunque superesset, igni datum fuisset, sacrificium pollui putabatur.

MARTI, alias Equum, alias Canem obtulisse scribit Apollodorus; Latinos Lupum, & Picum; Lusitanos Hircum; Gallos Verrem.

HERCVLI, Bos olim sacrificabatur, sic Liuius, Ouidius, Dionysius Halicarnassaeus, alijque.

SATVRNO, apud Romanos fuluus Bos & niger immolabatur; at Cyrænos cinctos coronis tempora ex fico recenti Saturno sacra instituisse proditum est, mellitasque placentulas mutuò sibi misitasse.

IANO, sacra siebant ex libo, quod ab eo Ianual antiqui dicebant, erat enim placentæ genus; interdum thure, aut vino; forsan ob vini in- uentionem, quæ Iano siue Noëmo attribuitur.

Iane tibi primum thura, merumq; fero.

Vulcano sa-
crificium
igne consume-
batur.

Marti Equus,
Canis,Lupus,
Hircus, Gal-
lus sacer.
Herculi Bos.

Saturno niger
Bos.

Iano ex Libo
sacra siebant.

Quid.

PANI Deo Hircus coleatus sacrificabatur, qui quidem Hircus ad *Pani Hircus*. specum agebatur, in quo Pan ipse diuersari putabatur, vt docet citatus Lucianus. Pan verò Lycae in Lupercalibus canis immolabatur, vt ait Plutarchus, quoniam gregis & custos, & amicus canis; alij Capram albam dicunt; nonnulli Hircum, ex cuius corio Luperci sacerdotes flagella conficiebant; quibus vndique per urbem fœminas seriebant.

SYLVANO & FAVNO, sacra faciebant illi ex lacte; huic ex hœdo vel agno, aut vino.

PRIAPO, naturæ & hortorum Deo Asinus hostia fuit; ob veretri magnitudinem, de quo Quidius:

Sylvano sa-
cra ex Lacte,
Fauno ex hœ-
do, vel agno,
vel vino.
Priapo Asi-
nus.

Ceditur & rigido custodi ruris asellus.

Quid.

Alij tamen ei lac libumque offerebant, quemadmodum Virgilius indica- re videtur.

Virgili

*Sinum laclis & hæc tibi, liba Priape quotannis
Exspectare sat est, custos es pauperis horti.*

IVNONI, de Iuuencia sacrificium factum scribit Seneca in Medea; *Iunoni Iu- ueaca.* alij Pauonem offerebant & Anserem, alij Porcam vel Agnam, alij flores & Coronas.

CERERI, antiqui spicas dicabant, & ex eis coronas, sed & de porca Cereri Spica rem sacram fecisse testatur Xenophon; huic & frugum primitiæ offerebantur, hinc cum lampadibus tædisque succensis, mense Aprili sacerdotes albis induiti, macrata porcâ sacram peragebant.

Prima Ceres grauidæ causâ est sanguinæ porcæ.

Quid.

Pro-

Proserpinæ
sterilem victimam oblatam ob eius sterilitatem, ait Ma-
crobius, cui subscrabit Virgilius :

sterilemq; tibi Proserpina vaccam .

Erat enim Proserpina signum inferiorum partium terræ, sterilium ; cui pulchrè consonat illud Prudentij :

Prudent.

*Rapta ad Tartarei thalamum Proserpina Regis
Placatur vaccā sterili, ceruice resectā.*

Minervæ
Taurus albus.

MINERVÆ, Taurus albus offerebatur ; DIANÆ, Cerua ; LVNÆ, Tau-
rus mactabatur, quia crescendo cornua Tauri referre videretur, iuxta il-
lud Claudiiani :

Claudiian.

ae Numinæ Memphis
In vulgus proferre solet, penetralibus exit
Effigies, brevis illa quidem ; sed plurimus infra-
Liniger, impositâ suspansus ueste sacerdos
Testatur sudore Deum, Nilotica sistris
Ripa sonat ; varijsq; modos Aegyptia dicit
Tibia, submissis admugit cornibus Apis .

Hecatæ Ca-
nis,
Veneri Ce-
lumba,
Junoni Vac-
ea.
Cibellæ
Rheæ sanguis
humanus.

HECATÆ Deæ, Canis, teste Plutarcho.

VENERI Archiuæ, albæ Columbae, vel Aegyptiæ
IVNONI, Vacca immolabatur.

RHEÆ seu CIBELI Deorum matri, proprio sanguine litabant sacer-
dotes ; imò vt mundiores essent in peragendis huiusmodi sacrificijs, geni-
tale sibi quodam acuto lapide abscindebant ; & Athenis alibi cicutam bi-
bebant, vt vim libidinis extinguerent, & mulieres ex viticis folijs lectos
sibi ad illieita desideria refrænanda, sternebant.

VESTÆ & TELLVRI, Bos forda seu grauida dicabatur ; sunt qui Tel-
luri nigras victimas oblatas dicant ; de quibus Arnobius ait, Telluri scro-
pha ingens foeta immolatur.

BELLONÆ sacra non bestiarnm victimis ; sed suo ipsorum sacerdotum
cruore peragebantur ; gladijs enim districtis, quos vtraque manu tene-
bant, humeros sibi ac lacertos feriebant.

AEGYPTIJ denique LVNÆ tantum & LIBERO Suem, reliquis Dijs bo-
ues mares, vitulosque, & anseres immolabant, capram tamen & hircum
nullo modo.

ASTRIS & STELLIS Volucres dicatae fuerunt ; Isidi anser, gallus No-
cti & Laribus, nonnunquam porcus. Apud Tuſtas in Aegypto cornuta
Veneri bos ob similitudinem dicabatur.

Atque ex his omnibus appetet, eam cuique Deorum dicatam victi-
mam, quæ naturæ eius magis consentanea foret.

Vesta Bos
grauida.
Amnob.

Bellonæ Gaia
Sacerdotum
cruore per-
agebantur.

Luñæ Sus.

Stellis Volu-
gres.

C A P V T X I.

De Brutorum cultu Aegyptijs proprio.

RECTE & sapienter lapsuum, errorumque humanorum causam philosophus statuit levitatem, & humanæ mentis inconstantiam; quâ instigati homines, animum ad nouos sacrificiorum ritus, cœrimoniaeque condendas, applicuerunt, unoquoque id, quod ei proprium ingenium, Geniusque suggerebat, instituente; quæ omnia facta esse existimo, partim stultorum hominum inscitia, & ignorantum, quantum ratio & religio requirat; partim falsis insidijs fæcerunt, qui per varietatem cœrimoniârum rem in precio retinere, cum res ridiculae potius iure videri possent, quæ fierent recte intuentibus, quam ullam sanctitatē continere videbantur. Partim etiā fiebat hoc dæmonū malignorū fraude, cum esset adhuc potestas tenebrarum, qui per has ambages homines in seruitute alienâ retinere, & perpetuō falso religionis atque idololatriæ vinculo astringere nitebantur; neque ullam liberè respirandi animis illis superstitionibus oppressis concedebant facultatem, ut possent tantum fallaciârum secum paramper considerare, & aliquando cognoscere, quam absurdam, quam vanam, quam ridiculam, quam omni scelerum genere contaminatam religionem complectenterentur.

Inter cœteros autem mortalium Aegyptios potissimum hâc cœcitate laborasse, Plutarchus testatur; ac proinde mirum non est, eos in ridiculas & stolidas superstitiones prolapsos, tam inuisa Deorum monstra peperisse. Nam cum ij (vti dictum est in præcedentibus) præcipuos Deos Solēm & Lunam, seu Osiridem & Isidem, totius Vniuersi moderatores venerarentur; præter innumerâs fabulas, & anilia deliramenta eis afficta, eò passim stolidâ quâdam opinione persuasi deuenerunt; ut omne id, quod similitudinem aliquam ad Solem aut Lunam obtineret; aut quod proprietatibus polleret phœbæis, id veluti solaris animæ particulam sancte obseruarent; ex quo multiplex ille pantomorphorum Deorum cultus originem inuenit. Hinc quoque Dij isti ridiculi, quos in hunc diem seu gentilis vesciæ testes intuemur, κυνηγάλες, λεψικεφάλες, αἰλυερκέφαλες, ἴφιοιεφάλες, ορνιθοκεφάλες, ταυροκεφάλες, aliaque sexcenta huius farinæ monstra, & portenta prodierunt, in quorum cultum Sedulius egregiè inuehitur, cum canit:

Heu miseri, qui fama colunt, qui corde sinistro.

Sedulius.

Religiosa sibi sculpunt simulachra, suumq;

Fætorem fugiunt; & quæ fecere verentur.

Quis furor est; quæ tantâ animos dementiâ ludit,

Vt volucrem, turpemq; bouem, tortumq; draconem,

Semihominemq; canem supplex homo pronus adoret.

Tertullianus similiter in Senatorem ex Christiana religione ad idolorum seruitutem conuersum, inquietus, vanam hanc Religionem sic increpat:

Hh

Quis

Cœcitas Aegyptiorum in cultu Deorū.

Tertullianus.

*Quis patiatur enim te magnam credere matrem,
Posse Deam dici, rursusq; putare colendam,
Cuius cultores infamia turpis inurit.
Res miranda satis, deiectaq; culmine sacro,
Si quis ab Iſuco Consul procedat in Vrbem,
Rifus oris erit; quis te non rideat autem,
Qui fueris Consul, nunc Iſidis eſe Minister
Brutorumq; Deūm seruus.*

Dilectio Aegyptiorum
in Diis colendis.

Diodorus porrò ait, maximam suisſe Aegyptiorum in brutis colendis dissensionem. Nam Lycopolitani abstinebant à pecoribus, ne lupum, quem veluti Numen adorabant, debito pabulo priuarent; Oxyrinchitæ pisces; Cynopolitani canem Numinis loco habebant.

S. Athanasius.
Orat. contra Julianum.Cultus vituli
aurei in deserto ab Aegyptiis.Herodotus.
Cultus diuersorum animantium apud diuersas urbes Aegypti.

S. Athanasius.

Numina composita natu-

Cultus rerum
sensu vitaque parentium.

Narrat Plutarchus suo tempore crudele bellum inter Oxyrinchitas & Cynopolitas exarisse, eò quod hi Oxyrinchum pisces, quem diuinis honoribus colebant, Oxyrinchitæ, deuorassent; illi verò canem apprehensum, cui veluti Numinis litabant Cynopolitæ, vltione facta, mactassent. Meminit huius dissidij quoque S. Athanasius: *Omne, inquit, diffidium, bellumque continuum inter Aegyptios astuans, originem à diuersitate animalium, quæ adorabant, duxisse arbitror. Crocodilus enim, qui ab alijs, ut Deus colebatur, ab alijs velut summum malum, ac execrandum animal, (in quod Typhonem fratricidio commisso commutatum credebant) odio erat & abominationi. Leopolitani Leonem adorabant, quem Collimitani vti crudelē belluam ad perendum inquirebant; in diuersis enim partibus, diuersas bestias cultas ostendit Diodorus. Bos quidem in Memphi; Mnenis in Heliopoli; Hircus in Mendete, ad lacum Meridem Crocodilus, Leo in Nomo Leontopolitano. De Boue seu Apide culto suprà abundè dictum est, à quo, teste Lactantio, Israëlitarum Moscholaria in deserto profluxisse videtur. Sic enim ait: Israëlite deposita iam Aegyptiacā seruitute, iam fame sitique depulsa, in luxuriam prolapsi ad profanos Aegyptiorum ritus, animos transtulerunt. Nam Moyse in montem ascendentem, illi aureum caput Bouis, quem Apim vocant, quod eos signo præcederet, figurarunt. Herodotus ait Latopolitanos, pisces huius nominis veneratos, Hermopolitanos Cynocephalum vel Simium; Cœpas Babylonios; Thebanos Aquilam; Leontopolitanos Leonem; Mendefios Capram; Atrebytas murem & ranam, cultu diuiuo prosecutos, queis astipulatur S. Athanasius. Tantopere, inquit, quidam mente prolapsi sunt, tantisque tenebris animalium suum inuoluerunt, vt quæ nullâ ratione eſe poterant, aut unquam conspecta essent, ea excogitarint & Numinia fecerint: quippè qui bruta rationabiliaque animalia inuicem permiscentes, & in unam speciem contrahentes, pro Diis colant. Quales sunt apud Aegyptios, Canicipites, Serpenticipites, Asnicipites, & in Libya Iuppiter & Ammon veruecino capite configuratus. Hæc S. Doctor.*

Sed quod magis mirūm non irrationalia animalia tantum, sed & res etiam vita sensuque carentes, vti Nilum, terram, porrum, cœpas, allium, aliaque similia, Numinum loco stulta gentilitas tenebat; de quibus eleganter sane & festiuè ludit Iuuenalis:

Quis

*Quis nescit Volusi Bitynice qualia demens
Ægyptus portenta colat ; Crocodilon adorat.
Porrum, & cæpe nefas violare, ac frangere mortu,
O sanctas gentes ; quibus hac nascuntur in hortis
Numina.*

Iunonal.

Sedulius quoque ad maximam hominum stoliditatem, atque in bestijs co-lendis insanum zelum alludens, sic canit :

*Nonnulli venerantur olus, mollesque per hortos,
Numina sicca rigant, verique hæc arte videntur
Transplantatorum cultores esse Deorum.*

*Ægyptius
Transplan-tatores Deorū
Ægyptij.*

Stolidam quoque hanc Ægyptiorum superstitionem non minus do-gè, quam festiuè depingit Comicus argutissimus Anaxander de Rhodiano hoc enneasticho :

*Haud esse queo vobiscum commilito
Concordibus, nec moribus, nec legibus
Per maxima interalla differentias :
Bouem colis & Deis ego mæstò bouem ;
Tu maximam anguillam Deum putas, ego
Obsonium credidi suauissimum.
Carnes suillas tu caues, at gaudeo
His maxime ; canem colis, quem verbero
Edentem ubi deprehendo forte obsonium.*

*Anaxander
de Rhodiano.*

*argutiss
cultus Deo-
rum.*

Non stetit hic Ægyptiorum vanitas, cum eas res quoque, quæ sine pudore & verecundia recenseti vix possunt Numinis loco habuerint, ut testatur Lactantius his verbis: *Num peccatis nos destruimus Religiones, quam Natio Ægyptiorum ? qui turpissimas bestiarum ac peccatum figuræ colunt ? quædam etiam pudenda dictu, tanquam Deos adorant.* Testatur idem Minutius Felix in Octauio his verbis: *Ægypti cum plerique vobiscum, non magis Isidem, quam cœparum acrimonias metuunt : nec Semipiderm magis, quam strepitus per pudenda corporis expressos extimescunt.* Astipulatur huic Origines: *Taceo nunc, inquit, eos Ægyptios, qui venerantur ventris crepitus, ad quorum imitationem, si quis philosophatur, seruando ritus patrios, ridiculus philosophus erit, faciens quæ philosophum non decent.* Meminit quoque ridiculæ huius latræ S. Hieronymus his verbis: *Vt taceam de formidoloso, & horribili cæpe, & crepitu ventris inflati, quæ Pelusia religio est.* Cuius quidem olidæ religionis aliam causam non reperio, nisi vanam superstitionem & obseruantiam Ægyptijs quasi innatam. Dùm enim panico quodam Deorum metu percussi, nihil non in humanis actionibus ominosum putarent ; mirum non est, eo de-mentiæ eos deuenisse, ut indecoris huiusmodi strepitibus non nihil diuinum inesse existimârint. Accedebat frequens dæmonum illusio, qui ora-

*Res puden-
das Numini
loco habent.*

Lactantius.

*Minutius
Felix.*

Hh 2

culis,

culis, simulachrisque se insinuantes, consulentibus responsa non ex ore, sed ex ventre promebant ; de quo Isaías c. 29. conqueri videtur, dum dicit : *Et Aegypti sciscitabuntur Idola, & apud Magos, Pythones, & Gnostas.* Vbi loco (Pythones, & Gnostas) habetur וְדֹעַת אֶחָדָה Oboth vaidgonim ; Oboth autem idem significat ac vtres, ita Tob 32. *Ecce ventus meus est, sicut vinum non apertum, sicut oboth, id est, vtres noui, ita rumpetur.* Ex quo nonnulli non leui conjectura arbitrantur, Pythones ab vtribus dictos, quod Quid Python & ἥψατος. qui tali spiritu afflati essent, ore clauso ex ventre, perinde acsi ex vtre seu lagenula responsa sua depromerent : non incongruè ; indè enim à Græcis ἥψατος, quasi diceres ventriloquos, appellati sunt. Est enim fallacissimo rum immundorumq; spirituū propriū, humano generi impurissimis actionibus illudere, id est è pudendis corporis partibus responsa dare. Quod superstitione & imperitiae genti, dum nescio quid sacrum videbatur : mirum non est, & crepitus inter diuini cultus ritus ab Aegyptijs summā quādam animi stoliditate repositos fuisse. Sed præstat has fôrdes alto supprimere silentio, quam fœtore eorū abominando teneris mentibus nauseam concitando, officere. Qui plura de his & similibus, potissimum tamen de cura maxima, quam in bestijs alienis sernabant, desideret, consulat Diodorum, & Plutarchum, qui fusē eas, eorumque alienorum, colendorum, sepeliendorum, que rationem describunt.

SYNTAGMA IV.

QUOD DICITVR

PANTHEON HEBRAEORVM,

SIVE

De Dijs, varijsque Hebræorum, Syrorum, Chaldæorum,
Babyloniorum, Persarum, Samaritanorum, Arabum,
aliarumque Aegypto vicinarum gentium idolis,
lucis, aris, sacrificijs, ac cœrimonijjs.

CAPT. I.

De Idolis Hebræorum, sive de falsorum Numinum cultu, ab Aegyptijs ad Hebræos propagato.

VANDOQVIDEM in præcedentibus Capitibus de Origine, & diuersitate Deorum, de sacrificijs deniq; atq; falsorum Numinum cultu Aegyptijs visitato fusè tractatum est, operæ pretium me facturum existimauit, si hoc loco stylum ad antiqua Hebræorum idola, eorumque originem conuerterem; cum enim; teste Clemente, Hebræorum mysteria, ritus, cœrimoniæ, cœteraque sacramenta quam simillima sint Aegyptiorum mysterijs; Aegyptij quoque plurima ab Hebræis, sicuti hi ab illis mutuata, reciprocij iuris fecerint. Hinc futurum speramus, vt ex huiusmodi mysteriorum vtrique populo communium comparatione, Oedipus hic noster illuminatus, maiora indies in indagandis Aegyptiorum arcanis incrementa sit capturus.

Notandum itaque duo fuisse hominum genera, quorum studio & machinatione idololatria Aegyptiorum ad Hebræos deuenerit. Primi generis fuit reproba illa Chami progenies, de qua in præcedentibus capitibus varijs locis dictum est; vti & Israëlitæ, qui inter Aegyptios commorabantur, superstitione eorum doctrinâ infecti. Secundi generis fuerunt Salominis pellices, mulieres alienigenæ maximè Aegyptiæ, quarum blanditijs & doloso amore sacræ literæ, aiunt, irretitum Salomonem, fauna, aras, lucos exstruxisse; idola quæis adoleret, erexisse. Cuius prauo exemplo seducti cœteri successores eius Reges Israël, si paucos exceperis, omnes huic improbo cultui adhæseré, vt in sequentibus de Iéroboamo, Achabo, Manasse, alijsque ostendetur. Sed ad Archidololatras reuertimur.

Cham itaque, Misraim, Chus cum filijs suis Nimbrod, Canaam, & Zaba, vti primi fuerunt Aegypti incolæ; sic primi quoque omnis superstitionis, ac idololatriæ impietatis extitere Authores; quorum impro-

Clementi
Alex. l. 5.
Stromat.

Chami pro-
genies & Con-
cubinae Salo-
monis Aegy-
ptias supersti-
tiones He-
braeos docue-
re.

4. Reg. 23.

Cham pri-
mus idolola-
trix post dilu-
vium inuen-
tor.

bis

*Israëlitæ pri-
mæ cultu Ä-
gyptiaco jo-
nati.*

bis moribus, prauisque disciplinis imbuti Ägyptij, successu temporum, tūm aliàs sibi vicinas gentes, tūm vel maximè Hebræos, quibus cum ducentis penè annis morabantur, instituti sui habuere sectatores; neque difficile fuit carnali populo, ac sensuum voluptatibus immerso, ea ampliari dogmata, quorum ope ad totius felicitatis apicem se peruenturos sperabant. Accedit, tranquillam illam, pacificam, ac denique fortunatissimam Ägyptiorum vitam, quam indefesso idolorum cultui, sacrificijs alij. que impijs artibus ceù vnicæ causæ acceptam ferebant; in animis hominum maleferiatorum, magnum pondus habuisse. Quod vel ex hoc vni-
co manifestum esse potest; cùm Ägyptiacâ hâc felicitate, ac famâ rerum memorabilium exciti non Hebræi tantùm, sed & Persæ, Arabes, Phœnices, Syri, Babylonij, Græci, eo animò in Ägyptum sese contulerint, vt mirifica illa disciplinarum sacerdotalium cognitione imbuti, earumque ope arcanorum Isiacorum facti participes, eam quoque, quam, Ägyptij felicitatem consequerentur.

*Phylacterie
Israelitarum
ab Ägypto.*

*Hebræi in
omnibus Ä-
gyptios imita-
ti sunt.*

*Apis in deser-
to cultus.*

*Theraphim
Labani.*

Erat moris in Ägypto, varijs contra malorum incursus uti phylacterijs; horum itaque usu, cùm Hebræi aduerterent, securam Ägyptios vitam ducere; & ipsi vt hanc securitatem consequerentur, animum incepérunt adiçere ad superstitiones illas imaginum sculpturas, quas sub certo siderum positu, ex varia materia, astris conueniente, consecratas, in collo, manibus, cingulis continuò portabant. Iterum Ägyptij terreno-
rum bonorum, quâ fruabantur, abundantiam, sedulo Apidis cultui ascri-
bebant; hinc Israëlitæ in deserto commorantes squalido, & aquarum penuria laborante, cum cœpæ, allia, ollæ carnium, similiaque carnalium hominum oblectamenta deessent; memores Ägyptiacæ felicitatis, & ipsi Apidem erexerunt, sperantes futurum; vt eius assiduô cultu, dicta, terræ bona consequerentur. Hinc quoque Portatiles illi Dij, quos Theraphim appellant, ac sexcenta alia idolorum monstra, de quibus in sequentibus tractabimus, emersisse videntur; quæ quidem brevi tempore, eos in electa gente fecerunt progressus, vt illuminatissimus Doctor dubitantum R. Moses, dictus Rambam, cùm hanc gentis suæ ad gentilium ritus propensionem considerasset, legem non alia de causa Moysi datam luculenter demonstret, nisi ad impias Ägyptiorum consuetudines ab Hebræis imbibitos, salutari lege abolendos.

*R. Moys Ägypt.
B. M. ymos
sru Rambam
l. 3. c. 3. mere
nebuchim.*

Verum quandoquidem citati Doctoris verba ingens hieroglyphicis rebus lumen adferre possunt, visum fuit hic ea ad longum per partes tam prodecere; cùm non tantum ea, quæ in præcedentibus diximus, confirmant; sed & dicenda imposterum veluti in Synopsi quadam fideliter & eruditè exhibeant. Verba ejus sunt ex libro manuscripto Hebraico, quem מורה נבוכית hoc est, Doctorem dubitantum appellant, desumpta. Rambam in more nebuchim l. 3. c. 3.

המצוות אשר כל אורה זה הכלל הנסיון מצוות אשמדנום בהלכוות ע' זומבוואר
הוא שם פלם להצעיל מטעות ע' זומרות אחרות בלחן אמרות וחוגיגלו עם עז
במעובן ומנוחש ומכבש:

Præcepta, inquit, quæ continet pars secunda, sunt omnia illa præcepta, que respi-

*respiciunt idololatriam. Notum est autem, quod ratio & causa omnium talium
præceptorum est euadere errores idololatriæ, aliasq; fallaces opiniones, & iniqua
dogmata; & continentur inter ista præcepta de augurio, de diuinatione, & de
arte magica, & de omnibus alijs similibus.*

His itaque præmissis Rambam in hunc modum sua verba prosequi-
tur:

וכשתקרא כל הספרים אשר זכרתי לך ייחבאה לך שחשוך אשר חטע אוחו הוא
פעולות שהוא עשוין אותו הצעבאי והכטדיים וחכליים והוא היה בכענים ובמצרים
חיו מבאים לחשוב בהם או היה חושבים שהם夷夷 מעשיהם נפלוים במציאות אם לאו
אחד או לאנשי מדינה :

Cum vero, inquit, legeris omnes libros, quos commemorauit tibi; explicabunt
illi tibi; quod ars Magica, de qua audiuitis quam colebant, Zabæi, Casdym siue
Babylonij, Chaldei, & plura adhuc eorum operum erant apud Cananæos, & Ägyptios,
quibus decipiebant alios ipsi decepti, & putabant, quod in illius virtute ope-
ra miranda patrarent, in esse vel aliter homini, vel hominibus alicuius ciuitatis.
Ex quibus primò patet, Zabæos, qui sunt ex progenie Tsaba filij Cus,
Ägypto vicinas gentes, vti & Chaldæos, Babylonios, Chananaeos, ples-
que dogmata ab Ägyptijs primis hausisse; quod indicatur clarè hiscè ver-
bis; plura operum erant apud Aegyptios, quibus decipiebant alios, &
quibus mirabilia se facere posse arbitrabantur. His itaque propositis
Rambam discursum suum sic prosequitur.

וחדע שכונת החרואה כליה וכתבה אשר עליו הטע הוא חסורת ע"ז ומחות זכרה וטל
וחשב בכוכב מן הכוכבים שהוֹלֶם זיך או מועל בזבר מלאה העניינים נמצאים לבני
אדם זהה הוא המביה לעבדם החחיב בהברוא טירוג כל מסוף כי מבשף הוא עובד
ע"ז בלא ספר אמן הנקנת ברובם שייעשות הנשים ע"מ מכשפה לא חתיה וודר למלחת
בני אדם בטבע להרוג הנשים ולזה בא רגם בן בע"ז לבך איש או אשח וככל ואמר אחד
חאיש או את האשחה מה שלא בא כמר זה לא בחילול שבת ולא בזולתו וטבת זה דוב
המלחה עליהם בטבע ובאשר הוּו המכשפים חושבים בשופיהם שחם עושים מעש
ושחם בפעולותיהם חם מגשנות ההיות חרעות מן העיירות כאריות והנחותים וכיוצא בהן
ויאשבו גם בןיהם בכתופיהם יוזהו מינו ניקון מעתה חרומה כמו שנמצא לחם
פעולות יחרגו החולעת מן הכרמים עד שלא ופסידם דבר האריכו בחריגת חולעת
הכרמים ר"ל האבחה ודרבי האמורין הנזכרים בספר העבודה גובשיה:

Scito igitur, quod intentio legis totius, & columna, super quam posita est,
fuerit, euellere idololatriam & destruere: ut si credatur, quod aliqua de stellis no-
naturis officit, in aliqua istellarum rerum, quæ inueniuntur in singularibus hominum;
& quoniam illa opinio inducit homines ad seruitium illorum; secutum est nece-
sario, quod occideretur omnis magus, quid talis seruit Idolis sine dubio; quamuis
eius seruitium sit in usu aliarum rerum extranearum, & separatarum à via serui-
tij gentium respectu idolorum; & quoniam illa in pluribus talium operum non
admittebantur ad faciendum ea, nisi mulieres, idcirco dixit, Magam non patieris
vivere: quamuis in natura hominum inueniatur pietas, ut non occidant mulieres,
& propter hoc in ratione idololatriæ fecit mentionem de viro, & de fœmina. Et
iterum dixit, Virum & mulierem. Non est autem tale dictum aliquid in viola-
tione Sabbathi, nec in alijs prohibitionibus præterquam in ista. Et intentio fuit
propter pietatem hominibus naturaliter insitam respectum mulierum. Et quoniam
Magi

Præcepta
Moysè præscri-
pta contra
idololatriam
Ægyptiorum.

Rambam.

Ars magicæ...
Zabæorum.

Rambam.

Astrologia
Aegyptiorum.

Falsa opinio
Magorum de
vi sua artis.

Liber de ser-
uitute Agy-
ptiorum.

Intentio legis
divinae.

Medicinalia
Amorrhæorū

Magie super
ritiones.

Legis prece-
pta opposita
legibus Aegy-
ptiorum.

Magi putant, quod ars magica potentiam habet, ad exterminanda nociva animalia de ciuitatibus, sicut serpentes & scorpiones, & ali i huiusmodi; & putant quod magica prohibeant genera damnorum, quæ plantis accidentunt; sicut inueniuntur opera, per quæ credunt se grandinem repellere, & alia opera ad occidendos vermes vinearum; & multa dixit gens Tsabæorum Agyptiorumque, & interfectionem vermium vinearum per vias Amorrhæi, de quibus fit mentio in libro de seruitio Agyptiaco. Et similiter putant, se habere opera, per quæ prohiberi possit casus foliorum, nucum, & aliarum arborum; & propter hæc omnia nota, dixit in verbis confirmationis legis. Si ambulaueritis in seruitio idolorum, & in operibus magicis, de quibus putatis, quod remouebuntur à vobis damna, propter ipsa, occasiones accidentunt vobis & damna, sicut dictum est. Immittam vobis bestias agri, & nocebunt vobis &c. Summa igitur istius rationis est, quod omnia, quæ facere putant idololatre ad confirmandum seruitium suum, per illa effugere possint damna; ut inducant homines in hanc incredulitatem; illa sunt, de quibus fecit mentionem in verbis confirmationis, quia in faciendo talia seruitia, deficient prædictæ utilitates. Ostensum itaque tibi, quæ fuerit intentio legis in proponendis benedictionibus & maledictionibus, quæ continentur in verbis confirmationis in istis particularibus separatis, & non in alijs, & intellige mensuram huius utilitatis magnæ; eodemq; modo, ut elongaret homines ab omni opere magico, prohibuit omnia, quæ pertinebant ad magicam artem, etiam illa, quæ dependent à culturæ terræ, & de scientia eius, scilicet omnia, quæ dicunt esse utilia in hoc, quæ non eadunt in considerationem naturalem; sed sunt consueta secundum considerationem illorum in usu talium rerum, & idcirco dictum est in lege: Non ambulabis in ritu gentium, & consuetudinibus earum, quæ vocaverunt sapientes vias Amorrhæi, quæ sunt rami artis magice, quæ attribuuntur rebus Astronomicis necessariò, & quasi per quendam circuitum procuratur honor stellarum, & seruitus earum. Dixerunt etiam sapientes pàlām, quod omnia medicinalia, non habitabimus in illis per vias Amorrhæi. Item omnia, quæ consideratio naturalis exigit, sunt licita, & alia sunt prohibita; secundum quod dictum est, Arbor cuius fructus cadit, oneretur lapidibus; & vngatur tinctura. Sapiens autem considerans istud opus dixit: Bonum est vt oneretur lapidibus, & virtus eius debilitetur: sed quare vngetur tinctura; patet igitur, quod si tingatur tinctura rubea dicta Arabice Almagra, vel cum aliquo simili, cuius causam non apprehendit ratio; prohibuum est fieri per vias Amorrhæi. Similiter dixerunt de abortiuo, vbi sepeliatur: & dixerunt, non suspendetur in arbore, nec sepelietur in biuio, quia illud est de vijs Amorrhæi. Non videatur tibi contrarium, quod videbatur licere, sicut clavum in latibulo suspendi; quoniam in tempore illo putabant, quod per viam experimenti fiebat hoc, & intellexerunt, quod talia erant medicinalia, vsique sunt herba quædam, quam suspendebant de ceruice dementis, & vocatur Femura, & dabant sterlus caninum in potum laborantibus scrophulis, & subfumigabant cum aceto, & cum alia medicina, quæ vocatur Martesica, in infirmitate genuum vehementi: quorum omnium utilitatem experti erant; licet ratio causam non apprehendat: & idcirco licita fuerunt nomine medicinæ.

Ex quibus omnibus liquet, totam legem Hebræorum fuisse quasi parallelam legibus improbis gentiliu, eisque veluti è diametro oppositam,

tam, intentionemque legis suisse primariò ad idolatriam disperdendam, & ad delendum nomen eius, omniumque rerum pertinentium ad eam, & quicquid inducit ad aliquod opus eorum, sicuti אֱלֹהִים Ob, & Ideon, & traducere filios per ignem, & magum, & augurem, & diuinum, & requirentem mortuos, & prohibuisse generali præcepto assimilari operibus eorum ; in tantum, ut ne vestibus quidem aut cibis, aut coloribus consimilibus vestimentis Aegyptiorum, vterentur ; quod citato loco testatur Rambam dicens :

וזנה ביארנו בחבורה הנדרול שחקפת פאה ראש ופאה וכן אסוד מפני שהוא תקון כומריו ע' זהיא הסבה גם כן לאסוד והטענה כי כן היה תקון הומרים גם כן היו מקבצים בין העמץ ובעליהם חיים לבוש אחד וחומר חומר אחד בין המוצאים בידו חמוץ זה בחוכם בספריהם וזהיא הסבה גם כן באמורו לא יהיה כלו נברע לא אשוח ולא ילכש ונזרח מהרין וכלי בערבה למאדים ובו גם כן אליו טבה אחרת והוא זהה חפה על מעורך והחאות ומביא לידי זנות

*Nunc igitur, inquit, audi mirabilia nostra magna, quoniam rasio come
barbae prohibita est; quia seruus idolorum apud Aegyptios sic solebat incedere.* Cur barbaria
Eadem quoque ratione in prohibitione fuit; ne quis induat vestem de lino vel la- Cur sacra
nia, vel contextum, quia tali ueste utebantur seniores idolorum; qui coniungebant scriptura
in vestibus suis de plantis & animalibus; & faciebant signum in manu sua de ali- prohibita
qua specie metallorum; εἴς hoc est scriptum in libris eorum. Illud autem est pro- Contar author
ppter quod dicit; non accipiet mulier arma viri, neque vir induatur ueste mulie- Arabs libro
bri. Inuenies autem in libro artis magicæ seu absconditorum, que composituit Cen- artis magica.
tir; quia dicitur ibi, vt vir induatur ueste muliebri picta, cum steterit coram
stella, que vocatur Venus, & mulier assumet loricam εἰς arma bellica,
cum steterit coram stella, que dicitur Mars. Est etiam hic alia ratio,
quoniam opis illud suscitat concupiscentiam, εἰς induit genera fornicationum.
Atque hactenus Rambam. Cui Abenephius Arabs ita consentit, ut hu-
iustmodi antiquorum Aegyptiorum opiniones ex uno Authore collegisse
videantur. Nam & ipse ostendit fusè Aegyptiorum sacras disciplinas apud
Hebræos mansisse, ac proinde ne totam gentem, hæc falsa Aegyptiorum
religio inficeret; Legem à Deo datam, quâ superstitioni Hebræorum ani-
mi in nimia prosecutione cultus externi cohíberentur. Verum quando-
quidem eius animaduersiones dignæ sunt, ut sedulò expendantur; eas hic
adducere voluimus, & simul monstrare, quanti in Arabum, & Hebræo-
rum monumentis adhuc lateant thesauri, Latinis incogniti, quantumque
ea conducant, ad quamvis reconditarum rerum explorationem; sic ita-
que dicit Arabicè :

فَبِهَذِي بِشْرَحِ الْكِبِيمَا مَعْرُوفَتْهَا مِهْمَةٌ لِكُلِّ مَنْ يَرِيدُ وَيَرْغِبُ
الْكِبِيمَا الْفَلَسْفَهَا مَعْصَرُ وَقْعَدْ لَانْ مِنْ أَخْلَى عِبَادَةِ الْأَصْنَامِ الْكِبِيمَا مَصْرُ قَمْنَعَنَا وَإِيْضًا
كُلُّ غَيَّارَةِ الْأَصْنَامِ وَالسُّحْرِ وَمِنْ الْأَحْكَامِ الْغَائِبِ وَإِيْضًا لِلْجَمِيعِ الْعِبَادَةِ الْوَدَّيَّةِ الَّتِي
قَجْوَزَ وَعَوْضَ نَلْكَ دَاهِرَدَا إِذَا نَعْتَقَدُ وَنَعْبُدُ وَنَوْقَرُ الْإِلَهِ الْوَاحِدِ وَلَاجِلِ نَلْكَ يَأْمَرَدَا
فِي الْوَصِيَّةِ الْأَوَّلِيِّ أَنْ لَا نَسْجُونَ لِلَّهِ غَيْرَهُ لَانْ كَثِيرِيَّنْ مِنْ أَسْرِ قِيلِ حَطَّوْا مَعَ مَهْوِيَّنْ
وَغَيْرِ الْمَوْهَفَيَّنْ فِي مَصْرُ دَسْجُونُهُمْ لِلْخَلِيقَةِ دُونَ لِلْخَالِقِ وَخَطَّوْا إِيْضًا مَعَ الْمَنْجَمَوْنِ وَالْمَسَا

حرون الذين يعبدون الشيطان كاللعنون

Incipimus iam explicacionem doctrinae sapientum Ægypti, cuius cognitio necessaria est omni philosophorum Ægyptiorum sapientiam scire exoptanti. Scias itaque quod ob idolatriam spiritum Ægypti, Deus lege data prohibuit omnem seruitutem alienam & magiam & diuinatorias, queis occultae res discernuntur; omnem denique cultum improbum & illicitum; & loco illius præcepit nobis, ut confiteremur & seruiremus ei, & honoraremus Deum unicum, & propter hoc mandauit nobis in primo præcepto, ne adoraremus Deum præter ipsum; quoniam multi ex Israël peccarunt, & præuaricati sunt cum Gentilibus & Paganis Ægyptijs adorando pro Creatore creaturam, præuaricati quoque sunt in improbarum articulū exercitio, cum Magis, Ariolis, aliisque diuinatoribus, qui seruiunt Dæmoni sicut Deo eorum; Et ideo tota lex opponitur erroribus antiquorum. Nam notum est, quod Ægyptij solebant imagines exstruere, & idola disponere in montibus excelsis. Et ad orientem conuersi ea adorare, maximè verò Solis simulachrum; ideo lex abrogat excelsa, & conuersionem versus orientem, & ideo dicitur Sapientes gloria in occidente est. Iterum Ægyptij solebant in summa veneratione habere boues, arietes, hircos, & ea animalia occidere grauissimum piaculum arbitrabantur. Hebreos verò, ut ab hoc rito auerterentur, lex contrarium docuit; immolationem nempè boum, arietum, hircorum. Præterea illi Solem, Lunam, Stellas, planetas veluti Numinia colebant. At lex Israëlitica docuit non scandalizari in aspectu siderum, & militiae cœli. Porrò in sacrificijs Ægypti sacerdotes fermento & melle vtebantur, salem verò, quem Typhonis spumam dicebant, abominabantur. Verum lix fermento & melle neglecto in sacrificijs salem adbibebat. Erat denique frequens in Ægypto usus phylacteriorum varjs imaginibus insignitorum, queis se fortunatos futuros esse credebant; queis adiungebant statiunculas quasdam, quis auertentes nuncupabant; quas nunc in collo, pectore, manibus portare, nunc in angulis domum, alijsq; locis veluti custodes eorum collocare solebant. Quos usus omnes, lex in Thephilin & Mezuzoth & Totaphot conuertit; quæ quidem nibil aliud erant, quam coria ex mundo animali, in quibus verba Dei legis seruanda continua memoriam suadentis. & præcipientis scribebantur, ponebanturq; super frontem, & brachia, & postes portarum. Vides igitur quo modo ex occasione variorū rituum Ægyptiorū, quæ iam totum orientē occupabant; lex eos prohibens resultarit. Atque hucusque Abbenephi, quæ ita propè ad illa, quæ supra ex Mose Ægyptio adduximus, accedunt; vt penè eadem dicas; vnde colligo hanc duos Authores, hæc de antiquis Ægyptiorum consuetudinibus ex ijsdem Authoribus Arabicis, qui tūm temporis ob antiquitatem eorum in summa æstimatione erant, desumplisse; crebro enim ab utroque liber Centir, de Magia Ægyptiorum, & Mauri cuiusdam Arabis de seruitio Ægyptiaco, & Ezechias denique de medicaminibus eorum, citantur. Sed hæc alibi maiori studio discutiemus. Qui verò plura de huiusmodi modo recensitis ritibus Hebræorum, & Ægyptiorum desiderat, Thosaphta Thalimudica, R. Sampsonem, R. Eliam Misrachi, Iudam Tibonidem. Gedaliæ Catenam Cabalisticam, aliosq; Commentatores Hebreos, quos infra citabimus, consulat, in ijs enim omnia, quæ supra diximus, confirmata reperiet.

Hebræorum
lex prorsus
contraria legi
Ægyptiorum

Statuz Ægy-
puac port-
tiles.

Frontalia He-
breorum.

C A P V T II.

De particularibus Idolis Hebraeorum, & de comparatione eorum cum Idolis Aegyptiorum, à quibus primùm ea dimanarunt.

De cultu Ignis.

CVM nihil in hoc mundo cœlestibus istis ignibus, Soli, Lunæ, Stellis, igne nostro elementari similius sit, vt potè, quem ignis solaris omnibus in rebus sparsim latentis particulam antiqui crederent; mirum sanè non est eum ab omnibus Orientalibus tantò studiò, curâ atque solitudine cultum esse. Fuerunt autem huius cultus Authores primi Misraim, & Chus Chami filij; quorum hic per filium Nembrod eum ad Babylonios, Assyrios, Phœnices; ille per posteros ad Ægyptios, Persas, Arabes, Lybios primus perduxit. Inter cœteras autem gentes post Ægyptios, ignem à Chaldæis & Persis maximè cultum; testatur de illis quidem historia Canopi superius ex Ruffino, & Suida relata. De his verò Agathias, qui ignem maximum Persarum Deum fuisse afferit, eumquà à Zoroastre, quem nos suprà cum Mithra, seu Misraim, & Osiride confundimus, introductum primùm; à Perseo verò propagatum esse demonstrat, cui astipulatur Georgius Monachus:

E'didacte Περσῶν ἀντίς καὶ τὸ μυστικὸν τῆτελον, καὶ μαγίαν τὸ λεγομένης Μεδύζην, ἐφ' ωντὸν ἐκ τῆς ἡγεμονίας κατῆλθεν. οὐ τῷ Περσοῖδι, οὐ δὲ τῷ αἰσθατᾷ, καὶ κτίζας ἵερον ἐθάψεν ἀντόνοις καλέσας Τοῦ ναὸν προεξεῖθεντα, κατεστίχας δὲ αἰσθατος. Κλεψῆς δηλούντης ἀντρῷ, καὶ φυλακῆς ἐκβλαψε (legendum puto ἐκλαδεῖς vel ἐκάλεσε) σῶν μάγων, ὅπερ ἔντονες ἦσαν τολλῆται ξέχωντες οἱ Πέρσαι, παρολαβόντες. Id est: *Docuit Perseus ipsum Persis execrandas cœrimonias & magiam, quæ dicitur Meduse, quo regnante ignis in Perside cœlo delapsus, ex quo alium ignem accendens, & fanum extruens in eo reposuit, vocavitque templum ignis immortalis, & constituens viros prudentes, ut seruirent, seruarentq; ignem, Magos eos appellauit, quos ritus in multa dignatione habentes Persæ colunt ignem.* Hæc ijdem penè verbis Cedrenus de Perside memorat, quamvis Diodorus Siculus ea Vulcano attribuat; ut vt sit, Persas magis sacris, & ignis cultu imbuisse Zoroastrum (sive is Cham fuerit, sive Misraim, sive Nembrod, quos hoc idem nomen usurpare diximus) in præcedente Syntagmate ostensum est, à quibus Perseus edocitus, nouas ignis colendi rationes, teste Tzeze, adinueniens Iopoli, & in omni reliqua ditione constituit ignem vt Deum, de cœlo lapsum colere, Magos ignis fæcere vocans. Vnde Persæ & Magi cœteris elementis ignem anteponunt, eo vtentes ad Mithrae cœrimonias, tūm quia Solem (Mithram) ignium Ducem, ac lumen parentem; tūm quia, Niceta teste, Mithram ipsum, ignis quasi renem esse prohibebant. Erat igitur ignis in cultu summo Persis & Babylonis, quin & ipsi etiam plebeculæ, ut patet ex eleganti & falso illo epigrammate, vbi Persa quidam plebeius libenter se vitam, quam ignem violaturum ostendit:

Chus & Misraim primi cultores ignis

Agathias l. 2.
hist.

Georgius Mo-
nachus.

Cedrenus.
Diodorus l. 1.
et ceteri.

Ioannes Tze-
zeschil. 1.
c. 67.

Antholog. l. 3.

τὸν δὲ μῆνα
Ηὗν τῷ χαλεπᾷ πικέστερῳ Σαράτῳ.

Eustath. in
Dionys. de
situ Orbis.

Plutarchus

Theodoretus
L. S. hist. eccl.Strabo l. 15.
Max. Tyrius
36. serm.Greg. Turon.
Ignis cultus
in Chamo.Clement. Ale-
xand.Ignis culto-
res.

Hinc non Solem duntaxat (quem μύδεστ seu candeſactū lapidē dicebant) & ignem hunc elementarem; sed & quicquid ignis speciem præſeferebat, colebant, Eustathio, Παῦλος πυροῦ Κεβερδίου Πέργας, afferente. Quam ob causam Pyropo quoque quasi flamas emittenti, vti Strabo notat, honorem habebant; quem & ab Aegyptijs, ad igneā Solis naturam indicandam, obeliscis & pyramidibus ideo impositum, alibi probabitur; immo eō superstitionis deuenere, vt nihil denegaretur ijs, qui ignem in fluuium detulissent, & ni voti compotes fierent, ignem se mersuros in aquam, minarentur, vti Plutarchus meminit. Non autem à plēbecula tantum, sed maximè à Regibus colebatur ignis in ædibüs ad eam rem sanctè compatriatis; idque quotidiè, ait Theodoreetus; quem & Τιμῆς αὐτοῦ vocat, sicuti templa ipsa πυρᾶ, in quibus Procopius ait, eum ad diuinationes seruabant, ab eo, non secūs ac à Vesta & Iano sacra omnia Romani, auspicantes. Strabo: Οὐτω δὲ αὐτὸς Θεῖος πρώτη τῷ πνεύματι οὐχι. Primo, inquit, igni vota nuncupabant, eumq; deprecabantur. Maximus Tyrius quoque notat quoties sacrificabant igni, igni pabulum adferentes dicebant, Ignis Domine, comedere. Θύσιαι πρῶτη τῷ πνεύματι ἀπό τῶν πυρῶν θυσίαι θυλέζοντες, πῦρ διατάξει. Hunc tanto honore afficiebant, vt eum flatu suscitare, aut cädaueribus, alijsque immundis rebus iniectis polluere, teste Strabone, & Laertio, delictum crederent non nisi morte piandum. Omnem igitur ignis cultum à Chami progenie maximè à Chus profluxisse, ait Gregorius Turonensis, verba eius sunt. Primogenitus Chami fuit Chus. Hic totius artis magicae imbidente Diabolo, & primus idolatriæ repertor, primusq; statuunculam adorandam statuit; stellas & ignem de cœlo labi magicis artibus mentiebatur. Is ad Persas cùm transisset, ob id vocatus est Zoroaster, & stellam viuentem interpretantur. Cui congruit id, quod Clemens libro 4. recognitionum tradit; Persas genus suum ducere ab uno ex filiis Cham, qui Misraim dicebatur, quem post obitum Zoroastrem, id est, viuum sidus appellarunt. Ex quibus appetet, quod & ubique paſſim in hoc opere insinuamus; Filios & Nepotes Chami à parentis nomine, ob similitudinem actionum, morum, siderumque, ignisq; cultum institutum, Zoroastres vocatos; quam æquiocationem nominum si bene expenderis, difficile non erit, multa loca historiarum diffonna, aptè inter se conciliare. A tribus itaque hiscè Magis Chamo, Misraim, Chus, sicuti astrorum, ita ignis quoque cultus per vniuersum orbem propagatus est. Ac primò quidem Misraim à Chamo doctus, in omnes regiones Aegypto vicinas, marisque insulas per filios suos Ludim, Laabim, Anamim, Phetresin eum disseminauit. Nembrod verò filius Chus cum Chanano, eum in Babyloniam, Assyriam, Phœniciam inuexit primus, qui clarissimus Astronomus, cùm vouisset, aptassetque igne de cœlo tangi, præcepit Persis, vt ossa sua post exuſionem legerent, seruarent, & colerent, pollicitus Regnum Persis ereptum non iri, quamdiu ossa sua colerent. Cùm igitur fulmine Zoroastres in cineres redactus esset, reliquias eius Persæ coluerunt, quibus neglectis imperio exciderunt; quam hystoriam iisdem penè

penè verbis Cedrenus recitat; non desunt tamen, qui hunc Zoroastrem Cedrenus.
multò posteriorem fuisse volunt Nimbodo. Cedrenus enim originem
eius non ex ipso Belo, quem nos eundem cum Nimbodo facimus, sed ex
eius genere deducit. Verùm cùm hæ omnes difficultates ex male intelle-
cta nōminum æquiuocatione ortæ sint, ijs longius inhærere nolumus; hoc
vnicum certum est, Nimbodum ignis cultui maximè deditum fuisse,
eòquè non suam tantum, sed etiam Semi progeniem, vti Nachor, Seruch,
aliosque infecisse; quem Cyrillus Arbelum quoque vocans, primum, ait,
in Assyria regnasse, & hominum primum à cœteris imperij sui cultoribus
Numinis existimationem venatum, in eiusque cultu Assyrios, finitimasq;
gentes perseverasse; Nini patrem fuisse, & Belum vulgo appellatum.
Constantinus Manasses in Polit: eum Belum quoque vocans, fortem &
& robustum gygantem tempore Abrahami vixisse asserit. Vndè pletique
Hebræorum Doctores autumant, Abrahamum de Ur Chaldæorum, quæ
ignis ciuitas erat; ideo à Deo erectum, quod cùm ignem adorare nolle, Hieran. 1.9. in Genes.
à Chaldæis in ignem coniectus sit. Cui D. Hieronymus subscribit libro
quæstionum in Genesin. Verùm non erit, opinor, lectori molestum, si
Iudæorum traditionem, cuius meminit D. Hieronymus, ex antiquissimis
Iudeorum monumentis seruatam illustremus. R. Salomon Iarki ex anti-
quo Commentario refert. Tharam Abrahæ filio suo coram Nembrod
succensuisse, quod ipsius idola confregisset, atque adeò in ignem forna-
cem immissum fuisse; quæ confirmat Moses Gerundensis eodem loco.
R. Chaia filius Adda aliter hanc historiam refert; *Mulierem*, inquit, of-
fendit *Abrahamus paropsidem manu tenentem*. *Cum autem ipsum interrogaret mulier, an munus aliquod Dijs offerre vellet?* baculum accepit, mulierisq; quæ se-
cum habebat idola confregit, & baculum proiecit: *Pater autem superueniens, quid hoc rei sit, percontatur*. Respondit Abraham, *an litare vellet, ipsum interrogasse, atq; eo quod prius comedere se velle dixisset, iurgia orta esse, quibus ingraue- sceribus, ista confregisse*. Verùm pater, rem aliter se habere, conuictiā multa in Nimbodum audita fuisse. Lite autem ad Nimbodum Regem Babel deducta, Abrahamum ignem adorare iussit.

אמר ל'יה אברחֶס ונשׂגּוֹד ל'מֵיא דמְטַפִּין נוֹרָא אָמַר נְמֻרוֹד נְשׂגּוֹד ל'מֵיא: אמר ל'יה אָמַר כִּנְשׂגּוֹד לְעַנְנָא דְתַעֲנִי מֵיא: אמר ל'יה נְשׂגּוֹד לְעַנְנָא: אמר ל'יה אָמַר כִּנְשׂגּוֹד לְרוֹחָא דְמְבָדֵר עַנְנָא: אמר ל'יה נְשׂגּוֹד לְרוֹחָא: אמר ל'יה וְנְשׂגּוֹד לְבָר אַיְנָשׁא דְסְכִיל לְרוֹחָא: אמר ל'יה מִילִין אֶת מְטַחְעֵי: אָנָי אַיְנָשׁהוּ אֶלָּא לְאוֹר חֲדֵי אָנָי מְטַלִּיכְךָ בְּחִוּכָּךְ זְבָא אֶלָּוּ שָׁאַח מְשַׁחְתָּוּהָ לְזָוִילְךָ זְמָנוּ: תֹּוֹחַ חַמֵּן חַרְן קָאִים פְּלוּגָה: אָמַר מָחָ נְפָשָׁךְ: אָמַר נְצָחָ אֶבְרָהָם אָנָא אִימְרָמָן דְאֶבְרָהָם אָנָא: וְאָתָּה פְּצָחָ נְמֻרוֹד אָנָא אִימְרָמָן דְנְמֻרוֹד אָנָא: כִּיוֹן שְׁוֹרֵד אֶבְרָהָם לְכַבֵּשׁ הָאָשׁ וְנִצְׁאֵל: אָמְרוּ ל'יה זְמָאן אֶת: אָמַר לְהֹן מִן דְאֶבְרָהָם אָנָא: נְטָלְוּךְ וְחַטְלִיכְוּךְ לְאוֹר וְנְחַמְּרוּ בְּנֵי מְעוֹז וְיַעַא וְמַתָּעַל פְּנֵי חָרָת אָבָיו:

Cumq; propositum ignem adorare iussisset Nembrod, regessit ei Abraham; si sic, adora igitur aquam, aquam, quæ ignem extinguit. Dixit ei Nembrod, adora aquam; si ita est, adora nubes, quæ aquas distillant. Dixit Nembrod, ergo nubes adora. Ad hæc Abraham, si ita est, adorandus est ventus, qui nubes agitat & disgregat; iterum Nembrod, adora ventum. Abraham vero, si sic, multò magis adorandus homo, qui ventum intelligit. Tandem Nembrod exandescens, verba

inquit,

Nimbodus
ignis cultui
addictus.

Constantinus
Manasses.

Hieran. 1.9. in
Genes.

R. Salomon
Iarki in Gen.
11. v. 28.

Rash.
R. Chaia.

Abraham
ignem adora-
re noluit.

inquit, effutis . Ego solum ignem adoro , ideo iam in medium eius te præcipito ; veniat Deus, quem tu adoras, & liberet te dextera eius . Stabat ibi Aran litigans ; interrogatur quid illius ferat animus ? Respondit, si superat Abram , illius ego sum ; si vero Nembrod, sum Nembrodi . Postquam ingressus est Abraham fornacem ignis, & liberatus est ; dicunt Aran, à cuius partibus stas ? Respondit, Abraham : tam apprehendunt eum, & coniunct in ignem, combustaque sunt omnia viscera eius, & egrediens mortuus est in conspectu patris sui . Hucusque R. Chania . Ex quibus patet multos ex semine Semini huic improbo ignis cultui deditos fuisse . Quæ enim ratio mouit Ægyptios, Persas, Assyrios, ut Sollem & ignem de cœlo lapsum eximiè præ alijs colerent , eadem impulit eos, ut Lunæ, stellisque honorem haberent, utilitas puto, vel voluptas, quæ ex illis ignibus in homines deriuatur, iuxta illud Corippi ad Iustinianum .

Corippus ad Is. II.

*Ille etiam Solis qui se subiectat amicum .
Ardua suspiciens minuentis cornua Lunæ,
Noctiugosq; colens , astrorum consulit ignes .*

*Nachor, &
Sarah pyro-
latriæ.*

Hinc omne ipsi analogum dedicabant, statuas, pyramides, obeliscos, ignis figuræ, & typos erigebant ; ex ijs denique cœlestibus ignibus veluti ex fonte quodam omnis non Hebræorum modò, sed & aliarum gentium idolatria emanauit . Hanc post Chami progeniem primi inter Hebræos exercuerunt, Nachor & Sarah ; qui & idolorum fabricandorum rationes nouas, nouas ignis cœrimonias inuenerunt ; hi primi diabolicis artibus freti, statuas Solis, Lunæ, siderum, dæmonibus aduocatis, animare docuerunt ; de quibus in serie huius tractatus, volente Deo, agemus .

C A P V T III.

De Theraphim primis Hebræorum Idolis :

Certè idolatriam antiquissimam esse , & à reproba Noëmi stirpe primis statim post diluvium annis in orbem introduxitam ; tūm ea de quibus paulò ante loquebamur ; tūm idola , quæ Theraphim Hebræi vocant, abundè testantur ; horum idolorum nomen sacræ scripturæ authoritas priuilegium, vt benè notat Rupertus, memorat capite 32. Genesios, his verbis :

וְלֹבֶן הַלְךָ לִגְזֹעַ אֶת חֲתָרָפִים אֲשֶׁר לְאָבִיהָ

Abijt, inquit, Laban ad tondendas oves, & furata est Rachel Theraphim, hoc est idola patris sui . Quæ variè à varijs sumuntur Authoribus . Alij , vt Peterius hoc loco ; Theraphim nihil aliud esse vult, quam, genericè, imagines, siue simulachra, siue figuræ quascunque, & qualiumcunque rerum siue hominum, siue Deorum, quæ idola vocantur : imagines dico & figuræ qualescunque, vel per picturam, vel sculpturam, vel texturam expressas ; Onkelus in par. p. Chaldaica. cui sauet & paraphrasis Chaldaica, R. Onkelos, quæ loco תְּרָפִים legit זְלָמָנָא, hoc est, simulachra, verba eius sunt :

לְבֵן

וְלֹבֶן אָזָל לִמְגַן יִתְעַנֵּיה וּנְסִיבַת רָחֵל יְהִת צְלָמָן אֲדֵי לְאָבוֹהָ

Et abiit Laban, ut tonderet oves, & abstulit Rachel simulacra, quæ erant patris sui. Consentit & huic Syriaca lectio:

וְלֹבֶן אָזָל לִמְגַן יִתְעַנֵּיה וּנְסִיבַת רָחֵל יְהִת צְלָמָן אֲדֵי לְאָבוֹהָ

*Et Laban abiit ad tondendas oves, & Rachel surata est simulachra patris sui. Græca lectio μορφαματα habet, teste S. Augustino, qui in epistola 113. ad Marcellum super voce Theraphim discurrit hiscè verbis: *Scito Theraphim ab Aquila μορφαματα interpretari, quæ nos figuræ siue figurationes possumus dicere: nam primo Regum, vbi dicitur Saul misisse nuncios, ut caperent Davidem, Septuaginta sic verterunt; Et venerunt nuncij, & ecce μορφα in lecto; pro Cenotaphijs in Hebræo est Theraphim, significans puluinum de Caprarum pelle consumatum, qui intonsis pilis caput involuti in lectulo hominis mentiretur.* Apud Oieam quoque capite tertio, vbi Hebræa lectio habet חָרְפִים fine Ephad, & fine Theraphim. Septuaginta vertunt: sed bant filij Israël sine sacerdotio & manifestationibus. Ex quibus apparet, hanc vocem non ubique semper eandem significationem obtinere; sed κεραυνοις ad multa transferri; quod & R. Abenezra hoc loco aduertit, verba eius sunt:*

וְלֹא אָזָל לִפְרַשׁ וְהָעֵד שְׁחָרְפִים מִן חָרְפִים שְׁטָמָה מִיכָּל בְּהַשְׁאָל בְּמַתָּה עַד

שְׁחָשְׁבוּ שֻׁמְרוּ חַבְית שְׁזָם דָּוָד וְחַפְסוּק שָׁאוּמָר אֵין אֲפֹוד וְחָרְפִים יִשְׁלַׁו בְּפִירּוּשִׁים חָחוֹר

שָׁאמָר אֵין סָלָן זָאת שֶׁר בֵּיתָרָא כִּי הַשֵּׁם לֹא בָּהָר מְלָךְ רַק מִמְשָׁחָתָה דָּוָד אֵל. בְּנֵי

בְּפָסָוק הַשְׁנִי וּבְקַשְׁוֹ אַתְּ יְיָ אֱלֹהִים וְאַתְּ דָוָד מֶלֶכְם וְאֵין זְבַח וּמְצַבָּה לְעַד זָאת אֲפֹונָן

שְׁחוֹן עֲוֹבְרֵי הַבָּעֵל עֲוֹשִׂים נְדֻמוֹת אֲפֹונָן יְרָד בְּיוֹדָו אַינְגָן אֲפֹונָן שְׁעַשָּׁה מַשָּׁה :

Noū possūm, inquit, explicare illa simulachra, quæ Michol filia Saul, ut inquisitoris Davidem esse crederent, ad illudendum in lecto recandidit, propriè fuisse Theraphim; iterum versus ille (non Ephod, nec Theraphim) duas habet explicaciones: prima quæ explicat, non Rex nec princeps in Israël; quia Deus è familia David tantum elegit Regem; ideo dicitur in versu secundo, & querite Dominum Deum vestrum, & David Regem; & non sacrificia, nec altare, aut statuas servitutis alienæ, neque Ephod, quia illi seruiebant Baali facientes ad similitudinem sacrifephod, Ephod suum, & non fuit Ephod illud opus Mosis. Varie itaque sumitur in diuersis sacræ scripturæ locis, hæc vox Theraphim. Nam &

apud Oieam, vt audiuiimus modò, pro manifestationibus sumitur, apud Ezechielem & Zachariam, Prophetas, pro imaginibus cultus diuini. Libro vero Regum pro simulachro quouis ad alios fallendos apto, cuiusmodi est Priapus ille Hortensis apud Horatium, furum auiumque maxima

fornido; & Cenotaphiū Michol, inane scilicet quoddam terriculamentū, hominem sepultum, aut ad sepeliendum tumulo impositum referens, ut Pierius vult. Theraphim vero Labani, quæ Rachelem patri suratam, sacra

pagina commemorat, propriè significant idola diuinis honoribus affecta, vel potius ipsos Deos, quos Laban ab Aegyptijs, & Babylonijis edoctus

colebat, ut ex citati capituli Geneseos versiculo trigesimo apparet, in

quol aban de sublatis Theraphim Iacobum increpans: Quare, inquit, fu-

ratus es Deos meos? Quæ verba inlectione seu versione Copta seu Aegy-

ptiaca, magnam energiam obtinent. Verba Copta hic adscribenda cu-

*Theraphim
varia signifi-
cant.*

Lectio Agy-
ptiaca.

Labani ido-
lomania.

Arias Monta-
nus com. Iud.
sup. c. 17.

Theraphim
quidam pro
signis Astro-
nomicis po-
nunt.

a. Abenezra
civ. loco Gen.

Quod sit Te-
raphim opi-
tiones variae.

Tomasus Jus-
Abulensis lo-
co cit. Genes.

Elias This-
b. Genes. voco.
Theraphim.

Figura The-
raphim.

ximus ex Pentateucho Aegyptiaco, qui in Bibliotheca Vaticana conser-
uatur, decerpta, vbi sic habetur ; **εσφεντακκωπ ἡναδατή** & **Quare furatus es maximos Deorum meorum.** Sunt enim in lingua Copta seu Aegyptiaca **Φα** & **πυνδα** essentialia Dei nomina, quibus maxima quævis mysteria, vti in Prodromo nostro Copto-Aegyptiaco indicauimus, significant. Non igitur sine ratione Laban Iacobum ita rigide de mysteriosissimis Dijs surto sublatis increpat; æstimabat enim eos, & ita quidem æstimabat, vt ijs sublatis, omnem simul fortunam, felicitatemque sibi ablatum iri arbitraretur: testantur id studiosa idolorum inquisitio, luctus Isiacus, insana illa debacchatio, quæ omnia signa sunt hominis idololatriæ deditissimi.

Verùm his ita prælibatis, nunc videamus, cuiusnam figuræ fuerint hi Theraphim, & quales propriè fuerunt imagines. Abenezra, quem secutus est Arias Montanus, arbitratur, voce Theraphim significari imagines cœli, astrorumque certa obseruatione confectas, & ritu Aegyptiaco sacratas, ad augurandi diuinandique usum; vel etiam fuisse veluti aueruncos quosdam Deos, quos vbique secum ad infortunatos euitandos cursus portabant. Verùm cùm verba eius magnæ considerationis sint, libuit hic ea subiungere, sic enim dicit :

וְאָמַרְתָּ שַׁהְוֹא כָּלִי נְחַשֵּׁת חֻשְׁשֵׁי לְרֹעֶת חַלְקֵי חַשְׁוֹת :
וְאֶחָדִים אָמְרוּ בַּיּוֹם כְּכָה בְּחַכְמֵי חַמּוֹלֹת לְעֹשֹׂת צְוֹרָת בְּשַׁעֲוֹת יְדוּעֹת וְתַדְבֵּר הַצּוֹרָה וְהַעֲדָה שְׁלָחָם בְּיַחַד תְּרֵפִים דְּבָרָיו אָז וְאֶוְמָרִים שְׁחַתְּרֵפִים סְחָם עַל צְוֹרָת בְּנֵי אָדָם וְהֵיא עֲשֹׂוִיה לְקַבֵּל בְּכָה עַלְיוֹנִים

Dicitur, inquit Abenezra, quod Theraphim sit instrumentum æneum ad cognoscendas horarum partes; Alij verò dicunt, Theraphim nihil aliud esse, quam vim illam seu potentiam in ijs, qui cognitionem habent astrorum, qua certis temporibus, **בְּזַהֲרִים** sibi notis figuræ fabricantur, aptas diuinationibus, loquebatur enim figura Theraphim; Erat facta ad similitudinem hominis ad superiorum corporum vim hauriendam directa. Tostatus quoque consentiens Abenezra hoc loco narrat, quomodo istiusmodi imagines per artem Astronomicam & Necromanticam idonea ad responsa conficerentur. Erant, inquit, quædam capita ex metallo in quodam certo tempore, & sub certis siderum aspectibus **בְּזַהֲרִים** coniunctionibus planetarum facta; ut indè virtus è caelo deriuaretur in illud caput, fieret ē potens respondendi consulentibus, & interrogantibus ipsum: idque fiebat partim per Astrologiam, & partim per necromantiam; fecit huiusmodi caput Albertus magnus de Ordine Prædicatorum, quod discipulus eius S. Thomas quodam die confregit. Sic Tostatus. Sed fabulae sunt, quæ dicit de Alberto &c. Elias verò Thisbites ait, Theraphim nil aliud esse, nisi futura enunciantia simulachra, taliaque fuisse **μετόγονον** Michol; Theraphim quoque sacerdotibus, apud Hoseam & Zachariam pro simulibus imaginibus habita, ex textu probat; ostenditque eorundum instrumentorum rationem hanc esse: **Accipiebant caput alicuius pueri primogeniti** & **sacrificati in honorem Dæmonis,** istud-

isludq; caput abscissum sale & aromatibus condiebatur, ut à putredine illæsum diu perduraret, & super linguam eius lamina aurea ponebatur, dæmonis cuiusdam nomine insignita; & sic dabat responsa consulentibus & interrogantibus. Verum ne quicquam à nobis confictum videatur, subdemus hic verba dicti Eliæ aliorumque:

Elias Therib.

זה גנב רחל את חתפיהם הרגום אונקלום על מניא וכן תרגום יונתן של מיכל בת שאול והם צלמים המגידים עתירות וכן אין איפוד וחתפיהם אפודא ומחו פירוש מגידים וכן אומר הפסוק צלמים דברו את שקר ומצחתי כי נטע כן: שוחשין אדם בכור ומלךון את דאשו ומולחין אותו במלח ובשמן על ציצ' זחב שם רוח טומאה ומנייחן אחריה תחת ראשו ונתחבים אותו נקי' ומדליקון לפניו נרווה ומשתחווים לפניו: ולבן חי' מדבר עמהם: *Et furata est Rachel imagines patris sui; Targum Onkeli habet id est, imagines, quas Michol filia Saul in leclo posuit: fuerunt autem imagines, quæ futura annunciant. Huc etiam respicit versus iste. Quoniam simulachra locuta sunt vanitatem; porro inueni, quod in hunc modum fierent Theraphim; manifestabant hominem primogenitum, cuius caput torquendo præscindebant, quod postea sale & aromatibus condiebant, scribebantq; super laminam auream, nomen spiritus immundi, qua supposita capiti eius ponebant illud in pariete; incendentes coram eo, atque cum istiusmodi locutus est Laban. Targum Hierosolymitanum huiusmodi cruentas cœrimoniæ ijsdein penè verbis refert Chaldaicè, sic enim ait:*

Targum Hierosolymit.

ולבן אוֹל לְמִגּוּעַנִּיה וָגִנִּיבַת רָחֵל יְתַצְּלָמָנִיא רְהֹוֹזְנֶבְסִין גְּבָרָא בּוּכְרָא וְחוֹמִין רִישִׁיה וּמְלָבִין לִיח בּוּמְלָחָא וּבּוּסְמִין בְּתַבְיִזְקּוּסְמִין בְּצִיצָא רְדָהָבָא וְיַהֲבִין תְּחוֹת לִישְׁנִיה וּמְקֻמִּין לִיח בּוּתְלָא וּמְמַלִּיל עַנְהֹזָן:

Et Laban abiit ad tondendas oves, furata est Rachel idoli, que sic fiebant; accipiebant hominem primogenitum, & amputatum caput sale & aromatibus condiebant, & diuinantes scribebant in lamina seu fimbria aurea, & ponebant sub lingua eius, & ponebant in leclo vel simili aliquo receptaculo, & loquebantur cum eo. Quomodo vero ea idola locuta sint, pulchre monstrat Mor Isaac Maronita in philosophia sua Syra cap. 6. vbi sic de similibus discurrevit.

Mor Isaac
Maronita in
philos Syra
c. 6.

وَلَبْنَهُ أَوْلَى لِمِيْغُوْعَنِيَّة وَغَنِيْبَتِ رَحَلِيَّتِ تَصْلَمَانِيَا رَهُوْزِنْجَبَسِينْ
جَبَرَاهُ بُوكَرَاهُ وَهُومَيْنِ رِيشَيَّه وَمَلَبِينِ لِيَه بِمَلَهَاهُ وَبُوسَمَيْنِ
بِتَبَيِّزِ كُوسَمَيِّنِ بِتِيزَأَ رَدَهَبَاهُ وَيَهَبِينِ تَهُوتِ لِيَشَنِيَّه وَمَكَمَيْنِ
لِيَه بِبُوهَلَاهُ وَمَمَلِيلِ عَنَهُونِ:
وَلَبْنَهُ أَوْلَى لِمِيْغُوْعَنِيَّة وَغَنِيْبَتِ رَحَلِيَّتِ تَصْلَمَانِيَا رَهُوْزِنْجَبَسِينْ
جَبَرَاهُ بُوكَرَاهُ وَهُومَيْنِ رِيشَيَّه وَمَلَبِينِ لِيَه بِمَلَهَاهُ وَبُوسَمَيْنِ
بِتَبَيِّزِ كُوسَمَيِّنِ بِتِيزَأَ رَدَهَبَاهُ وَيَهَبِينِ تَهُوتِ لِيَشَنِيَّه وَمَكَمَيْنِ
لِيَه بِبُوهَلَاهُ وَمَمَلِيلِ عَنَهُونِ:

Confituebant, inquit, idola varia, varijs cœrimonijs ea colentes, & nominibus eorum insignia super columnas sublimes, & murorum fastigia collocabant, ea varijs modis representantes. His quoque victimas & sacrificia offerebant, incensantes ante ea aromata; Diabolus vero certis temporibus loquens ex singulis

Kk eorum

*Baal Aruch
voce Theraphim.*

eorum potentibus responsa dabat, futura prædicens & abscondita reuelans. E.L., etiam, quæ in remotis siebant; mortem quoque & secreta quoque cordium, ut putabant, prodebat, atque sic quamplurimas decipiebant animas, quas rerum nouitate in seruitio suo misere detinebant. De his vide ulterius Baal Aruch.

*Theraphim
cultus ab
Ægyptijs ad
Hebreos de-
uolutus.*

His igitur ita suppositis iam restat, vt horum Theraphim originem, de qua Hebræos Doctores varie sensisse reperio, perscrutemur. Alij eum à Nachor & Seruch; à Zoroastre Chamo alij, quem primū statuunculas exstruxisse, easque adorandas proposuisse, suprà ostendimus; alij à Babylonijis, alij denique ab alijs deriuant. Ut vt sit, hunc Theraphim cultum ab Ægyptijs primū ad Hebræos dimanasse, adeo certum est, vt ad id demonstrandum nullis alijs rationibus opus sit, quam quas paulò post ad veritatem huius comprobandam adducemus. Quæ quidem vt à quoquis facilius percipiuntur.

*Quid Serapis
Ægyptiacē.*

*Pueri fascijs
inuoluti ita-
tuunculae in-
numeræ apud
Ægyptios.*

Notandum est, primis Ægyptijs à Misraim, & eius successoribus instructis, solennem admodum fuisse quarundam fictilium imaginum cultum; quas imagines Ægyptiacâ lingua primi quidem, Apes, & Serapes, posteri verò nunc Canopos, nunc Horos, aut Harpocrates appellabant. Erant autem huiuscmodi Serapes statuunculæ quædam ad instar puerorum fascijs inuolutorum, huiusmodi formâ concinnatae; vel ad Osiridem aut Apidem cistæ inclusum (est enim Serapis Ægyptiacè loquendo nihil aliud, nisi Apis cista, vel os bouis, vel constrictus Apis) ostendendum; vel vt Horum referrent Osiridis filium, quem eundem cum Osiride in præcedentibus demonstratum est, & quem vbique sub pueri inuoluti, aut lecto, vel cistæ impositi forma in tabula Bembina reperimus; vel vt Osiridem à Dijs enutritum infantem adhuc inter cœlites translatum monstrarent. Horum itaque idolorum è varia materia, & sub certo siderum positu constructorum tanta vbique copia in Aegypto reperiebatur; vt præter templa, quæ ijs scatebant, nullus vicus, nullus angulus, aut semita ijs carere videretur; hæc etiam Larium ac Pénatiq; loco, ac veluti Deos auerruncos non dñmi tantum forisque colebant, obserabantque; sed etiam, vt cultus ille Dijs esset gratiior, capite collo, brachijs, cingulis suspensa, quocunque tenderent, vt in opere hoc passim videbitur, gestabant; hæc mumiarum iiserebant cadaveribus, qui si modi vna, dum hæc scribo, ex Aegypto ad me translata sunt ex Cedriq; ligno concocta, & hiëroglyphicis conspicua, quam suo loco proponeamus.

*Abrahāni
tempore ex Aey-
ptijs pro lecū
portant The-
rapim.*

Hæc itaque idolomania in Aegypto vigente, contigit, vt Abrahamo (qui eo ipso tempore è terra Chanaan ob annōnæ charitatem migrarat) in Aegypto commorante, domestici eius Ægyptijs commixti; tum multa alia, tum maximè Serapides hosce, quæ mira Ægyptios patrare videbant, admirarentur; & suspicerent; siquidem dæmone eos animante, varia consulentibus, & interrogantibus responsa dabant, felicitatemque eorum cultoribus in omnibus spondebant actionibus. Curiositate itaq; ac felicitatis participandæ desiderio instigati Hebræi Abræ vernaculi, subito ad hosce Ægyptiorum cultus animum adiecerunt. Abrahamo verò in patriam redeunte, serui; comparatis idolis & imaginibus dictis, reduces

in patriam suam facti, conceptos in Aegypto errores paulatim disseminantes apud Chaldæos seu Alphaxadæos, Babyloniosque, mox ingentem execrabilium Deorum sobolem pepererunt. Chaldæis verò (qui cùm antehac eo improbo cultu à Nachor & Sarug imbuti essent, ac ad omne superstitionis genus admodum proclives) nihil taciliùs fuit, quam alienæ huic servituti fere submittere, quamque, superstitionem addentes superstitioni, continuò ita propagarunt, ut ab illo tempore ad Dauidis usque Regnum apud Hebræos posteros nunquam hic Theraphim, aut Serapum cultus desierit. Verùm ne quicquam dictorum ex nostro penu deprimisse videamus, audiamus verba Abenephij, dicta iisdem penè verbis confirmantis; sic enim Arabicè scribit:

Abenephij.

وكان المصرجيون الأصنام ممثل صورة العبيان وجسمى جسمهم سارافيقش وكان يصعدونهم ويسالوا منهم من أسرار الطبيعة ومني المائة قبل ويدعوونهم بكل مكان المدنان يبخرون بهن خرور أمامهم ويحملونو ذهنهم معهم مثل الظلامات خل كل شرة وهو الأصنام مثل الطارفيم الذين كانوا لبني اسرائيل سعاد لهم ثبن ويقال انه اذوهن اهل دين ابراهيم من محمد

Hoc est: Erant autem Ägyptijs simulachra quedam pueri specie, quæ vocabantur nomine Ägyptaco Serapis; hæc adorabant illi, defuturis & absconditis ea interrogantes. Omnibus in locis celebrioribus Urbium ea collocabante adolescentes ante ea, secum quoque ea contra euentus malorum portare solebant. Atque hæc idola familia sunt Theraphim, quæ Israëlitæ colebant, & quæ Laban adorasse scriptura memorat, & dicitur, quod domestici Abrahami in Ägypti commorantes, ea secum reduces attulerint. Atque ex his colligitur, hos Hebreorum Theraphim nihil aliud fuisse, quam Serapes Ägyptiorum, cùm non duntaxat nomine, sed & forma, ritibusque, queis colebantur, huiusmodi idola in omnibus sibi exacte corraspondent. Verùm ne & hic aliquis in animo dubitantis Lectoris scrupulus relinquatur, dicta confirmamus sequentibus.

Ac primò quidem sciendum est, hanc vocem Theraphim nequam Hebraicam (etsi formam idiomatis Hebraici aliquo modo affectare videatur) sed merè externam esse & adscititiam; quod vel indè patet, quod hæc vox extra scripturam apud Hebræos Doctores nunquam usurpetur, nec cum hac significatione ullibi in singulari reperiatur; teste huius rei adduco Oleastrum, qui huius vocis interpretationem maximè probans: Non conuenit, inquit, inter Hebreorum Doctores, quid significet dictio *Oleaster in* Theraphim, quam idola vertimus; hoc tamen certi de ista voce habemus, quod significet *comm. huius loci cit. Gen.* imagines hominum, que loquebantur. Cui subscriptit Eliezer hoc loco:

לֹא מַעֲתִי בְמִדְקָרִים מֵהָעֲנִין חֲרֵפִים

Non, inquit, inueni adhuc apud Grammaticos, quid sibi velit hæc vox Theraphim. *Blicker in. 1. 32. Gen.*
Quæritur igitur, qualis hæc vox sit? Respondeo esse Ägypticam vocem, idemque esse, quod Serapis, quod haud obscurè insinuat Abenephij in præcedenti citatione, dum non sic ratione Theraphim cum Serapi comparat. Quod ut melius intelligas, scito proprium esse Chaldæorum. *Abenephij lib. 1. de relig. Aegypt.*
autem, vel in nomen mutare, sic נָהָר pro נָהָר קֶדֶר pro קֶדֶר, מַחְרָא pro מַחְרָא

naturali lingua vitio impediti proferunt; uti gnaris Chaldaicæ lingua notum est.

Serapis &
Theraphim
idem.

Chaldei vo-
cabula ab S
incipientia,
pronunciabat
vt T.

Theraphim
phylacterio:
rum loco ar-
mat.

R. Abenezra
in c. 31. Gen.

Cum itaque Hebræo-Chaldæi in Aegypto Serapidis cultu imbuti, Serapis nomen frequenter ingeminari audirent; & ipsi idola eius vnam cum nomine in Chaldaam adducentes, id sibi proprium fecerunt, eas imagines, quas Aegypti Serapes illi ut in mutato, תְּרֵפִית Theraphis appellarunt, quæ vox postmodum penitus iuris Hebraici facta, & finali ob similitudinem in mutato, pro Therapis Theraphim dicta, tandem inter reliquas voces Hebræorum annumerata est. Ex his itaque manifestum est, Serapis & Theraphim idem esse nomen. Altera ratio, qua Theraphim & Serapis idem esse credamus, est rituum in peragendis eiusmodi sacrificijs similitudo. Quemadmodum enim Theraphim ex varia materia sub certo astrorum positu construebantur; sic & Serapis ex omni lignorum, lapidum & metallorum genere constituebatur. Theraphim non siebant sine sanguine humano, ut in praecedentibus ex Abenezra ostendimus, nec Serapidis idola in Mithriacis sacris. Iterum Theraphim passim phylacteriorum loco gestabantur; quod & de Serapis idolis legimus, factum esse. Per Theraphim denique diuinabantur, & abscondita inuestigabant, quod vel è verbis Abenezræ citato loco apparet, ubi cum examinat causam, ob quam Rachel Theraphim patris abstulerit, tandem eam fuisse concludit, quod Rachel timeret, ne parens more solito idola sua consulendo, ex eorum responsis, quorsum Iacobus, & per quam viam fugisset, cognosceret; verum audiamus verba Abenezræ sic discurrentis:

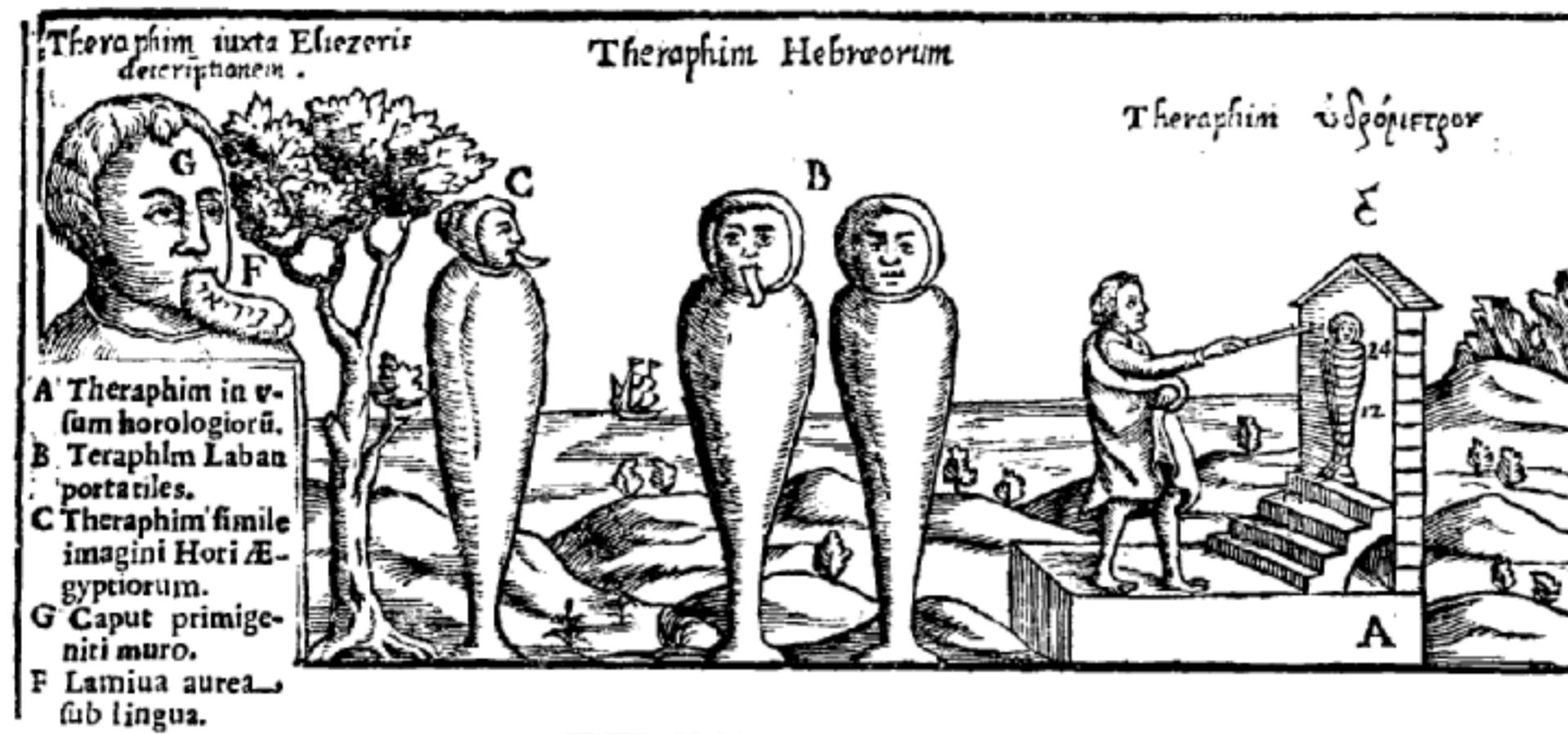
וְהַנָּה הַחֲרֹפִים קָרָם לְבָן אֱלֹהָיו וַיֹּשֶׁ אָוֹמְרִים שְׁרָחֵל גְּנָבָתָם לְבָטֵל עַז מְאֹבֵיה
וְאַלּו חִיא כֵּן לְמַה חֻלְּיכָה אָוֹחֵם עַמְּחֹוּא טְמָנָתָם בְּדַרְךָ וְהַקְּרוּב שְׁעַל כֵּן גְּנָבָתָם
רְתָל בְּכֵיחָא יָדָעָת שְׁחוּחָה לְבָן אָבֵיה יוֹדֵעַ מְזָלוֹת וְפָחָרָה שְׁאָבֵיה יִסְתַּחַל בְּמְלֹאות לְדַעַת
אָבֵיה זֶרֶךְ בְּרָחוֹ:

Ecce, inquit, Theraphim, quis Laban Deos suos vocavit, dicunt ideo à Rachel sublata esse, ut patrem ab idolatria auocaret. Quod si hoc ita, cur illa secum abduxit, & non potius abscondit ea in via vicina domui Laban, ideo igitur ea abstulit; quia cum parens esset Astrologiae peritus, timebat Rachel, ne forte ea astraq. consulendo, quo Iacob fugisset, cognosceret. Erant itaque Theraphim idola, quæ consulentibus responsa dabant, cuiusmodi & Serapes seu Isias statuas fuisse, alibi fusè probabitur. Porro nec formâ dissimiles fuisse Theraphim Serapis imaginibus, iam nobis incumbit, ut probemus. Ac primò quidem Theraphim non secùs ac Serapes Aegyptiorum varias referabant figuræ. Aliquæ enim eâ industriâ adornabantur, ut præter alios usus horarum quoque discrimina ostenderent, atque hoc est, quod R. Abenezra suprà insinuavit, cum dicit:

שְׁחוּחָה בְּלִי נְחַשְׁתָּה חָעָשָׂיו לְדַעַת הַלְּקִי חַשְׁעוֹת

*Figura The-
raphim. Theraphim fuisse velut instrumentum quoddam æneum, jactum ad dignoscendas horarum partes. Apparet huius rei vestigium in antiquissima illa tabula hieroglyphica, quam thesauro suo hieroglyphico inseruit Herwartius, in qua tertium schema hieroglyphicum A exhibet virum togatum, qui ferulâ porrectâ simulachrum quoddam minutum in formam adaptatum pur- fionis*

sionis demortui, cœteraque præter caput inuoluti: quasi gradus 24. horarum, qui in eo deliniati videntur, demonstraturus indigitat. In Roma quoque subterranea frequenter hæc figura depicta reperitur, quâ aliqui Lazari resuscitationem significare volunt, quod negare nolumus. Dicimus enim hic solùm, Theraphim *ιθόμετον* vel simile quoddam instrumentū fuisse, quare figuram eius hinc apponendam duximus.

Hebræorum itaque Theraphim subindè usum quoque horarum cognoscendarum præbebant; quod & de Aegyptiorum Idolis Serapicis ostendit Horus Appollo, apud quem Cynocephalus è pudendo aquam destillando, ex incremento aquæ in vase subiecto horas monstrabat. Cui consentit Macrobius, qui huiusmodi idola *ιθόμετον* fusè describit, quam consuetudinem absque dubio Hebræi ab Aegyptijs docti, eam sacris quoque suis interseruere.

Præterea idola Theraphim ferè semper formâ inuoluti pueri, ut dictum est, & ad portandum idoneâ apparabantur, hinc sine manibus & pedibus ferè videntur construeta; timebant enim Aegyptij maximè simulachrorum defectum ex ruptura quapiam prouenientem; cuiusmodi figuram quoque habuisse Serapes, testantur statuculæ illæ partim fictiles, partim lapideæ & ligneæ, quarum ingens copia quotannis à Mercatoribus ex antiquis Aegyptiorum monumentis eruta, in Europam deuehitur. Quod autem Eliezer dicat Theraphim fuisse caput primigeniti sale & aromatis conditum, quod muro impositum venerabantur, ab illo responsa postulantes, varijsque de rebus diuinationes instituentes; illud certè totum ab Aegyptijs quoque dimanauit, qui corpora Regum suorum condita veluti Deos adorabant; ab ijs dæmone animatis futurorum postulantes scientiam. In Mithriacis quoque sacris nihil quoque sine cruentis huiusmodi ritibus gestum, alibi ostendemus. Atque ex his omnibus haecenus allegatis colligitur; Hebræo-Chaldæos, sicuti idola hæc portatilia (quæ Theraphim, aut Aegyptiacè Serapim dicunt) ita omnia alia superstitionum genera quoque ab Aegyptijs doctos in Synagogam suam intro-

*Cur Aegypti
suos Thera-
phim sine
manibus &
pedibus con-
struerent.*

Quam tenax
cultus Idololatriæ
populus Hebreus.
Hebreorum
in idololatriâ
Aegyptiacam
pronitas.

introduxisse, quod vel continuus idolorum cultus Hebræis consuetus sat superque ostendit. Huiusmodi *αἴσθωλομαία* semel introducta, tam altas radices fixit, ut nec maximis etiam miraculis, varijsque prodigijs à diversis Patriarchis exhibitis, ex obsecratorum hominum animis euelli posse videretur. Hinc scandalosa Hebræorum vita, hinc vituli, Apides in deserto; hinc aurea simulachra Ieroboam; hinc exelsorum exstructio, hinc Theraphim in domo Iacobi radicatus cultus; de quibus apposite Oleaster; fuisse idola in domo Jacob, etiam post digressum à Laban, & discessionem ex Mesopotamia, scriptura ipsa indicat infra Genes. 35. vbi Jacob admonens domum suam: *Abijcete Deos alienos, qui sunt in medio vestri; et mundate vos, et mutate vestimenta vestra; et dederunt ipsi Jacob, omnes Deos alienos, qui erant in manu sua; et in aures, quæ erant in auribus suis, et abscondit ea subter quercum, quæ erat apud Sichem.* Non est autem credibile sœminas & seruos, aliosque comites Jacob idolis assuetos, tam facile omnia reliquisse, cultusque Deorum suorum sic esse oblitos; vt non secum idololatriæ aliquod vestigium deferrent; præsertim cum Theraphim, id est idola illa, futura prædicerent, quorum omnes erant audissimi. Hæc Oleaster. Sed hæc de Theraphim Hebræorum sufficient. Nunc ad reliqua idola Hebræorum transeamus.

C A P V T I V.

De Baalim Hebreorum.

CVm mirūm in modum sc torqueant Authores ob hæc monstruosa Deorum nomina, Baal, Bel, Baalim, quid propriè illa significant, & vndè originem traxerint; opere pretium me facturum existimau, si antequam ulterius progrederer; de similiūm nominum origine paucis præluderem; quod dum facio

Origo Idololatriæ.

Nembrodus
di^us Bel,
hoc est Do-
minus.

בָּאֵל
Bæ Baal, aut
Bel quid si-
gnificet.

Sciendum est: Eo tempore, quo post mundi diluvium humani generis propago ingentia vbiique incrementa sumebat, Misraimum, qui tunc temporis rerum in Aegypto potiebatur, nouas subinde colonias ad prouinciam hominibus exonerandam, aliò misisse; inter cœteros verò colonos Nembrodum quoque in Babyloniam destinasse; qui cum callidus esset & ingenio versutus, impotenti ad hæc regnandi cupiditate instigaretur, nihil non moliebatur, vt artibus malignis, quibus iam à patre suo imbutus erat, animos subditorum fascinando, diuinos sibi compararet honores; quemadmodum eos iam Misraimum patrem in Aegypto simili agendi ratione adeptum nōrat, vti in præcedentibus dictum est. Nec defraudatum est spe sua versipelle ingenium; nam regnandi imperantidique arte inuenta, cum primus Monarchiæ fastigium ascendisset, eam nominis famam apud Assyrios adeptus est, vt templis, arisque in honorem eius exstructis, eum Belum paſſim appellarent. Est autem Bel nihil aliud Babylonice nisi Dominus, patronus & potiens rerum, quo nomine eos appellare solebant, qui virtute rerumque gestarum gloria diuinos hono-

honores meruerant. Bel itaque Babylonius dictus est Nembrod, quem admodum Misraimus Bel Ægyptius; cò quod ille in Assyria, hic in Ægypto rerum potitus, variarumque rerum inuentione apud posteritatem diuinos honores meruerit.

Hoc autem ita se habere, primò monstrat Diodorus Siculus; Osirim ait, multis colonijs institutis, Belum Neptuni & Lybies filium, qui pro pè Euphratēm sedem posuerat, & Sacerdotes Chaldæos instituerat primum in Babyloniam traduxisse. Osirim autem nos in primo huius Syn taginatis capite eundem demonstrauimus esse cum Misraimo. Hic autem Belus cum insigni astrorum cognitione polleret, à posteris בָּאֵל שְׁמַיָּה Baal schamaim, hoc est, cœli Dominus dictus est; de quo Philo Biblius, & Eusebius scribunt, eum à Phœnicibus nuncupatum Beelsenen, quod Phœnicum lingua significat cœli Dominum. Diuus quoque Hieronymus libro primo in Oseam, Semiramin, ait, cùm Zoroastrem Magum & Bactrinorum Regem prælio superasset, ad tantam peruenisse gloriam, ut patrem suum Belum referret in Deum, qui Hebraicè dicitur Beel: hunc Sidonij & Phœnices, inquit, appellabant בָּאֵל Baal, qui idem sit quod Belus. Latinos verò vnanimi omnes consensu Baal, Bel, Belum Iouem interpretatos esse reperio, de quo lege Chronicum Alexandrinum, quod fuisse de huiusmodi nominibus tractat; nec immerito, vtrumque enim præferocis ingenij, vtrumque intræni regnandi libidine, vtrumque omni vitiorum genere contaminatum, & Iouem, & Belum fuisse, ex veterum monumen tis constat; quorum tamen vtrunque Deum appellare plerosque non puduit, optimū, maximū dicentes, teste Cicerone, quo tamen nihil minus meruit. Tanta igitur hic Belus seu Iuppiter Babylonius ambitione fuit, quanta nemo per omnes ætates inuentus est, aut inuenietur; quare alij ipsius iussu, alij, vt eius gratiam aucuparentur, altaria & templa ei insti tuebant, & Sacerdotes, & proprios cœrimoniarum ritus. At qui? non nè maximum ambitionis indicium est, quod scribitur à Laetantio libro de falsa Religione, quod in Olympo, quem non malè turrim illam Babyloniam, urbemque excelsam, quam primus ædificauit, plerumque verba tur, veluti in montibus Iuppiter, omnesque, propositis præmijs, qui nouum aliquod inuentum humano generi vtile excogitasset, inuitabat, vt ad se primum descirent, cuius ipse posteà inuentor creditus est, & idcirco huic, vt multis præterea rerum vtilium inuentoribus, diuini honores sint habiti; quod & templum Beli amplissimum, ac magnificentissimum, quod Diodorus describit, apud Babylonios fuisse, satis demonstrat.

Huius igitur Beli seu Iouis, tanta fuit nominis apud omnes nationes celebritas, & reverentia, vt non multò post cœperit audire mortalium vota, & ad multorum sacrificiorum conuiuia inuitatus, sumantum patinarum nidoribus exsaturaretur. Quid igitur? inter infinitum votorum numerū si cuipia fortuna aspirasset, vt voti fieret compos, is à Belo seu Ioui se id consecutum ratus, continuò aras & templa erigebat, & ab euentur, vel à loco, in quo id euenisset, cognomen Ioui aut Belo seu Baali imponebat. Hinc innumera mox Deorum portenta exorta, variam passim in aliè feria-

Diodorus
Siculus.

D. Hieron.

Belus & Iup piter Babylonia nus idem.

Cultus & cœ rimonia ita tente Beli.
Laet L. de s. fa. sa relig.

Beli Iuppiter.

seriatis hominibus fabulandi præbuere materiam, ut satis ostendunt Bel, Belus, Baal, Baalim, Balaam, Beelphegor, Beelsphon, Beelteem, Beelzebub, Beelmeon; & ex Baal Hebraico deducta, Baalberith, Baalgad, Baalhamon, Baalhasor, Baalhermon, Baalpharasim, Baalthamar, aliaque sexcenta huiusmodi, de quibus nos in sequentibus differemus.

Quid ubi ve-
lit Baal.

לְבָאָל itaque Hebraicum nomen, æquivalens Babylonio Bel **לִיבָּאָל**, nihil aliud significat, nisi cum, quo nihil maius meliusque ab homine concipi potest, Deum videlicet, in quantum potens est, paratusque ad in necessitatibus, hominibus succurrentum; quem Iouem fuisse ipsum, nomen quoque indigit, quod à Iuuando quidam deducentes, nostræ opinioni luculenter astipulari videntur.

Hel Beli ety-
mon.

Belus itaque Iuppiter existimatus est à Babylonij & Assyrijs, cuius non modò in profanis historijs mentio, sed in sacris; quare visum est ea aliquantò altius ex varijs Authoribus, quæ de eo comperi, repetere. Scripsit in primis Seruius, Beli nomen ratione non carere; quippè Assyriorum linguâ Solem significare; vnde aspiratione adiectâ Græcè ἡλίος est vocatus; alij non Assyriorum linguâ, sed Phœnicio nomine *Hel* vocari volunt; **לְחַ** vnde Helius educatur, qui mox & Belus dictus sit; quin & Seruius tradit; quod Hal Punicâ linguâ Deus dicitur, apud Assyrios Hel dicebatur, quâdam ratione mysticâ Saturnus & Sol. Verum qui vel medioeriter in Hebraicis & Chaldaicis instructus fuerit, omnes huiusmodi longè petitas deriuaciones, & nihil ad rem facientes etymologias facilè repudiabit. Porro plures fuisse Belos & Baalim, sacra scriptura non uno in loco ostendit, quin & colligi potest ex illo primo Aeneidum:

Ping. 1. Aenei.

. : cælataq; in auro
Fortia facta patrum, series longissima rerum
Per tota ducta viros, antiqua ab origine gentis.

Eusebius.

Cyrillus.

Per tot, inquit, ducta viros, à primo Belo Assyriorum, ut ab antiquo duranta Cinnama Belo; & hinc *Regina grauem gemmis, auroq; reposcit*, Implevitq; mero pateram, quam Belus, & omnes. *A Belo soliti &c.* Ergò hæc est generis series, Iuppiter, Epaphus, Belus priscus, Agenor, Phœnix, Belus minor, qui & Metres. Sanchoniaton autem in Phœnicum theologia, Belum inter Saturni filios connumerat, & Iouem fuisse asserit, id quod & Eusebius. Legimus, & alterum Belum Iouis nepotem, Epaphi Regis Aegypti filium, qui & alium Belum genuit. Misraim quoque Belum Aegyptiū dictum ab Assyrijs suprà insinuauimus, non secùs ac Nembrod Belum Babylonum, cui &, referente Plinio, gemma ab Assyrijs dedicata scribitur, Beli oculus indigata. Cyrillus vero libro tertio contra Julianum Cæsarrem, Belum etiam Arbelum nuncupatum prodit, & primum à subditis hominem, Dei nomen accepisse, eique Assyrias gentes & finitimas sacrificia impendisse, coluisseque, quod & Eusebius scribit in Chronicis. Ab hoc itaque celebris illa & frequens Hebræorum Baalatria originem duxit. De qua modò differemus, à celebratissimo Numine Beelphegor initiū facturi.

C A P V T . V.

De Beelphegor, qui est Deaster sine Idolum Ammonitarum.

BAALPHEGOR Hebræis בֵּל פֶּגַר seu quod idem est, Dominus hiatus seu aperturæ; idolum fuit Moabitarum; cuius meminit Oseas, & mentio fit eius Numerorum 25. Deut. 4. Iosue 22. sæpè numero quoque omisso Baal, phegor tantum dicitur aut phogor, vti ad Hebræos 17. Cu-
iusmodi porrò idolum fuerit, variant sententiaz. Theodoretus SS. Basilius, & Chrysostomus eum à Græcis Saturnum appellatum tradunt; in
qua opinione Apollinarem quoque fuisse reperio; addit Chrysostomus
Baal esse nomen generale idoli, Phogor nomen loci; præterea particula-
re illud idolum appellari Bel; Consentit in reliquis Rhodiginus, sed cum
Hieronymo Bel, Beel, Baal commune ait, ac idem idolum significare; ni-
mirum quod Belus primus Assyriorum Rex Nini filius (nos patrem dici-
mus) primus etiam Dei nomen à subditis accepit, vti relatum est. Quic-
quid sit; constat pro singulari aliquo idolo & Baal ponere, & pluraliter Baa-
lim pro varijs idolis, aut pro eodem illo Assyriorum, quod diuersis dein-
dè modis gentes aliae figurarunt, aut cognominauerunt. Vnde male intu-
lit Scaliger, Baal nunquam sine adiuncto repetiti afferens. Repugnat enim
hoc facio textui, qui sæpè solius Baal, nullo ei alio adiuncto nomine me-
minit.

Dicimus itaque nomen בֵּל Hebraicum & בֵּל פֶּגַר Beel seu Bel Chaldai-
cum, generali loquendi ratione nihil aliud significare, quam quodlibet
falsum Numen, non secùs ac apud nos nomen idolum, vel Deus, quod
commune est ad Iouem, Saturnum, Mercurium; ita quidem, vt illud Baal
generis locum obtineat, adiunctum verò nomen speciei. Sic Beelphegor
alius dicitur à Beelzebub, & Beelthemar, alijsque suprà indicatis.

His itaque suppositis, quæritur, Quid propriè fuerit Beelphegor, &
quale illud idolum fuerit? Quod vt decidatur, pudicum Lectorem mihi,
si forsan castas aures obsecnitate rerum verberari contigeret, condonare
velim; aliud enim superstitionæ originis inuestigatio non suadebat; sint
omnia munda mundis, noueritque Lector, nihil me verbis proprijs addu-
cturum, sed verbotenus ex sacris literis, SS. Patribus, cœterisque Scripto-
ribus, tūm ad cautelam, tūm ad radices superstitionum ostendendas, omnia
allegaturum. Non defunt primò, qui id cum Sole, Saturno, Ioue, Bac-
cho confundant, vti ex superiùs dictis patet. Nos concludimus, nullum
alium fuisse, quam Priapum; idq; ex etymo nominis primò patet; est enim
Priapus Hebraicè nihil aliud, quam פְּאָרָפֶה pehorpeh, hoc est, os nuditatis; Beelphegor
sic ait Baal aruch: פְּאָרָפֶה בְּעַל פְּאָרָפֶה Et nomen Beelphegor, inquit, idem ac Pri-
apus. explicatio eius est os nuditatis. Ex quo patet Priapus, cùm Græcum non sit,
originem suam sanè à nullo alio, nisi ab Hebræo Peorpè sumpsisse, cui vox
Priapus admodum affinis. Accedit, quod Peorpè apud Hebræos propriè
significet veretrum, & eam quidem partem, quæ glans dicitur; qua figura
Beelphegor effigiatus fuisse, scribit S. Hierónymus, quem consule, atque

Theodoretus.
Basilius.
Chrysostomus.
Genes.

Rhodiginus.

Scaliger.

Quid signifi-
cat Beel?

Beelphegor
quod idolum
fuerit?

Beelphegor
idem ac Pri-
apus.

Oseas 4. apertè alludere videtur Oseas verbis indignatione plenis, quibus Hebreorum filijs exprobrat conuersationes cum meretricibus, & sacrificia cum effeminitatis. Sunt autem meretrices & effeminate (ut benè exponunt Cyrus, Theophylactus, & Hieronymus) turpes mulieres colentes obscenissimum idolum Beelphegor seu Priapi; vnde 3. Reg. 15. scriptum est de Asa; *Insuper et Maacham matrem suam amouit, ne esset particeps in sacris Priapi, et in luce eius, quem consecrauerat. Subueritque spectum eius, et confregit simulachrum turpisimum, et combusit in torrente Cedron;* ubi notandum, loco sacrorum Priapi & idi turpisimi, Hebraicam lectionem habere מפלצת, quod rem horrendam & fætore abominandam denotat, eò quod, ut recte commentatur R. Leui hoc loco: *צחוא מביא פלצת רבוח לעוברי:* borrorem et calamitates multas suis cultoribus eiusmodi idolum adducat; formam eius hoc loco describit R. Salomon Iarrihi his verbis:

**כִּי עֲשָׂתָה מְפַלֵּצָת אָמְרוּ רְבֹותֵינוּ מְפַלֵּא לִזְנוֹתָא בְּמַיִן
זְבוֹרֹת עֲשָׂתָה וְהִזְבָּחָת נְבָעָלָת בְּבָבֶל יוֹם :**

Dicunt sapientes nostri mira de fabrica huius idioli, erat enim ad speciem virgæ virilis effelum, cui maritabant se tota die. Hoc igitur idolum in summa veneratione habebatur apud mulieres, hoc summa insaniam appetebant viri effeminati, iuxta illud Osea cit. loco. Et cum effeminate sacrificabant. Pro effeminate in Hebreo est קְרֹשֶׁת, quod quoniam fœminini generis est, nonnulli scorta interpretati sunt; Viri enim huiusmodi קְרֹשֶׁם dicuntur. S. Hieronymus tamen effeminate vertit, & Sacerdotes Beelphegor sive Priapi esse docet; cui subscribit Cyrus, qui hos quoque Sacerdotes Beelphegor intelligit viros quidem, sed in fœminas mollicie mutatos, qui muliebri vociferatione & cymbalis utentes, facesque ferentes circuncurrebant. Aquila verò ἀναλαμψεις interpretans, id est, mutatos, hoc ostendere voluit, quod suam naturam mutauerint, & de viris factæ sint fœminæ. Fuisse porro hunc Beelphegor obscenissime effigiatum, ex ipso nomine pater, quo eum Hebrei passim Dominum turpitudinis, vel Dominum apertoris, aut nuditatis appellant. Hinc Theophylactus cum Beelphegor seu Priapo initiatis sacrificare, illum dicit, qui operè peccatum carnis perficit. Cultores autem eius varijs cœrimonijs eum obseruabant. Verum ut quanta hominum corda coecitate diabolus opplērit, & quam abominanda in suis non cœrimonijs, sed nefandis sceleribus perpetrauerint, cognoscas; leges Oleasirum, qui in 25. Numerorum caput, detestabiles huiusmodi, auribusq; prorsus intolerabiles ritus suse describit, ut & Rassi in citato loco his verbis, sic dicit:

**וְשָׁמוֹ פָּעוֹר שְׁפֹועָרִים לְפָנָיו פִּי הַמְּבָעָת וּמְוֹצִיאִים רַעַי זָו
עֲבוֹדָתָנוּ:**

*Hoc est: Et nomen eius, subintellige idioli, Phegor, eò quod denudarent ante eum posteriora, aluum saluentes, hac enim eorum erat religio. Quæ quidem non sacrificia, sed abominanda scelera non semel Deus per Prophetam corripit, iuxta illud: *Omnem abominationem, quam abominatus est Dominus, fecerunt idolis suis.* Aitque R. Moses dictus Rambam libro 3. Moreh, ob impia*

*S. Hieron.
Cyrillus.*

Aquila.

*Theophylact.
c. in Num. 25.*

*Cultus Beel-
phegor qua-
lis?*
*Oleaster in
25. Numer.*

a. Moses.

impia & sceleratissima sacrificia Beelphegori exhibita, sacerdotibus hoc praeceptum esse datum, ut tempore sacrificij bracciati incederent, ne irreuerentiam aliquam Deo, nuditate apparente facrent; verba eius adducam:

וְעַתָּה פְּרִסְתּוּמָ עֲבֹדָתְּ פָּעוֹר בְּזָמְנֵיכֶם הַחַטְאָתָה בְּגָלוּיְהָעֲרוֹת מִפְנֵיכֶם צְוָה אֲכֻוָּתָנִים
לְעַשׂוֹת מְכֻנָּסִים לְכַסּוֹת בָּשָׁר עֲרוֹת בְּעַת הַעֲבוֹדָת וְשָׁלָא יַעֲלֵה עַמְּכֶם כָּל זֶה לְמִזְבֵּחַ
בְּמַעְלוֹתָא אֲשֶׁר לֹא חִנְלָה עֲרוֹתָא :

Tu vero scis, quod seruitum idolorum Phégor in temporibus illis erat, ut locum turpitudinis ante eum discoperirent, idcirco præceptum est sacerdotibus, ut facerent bracas & femoralia; quibus carnem turpitudinis in hora sacrificij cooperirent, propterea non ascenderant ad altare per gradus, ne discooperirentur. Hæc Rambam.

Expensis itaque omnibus ijs, quæ de Baalphegor seu ritibus impijs prisorum tradunt monumenta; nunc ad institutum nostrum reuertamur, quod est, monstrare, totam hanc phegorolatriam, ac impiorum rituum colluuiem aliundè non promanasse, nisi ab Ægyptijs, quæls phallum seu pudendum Osiridis in summa semper veneratione, Isidis institutione & monitu habuisse, Diodorus docet. Et nos totam eius historiam suprà capite de Osiride & Apide fusè ex Authoribus ostendentes satis superq; insinuauimus. Est autem communi omnium Mythologorum sententia phallus idem, quod priapus; hos igitur priapos seu phallos tanto in honore habebant, ut nulla actio sine illis peragi videretur; hos, teste Herodoto, in sacris Dionysij collo suspensos circumferebant; erant autem cubitales statuæ, quæ in honorem Osiridis, teste Diodoro, tibiæ præcinen- te in festis ex varia materia, vitro, ebore, auro, serico, & panno confectæ circumportabantur; quibus mulieres potissimum ad explendam Ven- ris pruriginem vtebantur. Hinc Ithyphallia quoque originem traxisse videntur; Est autem Ιθύφαλλος, vti iam sæpè in præcedentibus diximus, & imposterum dicemus; nihil aliud nisi priapus cum phallo erecto, qui, teste Diodoro, Luciano, Herodoto, ab Ægyptijs quotannis summâ inquisitione & culto celebrabatur; cuius imago fuit, quæ arrectam mentulam teneret, teste Suida. Horum quoque & Typhonem Priapi nomine insignitum Lucianus demonstrat. Ægyptij, inquit, Priapi simulacrum, quem Horum & Typhonem appellabant, humana effigiebat formâ, dextrâ manu sceptrum tenebat, quod ab ipso terram & mare in lucem edita existimarent. Leuâ suam ipsius mentulam arrectam, quod semina humo tecla in apertum emittat; pennæ autem motus celeritatem indicabant, & discus Orbis circumferentiam (eundi enim cum Sole putabant) significabant. Fascinum quoque pro Priapo seu phallo positum apud Authores reperimus; meminit inter cœteros eius D. Augustinus. Quid hoc, inquit, dicam? cum ibi sit priapus, nimis masculus, super cuius immanissimum & turpisimum fascinum sedere noua nupta iubebatur, more honestissimo & religiosissimo Matronarum; de quo & Horatius:

Phallus &
Phegor idem
funt.
Herodotus.

Quid sit Ithy
phallum.

Diod. l. i. c. 2.
Lucianus in
Dea Syria.
Herod. m.
Enterp.

Phallus Fa-
scinum.
D. Augst.
l. 6. de ciu. Dei

Horatius.

Ruber sedere cum rubente fascino
Minusue languet fascinum.

Pausanias. Quo loco Porphyrius ait, quod fascinandis rebus hæc membra deformitas adderetur, & in sacris Atheniensium Libero celebratis frequens erat, teste Pausania : *Stipes nimirum rectus in modum fascini adornatus.* Quem & apud alios Mutonem vocatum reperio, & Mutinum quoque, ut habetur in Priapæis, *Rubricato minare Mutino.* Tertullianus in Apologeticō legere videtur Mutunus, ita enim ridens Romanorum religionem : *Sterculus, inquit, & Mutunus, & Laurentina prouexit imperium &c.* Arnobius item in quarto : *Etiamne, inquit, Mutunus, cuius immanibus pudendis, horrentijs fascino vestras inequitare Matronas, & auspicabile ducitis & optatis.* At verò Lactantius Firmianus in I. *Sterculus, inquit, qui sterco-randi agri rationem induxit;* & *Mutinus, in cuius sinu pudendo nubentes praesident,* ut illarum pudicitiam prior Deus delibasse videatur. Augustinus etiam in quarto, Mutunum, & Tutunum legere videtur, tametsi in codicibus Lactantij quibusdam, nunc Funitus legatur & Tutunus; quicquid sit, omnia huiusmodi nomina Priapo affixa, immundissimæ pollutionis, quæs facris eius nefandis initiati contaminabantur, effectus ostendunt.

Cur Hebrei, Græci, Romani tantū phallico cultui studuerint. Cur portò post Aegyptios Græci, Romanique, qui ea à dictis Aegyptijs hauserant, tantò semper studiō huiusmodi sacra coluerint, apud Autores reperio factum esse; tūm quod huius cultu ea mala, quæ generationem impedirent cœū fascinata auerterentur; tūm verò ob eam corporis partem, à qua sit omnium origo; ac ob primam rationem, eum in hortis passim, arboribus, alijsque locis frugiferis collocatum legimus, iuxta illud Ouidij :

*Pomosifq; ruber custos ponatur in hortis,
Terreat ut scuā falce Priapus aues.*

Columella :

Arboris antiquæ Numen venerare Ithyphalli.

Ovidius.

Hoc enim posito, falsa quâdam superstitione moti rerum omnium sibi spondebant vberatem. Altera ratio eos mouebat, vt ad auertendam induitam per maleficia impotentiam, mulierumque sterilitatem auerten-dam phylacteriorum loco, collo, manibus, cingulo, autibus portarent, quæ & eandem ob causam animalibus brutisque affixa esse, ex hieroglyphicis patebit, in quibus hoc phallo nihil occurrit frequentius.

Cur Hebrei sacra turpissimi Priapi accepissent.

Eadem itaque ob rationes gentem quoque Hebræorum sacra tur-pissima amplexatam esse, tantòque libentiū audiūisque, quantò ad omne superstitionis genus, ac luxuria, omnigenæ inquinamenta erat propen-sior, asserimus. Nam cùm huius Priapi seu Ithyphalli cultui Aegyptij omnem fœlicitatem, terræ ad hæc hominum brutorumque fœcunditatem ascriberent; nil facilis fuit genti, apud quam nihil sterilitate erat pro-brosiūs, quæque laxatis temperantiæ habenis, in omne libidinis genus mi-ferè sepe, etiam sub honestæ propagationis humanæ prætextu præcipita-bat, quam ea sacra sibi asciscere, quibus id sub larua religionis tutò & im-punè liceret, quibusque sterilitatem illam probrosam, & in lege maledi-ctam, Aegyptiorum exemplum secuti, priapæo cultu auerterent. Quod

vt sa-

vt facilius & libentiū facerent, mouebat eos Ægyptiorum fœcunditas, summæque, quas ex hoc cultu percipiebant, voluptates, peccandique impunis licentia; ex superstitionis quoque non deerant, qui hoc cultu insatiati, omnem illam mulierum Hebræarum in Ægypto prodigiosam fœcunditatem alteri non ascriberent, nisi fœcundo illo suo Beelphegori, turpissimorumque idolorum cultui, cui in tantum erant irretiti, vt nullis miraculis, minis, vltionibus, mandatorumque obstaculis, ab hac mentis proteruia infaniaque abduci posse viderentur; quod vel inde patet, quod post insolita ac inaudita per Mosen à Deo, in gratiam ingrati populi patrata miracula beneficiaque innumera, queis quotidiè fruebatur in deserto duræ ceruicis populus, ac in malo obstinatus, manna spretâ, cœlesti ac veluti super cibo leuissimo nauseans, nihil aliud, nisi voluptuosam Ægyptum, eiusque cœpas, allia, asphodelos, ollasque carnium (quas egregius quidam Rabinus non male interpretatur meretrices, quibus insidebat insatiabiliter fornicans) meditaretur; quæ grauissima scelera ingrati populi, Deus apud Prophetam ijs non semel exprobrare videtur. Cùm omnem abominationem, quam abominatus est Dominus, cum idolis suis Veneris eam fecisse dicit. Augebat has brutas concupiscentias multū commixtio cum mulieribus alienigenis Moabitarum, Ammonitarum, & Madianitarum, in quas filij Israël effrœni quâdam libidine, teste sacra Scriptura, ferebantur. Morabantur autem, inquit, eo tempore Israël in Setim, & fornicatus est populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad sacrificia sua, at illi comederunt, & adorauerunt Deos earum, initiatusq; est Israël Beelphegor. Erant autem hæ dictæ mulieres ex incestuoso Loti partu reliquæ, quæ cùm vicinæ essent Aegypto, carnales hoscè Priapi seu Phogoris ritus amplexantes, summō studiō ad Israélitas primum transfuderunt, qui ea breui incrementa sumpserunt; vt plerique, teste sacra Scriptura, abominationibus hiscè dediti, scalpendis phallis Deastrisque huiusmodi effingendis distenti, omnem de cultu Dei veri optimi, ac beneficentissimi memoriam deposuisse viderentur. Ritus autem colendi eiusmodi probrofissimos Deastros nobis apposité describit רashi, siue R. Salomon Iarchi supra ea verba (et adorauerunt Deos earum) citato loco numerorum commentans: Cùm, inquit, mulieres prurigini Veneris extimularentur; accedebant Israélitas dicentes: habeo quod dicam tibi, attende me quæso, & hoc dicto, è sinu statuam Pheger producentes aiebant; adora hunc: quo factō operi Venereo se accingentes, Deastrum illum impudicum & nefandum summō honore illo se actū afficere existimabant, atque hic fuit egregius ille, si Dīs placet, ritus. Sed audiamus verba ipsius Authoris ex Hebraico:

ובשׁחקוף יצרו עליך ואמור לך חנוך לי והוא מושiah לו דמות פעור מהיקם
ואומרת לו חנוך הוות ליה :

Cùm, inquit, quispiam vehementiori tentatione vegeretur, dicebat mulieri, attende me, seu exaudi me, qui in concupiscentia tui sum; & illa subito è sinu producebat simulachrum Pheger, & dicebat ei, adora hunc &c. quo factō actus secutus est. Quæ eadem ab Ægyptijs factitata in Isiacis sacrīs, varijs in locis huius operis, volente Deo, monstrabimus.

Num. 25.

Filiae Moab
ritus colendi
Beelphegor
ab Ægyptijs
traduxerunt
ad Hebreos.

R. Salomon si.
** Rashi sic.
Num. loco.

Turpis con-
suetudo He-
breorum.

Patet igitur omnem illum impium ritum ab Aegyptijs dictis processisse, quod non tantum ex ijs, quæ hactenus diximus, sed & iam ex summa illa vtrique genti communium cœrimoniарum affinitate, luculenter apparebit. Verum ut origo melius conspiciatur, eas collatione inter se facta comprobandas ratus sum.

Ac primò quidem Aegyptios è Diodoro nouimus, summò semper studiō hunc phallum Osridis coluisse, quod & ab Hebræis factum in præcedentibus ostendimus. Erat autem Priapus seu phallus iste statua paruula in penis formam effigiata, quam contra sterilitatem, tūm in publicis hortis, agris, alijsque campestribus locis ponebant; tūm in priuatum emolumen tum collo, auribus, cingulo, fœmoribus, phylacterij loco circumferebant; quod & Hebræos in cultu Phegor obseruasse ex præcedentibus patet. In quibus ex R. Salomone ostendimus, imaginem Phegor, כמי חוריות, id est, ad veretri humani similitudinem efformatum, à meretricibus, alijsque impudicis fœminis sinu circumlatum fuisse.

Priapus phal-
lus phegor
ideam.

Phalli in festis
Dionysij per-
tati.
Herodotus in
Euterpe.

Aegyptiorum
priapæa festa.

Rambam in
moreh.

Pausan. in
phocis.

Phalli erant
amulæta con-
tra fœminæ-
tionem.

Hebræus Si-
mia Aegyptij
populi.

Præterea Aegyptios phallos huiusmodi in Dionysiacis per compita Vrbium, insanâ quâdam mentis dissolutione ac vociferatione, tibiarumq; clangoribus circumuexisse triumphi in speciem, testatur Herodotus. Quas cœrimonias Aegyptiorum more, Hebræos quoque obseruasse, superadocuimus ex Cyrillo, cùm de effœminatis Priapi Sacerdotibus verbâ faceremus. Moris erat Aegyptijs mulieribus, teste Plutarcho, Diodoro, Suidio, Apidem in Ithyphalliorum sacris(quæ singulis annis semel solenni tempore celebrabantur) accedere, eique sublatis vestibus posteriora denudare. Quod in sacris Beelphegor celebrari solitis, Hebræis fœminis vultus non fuisse, ex Moreh nebuchim, Rambam, alijsque tradidimus. Præterea Priapæa sacra seu Pamelia festa plerumque in locis abditis, speluncis, casis, antrisque celebrata, Pausanias tradit; quod Hebræos quoque vicelle Troglodytas imitatos è libro tertio Regum probauimus; vbi de Aga Rege sic dicitur. Et abstulit effœminatos de terra, purgauitque in uersis fordes idolorum, quæ fecerant patres eius; insuper & Maachænam matrem suam abuuit, ne esset princeps in sacris Priapi, & in luce eius, quem consecratur, subuerit spicum eius, & confregit simulachrum turpissimum; & combussit in torrente Cedron. Denique Aegyptij phallis ad fascinanda mala generationem, impedientia phylacterij loco vtebantur. Quod Hebræas mulieres ad summum sterilitatis malum auertendum fecisse è dictis liquet. In famina Hebræos Aegyptiorum Simias nemo negabit, qui hascè nostras comparationes diligenter expenderit. Ithyphallia itaque, Pamelia, seu Priapæa sacra in Aegypto primum exorta, vicinos sibi Hebræos primum infecerunt; deinde in Græciam usque propagata, ingentem ibidem nouarum superstitionum sobolem peperere; quæ à Romanis postmodum, coaptata, diffusaq; conclamatæ superstitionis propagine, totum mundum repleuerunt; quæ quidem in tantum breui excreuerunt, vt post Salutis aduentum, etiam non desuerint, qui eiusmodi sacris abominandis initiati, si turpissimo Phegori manciparent; quemadmodum ex detestabili Gnostico-rum secta apud Epiphanium, Philastrium, aliosque Heræologos legitur.

Ex

Ex hoc fonte quoque profluxisse videtur impia illa Mahumetis lex seu Alkoranus, qui dum supremam beatitudinem in fruitione brutarum voluptatum, Epicuræorumque delicijs constituit, quid aliud agit, quam ut turpissimos hosce phlegorios ritus, cœrimoniasq; renouet. Hunc denique Beelphegor pro Deo habent omnes iij, qui æstro libidinis perciti, brutorum irrationalium instar miro modo mente vacui, corde confusi, & summè fanatici, verique Penelopes procī, aut melius immundi porci toto die, dulci hoc veneno fauciati, circumuagantur; & siue bibant, siue manducent, siue cubent, huic Venereo idolo semper intenti mentem sustentant; ut qui nihil aliud cogitent, non sua, nec seipso, phanatico quodam morbo catenis ignorantiae ac turpitudinis atque constricti; vera libidinis prodigiosæ monstra; detestanda Phlegoris mancipia, quæ quidem alto præstat silentio supprimere, quam ea proferendo castas aures periculis vulnerare. Quare ijs dimissis ad ea, quæ de Baalim dicenda restabant, progrediamur, inter quos non immerito secundum locum obtinet Beelzebub, quem in Euangilio principem dæmoniorum nominari legimus.

Omnis luxuriosi Phlegorolatriæ,

C A P V T VI.

Beelzebub Idolum Accaronitarum.

DE nomine huius siue Dei, siue Dæmonij magnam apud Authores controversiam reperio, quam tamen aliunde exortam non arbitror, nisi ē locis istis Euangelicis, queis Iudæi Christum de Dæmone, non nisi in Beelzebub principe dæmoniorum electo insimulant. Nam hoc loco pro Beelzebub alij legunt Beelzebul; quæ lectio, vti paulò ante diximus, variam passim vti opinionum, ita fabularum occasionem præbuit; vt & modò dicemus, vbi priùs varias huius loci versiones adduxerimus. Ac vulgata quidem editio Beelzebub habet, quam sequuntur Hebraica, Syra, ac Persica translatio, vti in sequentibus patet:

Hic non eycit dæmonia nisi in Beelzebub principe dæmoniorum.

Latina vul-
gata.

זה אינו מוציא את השטנים כי אם בבעל זבוב:

Hic non eycit dæmonia nisi in Beelzebub.

Hebraea.

لَا مُخْرِجٌ عَلَوْا لَا حَمَّادٌ حَمَّادٌ

Hic non exire facit Satanas, nisi in Beelzebub.

Syra.

جمکن جسلن رامکر جبلز بوب

Hic non eycit dæmonia nisi in Beelzebub.

Persica.

Alij verò hoc loco pro Beelzebub vertunt Beelzebul; quemadmodum ē Græco 70. Interpretum versione, quam Arabica, Copta seu Ægyptia, Æthiopica seu Abyssina, aliaque sequuntur, apparelt; versiones omnium apponendas duxi.

Græca. Οὐτούς καὶ σκότων τὸν δαμόνα αὐτὸν ἐν Βελζεβύλῳ αἴρουσι τὸν δαμωνίων.

Arabica. هُنَّا لَا يُخْرِجُ الشَّيْطَانَ الْجَمَاعِلَ زَوْلَ *

Hic non ejicit diabulos nisi in Beelzebul.

Copta.

በዕለቤት ከዚያደርግ ስርጓዣ ተብል ዝዕለቤት *

Hic non ejicit diabulos nisi in Beelzebul.

Ethiopica.

ዘዕለቤት፡ ጽንቃቤት፡ ዝዕለቤት፡ በዕለቤት፡ ዘዕለቤት፡

ZaiiWazaa agananta zaabala baBeel zebul.

Hic non ejicit daemonia nisi in Deo stercoreis.

Origenes.
Cyril of Alexandria.
Athanasius.
Cyrillus.
Prudentius.

Hincè Authoritatibus sacris astipulantur Origenes, SS. Chrysostomus, Athanasius, Cyrillus, alijque veterum, qui omnes hoc loco pro Beelzebub legunt Beelzebul. Prudentius quoque *in secessione*, hymno quinto Vincentio Martyri sic canit:

*Sed Beelzebulis callida
Commenta Christus destruit.*

A. Abraham.
B. Kattun.

Verūm hanc difficultatem vt enodemus, notandum est, Beelzebul hoc loco Christianos Orientales, non nisi in Idololatrarum contumeliam adiouenisse; nam quemadmodum בָּאֵל זָבָע, in Hebraica lingua à בָּאֵל & זָבָע deducto nomine, Deum seu Dominum muscæ; ita Beelzebul in Arabica lingua (quā Christiani dicti pàssim vtebantur) à بَلْ زَبُول, vel زَبُول deriuato nomine, nil aliud significat, nisi Belum stercoreum, aut Deum, seu Dominum stercoreis & simi; quo nomine per contemptum vocabant idolum seu dæmonem Beelzebub; quod & testatur Abraham Ben Kattun, vbi versum 33. cap. 23. Exodi, ad hunc modum explicat. *Non sines apud te habitare, qui colunt Deos peregrinos vel stercoreos.* Stercoreos hic in opprobrium dictos, nihil dubito.

*Quis fuerit
Barcoeba.*

*Contumelio-
se nominum
impositiones.*

Atque hoc ita esse, nos duo docent, primū est, quod hoc nomen Beelzebul nullibi, nisi in nouo instrumento repertatur; quod manifestè indicat, hanc appellationem à Christianis primo in ignominiam idololatriæ excogitataam, Euangeliisque eandem ob causam insertam esse. Alterum nos Hebræorum mos docet, quos in fictorum Numinum contemptum huiusmodi appellations olim fieri præcepisse, varia pàssim in eorum libris occurrentia huiusmodi vocabula demonstrant. Hinc mendacissimum illum impostorem, Messiæ sibi nomen sub Traiano venditatem, Barcoebam, scilicet filium stellæ prius dictum, Barchozibam filium videlicet mendacij appellare cœperunt. Huiusmodi nominum exemplis nec vetus testamentum caret; Mons enim Oliuarum, postquam est idolis inquinatus בַּרְמָשׁוֹת חַמְתָּר har hamaschith, id est, mons corruptionis dicitur, uno solùm

הַר חַמְטָת *bar hammischat*, scilicet mons oliuarum seu unctionis, mutata litera & Iod addito, ut nimirum ad nomen alludatur, nec opprobrium desit; sic quoque blasphematuri sanctissimam legem nostram, eam appellant גִּילְיאֹן Euangilion, hoc est, volumen iniquitatis, ab אָוֹן auen & גִּילְיאֹן gilaion, quorum illud iniquitatem, mendacium, fraudem; hoc volumen denotat. Plura huius farinæ hic adducere possem; verum quia illa passim indoctis etiam nota sunt, de ijs fileo. Cœterum non ignoro Iouem Græcis quoque vocatum quasi stercoreum seu fimo delibutum, vt videre est in illo Orphei carmine:

Orphei.

ζεῦς καὶ δίας, μέγιστος Θεῶν, ἐλλέμψη κάτερος.

Idque citat S. Nazianzenus in steliteut. I. Verum hoc nequaquam intelligendum est, quasi per ignominiam id fecerint; cum ἐλλέμψη κάτερος, non magis ad Iouem stercoreum ibi attineat, quam illud Virgilij:

. *Totamq; infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.*

Interpres enim seu Paraphrastes est Virgilius, ad illud Orphei intelligentium; ab utroque arcana naturæ duntaxat docentur, & Deus veluti involutus existimabatur; quo nomine memoratur apud Senecam natural. quæstion. Deorum quidam ordo, ex Hetruscorum monumentis. Porro ob quam rem Beelzebub aut Beelzebul appellatus sit princeps dæmoniorum, difficile est afferere. Origenes fatetur nescire se, vnde aui istius homines didicerint בְּאֵלֶּזֶבֶל; sed vide, si placet responsa, quæ Iustino Martyri tribuuntur, vbi nomen hoc ab ipsis dæmonijs sacrificulos & קָרְבָּנִים didicisse scriptor ille, quisquis fuerit, autumat. Neque hunc faciunt Hebræorum monumenta dæmoniorum principem, sed Ashmodæum potius, quem Chaldaeus Paraphrastes in Ecclesiaste vocat אַשְׁמוֹדֵי מֶלֶךְ אֲשֻׁדִּים Aschmadai Regem dæmonum; dictus autem שָׁמָד à אַשְׁמוֹדֵי, quod est, perdidit, siue exterminavit, & nominibus illis Angeli abyssi, Abaddon nempè & אַבְּדָלָה perquam est congruum. Hunc memorat Elias Thefbites, Samaël quoque vocatum fuisse; volunt autem Samaël proprium esse Diaboli nomen, qui primos parentes fecellerit, colubro, camelii speciem habente, vectum; cuius meminit R. Moses Ægyptius in more nebuchim; veiba eius sequuntur:

Cur Beelze-
bub dicatur
Princeps dæ-
moniorum.

*Irenæus
paraphrastes
in Ecclesiast.
c. 1.
Asmodæi no-
minis ety-
mon.*

חַנָּה כִּבְרָה נְהַבָּאָר וְהַמָּה שְׁצִירָהוּ שְׁבִיאָרוּהוּ בְּמִדְרָשׁ וְזֹה שְׁהָם אָמְרוּ
שְׁנַחַשׁ הַוּרְכָב וְזֹה הַיְחָה בְּשִׁיעָר גַּמְלָה וְרוֹכְבָו הַיְה אֲשֶׁר חַשְׁיא. זֹה וְשְׁהַרְכָב חַיָּת
סְמָאֵל וְזֹה הַשָּׁם הַמִּתְּרוּהוּ עַל חַשְׁטָן הַמָּצָאָם אָוּרִים בְּמִקְומֹת רַבִּים שְׁחַטָּן רַעַת
לְהַכְּשִׁיל אֶבְרָהָם אָבִינוּ עַד שְׁלָא יָאָבָה לְהַקְּרִיב יִצְחָק וּכְן רַעַת לְהַכְּשִׁיל יִצְחָק שְׁלָא אַחֲר
רַעַת אָבִיו: וּזְכַרְנוּ עַד בְּעַנֵּין הַזָּה בְּעַקְוֹדָה בָּא סְמָאֵל אַצְלָאָבִינוּ אֶבְרָהָם וְאָוָרְלוּ
לְמַחְבָּתָה בְּמִקְומָם זֹה: וְחַנָּה כִּבְרָה שְׁטָמָאֵל הוּא חַשְׁטָן וְזֹה הַשָּׁם גַּם כֵּן לְעַנֵּין כְּמוֹ שְׁטָמָ
חַנָּחָשׁ לְעַנֵּין: וְאָמְרוּ בְּבוֹאו לְהַשְׁיא חַזְהָה הַיְה סְמָאֵל רַוְכָב עַלְיוֹ וְחַקְבָּה שְׁזָוק עַל

Ramban
moreh. i. 2.
c. 31.

גַּמְלָה וְרוֹכְבָו
Serpens qui
Euam dece-
pit fuit forma
Cameli.

Hoc est: *Et ecce iam explicabitur id quod necessarium est, ut cognoscas eius explicationem in Midras, que est ista; dicunt quod coluber seu serpens ille*

qui Euam decepit forma camelii erat, super quem sedit Samael, quod nomen praeceps de Diabolo dicitur, & inuenies eos in multis locis dicentes, quod ipse inhibere voluit Abram patrem nostrum, ne immolaret filium suum; & Isaac, ne obediret patri suo. Dicunt ergo hanc ratione, quod Samael venerit obuiam Abram, & dixit ei, quare venisti ad locum istum, & iam ostensum es, quod Samael est Diabolus, & nomen illud ipsi impositum ob occultam rationem, sicut nomen נָחָשׁ nachash, similiter; dixerunt etiam quod Samael, cum ad decipiendam Euam veniret, supra colubrum καμπλόμορφον federit. Creator vero ridebat de camelo & equite eius, &c. quæ sequuntur. Hinc in veteri commmemoratione Sanctorum Ecclesie Orientalis legitur. Accusationis Samaeli ne recorderis, memento autem defensionis Michaëlis. Est enim Samael semita, quam nullum volatile cognouisse ait Thesbites, verba eius sunt:

R. Elias Louisa
in Askenaz
in Thisbe.

סְמָאֵל לֹא יַדּוּ עִיטָרְגּוֹם רְלָאַחְכִ'מִיה סְמָאֵל רְפֻרְחָהָר
עֲזָפָא וּבָנָן אָמְרוּ תְנַנוּ שׁוֹחֵד לְסְמָאֵל בַיּוֹם הַכְפּוּרִים וַיֵּשׁ
אָוּמָרִים שַׁאֲשָׁמָרִי הָוֹא סְמָאֵל וְשָׁנִי שָׁמוֹת נִקְרָאוּ לוּ וּבָבֶר
וּבְרָתָיו בְשָׁרֵשׁ אֲשָׁמָרִי

Hoc est: Samael, semita quam nullum cognouit volatile; Targum quam non cognouit Samael, qui volat tanquam anis; hinc est, quod dicunt; Date munus ipsi Samael in die expiationis; Alij dicunt, quod Aschmadai sit Samael, atque ei esse duo nomina, de quo mentionem facit in radice. Ita Elias; alio vero in loco ait:

וְאָוּמָרִים רְבּוֹתֵינוּ כִּי גַעַמָּה אֲחֹותֵת תְוֹאֵל קִין הִיהָה אָם
אֲשָׁמָרִי וּמִמְנָה גּוֹלְדוֹחָשָׁדִים:

Et dicunt nostri sapientes, quod Noamath soror Thubalkain fuerit mater Aschmadai, & quod ex ea dæmones fuerint progeniti. Verum de his & similibus alibi copiosior dabitur discurrendi materia.

Sed ut vnde digressi sumus, reuertamur, quis ille Beelzebub? quod idolum eius? vnde ad Hebræos muscarius ille Deus peruerterit, explicandum restat.

Certè Accaronitarum idolum fuisse c. i. lib. quarti Regum docet. Nam cum disrupto fortè opere reticulato (ita enim volunt Iudei locum illum de cancellis intelligi) cœnaculi sui, præceps decideret Achazias Rex Israël, & colliso corpore se male haberet, de salute consulere voluit oraculum Beelzebub Dei Accaronitarum, quod idem est ac Deus muscas; vnde F. Iosephus de Ahaziæ casu verba faciens, ΤυΑ'κκασέως Θεόν μύτας (quasi diceret Accaronitarum Deum muscam) eum appellat; quod nomine & septuaginta seniores, & Gregorius Nazianzenus orat. steliceut. secunda, & si qui sunt alij, versionem Septuaginta secuti, vtuntur. Vtrum vero ab Accaronitis inuentum fuerit hoc nomen, an à Iudeis in idoli opprobrium? disputatur. A Muscarum multitudine, quæ victimarum carnes plerumque sedantur, dictum, non desunt, qui opinentur. Veri Dei enim sacra muscas nequaquam infestasse traditur in Pircke Auoth.

Idolum Beel-
zebub vnde?

Greg. Naz.
orat. foliic. 2.

עשרה נשים נעשו לאבותינו בבית המקדש לא חפילה
אשה מריח בשר הקודש ולא הסריהبشرהקדש מעולם ולא
נראתה זבוב בבית חמיטה וגו' :

*Decem prodigia dicunt, Patribus nostris ostensa sunt in Aegypto in domo
sanctuariorum. Nulla mulier ob odorem sacrificiorum abortiit; nidorem nullum aut
malevolentiam efflauit caro holocausti. Ne minima quidem musca visa est in loco
occisionis hostiarum &c.*

Muscæ non
infestabant
sanctuariorum.

Alij volunt dictum Beelzebub, eò quod idola nidore carnium imbuta à muscis infestarentur; sunt etiam qui Baal zebahim, hoc est, Deum victimarum, immolationum, sacrificiorum, ioculari vocabulo scripturam Deum muscæ appellasse arbitrentur; vti Scaliger, *Id, inquit, quod dicebatur Baal zebahim, Deus victimarum, immolationum, sacrificiorum, ioculari vocabulo scriptura vocavit Deum muscæ, quod in templo Hierosolymitano muscæ carnes victimarum non liguriebant, cum tamen gentium fana à muscis infestarentur, propter nidorem victimarum.* Sed mihi persuasissimum est, Accaronitis ipsis eum Beelzebub proprio nomine dictum, vti & posteà non infirmis rationibus ostendemus; quis enim Τοεβιζόν μύρον ὑβείζει? Nonne enim veluti Numinis venerandi illius mentio facta est ab Achazia? *Ite, inquit, et inquirite Beelzebub Deum Accaronitarum, num superuidurus sim ab hac infirmitate?* Ecquis Numen, quod coleret, ac de salutis instauratione consulendum duceret, inhonesto & ioculari vocabulo compellaret? Accedit, quod etiam Europæis Iuppiter & Hercules sub eodem ferè nomine colebantur.

Joseph. Scal.
Elench. sci-
biles. Nn. 5.

Dico itaque Beelzebub idolum Accaronitarum idem fuisse quod Myagri muscarum Dei apud Pausaniam in Arcadicis. Nam cùm ait de celebritate, quæ Palladi Tritoni apud Arcadas agebatur: Εὐταῦθα, ait, τῇ μανῆς μυάγη φεγδύεται. hoc est, In ea celebritate ante Myagro celebrant seu sacrificant, preces inter sacra heroi effundunt, Myagrum inuocantes. Atque ita facientibus nihil præterea molestiæ muscæ inferunt; mentio quoque est Myagri in castigatis Solini exemplaribus, in quibus ita legitur: *Sacellum,* inquit, *Herculis in foro Boiario est, in quo argumenta conuiuij latæ maiestatis ipsius remanent; nam diuinitus in illud neque canibus, neque muscis ingressus est; et enim cùm viscerationem sacricolis daret, Myagrum Deum dicitur imprecatus; clauam verò in adytu reliquisse, cuius olfactu refugerent canes.* haec tenus Solinus. Idem scribit & Plinius. Sed Dei nomen non apponit, id quod & in plerisque Solini codicibus deesse videmus. Plinius l. 29. c. 6. dūm de alopecia remedijs agit, non Myagrum hunc Deum, sed Myodem vocavit, ita de muscis loquens: *Nullum, inquit, animal minus docile existimat, minorisq; intellectus; quod mirabilius est, Olympiæ sacro certamine nubes earum immolato tauro, Deo quem Myodem vocant, extra territorium id abire.* hæc ibi Plinius, qui tamen libro 8. capite 28. scribit quoque Cyrenaicos Achorem Deum muscarum multitudine pestilentiam afferente inuocare solitos, quæ protinus quam litatum est, intereunt. Gregorius Nazianzenus in prima in Julianum Cæsarem oratione non Achorem, sed Acaton, quod

Beelzebub
idem ac Deus
muscarum.
Pausanias.

A Sacello
Herculis ar-
ceri canes &
muscas fixit
antiquitas.
Solinus.

Plin. l. 29.c. 6

Greg. Naz.
in 1st. Cap.
orat. 1.

Tonis scap-
pellatus à fu-
gandis mu-
scis,

Hercules di-
eius quod
colligeret lo-
custas & ver-
miculos è vi-
bus.

Accaronita
adorabant
muscam.

Inundatio
Nili origo
multorum
animalium
profertim
muscarum.

Apud Agy-
ptios symbo-
lum summi
mali musca.

Oraculum
muscae cultu
muscae pel-
lendas.

Amuletum
contra mu-
scas.

neficio quam affinitatem cum Accaronitarum vrbe habet, vocare videtur. Non amplius, inquit, muscae querent Deum Accaron, aut si quid musca est ridiculosus. Hoc tamen planè ipse non assero, quando mihi in præsentia non suppetit Græci codicis facultas. Alibi tibi retuli apud Græcos, Iouis esse cognomen Λαύριος, quem colebant à fugandis muscis appellatum; nam Solinus, ubi cùm potitorum & pinatariorum sacra institueret, Myagrum Deum, scilicet Iouem Λαύριον imprecatus esse dicitur; Myagrus autem Myodes, vel potius Myiagrus & Myodes, Apomyius & huiusmodi muscam in se signanter comprehendunt, & quasi Dominum muscae explicant. Ita Hercules Λαύριος à Trachinijs cultus; sic dictus autem, quod Λαγώνας (scilicet παγώνας eorum linguâ, siue locustas) abegerit. Erythræis idem Ιωνῖος appellatus, scilicet qui vermiculos vitibus infestos occidat, & Apollo Sminthæus μυονῖος dictus à muribus, quæ membrat Euostathius ad 1. Iliados: Anne verò hæc Diuum cognomina, minus quam illud Accaronitarum ridicula? An Accaronite, quam Græci & Romani pī magis censendi, aut in idolorum titulis religiosiores? Certè à Beelzebub hæresin format Philastrius Muscicolarum seu Muscae Accaronitarum, qui (vt verba eius sunt) Muscam colunt in ciuitate Accaron dicta. Verum his omnibus ita ritè consideratis, iam ad id, quod ab initio nobis propositum erat, exequendum, vide licet ad huius Muscilariorum originem perscrutandam, nos accingamus; quod vt solidius fiat,

Sciendum est, eam esse Aegypti naturam, vt post annuam Nili inundationem, ex aquarum stagnantium reliquijs, tūm animalia reptilia omnis generis; tūm maximè ingentia muscarum, culicum, similiisque molestarum bestiolarum examina exoriantur, quæ & homines & animalia miserandum in modum exercuent; adeò quidem, vt Aegyptij impudentiam & summum malum hieroglyphicè significantes, muscam pingere soleant, vt paulò post videbitur. Isaias quoque Propheta pœnas Iudaicæ perfidiæ destinatas commemorans, inter cœteras muscae quoque Aegyptiacæ meminerit. זְבוּב וַיַּרְקֵב Et sibilabit Dominus muscae, quæ est in extremo fluminum Aegypti, & Apis quæ est in terra Assir, & venient & requiescent omnes in torrentibus vallum, & in caverneis petrarum, & in omnibus frumentis. Seu vt septuaginta habent: in careolis, & in universis foraminibus. Rabbi Salomon hoc loco vocat מִלְחָמָת הַזְבּוּבִים exercitus muscarum Aegypti, qui rebellem populum inuadant. Aegyptij itaque cum muscarum multitudine non idola tantum indignè conspurcari; verum etiam sacra illa sua animalia, canes, boues, vaccas, capras, miserandum in modum cruciari viderent, de abactione muscarum oraculum consulueré, quod respondisse fertur, muscae cultu muscas pellendas, quod si facerent, futurum, vt muscae imposterum reuerentiores essent; dictum factum, Aegyptij subito ad omnia muscis infesta loca Muscarium illum Deum posuerunt; cuius symbolum hieroglyphicum erat musca cum thyrsō scylocyprio, quod præterquam quod τσολύμαρχον θάμνον, muscarum quoque abactionem, significaret.

Atque huiusmodi hieroglyphico nihil in Obeliscis frequentius hoc animalibus appendebant, Canopis, Sphyngibus, ceterisque idolis insculpebant, hoc signo veluti pacto quodam posito aduocatus Daemon, seu Genius muscarius, muscas profligare credebatur. Verum ne quicquam proprij ingenij coniecturis asserere videamus, audiamus Abenephium de his hoc pacto differentem:

والذباب يزعم كل صورة مصر وكل حيوانات وينجس الأضمام واشيروا المقربون
الأعم وقام لهم بعبادة الذباب يدفع الذباب ويصنعوا المصريون على كلية الأعم
ونفعوا الذباب بقوة صورة الذباب مع عشب أسمه في عربي السعد ووضعوه في مدخلات
فرعون وفي أسط انهار وفي كل مكان الذي ذه الذباب كثيـر

*Abenephium
de feruntato
Ægyptiaca*

Hoc est: *Et muscae infestare solebant omnem circa regionem, animalia, et idola conspurcabant; et consuluerunt Ægyptij oraculum, et dixit eis in cultu muscae musca pelletur; et fecerunt Ægyptij iuxta verbum oraculi, et muscae recesserunt ob figuram seu imaginem magicam muscae, quam fecerant Ægyptij, ponentes eam in Obeliscis et pyramidibus, in omnibus locis denique, quae à muscis infestabantur. &c. quæ sequuntur.*

Verum de his & similibus in Obeliscorum mysterijs fusiūs veluti proprio in loco tractabimus, nunc hæc tantum insinuasse sufficiat. Atque ex his apparet, Ægyptios siue id oraculi suasu, siue vt aliqui Rabbini volunt, Mosis, Cyniphes productas profligantis imitatione, siue alia de causa factum fuerit, certè primos Muscilariae Authores fuisse & inuentores, à quibus Hebræi & Græci docti, Muscarum ingentia illa examina à fanis, aris, ceterisque locis victimarum, nullā sanè aliâ ratione arceri posse crediderunt, quām similis cultus institutione, quemadmodum in præcedentibus de Arcadicis sacris atque Cyrenaicis meminimus; huiusmodi enim cultu Hebræi suum illum Beelzebub, sicuti Græci Iouem illum suum Muscarium seu Myagrum placatum iri stolidè credebant. Atq; hæc de Beelzebub sufficient.

*Muscilariae
origo.*

C A P V T VII.

Beelzephon.

Beelzephon vel Baalsephon à בָּאַלְזֵבּוֹן quod Dominum absconditum, siue Septentrionis significat, deducit nomen; de quo varias apud Authores opiniones reperio. Alij ciuitatem esse arbitrantur, vti Adrichomius in theatro terræ sanctæ & Ezechiel Tragædus, qui in אֶלְזֵבּוֹן Israëlitarum sub persona Nuncij Ægyptij sic dicit:

Εἰπεν δέ αὐτοίς Θύκαριδης προεμβολή
Βεελζεφων τὸς πληζεῖ τὸν δόλον βεβούει.

Alij nomen loci seu petræ esse arbitrantur, vti interpretes plerique; alijs denique idolum fuisse Ægyptiorum opinantur, quemadmodum Rabbini; quicquid sit, siue Beelzephon nomen vrbis fuerit, siue loci deserti, certè aliun-

aliud illam appellationis suæ originem minime traxisse videtur, nisi ab idolo quondam ibi culto, ut postea dicemus; meminit verò huius nominis historia sacra Exodi 14. v. 1. his verbis: *Locutus est Dominus ad Moysen dicens: loquerer ad filios Israël, ut redeant & remaneant ante Pibiroth inter Migdol & inter mare è regione Baalzephon, atque contra ipsum castra ponant iuxta mare: nam dicet Pharaō de filiis Israël, irretiti sunt in terra, conclusit eos desertum.* Hoc loco per Baalzephon omnes Rabbini quotquot in hunc locum commentantes reperire licuit, idolum intelligunt. Rabbi Abenezra ait idolum suisse à Pharaonis Magis ad cœlestium corporum posituras fabricatum וְתַלְמָזֶד; & iuxta sinum Arabicū collocatum, ad obseruandos & retinendos Israëlitas, irretiandosq; seu infatuandos, & à destinata, diuinatusque datâ profectioне auertendos vim habens magicam, verba eius sunt:

R. Abenezra. **לֹפֶנִי בָּעֵל אֲפָוָן: אָמַר בַּיּוֹתְרֹמִים מִצְרָיִם עֲשָׂו בְּזִבְחֵי חַמּוֹלָה צְוֹרוֹת נְחַשְׁתָּו וְהַוְאָ בָּאֵל אֲפָוָן שֵׁלָא יוּכְלָ עַבְדָּ לְבָרוֹחַ מִצְרָיִם לְעַבְדָּ הַצְּוֹרָה:**

E regione Baalzephon dicitur, quod Magi Aegyptij fecerunt iuxta rationem Astrologicam imagines æneas, & illa sunt quæ vocantur Beelzephon, & non poterat seruus ullus fugere ex Aegypto; quin transuendo imaginis occultâ vi impeditur. Quæ verba ut melius intelligantur, sciendum est, Agyptiorum antiquorum morem suisse, idola quædam arte magicâ constructa omnibus ijs in locis, ybi facilis esset in Aegyptum irruptio, ad hostium impetus varia Dæmonis illusione coercendos ponere, ut passim in hoc opere probabimus. Atque ex horum idolorum numero Beelzephon quoque fuit, quem Beelzephon, quasi dicas Septentrionis Dominatorem dicebant, eò quod Septentrionalem plagam, ad Typhonios insultus ex Septentrione potissimum sequentes respiceret; per Typhonios autem insultus, omnia insortunata & calamitosa, Plutarcho teste, intelligunt; hunc igitur Beelzephon ea in parte, quâ ex mari rubro in Aegyptum facilis accessus datur, veluti loci portæ, vel (ut vulgo dicunt) passus custodem potuisse videntur. In Angiportu, quæ est è regione maris rubri, inter Phihiroth & Migdol, quæ nomina singula nescio quid petrosum, & præcipitosum insinuant. Loci huius situm describit his verbis R. Salomon:

Jarrhi. **יוֹחָנוֹ לֹפֶנִי פִּי חַזְירֹות: הַוְאַפְּחוּם וְעַכְשָׁו נְקָרָתִ פִּי חַזְירֹת עַל שֵׁם שְׁנָעָשָׁו שֵׁם בְּנֵי חַזְירֹק וְהַמְּשִׁיכָּעִם גְּבוּזִים זְקוּפִים וְחַגְנִיא שְׁבִינִיאָם קָרְיוֹ פִּי חַסְלָעִים :**

Et castrametabantur ante Phihiroth, ille locus Pitjom, iam vocatur Phihiroth, eò quod facta sunt ibi duo foramina, quæ causabantur per duas petras altas erectas, & vallis, quæ inter eas vocatur os petrarum. Thargum hierosolymitanum loco Phihiroth; habet קְדֻם פּוֹנְדָק חַזְירֹת hoc est, ante hospitium foraminum seu cauponem. R. Ionathan Ben Vziel in Thargum Babylonico dicit, has petras suisse figura quadrata in similitudinem hominum maris & foeminæ, in quorum supremitate foramina à natura producta speciem oculorum expresserant, ait locum illum Aegyptiacè suisse dictum Thanes; verba eius hic subiungam, ex Thargum Babylonico Syris characteribus scripto deprompta:

מִזְרָחַ תַּחֲנֵן וְלֹא־בְּמִזְרָחַ מִזְרָחַ תַּחֲנֵן
מִזְרָחַ תַּחֲנֵן וְלֹא־בְּמִזְרָחַ מִזְרָחַ תַּחֲנֵן
וְלֹא־בְּמִזְרָחַ מִזְרָחַ תַּחֲנֵן

*Thargum
manuscriptum
Siriacis Con-
trafertibus.*

* 1

Hoc est: *Locutus est Dominus ad filios Israël, ut reueterentur & castrarentur ante פָּומֵי חִירָחָא pume hirta, vbi ingentia quadranguli facta ad similitudinem filiorum hominum maris & feminæ, & oculi eorum aperti; iste locus est Tanis, inter Migdol & inter mare.* Quod non intelligendum est, quasi ipsa Regia vrbs hoc loco fuerit sita, sed quod Taniticum territorium totum hunc tractum à Python & Phihiroth ad mare usque comprehendet. Beelzephon itaque propriè erat inter mare & præcipitia Migdol, quibuscum promontoria Phihiroth ex altera parte vallem causabantur, per quam via unica erat ad mare Erythræum; nec quisquam deuiare poterat, ob ingentia rupium præcipitia, utrinque viatoribus inaccessa. Verum Chorographiam huius loci hic ad maiorem informationem appendam duxi.

*Situs & locus
stationis Beel-
zephon.*

Atque ex apposita hic Chorographia clare patet, locum hunc suis se tūm squalidum, solitarium, & rebus omnibū ad viētū necessarijs destitutum; tūm præruptis vndique montibus atque præcipitijs ita obseptum; vt eum ingressis vix se se extricandi daretur opportunitas. Apparet etiam idolum illud Baalzephon alio loco positum non fuisse, quam quo id iuxta vim verborum sacræ Scripturæ posuimus, quicquid dicat Adrichomius. Cūm enim totum littus maris rubri montibus, paludibus, carectorumque frequentia obseptum, importuosum redderetur & inaccessum, hoc vnicō loco excepto, vbi ripa spacioſa erat, & via per angustias montium ē mari rubro in Ægyptum facilior patebat aditus; certè non importunō locō Beelzephon custoden illius portæ Ægypti posuisse censendi sunt. Erat autem ille locus solis Ægyptijs notus, tūm ob dictam causam

causam, tūm ob diuitias gemmarum & lapidum pretiosorum, aliaque maris reiectamenta, quæ passim ibi in deserto littore maris deposita inueniebantur, cuiusmodi & filios Israël ibidem castrametatos collegisse, non obscuris verbis ostendit Ionathas Ben Vziel, hoc loco sic commentans :

וְאָדָבִיקְרֵיחַחֲן כֶּרֶתְּ שְׁרֵן עַל יְמָא בְּנֵשֵׁין מִרְגָּלִיָּה וְאַבְנֵנִין טְבֵן דִּידְבָּר פִּישְׁׂוֹן מְגִינְגִּינְחָה
רַעֲדָן לְגַנְגַּחַן וְגַנְגַּחַן דְּבַרְנָנוֹן לִימָא דְסֻופָּה וְיְמָא דְסֻופָּה רַמְאִיתְהָה עַל גִּיפְיוֹחָ:

Vzialides in Thargum interpretatio.

Ripa maris rubri gemmis & pretiosis lapidibus scatet.

Exodus 84.

Abenezra.

Et deprehenderunt, inquit, eos iam castrametantes iuxta mare, occupatos in colligendis gemmis, & lapidibus pretiosis, quos Phison tulit ex horto voluptatis (paradiso) in medium Gibon, Ḥibon inuexit eos in mare rubrum, Ḥibon mare rubrum eiecit eo loco in suam ripam. Quæ verba etsi quoad circumstantias, fabulosa appareant; ex Strabone tamen & Arriano appetet, littus hoc loco scatere rubinis, gemmis, alijsque pretiosis lapidibus, quæ mercatoribus magni questus lucisque materiam suppeditent. Ægyptios quoque crebrò huc concedere solitos ad sacrificandum Beelzephon, ex R. Abenezra colligitur, qui hoc loco commentans, ait, Mosen cum cognouisset viam ad Beelzephon, Ægyptiorumque sacrificia, ei quotannis illo in loco fieri solita; eò proficisci licentiam à Pharaone petiuisse, ut sacrificijs verò Deo ibidem institutis, sacrificia execranda Beelzephon destrueret, quod & ex his verbis colligit. Dimitte populum meum, ut sacrificet mibi in deserto; Deus enim Hebraeorum vocauit nos, ut eamus viam trium dierum in solitudinem, & sacrificemus Domino Deo nostro; ne forte nobis accidat pestis aut gladius; verba Abenezra subiungo:

וְבַעֲבוּר זֶה כְּחֹבֵב כִּי בְּרֵחָה אַעֲם וְלֹפִי רְעוּתִי בַּעֲבוּר שָׁאָמֵר מֵשֵׁה לְפָרָעָה דָּרָךְ שְׁלָשָׁת יְמִים נַלְקֵךְ בַּמָּדָבָר נְרָא תַּפְרַעַת מְדִבְרֵיו כִּי יְדַע מֵתָה חֲדָרָךְ אֲשֶׁר יָלְכֵי בָּה אֶל מָקוֹם בָּעֵל צָפֹן אֲשֶׁר יוֹבִחוּ שָׁם :

Et propterea, inquit, scriptum est, fugit populus, & iuxta meam opinionem ideo dixit Moses ad Pharaonem, viam trium dierum eamus in desertum ad sacrificandum; & ex verbis eius ad Pharaonem appetet; quod nōrit viam, quā ire solebant ad locum Beelzephon, ut ibi idolo suo sacrificarent. Cum verò Pharao Mosen Dei monitu reuertentem vidisset, id virtuti Beelzephon ascripsisse, ac proinde dixisse; coarctati sunt in terra, conclusit eos desertum, ubi pro (coarctati) Hebraica veritas habet, hoc est, perplexi irretiti, & ut cum Abenezra loquar :

בְּאַבְשִׁים אֲשֶׁר לֹא מָזְאִים עַצָּה וְלֹא יְדָעִים מָה יַעֲשׂוּ:

Instar hominum omnis consilij inopum, & quid facere aut incipere debeant, ignorantium, mente captorum, quod proprium est iis, qui incantatione magicâ infatuati sunt, quali Israëlitæ virtute Beelzephon infatuatos Pharaeo credebat. Confirmant dicta verba Thargum Hierosolymitanæ, quæ idolum in Israëlitæ vim exeruisse fascini, manifestè indicant; vti paulò post citabimus; imò ipse Pharaeo cum iam Israëlitæ in eas angustias redactos videret; vt elabi non posse viderentur, in conspectum Beelzephon veniens, ad placandum idolum sacrificia instituisse:

וְפָרָעָה הוּא טָעוֹת צָפֹן מִשְׁתְּזִיב וּקְרִיב קְוָרְבָּנִין :

Et Pharaeo videns idolum zaphan, veluti refugio suo sacrificia obtulit. At-

que

Thargum Hierosolymitanæ.

que ex his omnibus fusè demonstratis patet, Beelzephon non ab urbe aut alio loco, sed ab idolo ibidem ab Ægyptijs culto denominationem sumere; quæque hic fusiùs potissimum tractanda suscepit, propter eos, qui nescio qua de causa hæc veluti commenta Rabbinorum aspernentur; huiusque loci interpretationem ab Hebræis factam non satis prudenter cauillentur. Videtur nonnemo vel libros Rabbinorum non intellexisse, vel illum falsitatis, ac nugacitatis Rabbinicæ dicam in gratiam Magistri sui Scaligeri, Hebræis impegitisse. Certè Rabbinorum scripta, præsertim vbi fidem nostram non cauillantur, & si superstitiones, quas frequenter incurunt, eximas, prorsus contemnenda non putem, cum sub nonnullis figmentis & ingenij, quibus indulgent lusibus, multa præclara non secùs ac sub Sileno quodam cimelia abscondita contineantur; sed hæc per transennam dicta sint; quare eò vnde digressi sumus, redeamus. Porro quale idolum illud fuerit, quod ab Ægyptijs cultum, Hebræi appellarent Beelzephon, difficile omnino est asserere. Thargum Hierosolymitanum, id cum Phœgore seu Beelphegore confundit.

وَمِنْ هَذِهِمْ لَا يَرَى مُجْدَدًا كُلُّهُمْ مُجْدَدًا .

*Thargum
Hierosolymit.
scriptum is-
teris Syriacis.*

Et dixit Pharao filiis Israël, errantes sunt iij in solitudine, præualuit super eos idolum Phœgor, quod est è regione deserti. Quod inconuenienter dici non potest, præsertim si Phœgor hic pro Priapo, vt hortorum, camporum, syluarumque custos & Deaster est, accipiatur. Thargum Babylonicum multa posita suis huiusmodi idola asserit; quibus tamen diuinâ virtute sublatis & destructis, solum Baalzephon ex omnibus Ægyptiorum Diis remansisse ait.

חוּא אַחֲרָא דְּשָׁנִים לְבִנֵּי מִגְדֹּל וּבִנֵּי יָמָם קְרִים טֻוֹת צָפֹן דְּמַשְׁתֵּיר מִכֶּל טֻוֹן
דְּמָצְרִים בְּגַן זִימָרָן מִצְרָאִי בְּחוֹר הָוּא בָּעֵל צָפֹן מִכֶּל טֻוֹתָה דְּאַשְׁתֵּיר וְלֹא לְקָא
זִיּוֹן לְמַסְגֵּד לְיהָ :

*Thargum
Babylonicum.*

Ille, inquit, locus est Tanis inter Migdol & mare, ante idulum Zaphan, quod supereft ex omnibus idolis Ægyptiorum, idè dicunt Ægyptij, quod illud idolum Beelzephon electum est præ omnibus alijs idolis quæ supersunt, ut non confractum fuit, & venerunt, vt adorarent illud. Idola autem reliqua à Deo dissipata dederunt ex illo Numerorum 33. quo occisis primogenitis, Deum & in Diis eorum vltionem exeruisse habetur. Qualia autem ea fuerint idola, sequentibus verbis demonstrat:

וּמִצְרָאִי מִקְבְּרִין תְּדַקְּטֵל יְיָ בְּחוֹן כֶּל בּוֹכְרָא וּבְטֻוֹתָהוֹן עַבְדָּם מִירָא דְּזַיְדִּינָן :

רֻטְוֹוֹת מִתְכָא חָוָן מִחְרְכָכִין טֻוֹתָה אַבְנָא מִתְהַנְּזִיעַן טֻוֹתָה פְּחָרָא מִחְעַבְדִּין בְּקִיקָן

Ægyptij, inquit Thargum, sepeliebant primogenitos suos, quos Dominus in idolis Dijsq, eorum faciendo ultionem occiderat, idola vero fusilia seu conflatilia liquefacta sunt, idola lapide efformata, idola fictilia, vel testacea confracta & conserita; idola certa diuinandi arte, ut Astrologica scientia constructa, facta sunt in similitudinem iumentorum seu brutorum mortuorum.

*Varia forma
idolis Beelzo-
phon.*

Ex quibus solum illud, quod Baalzephon dicitur, remansit; reliquis

N n

vel

Ægyptij multum confidebant in Beelzephon.

Canis figura sive Beelzephon.

Iuppiter Ammon in Lybia. Sminthæus Apollo.

Mercurius viarum custos.

vel dininâ vltione contractis, vel ab Hebræis discedentibus farto sublatis, (erant enim multa illorum ex auro, argento, aliaque pretiosa materia, confecta) quæ sanè vnica causa esse poterat tantæ in elapsos Hebræos, Pharaonis, reliquorumque Ægyptiorum exacerbationis & prosecutioni continuatæ occasio; sperabat enim futurum, ut & diuitias, & idola sua recuperaret; idque auxilio Beelzephon solius restantis adhuc, quod sciebat eo loco constitutum, ad quod ægræ Hebræi peruenire possent; vel si peruenirent, vi occultâ tamen idoli impediti retrogredi cogerentur, ac sic inter angportus istos, veluti in montium quadam nassa deprehensi, internectioni darentur. Errant hic interpretes illi, qui aiunt Beelzephon sive canem æneum latratu suo Israëlitas arcentem; & quamuis ipsi Autores huius faciant Rabbinos, mihi tamen neminem haecenus è Rabbinis, qui id assereret, videre contigit, quamuis singulari studio id inquisuerim; vnde patet, multa passim Rabbinis, de quibus ne quidem somniarunt, affingi. Cœterum verisimile est, Ægyptios non solum in Phihiroth imagines magicas seu idola; sed & in alijs Aegypti locis, quibus aut facilis esset in Aegyptum aditus, aut à quibus fuga Israëitarum timeretur, posuisse; cuius rei non obscura argumenta præbent Iuppiter Ammon in arenis Lybicas iuxta catabathmum Ægypti; Sminthæus Appollo inter paludes & mare in ipso ex Phœnicia in Aegyptum introitu, veluti loci custos constitutus; aliaque de quibus vberitatem in hoc opere passim dicemus. Erat præterea moris Ægyptijs, Mercurium veluti viarum custodem terrarumque præsidem sub tetragonis lapidibus, quos Hermas vocant, colere; num forsitan celebris ille Hermanubis Ægyptiorum Mercurius, Beelzephon ille Typhonis Borei domitor, de quibus hucusque diximus? Certè si interpretes superius reprehensi canem istum æneum pro Hermanubi accipiant, rem acu tangentे videntur. Ionathas sanè de quadrangulis petris superius loquens, non inobscura Hermarum positarum indicat vestigia. Sed hanc difficultatem modò suspendemus, usque dum maior lux affulgeat, magis enim ingenuum semper esse iudicaui, ignorantiam meam in rebus inexploratis adhuc fateri, quam eam vagis coniecturis, & sine fundamento manifesto pertinaciter tueri. Satis enim me fecisse arbitror, hoc loco certis & solidis rationibus, Beelzephon idolum magicâ arte constructum sive, & ad impetus hostium coercendos dicto loco positum, demonstrasse. Quare his relictis ad alia stylum conuertamus.

C A P V T VIII.

De Baalgad Idolo Syrorum.

Arias Montanus in Hebr. & Chaldaic. Nominum interpret.

CVm Arias Montanus Baalgad interpretetur Idolum fortunæ, vel felicitatis, sicuti & omnes ij, qui in Iosue commentati sunt, ubi capite II. v. 17. & 13. v. 5. eius mentio fit; opere pretium me facturum existimaui, si hoc loco eius quoque originem explicarem; præsertim cum neminem, qui de hoc idolo Hebræorum aliquid certi tradiderit, repetiam.

Baal-

Baalgad igitur olim ciuitas ad radices montis Hermon, quæ montis Libani pars est, sita fuit; cuius præter sacram Scripturam, aliosque interpres sacros, meminit Beniaminus quoque Hebreus hisce verbis:

Baalgad ubi
etiam ibi erit.

מלֹא דִיקָא בְּאַתִּים בְּבָעֵל גָּד אֲשֶׁר חִיא מְדִינָה בְּאַעֲשֵי
אָרֶץ חַסְן וְשַׁלְּ יוֹשְׁבֵי אָרֶץ מֶלֶךְ מִכּוּבָר מִמְּנָבוֹא
וּבְלָעָדוֹ לְאִזְרָעִים שֶׁר אַחֲרָ

Beniaminus.

A Laodicea, inquit, veni biduo in Baalgad, quæ est ciuitas in finibus terræ Hassin, est incolis princeps, quem venerantur ut Prophetam, & præter hunc, alium non cognoscunt. Iosue vndecimo dicitur: Et partem montis, quæ ascendit Seir usque Baalgad per planiciem Libani, subter montem Hermon. Vbi Paraphrastes Chaldæus loco Baalgad vertit, hoc est planicium seu campum Gad; siue itaque Baalgad nomen urbis, siue loci campestris, certè nomen suum aliundè non habet, nisi à Gad idolo, eo in loco culto. Est autem Gad apud Hebreos idem quod fortuna bona, quam in Syria olim cultum, colligi potest ex illo 30. Geneseos:

Gad, bona
fortuna.

וְתַלְרַ זָלָפָה שְׁפָחָת לְאָחָ לְיַעֲקֹב בֶּן וְתָאָמָר לְאָה בָּגָד:

Genes. 30.

Hoc est: Et peperit Zilpha ancilla Lia Iacobo filium, & dixit Lia Begad. Vbi Latina editio habet feliciter; Hebreorum pleriq; sicuti & Græci Fortunam bonam hic intelligunt. Liamque hoc loco locutam, quasi partui bene esset ominata. Dictis astipulantur in Thargum Onkelos אמרה לאח לאח גודא; Et dixit Lia, venit Gad, id est fortuna, vel ut Hierosolymitanum habet אחא נרא atbagada, quod in idem recidit. Coeteri Rabbinorum Gad idem esse volunt, mazal tob, hoc est, bona fortuna, siue sidus bonum, aut Genius bonus, voluntque idem esse quod stella Louis, quam Genius bonus, voluntque idem esse quod stella Louis, quam Gad idem quod Mazal tob, siue stell. la Louis. R. Abenezra hoc loco: וַיַּשְׁאַל אָוֹמְרִים טָפִירּוֹת גָּד מָזָל טֻוב כִּאֲשֶׁר הוּא בְּלָשׂוֹן יִשְׂטָעַל וּכְמוֹתוֹן חֻוּרְכִּים;

Onkelos.
Thargum Hiero-
solymitanum.

R. Abenezra.

לְגָד שְׁלָחָן וְהוּא כּוֹכֵב צָדָק: וְחַכְמָנוֹן לְחוּזָה כְּמָרוֹן זָמִינִים:

Dicunt autem, quod explicatio vocis Gad, idem est, quod Mazal tob, sicuti in lingua Arabica etiam, & instruunt ipsi mensam, quam stellæ Louis appellant & dirigunt eam iuxta militiam cœli. Cui consentit explicatio Rabbi Salomonis.

בְּגָד פִּירּוֹת בְּאָמָל טֻוב כְּמוֹ גָּד גְּדוּלָה גְּדוּלָה רַסְסִי.
שְׁנָוֵלָד מְחֻול כְּמוֹ גְּדוּלָה אַיְלָנָה:

Bagad explicatio eius est, Mazal tob, siue bona fortuna venit, & dirigunt bona fortunæ mensam indicantes. &c.

Nota hic Bagad diuisim legendum esse, בא (cuiusmodi voces Masorethæ notant 15. quæ scilicet sunt ut una, ac leguntur ut duæ) significatque Mazal tob, siue quod idem est, fortunam bonam. Vidi ego non semel in Germania Iudæorum ædibus hæc verba superscripta, queis bono Genio se domus custodiam deuouere intellexi. Significant etiam hæc verba idem, quod apud Latinos verba illa, quod felix, faustumque sit; quibus utimur, cum rem magni momenti aggredimur; his ita explicatis iam non exigua difficultas oritur, quæ sit illa bona fortuna, cuius auxilium auspicatur opera sua Syri olim implorabant. Münsterus Rabbinis

Qui hanc fit
Gad siue bo-
na fortuna.

Münsterus.

Mazal tob,
Stella Iouis.Mazaloth 12.
Signa Zodiaci.

Suidas.

Gad dæmo-
nium.

70. Inserpt.

Gad & Baal.
gad idem.Refsi in 65.
c. 1saia.

R. Salomon.

astipulatus ait esse hoc est, *כוכב צדק* *stellam iustitiae*, quō nomine Iouem appellant Hebræi: *Cocheb Tzedek*, inquit, *Stellam iustitiae* denotat, eò quod liberorum generationi secundum Astrologorum dogmata, radijs suis conducat, unde etiam pueræ desponsatæ annulus traditur, in quo scriptum est *מזל טוב* *Mazal tob*. Nam *Mazal* est fidus seu stella; unde dicunt Rabbini, non esse aliquam herbam in terra, quæ non habeat proprium *מזל* seu stellam influentem, ex dirigentem in cœlo. Hæc ille. *Mazal* verò plurali numero nempè *מזלות Mazaloth* (quod & immutato nonnunquam *לין Rin*, *סודות Sôrot*, *רין Rin* scribitur) nunc planetas, nunc duodecim signa Zodiaci significat; iuxta illud 23. secundi libri Regum; adolebant incensum Baal, Soli, Lunæ, planetis; Hebraica lectio habet *מזלות*, septuaginta verò interpretum *Τις μαζεύειν*, & vniuersæ militiæ cœli. Unde Suidas: *Μαζεύειν ου συνίμαται τῷ αἰσιογόνῳ τῷ σωματίῳ λέγεται καλῶς*. *Mazuroth* systemata sunt astrorum, que passim animalia appellantur. Hinc Hebræorum Astronomi Zodiacum vocant *אופן חמלות* scilicet circulum *Mazaloth* seu signorum. Præterea non defunt, qui *גָּד Gad* dæmoni vertant, ut 70. Interpretes capite 65. v. 11. Nam hoc loco ubi Hebraica veritas habet:

חֻוֹרְכִּים לְגָד שַׁלְחוֹן וְהַמְּמָלָאִים לְמַנִּי מִמְּסֶךָ :

Præparantes *Gad mensam*, & implentes *Meni vinum mixtum*. Illi vertunt: *Ἐπιμάζοντες τὸ Δαιμονίον ξέπειαν, καὶ μητρώων τὴν τύχην κέρασμα*. Præparantes *demonio mensam*, & implentes *fortuna vinum mixtum*. Quamuis alij etiam sic vertant, præparantes *Ioui mensam*, & implentes *planetis libamen*. Quicquid sit, siue *Gad Iuppiter*, siue *fortuna*, siue *dæmon* dicatur, semper in idem recedit; cum hæc nomina sæpè inter se confundantur, ut ex dictis patet; in quibus *Gad*, siue *Mazal tob* idem esse diximus, quod *Deus*, *Iuppiter*, *fortuna*, *Genius*, siue *Dæmon*. Ex quibus etiam patet, *Gad & Baalgad* idem esse, atque olim inter profana *Numina*, non *Gentium* solum, sed & *Iudaorum* quoque, si *iudicio* vetustissimorum *Græcorum*, *Hebræorum*, & *Chaldæorum* stemus, recensita fuisse, imò & *Latinorum*; nam veteri *Isaiæ* editione ita etiam legitur: *Qui ponitis Fortuna mensam, & libatis super eam,* (vbi in *Hebraico Legad* habetur) In quæ verba sic commentatur *R. Salomon*.

**שם עז העשויה על שם חמול ובלשון משנה יש גדי
וסינוקלא למני למןין חשבון הכותרים היו ממלאים אגנות
מוג יין ממסקין מוג במים :**

*Nomen est alienæ seruitutis, cui impositum nomen planetæ alicuius, ut pharasi *Thalmudica* dicitur *Gad*, *Gadi*, *Sinukla*, & *Meni*, id est, *Astrologico sacerdotum calculo*, *implentes crateres mixtos vinô, libantes vinum mixtum aquâ*. R. Daud Kimchi paulò propius ad huius loci explicationem accedit, cum dicit:*

גדי פ' מול כלומר מקרים למול טן טולוכ ואמרדו רוז'ל שחוא בכוכב צדק כי כן יקרא בלשון ערבי ווממלאים למני ממסק כלומר השלמייט ממסק יין לנסק למני והוא שם כוכב וויט מפרשין לכוכבים מחם מנויים והם שבעה כוכבי לכת:

*Et ponitis mensam *Gad*, quod explicant *Mazal*, quasi diceret Prophetæ lit-*
tan-

tantes *Mazal*, vni ex planetis; & dicunt Rabb. mem. eorum in benedict. quod illa sit *stella Iouis* sic vocata in lingua Arabica; & implent libamen Meni, quasi diceret pacificas & victimas, seu libamen vini ad libandum nō Meni; & ipsa stella est, quae renovatur ad septem, quas nocte errantes. Atque hinc ponebant mensas, in quibus positis idolis libabant, teste parapuraſi Babylonica, quae hic loco Gad & Meni habet:

וְהַמִּסְרָרִין לְטֻעוֹת פָּטוּרֵין דֶּרֶחָלְתֵיכֶם אֲגָנִים:

Et ordinant idolis suis mesias, & Dysis suis terrificis crateres.

Nequaquam igitur censendum est, Liam cum bene ominata partui Zilphæ dixisset Begad; hanc faustum tantum fuisse exclamationem. Sed inuocationem Numinis Begad, quo iuxta Gentilium consuetudines & mores, quibus adhuc irretita erat, inuocato, filium in vita prosperaturum esse credebat, cui & in signum suæ erga Numen inuocatum fiducia, Numinis nomen filio imposuisse, verisimile est; quasi diceret **בָּא נָדָב Veni bona fortuna, veni faustum Numen.** Quæ cum ita sint, nihil sanè aliud modò restat, nisi ut vnde Numinis huius Baalgad, cultus, & inuocatio ad Hebræos profluxerit, iam quoq; explicemus. Verùm cum Numen hoc antiquissimum, & primis post diluvium temporibus Hebræis visitatum comperiam, certè id aliundè promanasse non arbitror, nisi ex Ægypto, quam idolorum Hebræorum Seminarium non incongruè dixero. Verùm ut hæc omnia non vagâ tantum coniecturâ, sed eâ quâ pars est, autoritate, comprobentur.

Sciendum est, Astrologorum antiquissimos Ægyptios fatu eorum, qui nascuntur à fortuna siue sorte seu à parte quam vocant, fortunæ, maximè dependere putabant; atq; indè *αὶ τὸν ἀνθεῖτον*, de re, inquam, familiarci, militiâ, peregrinatione, magistratu, coniugio, opibus, nobilitate, & quæ sunt id genus alia, iudicabant. Constituto enim themate genethliaco à Solis loco ad Lunæ, per signa consequentia putabant; quot in eo numero tot horoscopo adiiciebant, & ubi earum finis, ibi sortem fortunæ collocabant. Sortem hanc veluti alterum habebant Horoscopum, & alterum ab ea thema formabant. Et quemadmodum à themate primo ea, quæ ad ipsum natum, corpus nempè & animam, uti interna spectare possint, petebant, ita in secundo illo, cuius prima sedes erat fors, fortunam, studia, labores, & quæ sunt alia externa, quærebant. Hæc est illa fati ratio, quam in unam summam natu, ut ait Manilius traxit:

*Nam quodcumq; genus rerum, quodcumq; laborum,
Quæq; opera atque artes, quicunque per omnia casus
Humana in vita poterant contingere sorte,
Complexa est.*

Labores autem illos, opera, artes, casus singulari vocabulo *A'θλη* vocat Manilius, ita ut prima sedes, id est, fors fortunæ sit primum *A'θλη*; secundum, hoc est, fors militiæ, secundum *A'θλη*; tertia nempè fors rerum urbanarum, tertium *A'θλη*; eo modo deinceps ordine de reliquis. De

*Thargom Ba-
bylonicum.*

Lia imponebat
filio suo no-
men à Gad.
stella felicitatis.

Ægyptus gen-
tium Deorum
Seminarium.

Astrologorū
Ægyptiorum
opinio.

Gentiliacum
sistema.

Manilius l. 3.
222-223.

A'θλη
in themata
genethliaco
quid?

Horo-

Horoscopio thematis, quod diximus secundum, iuxta illud :

*Hunc fortuna locum teneat, subeuntibus Athlis
Ordine naturae sicut sunt cuncta locata.*

Nos verò *Aθλα* non à Græcis mutuata, sed ab Hebræa voce *hān hatal* deriuata, asserimus. Est autem *hatal* idem quod ligare, & *μίκηνον μάχτι-*
λοθ idem quod ligaturæ, quasi loca Systematis Genethliaci, ita vñtri & colligari debeant ad sumendum iudicium, vt nulla deesse possit, quin totum institutum irritum fiat.

Scholia Her-
in 3. tetrabi-
bb parvam.

sors quid?

Seldenus de-
Dij. Syrii.

Vt Dodecatemoria autem (vnde duodecim loci seu thema genethliacum) ita etiam priscis illis seculis fortes, vti videtur, in usu fuerunt ; vetustissimi Ægyptiorum Mathematici proprias ferè omnium rerum & quaestionum fortes in astrorum positu capiebant. Testatur Scholia festi priscus ad tetrabibli partem tertiam : Εἰωθασι γέ, inquit, λαμβάνειν αἰγύπτιαν κλίνεις ταῦταν κεφαλαιάν, νῦν κεφαλαια pro capitibus siue angulis, aut titulis duodecim locorum, siue rebus speciatim à Mathematico quærendis sumuntur. Verbum sane, teste Seleno è Rhetorum usu acceptum, κλίνεις autem omnes illos siue fortes aut partes, vti nonnulli nominant, reiicit Ptolomæus, vt inutilles præter κλίνεις solunimodò στύχη scilicet fortem fortunæ, quam vetustissimo Astrologorum dogmate nixam, eodem cuius meminimus modò & nocturnis & diurnis genituriis deduci præcipit, non quidem vt perperam aliqui interpretantur, à Sole ad Lunam, sed ab hac ad illum per consequiæ signa computatam. Nam rite seruata ratione à Sole ad Lunam numerando, ita se habet Luna ad fortem fortunæ, vt Sol ad Horoscopum ; & sicuti hic & Solaris, ita & illa Lunaris, vt benè notat Seldenus, pars est ascendens, quod optimè sanè consonat thematis Athlorum figuræ Manilianæ. Luna item apud Ægyptios antiquitus erat propria hæc fors ; & ἀγαθὴ τύχη, quod Hebraeorum בָּטִים, & Thargum Hierosolymitanum גְּדָא טַבָּא Gedatoba vertunt, appellabatur. Planetarum enim singulis suæ erant fortes, vt

Saturno	Νέμεσις.
Ioui	Νίκη.
Marti	Τόλμα.
Soli	Αἴγαθος αἴρων
Veneri	Εὐερος.
Mercurio	Ανάτη.
Lunæ	Αἴγαθη τύχη.

Hermes E.
Egyptius apud
Picum Mi-
randulanum.
Malæ aut
Bonæ forti
omnia olim
attribueban-
par.

De quibus Hermes Ægyptius apud Picum Mirandulanum aduersi. Astrolog. 6. c. 18.

Hanc itaque fortem seu bonam fortunam tanti faciebant Ægyptijs Astrologi, vt penes eam omnes humanæ vitæ mutationes, omnemque facultatum, & honorum, & amicitiarum, & commodorum arbitrium esse crederent. Hanc res humanas susque deque vertere pro suo arbitrio; hanc in singulos homines vim habere ; hanc ciuitates, regna ; hanc amicitias

euer-

euertere cùm libuerit; hanc omnia illa euersa, & iacentia erigere, opulentia, hominumque frequentia replere, & florentissima efficere arbitrabantur. Quare si quid prosperum, si quid ex voto, si quid felix ex obscuris causis eueniret; aut contra, si quid turbulentum, molestum, calamitosum contingenteret, id totum Fortunæ siue bonæ siue malæ tribuebant. Hinc Ægyptios Harpocrati leguminibus litantes (quem nos alibi Deum frugum, aliarumque rerum nondum ad perfectionem deductarum explicauimus) exclamantesque *γλῶσσα τύχης, γλῶσσα δάμων*, *Lingua fortuna lingua demon*, vti Plutarchus memorut, ad nihil aliud nisi ad præsides dictos respexisse verisimile est; imò & id manifestis verbis innuit Vettius Valens Antiochenus, quem apud Seldenum vide. Dicebant autem *γλῶσσα*, tūm vt Harpocratem digito suadentem silentia, Deum & fortunæ filium, hominem esse dicere, morte piandum criumen significant; tūm vt his vocibus *πολύμορφου δάμων*, Isidem, inquam, Ægyptiorum fortunam, Harpocratis matrem facilius attraherent; vti alibi dicemus. Cùm enim Ægyptij in omnibus suis actionibus electionibusque Astrologicis ad *Σχειάζοντος Τυχής* respicerent; siue *πολύτιμη ἀγαθὴ τύχη*, vel sortem Fortunæ. Hanc autem ab Hermete Lunæ seu Isidi dicatā suprà dixerimus. Certè non sine ratione Harpocrati litantes, mediante filio, sortem fortunæ, seu fortunā bonam, & vitæ, & bonorum externorum veluti præsidem seu *έφεστον*, in lucem prodeentes, Isidem, inquam, inuocasse, censendi sunt. Quam consuetudinem Hebræi, vti in Aegypto didicerant; ita in Assyriam vicinasq; regiones eam deferentes, cōseruantesq; ac singulari cultu, vt *נָזְבָּה* satis demōstrat, profecti videntur; quamuis in hoc ab Aegyptijs differant Hebræi, quod hi Iouem, illi Lunam sub fortuna seu *ἀγαθῆς τύχης* nōmine colerent, & inuocarent. Hoscē secuti sunt post Græcos maximè Latini, qui nullam Deam majori cura coluisse videntur, quam fortunam; vt infinita propè ei hic Romæ inscriptiones factæ testantur; quas videbis apud Gruterum, & Lipsium in theatro antiquarum inscriptionum.

Quæ porrò fuerit fortuna Capitolina, quæ Exquilina, Nortia, Prænestina, Primigenia, Cœca, Seia, Rhamnusia Nemesis, aliaque fortunæ ludibria, nostri instituti non est explicare, quare de ijs audius lector Giraldum consulat integro Syntagma de ijs tractantem. Fuisse autem bonam fortunam eiusque sortem (à qua cœctetæ omnes, vti à radice deducebantur) in thematis secundi constructione pro Dea habitam, delubra à Græcis & Romanis, vti dictum est, eius honoris erecta satis demonstrant. Solenne enim etat illis *ΤΥΧΗ ΑΓΑΘΗ ΤΡΙΧΗ* monumenta dedicare. De Romanis quidem Plutarchus in Romaicis n. 107. *Διάτι Ρωμαῖοι τύχην σὲ βούτιον* *τριχην* *τοιούτην* *τοιούτην* *τοιούτην*, scilicet, quamobrem Romani venerantur fortunam primigeniam? De Græcis verò Chronicon Alexandrinum ijs huiusmodi cultum familiarem admodum fuisse memorat, & inscriptiones tūm Romæ, tūm maximè Prænesti Veneri & Fortunæ primigenie factæ, testantur; per primigeniam autem Fortunam, sanè nihil aliud intelligi potest, nisi Nati Domina, quæ recenter geniti modum felicitatis, arcanis quasi cœli tabulis describeret. Et Iuppiter puer, qui lactens cum Iunone in-

Harpocratis
inuocatio.

Vettius Va-
lens Antioch.

Isidis inues-
tigatio sub nomi-
ne bona Fort-
unæ intelli-
gitur.

Luna bona
Fortuna dicta
Ægyptijs,
Iuppiter Græ-
cis.

Fortuna Ca-
pitolina, Ex-
quilina, Nor-
tia, Prænesti-
na.

Plutarchus in
Romaicis.

Chron. Alex.

Primigenia
fortuna quid?

gre-

gremio Fortunæ Prænestinæ olim sedit, castissimèque à matribus cultus est; idipsum satis aperire videtur. Atq; hæc de bona Fortuna sufficient.

Ex quibus patet, Baalgad Hebræorum seu Gad, siue is fuerit Iupiter iuxta mentem Rabbinorum, siue Regina cœli, Luna, Isis iuxta Aegyptios, siue vt alij pro גְדוּד חַשְׁמִים Gedud haschamaim, id est, militia aut exercitu cœlesti, quomodo eum explicat R. Abenezra, accipias; certè fortunæ themati hactenus explicato non malè conuenire. Reginam cœli eandem cum fortuna cœli facit Philastrius: *Est, inquit, heresis inter Iudeos, quæ Reginam, quin & fortunam cœli inuocat, quam & cœlestem vocant in Africa, eiq; sacrificia offerre non dubitabant.* Nec inconuenienter; Luna cùm id est Reginam cœli, & fors sua pro eodem possint usurpari. Verū de his omnibus fusiūs tractabimus, cùm de Aegyptiorum antiqua Astrologia, eiusque mysterijs verba faciemus.

C A P V T I X.

Thamuz, seu Adonis Idolum Hebræorum & Phœnicum.

Techiël, postquam nefarias Troglodytarum superstitiones, atque omnigenas Numinum effigies, quas veluti in Pantheo quodam adorandas Sacerdotes collocârant, monstrante Domino, conspexisset; ecce ad portam templi Aquilonarē, mulieres quoque sese offerebant, quæ considerantes solentibus lamentis plangebant Thamuz. *Et introduxit me ad ostium portæ domus Domini, quæ est ad Aquilonem, & ecce sedebant ibi mulieres plangentes Thamuz.* Græca 70. Καὶ ἦλις ἵκε γυναικες καθήμενοι Θαμυάς. Chaldaica paraphrasis:

*Chaldaic
paraphrase*

וְהִיא תָמֵן נְשִׂיא יְתִבְנֵן וַיַּבְכֵת נְתִמּוֹא :

Per Thamuz igitur hoc loco intelligitur idolum, quod tamen quale fuerit, variant interpretes; putarunt quidam imaginem suisse in cuius oculis plumbum imponeretur, & quæ admoto igne & plumbo liquefacto flere videretur; sic R. Salomon Iarrhi hoc loco; verba subiungam.

*Rafsi in cir.
locum Ex-
istit.*

מִבְכוֹת אֶת חַתְמוֹ צָלָם אֶחָד שְׁמַחְמָמוֹת אֲוֹתוֹ מִבְפְּנֵים וְחַיְעִינוֹ שֶׁל עֲוֹפָרָת וְהַסְּגָבָן מִחוּס הַחַיָּסָק וּבְרָאָה בְּאַלְוָן בָּוּכָה וְאוֹמְרוֹת תְּקִרְבָּו הָוָא שְׁוֹאָל תָמּוֹ לְשׁוֹן הַיָּסָק כְּמוֹ עַל רַי חֹזֶה לְמַוִיָּה נָאָתָנוֹ אֵין יְתִירָא מִבְכוֹת אֶת חַתְמוֹ פִּישְׁגָּט פְּלוֹדִיר לְאַלְקָ אַלְפִּין בְּלָעָז :

*Idolo in diebus
plumbum,
quo liquefa-
cto flere vi-
debatur.*

Plangentes Thamuz, scilicet simulachrum quoddam, quod calefaciebant intus, & oculis eius ex plumbo, quod illi dolo infuderant; plumbo itaque calore liquefacto imago videbatur quasi flere; & dicebant mulieres accidite ille petit quippiam, apparebat sicut species fornacis accensi: quasi diceres Gallice Fissantes pleurer, le Dieu escaillè. Quibus verbis R. David Kimchi astipulatur hoc loco sequentibus verbis:

וְשֶׁ מִפְרַשִּׁים כִּי מִבְכּוֹת הָוָא כְּנֵוּ רַלְמָשְׁתָּה אֶת חַמּוֹת בִּירָח תְּמֹוֹת הָיוּ עֲוָשִׁים
חַג לְעֵז וְהָיוּ הַנְּשִׁים בָּאוֹת לְשַׁפְחוֹ וַיָּמָ שָׁחוֹ עֲוָשִׁים בְּחַטְבּוֹלוֹת שִׁבְבוֹאָו הַמִּים לְעַנִּי
עַז חַנְקָרָת חַמּוֹת וְהָיוּ בּוֹכָח לְוָמֶר שְׁחוֹת שָׁוָאָל שְׁעַבְדוֹתָו :

*Explicant, inquit, quod (flentes) reuocentur ad tripudia et gaudia, que
mense Thamuz in honorem Thamuz celebrabantur, nam hoc mensa festum i uic
idolo faciebant, et venire solebant mulieres, ut gauderent: et explicant hic quod
fecerint in dolo et fraudulentia, ut aquis ex oculis idoli Thamuz erumpentibus id
flerebant, fletuque rogare, ac seruitum diligens extorquere a suis cultoribus.*
Rambam in
mense.
Festiva de
Thamuz.

ובספר נזכר ספר על איש מנביאי ע"ז שחוות חמו קראו מלך לעבוד השבעת
כוכבים והשנים עשר מזלות והרגו המלך והוא הרג משונה וזכר שליל מותו והקבשו
הצלמים מקומות הארץ אל ההיכל אשר בבבל אשר לצלם החזב הנרול אשר הוא צלם
הטהר וחיה הצלם נתלה בין השמים והארץ ונפל באמצע ההיכל והצלמים כלם סביבו
והתחילה לכוון על חמו ולהגיד מה טקרחו והצלמים כלם בוכים ומכוונים בכל הלייח
ובצלמות השחר עפו הצלמים ושבו לאחכיהם בכנפות הארץ והיה זה מנהג מחמיר
בஹילת יום מחרות חמו יקוננו ויבכו על חמו :

In predicio vero libro, ait Rambam, narratur de quodam Sacerdote seu Prophetae gentili (idolorum) qui dictus est Thamuz; qui cum predicaret cuidam Regi, ut seruiret septem stellis et signis duodecim; precepit Rex eum interfici graui morte. nocte vero mortis ipsius conuenerunt omnes imagines ab extremis terrae in templo Babylonis ad imaginem auream magnam, que scilicet erat imago Solis, et pendebat inter celum et terram, et cecidit in medio templo, et omnes imagines seu simulachra circumquaque: et narravit eis quicquid contigerat Thamuz; imagines vero flebant et lamentabantur per totam noctem, mane vero euolauerunt omnes imagines ad templo sua usque ad extremum terrae; et consuetum est in anno semper in principio die mensis Thamuz lamentari et flere super Thamuz. Haec Rambam. Atque huic Thamuz Prophetæ idolorum videtur affinis esse Thamud iste toties in Alcorano decantatus; hunc enim Apostolum & Prophetam dicit; hunc prædicasse ait, Deumque proprium omnibus ijs, qui fidem eius verbis haberent, reddidisse; hunc nullum scire ait nisi Deum, sic enim surata 14. dicit :

وقال موسى ان تكفروا افتم ومن في الارض جمیعا فان الله الاغنى ولله ميراثكم فهو
الذين قبلكم قوم ذوح وعاد وثمود هورسول الله والذين من بعدهم لا يعود لهم الا الله ﴿

*Et dixit Moses, si abnegetis vos, quicunque in terra simul, profecto Deus
diues laudabilis. Nonne venit ad vos fama eorum, qui ante vos populi Noi, Vadi
et Thamud hic Apostolus Dei, et qui post eos, non scit eos nisi Deus. Sed de
hoc inferius videbimus. Præterea Dauid Kimchi in octauum Ezechielis narrat, Thamuz à multis quoque sumi pro animali quodam, quod ha-
bebant ij, qui simulachrum Thamuz colebant:*

ויש מפרשים חמו שם היה שחוות עובדים צלם שלهم ותרגום ויערעון תמוין:

Explicant autem Thamuz idem esse quod animal, quo vtebantur Thamuz-

Thamuzani.
mal idoila-
tric vslrpa.
tum.
Thamuz idē
qui Adonis.

Lexicon Alex.

Adonidi &
Thamuz ega-
dem solenni-
tates.

Lucianus in
Dea Syria.

Adoniab
Apro occisus.

Thamuz ve-
rius nil aliud
quam Osiris
Ægyptius à
Tyrrone oc-
cisis & plau-
sus.
Stephanus de
Vrbibus.
Iuno Adoni-
des Cyprus
& Byblus.

Iatræ iuxta Thargum & obviauerunt Thamuzin. Sed de hoc ille viderit; quicquid sit, omnium optimè sentiunt ij, qui Thamuz eundem faciunt cum Adonide, quemadmodum D. Hieronymus, qui hoc loco pro Thamuz legit Adonidem, verba eius sunt: Adonis sive Thamuz, inquit, mense Junio Amasius Veneris, pulcherrimus iuuenis occisus, & deinceps renixisse narratur; eundem Iunium mensem eodem nomine appellant Hebrei, & anniversariam celebrant solennitatem, in qua plangitur quasi mortuus, & posteà reuiviscens canitur atque laudatur. Huic congruit Author Lexici Alexandrini, qui Adonidem cum Thamuz quoque confundit sequentibus verbis:

*Τῆτοι τὸν τε θάρητον εἴρητε Μλωπόντων Εὐχείαν Περφότας δὲ πολὺ ἐποίησεν. Ιεραὶ αὐτοῦ, καὶ δικάσηται τὰλιν τὴν αὐτὸν τέμπλον ὁ ἀντίθετος αἱμοσύτων αὐτῶν, καὶ τὸ Θαμύζ. ὁπερι
εργασθεῖσας Ἀδόνις Θεονομότων περφότας εἰλέγχων, καὶ ὅρδιζων Τυλίξεαν τὰς αἱμοσύτων αὐτῶν.*

Hoc quarto, inquit, anno, quinto mense vaticinatur Ezechiel de ijs, quæ domus Israël impiè agebat. Et rursus decima eiusdem quinti mensis, idem de maioribus malis preuaricantium & lamentantium Thamuz, quod Adonis Græcè vertitur, &c. Prætereà Thamuz & Adonidem eundem docent esse utrique communes in solennitatibus eorum habitæ cœrimoniæ, communis mensis utriusque dicatus, communes utrique planctus & lamentationes exhibitæ. Adonis quidem ab apro occisus deploratur à Venere amante eum, quæ cùm inferos enixè deprecaretur, ut viuis restitueretur Amasius, ac eius amplexibus ipsius denuò bearetur, inuidente Proserpina, tandem est transactum, ut alternis vicibus utraque Dea iuuenis amore sex mensibus frueretur. Meminit huius Adonidis eiusq; solennitatis Lucianus in Dea Syria.

Λέγεσθαι γὰρ δὴ ἐν Τύρει οὐτὸν τὸ συνέδριον τῆς Αἰδώνιν τοῦτο τὸ συνέδριον, καὶ τῇ χώρῃ τῇ σφετέρᾳ γεννιάδες, καὶ μητέρες τῆς πάθειας, τύπτονται, καὶ ἔκατον εἴτε τρίτον, καὶ Θρηνέσσαι, καὶ τοῦ δρυγαρίου βαπτίζεσσαι, καὶ σφίσι μητράλαια πένθεα αἰσθατὰ λαχόσια ἴστανται. Εἰπεῖν δὲ δοτούμενον τὸ τοῦ δοτοκλαδίου τοῦ περιβόλου τοῦ Αἰδώνιδος ἔκαστον τοῦτον τὸν περιβόλον ζώδιον τὸ μέρος μηδελούχεσσαι, καὶ τὸ Τυλίξεαν πέμπεσσαι.

Dicunt enim in sua regione contigisse, ut Adonis ab apro illius fuerit, atq; ad eius rei memoriam singuli quotannis se plectunt & lamentantur, & diem celebrant, & magnus luctus in illa regione per id tempus exoritur; ubi vero se percuserint, & luxerint, primum Adonidi inferias persoluunt, tanquam vitâ defuncto; deinde altero die ipsum viuere inquiunt, & in cælum mittunt. Hæc Lucianus. Meminit quoque huius luctus Gratius Poëta libro de venatione.

. . . flet adhuc, & porrò flebit Adonim,
Victa Venus.

Hinc & Orpheus in hymno ab honore lachrymarum, qui illi impendebantur δακρυότημον Adonidem vocat. Quæ omnia cùm diligentissimè considero, certè Thamuz seu Adonidem nil aliud esse arbitror, quam Osiridem Ægyptium. Astipulatur primò sententiæ meæ Stephanus de Vrbibus: Αἴμα θεὸν πόλις Κύπρον παλαιωτάτην, τοῦ Στρεψίποδος Ἀδόνις Οστεος. Amathus, inquit, ciuitas Cypri antiquissima, in qua colebatur Adonis Osiris. Qui cùm Ægyptius esset, Cyprij & Phœnites proprium fecerunt: ex quo patet quoque duos fuisse Adonides, Cyprium vnum, alterum Byblium, qui ut in-

in plerisque gentilium Deis fit, confunduntur. Iterum Thamuz & Adonidem cundem cum Osiride testatur mors, quam *ἀτανάτου*, & redditus in vitam, quam *Ἄρετον* appellabant, quæ uno eodemque mense Ägyptijs, & quotannis celebrabantur; mense nempe Athyr, qui post annum Nabonassareum ab Augusto fixum, in Nouembrem Julianum incidit; vt benè notat Seldenus. Mortem autem Osiridis & redditū, eodem quoq; tempore celebratum Platarchus tradit, & vetus Romanorum Calendarium in Novembri *Ἄρετον*, festum habet, quod repertū Adonim siue Osiridem denotat, ab Ägyptiorum moribus propagatum; Athyr Ägyptiorum fixus procul, vt vides, abest ab Hebræorum mense Thamuz, scilicet Iunio, in quo luctus & *Ἄρετος τῷ* Thamuz instituebatur; quod tamen, vt intelligatur

Selden. in
Synt. de
Dis Syri.

Notandum est, in anno vago Ägyptiorum, nullum fuisse festum, nullum mensem (vt soli illi sciunt, quibus reconditor est retum Ägyptiacarum cognitio) qui non vnumquemque, non mensem solùm Iulianum, verùm & diem totius anni pertransibat in magna illa CIC CD LX. annorum periodo; postquam autem figeretur ab Augusto annus, festa sua vnuſquisque mensium retinuit eā serie, eā anni tempeſtate, quā tunc erant peragenda; fixo anno, ficebantur menses & festa.

Annivagia-
Egyptiaci ratio-

1460

Iudæorum autem annus non ita vagus, mensem Thamuz ab æstiuo Solstitio nunquam disterminabat. Eadem igitur sacra, & ob eundem planetus ille utrisque videntur fuisse. Et Ägyptijs mense Athyr vago, ad morem patrium; Iudæis verò mense fixo Thamuz; atque in hiscè omnibus mecum consentit Seldenus.

Non mirum igitur, si Iudæi ubi à vicinis traxerunt nomen Adonidis & Osiridis, ita à mense, in quo vterque celebrabatur, in Thamuz mutarunt; maximè cùm solennis etiā idem fuerit ritus in Ägypto. Alexandrini enim eo ipso die, quō festū planetus siue *Ἄδωνις* apud Byblienses in Phœnicia est celebratum; quotannis epistolam ollà seu vase iunceo, aut papyraceo inclusam, peractis rite cœrimonijs in mare mittebant, quæ sponte Byblum sercebatur, & repertum Adonim Osiridem nunciabat. Hoc quamprimum acceperunt Byblienses, quæ expectabant mulieres, gemitus & lamenta ob amissum Adonim, & iam denuò repertum in sacra commutabant gaudia; miraque lætitia, quod reliquum erat festi, Deum excipientes peragebant. Meminit huius legationis Procopius in Isaiam ad cap. 18.

Festum Ado-
nis à Byblien-
sis in Phœ-
nicia cele-
bratum.

Procop. in
c. 18.

*Φοῖ οὐδὲ Ιεζεκὴλ καὶ εἰδὼν, καὶ ιδεῖ ἐκεῖ γυναικες καθόν μηνας Θελῶσι Θαμύζ. ὁ περὶ δέ τοι Τιμόνης οἱ τέλοι εἰρημένω πάλιν αἰκονιστεῖ. Κεφαλὸν λάβετες ἐπέβαλον σπινθόλων ωρίς Τιμόνης οὐδὲ Βύβλω γυναικας ὡς δέριθέντες Α' θάνατον. Εἴτα σφεαγιάτες ἐπέβαλλον τῆ θαλάτῃ τρέχετε τίνας ἐπ' ἀντοις παντάμνοι, καὶ ὡς οἱ πεμπτώντες ἔλεγον. ἀθροάτος εἰς Βύ-
βλον ἀπεκομιζότε, καὶ πέρης Θελῶν ἐκεῖ γυναικῶν ἀπεργάζετο.*

Nam ergo apud Ezechielem in hæc verba legimus; *Et vidi, et ecce sedentes mulieres Thamuz (id est Adonim) lugebant.* Tale verò quippiam erat, quod verbis illius cives efficiebant; in festam literas ad mulieres, quæ Bybli erant, tanquam Adonide reperto conjiciebant; quæ obsignata postea, sacrificijs peractis in mare demissa (vt dicebant qui mittebant) Byblum sponte deferebatur, lugendijs ciuitatis mulieribus finem aduentu suo faciebat. Iisdem penè verbis rem explicat Cyrilus. Vas verò illud seu ollam caput papyraceum vocat Lucianus *βυβλίνων*

Cœrimonia
in repertione
Adonidis ce-
lebrare.

Cyrillus.

Lucianus.

Epistola diuinata appellit sepiem dierum spatio.

Radak.

R. Saadias. de fide.

Littere iuncto inclusae.

Epistola Byblina quidam.

Osiris cum Adonide idem.

Comparatio parallelia.

Orpheus in hymn. solis hymn. in Adonim.

אֶתְבָּלָשׁ, eamque diebus septem ex Aegypto Byblum ait, mari ac vento diuinitus præparatis transuehi solita. R. David Kimchi בְּלִי גּוֹמָא instrumenta iuncea, vel etiam סְפִינּוֹת גּוֹמָא id est, naues iunceas vocat :

**הַשׁוֹלֵחַ בַּים צִרְיִם הוּא חַמְלָךְ אֲשֶׁר מַעֲבֵר לְנַהֲרִי כּוֹשׁ
יַשְׁלֵחַ מְלָאכִים דָּרְקֵי יָם וּבְכָלֵי גּוֹמָא יַשְׁלַחַם וּפְסִפְינּוֹת
עֲשִׂיוֹת מְהֻגָּמָא וְהֵם קָלוֹת לְלַבְתָּן עַלְפְּנֵי הַמִּים :**

Ille mittens per mare Legatos, ille, inquit, Rex erat, qui trans flumen habitat in Aethiopia, hic mittebat nuncios via maris, וְ in instrumentis seu vasis iunceis; וְ explicant arcas seu naues factas ē iunco, papyro, seu scirpo; sunt enim huiusmodi leues ad tranandum mare. Rabbi Saadias in libro de fide ea vocat ערפות גומא scirpeas fiscellas; ab Aegyptiorum autem more de literis iunco inclusis, & per mare Byblum transmissis, interpretatur Procopius ante citatus illud Isaiae c. 18. mittens per mare legatos, & in vasis iunceis per superficiem aquarum, vbi οὐτειδας βυθόντες habent Septuaginta. Huic igitur αἴσαται μη τούτη εὑρετι Adonidis omnino respondet Οστρίδης, de qua suprà capite de Osiride fusè diximus. Phœnices verò, Cyprios, Hebræosque ab Aegyptijs mutuasse huiusmodi cœrimonias, ex ijs, quæ haec tenus de Adonide & Thamuz dicta sunt, satis superque demonstratum est. Nam vt suprà diximus, Sacerdotes Aegyptij statim anni diebus in abditis se tēpli partibus corpus Osiridis, & idolum fingebant habere sepultum; sed ignoto loco omnibus, quem & eo ipso die veluti à Typhone (quem aprum ob ferociam & immanitatem vocabant) interfectum, cum summa mœsticie significatione, atque enormi lamentatione plangebant. In signum vero luctus capitibus rasis, pectora percutientes per vicos & compita circumuagabantur; quæ omnia apprimè congruunt ijs, quæ suprà ex Luciano de planctu & cœrimonij Adonidi fieri solitis adduximus.

Quod igitur Aegyptijs est Osiris à Typhone interfactus, ab Iside & sodalibus eius deploratus; hoc Phœnicibus & Syris est Adonis ab apro (quo nomine Typhonem dictum ante insinuauimus) occisus, à Venere & Proserpina deploratus, & ab inferis reuocatus. Iterum quemadmodum Aegyptij per Osiridem eiusque obitum mysticè intelligunt Solis recessum; sic & Phœnices per Adonim nihil aliud intelligebant, nisi Solem illum, qui rebus omnibus præbeat nutrimentum & germinandi facultatem, iuxta illud Orphei :

Εὔθελε πολύμορφε Τσοφή παῖτων ἀείδηλε
Κάρη, καὶ κόρεσυ πάσι Θάλατταίς Αἴδων
Σβεννύμδης λαμπτών δὲ καλαῖς σὺ κύκλωσιν ἀρεψε.

*Qui cunctis alimenta refert, prudentia cuius
Plurima, qui variō lataris nomine Adoni,
Germinum וְ idem Author, pariter puer atque puella
Extincte, atque iterum splendens labentibus astris.*

Hinc Syriacè Adonim dicebant, quasi dices Dominum, teste Hesichio : Αδωνίς δέ τοι οὐτις θεός Φοινίκων. Laconibus quoque καὶ οὐεις Adonis dictus, id est, καὶ οὐεις, eodem teste ; & Ptolomæus de Orientalibus, qui Trigono Aquilonari subsunt, Venerem adorant, & Martem Adonim, seu Dominum cum appellantes, Καὶ μυστέρια τινὰ μὲν θεών τοις διάστασις αὐτοῖς. Et mysteria eorum cum planetu celebrant. Finixerunt enim antiqui, qui Adonim Solem esse putarunt, illum ab auro hirsuta & aspera fera ictum, quod aspera sit & hirsuta hyems, per quam Solis vires paulatim deficiunt, ea res est omnino Veneti inimica, quoniam per aeris temperiem viget Venus, frigus vero, veluti inimicum naturae opus abhorret. Cum Sol igitur in signis sex australibus extiterit per signiferum incedens, breuioresque fuerint dies, ac longiores noctes, tunc dicitur Adonis apud inferos morari cum Proserpina; cum vero signa Borealia longiores dies fecerint, tunc est apud Venetum, per quam omnis venustas, omnisque nidor aruis restituitur, iuxta illud Orphei :

*Qui modò sub terris habitas, & tartara nigra,
Frugiferumq; refers in cælum corpus.*

Hinc festum quoque Adonidis mense Thamuz circa Solstitium videlicet aestiuum, quod Sol Boreales partes relinquendo, ad Australes commeat, celebrantes, nihil aliud voluerunt iij, qui primùm has nœnias instituerunt, quam Solis accessum & recessum, quem ut amissum nunc lugebant, & renatum lætis excipiebunt auspicijs ; sed & de his, & similibus in sequenti Syntagmate proprio loco, & ex professo agemus.

Quare patet ex dictis, Osiridem, Adonidem, Thamuz, nomine quidem diuersum, re idem omnino esse ; cœrimonias quoque aliunde non nisi ex Aegyptiorum schola promanasse. His igitur rite sic consideratis, vna adhuc difficultas, quam quidem nemo hactenus attigit, restat discutienda, ut omnia, quæ hactenus dicta sunt, de plangentibus Thamuz omnino aptemus. Est autem sequens : Cur videlicet Osiris & Adonis ab Hebreis vocentur Thamuz, & vnde illud nomen ; num à mense ad idolum ? num vero ab idolo ad mensem translatum sit ? Quid igitur peregrinæ literæ de hoc nobis manifestauerint, videamus.

Abenephius in libro de seruitute Aegyptiaca, ait, Thamuz (quod nos vel mensem, vel idolum interpretati sumus suprà) deriuari à Rege quodam Aegypti nomine Tamusi, dicitque eum primùm suisse rituum & cœrimoniarum ; quæ in luctuosa illa Osiridis solennitate obseruari solebant, institutorem ; regnasse autem eum illo tempore, quo filii Israël in Aegypto commorabantur ; cum vero huiusmodi luctus maximè fierent circa Solstitium aestiuum, quo Sol aestiuâ conuersione retrogreditur ad Austris partes ; Hebreos ritibus hiscè & annuis lamentis assuetos, eos postmodum eodem tempore etiam, dum extrâ Aegyptum viuerent, frequenter, ab eorum institutore Tamusi, non idolum solummodo, sed & mensem quoque Thamuz appellasse ; verba eius Arabica subiungimus :

Syri Adonim dicitur Dominum.

Adonis Syriacè & Hebraice Dominus est. Mythica ratio Adonidis.

Venus & Proserpina, indicantur per Solem, nunc in signis borealis, nunc hyemalibus existentem.

Festum Adonis circa Solstitium aestiuum quid mysticè.

Osiris, Thamuz, & Adonis idem re.

Etymon versus Thamuz

Abenephi. حين ما بني اسراديل عمووا في الارض مصر كان بعض من الملوك مصر وعواليهم وفلسوف اسمه ثموزي هو اول من اقام العبادة الاصنام والحدود الا عليهم الذين فتنوا فيهم او سيريس جبكا وعوالي كثير وإنما بني اسراديل اختلقوا مع نميريين وادعيموا اعمالهم فلما رخعوا الى سور قتهم اقاموا الحدود المصريةون واكملا لدن دايدجوم جبكا وذوج كعاده المصريةون وكان يسمون الشهر الذي يجروا فيه ثموز من الملك اسمه ثموزي

Thamus
Rex primus
instituit sol-
lennia Isiaci
luctus.

Tetmosis idem
qui Thamuz
persecutor
Israelitum.

Philastrius.

Plato in Phae-
dro.
Taut quis?

Concilia-
sententiae di-
versorum de
Thamuz.

*Eo, inquit, tempore, quo Israëlitæ in terra Ægypti commorabantur, quidam è Regibus rerum in Ægypto potiebatur nomine Thamuzi; fuit autem iste Rex primus, qui ritus & cœrimoniæ in luciuosa illa Osiridis festinitate exhiberi solitas instituit, quotannis repetendas; Hebræi verò cum Ægyptijs commixti, opera eorum disserent; ecce in regionem suam reuersi, & sacrificiis eorum initiati quotannis illa cum eo planètu & luctu, quò in Ægypto solebant, celebrarant. Mensem autem in quo hæc celebrari consueuerant ab eorum institutore primo Thamuzi, Thamuz appellantur. Sic Abenephius; quæ sane Chronologię Regum Aegypti, quam in primo Syntagmate exhibuimus quam optimè congruunt; nam & circa idem tempus, quo Thamuzi regnasse dicitur, reperio Tetmosis, quem alij etiam Tamosin appellant, è quo sane magna Thamuzi nominis vestigia apparent. Præterea tradit Eusebius ex Manethone, bunc Regem floruisse tempore persecutionis filiorum Israël. Ex quo concludi potest, eum nimiō zelo, quo erga patrios Deos, & cœrimoniæ, sacrificiaque eorum ferebatur, contra Israëlitas veluti idolorum, rituumque Ægyptiorum contemptores, crudelem eam persecutionem mouisse; quin & Philastrius ad hunc quoque alludere videtur, dum dicit: *Tamur (lege Thamuz) filius fuit Regis gentilium, cuius Iudeæ mulieres simulachrum cum fletibus adorabant, impietatemq; gentilium colentes, ei offerre sacrificia non desinebant.* Adiçit autem, quasi ex Ægypto nomen peteret. *Thamuz enim Pharaō ille dicebatur Rex Ægyptiorum, qui sub beato Mose, Ægyptijs præsidebat illo tempore.* Certè Plato in Phœdro Thamuz quoq; cuiusdam meminit regnantis, tempore Mercurij Trismegisti, quem Taut appellat; quæ omnia simul comparata, optimè ijs, quæ haec tenus de Thamuz diximus, quadrare videatur. Quod verò Rambam dixit, Thamuz fuisse Prophetam idolum, qui mortuus ab omnibus terrarum simulachris in Babyloniam conuenientibus fuerit deploratus; hinc originem suam traxisse videtur, quod Ægyptij putarent, omnes eos, qui seduli fuissent in vita patriarchorum Deorum cultores; eos post mortem publico Deorum conuentu, Heliopoli aut Memphis (quam urbem multi Babyloniam Aegyptiam dixerunt) instituto honorari; ijsque cum fletibus inferias peragi; quibus peractis, eos ad vitam beatam perduci. Atque ex his omnibus apparet, quâ ratione tot, ac tam diuersæ de Thamuz, eiusque cœrimonijs allatæ sententiæ sint conciliandæ; omnes enim Isiacam, Aegyptiacamq; solennitatem festiuitatemque respicere videntur; Thamuz autem non propriè Adonidem, vel Osiridem significat, sed nomen ab eo Rege, qui cœrimoniæ Isiacas, si Abenephio credamus, primus instituit, nomine Tamusi, deriuauit; quæ si bene distinguantur, facile ea, quæ paulò ante ex Philastro, Rambam, Alcorano, aliisque ab historica veritate cœteroquin absonis, adduximus, con-*

cilia-

ciliabuntur; omnes enim illi, vti dictum Regem Aegypti Isiacæ festiuitatis Authorem, Thamus nomine, in nominis impositione; ita in luctu ritibusque Isiacorum consuetudinem obseruasse videntur.

C A P V T X.

Apis seu Vitulus aureus.

HEBRAEOS olim in deserto Vitulum seu Bouem aureum adorasse ex illo Exodi 32. luculenter patet: *Videns autem populus, quod moram faceret descendendi de monte Moyses, congregatus aduersus Aaron, dixit; Surge, fac nobis Deos, qui nos precedant.* Et paulò post: *Formauitque opere fusorio, et fecit eis vitulum conflatilem;* dixeruntque filii Israël, hi sunt Dii tui Israël, qui eduxerunt te è terra Aegypti. Vbi etsi Hebraicum בָּיו, & Græcum μόλυβδον, Vitulum sonent, sæpè tamen in sacra Scriptura hoc nomen בָּיו pro ταῦ possumus reperimus; vt Psalm. 105. יְעַזְבֵּנִי עֲגָל בְּחוֹרֶב Et fecerunt vitulum in Horreb, vbi pro בָּיו ταῦ schur, hoc est, Bos legitur, imò id satis parapliastes ille Metricus Apollinarius in hunc locum demonstrat, cùm Vitulum hunc vocat μεγάλην μόλυβδον. hoc est, cornibus iam apprehensibilem.

Eν δὲ οὐρανοῖς καὶ γῆς μόλυβδος ἔτελος.

Omitto hīc Ionathanis paraphrasin Chaldaicam, qui in caput 13. Osee commentans pro בָּיו traducit חורב hoc est, Boues. Herodotus quoque famosissimum illum Bouem, quem Apim vocant, passim μόλυβδον, teste Dion Athanasio, nominat; pro eodem igitur sæpè sumuntur Vitulus & Bos; quæ ideo præmittenda hīc duximus, ne Lectorem forsitan scrupulus eius in lectione sequentium retardaret. His itaque intellectis, tria nobis in hoc capite potissimum examinanda sunt; Primum est, quodnam sculptile aut conflatile fuerit hoc idolum? Alterum est; vtrum hīc Bos verè fuerit idem ac Apis Aegyptiorum? Tertium est; quomodo hīc ritus Apidis ex Aegypto ad Hebraeos promanarint.

Ad primum, quod attinet, non defunt, qui putent Aegyptios non integrum Bouem, sed bouinum solummodo caput adorasse, sic antiquus Scriptor Tertullianus, qui libro tertio aduersus Iudæos, ex auro conflato Bubalum caput processisse ait; cui astipulatur Optatus Mileuitanus; Temporibus, inquit, Mosis, populus Israël caput aureum vituli coluit. Lactanius de vera Sapientia, c. 10. In luxuriam, inquit, prolapsi ad profanos Aegyptiorum ritus, animos transtulerunt; cùm enim Moses Dux eorum ascendisset in montem, atque ibidem quadraginta dies moraretur, aureum caput Bouis, quem Apis vocant, quod eis signo præcesserat, figurarunt. Aureum itaque caput vituli dicti Authores ponunt, non quod idolum præcisè fuerit μόλυβδον, sed hoc loco iuxta idiotismum Hebraicæ linguæ locuti videntur, quo sæpè pars pro toto sumitur, vt illud 2. Regum c. 3. *Nunquid caput canis ego sum?* Accedit quod huiusmodi modus loquendi fere originem suam traxerit è communis illo Gentilium dictorio, quo Christianos, melius dixeris, Iudæos, nunc caput asini, nunc porci adorasse blaterabant; de quibus lego

I Exod. 32.

Vielides in
c. 13. Osee.
Athos. contra
Gentes.

Quale fuerit
idolum Israe-
litici Vituli.

Tertull. ad-
uersus He-
braeos i. 3.
Optat. Mileu-
s. i. 3.
Lactani.

Vtrum caput
tanum Vi-
tulinum ado-
rarent.

2. Reg. c. 3.

Appio-

*Appionem apud Fl. Iosephum, multa temerè de hoc Numine ὄνομα τάλαφε εf-
futientem. Diodorum Siculum de statua lapidea in templi Hierosolymitani adytis ab Antiocho Ehiphane reperta, figurā humanā, barbā promis-
fa, & quæ teneret manibus librum; item Gnosticorum, quem inscribunt,
ἢ γίννα μαρτιας librū, in quo mira de Zacharia perempto ob asinū Numen,
inter sacrificandum, ab eo conspectum, & vulgò proditum, scelesti ostendebant.
Et quem Sabaoth inter Numinum portenta vocitabant, eorum
nonnulli asini, alij porci figuram habere prædicabantur; Φασὶ δὲ, scripsit
Epiphanius, Τὸν Σαβαὼθ οἱ μάρτυρες μόρφως ἔχειν, οἱ δὲ χοίρους. Tacitus quoque lo-
quens de effigie, qua monstrante errorem sitimq; depulerant, in penetrati
sacrato, asinum intelligit. Hic itaque cultus capitis Asini, Bouis, Porci,
passim apud Authores confusus cernitur; vndē colligere possumus id,
quod ante innuimus, citatos Authores ex hac occasione Vitulum illum
conflatilem caput bubalum quoque denominasse. Est in Musæo viri illustris
Torquati Alexandri Romani, de antiquitatibus notitia bene meriti, munitionum
Castri S. Angeli Præsidis, inter alias antiquitates Aegyptiacas, quarum dexterimus
explorator est, simulachrum aeneum, maxima præbens, huius in deserto peracti cul-
tus Bouini vestigia, verum cum illud nec dum incisum esset, consultius id in To-
mum tertium, ubi omnia eiusdem hieroglyphica monumenta producemus, differre
visum fuit.*

*Cultus Vituli
aurei refert
cultum Apidis.*
*D. Hieron. in
4. c. Oseæ.*

Ad secundum quod attinet, certum est, Hebræos huinsmodi μοχολαζέα
nihil aliud indicare voluisse, quam Apidis cultum, quem dum in Aegypto
commorabantur adhuc, tanto studiō coli videbant; confirmat hanc asser-
tionem nostram D. Hieronymus in caput quartum Oseæ: Videntur, in-
quit, idcirco mihi populus Israel in solitudine fecisse sibi Vituli caput, quod coleret,
¶ Ieroboam filius Nabat vitulos aureos fabricatus, ut quod in Aegypto didicerant,
Αἴτιον Μνήμην, qui sub figura boum coluntur, esse Deos, hoc in superstitione seruarent.
Consonat huic id, quod suprà ex Lactantio adduximus, testimonium; qui-
bus porrò ritibus conflatus sit hic Vitulus, & quâ arte, Authores variant.

Rabbini hunc Hebræorum Apidem à Magis Aegyptijs, dæmoniacis
artibus productum in deserto esse asserunt; ideo Rabbi Salomon Iarhi
id מעתה שטן, id est, opus dæmonis vocat, & præstigijs Magicis tribuit
sequentibus verbis:

**כִּיּוֹן שְׁחַלְיכֶּם לְאוֹר בְּכָור בָּאָו מְכַשְּׁפִים עֲרָב וּרְבָּעֵלָיו עַמָּהֶם מִמְּצָרִים וְעַשׂוּהוּ בְּכַשְּׁפִים וַיְשַׁׁ אָמְרִים מִיכָּה
הִיחָ שֵׁם שִׁיצָא מִתּוֹךְ דָמָסִי בְּנֵי֙ שְׁנַת מִבְמָךְ בָּוּ בְּמִצְרִים
וְהִיחָ בְּיַדְךָ שֵׁם וְטַס שְׁבַתְבָּבָו מְשָׁה עַלְהָ שָׁוֹר עַלְהָ שָׁוֹר
לְעַלְותָ אַרְנוֹנוֹ שֵׁל יוֹסֵף מִתּוֹךְ נִילָם וְהַשְּׁלִיכֶם לְתוֹךְ הַכּוֹר
וַיֵּצֵא חָגָל:**

*Arab & Rab
Magi.*

Cum vero, inquit Rassi, proicerent aurum in ignem, in cuppam fusoriam,
seu melius in modulos, venerunt Magi Arab & Rab, qui ascenderunt cum filiis Israel
ex Aegypto, ¶ fecerunt vitulum istum arte magica dicentes; Vbi est Deus iste,
qui egressus est de medio operis lateritij, in quo exercitabantur filii Israel in Aegypto;
& fuit

et fuit in manu eius nomen et lamina, in qua Moses scripserat haec verba, על חשור עלה וטור ascende bos, ascende bos, ut ascendere faceret in ijs arcam Iosph è medio Nili; et his diebus proiecerunt in medium cupellæ fusorii, et egressus est Vitulus. Et paulò post clarius sese explicat :

**ולא נאמר אלה אל הינו מבאן שערב רב שעילו ממצרים
הם שנקהלו על אהרן והם שעשו ואחר כך חטעו את
ישראל אחריו :**

Et non dicitur, isti sunt Di dei nostri; sed quod Arab, Rab, qui ascenderant ex Aegypto, illi congregati sunt super Aaron, et illi fecerunt illum, et postea praenarrare fecerunt Hebreos. Indicat hanc Daemonis fallaciam quoque Ionathan Chaldaeus Paraphrastes hiscè verbis:

**וחמא עמא איזום אשתחי משה למשורא ואתבש
עמא על אהרן בר חמון דערבר ומנא דקבע לחון ואול סטנא
ואטעיבונן וחדר לבבhone זהוחון ואמרו לייה קומ עיבר לנא
דחלן די ייטילן קדרנא:**

Et vidit, inquit, populus, quia retardaret Moses descensum de monte, et congregatus est populus ad Aaron, et abiit Satan, et errare fecit eos, et exaltavit cor eorum superbum, et dixit ei (Aaroni) fac nobis Deos terrificos, qui precedant ante nos. Huic consonat Thargum Hierosolymitanum:

**והוה כד קרוב משה למטרותך וחמא ייח עיגלא זהינגן ביזיון דרישעיה מחנגן
ומגחנון קרמוני וסטנא זהוה בגוזון מטהז ומשורר קראם עמא :**

Et Moses appropinquat castris, et vidit Vitulum et Israelitas, instrumenta Musica in manibus eorum pessimis, saltantes, tripudiantes, et repentes, incurvantefq; se ante eum; et Satan ipse in medio saltabat, et chorus agebat ante populum. Ex hiscè colligitur, eos instrumenta musica more Aegyptiorum quoque adhibuisse, forte fistra illa fuerunt, & tibiæ, quibus maximè huiusmodi solennitas in Aegypto peragebatur.

Hunc itaque Vitulum aureum ad Apidis exemplar factum fuisse, non ea tantum, quæ hucusque ex varijs Authoribus adducta sunt; sed & cœrimoniæ quoque; queis illum conflatum venerabantur, satis superque demonstrant. Erat enim Apis iuxta Herodoti descriptionem, varijs notis symbolicis insignitus, variasque in corpore suo gerebat imagines, quas suprà, vbi de Apide egimus, exhibuimus; similes notas aureo Vitulo ab Aarone impressas non inobscure indicant verba illa textus Hebraici:

ויקח פידם ויצר אותו בחרט ויעשחו עגל מסכה ויאמרו אלה אל הין ישראל אשר

העלוק הארץ מצרים :

Et accepit de manibus eorum (aurum scilicet) et formauit illud cum stylo et fecit vitulum conflatilem, et dixerunt, hi sunt Di tui, qui te eduxerunt ex Aegypto. Super quæ verba sic commentatur R. Salomon:

וישר צורה בחרט כלו אומנותה חצורהין וחוורין בו צורות בזזה כעת סופר החורתאות בלוחות פנקסין כמו וכחוב עליו בחרט אנות וזהו שתרגם אנקלוסומיצר יהוה בצייפא לטען זוף הוא כלו אומנותה חצורהין בו בזזה אוחות ותקוריין בלען נוריאל ומיופיע עלי זדו חותמות :

Vitulus varijs signis fuit in signatus.

Et formauit, hoc est, effigiauit illud auram cum stylo, quod est instrumentum aurificum, cuius ope in auro incidente scalpunt figuræ variæ, estq; similis stylo scriptoris, quô in pugillaribus suis scribere solet literas, iuxta id, Et scribe super eum stylo hominis. Et hoc est, quod dicit Onkelos, et figurauit id בזְבִבָּה in stylo, hoc est, instrumento opificij eorum, qui in auro varijs eo perficiunt cælaturas, et Zoophora et Lemniscos, que Gallicâ voce vocantur נַיְלָה, et quo annulos quoque obsignatorios incident. Hoc itaque Aaron decircinasse dicitur Vitulum illum suum aureum; vtrum verò figuræ immediate in aurea massa? vtrum in modella seu forma argillacea prius expresserit, dubitant Authores; nos quantum ex Interpretum Orientalium monumentis colligere licuit, arbitramur; Aaronem postquam in autes collegisset, eas in vnam aliquam massam colliquasse, atque hanc massam in Vituli demum figuram eâ ratione adaptasse, ut effigiatus iam Vitulus argillaceæ materiæ impressus, modellam seu formam præberet, quâ vituli multi postmodum fundorentur; iuxta petitionem Hebræorum, qui non vnum aliquem Deum, sed Deus sibi multos fieri postulabant, qui eos véluti per cohortes præcederent; atque hoc ita esse, clarè patet ijs, qui huius loci versum paulò pensuelatiū rimabuntur. Certè Thargum Hierosolymitanum, & Jonathan Ben Vziel opinionem nostram ijsdem omnino verbis afferuerunt, ut sequitur:

זֶנֶּסֶב מֵדְחֹן יָצַר יְתִיה בְּשָׂרִיפָה וּרְמָא יְתִיה בְּטֻפָּרָה וּבְדִיחָה עִגָּל מְחַבָּא
ואמרנו אלין דחלחך ישראל דחנפקוך מארעא רמארים :

Id est: Et formatum aurum illud Stylo cælatoriis, et proiecit in modellam seu formam ad hoc præparatam, et fecit illis vitulum conflatilem; et dixerunt, hi sunt Dj, qui te eduxerunt è terra Aegypti. Primo itaque Aaron omnes figuræ in Vitulo iuxta Aegyptiorum consuetudinem, forsitan notis hieroglyphicis effigiauit; deinde impresso Vitulo sic effigiato in materiam præparatam seu argillam, matricem seu (ut vulgo vocant) modellam coniecit; quâ facta tandem ipsis, vti vulgata editio quoque testatur, opere fusoriō Vitulum conflatilem produxit, & iuxta Rabbi Salomonem quoque: זְהַלְיכו : חֲזֹק חֲבָר וַיַּעֲגָל : Et proiecit eum in medio moduli, et egressus est vitulus. Quod autem Aaron modulum fecerit ad plures Vitulos fundendos, ex hoc colligitur, quod Hebræi statim, ac felicem primæ fusionis successum videbant, His sunt, inquiunt, Dj tui terrifici, qui te eduxerunt ex Aegypto, in uno denotantes plures alios fundendos (quos forsitan fudissent, nisi improbum ausum Moses aduentu suo impedisset, ut Abenezra ostendit) qui iuxta consuetudinem Aegyptiorum in diuersis deserti locis finibusque collocauti, illis veluti Dj quidam essent Auerantici, & respiciebant fortè Hebræi, ad celebratissimos istos Boues Aegyptiorum Apidem & Mneuum, quorum hic Soli, ille Lunæ dicatus, uterque veluti auerruncum Numen adorabatur. Certè Ieroboamum ad hos quoque respexit, cum duos aureos Vitulos fabricatus, vnum in Dan, in Bethel alterum collocauit adorandos, S. Hieronymus suprà citatus non inobscurè indicat. Cum enim, iste faceta pagina diu in Aegypto delituisse, reuersus in patriam regnumq; adcepisse, duos vitulos aureos fabricatus est, Numinisq; patrij Aegyptiorum membra, Ecce, iuxta, Dj tui Israël, qui eduxerunt te de terra Aegypti.

Modulum debatur Vitulus.

Vituli Ieroboam, referrebat duos Boues ab Aegyptijs collitos.

Non desunt, qui velint, Hebraeos ideo posuisse Vitulum, quod duorum planetarum superiorum esset coniunctio magna sub idem tempus, quo Hebrei ex Aegypto migrabant; hunc Vitulum positum esse veluti *αιτίτεχνον* Tauro cœlesti, quam tamen sententiam refutat R. Abenezra his verbis:

זהב כי לא היה רק במזל דליו על דרך חכמה המזלות והוא מזל ישראל ורבים נסרו זה
הסוד דור אחר דור גם אני ראייתי ככה והנה שמו בחש שמים :

Sapientes, inquit, & Astrologiae periti aiunt, quod coniunctio magna duorum superiorum fuit in signo Tauri; sed hoc verum non est, quia illa non fuit nisi in signo Aquarij; nam iuxta Astrologicam rationem illud signum propriè conuenit Israélitis, & multi tentauerunt secretum hoc, successu temporum per varias progenies, & ego etiam inueni sic, & ecce posuerunt illud in medio cœli. Hec Abenezra.

Quicquid sit, siue ille Vitulus Astrologicâ superstitione, siue alia quadam ratione confessus fuerit; hoc certè nobis luculenter patet, eum Apidis omnibus numeris absolutam suisse imaginem. Quod & figuræ ab Aarone in eo decircinatae satis ostendunt, nec enim facile intelligi potest, quid stylô fecerit, nisi notas Apidis hieroglyphicis insigniti, aut eiusmodi aliquid insculpsérunt. Iterum cum populus iam Vitulum conflatum erexisset, ait sacra pagina, *Seditque populus, ut manducaret & biberet, & surrexerunt ut luderent*, id est, ut conflatile Numen cantu & choris celebarent; & paulò post in persona Mosis dicitur; *Non est vox, quæ resonet fortitudinem, nec est vox, quæ resonet debilitatem; sed vocem cantantium ego audio, siue choros ducentium, aut τῷ ἀγχόντω οὖτε, ut reddunt Graeci, nempe commesfiantium seu vitulantium;* Quid aliud hiscè verbis nobis refertur, nisi cho- ri, ludi, conuiuia, ac gaudia publica; quæ Aegyptij Apidi solenni pompa Memphim à Sacerdotibus deducto pueris in lacro illo comitatu carmen honori eius gregatim præcientibus, celebrare solebant. Quid aliud Moses indicauit, cum Vitulum igne combustum, contritumque in pulucrem aquis submersit, nisi Apidis in facri fontis seu Nili profundo submersi mactationem, quam quidem non imitari, sed in idolatriæ huiusmodi opprobrium exequi intendebat, quemadmodum & Iosiam Regem fecisse in libris Regum videre est.

Porrò Bos ille seu Vitulus erat aureus, quod mysterio non carebat; ab Aegyptijs quippè totum didicerant, qui præter duos Boues Apim & Mneuim, quos viuos in septo quodam, teste Herodoto, nutriebant, ut in præcedentibus fusè dictum est; aureus quoque Boum, Vitulorumque imagines colebant, quas & publicè in templis, templorumque valuis collocabant, in collo, auribus, manibus, cingulo, in aurium, armillarumque loco gestabant, quemadmodum fusè ostendetur in practica hieroglyphicorum Obeliscorum interpretatione. Ex auro vero erant conflatae, quod aurum esset analogum Soli, cuius imaginem referebat Vitulus. Hinc multi arbitrantur è Rabbinis, inaures, armillasque, quas Aaron sibi dare petebat, suisse reliquias è spolijs Hebraeorum, dum ex Aegypto migrarent collectas; suisseque in ijs præter varias faerorum animantium, Apidum

Astrologica oderatio.

Abenezra.

Æmulabantur in can-
tione Vituli
solennitates
Ægyptiorum

Cur Vitulus
ex auro con-
flatus.

Inaures au-
rex pro Vitu-
li constatione
cur?

Ośridis occulta
tionis,
& inventio
nis dies.

Seldenus de
Diss Syris.

quoque figuræ incisæ, quas in honorem Osiridis seu Solis pàssim portare solebant, perpendant, qui hæc intelligunt, vtrum forsan Aaron aliquid simile ex ijs armillis veluti ex archetypo quodam, in conflato Vitulo formauerit. Certè, qui ea, quæ superiùs diximus, cùm hiscè bene contulerit, magna sanè huius veritatis argumenta reperiet; erat præterea moris apud Aegyptios, solennissimum illum τὸ αὐτοῖς καὶ οἱ Κέρες Osiridis βερόγος diem, præcone adhibito solenni voce proclamare, vt populus ad facri Numinis festa deuotè celebranda redderetur instructior. Aaron certè, dùm solennitatem crastinam conflato iam Vitulo, exstructisque altaribus Israëlitis promulgans dixit; *חנוך מחר ליום Festum Iehoua cras*, ad nihil aliud respexisse videtur, nisi ad ritus & cœrimoniæ Isiacorum; nôrat enim superstitioni populi indelem, cui nil gratiùs esse poterat, quam ea, omnia agere & peragere, quibus tantopere afficiebantur, dùm in Aegypto adhuc degerent; quod & indè patet, vt enim idololatris magis placaret, quemadmodum Seldenus quoque notat, Dei optimi maximi Nomen ineffabile, eq; proprium, idolo tribuere voluit. Septuaginta ibi scribunt, ἐστὶν τὸ κυεῖσ. Notum est autem tetragrammaron illud à Græcis iuxta vetustissimum ritum nunc in κύειον, nunc in Αδωνάτ, quod idem Hebraicè sonat; verti, & pro eo Adonai legunt Iudæi ex veteri instituto; vtrum verò tam antiquum fuerit Adonis nomen Osiridi attributum, dubium est; nos sanè æquè antiquum arbitramur, cùm & Adonis Hebraicum sit, imò & Byblius Adon Osiris appellatus à Martiano Cappella, id satis ostendat; quem secutus Aufonius in Myobarbum Liberi patris sic canit:

Aufon. in
Myob. epig.
29.

*Ogygia me Bacchum canit,
Osirin Aeg:ptus putat,
Arabica gens Adoneum.*

Ipsique & Adonidi easdem cœrimoniæ, eadem sacra fuisse, fusè suprà, vbi de Thamuz tractatum est, demonstrauimus.

Martinus à
Baumgarten
in Itinerario
sus Arabis.

Rambam.

Ex his igitur omnibus ritè inter se collatis, tandem concludimus, omnem illum μοχολαζέας Hebræis vistitæ processum, ab Aegyptijs ad Hebreos immediate profluxisse; probatione id non indiget, cùm & ritus in conflando Vitulo adhibiti, tripudia, conuiuia, chori, insana vociteratio, decircinationes figurarum in Vitulo ab Aarone factæ; Magorum incantamenta, similiaque, de quibus in præcedentibus actum est, ea satis superque demonstrent. Scribit Martinus à Baumgarten, extare adhuc in hunc diem sepulturam 3000. virorum ad præceptum Mosis post adorationem Vituli per filios Leui interfectorum; Vitulum quoque lapideum in memoriam aurei combusti, fuisse eodem in loco deferti positum; aquam etiam vicinam, in quam cineres dispersit Moses, saxum denique rotundum, ad quod tabulas legis allisas confregit. Moses Gerundensis vilem hanc idololatriam adeò Deo displicuisse ait, vt non sit vltio Israëlitis, in qua non sit vincia de iniuritate Vituli.

אין לך פורענות בישראל שאין בה אונקיה מעון חעהל :

Non.

Non est tibi Israël vltio, in qua non sit vncia de iniquitate vituli. Quantitatem autem Vituli aurei Hebræi ex voce מִסְכָּה, quæ per Geometriam, aut φρέσκην i[n]ventiōnē resoluta, præstat 125. numerum talentorum auri, quibus confiabat Vitulus. Sic enim reperio apud R. Salomonem:

לְשׁוֹן מִחְכָּה דָּבָר אֶחָד מֵאַת עֲשָׂרִים וּמִשְׁשָׁה כְּנֶטֶרֶי זָהָב חַי בּוּ בְּגִימְפְּרִיא שְׁלָל

: מִסְכָּה

Gratias pec-
cati, quo Israel
præmarcatus
est.

□ 40

□ 60

□ 20

ת 5

125 cen-
tenarij.

Quantitas au-
ri in confla-
tione Vituli
adhibiti.

Dicitio hæc, inquit, vnum verbum; centum viginti quinque talenta auri iuxta vocis מִסְכָּה resolutionem arithmeticam in eo fuerunt; atque hoc etiam Eliam Thysbite[m] referre ex Thargum Hierosolymitano, Seldenus dicit, quamuis ego nihil horum in dicto Thargum inuenierim, etsi studiosè inquisuerim. Sed hæc de Vitulo aureo dicta sufficient, nunc ad alia.

C A P V T XI.

De Idolatria Salomonis, & quâ ratione ad ipsum ex Aegypto ea primū deriuata, ingenia nullo non tempore apud Hebræos incrementa sumpserit.

Diximus in præcedentibus, quâ ratione improbus ille idolorum cultus, ac cœtera alienæ seruitutis dogmata, quæ in Aegypto didicabant Hebræi, post exitum è domo seruitutis, successuā traditione paulatim propagata, magnos in Hebreorum Ecclésia postmodum progressūs fecerint. Nunc verò dicendum est; vndè multiplex ille idolorum cultus, qui post tempora Salomonis in populum Dei irrepit, proinanārit. Nunquam enim idolatriam magis floruisse apud Hebræos, quam post mortem Salomonis, tūm rituum & cœrimoniarum peregrinarum introduc[t]io, tūm lucorum, nemorum, saltuumque cultus, excelsorum ad hæc ararumque exstructio satis, superque ostendunt. Causam huius adeò frequentis idolatriæ varijs variam assignant; alij eam nefandis Salomonis sceleribus imputant; alij impuni vitæ licentiæ, quæ apud Hebræos prauo Salomonis exemplo vigebat tunc temporis; alij alias causas assignant, vt libidinem insatiabilem, & mulierum alienigenarum insanos amores, quibus inescatus paulatim, infatuatusq[ue] ex summo sapientiæ fastigio in imum stultitiae barathrum præceps factus, vna secum, quotquot dissolutoris vitæ desiderio tenebantur, miserè traxit; quæ omnia vt benè intelligantur;

Idolatria
maxime flo-
ravit post mor-
tem Salomo-
nis.

Sceleris Salo-
monis.

Sciendum est; nihil in sacrarum literarum sermone frequentius, quâ fornicationem & idolatriam & re, & nomine coniunctissima esse. Ne vxorem, inquit Deus, de filiabus eorum, scilicet alienigenarum accipies filijs tuis, ne postquam ipsæ fuerint fornicatæ, fornicari faciant & filios vestros in Deos suos. Et idem etiam sub avaritiæ nomine, quæ vt Hieronymus interpretatur ad Ephes. pertinet ad insatiabilem libidinem & luxuriam. Fornicator, ait, Apostolus, avarus est, quæ est idolorum seruitus. Et ad Colossem. fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & avaritiam, quæ est idolorum seruitus. Sed significantiori, quamuis magis arcanâ dicen-

Exod. 34.
Ezech. 6. &
12.
Paralip. 21.
Lem. 19.
Osee 1.
Isai. 1.
Luxuria & li-
bido idolola-
tria dicitur.
Ephes. 5. v. 5.
Coloss. 3. v. 5:

di pa-

Numer. 33. di ratione res eadem significata est, Numerorum 33. Si nolueritis interficere habitatores terræ, qui remanserint, erunt vobis quasi clavi in oculis, & lanceæ in lateribus; id est, mulieres alienigenæ, quæ stimulent inferiorem illam laterum partem, quæ pungant ilia, & ad rem turpem impellant. Et Ioseph. 23.

Ioseph. 23. Sint vobis in foueam, & laqueum, & offendiculum ex latere vestro, & fudes in oculis vestris. Cur autem idololatria cum fornicatione comparatur, & cur utriusque commune nomen sit, non una causa est; alij dicunt Apostasiam, quam homo relicto Deo Opt. Max. vero animarum Sponso, ad alienam seruitutem desciscit, esse veluti fornicationem quandam, ita

Theodoretus. Theodoretus; eoque detorquet id Ezechiëlis: *Fecisti tibi imagines masculinas, & fornicata es in eis.* Quidam ex ipso idolorum nomine hanc conuenientiam defumunt: nam cum Baal fuerit primum & vniuersalissimum nomen cuiusvis idoli, ut in præcedentibus meminimus; Baal autem significet maritum aut Dominum, qui rem propriam sibi subiicit, & quasi subiugatam habet. Ab eadem radice בָּאֵל quod est possidere aut subiugare rem aliquam instar mariti cum quodam potiendi ardore. Quare accipitur plerumq; pro coniugali, & vxoriare, & vertitur ab interprete, dormire cum vxore; ergo ex suo nomine Baal, & idola Baalim, maritum, Dominum & subiugatorem significant. Cultores verò, quia illis se deuouebant, & addicebant, ut nomine ipso responderent, eleganter dicebantur instar fœminæ mariti dominio subiici, & quasi ab idolis subagari, vim & dominatum in suos cultores excentibus.

S. Augustinus. Non defunt, qui hanc conuenientiam ex certis quibusdam quasi cœrimonijs nuptialibus, quibus idololatria constabat, concludant. S. Augustinus certè inter alios idolorum ritus referens, quasdam in Capitolio fœminas sedere solitas, quæ se à Ioue amari putabant, nec Iunonis quidem iracundissimæ aspectu terrebantur. Strabo agens de Persarum, Medorum & Armeniorum Idolis sic scribit de Anaitide. *Hæc, inquit, est Venus in Oriente culta Armeniorum idolum; Illustrissimi eius nationis filias suas Virgines ei dedicant, ac lex est, ut longo tempore apud Deum constupratæ, deinde nuptiū dentur, nemine talis mulieris coniugium designante.*

Strabo. *Tale quippam etiam Herodotus de Lydys mulieribus scribit, omnes enim eae, ut ait, meretrices sunt, & amatores ita blandè tractant, ut vel hospitium præbeant, & sèpè plura munera dent, quam recipiant; ut potè ex re lauta sumptum suppeditantes, non autem quosuis recipiunt, sed dignitate ipsis pares.* Quare huiusmodi mulieres turpissimæ subiectes se Diis notari videntur; Beruch 6. *Mulieres eorum decerpentes, & viginti nouem mulieres apponunt Dysis argenteis, & aureis, & ligneis, id est, sedulò ministrant, veluti uxores maritis.* Huc faciunt stuprorum infandorum opportunitates, & occasiones, quas impiissimi idolorum Sacerdotes turpissimis hominibus præbebant; cuius nobile exemplum scribitur à Iosepho l. 18. c. 4. & Hegesippo l. 2. c. 4. *Scribunt de Paulina, non minus probitate morum, quam natalium claritate illustri, ad hæc opulenter formosa, ut quæ esset in ipso ætatis flore; cuius cum pudicitiam Decius Mundus equestris ordinis iuuenis, nec prece, nec pretio ducentarum drachmarum millium pro vnica nocte oblata flectere potuisset; fraude composita cum Sacerdotibus Isidis, cuius cultui ve-*

Ritus in Capitolo.

De Venere Anaitide.

Herodot. l. 1.

Beruch 6. 27.

Ioseph. l. 18. anniq. c. 4.

Paulina ad suprum adi- genter mira- stutia.

hemen-

bementer addicta erat Paulina, fingunt Legatum missum ab Anubide, qui ipsius forma captus, iubeat, ut ad se veniat: illa tibenti animo suscepto nuncio, & marito quoque admonito, quod paratum sibi esset Anubidis cubile, in templum educta, & tenebris conciliantibus in latentem ibi Mundum incitens, totam noctem obsecutus est iuueni, Deo se gratificari existimans. Huc usque Iosephus. Sed cum haec quæ diximus, non in cuiusque idoli religione fierent, alia magis communis ratio quærenda est, quæ in cuiusvis idoli cultum conueniat, ut fornicatio & impudicitia nominari possit; quam quidem certiore dare non possumus, quam eam, quæ à Sapiente indicatur. Initium omnis fornicationis est exquisitio idolorum; & adiumentio eorum, corruptio vitæ est; quod idola ijs cœrimonijs colerentur, quæ ad omnem obscenitatem & quævis enormia scelera homines impellerent; & hoc quidem permitente Deo in supplicium idololatriæ, iuxta illud Apostoli: *Tradidit illos Deus in passiones ignominiae, &c.* Vbi exponit S. Ambrosius, qui etiam addit aliam non prætereundam rationem. Quod Deum incuriosum calentes, atque per bac negligendum, magis ac magis hebetati sunt, & ad mala omnia admittenda fierent promptiores. Tum etiam, ut ait Athanasius oratione contra idola. *Ambrosius.* Institutum est idololatria desiderio eorum, qui stupri & propudijs pleni, figuris representantur. Itaque turpissimam sibi suorum Deorum vitam idolorum cultores imitandam proposuerunt; addit pulchre Athanasius originem idolorum inuestigans. *Athanasius.* Malitiam preuiam fuisse anteambulonemq; idololatriæ; cum ea sola magnifaceret, que animo concupisceret; & cum voluptate affectaret; in corporeis affectibus voluptatem sentiens rerum diuinarum oblita, & propemodum omnes ciuitates, omnibus libidinibus scatent, ob immanitatem morum, quam in suis Diis conficiunt; neque est in hoc genere Deorum, quem castum appelles. *Turpis cultus idolorum.* Olim certè Phœnissæ mulieres ante idola prostituebantur, dedicantes Numinibus suum quæstum, persuasæ meretricatu ea propitiari, ac prosperitatem rerum inde nasci. Viri quoque abdicato sexu, nec se amplius mares esse ferentes, mulierum naturam affectauerunt, tanquam hoc paclo honorifici gratijs Matri Deorum facturi essent; omnes autem in turpissimis viuunt, & certamen inter se prauitatis suscipere videntur; & ut dixit Sanctus ille Christi Minister Paulus: Mulieres eorum mutauerunt usum. Hæc S. Doctor.

Hinc iam sublucet alterius non omnino facilis quæstionis causa, quid esset, quod alienigenas tam immensa tamque proiecta cupido incesseret, eos quibuscum consuescerent, Israélitas, ad suorum idolorum religionem pertrahendi; illud videlicet, quod cum prauis voluptatibus omnino immersæ & excœcatæ tenerentur, quarum Magistros & fautores suos ipsos Deos arbitrabantur; priuandis ijs se credebant, nisi viros, quibus subiugatae essent, suæ quoque impurissimæ religioni subijcerent. Atque hinc est assueratio Sacrae historiæ. *Certissime auertent corda vestra, ut sequamini Deos alienos.* Neque solùm propter improbitatem fœminarum; sed etiam propter nequitiam eorum, qui illarum desiderio & libidine capti, illud vel maximè primum sibi statuerunt, ut Numen non agnoscerent, nisi quod sibi depravatæ vitæ impunitatem & præsidium aliquod polliceretur; iuxta illud Orientis Illiberitani.

Cum mulieres alienigenæ tanto studio suos ad cultū idolorum per traxerint.

3. Reg. II.

*Quæ furor impulerat, lascivus duceret error,
Eset & hoc licitum, quod fuerat libitum.*

Cyrillus.

Salomonis
caſus.

Deceptrix itaque res, Cyrillo teste, Mulier est, & idonea ad decipiendum semel suis captos laqueis ; nam inter arma alia habet voluptatem, quam mens vincitur. His igitur laqueis, his pedicis irrectitus Salomon in profundum idolatriæ cecidit. *Rex enim Salomon, ait facer textus, adiuvauit mulieres alienigenas multas, filiam quoque Pharaonis, & Moabitas, & Ammonitidas, Idumeas, Sidonias, & Cethreas, de gentibus ; super quibus dixit Dominus filius Israël . Non ingrediemini ad eas, neque de illis ingredientur ad vestras ; certissimè enim auertent corda vestra, ut sequamini Deos earum ; his itaque copulatus est Salomon amore ardentissimo.*

Mirum sanè, quod inter hos fœminarum greges, nulla mentio Israëlitarum fœminarum fiat. Et quidem pulcherrimas habuisse Salomonem, Iosephus atque Theodoretus disertis verbis docent : *Insaniens, inquit Iosephus, in mulieres, & in rebus Venereis immodicus, non contentus siue regionis mulieribus, multas externæ originis duxit, Sidonias, Tyrias, Ammonitidas, Idumeas . Quamuis Suidas in verbo Astarte sic numeret, ut dicat peregrinas vxores simul cum Israëliticis implesse numetum illarum septingentarum & trecentarum concubinarum ; sed cum nulla indigenarum in sacra historia mentio fiat, subit animum suspicio, suæ vel paucissimas, vel ferè nullas, aliarum tribuum aliquantò plures : peregrinæ tamen gentis & religionis plurimas, ut quarum nullo vñquam fastidio afficeretur habuisse ; cuius rei causa paulò altius à nobis est petenda.*

370. Concubinae Salom.

Senecca.
Car. Salomon
non indige-
nas sed alie-
nigenas tan-
tum amau-
erit.

Fuit sanè Hebræorum genus, ut in libidinem incredibiliter proclive, ita in idolatriam facile, & ad adulteria projectum, & omnis peregrini cultus siue animi siue corporis appetentissimum. Atque hoc vnum aliorum vitiorum caput & origo, animi quædam naturalis inconstantia, & mentis mutabilitas, quæ propria & effrænum cupiditatum, ea quæ domi sunt fastidiens, & semper ex nouitate nouam voluptatem captans. *Nouis, (inquit Seneca) cupiditatibus occupati, non quod habemus ; sed quid pe-tamus, inspicimus ; non id, quod est, sed in id, quod appetimus inteni ; quicquid enim domi est, leue est . Hinc illa in adulteria proclivitas Israëlitarum fastidientium quod domi erat, sitientium alienos fontes ; hinc illa quoque alienigenarum fœminarum concupiscentia ; quod Hebræorum ingenium, cum benè exploratum haberet Balaam, suggestit Regi Balac pessimum illud confilium obijendi peregrinas fœminas peregrinanti populo, cuius meminit Ioannes in Apol. c. 2. *Doctrina Balaam, quæ docebat Balac mittere scandalum coram filijs Israël, edere & fornicari. &c. Cuius rei historia narra-tur Num. 24. & 25. neque vero tantum fuit vnicum Madianiticum scor-tum ; sed vt Ioseph narrat l. 4. c. 6. plurima & à Principibus Israël in-connubium ducta, apud quem in hunc locum opportuna est huius rei nar-ratio. Si breuem (inquit Balaam) de illis consequi queritis, hoc consilio voti compotes efficiam, filiorum formosissimas, quæ pulchritudine suâ mentes eoru- expugnare possunt, quantum fieri potest, cultas & ornatas mittite, ut circum- castra**

castra obuersemur, & iuuibus complexus expetentibus faciles se prebeant; ubi verò captos viderint, subitò sese proripiant. Cumq; rogatae fuerint, vt maneant, non annuant, nisi persuasis, vt relictis patrijs legibus & cultu Dei, à quo illas acceperunt, Madianitarum & Moabitarum Deos venerentur. Res ita peracta est; Iamq; adolescentes blanditijs allctos, & cupidine feruentes, puellæ relinquere parant, tūm illi tristes mulierum discessu, precibus instant, ne se derelinquant, sed futurae coniuges, & omnium facultatum Dominæ apud ipsos maneant. Hæc promissa iureirando affirmantes, & lachrymas fundendo, quo magis eas ad commiserationem flechterent. Tūm illæ, postquam consuetudine suâ vinclos animaduerterunt, sic respondent. Quandoquidem amare vos, & ambitionem nostram molestè ferre, assueratis, si benevolentiae coniugalis fidem dederitis, libenter vobiscum, vt legitima nuptia nos coniuncture sumus; illis verò se quolibet modò fidem daturos pollicentibus, & nihil præ amore nimio recusantibus. Necesse est, inquit, si vultis nobiscum vitam degere, Deos nostros colatis; neq; enim aliò argumento persuaderitis amorem istum vos non fingere, nisi eosdem nobiscum Deos colatis, & adoretis; neq; absurdum fuerit, sit terræ, in quam venistis peculiares Deos colere malitis; præsertim cùm nostri per omnes Regiones honorentur; vestrum nemo præter vos cultu dignetur aut cœrimonijs; at illi cupiditate cœci, quo trahebantur sequentes, à religione patrum desciscabant, & in mulierum gratiam nihil non contra legem faciebant: vt iam tota castra iuuenum impietas inuaderet, & auita religio in extremum periculum deduceretur; iuuentus enim gustatis semel peregrinis moribus inexplicabiliter in eos ferebatur. Atque hæc idèò fusiùs ex Iosepho descripsimus, vt appareret, quantum in Hebræos malum alienigenarum fœminarum consuetudo inuexerit.

Neque solùm capiebatur populus peregrinâ pulchritudine, sed peregrino ornatu; quare omnes illæ cœrimoniæ ducendæ vxoris captiuæ, quæ præscribuntur Deut. 21. videlicet, vt radat cœfariem, circumcidat vngues, deponat vestem, in qua capta est, deturpet faciem, deflendo patrē & matrem suam vno mense; eo pertinebant, vt si forte pulchritudine harum rerum viator captus foret, deserberet, aut extingueretur amoris concupiscentiâ capillis resectis, & ornamentis depositis, quæ est frequen-tissima in eo loco obseruatio interpretum. Ex hoc eodem capite, id est, ex illa ingenij Hebræi inconstantia, est illa peregrinæ vestis tam curiosæ ex alijs nationibus imitatæ curiositas & studium inter Israëlitas. Quod acerbius reprehendit Deus, Sophon. 1. *Visitabo super omnes, qui induiti sunt ueste peregrinâ.* Cum qua simul & peregrinum Deorum cultum induebat, quod propriè ex Hebræo dixerunt Septuaginta. *Qui induiti sunt uestimentis alienis.* Et interpretatur D. Hieronymus eos, qui pro Dei cultu venu-tati sunt idola; quasi peregrinitas uestium peregrinitatem etiam religio-nis adduceret. Cuius rei rationem eleganter & argutè indicauit Theodoreetus; cùm enim lex vestimenta ex lino & lana contexta prohiberet Deut. 22. verisimile est, eos, qui inter Israëlitas diuitijs sese offerrent, & delicijs dissfluerent, finitimorum uestes imitatos esse, & in locum vesti-mentorum ex lino confectorum, ornatum ex purpura elaboratum, & arti-ficiosum induisse; quod contra traditionem legis diuinæ fuit. Vides igitur

Modus & ra-tio quâ Israe-litæ ad amo-rem alienige-narum trahe-rentur.

Hebrei mi-ru-ni in modū extēnis re-bus capie-bantur.

Cultus ve-stium prohi-betur in lege & quare?

simul cum peregrina veste diuinæ legis contemptum induisse. Ex quibus patet, non multa fuisse Israëlitica scorta Hebræis, eò quod externæ maiori essent in precio, & quod eas Hebræi insanè deperirent, iuxta illud Comici :

Adeon' est demens & peregrina?

Hebræi viri amabant peregrinas. Hæque peregrinæ voluptates ipsæ meretriciæ sunt, quibus incredibiliter capiebantur, molliebantur, & eneruabantur Hebræorum ingenia, & ad omnem peregrini cultus impietatem alliciebantur.

Salomonis casus.

His itaq; (ait Sacra historia) copulatus est Salomon amore ardenter, vel ut Septuaginta habent, *Ad eas adhæsit Salomon amando.* Quod quamvis simplici locutione dictum videatur, latet tamen illa ardenterissimi amoris vis, quam expressit Latinus : *His laqueis Sapiens cor constrictum contabuit ; his incitatus amoribus omnia præclara, vilescente animo, despiciebat ; his denique, vt placeret, à Deo ipso desciscendo Apostata factus, Dijs alienis adhærere non est veritus ; in quorum gratiam Fana quoque excelsa, aras exstruxit, magnifice exornauit, thura & libamina obtulit.* Quæ cùm ita sint, nunc tandem videamus, quænam illa fuerint excelsa, & Fana, quæ Aræ, qui Luci, quos Salomonem in gratiam mulierum exstruxisse commemorat Sacra historia ; quique sint Dij, quos coluit, & vnde eorum origo profluxerit.

C A P V T XII.

De Fanis, Excelsis, Lucis, Aris à Salomone exstructis.

Duo perficiunt aetum idolatrias.

Duo sunt potissimum, quæ idolatriam perficiunt, internus adorationis cultus, externus honoris. Prior videtur cum quodam mentis errore coniunctus, tribuente Diuinum aliquid creaturæ. Posterior siue amore, siue metu aliaue mentis affectione exhiberi potest, nullò mentis errore, tametsi & hic illicitus. Hinc orta dubitatio cuiusmodi fuerit ille Salomonis idolis exhibitus cultus; merè ne externus, an internus etiam?

August. l. 14. de civit. c. 11. Raban. 4. Rer. sum. 23. Sedul. 1. ad Timoth. c. 2. Galatinus. Cyril. 7. cons. 224 Julian. Greg. sup. id. Iob c. 4. l. 12. Mor. c. 112.

Priorem partem amplectitur S. Augustinus, Rabanus, Sedulius, Galatinus, omnes Rabbini; qui omnes afferunt, sapientissimum Salomonem nequaquam adeò desipuisse, vt figmenta hominum adoraret; sed blanditijs muliebribus seductum eos externè tantum coluisse, eisque Fana exstructisse. Alteram partem tenent Cyrillus, alij quam plurimi, Gregorius l. 12. c. 12. Moral. *Qui prius, inquit, Deo templum construxerat, affiditatem libidinis etiam perfidiæ substratus, idolis construere templà non timuit, vt ab affida carnis petulantia usq; ad mentis perfidiam veniret.* Cùm itaque Salomon non extrinsecò tantum cultu, sed & intrinsecò ac verò latræ actu coluerit Deos alienos, iustò Dei iudiciò id sic permittente. Illud sanè maximum pondus in animo Salomonis habere potuit, vanissimis superstitionibus ex sœminarum persuasionibus iam irretito, multum conferre posse putauit,

tavit, ad imperij dilatationem, si illarum Prouinciarum Deos, in quorum tutela essent, propitios sibi redderet, ac religioso cultu demeretur. Quod profectò persuasionis caput fuit, cùm scorta illa Ægyptia, & Madianitica ad suam religionem Israëlitas pellexerunt; vt suprà ex Iosepho narrauimus; sic enim inter cætera dicebant: *Nec absurdum fuerit, aut vitio vertendum, si terræ, in quam venisti, peculiares Deos colere malitis: præsertim cùm nostri per omnes Regiones honorentur, vestrum nemo præter vos, cultu dignetur aut cœrimonijs; aut igitur cæterorum more vobis est vivendum, aut aliis Orbis quærendus, ubi soli iuxta vestra instituta vitam agatis.* Ad quam rem alludere videtur illa Imperatoris Iosue oratio ad populum capite 24. *Eligite, cui seruire potissimum debeat, an Dijs Amorræorum, in quorum terra habitatis, &c.* Quare & singulas prouincias in singulorum Deorum tuta ponebant, & montes Dijs montium, valles Dijs vallium attribuebant, quorum præsidio fausta sibi, & felicia omnia, siue in montibus, siue in vallibus pollicebantur; iuxta illud: *Dij montium sunt Dij eorum; ideo superauerunt nos; sed melius est, vt pugnemus contra eos in campestribus, & obtinebimus eos.* At de his alibi pluribus.

Potuit ergo fieri, vt eâdem superstitione duceretur Solomon, qui Ægyptij, quibus cùm frequens illi intercedebat necessitudo, præterquam quod plurimas quoque Ægyptias mulieres in copulam sibi assumpsisset; qui eum in patrijs ritibus & cœrimonijs Dijs exhibendis passim instituerunt, & arte, quâ Romani posteâ exterarum prouinciarum Deos sibi conciliantes, atque in suam urbem euocantes conceptis verborum formulis, & solennibus ritibus alliciebant, eâdem Salomonem instructum Deos externos sibi conciliasse patet. Quam vanissimâ persuasionē exprobrare non obscurè videtur Sacra historia Regi Achaz 2. Paralip. 28. *Immolauit, inquit, Dijs Damasci viëtmas percussoribus suis, & dixit; Dij Regum Syriae auxilientur eis, quos ego placabo hostijs, & aderunt mibi.* Cùm è contrario ipsi fuerint ruinæ ei, & vniuerso Israël; & clarius 2. Paralip. 25. 14. Amasias post eâdem Idumæorum, & allatos Deos filiorum Seir, statuit illos in Deos sibi, & adorabat eos, & illis adolebat incensum; quamobrem iratus Dominus contra Amasiam, misit ad illum Prophetam, qui diceret ei; *Cur adorasti Deos, qui non liberauerunt populum suum de manu eius?* Quasi exprobraret illi persuasionem falsam, fore vt propitios sibi redderet illarum prouinciarum Deos, si illos coleret: contra quem errorem eleganter argumentabatur Propheta, & sapientissimè Rahab Iosue 2. 11. iam ad veri Dei cognitionem adducta, ex eadem re colligebat verum Deum Hebræorum non solum cœlo, sed & vniuersis terræ prouincijs præsidere. *Dominus, inquit, Deus noster, ipse est Deus in cœlo sursum, & in terra deorsum.* Nequaquam igitur, vt ad institutum nostrum reuertamur, hæc aliena fuerunt ab ingenio Salomonis; cùm curiosissimus esset, & sedulus rituum vicinarum gentium scrutator præsertim Ægyptiorum, qui sapientiae, & profundioris eruditioñis famâ tunc temporis præ cœteris omnibus toto orbe clarebant; nam frequens mentio familiaritatis, quæ ei cum Vaphre Pharaone fuisse, cuius & filiam in uxorem duxisse, Sacra literæ docent, satis ostendunt; cum

*Cur Salomon
fœminis af-
fensum.*

*Particulares
Dij.*

Orat. Iosue.

*Dij prouin-
ciales.*

3. Reg. 10.

*Salomon ab
Ægyptijs mu-
lieribus sacra
Ægyptiorum
doctus.*

*2. Paralip.
c. 28.*

*2. Paralip. 25
Amasias im-
pius idolola-
tra.*

*Salomon mu-
ta accepit ex
adytis Ægy-
ptiorum.*

*Salomon Æ-
gyptiacis dc-
gnitatis im-
butus.*

Origenes.

Amoris vis.

multa ex adytis Aegyptiorum recondita, tūm relatione fœminarum Aegyptiarum, quas sapientissimas connubio sibi copulasse verisimile est, tūm Pharaonis, Sacerdotumque familiaribus literis haufisse, quæ eum ad dicta scelera impellerent; imò Origenes hoc ipsum pulchrà quādam allegoriā indicare videtur. *Ille, inquit, dūm esset sapientissimus, & ingentis apud Deum meriti; tamen quia se tradidit multis mulieribus, deceptus est. Ego puto quod multæ mulieres multa dogmata, & multarum Gentium diuersæ philosophiæ nominentur; quæ cùm singula agnoscere & perscrutari, vtpotè & scientissimus & sapientissimus voluisse, semetipsum inter diuinæ legis regulam tenere non potuit. Similiter & Ammonitarum, sed & reliquarum Gentium (Moabitarum, Aegyptiorum, Sidoniorum, Tyriorumque) quorum mulieres dicitur recepisse & ædificasse templa, vel imolasse idolis earum.* Salomon itaque, vt mulieribus, quas deperibat, at dentius coniungeretur, ea studebat addiscrere, quæ grata sciebat futura suis mulieribus, cuiusmodi erant sacra dogmata Aegyptiorum, aut vicinarum Gentium, quæ illæ ex ipsa Aegypto veluti ex perenni omnis superstitionis fonte hauserant; vt qui amore flagrans vnum cum ipsis esse desiderabat, dissimilitudine morum, rituumque Religioni earum priorum non fieret diuersus; nōrat enim optimè, quantum in amore fouendo augendoque valeret mutuò se amantium in omnibus similitudo. Hinc vt eam constanter in omnibus conformem actionibus earum teneret, Fana erigere, & Excelsa, Arasque ædificare, uno verbo, nihil non agete in earum fauorem cœpit. Verum qualia illa Fana fuerint, & qualia Excelsa, Lucique, iam tempus, ordoque postulat, vt dicamus.

Fana, Excelsa, Aræ, Luci.

Fanum siue à Fauno primo eius inuentore, siue a fando, vtporè in quo fari & oracula reddere Dij solerent, sic dictum; certè hoc loco idem est, quod Excelsum, vti testatur textus tūm Hebraicus, tūm Græcus, quorum ille בָּמָה, quod Diuus Hieronymus vertit Fanum; hic verò עֶלְיוֹן habet, quod omnes vertunt Excelsum, verba vtriusque textus subiungam.

**וַיַּבְנֵה שְׁלֹמֹה בָּמָה לְבִמְשׁ שָׁקוֹץ מֹאָב וְלִמְוָלֵד שָׁקוֹץ
בְּנֵי עֲמוֹן:**

Salomon vero ædificauit fanum Chamos idolo Moab, & Melchom idolo filiorum Ammon. Vbi loco בָּמָה Græca lectio habet עֶלְיוֹן. Καὶ ἀκοσθρυπεῖ Σαλωμὼν υψίλον χαράς εἰδώλῳ Μωάβ ἐν τούτῳ καὶ τῷ αὐτῷ πόστον οὐρανοῖς αὔλεσ, καὶ Μελχῶμ εἰδώλῳ οὐρανῷ Αμμων.. Fanum igitur & Excelsum hoc loco pro eadem resumuntur, videlicet, loco excenso & eleuato, vbi Dijs alienis à Gentibus sacrificia peragebantur.

Quid Excelsum.

Exod. 6. 2.

Et tametsi Excelsum afferat eam loci celsitudinem, quam diximus; alij tamen ideò sic dictum autumant, quod gentes in montibus excelsis, & sublimibus collibus sacrificare solerent frequentissimè, quanquam etiam aliquando in vallibus, vt eleganter notatur illo Ezechieli 6. 2. vbi populi su-

Li supersticio frequens in excelsis perstringitur, aliquando in vallibus; Montes Israel audite verbum Domini Dei; Hæc dicit Dominus Deus montibus, & collibus, & rupibus, & vallibus. Ecce ego inducam super vos gladium, & disperdam Excelsa vestra, & demoliar animas vestras, & confringentur simulacra vestra. Vbi non solum nomine vallium, sed etiam nomine rupium intelligi loca humilia, & conualles nemorosæ interiacentes inter duos montes, aut duas rupes, indicat Hieron: alij ex fide dignioribus Rabbinis; sed tamen frequentior supersticio in montibus; vnde tam frequens & ardens omnium Prophetarum execratio montium & collium sub persona meretricis in omni colle excuso & frondoso. Nos tamen Excelorum appellationem non ad montes tantum, & colles, & tecta, sed ad quæsuis Basilicas & ædes sacras, quæ templo seu delubro vocantur præcela & magnificare euocamus; et si non male quoque pro ijs locis, in quibus sublimia altaria, super quæ etiam eleuabantur in altum, & imponebantur sacrificia, sumi possint, quod maximè indicant Excelsa in Topheth, qui locus erat profundus, & vallis Gehennæ; ædificauerunt Excelsa Topheth, quæ est in valle filij Ennom, ex quo elucescit Excelsa & Fana sæpè numero pro re contenta, hoc est, pro aris οὐρανοῦ, sumpta fuisse. Et quidem Altaris nomen Latinum ab altitudine dicitur; teste enim Isidoro, Altare est quasi alta ara, licet Festus velit, altare non esse aram quorumcunque Deorum, sed in quo Diis superis sacrificaretur, quibus proinde aræ superiores & celsæ erigerentur, sicut Diis terrestribus in terra; Diis verò inferis in effossis terræ, aut in antris sacra siebant; & pro diuersitate locorum, quibus credebantur Numina præsidere, statuebant aræ vel in montibus, vel in vallibus, vel ad flumina, ut in superiori Syntagma fusè declaratum est. Illud etiam peculiare notat Vatablus Ezech. 20. 39. Bama propriè esse altare valde excelsum, ad quod per gradus ascendebatur, quale fortè prohibetur à Deo Exod. 20. 26. Non ascendes per gradus altare meum. Et forte quale etiam templum describitur Iunonis à Virgilio:

. . . . donis opulentum & Namine Diue
Ærea, cui gradibus surgebant limina, nixæq;
Ære trabes; foribus cardo stridebat abenis.

Sacrificia in locis altis.

Altare quid?

Diuersis Diis diuersa loca eligebant.

Vatablus.
Quid Bama?

Virgilius.

S. Thom. I. 2.
q. 102. a. 7. 3.

Ara Ægyptiorum Pyramides.

Cur Ægypti Pyramidibus vñscuntur.

Ego sanè in hoc nostro loco Fanum intelligo Excelsum seu Aram, Altareque erectum ad Deorum cultum, idque magnificum & regale, & non nisi ex marmore aut lapide, quale D. Thomas Gentiles habuisse dicit. Gentiles, inquit, construebant altaria magna & sublimia. Hic enim videtur fuisse Gentium ritus, ut aras lapideas, ac marmoreas suis Numinibus erigerent. Tales Aræ erant Ægyptiorum, quas Pyramides & Obeliscos vulgo dicimus, qui in Deorum honorem tam in templis, quam extra templum in locis publicis ergebantur plenæ sacris & diuinis mysterijs, quemadmodum alibi fusissimè declarabitur. Cum enim Ægyptus humilius esset, & montibus careret, loco montium adinuenerunt excelsa illa Pyramidum & Obeliscorum, quas propriō nomine appellabant μεγάλος ἡφαῖς hoc

CAP. XII 310 OEDIPI AEGYPTIACI TEMPLVM ISIACVM

hoc est, Deorum columnas seu aras; ad quas per gradus ascendebatur, intusque extusque plenae erant omnigena idolorum varietate, iuxta illud:

Marmoreas sicut fulua canum simulachra per aras.

Ex quibus patet, hanc Excelorum appellationem Hebræis usitatam aliam originem nescire, nisi quam ab Ægyptijs hausit; qui Pyramides & Obeliscos circa tempora constitutos, aras seu columnas Deorum, ut dictum est, nuncupabant; sed ne soli conjecturæ instare videamus, audiamus Abenephium id manifestis verbis, cum de Obeliseis loquitur, ostendentem:

Abenephii.

وأقاموا أكثروا مصرا هنار هر قبة بصورة لحد منور وذقبوا جهنم بغير رف
السريره الأسرار حكمتهم وأسموهم من جهات الله

Statuerunt autem Sacerdotes Ægypti hosce lapides eleuatos & excelsos in figuram coni seu pyramidis fastigiosæ, & incidebant in ijs literis symbolicis arcana sapientiae suæ, et nominabant eas altaria Deorum suorum. Cui astipulatur Iamblichus, qui Platonem de columnis Mercurij seu aris, aut titulis illi erectis, scientiam suam hausisse ait; hoc est, rationem cultus Deorum, & arcanae Theologiæ, quæ fieri solebant circa huiusmodi pyramides, aut etiam in ijs scripta legebantur; accedit quod Poëtæ passim pyramides Ægyptiorum vocent aras, iuxta illud Lucani de ritu Ægyptiorum agentis.

Iamblichus.

Columnæ Mercurij.

Lucani.

Votaq pyramidum celsas soluuntur ad aras.

*Bamma,
Ranmooth.*

Placuit Salomonis mystica ratio Ægyptiorum.

Cum itaque pyramis sit veluti ara quædam præcelsa in Deorum honorem erecta, quæ & ob eminentissimum fastigium non malè patria Ægyptiorum linguâ, ut ex Onomastico nostro Copto siue Ægyptiaco antiquo patet; vocetur **τούραπλαστην**, hoc est, excelsum, siue columna præalta; verisimile est ab Ægyptijs id Hebræos edoctos, eminentiora tempora, arasue elatiores **בָּמָה** vel **רְמוֹן**, hoc est, excelsa vocasse, vel etiam, ut quidam volunt, Fana à **φάγῳ**, eò quod fastigijs suis elata in altum, facile comparerent. Placebant enim Hebræis omnes externorum, tūm maximè Aegyptiorum ritus, quos cum ob raritatem, tūm ob affinitatem, quam in ijs ad ipsorum mysteria deprehendebant, summè aestimabant. Atque hinc Salomonem censemus huiusmodi aras tanto maiori voluptate ædificasse, quanto sub ipsis maiora cognoscebat rerum absconditarum mysteria; & sub hoc prætextu eum Excelsa, Arasque extruxisse Rabbini volunt: suscipiebat enim Aegyptiorum sapientiam tūm temporis maximè florentem, & libenter de eorum rebus miscere solebat sermones, libentius vero de ijs pellices suas Aegyptias varia referentes auscultabat: præter hæc frequens ei quoque fuisset, tūm cum Pharaone, tūm cum ipsis Sacerdotibus literarum commercium, Pineda noster multis probat. His itaque ritè perpenfis, nunc ab aris ad lucos progrediamur.

Luci,

Luci, Nemora Dijs consecrata.

Nihil frequentius in sacra historia, quām Luci, vel plantati ab impijs, vel succisi à sanctis Regibus; ac proinde uti Prophetæ lucos & ligna frondosa, sic & aras insectantur: Vnde verò profluxerit iste lucorum cultus, nunc dicendum est.

Scimus priscam primorum Patriarcharum, qui verum Deum colebant, religionem fuisse in lucis & arboribus, locisque opportunis ad silentium & Deo vacandum, sicuti scriptum est: *Egressus est Isaac ad meditandum in agro.* Paradisus quoque nihil aliud fuit, quām sacrum quoddam nemus, manu Dei consitum, traditum homini tanquam primo Sacerdoti, & templi illius nemorosi custodi, ut operaretur & custodiret illud; quod verbum operandi in Hebraico עבד satis demonstrat; propriè enim id significat operari seruiendo & administrando res diuinæ; accedit quod Deus in hoc nemore sacram sibi peculiariter voluit arborem scientiæ boni & mali, omninoque intactam mysteriorum in ea contentorum contemplatione suspiciendam. Præterea Abraham quoque nemus in Bersabæa plantasse legimus, ibique nomen Dei æterni inuocasse:

וַיְמַעַד אֲשֶׁל בַּבְּאַרְשָׁבָע וַיִּקְרָא שֵׁם בְּשָׁמֵי אֱלֹהִים:

Paradisus.

Gen. 21.

Et plantauit lucum in Bersabæa, & inuocauit ibi nomen Dei jeculi. Vel vt Septuaginta Θεός αὐτῷ, ubi Onkelos Paraphrastes Chaldaeus:

וַנִּצְיב נֶצֶבֶת נֶצֶבֶת וְצָלִי תָּמֵן בְּשָׁמָא דֵין אֱלֹהָה

Onkelos.

עַל מְאָה:

Et plantauit plantationem in Bersabæa, & inuocauit ibi nomen Domini Dei æterni. Thargum verò Hierosolymitanum dicit: Abraham horum plenum optimis fructibus plantasse, & peregrinos hospitio suscepisse, quibus gratis necessaria omnia suppeditabat; nihil aliud exigens pro pretio, quam ut scilicet orbis Conditorem agnoscerent, venerarentur, & timarent Rectorem cœli & terræ, cuius solius donum esset, quicquid comedissent vel bibissent; sive vera religione institutos, & ad vitæ melioris instituta conuersos dimittebat, verba Thargum citabo:

*Thargum
Hierosolym.*

Syriacara-

Bersabæa scri-

ptum Biale

Vatic.

**وَلَمَّا فَرَغْتُ مِنْ حَدَائِقِهِ وَأَفْنَيْتُ حَدَائِقَهُ مِنْ مَدَادِهِ
وَلَمَّا سَلَّمَتْ مِنْهُ بَلْسَمَهُ مَعْلَمَهُ بَلْسَمَهُ لَمَّا كَانَ
فَيْرَقَهُ مَعْلَمَهُ رَبَّهُ لَمَّا كَانَ مَعْلَمَهُ مَدَادَهُ لَمَّا كَانَ
أَشْنَعَهُ بَلْسَمَهُ مَعْلَمَهُ وَبَلْسَمَهُ مَدَادَهُ وَبَلْسَمَهُ
وَلَمَّا أَحْمَى مَدَادَهُ أَنْجَمَهُ بَلْسَمَهُ وَلَمَّا كَانَ
وَلَمَّا كَانَ مَدَادَهُ أَنْجَمَهُ بَلْسَمَهُ وَلَمَّا كَانَ**

*Thargum
Hierosolym.
Syriacara-
Bersabæa scri-
ptum Biale
Vatic.*

Et statuit, inquit Thargum, in Bersabæa paradisum, posuitq; in medio eius cibum & potum (id est, præparauit coniuinium) hospites verò qui manducabant & biberant, offerebant ei dona, eò quod comedissent & bibissent, & noluit accipere quicquam ab iis: sed dixit eis pater noster Abraham: Orate patrem vestrum qui in cœlis est, de cuius manibus manducasti & bibisti, & non moti sunt locis suis, usq;

dum

dùm ad habitandum secum assumptos in via aeternitatis, & cognitione veri Dei instruxisset; & confitebatur ibi, orabatq; in nomine Dei aeterni. Hæc Thargum.

Caietanus;

Gen. 35.
Iosue 24.

Iud. 6.

Gen. 35.
1. Reg. 31.

Iudic. 9.

Cur deserta
deuotionis
gratia petie-
rint antiqui.Diabolus Dei
Simia.

Isiae c. 57.

Caietanus quoque disertis verbis ait, nemus illud fuisse tanquam templum & oratorium tam Abrahæ, quam alijs colentibus verum Deum. Abrahamum fecutus est Iacob filius, qui & querum summo Deo sacrasse legitur Genesis 35. & Iosue 24. *Iosue tulit lapidem prægrandem, posuitq; eum subter querum, quæ erat in sanctuario Domini.* Vbi vides querum siue queracetum esse sacrum Deo. Similiter religiosa quercus, aut queracetum videatur fuisse illud, sub quo Gedeoni Angelus Domini apparuit Iud. 6. quod ex ara, quæ in eodem loco fuit, colligitur; subditur enim: *Tulit omnia sub queru, & obtulit ei, &c.* Fuit quoq; simul nemoris & arboris cuiusdam religiosæ usus ad sepulchrum, quod violare non licebat, ut constat ex Genes. 35. ubi sepelitur Debora subter querum, & 1. Regum 31. Habitatores Iabes Galaad sepeliunt ossa Saul, & filiorum eius in nemore Iabes; seruissle quoque queracetum ad inaugurationem principum, Iudicum 9. legimus. *Constituerunt Regem Abimelech iuxta querum; quæ erat in Sichem.*

Antiquos igitur Patres sylvas & nemora, dùm tempora needum haberent, ad Diuini Numinis cultum & venerationem, intrasse, arasque exstruxisse ex dictis patet; causam dant Rabbini, quod loca ab hominum consortio remota apparitionibus diuinis, quales sylvae sunt & nemora, aptiora sint, iuxta illud: *Ducam eum in solitudinem, & loquar ad cor eius.* Hinc Mosen non nisi in solitudine montis Sinai, Dei alloquo frumentum legimus; Eliam quoque in deserto Deum vidisse sacra Regum historia monstrat. Hinc ob eandem causam, in lege gratiæ ad apicem Christianæ perfectionis tendentes, Christum secuti, eremos & solitudines ad facilius, & sine ullo impedimento diuinis contemplationibus vacandum petiuere.

Sed hæc omnia ad vanissimam idolorum superstitionem à Dæmones diuinitatis Simia delusa transtulit antiquitas; occupans montes, colles, valles, torrentes, nemora, & arbores frondosas, & opacas, iuxta illud Isaie. *Qui consolamini in Dij subter omne lignum frondosum, immolantes parulos in torrentibus, super eminentes petras, in partibus torrentis pars tua.* Vel vt Ionthan vertit:

דְּפָלָחִין לְטַעֲוֹת תְּחוֹת כָּל אַיִלֵּן עֲנוֹת:

Hoc est: *Qui colunt & venerantur idola sua subter omnem arborem floridam.* In quem locum sic commentatur R. Dauid Kimchi.

תחת כל עץ רענן כי איילן כלל לעצים כי כן היה דרכם לשבוד ע"ז תחת העצים הרעננים ועליהם לחיים שחטים הילדים והיא עבודת שמי זובחים לה הבנים וכן אמר יחזקאל הנביא ובשחטם את בניהם לגלוליםיהם וחוועושים זה בנחלים מקום שהיו שם סלעיםanche התחת הסעפים ופי סעפים שניים וכן בסעף סלע עיטם כמו שנ סלע נקרא כן לפי שהוא לסלע כמו אסטעף לאיילן בחלקי נחל בשמי מושאים אבן חלקה ויפח באבני אונחן חיו עוברים לח על דרך שאמרו רבותינו זכרונות לברכה חלקו שם חאר לאבניהם חלקי :

Subter omne lignum frondosum; quoniam Dij sunt è ligno, sic enim usitatum fuit seruituti alienæ, sacra sua peragere sub arboribus virentibus & ramis luxu-

riantibus (sacrificabant pueros) erat servitus aliena, quā filios suos immolabant Dijs suis ; & faciebant hoc in vallibus, in loco, ubi erant petræ, & subter ramos, explicatur autem hæc vox יְהוָה duobus modis, & sic in ramo sine dente scopuli machinationes eorum ; sicut enim se habet dens ad petram, ita ramus ad arborem, vel in loco petroso & ramoso. [in partibus vallum.] Eò quod simul ac inuenirent lapidem levigatum, & pulchrum aspectu inter lapides vallum, subito colebant ipsum iuxta id, quod de similibus Rabbini nostri dicunt ; Pars mea figura lapidis levigati. Hæc R. Dauid. In sylvis ergo locis umbrosis, petrosis, ramosisque templa sua prisca constituit superstitione. Meminit huius quoq; Plinius : *Hæ fuerunt quondam Numinum templo; priscoque ritu, simplicia rura, etiam nunc Deo præcellentem arborem dicant, nec magis aurofulgentia, atque ebore simulachra, quam lucos ac nemora consecrant; & in ijs silentia ipsa adoramus.*

Certè Ægyptios, lucos sacrasse Dijs ; memorabile illud nemus Ammonis in deserto Lybiæ honori eius consecratum, de quo suprà in capite de Ammone. Iuncosusque lucus, in quo Beelzeboph ab Ægyptijs constitutum suprà quoque asseruimus ; cœterique luci locique frondosi diuersis in locis, vrbibusque Ægypti, ut Heliopoli, Canopi, Sai, de quibus lege Herodotum, Athenæum, Pausaniam, satis testantur ; quorum omnium cultus cùm multò ante Salomonem viguerit, certum est, Hebraeos & Græcos ab Aegyptijs eum quoque sicuti cœtera omnia accepisse ; ab his verò ad cœteras Gentes deriuatus huiusmodi cultus, totum orbem passim peruasit. De Germanis nominatim scribit Tacitus : *Lucos & nemora consecrant, Deorumque nominibus appellant secretum illud, quod solâ reverentia vident. His simulachra Deorum addita, id est, statuæ è stipitibus rudibus & impolito robore. Vt describit Lucanus in obsidione Massiliæ.*

*Lucus erat longo nunquam violatus ab ævo
Arboribus, sius horror inest; tūm plurima nigris
Fontibus vnda cadit, simulachraque mista Deorum.
Arte carent, cæsisqne extant informia truncis
Ipse situs, putrique facit iam robore pallor
Attonitos.*

Lucanus.

Quanquam non dubium est, quin poste à etiam variæ Deorum formæ sculperentur ex ligno, marmore, & fundententur ex ære & metallis, sicque adderentur lucorum aris. Porrò lucum sacrum cädere, aut temerare nefas erat, ac proindè plerique à Poëtis memorantur incædui, iuxta illud Aeneid :

*Lacus in vrbe fuit media latissimus umbra,
Hic templum Iunoni ingens Sidonia Dido
Condebat.*

Vbi Seruius quoque obseruat, vbiunque Virgilius lucum ponit, consecrationem etiam poni. Ac nescio quam ex umbrosa illa profunditate concipiebant delusi præsentiam Numinis, vt ille dicebat.

Seruius in Virgil.

*Lucus Auentino suberat niger ilicis umbra,
Quo possis viso dicere, Numen inest.*

D. Hieron. in
4. Osee.

Lucus impu-
ritatibus fer-
mebat.

Biblia Com-
plutensia.

Arnobius.

Rami arbo-
rum denis
ornabantur.

Que arbores
lucus conse-
cratae.

Atque sub prætextu cultus Numinis conuiuia, choreas, & impurissimas quasuis cœrimoniæ adhibebant, vt sæpè iam diximus; quæ omnia euincunt Salomonem, vel in Lucis Fana & Aras constituisse, vel certè plantasse ritu profano; sed istud potissimum, quod luci & nemora idolorum seruirent impudicitijs, & operibus tenebrarum; nam umbram quærebant, teste D. Hieronymo: *Umbram, inquit, querentes deseruerunt veritatem, tum præterea quod pristina & voluptuosa religio austерitatem unius & veræ religionis euerterat; inter umbras enim & tenebras impuris voluptatibus obsequabantur.* Quod in hac ipsa re indicauit Philo. *Lucus nullus est intraeius ambitum, quia lex id multis de causis vetuit; primò, quia verum templum amaranthes non postulat, sed seueram castimoniam, præterea condensa syluarum maleficiis connueniunt, ex latibulis securitatem & infidiarum occasionem quarentibus.* Quod si in his lucis prisca illa superstitione luminarium, tum etiam velarium aliorumque donorum, quibus in superstitione fœminæ arbores & nemora exornare solebant, suppellectilem posuit, quam frequentes ibi lucernæ lucebant? quanta domuncularum, aut aliorum tegumentorum copia, & cura? quanta donorum opulentia sub Rege opulentissimo? de primo nomen ipsum admonet, dictum lucum, quod ipse careat luce per se; & propterea appensis lucernis luceat. De secundo videtur id 4. Reg. 23. cum Iosias destruxit ædicas effeminatorum, pro quibus mulieres texebant, quasi domunculas luci, vbi Complutenses legunt. *Destruxisti domum initiatorum, quæ in domo Domini, in quo mulieres texebant ibi stolas laco.* Et fortè de his siue domunculis siue velamentis arborum loquitur Arnobius, cum libro 5. vbi de Aedestis intersecto loquitur. *Quid lanarum, inquit, vellera, quibus arbores colligatis & circumvoluitis stipitem? nonne illarum repetitio lanarum est, quibus iam deficientem contexit genitrix Diuum, & teporis aliquid rata est se posse membris conciliare frigentibus?* Et quidem fabula ea Aedestis, turpis & obscena similiter res, quam peragebant, aut patiebantur effeminati sub his domunculis ad truncos arborum, subiicit inde Arnobius: *Quid compti violaceis coronis, & redimiti arboris ramulis? Nonne illud indicat, uti mater primigeniis floribus adornauerit primum miserabilis indicem testimonium fortunæ?* De tertio id est, de donis & anathematis ex ramis luci suspensis, res perulgata, de quo Arnobius l. 1. *Venabar (dicoœditas!) nuper simulachra, veterosis in arboribus eanias.*

Quod si deniq; roges, qui Luci, aut ex quibus arboribus plantati, an ex oleis, an alijs arboribus frugiferis, an ex sylvestribus fuerint. Philo supracitatus tum ex frugiferis, tum ex sylvestribus lucos constituisse ait. Apud Hebræos enim idololatriæ arbores erant in usu & pretio, secundum illud Osee: *Subtus quercum, & populum, & terebinthum;* quia bona umbra eius. Sed hæc de Lucis breuiter dicta sufficiant, nunc ad Deos, qui in huiusmodi locis lucisque colebantur, describendos, calamum conuertamus.

C A P V T XIII.

Astartha Dea Sydoniorum.

Salomonem non Lucos tantum plantasse, sed & Fana, Arasque, & eas quidem nequaquam vacuas; sed varijs idolorum simulachris ornatæ exstruxisse, coluisseque, ex sacræ historiæ contextu abundè patet: *Cumq; iam, inquit, esset senex, depravatum est cor eius per mulieres, ut sequeretur Deos alienos; nec erat cor eius rectum cum Domino Deo suo; sed colebat Salomon Astartben Deam Sidoniorum, & Chamos Deum Moabitarum, & Moloch idolum Ammonitarum.* Et paulò post: *Tunc ædificauit Salomon Fanum Chamos idolo Moab, in monte, qui est contra Hierusalem; & Moloch idolo filiorum Ammon;* atque in hunc modum fecit vniuersis uxoribus suis alienigenis, quæ adolebant thus, & immolabant Dijs suis.

Quinam itaq; hi Dij recensiti fuerint, & vndè promanârint, nunc dicamus; ac primò quidem de Astartha, Altaroth, vel vt alij volunt, Astoreth, variæ diuersorum occurunt sententiæ. Quorum alij de nomine, alij de re contendunt. Illi Astartha idem esse volunt quod Astaroth, aiuntque nomen esse genericum ad omnes Deas, vt placuit Augustino quæstione 16. in Iudices; colligere id videtur potissimum ex 1. Reg. 31. capite, *Cum suspendunt arma Saul in templo Astaroth, & 1. Reg. 7. cùm iubet Samuel auferri de madio populi Baalim & Astaroth, quos adorasse fatetur populus, vbi Septuaginta nomine plurali legerunt; Seruierunt Baalim & Astartibus, vt eleganter obseruat & exponit citatus Augustinus citato loco.* Porrò hanc eandem esse, quæ Adagartes nominatur à Petro Crinito l. 14. de honesta disciplina c. 8. de hoc tamen dubium reperio Giraldum. De vocis autem origine Montanus iam adducendus existimat, esse vocem originis Hebraicæ. Alij aliter ab Hebræo deducunt: nam eadem vox 7. Deuteronomij sumitur pro gregibus ouium, quare dici Astarten volunt, quasi ouillum simulachrum. Sic R. David Kimchi:

וַאֲמָרִים ר' שְׁחַזְלָמִים עֲשֹׂוִים בְּצֹרוֹת חֶצְנָן:

Astaroth, inquit, iuxta RR. imagines sunt factæ ad similitudinem ouiu. Alij curiosus deducere nituntur ex וְיַהְיֵה quod Arcturum seu plaustrum interpretantur, & טוֹר quod ordinem significat, quasi sit vnum ex astris gyrrantibus, & cùm pluraliter dicatur, significabit duodecim signa Zodiaci; sed hoc vt nimis curiosum, ita minus solidum & magis incertum. Suidas ab astro ei nomen factum, Luciferumque esse autumat. Illud certum est, vocem esse peregrinam, & illius gentis, apud quem illius cultus vigebat: sicut enim religionem & ritus peregrinos, ita sanè & nomen ipsum peregrinum; & inter gentes vulgatum, Hebrais placuisse credendum est; & si conjecturis agendum sit, non male Astaroth deriuare poterimus ab Arabico seu Punico الزهرة Alzaharet, vel melius ab Ægyptia voce תְּסִירָה Tsurat, quod Thesaurus noster Copto-Arabicus Venerem interpretatur. תְּסִירָה autem ab Astaroth non multum differt. Ex quo colligo Astaroth

Astorch, Ara
ruth, Astar-
tha idem
sunt.

Astartha qua-
nam fuerit?

Astar Mont-
anus.

Radak.
Variae deri-
uationes vo-
cis Astaroth.

quid Ægypti
ce.

roth vocem esse Coptam seu Aegyptiam, variâ diuersarum gentium prolatione passim corruptam: confirmat opinionem meam Syrorum idiomâ, quod Venerem aliò nomine non indigit, quâm voce **לְזָהָרֶתּ** / *Astaroth*, vel ut in Nomenclatore Syriaco quoque legitur **לְזָהָרֶתּ אֲזָרֶתּ**, quæ si paucula excipias, omnino ad Aegyptiorum seu Coptarum **Ἄστρων** sunt affinia. **Ἄστρων** autem seu Astaroth, quam Astarthen Græci vocant, Reginam Agypti iuissè, Isidemque in nutricem filij sui assumpsisse Plutarchus testatur libello de Osiride & Iside; hiscè accedit authoritas Suidæ suprà citati: *Astarthe*, inquit, à Græcis Aphrodite, à Latinis *Venus* dicitur; nomen ab astro factum est, eius enim esse Luciferum fabulantur. Luciferum verò, Helperum & Venerem idem astrum esse, vel ex primis Astronomiæ elementis patet; sed de hoc in sequentibus uberiori volente Deo dicimus. Nunc ad eos accedemus, qui non tam quid nominis Astaroth, quâm quid rei sit, perplexi variè configunt. Montanus Iud. 1. vbi de Astaroth scripturus dicit, nomen esse nulli proprium, sed commune ad Deas, & eas omnes, quas in Deorum numerum referret antiquitas; deducitque nomen à radice **אַסְרֵ** *Aser*, quod diuitem seu beatum significat; ac commodari tamen ad eas Deas, quæ in singulis locis colerentur. Sed cum non videam, quâratione nomen Aïoreth vel Astaroth deduci possit à radice **אַשְׁרֵ**; nam tunc dicetur **אַשְׁרָה** aut **אַשְׁרָה**: & videri quidem nomen prorsus peregrinum, peritiores linguæ sanctæ docent; certè ipso nouitatis nomine suspicionem habet falsitatis ea Montani opinatio, in hoc vnum consentientibus vniuersis interpretibus, esse nomen alicuius Dei proprium, id quod ipsa plana scripturarum verba præseferunt, & peculiare prouinciæ nomen, quæ Numen aliquod profitebatur & colebat; qualis erat Aegyptiorum *Ihs* seu *Venus*, quam & **אַשְׁרָה** appellatam in præcedentibus diximus. Philastrius de hæresi afferit: Astar & Astaroth suisse homines, & fœminas, quorum figuræ post Mosis obitum plurimum colebant; quæ nominis Regum Syrorum fuerunt & Aegyptiorum, quorum filij filiæque, cum à suis populis colerentur, post etiam tempora ijs facientes, post mortem illorum progeniem ibidem sepelientes; Deorum, Deorumque nomina eis afferebant cum sacrificijs; quæ, paucis exceptis, nequam dissentire videntur ab ijs, quæ suprà de Astarthe ex Plutarcho adduximus. Non desunt qui afferant, Astaroth idem esse quod **אַשְׁרָה** Aferoth seu lucos ipsos Dijs dicatos; colligunt verò hanc opinionem ex illo Sam. 7. vbi Septuaginta habet **Ἄλσον Ασταροθ**, scilicet lucos Astaroth, & Hebraica veritas:

עֹבֵד אֶת יְהוָה לִבְעֵל וְאֶת הַשְׁרוֹת:

Dereliquerunt Dominum & coluerunt Baal atque Astaroth. Verum sequenti versu 7. legitur, *Obliti sunt Domini Dei sui colentes Baalim*, זְאַת הַאֲשָׁרוֹת & Aferoth siue lucos, quod simul ad Astaroth ipso nomine alludere videtur, & lucos significat. Septuaginta ibi, **Καὶ λαβέσσοντες τὴν Βααλ**, καὶ τοῖς αλσοῖς, scilicet *Baal* & lucos colebant. Verum falluntur omnes ij, qui huic sententiæ fauent. Aliud enim hic quâm locum arboribus consitum intelligas operet;

Asteroth
ideam quod
Ihs.

sui lat.

Alia deuia.
no.

Philastrius
c. 27.

Aferoth idem
quod Luci.

Sam. 7.

tet; videlicet Aſteroth, quæ & à luco, in quo colebatur, & à quernis folijs quibus ornatatur אſרָה dicta, multis erroris materiam præbuit; erat enim proprium gentibus à lucis, vrbibus, montibus, antris, vbi colebantur Numinia, nomina Deorum deriuare; uti Iuppiter אֶלְעָזָר & Rhodijs sic dictus, & Nemorensis Diana, Μενούσης Bacchus; Albunea Dca, aliaque sexcenta huiusmodi, quæ apud Giraldum videantur amplè pertractata. אֶשְׁרָה intem hoc loco non lucum significare, sed ipsum simulachrum patet ex R. David Kimchi, qui in radice אשר, omne lignum quod colitur אֶשְׁרָה dictum esse scribit, verba eius sunt sequentia:

asher אשר נאמר בלוּץ נuber בעבור זהה זורה:

Omne lignum quod colitur servitute aliena barvarum. אשר Aſera dicitur. Antipulantur huic Leui Ben Gerson, & R. Salomon, qui de idolatria Aenabi loquentes 1. Reg. c. 21. voce אשר Aſera, siue lucū, aut quercū, siue quercinum simulachrum, cui cultus exhibebatur, intelligi aiunt; sed & Iudic. 6. Gedeon destruxit altare Baal, & succidit אֶשְׁרָה, quæ super Altare, ita enim verto Hebraicum עליו super ipsum, non iuxta ipsum, quod & Septuaginta sic vertisse videntur, qui אֶשְׁרָה habent, id est, super altare; quin & Iosias 1. 4. Reg. docuisse domus scortatorum legitur, quæ etant iuxta domum Domini, vbi & mulieres cortinas texebant pro Aſera. In quem locum sic cummentatur Rabbi David Kimchi super hæc verba: ויחז את בתי מקדשים Et succidit domus scortatorum & effeminatores.

Quid proprium
Aſeroth.

Dicitur à locis
nomina aben-
tutur.

R. Salom.

Ben Gerson.
R. Salomon.
Idolum Aſer-
ae quercinum.

Rabbi L. 4.

ת' את בתיהם מטעותא זהעבֵן מורה עליו אשר הנשים אורגנות שם בתיים לאשרה אבל האשרה שעשה מנשה בבית יעשה שם בת סלנשימים שארנו ריעות לבבוד האשרה בתיים לאשרה ריעות הוו אורגנות שם והריעות הוו בתיים לאשרה בנו בתיים לבריהם אפשר שהוו אותן ריעות תלויות סביב האשרה וזה לאשרה בתי ומקומם ויתרינש מיתן תמן מבולן לאשרה:

Exponuntur domus scortatorum, idola, per qua docetur, quod mulieres texebant ibi domos Aſara, veruntamen Aſara, id est, simulachrum, quod fecit Manasses in domo Domini, fecit ibi domus mulieribus texentibus cortinas in honorem Aſara; iterum cortinae fuerunt textæ ibi, & cortinae fuerunt domus Aſara, id est, in honorem Aſara extructæ, & domus separatae; verisimile autem est, huiusmodi cortinas fuisse appensas circa Aſaram; & fuit Aſara domus & locus, & expositio eius est, quod mulieres sedentes ibi sollicitè querebant & exspectabant Aſaram. Quæ verba sicut nequaquam de simulacro Numinis dici possunt; nisi quis forsan lucum in ipso templo plantasse Manassem, domosque adificasse, & cortinas circa lucum extendisse dicat; quod imprudentis est assertere. Verisimile autem est, huiusmodi idolum Aſara fuisse ligneum & ex quercu; vnde forsan sub luci seu quercus vocabulis, in fictæ diuinitatis opprobrium designatur; nam & combustum est à Iosia Rege, & cineres eius dispersi sunt in sepulchra filiorum populi, ut habetur 4. Reg. c. 23. v. 6. Simulachra igitur lignea Aſtarothæ dicata Aſcherim & Aſcheroth

Mulierum sua
perstitiones
in lucis.

Idolum Aſa-
re.

seu

*Seldenus, Synt.
z. fol. 147.*

seu lucos sæpius dicta sentio; vt & ad nomen simul alluderetur, & tam
impari diuinitati materiæ contumelia ipso vocabulo exprobraretur; vti
benè quoque obseruat Seldenus. Nos verò inferius alias quoque ratio-
nes huius appellationis indicabimus.

*S. August.
Iuno Astar-
tha dicitur.*

S. Augustinus quæst. 16. in Iudices; Iunonem putat esse Astarthen; securi sunt eum Glossa interlinearis Nicolai Lyrani, Abulensis, & Dionysij: & qui dicunt eandem esse cum Luna, ij sunt Masius, & Lucianus in Dea Syria. Probat Augustinus locū indicatū ex eo, quod existimet Baal esse nomen Iouis, quem illo nomine Dominum vocabant lingua Punicā siue Arabica: vndē Baalsamen, quasi Dominum cœli intelliguntur dice-re; Samen quippè apud eos cœli appellantur, videtur autem Baalsamen esse corruptum; apud Arabes enim non inuenitur Baalsamen, sed *بعلسماء* *Baalsmai*: cùm autem Iuno fuerit Iouis & soror & coniunx, profecto cùm tam frequenter iungantur in scriptura Baalim & Astaroth, oportet intelligamus fuisse Iouem & Iunonem.

*Cicero l. 3.
de nat. Deor.**Nicet. in orat.
15. Noe.
Cedr. in com-
pend. historie.
Eusebius.**Theop. Elyath.**Astartha &
Venus ideem.**Astartha cum
Luna confun-
ditur.*

Venerem autem Astarthen præter Suidam Cicero quoque asserit, hic enim inter quatuor Veneres, Astarthen quoque computat, verba eius sunt. *Venus prima è cælo spuma procreata, ex qua & Mercurio cupidinem secundum natum accepimus; tertia Iove nata & Dione, quæ nupsit Vulcano; sed ex ea & Marte natus, Anteros dicitur; quarta Syria, Tyroq concepta, quæ Astarthe vocatur, quam Adonidi nupsisse traditum est.* Rem eandem securi videntur posteriores non pauci, Nicetas, Cedrenus, vbi agit de Salomonē; cum quo facit, quod Eusebius l. 1. de præparat. c. 7. quod est de Phœnicum Theologia, Astarthen facit Amoris & Cupidinis matrem ex Saturno, quæ est Venus; Theophylactum quoque Astarthen cum Venere confundere, ex Comment. in 4. Osee patet, vbi de ea sub hiscè verbis, *Populus non intel-ligens vapulabit, sic scribit: Hæc de duabus tribibus profert, nempe Regni Iuda, quandoquidem & ipsi existimati habere Dei cognitionem, ut qui Hierosolymis vrbe Dei regnarent; Astarthes idolo sacrificabant, seu Veneris; hanc enim scor-tum nominauerunt; etenim imago eius nuda stabat ipso suo spectaculo, vel intui-tu fornicationem & abominationem spirans: Excitauit Astarthes simulachrum Salomon uxori sue gratum faciens.* Hæc Theophylactus; quæ aptè omnino ad institutum Salomonis quadrant; nam sacra Veneris, cœteris multò op-portuniora Salomonis effrœnatæ libidini, & turpissimæ idololatriæ vi-dentur; præsertim cùm Veneris Amasium Adonideim; vti in capite de Adoni dictum est, vbi & eundem cum Thamuz confudimus, adamârunt etiam fœminæ Israëliticæ, illum plangentes, Ezech. 8. Et sicut Astarthe fuit propria Phœnicum aut Syrorum Dea, ita sanè Adonis familiariter fuit cultus ab Affyrijs summâ olim veneratione, teste Macrob. 2. Sat. c. 21. Maxima denique Authorum pars Astarthen cum Luna confundunt, ean-demque esse aiunt, quam Phœnices Baaltim dicunt, Varro Ianam seu Co-uellam, Arabes *اليلات* Alilat; Syri *ملحمة* Mulitha; Hebræi *לילית* Lilith; Chaldæi *امم* Ammes; Græci Deam Syriam & Io, similibusque nomini-bus diuersi insigniunt; nos, vt in tanta sententiarum, opinionumque di-uer-

uersitate aliquid certi statuamus, dicimus, Astarthen nihil aliud esse, quam celebratissimam illam Ægyptiorum Isidem, quam Plutarchus non immēritò μενόνυμον appellat, omnium dictarum Dearum nominibus repræsentatam.

Ac primò quidem Venerem cœlestem in Ægypto cultam fuisse, eamque eandem esse cum Iside, testatur Ælianus sequentibus verbis: *In Ægypto, inquit, vico Schusso nuncupato, non magno illo quidem, sed eleganti certè, quiq; in Hermopolitana Nomo id est, Praefectura censetur, Venerem religiosè & sanctissimè colit, quam Vraniam, id est, cœlestem Venerem appellabant, atq; Vaccam etiam ideo venerabantur, quia affinitatem & conuenientiam cum Dea ipsa habere existimat*. Vaccam autem non offerebatur nisi Isidi; patet ergo probandum.

Reperio apud Plutarchum hanc Vraniam Venerem quoque vocatam ab Ægyptijs Nephten, quam & quinto loco natam, & cum Typhone coli ait; Hesychius tamen hanc Venerem Α'θως ait ab Ægyptijs vocari; vndē Athyr Mensis, qui in nostrum Nouembrem ferè cadit, vt in nostro Prodromo Copto ostendimus; meminit huius Epiphanius lib. 3. aduersus hæreses. Alij, inquit, Titbyrambo Hecaten interpretantes; alij Seneptibus, melius deges Nephtis, alij Tbermutidi sacra faciunt, alij Isidi. Strabo hanc Nephten l. 17. vocat Venerem Momemphitam à Nomo seu Praefectura, in qua colebatur sic dictam. *Huic, inquit, Dea sacram vaccam alebant, quem admodum Memphitæ Apim, & Heliopolitani Mneum bouis, quos pro Deus nutritiebant.* Vides igitur dictas Veneres vraniam, Nephtem & Momemphitam nihil aliud esse quam Isidem, quod & vaccæ cultus satis superque demonstrat proprius Isidi; certè hanc eandem quoque esse, quæ in historia Thobiæ Dea Baal dicitur, quæ vaccâ colebatur; sic enim habetur c. 1. v. 5. Ε'θνοι τῇ Baal τῇ θαμάλῃ, scilicet, faciebant sacra τῇ Baal, iuuencæ seu vaccæ, quod & alio loco videlicet l. 3. Reg. c. 19. vbi Baal legitur sœminino genere; οὐκ ἵκαμψα γόνατα τῷ Baal. Non incuruauerunt genu Baali. Ego sanè arbitror ibi sum Baal pro Baali. Erat enim Baalis idem quod Baaltis Phœnicum, quam Megasthenes apud Ensebium vocat Baalda Bñlati. Hesychius autem Βηλθης, inquit, ή Ήρη ή Α'φερδίτη, Belthes Juno siue Venus est, cui cùm Iuuencam sacrificarint Phœnices, verisimile est, eandem esse cum Venere Ægyptia, seu Iside, seu Astarthe Assyriorum; sicut enim Baal est Iuppiter, sic Baalis seu Belthis est Juno seu Venus, cui parallela sunt, Adonis seu Thamuz, & Venus seu Astaroth; (quorum ille Beel Assyriorum, hæc eorum Belthis est) quibus respondent Osiris & Isis, Iuppiter & Juno seu Venus Ægyptiorum; iterum sicuti בָּאַלְמָאִם Baal-samim est Iuppiter Olympius, ita בָּאַלְתָּם Baal-tamim est Juno Olympia, scilicet, Domina cœli seu Regina; quemadmodum Ierem. c. 7. & 44. eam vocant Septuaginta Interpretes, quod nomen Isidi & Astarthi & Iunoni Venerie propriè conuenit; vt ex varijs antiquarum inscriptionum monumentis apud Ianum Gruterum videre est. Cùm verò per Reginam cœli propriè Luna denotetur, colligitur ex eo, Venerem, Iuuencem, Isidem, Astarthen, vt ex sequentibus patebit, passim Lunam quoque dici. Herodianus vbi

Cœlesti Ve-
neri vacca
offerebatur.

Nephæ ea-
dem cum
Venere vra-
nia.

Eadem Athor
dicitur, &
mensis indē
nomen habet.
Epiphan.

Strabo.

Venus Mo-
memphitica.

Thabia.
Baal, Belthis,
Α'φερδίτη,
quoque dici-
tur.

Beltis Juno
sicut Baal
Iuppiter.

Astartha Lu-
na est.

*Herodianus.**Astroarche
& Astarthe
dæm.**Couum anti-
quis cœlum.**Virgilius.*

de simulachro cœlestis suæ Vraniæ Africanæ à Pseud-Antonino Romam translato agit lib. 5. Φασὶ δὲ, inquit, αὐτῷ Διὸν τῷ Φοίνικας ἴδε γαῖας, ὅτε δὲ τῷ αἰχματι Καρχηδόνα πόλιν ἔκτισε Βύρων κατέστησε. Λύθιος μὴν αὐτῷ οὐαὶν καλῶσι. Φοίνικες δὲ Αἰσχυλού ὄνομα γένοται· Σχλήλου ἐγένετο Θέλοντες. Id est: Posuisse autem illud Didonem Phœnissam, cum antiquam Cartbaginem dissectō coriō exstruxerit; hanc Afri Vraniam nominant; Phœnices verò Astroarchen & Lunam esse affirmant; τοις Astroarche sicut ad Astarthen designandam vocabulo usus est, ac si siderum Reginam, aut cum Apuleio, matrem siderum Lunam vocaret. Iunonem autem & Lunam esse Varro ostendit cum Pontifices nonas mensium in Capitolio in curia Calabracalantes, sic pronunciabant; Dies tē quinque Kalō Iuno nouella. Vel ut alij legunt, couella, hoc est, cœlestis: couum enim antiquitus idem erat quod cœlum, teste Sexto Pompeio, Iunonem quoque eandem cum Luna, Virgilius ostendit hoc versu:

*Ast ego quæ Diuum incedo Regina Iouisq;
Et soror & coniunx.*

*Omnis Dea
in Lunam re-
solutuntur.**Equiuoca-
tiois seu
Lunæ.**Mor Isaac
Syrus in Co-
smogr. Syria.**Ilethyia.
Hecate pro-
thyra.*

Vbi per Iouem Solem, & per Iunonem Lunam Mythologi intelligunt; præterea Lucina dicitur Iuno, vel quod lucis præses esset, sub quo sensu accipi potest idolum שָׁמֶן, de quo suprà locuti sumus, & sic cum Diana confunditur: vel quod luce suâ omnia perlustret, & sic pro Luna vti aëris illustratrix est, accipi potest; non defunt, qui eam eandem cum Vesta seu Tellure quoque sumant, & sic Iuno eadem erit quæ Isis, quam Plutarchus, nunc Lunam, nunc Terram, nunc Nephem esse indicat. Verbo Mineruæ, Iunonis, Veneris, Lunæ nomina ita sunt, cum ad Asiaticos Deos respexeris, confusa, vt qui Mineruam Belisamam, Iunonem Belisamam, Venerem, Lunam, Isidem Astarthem dixerit, idem semper dixerit. Nunc verò, quæ sit illa cœlestis Venus seu Vrania, quam Assyrij Militam, Arabes Alilat, Persæ Mitram, vt Herodotus scribit in Thalia, aut quam Hebræי מִלְתָּה vocant; Militæ seu Molutho, meminit Mor Isaac Syrus Episcopus in Cosmographia sua Syriaca; vbi ait eam eandem esse cum sidere Veneris, quod Syri Astaruth, vti suprà manifestauimus, nuncupant; didictamque esse مَلْدُث Mialdotho, hoc est, quod parere faciat seu parturire, aut obstetricem agat, vel مَلْدُث Ialedotho sic dicta, quod ipsa pariat omnia, vel omnium genitricem agat; verba eius Syrieca hic adiungam:

مَلْدُث مَلْدُث مَلْدُث مَلْدُث مَلْدُث
مَلْدُث مَلْدُث مَلْدُث مَلْدُث مَلْدُث

Astaruth, inquit, sidus est unum de septem errantibus, seu planetis, quæ etiam vocatur genitrix et obstetrica, eo quod ipsa veluti mater sit omnium, omnium productrix rerum, omnium quæ in mundo sunt nutrix et conseruatrix. Hæc Mor Isaac. Nos arbitramur Militam eandem esse cum Ilethyia; est autem Ilethyia nihil aliud quam Diana, seu quam Megasthenes Hecatem prothyram appellat, Deam parturientibus & inimicam, nimiumque timendam, ideoque supplicationibus placandam. Huic propterea Aeliaci imprimis

facri-

sacrificabant, hymnosque cantabant; eademque de causa in Attica terra inter Deas *γενέττας* collocabant, quæ Deæ generationi præstie putabantur; & ideo Venus quoque Genetyllis dicta est; atque sic eadem est cum Militta Assyriorum; quam & Diodorus filiam facit Iunonis. Minuit huis Pausanias in Phocicis. vbi ait Ilythiæ templum in foro fuisse, & statuam habuisse Tegeatas (quæ *εγγύαρις* ex historia vocabatur, quasi ingeniculata, ut parturientes solent) à capite ad pedes tenuissimo panno coniectam, cuius manus altera in rectum porrecta, altera facem teneret accensam; ea ratione, quod partus dolores igni æquentur; vel potius quod in lucem partus efferre videretur; hæc enim si propitia adesset, & genitricem, & natum parvulum seruabat; sin aduersa maneret, utrosque graui infortunió mactabat. Vocat hanc Psellus I. de operat. Dæmon.

Θυλόμορφον τοῦτο, inquit, πολλῶν κατάκλασις ἐχει. Θυλόμορφον πάραπος τούτος εἶχει σχῆμα. Id eit, *A multis audiui, omnibus puerperis demonium famineā figurā comparere.* φ. δ. μ. Ex quibus apparet, Illethya me eandem esse cum Empusa, Gellone, Lucina, Lamia: de quibus lege Hesychium & Aristophanem cum Scholiaste in Rani. Plutarchum libro αὐτὸν τε καὶ τὴν φιλοτομίαν.

Hebræorum quoque Lilith seu Hecate, aut nocturnum dæmonium dictæ Junoni conuenire ex ijs, quæ iam dicturi sumus patebit; est autem Lilith לילית apud Hebræos idem quod Lamia: dicuntur autem quatuor esse matres Dæmonum, Lilith, Naemach, Ogereth, & Machalath. Lilith autem puerperis esse infestam. Verum de his & similibus audiamus Eliam Leuitam, qui huiusmodi aniles superstitiones, & insulsa commenta, sic in Thisbi describit:

לִילִית אָך שֵׁם הַרְגִּיעַ לִילִית רְשִׁי פְּרֶשׁ שֵׁם שְׂדָה חַתְּרָנוֹת יוֹנְתָן בְּלַשׁוֹן רַבִּים וּכְן
בְּפִסְكָּה בַּיּוֹם הַדָּם כְּשַׁבַּת הַמְּלָךְ בְּחַתְּרָנוֹת וּרְוַשְׁלָמִי שְׁרוֹן וּלְיָלִין נִמְצָא כְּתוּב שָׁאוֹת
סָאָח וּשְׁלָשִׁים שָׁנָה שְׁחִיה אָדָם פְּרוֹשׁ מְחוֹחַ בָּאוּ שְׁרִים וּנְחַחְמִים מִמְּנוֹ וּזְהֻלִּיר שְׁרוֹן
וּרְוַחִין וּזְמִיקִין וּבָמָקוֹם אַחֲרָ מַעֲצָתָיו אַרְבָּעַ נְשִׁים אַחֲם אֲמוֹת חַשְׁידִים לִילִית וּנְעַמָּה וְאֲגַרְתָּ
וּמְתַלָּת וּבְסִפְרָה בְּן סִירָה בְּשַׁאלָה חַשְׁשִׁית שְׁתָאֵל נְבוּכְדָנָצָר אָתוֹ וּזְהֻהָה לְשָׁוֹנוֹ מִפְנֵי מָה
הַבְּנִים מִתְּחִים כְּשַׁחַם בְּנֵי שְׁמַנָּה יְמִים אָמְרוּ לוּ מִפְנֵי שְׁלָלוֹת חַרְגָּת אָוָתָם וְחַאֲרִיךְ שֵׁם
חַרְבָּה וְאַיִינִי מַאֲמִין בָּהֶם אָךְ מִנְהָגָ פְּשׁוֹת בֵּין־ינוֹ חַאֲשְׁכָנוֹת שְׁעוֹשִׁים עַגְולָ סְבִיב כּוֹחֲלִי
חַדְרָה שְׁטוּכָבָת בָּהֶם חַיּוֹלָה עַם נְחָר אוֹ גְּחָלִים זְכוֹרָבִים בְּכָל־כּוֹתֵל אָדָם חֹזֶה חַוָּזָה
לִילִית וּבְפִתְחָה הַחֹזֶד מִבְּפִנֵּים כּוֹתְבִים שְׁמוֹת שְׁלָשָׁה מְלָאכִים אֶלְוֹ סְנוּי וּסְנַטְנוּי וּסְמַנְגָּלָה
כְּמוֹ שְׁמַרְחָה לְהֶם לִילִית בְּשַׁעַת שְׁרָצָו הַמְּלָאכִים הַאֲלֹהִים תְּבֻועָה אֶתְּהָה בֵּית :

Lilith, quin et Lamia ibi requiescat. R. Salomon dicit esse nomen Dæmonis, atq. Jonathan translit. *לִילִין* in plurali numero; sic quoque et in isto versu; In diebus illis cum federet Rex etc. Thargum Hierosolym. Sedim vellim, Dæmones et Lamias habet; inuenitur porrò scriptum, quod in centum et viginti annis, quibus Adam continuit se ab uxore sua Hœva, venerint ad eum dæmones, et conceperint ab eo, sicq. genuerit Dæmones, et Lamias et Lemures; et alio in loco inueni, quatuor esse matres Dæmonum, Lilith, Naemach, Ogereth, et Machalath; in libro quoque Ben Syra quest. 60. legitur, quod Nabuchodonosor interrogauerit eum hunc in modum: *quam ob causam pueri oculo dierum moriuntur?* Cui respondit ille; *Eò quod Lilith eos occidit, quā de re ibidem multa prolixè tractat, quæ buc ascribere non placuit, quandoquidem illis nullam fidem adhibeo, scuti nec alias his-*

Pausanias.

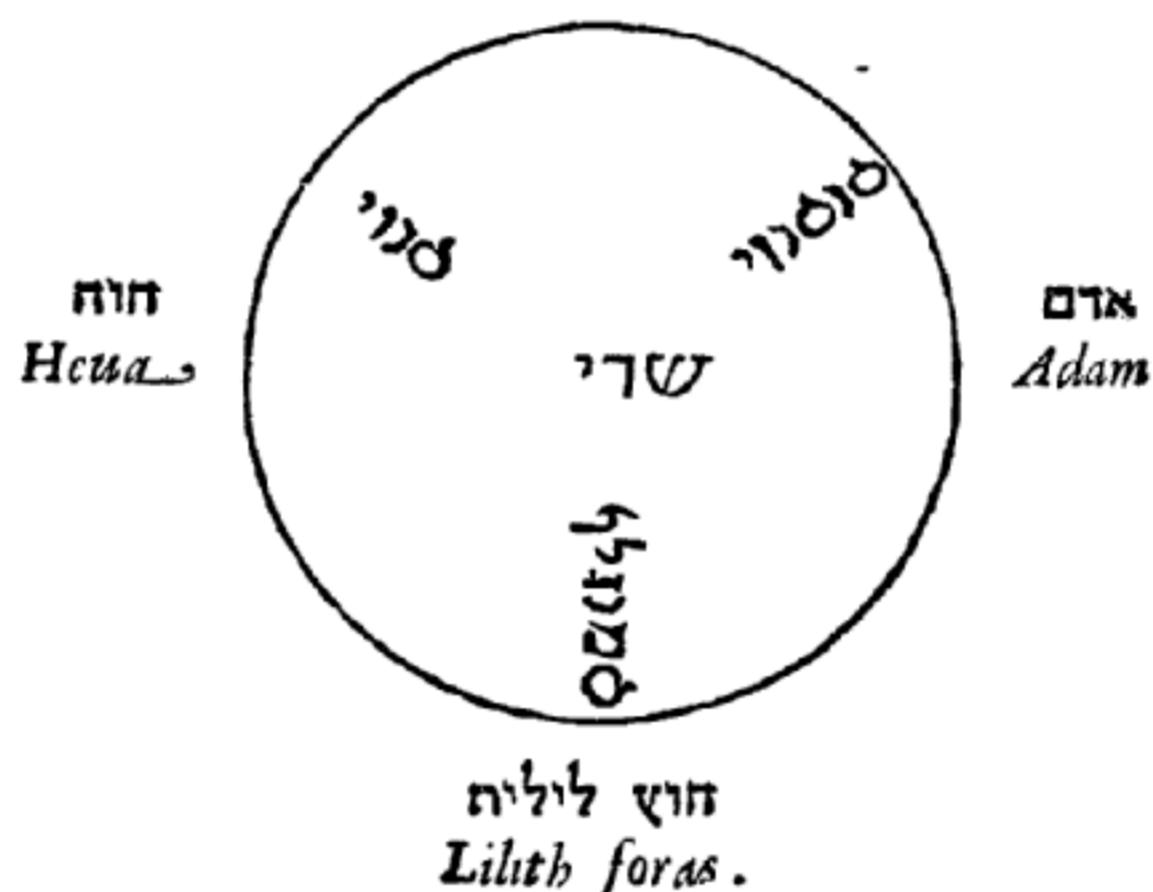
Ilythiæ
εγγύαρις
Itatia.Lilith He-
breorum
quidaElias Thisbi-
tes Askenazi.Insulsum
commentum
Rabbinorum

cè absurdis fragmentis fidem ullam habere velim. Veruntamen mos inoleuit inter Iudeos præfertim Germanos, quod faciunt circulum per circuitum in parietibus cubiculi, in quo iacet puerpera, cum creta, aut carbone, scribuntq; in singulis parietibus, Adam, Heua, Chutz Lilith. Atque in ostio cubiculi interiori scribunt nomina trium Angelorum, qui sunt Senoi, Sansenoi, & Sammangeloph, quemadmodum illis tradidit ipsa Lilith eā horā, quā voluerunt eam suffocare in mari.

Atque hæc, quæ de Iudeorum Germanorum consuetudine dicit, ego ipse oculis meis vidi. Circulus erat depictus in pariete, in cuius interiori ambitu hæc verba continebantur :

לִילִית חֹזֶה
Lilith foras

Inscriptio
Hebreorum.

Atque hocce veluti amuleto auertere fese credebant machinamenta Lilith.

Fuisse autem hanc consuetudinem ex Ægypto petitam, non tantum superstitione hæc cœrimoniaz, quæ propriæ, vt post dicam, Ægyptijs erant, sed & ipsa nomina Angelorum, quæ aliud idioma nesciunt, nisi Ægyptiacum, abundè testantur, significat enim Sanoi iuxta Hebræorum interpretationem nihil aliud nisi primam diuinitatem, Sansanoi secundam diuinitatem, Sammangalaph verò tertiam diuinitatem ; quorum dominio quicquid in mundo existit, gubernatur & regitur. Meminit horum verborum quoque Raphaël Aquilinus in tractatu Italico de SS. Trinitate, quam ex Cabala demonstrare nititur fol. 36. *Vn'altra, inquit, cerimonia fatta dalli Hebrei, la quale è molto misteriosa, & io hò trouato già in vn libretto di vn mio Zio, nel cui vi erano scritti molti belli mystery Cabalistici, de' quali vi ne hò posti qui alcuni, & trà gl'altri è questo. E usanza d'Hebrei, quando lor donne partoriscono, scriuere nelle Camere della infantata questi tre nomi, i quali dicono essere nomi d'Angeli, proposti contra tutti spiriti, e dicono questa fanola : cioè, che Adam ebbe due moglie, la prima fu chiamata Lilith, e l'altra Heua; Lilith si-*

gnifica strega notturna, & dicono che ella si partida Adam, perche non voleua esfere à lui inferiore, & che fuggendosi, & andando verso la ripa del mare, se le fecero incontro tre Angeli, & la persuasero, che ella ritornasse al suo marito; ma non volendo per modo consentire à questi lor dimanda, le promise essa Lilith, che ogni volta che vedesse i tre lor nomi in quella camera, dove stauano i fanciullini di Adam, di non far alcuno danno in quel luogo, mà se non vi erano detti nomi, che, purche lei potesse, ne occiderebbe insieme con la sua compagnia, quanti ne potesse hauere, & con questa conditione la lasciarono andare, i cui nomi sono questi:

SANOI, SANSANOI, SAMNAGALAPH.

Et poi vi scriuono in detta camera il nome di Dio di tre lettere שָׁדָא Schadai, cioè, omnipotente. Dico dunque che queste tre sodetti nomi, che lor dicono, che sono nomi di Angeli; nelli sodetti secreti di mio Zio se dice altrimente, cioè, che questi tre nomi sono nomi in lingua Egittia detti, che Sanoi significa nella idioma loro primo ramo della Diuinità; il secondo nome Sansanoi, secondo ramo della Diuinità; il terzo Samnagalaph, significa terzo ramo della Diuinità, & poi vi coniongono il nome di tre lettere הַרְאֵל. Hæc Raphaël.

Quæ cœrimoniæ certè cùm nescio quid Aegyptiacum sapiant; in eam nos deduxere opinionem; vt ceteremus illa tria nomina nihil aliud significare nisi tres illos Genios, ac præcipuos Vniuersi præsides, quos Aegyptij Osiridem, Isidem, & Horum nuncupant; per Lilith autem inteligeretur Typhon iste peruersus. quem Plutarchus obscuram vim dicit, & ad vexandum nocendumque aptam; ac proindè supplicationibus placari solitum. Nec infirmis rationibus nostram hanc opinionem fultam esse inuenio, vbi Plutarchum pensiculatiūs rimor. Quid enim aliud est Aegyptijs Osiris, nisi prima illa diuinitas rerum omnium obtinens moderationem; cuius coniunx Isis altera nimis diuinitas, vt Aegyptij loquuntur, rerum omnium principium veluti passuum, ex quibus producitur Horus, tota hæc mundana domus, vt Plutarchus loquitur, tertia diuinitas; quibus Typhon nocturnum illud, & obscurum dæmonium perpetuò aduersatur; præterquam enim, quod Osiridem interfecisse dicatur, Horum filium quoque continuis insidijs interceptum submersumque è medio sustulisse traditur; quem tamen Isis ad vitam immortalitatemque reduxisse alibi ex Plutarcho recensuimus. Atque ex hoc capite puerperis Aegypti Typhon valdè fuit formidabilis; hunc veluti aduersum dæmonium varijs modis, cœrimonijsque placare, amuletisque auerruncare, teste Plutarcho, studebant; de quibus nos aliō locō fusē dicemus; à quibus huiusmodi consuetudinem Hebræos accepisse verissimum est; cùm & tria ista suprà citata Geniorum nomina Aegyptiaca sint, & cœrimoniæ superstitionaque agendi ratio Aegyptijs propria, nescio quid Aegyptiacum subindicit.

Accedit, quod Nephte Venus Aegyptia, quam suprà cum Astaroth & Lilith confudimus, teste Plutarcho, coniunx Typhonis dicatur; quam cum Typhone, in maxima illa nominum varietate, fabularumque diversa recitatione confundere difficile non fuit. Sed redeamus ad Lilith, quam ab Arabibus quoque celebratam, & ليل Alilath à ليل Lail, quod

Explicatio
nominum
peregrinorum

Osiris.

Isis.

Horus.
Lilith, Ty-
phon.

Puerperæ
placabant
Typhonem

Nephte con-
iunx Typho-
nis.

noctem significat, deriuato nomine dictam reperio. Meminit huius Aben Sihal Assemoni in libro de sectis religionum in Oriente :

*Aben Sihal
Assemoni.*

وَالْقَدْرِ مِنْ يَعْبُدُونَ مِنْ الْاَهْمَمِ اِجْضَأُوا لِلْهَمَّةَ اسْمَهَا الْبَلَةُ وَيَقُولُونَ اذْهَا الْقَمَرُ وَيَسْمُو
ذَهَا الْبَلَةُ لَا ذَهَا السَّيِّدَةُ وَمَلَكَةُ الْلَّجْيَةُ

¶

*Alilath noxis
Domina.*

Alitta Arabi.

*Alilath idem
cum Hecate.*

Seruiebant, inquit, antiqui inter alios falsos Deos etiam vni, quam Alilath vocabant, εἰς αἰεβαντι illam Lunam esse, appellabant autem eam Alilath, eò quod ipsa Domina sit & Reginas noctis. Cui consentit Herodotus, qui in Thalia afferit, Arabes Deam nomine Alittam coluisse; Alilath ego legendum censeo. Καλεῖσθαι δὲ, inquit, Αἴσσυροι τὴν Αὐρηλίαν Μυλίταν, Αἴσσυροι δὲ Αλίτα, Πέρσαι δὲ Μίτραν. Nominant, inquit, Assyrii Venerem Mylittam, Arabes Alittam, Persae verò Mitrām. Dissentit hic Herodotus ab Aben Sihal, quod hic Lunam, ille Venerem Alilath interpretetur; sed in tanta nominum æquiuocatione hoc illis ignoscendum est; Alilath igitur Arabum, & Lilith Hebræorum idem Numen cum Hecate siue Proserpina intelligi, etymologia nominis satis demonstrat, cum à nocte nomen vtrumq; deriuetur; contra quam deriuat Seldenus; hic enim vt Alilath facilius coniungat Mylittæ, illam à νύχι, Valad, hoc est, à pariendo deflectit. Quidquid sit, siue Mylitta à Valad, siue à Lail Alilath; certè omnia hactenus recensita nomina, Ilithya, Mylitta, Alilath, Lilith eandem Deam esse, siue eam Venerem, siue Lunam dicas, aut Hecaten, aut alio quoquis nomine, ex dictis patet.

*Astartha om-
nibus Deorū
nominibus
in signitur.*

*Cetera Astaroth
dicitur.*

Astartah quid:

Ex quibus omnibus ita fusè probatis tandem inferimus, decantatissimam illam Sidoniorum Astarthen nihil aliud esse, quam magnam illam Deorum matrem, quam Ægyptij Isidem, Archini Io, Græci Cybelem, Lucianus Deam Syriam, aliisque alijs nominibus nuncupant; illam nimirùm, quæ incunabula, & semina omnibus ex humido præbuit, causam & Naturam vniuersalem, quæque principium omnium bonorum docuit mortales; vnum nimirùm diuersis nominibus ob effectuum diuersitatem, quas in diuersis mundi partibus exerit indigitatam; sic à virtute quam in Luna facit Luna, ab effectu in generationibus, Venus; ab effectu in aëre, Iuon; ab effectu in terra, Vesta, Tellus, Hecate, Proserpina, Lamia, Lucina, Lilith, Alilath, Mulitha, Ilythia, Mitra, quod Persicè matrem significat, & Amma Assyrijs dicitur. Astaroth autem dicitur, eò quod ex gregibus ovium & caprarum ei sacrificia fierent, Ἰστριών enim greges significat, cuiusmodi Isidi in Ægypto tūm sacrificio oblatos, tūm religiosissimè cultos, in capite de sacrificijs Deorum diximus. Et fusè ostendit Lylius Gyraldus Syntag. 12. verbo Isis. אַסְרָה Astarta verò dicitur à folijs quercinis, vel ab ipso quercu, sub qua Astartoth colere solebant; אַסְרָה enim quercum etiam significat, vt suprà ex R. David Kimchi monstrauimus; quam cœrimoniam ex Ægypto absque dubio hauserunt; in ea enim statuas sacras Osiridis, & Isidis Comasiarum tempore quernis folijs, floribusque ornatas in explicatione Obeliscorum ex Apollodoro, & Apollonio probabimus. Cœterum Astaroth, quam nunc Venerem, nunc Lunam diximus, magnam Deorum matrem esse Ptolomæus Ægyptius hiscè verbis testatur:

Πιεὶς οὐ χωρεῖ ταῦτα σέβεσθαι μὴ ὡς ὅμη τῶν Αἴγαδοντων ὡς μητέρης Θεῶν, ποικίλοις γὰρ εἰχούσαις ὀνόμασι περιγραφοῦσι. Qui has incolunt Regiones plerumque Venerem, ut matrem Deorum venerantur, εἶναι varijs patrijsq; nominibus indigitant. Et Plutarchus de Dea Syria Hierapoli culta: Οἱ μὲν Αἴγαδοντων, οἱ τε Ηὔειν, οἱ δὲ τῶν αἰχλῶν, τοὺς αἰεματάς πάσιν οὐ γένεται περιγράψαντες, τοὺς φύσιν νομίζουσι. Hiquidem Venerem, hī Iunonem, hī deniq; causam illam atq; naturam principia, & semina omnium ex humido præbentem dicunt. Quæ certè Dea Syria, siue Astaroth, si utriusq; sacra, & effigies spectes, hæc nostra Deorum mater, siue ea cum Ägyptijs Isidem, siue cum Græcis Cybelem dicas, erit; quemadmodum sceptra, tympana, fulmen, turrigerasque vrbes, bijugosque ad frœna Leones, quin & ipsum nomen Amma, quod Syrè matrem sonat ab Hesychio relatum, & sacra ei peragendi ratio id ipsum quoque indicat; vide Apuleium lib. 8. vbi de Matagyrtis agit, qui per plateas & oppida cymbalis & crotalis, sistrisque personantes, Deamque Syriam seu Isidem circumferentes mendicare compellunt Deum matrem. Præterea bouina cornua, quæ Astaroth Veneri Asyriæ apponebantur, non exigua præbent indicia, eam candem cum Io seu Iside fuisse; quod Euripides de Phœnicijs & Thebanis verba faciens, in Phœnissis de Astarthe sic loquitur:

Kοινὸν, inquit, αἷμα, κοινὰ Τόνα,
Τὰς κεραῖς φόρες πέφυκε Ιδε.

Euripides.

Communis sanguis, communes liberi,
Cornigeræ Ius soboles sunt.

Est hoc quoque fortissimum argumentum, quō comprobemus Astarthen eandem fuisse cum Iside; quod enim Belus & Rhea apud Babylonios, apud Ägyptios Osiris & Isis, hoc apud Assyrios & Sidonios Adonis, & Astarthe. Iterum sicuti Ägyptij certis solennitatibus anni per compita debacchantes lugebant & deplorabant Osiridem; sic & Assyrij suum illum Thamuz, seu Adonidem, cuius coniuncta Venus illa Astartha, de qua modò loquimur, non absimilibus cœrimonijs deplorabant; sed quoniam de huiusmodi amplè in præcedentibus differuimus, superuacaneum esse ratus sum de ijs hic plura dicere. Supereft modò, ut aliquid de simulachro Astarthæ dicamus; quod iuxta diuersitatem nominis ipsius diuersum quoque fiebat. Theophylactus superius adductus nudam eam constituit. Suidas verò & Theophilus sub figura astri. David Kimchi, & post illum Marinus Brixianus propter affinitatem significationis pecorum & ouium, suspicatur fuisse figurâ ouis, & (ut Elias ait) nomen habuisse idolum ab vrbe Astaroth, quod in ea artifices reperirentur illius idioli conficiendi, ant sculpendi periti. Ioannes Forsterus existimat hoc fuisse simulachrum Veneris Multimammiae, quæ propter fœcunditatem prolis tanquam omnium nutrix habita & culta fuit; & sic sumpta confunditur cum Mulitha Affyriorum, & cum Iside mammata Ägyptiorum.

Ego arbitror eam iuxta cuiusque Regionis superstitiones facrorum leges esse cultam, & consequenter ad eas simulachrum quoque eius ada-

Astaroth bo-
uinis corni-
bus exhibe-
tur.Comparatio
Isidis cum
Rhea.Theophylac-
tus.
Simulachru-
m Astarthæ.
Suidas.
Theophilus.
Kimchi.
Elias Thisbi.Forsterus in-
lexico.

ptatum. Nam qui eam tanquam Venereim colebant, eam penitus nudam, ut benè Theophylactus notat, effingebant quod quidem propensissimo, ad omnem luxuriam populo non dicam difficile fuit, sed per iucundum; atq; huiusmodi simulachra quoque fuisse, quæ Salomon fieri curabat probabile est. Qui verò Astartham Lunam arbitrabantur, eam ijs symbolis, queis aut Ægyptij Isidem, aut Cybelem, & Dianam Græci, aut Deam Syriam Lucianus descripsit, effinxerunt; vndè verisimile quoque est, eius insignia fuisse tympana, sistra, fistulas, oues, leonem cornigerum, aut turrigerum verticem, similiaque, quæ magnæ passim matri attribui solent, cuiusmodi symbola adhuc in hodiernum diem visuntur faxo insculpta Pennis propè Marsiliam, vt alibi monstrabitur.

Verùm cùm hæc omnia solis coniecturis innitantur, maluimus ea manere intacta, quām incerta de ijs temerè affirmare. Sufficit nos hic demonstrasse, omnem Astartæ cultum ab Ægyptijs primū profluxisse. Quare ad alia procedamus.

C A P V T X I V .

Chamos Idolum Moabitarum.

Chamos non nulli cum Phegor confundunt.

Chamos Deus commissationis.

Chamos idē cum Baccho.

Intra ea idola, quæ Salomon coluisse sacra narrat historia, secundum locum occupat Chamos; Sed colebat Salomon Astarthen' Deam Sidoniorum, & Chamos Deum Moabitarum, &c. quod quale fuerit nobis iam disquendum incumbit. D. Hieronymus initio Isaiæ 15. vult Chamos eundem esse cum Beelphegor & Priapo; in qua sententia Seldenus quoque fuit; uterque rationes assertionis subterfugit. Alij Hieronymi sequaces, Chamos ideo cum Beelphegor confundunt, quia Chamos idolum fuit Moabitarum, non secūs ac Phegor, quorum sententiam ego libens quoque amplectar, si nobis monstrârint Moabitas vnicum tantum simulachrum coluisse; quod cùm falsum sit, vel ipsis sacris literis, in quibus passim idolorum Moabiticorum fit mentio, testantibus; neque mihi sententia ista placet; nisi eā ratione, quā nos inferiūs facimus, reconcilietur. Melior eorum est sententia, qui hoc nomen à Græco κάμος, quod nomen est compotationis conuiualis, & commissationis crapulosæ, ex qua, in profundum somnum, quem Græci κάμπα nominant, facile sit incidere eum, cui coniuncta sit lasciuia, luxuria, nequitia, Venus, Bacchus, atque Veneris & Bacchi impetus, proteruia, saltationes, cantiones, & tripudia omnia propudiosa. Certè Arias Montanus in Dictionario suo Græco-latinus ex hoc capite κάμος non male explicuit Deum commissationum nocturnarumque saltationum præsidem; fortè fecutus Aristophanem, qui κάμψις iuuenilem procacitatem, & intemperantiæ festum vocat.

Ex quibus colligitur dictos Authores nihil aliud hâc vocæ κάμος indigitare, quām Bacchum, ebrietatis & temulentiae Deum, cuius nocturnarum commissationum turpem & ebriosam religionem perstrinxit Apostolus Rom. 13. cùm dicit: *Non in commissationibus & ebrietatibus, non in cubi-*

cubilibus & impudicityjs. Hunc igitur Chamos eundem esse cum Baccho, multis ad id credendum inducor arguientis. Ac primò quidem vocis Chamos etymo, quod à radice **חָמָס** diductum, abscondere seu occultare significat, quasi dices Deū absconditū. Nam Baccho noctu & in occulto sacrificabant cum ingenti bacchantium præcipue fœminarum insania & clamoribus. Vnde illæ Bacchicæ religionis cœremoniæ dictæ Nyctelia, quod noctu perficerentur; atque adeò eandem ob rem Bacchus dictus Nyctelius, cuius meminit Plutarchus in tractatu de inscriptione illa apud Delphos, vbi Nyctelij Bacchi orgya summatim colligit, & indicat fere, quæ ab alijs susiùs, & in particulari describuntur: canunt Baccho Dithyrambos, plena motuum animi & mutationum, cum varijs erroribus circumcursatione coniunctarum carmina; illum multipli formâ, variaque figurâ, & specie depingunt atque singunt; tribuunt admistos iocos & petulantiam, & furorem, & inæqualitatem, Euium, in montibus inter mulieres versantem ac currentem Bacchum vesanis honoribus innocantes. Denique in Bacchi orgyis cistam ferunt, fructu illo plenâ, cuius decerpitio Bacchum effecit sterilem, vt aduersus gentes describit Clemens: hæc cùm paulò pensiculatiùs rimaret, tandem ex varia collatione dictarum rerum cum ijs, de quibus in superiori Syntagmate tractauimus, facta cognoui; Chamos Hebræis nihil aliud significare, quam Osridem seu Dionysium Bacchum illum Aegyptium, quem Authores varijs passim nominibus intitulantes eundem cum Baccho faciunt; dictum autem esse Chamos, vel uti dictum est, ab Hebræa voce **חָמָס** quod occultatum significat, vel à Comasiarum solennitate & pompâ, quam in honorem Dionysij Aegyptij quotannis peragebant; dictæ enim sunt huiusmodi solennitates **Χαμάσ** κατὰ vicis & compitis, per quæ ἀγριαζόντες vagabantur, cum summa animi dissolutione & insania: vnde & verbum **χαμάσ** exortum, ijs applicari solet, qui petulantius se gerunt: quemadmodum Aegyptij cum thyrsis & sistris, lineis stolis vestiti, rasoque vertice, cistam illam opertaneam circumportantes se gerere solebant; de quibus in superiori Syntagmate copiose actum est; quare eò Lectorem, enucleatiùs ea scire cupientem relegamus. Lasciuiam autem omnemque impudicitiam huiusmodi festiuitatibus fuisse ordinariè coniunctam, ex propudiosis illis Ithyphallorum & Pammeliorum scelestibus non sacris, de quibus vide citato paulò ante loco, quæ Aegyptij in honorem phalli seu mauis Dionysij Aegyptij quotannis celebrabant; verum cùm hæc omnia lucem refugiant, sanè digna sunt Chamos, qui suo nomine occultanda admonet, & non nisi nocturnis tenebris consignanda. Hebræis itaque ut sèpè dictum est, cùm ad omne huiusmodi dissolutionis genus, propudiosaque sacra essent quam maximè proclives, nihil faciliùs fuit, quam eiusmodi sibi licentiosum Deorum cultum vel ab Aegyptijs, dum ijs adhuc commiserentur in Aegypto; vel à Moabiticis scortis Aegyptiam seruitutem in omnibus profitentibus in deserto addiscere, propagatumque deinde ad posteros transmittere; (fuisse enim & Chamos cultum antiquissimum ex Numerorum libro patet) quem in Ecclesia Dei iam deficientem, Salomon tandem ab inferis reuocauit; cultus enim huiusmodi

Dithyrambi,

Cœremoniæ
Bacchicæ.Chamos id est
qui Osiris,
Dionysius
Aegyptius.Pompa Co-
masiarum,Num. 21. 22.
24.
Iudic. 11. 24.
Chamos an-
tiquissimus
Deaster.

modi Numinis voluptuosus, luxuriā, lasciuia, commensationibusque refertus, melius quadrare non poterat, nisi homini mulierofo, ac voluptatibus carnis prædicto; qualem Salomonem fuisse legimus; mirum igitur non est, si per mulieres & pellices Aegyptias & Moabitidas, cum cultum ex Aegypto accersuerit, qui & pellicibus & sibi cum primis gratus futurus esset & delectabilis, qualis erat Bacchicus ille furor & insania, luxuriam commensationesque continuò spumans; cœterum, qui Chamos ab occultatione sic dictum cum Plutone confundunt, reprehendendi non sunt, cùm & Pluto, Dis, Osiris, Dionysius, Serapis passim, vt dictum est, confundantur; nec illi quoque, qui Chamos eundem esse volunt cum Beelphegor; si cum hac moderatione intelligent, vt Beelphegor idem sit ac Priapus aut phallus Osiridis diuinō honore cultus ab Aegyptijs, quem cultum maximè Moabitas professos esse legimus. Vides igitur quā ratione diuersæ diuersorum sententiae conciliandæ sint; sed hæc de Chamos dicta sufficient.

C A P V T X V.

Moloch Idolum Ammonitarum.

Moloch siue Melchom idolum Ammonitarum (quod Sepharuitæ nunc Adramelech, nunc Anamelech nuncupant, iuxta illud: *Comburebant filios suos in igne Anamelech & Adramelech Djs Sepharuaim*,) non minorem etymi, quam nominum sortitur diuersitatem; alij ab Hebraico מָלֶךְ, quod regnare significat; alij ab מָלֵךְ, quod à verbo מָלַךְ, hoc est, ambulare, deriuatum in Hiphil, idem est ac ambulare, pergere, ire, transire fecit. מָלֵךְ enim in Benoni מָלֵךְ eum significat, qui transitio- nem promouet, qualem se Moloch præbebat; vtraque etymologia Molocho quadrat; nam & Regem eum vocatum ex Septuaginta Interpretum versione patet, qui pro Moloch Leuit. 18. 21. vertunt, ἀεχωτα, *Deus semine tuo non dabis seruire Principi;* subintellige idolo Moloch: & eodem modo Leuit. 20. quanquam alibi ipso nomine Moloch propriè vtantur; est enim frequentissimum, tūm apud vulgatam latinam, tūm apud Septuaginta Interpretes, vt nomina propria, tanquam appellatiua interpretentur; ij verò, qui ab מָלֶךְ id deducunt, non infirma opinionis suæ argumen- ta reperiunt; quæ vide apud RR. Shlomo, Abenezra, Kimchi, Ben Gerson in lib. 4. Reg. c. 21. sed hæc vtpotè facilia.

RR. Shlomo,
Abenezra,
Kimchi, Ben
Gerson.
Quis & quid
Moloch.

4. Reg. 17.

Etymon Mo-
loch.

Leuit. 18. 21.

Maior difficultas est, quisnam fuerit iste Deus Moloch? quodnam idolum? & vnde cruentæ huiusmodi sacrificiorum consuetudines originem duxerint? Maxima Authorum pars eum autumat esse Saturnum, eo quod Saturnus passim humanæ hostiæ placatus dicatur; non secùs ac Moloch à filijs Hebræorum, iuxta illud Psalm. *Immolarerunt filios suos, & filias Dæmonijs, quos sacrificauerunt sculptilibus Canaan.* Vbi per dæmonia- idolum Moloch, & Anamelech, seu Adramelech idola Sepharuaim hoc loco ad vnum omnes intelligunt interpretes; perficiebatur autem hu-

huiusmodi sacrificatio in valle Tophet, filiorum Hinnam, iuxta illud l. 4.
 Reg. 23. *Contaminauit Topheth, quod est in conualle filij Ennomi, ut nemo consecraret filium suum aut filiam per ignem Moloch.* Duplici vero conjecturâ ducuntur ij, qui Molochum cum Saturno confundunt; quarum prima est, ex puerorum sacrificio, vti dictum est, quò à parentibus colebatur, & ex igne; altera ex ipso Regis nomine, quod Saturno pañim affingitur; nam & Diodorus. Saturnum Cœli filium, Regem factum ait &c. Eusebius quoque eum Phœniciae Regem facit, Astarthes fratrem &c, primam conjecturam confirmant consuetudine Phœnicum & Carthaginensium, quos Saturno infantes præcellentes, regisque ornamenti indutos hostias consecrassæ, tradit Plato in Dialogo de legibus. *Neque enim, inquit, leges nostræ hostias humanas sacrificare permittunt; apud Carthaginenses autem iustum sanctumq; habetur; adeò ut eorum nonnulli Saturno filios litent.* Et Plutarch. in Imperatorum apophategmatis scribit, Gelonem Tyrannum cum Carthaginensibus debellatis pacem composuisse eā conditione, ipsos imposterum liberos Saturno nunquam immolaturos; sed non piget eam rem ipsis Tertulliani verbis in Apologet. c. 9: exponere & confirmare. *Infantes, inquit, penes Africam Saturno immolabantur palam usque ad Proconsulatum Tyberij, qui eosdem sacerdotes in eisdem arboribus templi sui obumbrantibus, scelerum votiis crucibus exposuit; teste militia patriæ nostræ, quæ ad ipsum munus illi Proconsuli functa est; sed & nunc in occulto perseverat hoc sacrum facinus; non solum vos contemnunt Christiani; nec ullum scelus in perpetuum eradicatur, aut mores suos aliquis Deus mutat, cum proprijs filijs Saturnus non pepercerit, extraneis utique non parcendo perseverabat, quos quidem ipsi parentes sui offerebant, & libenter exponebant, & infantibus blandiebantur, ne lachrymantes immolarentur.* Qua de re in annotationibus pluscula eruditè Pamphilus ex Iustino, Lactantio, Augustino, & alijs profanæ historiæ Scriptoribus.

Quod vero ad ritus huiusmodi attinet, varie Authores sentientes reperio. Non combustos aut mactatos pueros, sed duabus pyris extructis per illarum medium traductos solummodo, & ad eum modum veluti februatos esse, sacerdotibus Moloch rem procurantibus, scribunt plerique Hebræorum; ita R. Leui Ben Gerson, verba eius in 23 cap. lib. 4. Regum subiungo:

Rabbi

**וְתִמְאָ אֶת תְּפַת הַנֵּה עֲשֵׂו שֵׁם בְּנֵין כָּרִי לְהַעֲבִיר בְּנֵי
וּכְתֹו בְּאֵשׁ לְמוֹלֵךְ וְהִיא אֵשׁ מִבְּאָזְן וְאֵשׁ מִבְּאָזְן וְחַבּוּמְרִים
מַעֲבָרִים אָתוּ בֵּין שְׁנֵי הָאָשִׁים:**

Ecce fecerunt ibi fabricam, ut in ea offerrent filios aut filias suas in igne Moloch Deo suo; fuit autem ignis ab utraq; fabricæ parte instructus, sacerdotes autem idoli transfire faciebant filios inter duos horum ignes. Rambam quoque lib. 3. perplexorum in eadem sententia videtur fuisse, dum ait:

**וְלֹא חָרְסָמוּ עֻזְבָּרִי הָאֵשׁ בְּזָמְנִים חָהָם שְׁבֵל מֵשָׁלָא
יַעֲבִיר בְּנֵו וּכְתֹו בְּאֵשׁ יְמֹתוֹן בְּנֵו וְאֵז סְפָק שְׁמַפְנִי וְאֶת
הַתְּרַחְקָה יִמְהַר כֹּל אֶחָד לְעַשְׂוָתוֹ לְרוֹב חַמְלָתוֹ וּפְחָדוֹ עַל
הַבּוֹן**

Diod. 1. 6.
c. 15.
Eusebius.
Saturni in-
fantes offe-
rebantur.
Plato.

Plutarchus.

Tertullianus.

Modus in-
molandi
pueros.

Rabbi

Rambam l. 3.
Moreh.

הבן ולמיות הפעולה וקלותה שאין שם לא להעבירו על האש ואחר כזו ודע שראשם הפעולה היה נשר עד היום לפרסומו בעולם הלא תראה המילדות יקרו הנערים הקטנים בחתול וישמו עשין בלתי טוב חריה על האש ויעשו הנער הזה על העשין היה שעל האש וזה מין מה העברה באש בלי ספק ואין מותר לעשותו:

Ideò, inquit, cultores ignis in tempore suo fecerunt homines scire, quod, qui non traduceret filium suum, aut filiam suam per ignem, morerentur filij & filiae eius; & sine dubio propter illud, quod audiebant, quilibet festinabat illud facere; quia multum timebant super filios suos, & propter facilitatem operis, quia non erat nisi traducere illos per ignem, non quod combureret ipsos. Et paulò post: Scito etiam, quod signa illorum operum remanserunt usque hodie, & nota sunt in Mundo, sicut vides mulieres accipientes pueros per genua, & supponunt ijs suffumigia prauis odo-ris, & mouent pueros super illum fumum super ignem; & illud est de modo tra-ducendi pueros per ignem sine dubio, & prohibitum est, ne fiat.

Atque huic consentiunt RR. Iarhi, Moses Mikotzi præcept. negat. 4.

*Alij verè combustos & mactatos pueros asserunt; idque ex varijs lo-
cis sacræ scripturæ colligunt; Ierem. 19. Repleuerunt locum istum sanguine
innocentum, & edificauerunt Excelsa Baalim ad comburendos filios suos igne in-
holocaustum Baalim, quæ non præcepi vobis. Quod autem hic de Moloch lo-
quatur, indicat sequenti verborum contextu. Propterea dicit Dominus, non
vocabitur amplius locus iste Tophet, & vallis filii Hinnom. Vbi manifestè de
igne Hinnom loquitur, qui erat consecratus Moloch. Mitto de Achaz
Rege historiam, quæ 4. Regum 16. reperitur, à Iosepho l. 9. c. 12. rela-
tam; & quod Philo innuit libro de Abrahamo. Et bene hac de re Phi-
lastrius: Aram, inquit, collocant, ita dictam Tophet nomine alicuius, in valle filii
Ennom, ibidem filios suos & filias Iudei dæmonijs immolabant. Atque hæc sunt
sacra, quæ sapientiæ voluminis Author vocat τεκνοφόνες τῆς θεοῦ; non igitur fi-
lij Hebreorum per ignem tantum traducebantur sine vlla læsione in cor-
pore accepta, vti Rabbini citati sentiunt; sed verè comburebantur,
vti ex varijs paulò ante citatis locis appareret; vt tamen hæc duæ sententiaz
reconcilientur:*

*Notandum est, Hebræos dupli ciuisse superstitione imbutos; vna,
quæ verfabatur circa cultum ignis, quem à Chaldaëis vicinis pyrolatriæ
Authoribus didicerant; cuiusmodi erat, transundo ignem quasi februa-
ri & lustrari; atque hac cœrimonia se liberosque expiari falso credebant;
de qua cœrimonia omnes illi ante citati Rabbini intelligendi sunt, qui fi-
lios non læsos, sed traductos tantùm leui brachiò asserunt. Altera super-
stitione erat eorum, qui filios suos verè combustos offerebant Deo Moloch;
idque contingere solebat in valle Tophet filiorum Hinnom, in qua con-
caua statua ciuisse memoratur, in cuius manus & sinum iam igne plenum &
incandescens pueros concremendos imponebant; interim Sacerdoti-
bus tympanis, & alijs Musicis instrumentis perstrepentibus; tum vt nul-*

Mos. Mikotzi.
Ierem. 19.

Philastrius.

Filiij verè
combureban-
tur.

Februatio
per ignem.

Sacerdos Mo-
loch.

li puerorum miserandi gemitus exaudirentur ; tūm ut eiusmodi latissimā conclamatione significarent, pueros iam ad superos translatos ; huius statuē quoque meminit Diodorus l. 2. Bibl. *Erat statua ænea Saturni, magnitudine enormi, cuius manus in terram dependebant, sic contortæ & innoluteæ, ut qui pueri admouebantur, infœam inciderent igne plenam.* Atq; de hoc cultu omnes ij intelligendi sunt, qui liberos verè combustos esse volunt. Vtrum autem hic Moloch verè idem fuerit, ac Saturnus ille toties in Poëtarum scriptis celebratus ; dubium est. Seldenus certè id negare videtur, & leō eius nescio quem Adodum ex vetustissima Phœnicum Theologia à Philone Biblio apud Eusebium depromptum subrogare, perperam ; nec enim Adodum, nec Adad, nec Hada cultum fuisse à Syris sub nomine Moloch ; patet ex hoc, quod ille Adad à Syris passim cultus, vbique pro Adonide confundatur. Hada autem cum Astartha aut Adergate seu Iunone Assyria : nec video quā ratione Adadum hunc, vir cœteroquin iudicio pollens, ad Molochum detorquere possit ; cùm nulla omnino nec ignis, nec rituum, aliorumque Molocho conuenientium, in Adadi à Macrobius prolatâ descriptione compareant, nisi forsitan omnia Numina antiquorum ad unum Solem revocare contendat Macrobius secutus ; quod licitum esset, si effectuum in Sole discrepantium respectum haberet ; præterea quā ratione ad suum institutum Carthaginem Amilcan, & Pœnorum Herculem μελίκαργεν detorqueat, non video : nos congruentius loquemur, si Molochum eundem faciamus cum Marte Ægyptio, quem nos in superiori Syntagmate, nunc cum Typhone Ægyptiaco, nunc cum Mythra confusum esse ostendimus ; atque eundem esse cum Mithra Persarum Numinе, ostendunt sacrificia utriusque eadem, eadem cœrimoniæ, idem idolum ; ac Mithram quidem humanis hostijs placatum docet Socrates in hist. Eccles. In spelæis quoque, vallibus, locisque obscuris, ac solitarijs Mythriaca sacra celebrata Tertullianus tradit, & Iulius Firmi, de errore proph: relig.

. . . . *Perfæi sub rupibus Antri
Indignata sequi torquentem cornua Mithram.*

Diodorus de
statua Ma-
t. o. b.

Moloch idem
qui Saturnus.

Moloch non
est Adad.

Moloch Mars
Ægyptius.

Iulius Firmi
ad l. 1. Theb
Stat.

Hieronymus ad Athletam. *Vester Gracchus specum Mithræ omnia protensa simulachra subuertit ; Iustinus in Tryphon :* Σωτηρικον καλεσι Τυ Των, ενθα μνεστι της αρχαιοτέρης ἀνταστάσεως. Præterea quemadmodum in idolo Moloch septem veluti receptacula, ut paulò post ostendemus, erant, seu portæ mysticæ ; sic & in Mythriacis lacris duplex stellarum circumactio prætendebatur, affixarum, & errantium, & per has, transitus animarum, quæ omnia referebantur per septem planetas, quarum prima è plumbo ; secunda è stanno ; tertia ex aere ; ex ferro quarta ; quinta ex numismatis corio ; sexta ex argento ; septima ex auro ; ad quarum singulas carum rerum fiebant sacrificia, ei αἰάλογα ; sed de hiscè vide Originem l. 6. contra Celsum, ex quo hæc decerpsumus ; præterea, qui Martem Ægyptium cum Mithra confundunt, aiunt, Mithram esse vim quandam Solis, terræ inclu-

7. Recepta-
cula in idolo
Moloch.

Moloch idem
qui Typhon.

Moloch Aegy-
ptiacum no-
men.

Moloch An-
amelech & A-
dramelech
forma mul-
seu equi.

Beniaminus
in itinerario.

Theophylact.

Solinus e. 40;

Yadak.

sam humano generi noxiā ; seu omnia comburentem, siccante inque, quam ideo hostijs humanis placandam censuere ; Persæ, id ex oraculo edocti, ut paulò post dicemus. Atque hic idem esse perhibetur ac Typhon Aegyptius, quem Agyptij varijs modis, veluti Numen sibi aduersum, placare studebant, teste Plutarcho ; is enim dicit, nihil aliud esse Typhonem, quā totum id, quod in Sole vitiosum est ; quale est, adustiua vis Solis nimia, quā Nilus seu Osiris siccus redditur, & in angustum aluei sui cistam mortuus videlicet conditur ; quo condito sterilescat Aegyptiæ tellus. Cū itaque Mythras seu Typhon nihil aliud sit, quā Mars Aegyptius ; Mars autem Aegyptius antiquā Aegyptiacā linguae, seu Coptā dicatur **መልክ**, vti ex Dictionario Copto, siue Aegyptio ex Arabico in Latinum a me translato, patet ; in quo planeta Mars Aegyptiacè appellatur Moloch ; patet sane Molochum Hebræorum, Persarum Mythram, Typhonem Aegyptiorum Dæmonem, vnum & idem Numen fuisse ; sicut enim vtrumque horum humanis hostijs, teste Plutarcho, placare veluti Numen aduersum ; sic & Molochum, eandem ob causam solebant, vti dictum est.

Quæcūm ita sint, superest modò, vt quale fuerit idolum Moloch, dicamus ; Sepharuitas Molochum, quem alijs nominibus nunc Anamelech, nunc Adramelech vocabant ; scribunt Rabbini fuisse formâ equi, & muli, de quibus in sequentibus suo loco proprio agetur.

Beniaminus scribit fuisse simulachrum auro obductum, vtrique autem duo sc̄minea simulachra sedentium habitu ; ante ipsum verò aram suffitibus & sacrificijs destinata ; verba eius sunt : *Vno, inquit, itinere à Gebal distat altera illa quæ filiorum Ammon terminus fuit ; estq; ditionis Ginotinorum, quorum Princeps Gilianus Embirenu vocatur ; repertusq; est ibi locus templi antiqui filiorum Ammon, in eoq; idolum filiorum Ammon felle, que solium dicitur, insidens : simulachrum autem ex lapide est, auro obductum, vtrumq; autem duo sc̄minea simulachra etiam sedentia ; ante ipsum verò ara, in qua Ammonitarum tempore sacrificia suffitū siebant.* Theophylactus ad Actorum 7. Moloch ait fuisse *Λίθος φλεγόμενος καὶ μετώπαις ἀκριδίς εἰς τὸσφέροντόν πον.* Lapidem pellucidum in summitate frontis ad imaginem Phosphori. Quæ Mithræ non inconuenienter adaptantur ; fortè Theophylactus ad lapidem mythradacem, qui, teste Solino, Sole percussus coloribus varijs micabat, in sacris Mythriacis vſitatū respexit ; sed hæc coniecturæ.

Verisimilior Molochi descriptio habetur apud R. Dauid Kimchi in 4. lib. Reg. c. 23. in hæc verba : *וְשָׁמַא אֶת הַפְּתַח Et contaminavit Tophet. In qua sic commentatur.*

שם מקום שחיו מעבירין שם בניהם למלך היה שם חמקום תופת ואמרו טנקרא גן כי היו מרקדים ומכבים בחותפים בשעת העבודה כדי שלא יטמע האב עתקת בנו בשמי מעריבים אותו באש ויונחים לבו עליו ווקחו מידם וחמקום חזח היה גיא שהיה לארים טנקרה הנם ונקרא גיא הנם וגיא בן הנם וחכתוב בהז בגי הנם זה קרי בן חנים כי לבני חנים היה זה גיא או לאחר מהם וטמא יאשיהו אותו ומקום כלומר שם אותו מקום טומאה להשליך שם נבלות וכל טומאה שלא יעלה עוד על לב איש להעביר עוז את בנו ואת בתו באש למלך ומעשה המלך פירשו ואמרו רוזל אף על פי טהור

שחו בְּלֹ בָּחֵר עַז בִּירוּשָׁלָם הַמּוֹלֵךְ הִיא הַרְאֵץ לִירּוּשָׁלָם וְהִיא עֲשֵׂה צָלָם חַלּוּלָן חַמְבָּן
לְפִנִּים מִשְׁבָּעָה כְּנָקְלִים וְכָל מִשְׁחָה מִקְרִיב סָלֶת פּוֹתָחֵין לוֹ אֶחָד מֵהֶם תּוֹרִיּוֹת וּבְנִי
יוֹנָה פּוֹתָחֵין לוֹ שְׁנִים כְּבָשָׁ פּוֹתָחֵין לוֹ גַּג אִילְלָ פּוֹתָחֵין לוֹ רַעֲגָל פּוֹתָחֵין לוֹ חַמְשָׁה
סָוֶר פּוֹתָחֵין לוֹ שְׁשָׁה וְכָךְ מִשְׁחָה מִקְרִיב בְּנֵי פּוֹתָחֵין לוֹ שְׁבָעָה וְהִיא פְּנֵי עֲגָל
וַיְדֵיוֹ פְּשָׁטוֹתָה בָּאָרֶץ שְׁפָוחָה יְדֵיוֹ לְקַבֵּל מַחְבִּירָה וְהִיא מִסְקִין אָוֹתָה בָּאָשׁ וְהַכּוּמָרִים
נוֹטְלִין אֶת חַתִּינָה וְנוֹחֲנָה תּוֹךְ יְדֵיוֹ שֶׁל מָוֹלֵךְ וְחַתִּינָה מְוֹצֵיאָ נְפָשָׁו :

Hoc est: *Ibi locus erat, ubi transire faciebant filios suos Moloch; fuit autem iste locus Tophet,* De loco
Tophet. *Et dicunt, quod à pulsandis tympanis, et saltationibus,* Sacrificia Mo
loch habebant
extra urbem. *quas tempore sacrificij, ad eiulatus, et ploratus infantium sopiaendos peragebant, sit dictus;* *ne forte miseranda filij voce pater commotus, abriperet de manu offerentium filium, aut filiam, aut cruentis clamoribus auerteretur ab huiusmodi sacrис.* Fuit præterea locus iste vallis hominis, cuius nomen erat Hinnam, *Et vocabatur vallis Hinnam, vel filij Hinnam, quia filiorum Hinnam fuit vallis ista, aut alterius ex ijs,* *et contaminatus fuit locus iste, quasi diceretur; locus in quem conixerentur omnia cadavera et morticina, et quicquid immundum est, ne amplius illa imposta- rū nefandi huiusmodi sacrificij, ac funestae filiorum immolationis supereisset memo- ria; opus vero Moloch explicant Rabbini nostri memoria eorum in benedictione,* *dicuntque quod et si omnia fana seruitutis alienæ fuerint intra urbem Ierusalem, solus Moloch extra urbem sua fana, seu potius antra habuerit. Fuit autem simulachrum Moloch concavum, septem intus tenens conclavia, seu potius receptacula; Primum aperiebant similæ offerendæ; alterum tururibus, seu columbis; tertium ovi, seu agno; quartum arieti seu capris; quintum vitulo; sextum tauro... Qui vero filium offerre volebat, huic aperiebatur cubiculum; facies denique huius idoli erat, ut facies vituli. Manus planæ dispositæ, et ad recipiendum aliquid ab astantibus extensa, et saltabant interim, quo pueri in idolo succenso igne cremabantur, percus- tientes tympana, ne pueri eiulatus audiretur. Atque haec tenus Kimchi; cuius descrip- tio simulachri, cœrimoniarumque Molocho peragendarum ratio ita quadrat Mythriacis sacrīs, ut paucis exceptis omnia eadem reperias. Nec te moueat, quod suprà Mythram eundem cum Osiride & Sole fecerimus; hoc enim non facimus, nisi in quantum per omnia nomina Numi- num istiusmodi passim confusa, substantialiter semper unam & eandem rem cum Authoribus denotamus, in solis formalitatibus, ut cum Schola- sticis loquar, seu formalibus quibusdam rationibus, quæ sunt diuersæ pro- prietas & virtutes in Sole, seu Osiride elucescentes, distinctionem fa- cientes; quemadmodum & de Mythra, Typhone, & Moloch dici quo- que debet; qui nihil aliud denotant, nisi Osiridis, seu Solis illam virtu- tem vehementem, quæ inferiori mundo nocua est; seu diuinitatem illam, quæ temperie illâ benignâ dissoluta discrasium rebus inducit, qualem in- duccere Typhoniam virtutem & Mythriacam paulò ante ostendimus. Mi- rum igitur non est, si aduersum hunc Solis Dæmonem hostijs adeò pre- tiosis placare studebant; verum imaginem Moloch, iuxta descriptionem R. Dauid Kimchi hic apponendum duxi, ut eius septem portas cum My- thriacis facilius Lector comparare possit.*

Quomodo
Moloch idem
cum Osiride
intelligi de-
bet.

Atque hæc est figura Molochi, quam nobis satis conuenientem Mythriacis, & Ægyptiacis sacris descripsit Radak; est autem adeò similis furno laterum, vt illud Sophoniæ c. 1. v. 5. iurant per Regem suum, id est Hebraicè בָּלְעָד per Malcam; Masorethæ בָּלְעָד id est, furnum laterum; ideo interpretati sint, eâ voce Molochi figuram, quæ speciem furni ad conficiendos lateres instructi præseferebat, insinuantes.

Origo sacri-
ficiorum Mo-
loch.

Sagurnus
Phœnicie
Rex filiam
immolat.

Porphyrius.

Gentiles scri-
pturae saepe
historias miris
contamina-
bant fabulis.

His itaque sic titè demonstratis, nunc superest, vt, qui principalis tñnis noſter est, vndè funesta hæc sacrificandi ratio originem duxerit, ostendamus. Sunt, qui ab Abrahamo, cum iussu Dei filium sacrificare constitueret, huius funesti sacrificij deruent originem; alij à Iephete filiam sacrificante; Piores, rationem assertionis suæ desumunt è Porphyrio apud Eusebium præparat. Euang. 1. & 4. Saturnum enim, quem Phœnices Israël nuncupabant, Regem Phœnicie vetustissimum, vt regnum suum a summo imminentis belli periculo liberaret, superosque propitios haberet; vnicum μονογενῆ, quem ex Anobreta suscepserat, filium, regio ornatum fastu, constructam super aram immolasse; quod exemplum posteritas postea secuta sit; quod autem Porphyrius hic de Abrahamo loquatur, indè patet; quod μονογενῆ, id est, vnicus filius ille appellatur à Porphyrio, & à Philone, Ieoud; & in Genes: 22. Isaac dicitur: בֶּן־הַדָּבָר scilicet filius tuus vnicus, vbi in Iehid ipsum Iehoud ferè integrum legimus. Verisimile itaque est, Gentiles indè, si non omnia, aliquam saltem superstitionum suarum partem traxisse. Etsi, vt in plerisque profanorum Scriptorum monumentis videre est, sacram historiam falsis suis narrationibus miserandum in modum corrumperent, ac defœdarent. Mosem enim, vti Deum, & Patriarchas errore inextricabili confundebat; verba & res sacras ad impias Magorum operas arripiébant, & ex rebus diuinitùs gestis, & ad tabulas sanctas relatis, profana Numinia formabant; nouos, ridiculos, & nefra-

nefandos cultūs instituebant. Sed de his, & similibus alibi copiosius agemus. Verosimilem itaque esse arbitramur eorum sententiam, qui sacra Moloch à sacrificio Abraham & Isaac deducta esse sentiunt; multa enim Ægyptios ab Hebreis defūpsisse non facile negem, præsertim cùm alio loco id ostendam multis argumentis. Verùm multò probabiliorem, certiorenamque eorum, qui omnes huiusmodi detestabiles cœrimonias ex Ægypto, & Persia deducunt: quod quā ratione factum, dicamus.

Post mortem Misraim, seu Osiridis, cùm vniuersam Aegyptum famem, & annonæ caritas, ob sterilitatem agris inductam, fœdum in modum affigeret; contigit, vt diro malo pressi Aegyptij, ad Oraculum, vt quid in publica calamitate agendum esset, cognoscerent, subito confugerent; quod respondit; desitum malum, si quotannis circa inundationis Nilicæ tempus, Osiridi hominem se sacrificaturos promitterent. dictum, factum. Sacrilego peracto sacrificio, Nilus fœcundâ egestione terram ab omni mox sterilitate vindicatam, ita fœcundauit, vt omnem sterilium annorum inopiam vnicâ segete facile compensaret; atque hinc ortum est, vt quotannis huiusmodi sacrificia summa celebritate peragerentur; quæ consuetudo tamen à posteris Regibus abolita, animalium immolandorum postea originem dedit. verùm audiamus de hoc Abenephium hiscè verbis Arabicè differentem:

في ذلك الأيام كنا حوعا شريدا في كل مصر وكثيرين كانوا يموتون
بالجوع والكهنة كانوا يسمون من الأعهم في هرث الشفاعة واجابهم لأن للجوع لا يعطي
اللا بالآن بسبعين الأتسان التي تصرير الله عظيم النار بكل سنة جزمان الطوفان النهر
الذى يسمى نيل فلما يصدرون كلمة الأعهم الجوع يتعطل في كل مصر وهذا جزا
ومن هودا ربنا رب الناس في الأرض معه ر

Origine Moloch superstitioris ex Ægypto.

Abeneph.
Fames in Ægypto quando profligata.

In illis, inquit, temporibus ingens fames inualescebat in terra Ægypti, ita ut multi ex Ægyptijs fame enecarentur: Sacerdotes vero eorum de publica calamitate solliciti, consuluerunt Deos eorum, et responderunt, non prius cessatur annona caritatem, quam Deo magno ignis sacrificassent quotannis hominem, idque circa inundationem Nili: ijs vero iuxta præceptum Deorum facientibus, cessauit fames in tota terra Ægypti, atque exinde mos sacrificandi homines exortus est.

Fuisse autem hanc famem tempore Busiridis (quem tempore Menæ primi Aegyptiorum Regis vixisse, eiq; successisse è Diodoro tradidimus) Apollodorus tradit, cuius verba egregie quadrant verbis Abenephi, sic enim ait lib. 2. de origine Deorum:

Ηερκουλης δὲ Λιβύων οἰχῆσθαι ταύτης εὐβάσιας ζε Βασίεις ποσδομῶν θεοῖς, καὶ Αιγυπτίων τὸ πάσον. Εὖτε δέ τοι ζε γε θεοὺς αὐτοὺς βαμψίδιος κατέτι λόγον, σφείς γέτη αφοείσθιαν Αιγυπτίου κατέλαβε θεόσις. δὲ ελθών σὺν Κύθρᾳ μαύτης τὸ θησέν μελα. Εὕθι τέλος αφοείσθιαν παύεσθαι. Εἴ τοι δέ τοι τῷ Διὶ σφαζεῖσθαι κατ' οὐτούς. Βασίεις δὲ σκείνοντες σφαζεῖσθαι τὸ μαύτιν τοῦ κατοντος ζέρες ξεσαζει.

Hercules, inquit, Lybiam & Ægyptum peragrabat, regnabat tunc in Ægypto Busiris ex Neptuno ac Lysianassa Epaphi natus. Hic ad Iouis aram hospites oraculo quodam præmonitus immolabat; annos enim nouem Ægyptus agrorum sterilitate laborabat, inter haec Thrasius vaticinandi peritus ē Cypro aduenit, qui hanc annonæ caritatem desitum esse pronunciauit; si virum hospitem quot annis

Busiris immator primus hominum.

annis Ioui mæclarint; tūm Busiris Vate illo prius immolato, aduenientes deinceps iugulabat. Quis porrò fuerit ille Busiris, dubium est. Diodorus ipsum inter primos Aegypti Reges ponens Ihebarum conditorem facit; Apollodorus eum Neptuni, & Lybiæ filium; Agathon Samius Aganippes filium asserit, eumque tyrannidem in Aegypto exercuisse; ego sānè si omnia, quæ de hoc Busiride apud Authores scripta reperio, diligenter examinationem, arbitror per eum nullum alium intelligi, nisi Martem Aegyptium, videlicet Typhonem seu Mythram, quem cum Mena, Minæo, Osiride, Epapho, Apide passim confusum, ut alias dictum, reperias; ut potè omnibus dictis σύζητον. De quibus, si placet, Lector ea consulat, quæ de ijs scripsimus in primo Syntagmate huius lect. Dynastia 16. Regum Aegypti; nam, ut rectè Eratosthenes quoque sentit, verisimile est, nullum unquam fuisse hoc nomine Regem, sed huiusmodi crudelitatis nomen Typhoni irrogasse Osiridis sepulchrum, ad quod homines rufi, teste Plutarcho, necabantur, quod eo colore Typhon Osiridis occisor fuerat; deinde boues rufæ, vnde conflatum sit Busiridos nomen, quasi dicas Boues Osiridi consecrandos, & aræ Busiridis; de quo mentionem quoque facit Virgilius:

*Busiris idem
cum Typho-
ne.*

*Rufi homi-
nes immola-
bantur Ty-
phoni, & cur?*

Virgilius.

Aut illaudati nescit Busiridis aras.

Et Ouid. 3. de metamorph. argutè canit, his versibus:

Ouidius.

*Dicitur Aegyptus caruisse rigantibus arua.
Imbris, atque annis sicca fuisse nouem,
Quum Thraseas Busirin adit, monstratq; piari
Hospitis effuso sanguine posse Iouem
Illi Busiris, qui fit Iouis hostia primus
Inquit, & Aegypto tu dabis hospes aquam.*

Tertullian.

Athanasius.

*Heliodorus
l. 3. [de rebus
Aethiopicis.]*

Et Tertullianus de pallio buptuaria Busiridis altaria ideò vocat, quod Iunoni Aegyptiæ Heliopoli, quam nos suprà eandem diximus esse cum Io, Ione, seu Iside Osiridis vxore, humana hostia sacrificium peractum fuerit, & amplè exprobat S. Athanasius l. contra gentes, quæ sacra alia non fuerunt nisi Busiridis, cùm sacra habuerint communia; quod & verba Abenephi suprà citata indicant, ubi dicit oraculum iussisse homines offerre magno Deo ignis; quem alium non intelligimus nisi Osiridis illius igneā vim destructiuam, quam Typhonem mysticè Plutarchus interpretatur, qui & Coptâ lingua Moloch dicitur, Persicâ Mythras; quem candelactum lapidem interpretatur Suidas, hoc sacrificio veluti placandum. A quibus Aethiopas didicisse superstitiones huiusmodi ritus testatur Heliodorus: *Αἰ ἀπαρχαὶ τὰ πολέμα Τῆς Θεᾶς αργαγέσθωσκαν.* In Aethiopia, inquit, Soli & Luna, videlicet Osiridi & Isidi, quicunque ex hostibus primi capti fuerant, iure belli immolabantur: Nolim tamen quempiam hiscè veluti mathematicè demonstratis fidem adhibeat, cùm in tanta nominum, rerumque confusione difficulter aliquid certi statui possit: in tantum igitur fides ijs habenda est,

in quantum Scriptorum sive dignissimorum auctoritate & calculo ea comprobantur. Quorum traditione sufficit nos hic demonstrare, originem sacrificiorum Molocho peragendorum aliundè non nisi ex Aegypto promanaisse. Nam eum eundem esse cum Marte Aegyptio, quem & Syphonem, & Mythram dicunt Authores, item sacrificia singulis eadem, sat is indicauimus. Atque ab hisce veluti Numinum antiquissimis, omnes reliquas superstitiones sacrificandi rationes pullulasse vicinę Gentes ostendunt, quae Ägyptios secutæ, passim Deos humanā hostiā placasse feruntur. Hinc enim Cypri Aphrodisio mense Agraulo Cecropis filio hominem macabant; In Chio dilaniatum hominem Dionysio Homalio cædebant; quod & Tenedi factum. Lacedæmones ipsi humano sanguine Marti litarunt, Curetes & Cretes Saturno pueros sacrificabant; hinc, Lampridio teste, Commodus sacra Mythriaca homicidio vero polluit; Galli quoque Druides Esum & Teutatem humanō cruento placabant; notum de Agamemnone & Iphigenia. Silius Italicus l. 4.

Varius apud
Gentes mos
sacrificandi
homines vi-
guit.

*Mos fuit in populis, quos condidit aduena Dido,
Poscere cæde Deos veniam, & flagrantibus aris
Infandum diētu, paruos imponere natos.
Vrna reducebat miserandos annua census.*

Siluit Italicus.

Imò modernis temporibus adhuc multis in locis Orbis huiusmodi nefarias consuetudines vigere testatur Ludouicus Viues. *Quo tempore, inquit, hæc edebamus, Insula est à nostris Nautis inuenta, quam de Principis nomine Coronam appellant; in ea frequenter visuntur statuae Deorum, quos gentes illæ colunt, æneæ, intrinsecus caue, manibus iunctis passisque, in quibus infantes & pueros, quos Dijs illis immolant, statuunt, ibique vruntur crudeliter igne in cauis simulachri incenso, & ære immodicum æstuante. Similia tradit Aloysius Froes in epistolis Iaponicis, de valle quadam, in quam innumeri homines quotannis in honorem Zacæ & Amidæ præcipitati immolabantur.*

Ludouicus Vi-
ues in his
Indica.

Aloysius
Froes.

*Tantum religio potuit suadere malorum,
Quæ toties peperit scelerum genus omne nefandum.*

Atque hæc de Molocho sufficient.

De Dijis Syrorum, Philistinorum, & Arabum;

Q V I S V N T

Dagon, Derceto, Atergatis, Cabar, Venus Asiatica.

§. I.

Dagon Deus Azotiorum.

Ralbag.

Eymon Da-
gen.

Dagon Philistinorum seu Azotiorum Numen, et si Scriptoribus profanis passim incognitum, in sacra tamen historia id celebratissimum fuisse, monstrant frequentes Interpretum de huius Numinis qualitate suscep*tæ* contentiones, quas omnes diuina gratia conciliare studebimus, vbi prius, quale Dagonis fuerit simulachrum, inquisuerimus. Ralbag plerosque in assignanda huic Numini figura varios reperio. Ralbag siue R. Leui Ben Gerson, ei tribuit figuram humanam, vocatum autem Dagon, vel à piscium squamis, quas indumentum eius referebat, vel à frumento, quod Hebraicè דגון, eò quod ei frumenti ascribebatur inuentio; atque in hac opinione Philonem Biblum fuisse dicetur inferius; verba Ralbag sunt:

וְחִנָּה בַּחֲבֵיהֶا הַפְלִשְׁתִּים אֲרוֹן אֱלֹהִים יִשְׂרָאֵל בְּבֵית עֶזֶל
שְׁלָחֵם שְׁחִזָּה בָּה צְלָם עַל צְוֹרָת בֶּן אָדָם וְהַיּוּ קָרְבִּין אֹתוֹת
דָּגָן:

Et ecce deduxerunt Philistijm arcam Dei Israël in domum seruitutis alienæ, quæ ipsis erat; fuit in illa simulachrum figuræ filij hominis, quod vocabant Dagon. Colligit id Ralbag ex eo, quod Dagon manibus fit inuentus truncatus, sic enim sacræ literæ referunt:

וַיַּשְׁכִּמוּ אֲשֻׁדוֹדִים בַּבְּקָר בַּמְחֻרָת וְחִנָּה דָּגָן נִופֵל לְפָנָיו אֲרוֹן יְיָ וְרָאֵשׁ דָּגָן וְשְׁחִזָּה כְּפֹתָחָה עַל מִפְחָן חֲבֵיהֶה רְקַדְגָּן נִשְׁאָר עַלְיוֹן:

Rursumque mane die altera consurgentes [Azotij] inuenierunt Dagon incensem super faciem suam in terra coram arca Domini; caput autem Dagon, & duæ palmæ manuum eius abscissæ erant super limen, porrò Dagon solus truncus remanserat in loco suo; Vbi כְּפֹתָחָה palmæ manuum propriè attribuuntur homini: sed enim multò verius id Ralbag ex Septuaginta Interpretum descriptione colligere potuisset, in qua non manuum tantum, sed & pedum abscissarum, & scapulæ solius remanentis fit mentio, quæ omnia in Hebreo defunt; verba Septuaginta cito:

το. Interpret.

Καὶ ἐγένετο ὡς ἀρχιτελεῖ τῇ ἐπαύλῃ οἱ Αζώτοι, οὐκ ἴδε, Δαγὸν πεπλωκὼς ἦτι φε-

σωπον αυτού συώπιον τὸ κιβωτίο τῆς Θεᾶς, καὶ πάντα μέφαλον Δασγῶν, καὶ αἱ μορφές τε τοῦ Ζεύς, ἵνα ποδιῖς
αὐτούς αἴρηται εἰς τὴν εἰσόδου τοῦ σατράπειοῦ, καὶ αἱ μορφές τοῦ οἰκτηροῦ. Τὸν χιλιόν μάτρας πατέραν
κότες δὲ τὸν θεόν της θεούσαν· πλειστήν δὲ τοῦ θεοῦ της θεούσαν.

Et factum est, ut surrexerunt aliea die manè Azotij, & ecce Dagon cecidit in faciem suam coram arca Dei, & caput Dagon, & ambo vestigia pedum eius absissa super anteriora limnum, & ambae iuncturæ manuum eius iacentes super limen. Verum scapula Dagon relicta est, &c. Ex hac itaque descriptione Septuaginta Interpretum post Ralbag non defuerunt, qui Dagon statua hominis fuisse concluserint. Verum quomodo hæc, opinioni inferius adducendæ congruenter adaptari possint, paulò post videbimus.

Quale si est
idolum Da-
gon?

Rassi, quem etiam R. Salomonem Iarrhi nominant, in hunc locum commentans, opinatur Dagon figura pisces fuisse, eò quod nomen ipsum nihil aliud significet, nisi piscem: verum nec hæc sententia consistere potest, nisi forsitan hic intelligat piscem *αἰθερόμορφον* manibus, pedibusque prædictum, quemadmodum Dagon fuisse, ex allegatis supra sacris verbis apparet. Quare pro cœteris optimè sentit Radak sive R. David Kimchi, qui Dagonis, nec hominis, nec pisces præcise, sed ex utriusque figura conflati statuam hominis fuisse piliformem asserit, quem quotquot limatio-
ris ingenij Rabbini sunt, sequuntur. Verba Radak apponenda duxi.

Dagon
ଦାଗନ
ଫଟ୍ଟ.

S. I.

Decreto, Adargatis.

Fuit autem Derceto Syrorum Dea, quam Ouidius alio nomine Dir-
cēn & Directin quasi patronymica voce appellat, inque piscem
transmutatum fabulatur.

*Illa quidem è multis referat (nam plurima nōrāt)
Cogitat, & dubia est, de te Babylonīa narret
Dērceti, quam versū squamis velantibus artus,
Stagna Palestini credunt multasse firūdī.*

Oxidants

Lucianus.

Ctesias.
Derceto en-
dem cum
Atergati.Adardaga
quid & unde?Genitiles se-
xum Deorum
confundebat.Figura Da-
gon.Diodorus Si-
culus.

Lucianus quoque hanc obseruauit semiseram puellam fuisse, Ήμίσην υἱὴν τὸ δὲ ὄκολον τὸ μητρὸν εἰς αὐτῆς πέδας, ἵχθυς. Διορέτης. Cui consentit illud Diodori l. 2. Bibliothecæ, vbi de statua eius in Ascalone sacrata agit: τε μόδῳ, inquit, οὐδὲν ποτε τὸ γυναικός τὸ σῶμα παῖς ἵχθυς. Dercetam facie muliebris quidem, reliquo verò toto corpore pisciformem fuisse ait. Dercetam porrò eandem fuisse cum Atergati, Ctesias apud Strabonem docet hiscè verbis: Nominum, inquit, mutationes plerasq; fuisse etiam antiquis, ut inquit Atergatin Atharam dictam, quam Ctesias Derceto vocauit. Dercetus seu Atergatis Syriae Deæ meminit quoque Plinius s. nat. hist. libro, vt beneficio Hemolai didicimus c. 23. Bambyce, quæ alio nomine Hierapolis vocatur, Syris Magog; vbi prodigiosa Atergatis (Græcis hæc Derceto dicta) colitur. Præterea Atargatim eandem cum Derceto & Dagone ipsum nomen, vel manifestè prodit; est enim Adargatis vox corrupta idem quod אדרתא Adardaga, quod pisces magnificentem seu potentem significat, quem Dagonem seu Dercetam esse prædicabant Babylonij, non secùs ac Sepharuaim Molochum suum אדרמלה Adramelech, hoc est, Regem potentem, seu magnificentum splendido titulo honorabant. Ex quibus manifestè apparet Dagonem, Dercetam, & Atargatim eandem Deam fuisse, nomine tantum diuersam, eamque nullam aliam fuisse, quam Venerem maritimam in sequentibus paulò post ostendemus. Nec obstat, quod Dagonem in sacra historia masculinum faciat Numen; hoc enim duplii de causa factum est, cum quia Dearum nomen Hebræis in usu nunquam fuit; tūm etiam quia apud Idololatras sexum Deorum passim confundi videmus; quemadmodum varijs iam locis de Venere masculo & fœmina, de Luno & Luna, similibusque ostendimus. Sed ad simulachrum Dagonis redeamus; quod ex humana & marina mixtum fuisse, sicuti & Dercetus seu Atergatis, satis ea, quæ cum è sacris literis, tūm è varijs Authoribus produximus, comprobant. Marinum autem ei corpus erat, humana verò facies, manus item ac pedes; abscissas enim seu abruptas manus, cum caderet coram arca testamenti, disertè ait sacra Scriptura, & nihil reliquum mansisse præter Dagonem, seu pisces truncum. Adnexos autem caudæ pedes suprà ex Septuaginta Interpretum versione colligitur; ita quidem, ut Dagonis, Derceti, seu Atergatis nullam aliam figuram fuisse autem, nisi quam in sequenti facie exhibemus.

His itaque sic ritè demonstratis, nunc disquiramus, cur sub piscis forma Dagoni, Derceto, seu Adardaga ab Assyrijs fuerit culta.

Diodorus Siculus iuxta Ascalonem urbem esse scribit, vbi templum insigne fuit Deæ, quam Syri Δέηκον vocabant; quæ Dea muliebri facie fuisse perhibetur, reliquum autem corpus figura piscis; cuius filia Semiramis à columbis fuit educata, quæ aues ideo Syris sacræ habentur; subdit eodem loco Diodorus: Venerem aliquando obuiam factam Derceto, amorem cuiusdam adolescentis sibi sacrificantis iniectisse, ex quo cum filiam Dea suscepisset, sui erroris pudore affectā, adolescentem ab se amouisse, & filiam in deserta & saxosa loca, vbi columbarum ingentes stabulabantur turmæ, exposuisse; que columbe puellam enutriuerunt. Derceto verò pudore ac dolore actam se in stagnum

con-

conieciſſe, & in pīcēm conuersam; quare, inquit, Syri pīcībus abstinent, & tem-
plū in stagni littore constituerunt. Derceto facie quidem formosæ mulieris, reli-
quā parte pīcīs simulacrum coluerunt. Nigidius in commentarijs in Arati
Phœnomena aliam fabulam nobis refert, nimirū, pīces in Euphrate,
ouum miræ magnitudinis inuentum in terram euoluīſſe, columbam autem
ex eo incubatione animato exclusiſſe eam Syriæ Deam, quæ vocatur Ve-
nus; atque eam ob causam pīces apotheosi affectos à Syris in summa ve-
neratione haberi cœpiſſe; ac pīciformis Virginis cultum ex illo tempo-
re instituiſſe. Manilius 4. Astronom. & Hyginus in Astronomico, verio-
rem huius ix. Thesæria, Syriacæ causam assignare videtur.

*Origō cultus
columbini, &
pīcīum in
Syria.*

Scilicet in pīcēm quod se Cytherea nouārit
Cum Babylonicas summersa profugit in vndas,
Anguipedemq; alatos vngues Typhona ferentem.
Inseruitque suos squamosis pīcībus ignes.

Manilius.

Et eodem libro paulò post:

Pīcībus Euphrates datus est, ubi pīcīs amator,
Cūm fugeret Typhona Venus, subsedit in vndis.

Fabulam etiam Ouidius in fastis attigit, & Hyginus bis mentionem eius
facit, ubi de pīcībus agit, priore quidem loco; Diogenetus, inquit, Ery-
thracus ait, quodam tempore Venerem cum Cupidine filio in Syriam ad flumen Eu-
phraten venisse, & eodem loco repente Typhona Gygantem apparuisse; Venerem
autem cum filio in flumen se proiecisse, & ibi figuram, pīcīum formā mutasse, quo
facto, periculo esse liberatos. Itaque postea Syros, qui in ijs locis sunt proximi, de-
stituisse pīces esitare, quod verentur eos capere, ne simili causa, Deorum præfida-
impu-

*Diogenetus
Erythracus.*

*Origō fabula
de pīcībus
abstinentiis.*

*Fabula ab
Ægyptijs ori-
gineen ha-
buit.*

*Hyginus.
Isis pisce con-
seruata.*

*Pisces pro pe-
natibus ha-
bentur.*

*Dagon fru-
mentum.*

*Iuppiter Ara-
trius.*

Isis, Ceres.

*Cur sub for-
ma pisces ex-
hibeatur.*

Diodorus.

*Mostrum
Ooannem
quale fuisse;*

impugnare videantur. Verùm si hæc omnia pensiculatiùs discutiantur, luce lenter patebit, totum hunc Veneris, Dercetūs seu Dagonis cultum aliundè non promanasse nisi ab Ægyptijs: Quibusdam enim Nomis Ægyptijs pisces sacros fuisse, nos Herodotus & Diodorus docent, videlicet Lapidothum, Phagrum, Oxyryncum, & Anguillam; Phagrum quidem, quod pudendum Osridis deuorasse dicatur; alij, vt Hygin. l. 4. Astr. quod Isis seu Venus in huiusmodi piscium formas, dum Typhonem sugeret, se transmutarit; Carmina paulò ante allegauimus; piscem quoque Ægyptijs sacrum fuisse, eò quod Isidem seruauerit, dum Osridem inquireret, Higesias apud Hyginum indicat, cùm de pisce Notio tractat: *Hic*, inquit, *videtur ore aquam excipere à signo Aquarij, qui laborantem quondam Isim seruasse existimat, pro quo beneficio simulacrum pisces, & eius filiorum inter astra consti- tuit. Itaque Syri complures pisces non esitant, & eorum simulacra aurata pro Dysis penatibus colunt.*

Maximum autem argumentum est Dagonis cultum ab Osride & Iside Ægyptia profluxisse, eò quod Philo Biblius Dagonem Cœli filium dicit, atque à radice Hebraica דָג, quod frumentum significat, ideo appellatum, quod frumenti inuentor fuerit, ac proindè Græcè eum quoque vocet: Σιτὸν Δαγῶν, inquit, ὁ οὐεὶ Σιτῶν. Aratri etiam repertor habebatur; ideoque Ζόδος Αργεῖος, quasi Iuppiter Agriculturæ præses, ait ille, nominabatur. Quis nescit Osridem & Isidem inuentores frumenti, & agrorum colendorum rationem primos inter homines docuisse? An non Isis eam ob causam οὐεὶ Τρεῖτον, Σιτῶν, hoc est, Ceres à Syracusanis appellata fuit. Certè meminit eius Polemus dipnosoph. l. 3. Phornutus, Apollodorus, aliquæ Mythologi.

Sed queritur, vnde sub forma ἵχθυος θεός depictam coluerint Syri; cùm eam passim spicato vertice, aut bouinis cornibus insignem, manibus præterea sistrum vnâ, alterâ sicula instructam reperiamus: quod vt soluatur

Notandum est, antiquos Ægyptiorum Reges & Reginas hanc consuetudinem habuisse, teste Diodoro, vt reduces ex bello, aut lustratione Orbis, varijs animalium indumentis, veluti tauri, leonis, aspidis, aliorumque monstrorum pellibus, siue ob terrorem, admirationemque apud subditos conciliandam, siue ob aliam quampiam causam ac rationem mysticam induit i cederent; atque hanc consuetudinem ab Osride & Iside primùm promanasse, ostendunt varia huius farinæ hieroglyphica, sub quibus passim videoas Osridem aut Isidem, canino, leonino, felino, accipitriño, potissimum verò aspidis seu Nilotica anguillæ caudâ terribilem, vti fusè patebit è sequentibus; aiunt autem Ægyptij, teste Diodoro, sæpè Osridem & Isidem sub hac forma hominibus comparuisse, varias res humano generi necessarias, præsertim scientias docuisse; vti ostendimus iam multis in locis. Quæ omnia nobis clare insinuasse videntur Berosus, Apollodorus, & Polyhistor eius, monstru illo quod Ooannem appellant, quod animal biceps dicunt fuisse, cœtera pisces, è cuius cauda adnascentur pedes humanis similes; vocem item & humanam ei tribuunt; ex mari

mari autem Erythræo emersum, Babyloniam peruenisse aiunt (intellige Babylonem Ægypti seu Memphis, aut Heliopolim) occidente verò Sole in mare rediisse, moremque hunc quotidiè veluti ἀμφίβοι repetijisse; ab eo homines omnis farias artes, literas, agriculturam, ædium sacrationes, architecturam, & leges politicas didicisse, nec non quicquid ad vitam politicam pertinere possit: Osiris enim in montibus rubro mari vicinis astrologiae vacasse, & posteà in vrbes vicinas leoninâ aut piscinâ pelle amictum ingressum, quæ priuatim didicerat, publici iuris docendo alios fecisse, in præcedentibus dictum est; atque hinc Oannis historiam, seu verius fabulam promanasse verosimile est.

Simulachrum autem eius usque ad Beroti tempora, id est, ad initia Græcæ Monarchiæ seruatum fuit. Verba Beroxi è Seldeno mutuata hic transcribere voluimus:

Tὸ μὲν ἀλλὸ σῶμα εἶχε ἰχθυός, τὸν δὲ τέλον κεφαλὴν ὁρμητικὴν τὸν ἄλλων κεφαλῶν ἔστιν. οὐτοῦ δὲ τὸν ἰχθυόντος κεφαλῆς, καὶ πόδας, ὅμοιας αἰθρόπου ὁρμητικότερον δὲ σὺν τῷ ἐγγένετον, εἴτε δὲ ἀπὸ φωκῶν αἰθρόπου. Τοῦ δὲ ἕκοντα ἀντὶ ἕπτα, τοῦ ἀντὶ των ὁρμητικῶν).

Hoc est: Ceterum quidem corpus habebat pisces, caput biforme, & pedes similiter hominis è cauda pisces adnatos; vox ei erat humana, simulachrum eius etiam in hunc diem conseruatur. &c. Fuisus autem ex eadem Berofo ait Selenus, narrare Apollodorum Oannes quatuor Annedotos dictos, iuxta variam seculorum vicissitudinem è rubro item mari comparuisse, quorum quisque semihomo & semipiscis. Tempore verò Adorach Regis Chaldæorum, qui seculis aliquot post Diluvium, si Chaldæis fides haberi debet, vixit, aduertit aliud similis figuræ monstrum emersisse, cui nomen, Ωλων, in qua voce sanè manifesta comparent Dagonis vestigia. Annedotorum secundi, teste Seldeno, meminit Abydenus, & ιμιδάμονος figuram ei tribuit; vix alibi de his mentio sit. Vtrum verò Ωλων, cuius mentionem Helladius Bysantinus facit, idem fuerit cum Oanne Beroxi, dubium est; verum consideratis omnibus circumstantijs relationis de eo factæ, probabile est, fuisse; tradit enim citatus Author, è mari rubro ascendisse, capite, manibus, pedibusque humanis; cœtera membra pisces præstatalisse; Literas autem & astrorum scientiam ostendisse; quæ omnia sunt ipsissima penè Beroxi de Oanne historia; vnde deprauatum Oannis in Ωλων nomen sentit Scaliger à compendiosa librariorum scriptione; adiicit Helladius: Αἰθρόπων δὲ οὐτα τα ταῦτα ἰχθυῶν δύξει διοτίστε οὐτωδήν σογαρά. Hominem omnino fuisse, pisces verò retulisse, quod cetaceā pelle indueretur. Quâ descriptione sanè ingeniosè ad priscum Regum Ægypti habitum super indicatum alludit, qui cum belluarum exuuijs plerumque esset cinnatus, πολυμορφίας huiusmodi fabulosæ occasionem facile dare potuit.

Porro, quod Syros esu pisces abstinuisse legamus; duas potissimum ob causas factum arbitror: quarum prior est, quod in venerationem Rheæ, quam cum Iō, seu Iside confundo, id fecisse comperiam; ab Iō enim seu Iside, cum Syriam peragrans Epaphum quæreret, huiusmodi se cultum cœrimoniasque, sicuti & varias res Syros edoctos esse, ac proinde in beneficiorum collatorum memoriam, pisces, in quem, persequente Ty-

Osiris sub varia forma hominibus comparans, varia docuit.

Beroxi ex Seldeno.

Formæ Oanni descriptio.

q. Oannes sive Annedotus.

Ωλων idem quod Oannes.

Helladius.

Cur Syri pisibus abstineret?

Atheneus.

in Nomo O.
oxyrinchite
piscem cole-
bant, quem
alij Nomi
execabantur

Osiris & Isi-
dis in huma-
num genus
beneficia.

Ex Osiridis
gestis varie
fabulae emer-
serunt.

Aequiuocatio
nominum
Deorum Dea
rumque in
Osiri & Isi
confusa.

phone, conuersam fabulantur, abstinuerunt. Athenæus paulò aliter hæc narrat; *Solenne*, inquit, *Syris fuit, abstinere piscibus in Rhee veneracionem, quæ quidem nulla alia Dea erat, quam Isis, que pluvijs potissimum dominatur; pœw enim idem est, ac fluere; putabant enim ijs ex aqua & aere naturam rerum præcipue constare, proq; vnda pisces, pro aere columbam venerabantur.* Sic Athenæus. Altera verò causa est, quod in omnibus Aegyptios sapientiam & religione celebres imitari studerent; apud quos alij piscem, maximè in præfectura seu Nomo Oxyrinchano, pro Dea summô cultu colebant; alij veluti Numen aduersum, & Typhonis marinam sobolem, animal odiosum & inauspicatum non tam colebant, quam placabant, quemadmodum eandem ob causam Crocodilo facere solebant; atque ob has rationes veteraque pars piscibus abstinebat; hæc vti re mala & execranda, illa ob venerationem Numini debitam. sed de hac abstinentia consule Plutarch. l. 8. dipnosoph. q. 8.

Syri itaque cum varia de Osiride & Iside, ut quomodo ille videlicet totum Orbem obiérit, qui Aethiopiam, Indiam, aliasque remotissimas Orbis partes subiugârit, ac demum in Aegyptum reuersus, eam saluberrimis legibus, rerumque inuentarum beneficijs ditârit, demum ad cœlum gubernandum assumptus sit; illa verò in absentia viri utilitati hominum studens, varias res vitæ hominum vtiles inuenerit, medicæ artis peritiā homines ab infirmitate liberârit; in somnis quoque sàpè eam inuocantibus compareat; media varia suggerat infirmitatibus & morbis laborantibus. Prætereà cum Osiris enutritus in Nysa felicis Arabiæ vrbe, vnde & posteà Dionysius dictus est, iuxta mare Erythræum, varia homines docuisse, vineas plantasset, feras instrumentis, armisque domuisse, exuuias pro vestimentis usus esset. Ecce ob has & similes causas fabula illa de Oanne postmodum exorta est; hominem videlicet seu biceps animal, pisciforme ex mari Erythræo egressum, varia homines docuisse; ob quæ beneficia cultu diuinô illud posteà quoq; exornarunt, exstructo idolo Ἰχθυομόρφῳ, in eius honorē à piscibus quoque, eò quod Osiridis partes à piscibus deuoratas intelligerent, vel ob alias causas superiùs indicatas, abstinentes. Mirum igitur non est, si ex varijs actionibus, gestisque Deorum Aegyptiorum variè à varijs relatibus, varius quoque cultus, variae cœrimoniae, & quod caput est, ex monstrosis huiusmodi fragmentis monstrosa quoque simulachra, quale Dagonis, Derceti, Atergatis, Oannis suprà monstramus fuisse, extiterint; præsertim cum ad simulachrorum compositionem quodlibet animal cum homine assumere Aegyptijs solenne esset, vt Porphyrius tradit. Atque hinc diuersitas illa idolorum propè infinita, quam Aegyptij & vicinæ gentes eorum discipulæ introducebant; quæ quidem diuersitas, non prodijt nisi ex μυειωμάτι illa, quâ Deos suos intitulabant; in uno Osiride, Deorum omnium, sicuti in Iside Dearum nomina confundendo.

Quæ cum ita sint, non miretur quispiam, Dagonem, Dercetum, Atargatin, Astarthen, Mylittam, aliaque monstræ nominum apud Authores passim esse confusa; vnam enim ijs denotabant Deam, videlicet Syriam, quam Aegyptij Isidem dicunt; hanc enim si Venerem, Lunam, Terram,

Ne-

Nephyn, Iunonem, Mineruam, Dagonem, Derceto, Astarten dixeris, semper vnam rem, videlicet Lunam virtute multiplicem dixeris. Atque ex hoc capite simulachrorum quoque diuersitas exorta varias inter Authores contentiones, ac summas in historijs explicandis confusiones cau- sauit. Sic plerique Authores Astarten, & Dercetam, diuersa statuerunt, ex diuersitate idolorum, Numinum; quod hæc statuam pisciformem na- cta, illa, vti Lucianus sacrorum ytriusque scrutator refert, Ή̄ ἡ τῇ ἱερῇ ὁδῷ πᾶς γαγάν, tota sœminam referat; cum tamen non tam re, quam virtute diuersa esse comperiantur. Verbo. Sicuti igitur polyonomia Osiri- dis nihil aliud indicat, nisi virtutes & perfectiones varias in Sole; sic po- lyonomia Isidis nihil aliud quoque denotat, nisi virtutes & perfectiones multiplices in Luna, quæ ob virtutem, quâ generationis vim mouet, voca- tur Venus; ob vim terræ inclusam vocatur Astarte, Isis, Ceres, Proser- pina; ob dominium quod in humida obtinet, Dagon, Derceto, Nephte, Thetys, & sic de cœteris. Vnde & hanc vim diuersis quoque simulachris exprimebant. Vim Lunæ in terris, spicato vertice, cornucopiæ, taurinâ facie, alijsque symbolis in idolo expressis; vim Lunæ in aquis, situla, pi- scibus, alijsque bestijs aquaticis; alias denique Lunæ perfectiones, alijs consimilibus symbolis adumbrabant. Sic Assyrij Adado nomen Dei, quem Solem intelligit Macrobius, & Atergati, quo Lunam, aut terram, Adadis denotabant coniugem, cunctarum rerum potestatem attribuebant; quare simulachrum Adad formabant radijs inclinatis, quibus monstrabant vim cœli inesse radijs Solis, qui in terram dimittuntur. Adargatis verò simu- lachrum sursum versum reclinatis radijs monstrabat radiorum vi supernè missorum enasci, quæcumque terra progenerat; sub eodem simulachro species leonum sunt, eadem ratione terram monstrantes, quâ Phryges Deorum Matrem finxere; imò Cererem ipsam Adargatim quoque facit Nigidius comment. in Arati phœnomena. Sed quoniam de hiscè & si- milibus in Obelisco Pamphilio copiosius egimus, & singula fusè interpre- tati sumus, hic plura de his agere supersedemus. Vnum restat inquirendum, quænam nimirūm sit Venus illa famosa ac tota Asia celebris, quam nunc sub Anaitidis, Aphacitidis, Cabaris, similibusq; titulis Authores ce- lebrare solent.

*Simulachro-
rum ave-
tas vnde-*

*Osiris Solis,
Ils Luna pte
huiusmodi
simulachra
diuersas vir-
tutes notat.*

*Idolorum ha-
bitus symbo-
licus.*

*Adad quid, &
eius simula-
chrum.*

*Adargatis si-
mulachrum.*

§. III.

Venus Aphacitis, Anaitis, Cabar.

Venerem Aphacitida in Aphaca (locus is est inter Heliopolim & By- blum) cultam testatur Zosimus l. r. Aphaca, inquit, χόρην δι μέτρον Ηλιοπολεώτε, καὶ Βύβλος καθ' ἑ ναὸς Αφακίτης Αφακίτιδης. Aphaca locus est in- ter Heliopolim & Byblum, ubi fanum Veneris Aphacitidis est. Templum quoque Veneris, quod Constantinus Magnus in monte Libano vastauit, Eusebius aperte vocat Aphacitidos, cui astipulatur Macrobius, qui fari-

*Zosimus.
Aphaca que-
nam urbs?*

*Macrobius de
fano Veneris
Anacitidis.*

*Simulachrum
Veneris Anacitidis.*

Venus Aphacitis.

*Dagon piscis
mæroris.*

Artemidorus.

*Venus Anaitis.
Strabo.*

*Anaitidos s.
era dicuntur Saca.*

Hermolaus.

*Cabar quæ-
nam Dea?*

*Ante Maho-
metis aduen-
tum Gentes
Kabar adora-
bant.*

quoque Veneris Architidis (quam ego vocem corruptam esse arbitror, & loco Aphacitidis substitutam) in monte Libano celebris meminit ; verba eius adiungam : *Adonim quoque Solem esse non dubitabitur, inspectâ religione Assyriorum, apud quos Veneris Architidis & Adonis maxima olim veneratio viguit, quam nunc Phœnices tenent.* Et paulò post : *Simulachrum huius Deæ in monte Libano fingitur capite obnupto, specie tristii, faciem manus levâ intra amictum sustinens, lachrymæ visione conspicientium manare ceduntur.* Ex qua descriptione sane nihil aliud indicatur nobis, nisi Thamuz ille seu Adonis, aut Adad, Osirisue, quem suprà cùm de Thamuz agebamus, lachrymantis specie efformatum, deflere solebant Ægyptij, & ab his docti Assyrij. Et *Venus Aphacitis, coniunx Adonidis, aut vxor Osiridis Isis, quam suprà Astarthen quoque diximus ; cum qua easdem suprà fecimus Dagon, Derceto, Atargatida ; non enim alia de causa D.* Hieronymus Dagon pisces vocat mœroris, nisi ob frequentes, quæ in eius sacris ei exhibebantur, complorationes. Dagon autem, Derceto, vel Atargatida, Artemidorus eandem facit cum Astartha seu Venere Aphacitide, eò quod utriusque eadem essent cærimoniaz, sacri utriusque pisces & columbæ, utraque abstinentiâ ab esu piscium coleretur ; sic enim ait lib. I. c. 9. Onirocrit. *Pisces comedunt omnes Syrorum, nonnullis exceptis, qui Astarthen venerantur.* Porro de Anaitide Venere sic à Persis vocata scribit Strabo l. 12. de Relagens urbe, olim insigni & sacra. In ea, inquit, templum est Anaitidis, quæ ab Armenijs colitur ; hoc in loco sacra, cum sanctimonia maxima celebrabantur, & iustitandum de rebus maximis hic siebat. Idem Strabo, l. 15. agens de Cappadocia ; *H.ec, inquit, sacra in Anaitidis & Amani delubris sunt, nam & horum ibi delubra sunt, & statua Amanni in pompam ducitur.* Et hæc se vidisse ipse scribit Strabo. Huius verò Deæ Anaitidos sacra Sacarum dicebantur, & dies festus Saca, quod eo die Cyrus Rex Sacas viciisset. scribunt præterea alij, ei Deæ antiquos dedicasse ex præstantioribus, puellas, quæ ibi prostarent ; quæ deinde veluti sacræ, viris tradebantur, eas accipientibus hilare maritis ; de quibus nos in sequentibus vberius agemus. Hermolaus secutus Pausaniam in Laconicis, in ancipiti esse tradit Cappadoces, & qui Euxinum accolunt, eò quod simulachrum huius Deæ sit & Lydijs, quibus est, Α'ετριδης ιερὸν Αναιτιδης. *Dianæ templum Anaitidos.* Verù n. nos, si sacra eius paulò diligentius examinemus, & statuam illam auream, quam holosphyraton appellabant, in templo eius positam, eam sane eandem cum communi illa Asiae Venere esse concludimus, solum nomine & cultoribus diuersam. Verù hæc omnia tibi inter se, ne in re clarissima longior sim, comparanda relinquo.

Porro quænam fuerit illa Cabar, cuius mentionem faciunt libri Arابum & Saracenorum, paulò maiorem præfert difficultatem ; quam ut soluamus

Notandum est, ante impuri Mahometis aduentum, plerosque Saracenos & Ismaëlitas, quos & Arabes dicunt, Gentiles fuisse ; atque improbo idolorum cultui deditos ; inter coeteros autem Deos Cabar كبار quam & Venerem seu Luciferum interpretantur, adorasse ; meminit hu-
ius

ins Euthymius Zygabenus part. 2. panopl. tit. 24. Saraceni, inquit, usque
ad tempora Heraclij Imperatoris colebant idola, Luciferumq; & Venerem, quam
propria lingua Chamar (pro corrupta voce lege Cabar جبار) quod magnum
significat, appellant, adorabant . Catachesis quoque Saracenorum ostendit,
Saracenos ad legem veram reductos abiurare solitos Deos omnes, quos a
Gentibus didicerant ; ac inter ceteros specialis sit mentio Luciferæ seu
Veneris, quam Cabar vocabant ; verba ab renunciatione subiunguntur :
Αναθεματίζω τούτην την πεπονικωνιάτας αὐτοφράστην Εώσφων, καὶ τῆς αὐτοφράστης, λιγκή της την
Αερίστην γλώσσαν Χαβάρην ὀνομάζεται, τατέσι μεγάλων. Id est : Anathematizo eos , qui
matutinum fidus Luciferum & Venerem adorant, quam Arabum lingua جبار
Kaba, quod Magnam significat, nominant . Luciferum autem & Venerem unam
& eandem stellam esse, pueri nōrunt. meminit huius Deæ Saracenicæ Ce-
drenus, qui inter cetera argumenta, quibus probat, Mahumetanos falsa
adhuc Numinia colere, hoc unum quoque affert, quod Græcorum Venerem
seu Luciferum diuinis honoribus coluerint. verba eius sunt :

Παλαιὶ γὰρ εἰδὼλοι λαζαρίστες, καὶ τῇ παρὸν ἐλληνιστῇ Αὐτοῦ δίκη λεγομένῃ, ταῦτας, τῇ ίδιοντῇ περικλεοῦσσαις, καὶ Τύνας ἐφε ταύτης Τύνας ἀστοσεν ἐξ μυθολογῶσι· οὐδὲ μὴ τῇ Κέβαρ τῇ ἔσωτρῷ κακεμφάτῳ γλώσσῃ ἐπονομάζετες, ὅπερ δέ τι μεγάλη, σιεμένης ἔως αὗτη τὴν Αὐτοῦ δίκην Θεὸν ὄνομάζοτες. Ινά δὲ μὴ μόνον μηδεπιτίσι πύρισμα λογήν, Σαφεῖσιν μηδὲ Τὸ μέγα αὐτῶν μυτίσειν. Εἶχει δέ η λέξις καὶ μυθαρέσσι αὐτῶν, καὶ παμβεβίλε περισσότερος ἡ τοι; Αὐτοῦ, Αὐτοῦ, οὐδὲ Κέβαρ, Αὐτοῦ, καὶ Τὸ μὴ Αὐτοῦ Αὐτοῦ Ερμικόνε). ο Θεὸς, ο Θεὸς, Τὸ μὲν οὐδὲ μετέχων. Τὸ τε Κέβαρ, μεγάλη, οὗτοι Σύλλειν καὶ Αὐτοῦ δίκην. ὅπερ δέ τινας έστιν. ο Θεὸς ο Θεὸς μετέχων, τοι; οὐδὲ μεγάλη. εἰ τ' οὐδὲ Αὐτοῦ δίκη Θεὸς, καὶ πέτω Σαφεῖσι, οὐδὲ παγωγὴ τῷ τρύματι Αὐτοῦ. εἴπερ δέ τινας οὐδὲ πικέκρυμμένως τῇ ίδιοτητὶ η ἔσωτρῷ γλώσσῃ λαλεῖσιν.

Cum enim antiquitus falsa superstitione seducti Venerem Graecorum, id est, voluptatem diuinis honoribus coluerint, siellamq; eius Luciferum esse fabulati sint, quam etiam à magnitudine Kubar suā ineptā linguā appellauerunt; in hunc usq; diem Veneri nomen Dei tribuunt. Quod ne cui videamur fingere, explicabimus magnum eorum mysterium; verba obscane eorum & profanissime Orationis hæc sunt: ﷺ وَكَبَرْ اللَّهُ اللَّهُ اللَّهُ [Allā Allā va Kubar Allā.] Allā Allā si interpre-
teris, est, Deus, Deus; va Kubar, id est, magnus, sive Luna & Venus, Deus; ita ergo habet; Deus, Deus maior & magna, nimirum Venus Deus. Atq; hoc Allā in fine adieclum indicat, quæ omnia proprietate sibi sermonis occultata pronun-
ciant. Hucusque Cedrenus. In qua recitatione aliqua ex ignorantia lin-
guæ Arabicæ Cedreno subrepsisse reperio, quæ antequam ulterius pro-
grediamur, corrigenda duxi. Primum est, quod Venerem vocet Kubar,
contra Arabum communem appellationem, qui hæc verba Arabicè sic
pronunciant: ﷺ وَكَبَرْ اللَّهُ اللَّهُ اللَّهُ Allā Allā va Kabar Allā; non igitur, كومر
Kubar. Sed كبر, quod propriè magnum significat, Numen illud di-
cendum est. Verum hoc illi ignoscendum, ut qui pronunciationem Ara-
bum non intellexerit. Alterum, excusationem non meretur, quod per
se seu particulam copulatiuam, ipse intelligat comparatiuam, hanc enim
voce idem esse ac (Maior) afferit: sicut Kubar idem, quod magna;
quasi diceretur: Deus Deus va Maior, Kubar, magna Venus. Certe pueri
nōraunt, & in Arabicā lingua tantum copulantis officio fungi, nec ullam
aliam per se extra orationem possidere significationem. Vnde multò

congruentius loquitur de hoc Arabum Numine Constantinus Porphyrogenita, qui l. de administrando Rom. Imper. c. 14. vbi de genealogia agit Mahumetis, sic scribit:

*Constantinus
Porphyrogenita.*

Πρεσβ' χοντος δε καὶ εἰς τὸν Αὐτοκράτορα αὐτοῦ, ὃν καλεῖται Καβάρ, καὶ αὐτοφωνίσιν ἐν τῇ περιοχῇ αὐτοῦ οὔτως. Αὐτῷ δὲ οὐδὲ Καβάρ, ὃντος ὁ Θεός οὐ Αὐτοκράτορας. Τούτῳ οὖν Αὐτῷ προστιθέσθαι, τὸ δὲ οὐδὲ αὐτὸν τῷ καμψούματι θέτεσθαι. καὶ τὸ Κέβαρ καλεῖται οὗτος. καὶ λίγοσιν οὐδὲν. Αὐτῷ δὲ Καβάρ.

Adorant, inquit, *Veneris quoque fidus*, quod *Cabar* appellant, & inter orandum ita exclamant: *Allā ya Kabar*, id est, *Deus Venus*, *Deum enim Allā* vocant, *Va* verò pro coniunctione, *Et*, ponunt; *Cabar* *fidus* denotat; itaq; dicunt: **الله وكمبر** *Allā wa Kabar*. Scribitur autem **كابر** *Kabar* masculino genere, non fœminino **كبيرة** *Kabirat*, eò quod nullum habent in Dijs sexūs discriminem, quemadmodum reliquos Orientales fecisse diximus. non secūs ac *Veneris* stella, quæ & Lucifer, & Hesperus, & *Venus* passim veroque sexu nuncupantur apud Astronomos. His itaque præmissis, nunc quænam hæc Dea fuerit, discutiamus.

*Bacchus &
Vrania Ara-
bum Dij.*

Herodotus.

Sexus Dcorū.

*Vranus Sol
est, & Cabar
Luna.*

*Cur Cabar
Venus sit ap-
pellata?*

Philochorus.

*Rambam l. 3.
s. 38.*

Certè veterum Arabum Deos legimus solum fuisse Bacchum & Vraniam, quam & Alilath suprà diximus, teste Herodoto & Cello apud Origenem. Cùm itaque Cabar inter alia quoque Numinia Arabum seu Saracenorum vnum censeatur, vt Cabar, Alilath, & Vrania Venus eadem existat, necesse est. Herodotus de Persarum Vrania loquens, liquidò innuit eandem esse ipsam Affyriorum & Arabum Deam; eò quod Persæ ab his omnem Vrania cultum didicerint: Εὐμεμαθήκασι τῇ Οὐρανῇ θύσια καὶ οὐετίων μάθοντες, καὶ Αἴγαβίων. Sed de sexu Deorum hīc etiam meminisse iuuat. Vrania enim illa priscis etiam simul & Vranus, & Iuppiter est appellatus. Vranus Ariano, Iuppiter autem Straboni; utrique tamen duo duntaxat Numinia ab ijs culta scribunt, alterumq; Dionysium seu Bacchum nominant. Quòd autem Vranium Stephanus confundat cum Oboda, non id fecisse censendus est, quasi diuersum à Baccho constitueret Numen; sed nomine solummodo diuersum. Cùm itaque Vranius ille Arabum nihil aliud sit, quam Sol; certè Vrania seu Kabar nihil aliud erit, quam Luna, quorum ille passim apud Arabes dicitur **بعل سما** *Baalsama*, hoc est, Dominus cœli; hæc **بعلة سما** *Beeltesama*; seu vulgo *Belisama*, Domina cœli; ille à potentia & magnitudine **كابر** *Kabar*, hoc est, magnus, hæc eandem ob causam **كبيرة** *Kabiret*, magna dicta est: hæc igitur duo luminaria magna, fuerunt primæ illa Numinia veterū Arabum, de quibus paulò ante diximus. Quòd verò τὸν Καβάραν quidam Venerem esse afferant, id factum esse arbitror, quòd Venus & Luna ob similitudinem, quos præstant, effectuum passim pro vna sumantur; huius rei inter Græcos vetustus Scriptor testis est luculentus. Philochorus ideo est, qui Venerem & Lunam eandem esse affirmit; & sacrificium ei facere viros cum veste muliebri, mulieres cum virili, quod eadem & mas æstimetur, & fœmina. Meminit huius quoque Rambam, Moreh nebuchim.

**תמצאו בספר ט"מ מם יזכה שילבש האיש בגד אשה
צבוע**

זבוז שיעמוד בלבב נונה ותלבש האשה השרין ובלי בעמלה למאדים ובוגם בן אצלי סבה אחרת והוא שווה הפועל מעורר התאות ומביא לידי ננות :

Inuenies autem in libro Tamtam [in versione Nebiensis est Centir.] quia dicitur ibi, ut vir induatur muliebri ueste picta, cum steterit ante stellam, que vocatur Venus, & mulier assumet loricam, & arma bellica cum steterit ante stellam, que dicitur Mars, est etiam apud me alia huius causa, quod opus hoc fuscitet concupiscentiam & fornicationem. Confirmat ea, quæ ex Maymonide attulimus, Iulius Firmicus. Is de errore profanarum religionum c.4. Assyrios Venerem coluisse scribit; cui aliter seruire Sacerdotum suorum Chorus non potest, nisi effæminent vultum, cutem poliant, & virilem sexum ornatu muliebri dedecorent. Et paulò post: Quod hoc monstrum est, quodue prodigium? Negant se viros esse, & non sunt; mulieres se credi volunt, sed aliud qualis unq. qualitas corporis confitetur. Quæ sanè verba apprimè conueniunt Astarthæ Sacerdotibus, & effæminatis Antistitibus Chamos & Phegor, de quibus in præcedentibus. Hinc Hesychius Venerem Assyrijs non male dictam ait Δελιφατ, videlicet à continuis pollutionibus, quibus in eius sacris effæminati illi Sacerdotes contaminabantur; est enim Syriaco idiomate, Masio teste, دلھ، Delpha idem quod, coniunctio & copulatio Venerea, quam immundæ sequuntur pollutiones, لھ، sic dicta à دلھ، quod stillare significat; quod verbum optimè quadrat Græco etymo Α'φερίτης, quo à spumando sic dicebant Venerem. Porro Kabar Aratum Deam eandem esse cum Deliphat, seu Salambo, & Astartha, cœrimoniæ ei peragi à Mahumetanis quot annis solitæ iuxta lapidem Brachtam, satis ostendunt; credunt ipsi super eum Abraham cum Agar coiisse, aut camelum ei alligasse cum Isaac filium esset sacrificaturus. atque in huius lapidis superficie Venerem incisam in hunc diem venerantur. Sed audiamus Anonymum quendam in Saracenicis, quem citat Meursius in notis in Constant. Porphyrog. ita differentem:

Ἐν φασὶ καὶ λίθον μέγαν ἀπτύσσωμεν Α'φερίτης ἔχοντα. τιμῆσκε δὲ τὴν ως ἐπάνωθεν αὐτῷ τῇ Α'γάρ ὄμηλή ὁ τρόπος τὸν Καμπλων φερόμενον τρόπον, ὅτε τὸν Ι'ζακον ἐμελλε πένθεν.

In ipso, inquiunt, iacere lapidem grandem, imaginem Veneris referentem; honorare autem eum, eo quod super eum cum Agar confabulatus fuerit Abraham, veletiam quod ad eum, cum Isaac esset sacrificaturus, camelum alligavit. Consentit his Euthymius Zygabenus, qui impiam Mahumetanorum idolatriam in hunc diem adhuc apud eos vigentem, confutaturus sic ait: Nos, inquit, Christianos tanquam idololatras calumniantur, quoniam crucem, quam ipsi detestantur, adoramus. Nos autem ad eos dicimus; Cur vos igitur apud lapidem Brachtam commoramini, & eum osculamini? Respondent eorum aliqui; quia super illo cum Agar rem habuit Abraham; alij vero, quoniam illic, inquiunt, camelum alligavit, cum esset immolatus Isaac. Tum nos ad illos; Vos non pudeo adorare & colere lapidem, super quo cum muliere Abraham concubuit, aut camelum alligavit, & nobis vitio vertitis, quod Crucem, quā Dæmonum vis euertitur, & Diaboli fraudes, ac doli dissoluuntur, adoramus; quanquam lapis iste caput est Vene-

Iulius Firm.

Ritus Sacerdotum ridiculi.

Deliphat
quid & cur
Venus dicta
sit?
Lapis Brach-
tam.

Super lapide
Brachtam
Abraham
Agar cogno-
uille dicitur.

Meursius.

Lapis Brach-
tam Veneris
caput refert.
Catechesis
Saracenica.

Veneris, quam Ismaëlitæ quondam adorabant; nam si diligenter inspiciuntur, nunc etiam sculpti capitis refert imaginem. Hæc Zygabenus Monachus. Quæ stabiliuntur in Catechesi Saracenorum, in qua omnes ad veram fidei semitam reuersi abrenunciare quoque tenentur honoribus lapidi Brachtan exhiberi solitis, his verbis: Anathematizo etiam ipsam illum precatiōis dominum in Maka, in cuius medio iacere aiunt lapidem magnum, Veneris effigiem in se habentem, honorari autem istum lapidem, quasi Abram super eo cum Agar coierit: aut camelum ei alligari cum Iacobum esset sacrificatus. Eos autem, qui precatum illuc eunt, ferunt alteram manum ad lapidem extendere, alterâ vero burem suam tenere, atque ita in Orbem sese circummagere, donec è vertigine offusis tenebris concidant. Erant autem illic septem lapides alij, qui à Saracenis iaciebantur contra Christianos; de quibus sic Catechesis Saracenorum:

A'ναθεματίζω τὸν μυθοποιὸν τῷ Μαχμέθ, ἐν τῇ φυσὶ γεννήσεος τῷ Θεῷ αἷκον περιέχεις
καὶ τῷ Αβραμ, καὶ τῷ Ισμαήλ εἰς τὸ Βακχὸν τὸ Μάκα, οὐ ἐναπέδει περιουσιῶν τῷ περιηγηματῳ. Καὶ περιέχεις ὅπερι αἱ ἀστα, καὶ δέκανον, σείφωσι τὸ περιέχοντα αὐτοῖς τὸ μέρος. Α'ναθεματίζω τῷ αὐτῷ Μάκα, καὶ τὸ περιέχοντα αὐτῷ, καὶ τὸν περιέχοντα τῷ Σαρακενῶν ἄνετον περιέχει περιηγημένος ἔδιξε λίθος καὶ τῷ Χεισταῖον.

Anathematizatio.

Anathematizo, inquit, fabulam Mahometi, in qua dicunt esse Deo domum orationis ab Abrahamo & Ismaële in Maxi (Mecha) Oratorium obseruationis seu vaticinij exstructam, & mandant, ut cum sunt ibi orantes, vertant facies suis versus partem istam. Anathematizo etiam ipsam Mecham, & circuitum eius, & septem lapides ibi coniectos contra Christianos à Saracenis. Meminit huius ceremoniæ historia quoque Longobardica, sed alijs verbis: Semel autem per singulos annos causa recognitionis ad domum, que est in Mecha, ire præcipiuntur, eamq; inconfutabilis tegumentis circumire, & lapides per media foramina pro Diabolo lapidando iactare; quam domum dicunt Adam construxisse, omnibusq; filiis eius, & Abrahame, & Ismaëli locum orationis fuisse. Demum Mahometem eam domum sibi, cunctisq; gentibus tradidisse affirmant. Annon hic manifesta indicia latent cultus Veneris, quamvis falsis relationibus, & aliarum fabularum appositione nimium corrupta? Certè veteres Arabes quadratum saxum pro Numine veneratos testatur Maximus Tyrius serm. 38.

Bell. Longob.

A'ερβιι σέβεσι μὴ ὅν τινα δὲ ἀκοῖδα. Τὸ δὲ ἀγαλμα ὁ εἰδον λίθος τε βάθυνται. Arabes quidem quid venerantur nescio, simulachrum sane, quod vidi, erat lapis quadratus. Venere in verò sub figura quadrilateri saxi cultam quoque Pausanias tradit in Atticis:

Pausanias.

E'σ δὲ τὸ χώριον ὁ κύπεος ὄνομαί εστι, καὶ τὸ Α' φερόμενο τὸ ναὸν εἰδεῖς λεγόμενο. σφίσιν δὲ λόγος, εἰ μὴ εἰδεῖς τὸν Α' φερόμενον, οὐ τὸν πλαστὸν ἐστικε ταῦτα γὰρ χῆμα μὲν τε βάθτωνος τοῦ ταῦτα, καὶ τοῦ Ερμοῦ Τὸ δὲ ὄπιγεφυμα σπουδῆν τὸν ερεψίαν Α' φερόμενον τῷ καλαρρόφων μοιεῖν εἰς ορεσβοτέλων.

Dysares Nu-
men Arabum
idem cum
Baccho.

De ea vrbis regiunctula, quam hortos vocant, & Veneris in ea templum, signoq; nullus nobis sermo dictus est, ne quidem de Venere; cuius templo vicino adficit figura, ut Hermæ quadrata, epigramma autem indicat Venerem cœlestem esse, earum quæ paræ appellantur, natu maximam. Dysarem quoque p̄tiscum Arabum Numen, quod nos vel Bacchum, vel Mercurium interpretamur, sub quadrato saxe cultum, Author est Suidas, qui falsus nomine Dysaris, Mar-

tem

tem eum interpretatur, quasi diceretur Θεὸς Αἴγυπτος, quem consule verbo Θεὸς αἴγυπτος. Porro cur Cabar Venus, & Dysares Mercurius sub huiusmodi quadrangularis faxi forma fuerint culti, huius rei nullam aliam causam reperio, nisi consuetudinem Aegyptiorum, à quibus Arabes vicini docti, pleraque sua defumperunt; effingebant autem Isidem & Mercurium, quemadmodum suis locis probabimus, interdum sub forma quadrata, cù quod agriculturam & limitum ponendorum rationem primi inueniissent; vnde & Deorum terminalium seu limitaneorum exorta familia, varias passim ad circumuicinas gentes transmisit colonias. Verum quia de hisce faxeis Deastris inferius ex profecto agemus; hic plura dicere supersedemus, ne in re toties repetita molestiam creemus Lectoribus; sufficit enim, nos hanc Veneris colendæ rationem ab Aegyptijs quoque promanasse, hic obiter insinuasse. Quare ad nostram Vraniam seu Venerem cœlestem revertamur; quam sanè aliam non esse quam Lunam, Alilath, seu Noctilucam illam Hecaten, Lucinam, aut si quo alio nomine intituletur, suprà vidimus. Imò & Luna corniculantis figura Turrium & Meschitarum fastigijs imponi à Mahumetanis solita id manifestò indigitat. In honorem enim Deæ (Lunam & Venerem Deas distinguere non oportet) huiusmodi signa antiquitùs collocata sacrataque adeò certum est; vt de eo nemo dubitare possit, nisi supersticiosus forsan Mahumetis sectator; qui eam memoriæ fugæ seu Hegiræ Mahumeticæ (contigisse illa memoratur biduo post Lunæ cum Sole Synodus) attribuunt; sic enim in vita Mahumetis legitur Authore Abubecro:

وَقَامَ مُحَمَّدٌ لَيْلًا بَعْدَ الْهَلَالِ وَهُنَزَّ مِنْ مَكَّةَ لَا جَلَّهُمُ الْدِينُ كَفَرُوا مِنْ قَبْلِ
فَنَأَقُوا وَدَارُوا أَمْرُهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ الْيَمَنُ ذَلِكَ جَاهَدَ كَافَرَتْ كَافَرَتْ قَاتِلُهُمْ رَسُولُهُمْ جَاهَيْنَانَ
وَقَالُوا أَجْشِرْ بَهْرَوْنَانَا وَكَفَرُوا أَوْتُولُوا وَحَقَرُوا لَمَّا مَوْسَةَ وَمَكَنَّا هَجَرْ مَنْهَمْ

Abubecro.

Et surrexit Mahomet nocte post Nouilunium fugiens ex Mecha propter eos, qui ante infideles erant, & illi gustarunt penam negotij sui, & eis pena doloris pena, eò quod venerint ipsis Apostoli eorum cum contraria, & dixerunt, An homines dirigenz nos? & infideles fuerunt, & tergiuersati sunt, & spreuerunt legem eius, insidiantes vitæ eius, & ideo fugere coactus est. Ab hac fuga annos hodie putant Mahumetistæ omnes, & vocant سنّة الهجرة Senatibil begirathi, vel سنّة الهجرة Tarichil begirathi, annos fugæ; auspiciatissimam sanè legem, quæ à fuga incipit, & fugacibus nebulonibus; sed hoc purum putem mendacium; nam هجرة begirath est nomen Gentis Hagarenæ, & regionis, cui etiam attributa est Mecha. Quare æra illa non est æra fugæ, sed æra Hagarena; quia tamen etiam Arabes ipsi interpretantur fugam, esto fuga sanè, & fugiant omnes Mahumetani, quò, & quantum libuerit. Nos verò antiquitatem ab illorum mendacijs tutam assureremus; qui scimus illam vocem primigenia notione ab Hagarenis, non à fuga duci. Cultus igitur Lunæ cum æra Lunari, non à Mahumetanis, nec à fuga improbi impostoris, sed ab Hagarenis seu Ismaëlitis Mahumete multò vetustioribus processisse facile colliget is, qui legerit, priscis Ismaëlitarum Regibus, eorumque camelis huius falcatae Lunæ ornamenta, & gentis symbola fuisset

velati

Ab Aegyptijs quadrangularium Numinum, cuius.

Cur Isis & Mercurius quadrati figura faxi convergentur. Dij Terminalis seu Limitantes.

Vrania Venus eadem cum Aliiath.

Cur Semiluna turcibus Mahumetanis imponatur.

Causa fugæ Mahumetis.

Hegirath non à fuga, sed ab Hagarenis dicta.

Feria sexta
soleonis hæc
dies Veneris
Mahumeta-
nis.

veluti propria; imò & feriam sextam, quæ Veneris dies dicitur, Arabes *يوم الجمعة* *iūm aljumah* vocant, hoc est, *στιχαρίας, στιχαρία, στιχαρία*, concionem, *όμηλια,* conuentum; quem eodem loco, quo nos Dominicum, Iudæi Sabbathum habent; hanc, inquam, feriam sextam, eiusque solennitatem aliundè non profluxisse nisi ab Agarenis, ex illo patet, quod de huius diei celebri-
tate nulla in lege Mahumetica fiat mentio. Ab antiquissimo igitur Saracenorum ritu eam excepere Mahumetani: sextam enim feriam, ut supre-
mæ Deæ sacram olim Saraceni Aegyptios, teste Politiano, imitati, ut suo
loco dicetur, celebrabant; idq; faciebant primò, quod Dominiū Veneris
in primam illius diei horam caderet; Lunæ in vltimam. Quod verum
esse patet ex dispositione planetarum in horis istius diei occurrentium.
Cùm enim dies naturalis 24. horas contineat, necesse est, ut si die Sabba-
thi prima hora dominetur Saturnus, à quo Saturni dies denominatur, fe-
quenti die, prima hora dominetur planeta ordine retrogrado sequens,
duobus intermissis, nempè Sol, à quo denominatur dies Solis; similiter
die proximo Luna, vndè dies Lunæ, & in reliquis eodem modo deinceps
vsque ad feriam sextam, in qua prima hora occurret Venus, secunda
Mercurius, & sic de cœteris vsque ad vigesimam quartam horam, quam
Luna occupabit, vti in exemplo hīc apposito apparet:

Dominium
planetarum
in horas &
dies Septima-
nae.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24
♀ ♀ ♂ ♀ ♂ ♀ ♂ ♂ ♀ ♂ ♂ ♀ ♂ ♂ ♀ ♂ ♂ ♀ ♂ ♂ ♀ ♂ ♂ ♀ ♂ ♂ ♀ ♂ ♂

Vbi vides diem naturalem Venerem inchoare, claudere Lunam; quæ ve-
rò sit ratio dispositionis harum horarum, alio loco fusè dicetur; Latet
enim hic mysterium musicum, de quo vide librum decimum Musurgiæ
nostræ vniuersalis, vti & Artem lucis & umbræ, & suprà in Astrologia
Aegyptiorum.

Cur veteres
Arabes Lunā
cum Venere
confuderint.

Luna magna
Venus.
Venus parua
Luna.

Feria igitur sexta ab Agarenis instituta videtur non sine mystica ra-
tione, ut in qua Cabarseu Venus illa Εὐφράτη primam auspicaretur ho-
ram, Luna verò seu Alilath Vrania cœlestis vltimam horam occupando
diem clauderet; illa diei præses, hæc noctis. & quamuis illi olim distin-
cti fuerint planetæ apud Orientales Astronomos, à posteris tamen paula-
tim confusi, eam peperere confusionem, vt Venerem & Lunam pro una
& eadem Dea passim sumerent. Præterea huius confusionis hæc quoque
causa esse poterit, quod antiqui Arabum Astronomi Venerem, teste Hyp-
parcho, Lunam quoque dixerint; an quia Lyncei illi Astrologi Vene-
rem falcatas Lunæ facies affectantem olim etiam deprehenderunt? cer-
tè multa olim scita fuisse, quæ nos modò veluti noua & recens inuenta
cum summa admiratione intuemur, suprà in propylæo nostro ostendimus.
Phœnomena enim Veneris crescentis decrescentisque Lunæ faciem indu-
entis hoc seculo telescopij ope primùm adinuenta, cur Arabes prisci inue-
nire non potuerint, non video; cùm & in obseruandis astris ingenij soler-
tiam coniungerent continuis vigilijs, & aëre gauderent puro, nullisque
vapidis impressionibus obnoxio. Quod si id deprehenderunt, certè mi-
rum non est, eos Venerem cum Luna confusisse, ac ideò Lunam dixisse
لuna, hoc est, magnam Venerem, aut Venerem paruam Lunam. Verùm
hisce

hisce vtpotè coniecturis tantùm vltius non insistemus, vnicuique liberum, quod volet credere relinquentes. Hoc vnum ex hisce omnibus haec tenus adeò prolixè demonstratis, collige. Cabat illam Arabum aliam nullam esse, quam communem illam Venerem Asiaticam, Vraniam cœlestem, quam Ægyptij Isidem, Babylonij Dagon, Derceto, Atergatis, Phœnices Astarthen, Græci nunc Lunam, nunc Hecaten, Lucinam, Dianam, Proserpinam, aut alio nomine Arabes Alilath vocant, re eandem, nominibus diuersitatem effectum denotantibus, diuersam esse; quæ quidem plenius in Mystagogia Ægyptia, Obelisci Pamphilij, vbi mysticas horum nominum significationes profundiùs rimati sumus. Nunc ad alia.

C A P V T XVII.

Colonia Deorum Babyloniorum à Salmanassaro in Samariam deducta.

SAlmanassarus Assyriorum Rex, cùm Samariam diurna illa trium annorum obsidione confectam, tandem in suam potestate vnà cum habitatoribus redigisset; ne quidquam amplius negotij sibi facesseret intratibilis populi peruvacitas, eam coloniarum instituit permutacionem, vt Samaritis veluti perfidiis hominibus in Medorum vrbes amandas, è Babylone verò, & de Cutha (à qua postmodum Samaritani Cuthæ quoque dicti sunt) de Ahaiad, & de Emath, & de Sepharuaim euocatis viris Samariticis vrbes, regionemque totam incolendam traderet; quo facto, ait sacra Scriptura, fecerunt singulæ Gentes sibi Deos suos, & reposuerunt in templis Excelorum, quæ fecerant Samaritæ; Gens quoque incivitatibus suis, in quibus illæ habitabant; viri quidem Babel, Succoth Benoth; & viri Cuth fecerunt Nergal, & viri Hemath Asima; Autæ autem fecerunt Nibbaz & Tartak; & Sepharuaim comburebant filios suos in igne *Uis* Adramelech & Anamelech Dijs Sepharuaim. Iuxta diuersitatem igitur Gentium & vrbium diuersos quoque Deos in Samaria constituerunt Babylonij, in hoc imitantes Ægyptios, qui iuxta diuersitatem Nomorum seu vrbium, diuersa quoque Numinia coluerunt, vti in præcedentibus ostensum est, à quibus Hebræi postmodum edocti Toparchas hosce Deos in suas quoque vrbes receperunt; quam insaniam illis exprobrare videtur Ieremias, dum ait: *Vbi sunt Dijs tui, quos fecisti tibi? surgant & liberen te in tempore afflictionis tuae; secundum numerum quippe ciuitatum tuarum erant Dijs tui Iuda.* Nam vt recte Rassi & Radak hoc loco obseruant: *In omnibus & singulis vrbibus unus erat Deus.* Quem veluti præsidem illius loci ritu gentium colebant, quemue certis ritibus, cœrimonijs, & sacrificijs placare studebant, ad mala ab vrbe vel loco aliquo aueruncanda; quod inde colligitur, quia cùm primùm terram Samariæ colere cœpissent Assyrij & Babylonij, immissisque diuinitus in eos leonibus, à quibus misere vexabantur noui isti incolæ, totam hanc calamitatem sibi ob ignorantiam Dei terræ istius evenerisse, crederent; re ad Salmanassarum renuncia-

Babylonij
Ægyptiorum
imitatores.

Ierem. c. 2.
v. 28.

Ignorantia
Dei terræ
multa mala
causare pu-
tatur.

Leones
legitintis ritu-
bus Deo ter-
re exhibitis
domantur.

Aegyptij omis-
so cultu Cro-
codilorum ab
ijsdem infes-
stantur.
Diabolus Dei
Simia.

ta, vnum dē sacerdotibus captiuis ad eos misit, qui legitima Dei terrae eos doceret; atque hoc solo αλεξιφαγμάνω leonum feritas domita & extincta est. sic Aegyptios, ob intermissum Crocodilorum cultum, solito plus ab ijs infestatos apud Ioannem Leonem Africanum legimus, eoque restaurato inox belluas mitiores factas; quod & Herodotus, & Diodorus tradunt. Sicut igitur ob intermissum veri Dei cultū varias passim legimus Hebræos per pessos calamitates; sic & Diabolus Dei Simia varias miserias Gentilibus, si quando in cultu idolorum languerent, immittebat, vt eos veluti de irato Numine persuasos, in falso Deorum cultu, arctius constringeret; ad hæc enim placanda Numinæ nihil tam erat immane, nil tam impium & crudele, quod non assumerent; horum reconciliandorum gratia, non honori, non famæ, non substantiæ, non proprijs denique filijs (queis nihil ipsis esse poterat gratiis & chariis, vt de Molochi sacrificijs vidimus) parcebant. verum his obiter tantum hic indicatis, nunc ad colonias illas Deorum ex Babylonia in Samariam traductas reuertamur. Singulas igitur gentes, singula sibi idola exstruxisse Samariæ, ex citato suprà sacræ historiæ loco patuit. Quæ qualia fuerint, nunc tempus postulat, vt ordine explicemus, initium facturi à Succoth Benoth.

C A P V T X V I I I .

Succoth Benoth Idolum Babyloniorum.

Succoth Be-
noth.

Quid Suc-
coth Benoth.

Turpis con-
fuetudo.

Quale idolu-
m fuerit Suc-
coth Benoth.

Quid propriè sibi velit Succoth Benoth, inter Authores controuer-
titur. Aliqui, inter quos & Selenus, existimant, Succoth Benoth, non tam Deum, Deamque, quam fanum ipsum, ritus cœri-
moniasque circa illud sacras denotare; suisse autem Succoth Benoth ni-
hil aliud nisi Militæ seu Vraniæ Veneris templum, vbi puellæ corollis re-
uinctæ, & sedentes singulis in spacijs, quæ funiculis distincta erant, hospi-
tes operiebantur, qui ritè imploratâ Venere Mylitta, pecuniâque quan-
tulâcunque datâ (quæ Deæ sacra) cum eis à fano subductis rem haberent.
Nec cuiquam fas erat prius discedere, nisi prius iuxta hunc ritum ex ijs ad
res Venereas suisset electa; vnde fiebat, vt per biennium nonnunquam,
& triennium, potissimum quæ deformes, & miseræ forent, exspectarent;
lege siquidem patria omnibus fœminis erat commune, vt semel in vita ita
desidentes cum aduenis consuetudinem haberent; ceterum beatiores
vehiculis cameratis tectæ, relicta à tergo magna famulitij turba, pro fano
consistebant. atque ex his & similibus ex Herodoto & Strabone collectis
assertionis fundamenta stabiliuntur. Verum Succoth Benoth idolum suis-
se, adeò certum est, vt contrarium sentientem, contra ipsam sacræ historiæ
veritatem sentire existimem, cùm sacra historia id simulachrum fuisse
manifestis verbis indicet.

וְחַי עֹשִׂים גּוֹי אֱלֹהֵי וַיְמִיחו בְּבֵית הַבָּמוֹת אֲשֶׁר עָשָׂו
הַשְׁמְרוֹנִים גּוֹי גּוֹי בְּעִירֵיהֶם אֲשֶׁר هֵם יוֹשְׁבִים שָׁם וְאֶנְשָׁן
בָּבֶל עָשָׂו אֶת סֻכּוֹת בְּנוֹת:

Et

Et unaquæque gens, inquit, fabricata est Deum suum, posueruntq; eos in fanis excelsis, quæ posuerant Samaritæ, gens & gens in urbibus suis, in quibus habitabant; viri autem Babylonij fecerunt Succoth Benoth ψc. Vbi Succoth Benoth nequaquam per fanum intelligi potest, cùm idola facta i pisis fanis imposita dicantur, nisi fortè fanum fano impositum dicatur, quod afferre non dicam prudentis, sed stolidi fuerit: neque cœrimoniæ quoque intelligi poterunt, cùm & fabricari, ijs congruere minimè possit; manet igitur Succoth Benoth idolum fuisse. Porro difficultas sola est, quodnam idolum id fuerit. Sedenus nimis rigide expludit hoc loco Hebræorum sententia, Gallinæ figura id fuisse afferentium; ego verò eam tantum abest, ut reprobem, ut potius in eandem manibus, pedibusque, ut dici solet, eam: est enim illa non Arabum tantum & Assyriorum, sed & Ægyptiorum doctrinæ maximè consentanea. sed antequam id ostendamus, sententias Rabbinorum prius hic adducam. Radak in hunc locum commentans sic dicit:

Radak. *L. 1171*

(א) סכות בנות (ב) חיה שם ע' שחיו עובדים בארץ וריאנו כי שם ע' טל בבל
 חייה שם בל במו שאמר הכהוב כרע בל קורם נבו זה חייה ביום נבוכדנצר כמו
 שאמר הכהוב בל בשם אלהיה אבל ביום מלך אשר חייה ע' שלחם סכות בנות
 ובדברי רוז' סכות בנות זה חרנגולה כלומר דמות חרנגולה חייו ע' עובדים והיה
 טמה סכות בנות וכמו שקורין לחרנגולה סכוי בז חיו קורין לחרנגולה טוכות ובנות פי
 ע' אפרוחיה :

[*Succoth Benoth,*] hoc fuit nomen idolo, quod colebant in terra eorum, videmus quod idolum Babyloniorum tempore Nabuchodonosor Regis, iuxta scripturam fuit Bel; verum tempore Regis Assyriorum, idolum habuerunt nomine Succoth Benoth; & dicunt Rabbini nostri, memoria eorum in benedictione, quod Succoth Benoth fuit Gallina, quasi diceretur, simulachrum Galline colebant nomine Succoth Benoth. Nam quemadmodum Gallinam appellant סכוּת Succot, hoc est, operientem; sic appellabant Gallinas Succoth; quasi fotrices ע' OPERTRICES, & Benoth explicabant pullos eius, quos souere ע' OPERIRE alii solent. Huic consentit Rashi eodem loco;

סכות בנות חרנגולה עם אפרוחיה :

Succoth Benoth simulachrum fuit Gallinæ cum pullis suis. Dicuntur autem Succoth Gallinæ, eo quod & Benoth, hoc est, filiabus suis, dum eas alii excipiunt, umbraculi instar seu tabernaculi sint. Ex qua descriptione Rabbinorum ego colligo, Succoth Benoth nihil aliud fuisse, nisi simulachrum Veneris cœlestis (quam suprà nunc Alittam cum Arabibus, nunc Mylittam & Ilythian cum Syris diximus) in formam Gallinæ cum pullis effigiatum. Quod ut clarum fiat

Notandum est, antiquos Ægyptiorum, Chaldæorum, & Arabum Astrologos, cum frequenti cœlestium corporum inspectione, ac longâ observatione deprehendissent, eam Zodiaci partum, quam Tauri titulo insigniueré veteres, maximè inter cœtera ad vitalem esse: ut potè in qua Sol constitutus omnia vitali calore humoreque replete; hoc enim signo terra viridi circundata veste, veluti in theatro se mortalibus spectan-

Idolum Suc-
coth Benoth
Gallina cum
pullis.

Rashi. *L. 1171*

Succoth Be-
noth idem
cum Alitta
Arabum.

Cur Tauri
dodecatoria
tantū fecerint
veteres.

Pleiades quid
notarunt.

Gallina eccl.
atis.

Pleiades dici-
tur consisten-
tia seculi.

עַ
כִּימָה
כְּסִיל
אֶסְגָּוִי.

Explicatio
nominum.

R. Abenezra

R. Iona

dam præbet, arbores luxuriantibus ramis dilatata, nescio quid internæ falacitatis monstrant; volucres denique, atque omnia reliqua animalia, Veneris agitata prurigine prolificum meditantur coniugium; in ea aliquid suprà naturæ conditiones latere existimarent, vt proindè eam non nisi Deorum domum appellauerint; Lunæ quidem exaltatæ domum, eò quod dominio Lunæ maximè subiaceret; Veneris autem domum propriam, quod omnia inferiora fœcundō humore, Sole in ea constituto turgere viderentur.

Cùm verò Tauri signum, totum vndique eximiæ pulchritudinis stellæ fulgeat, illas septem, quas moderni Astronomi Pleiades, aut Succulas, vel Porcellos appellant, Gallinæ nomine ab antiquis vocatas reperio; tūm quod Gallinæ cum pullis referrent imaginem; tūm quod Venus *Oikoumēnē* huius dodecamotij gallinā, humore ac calore fœcundo inferiora fouende, & sustentando imitari videatur. Est enim gallina animal admodum salax, fœcundum, φιλότερης; quæ Veneri, maximè ei, quam à pariendo נָתָתָה, seu Mylittam diximus, imprimis congruunt. Hebræi sanè eandem ob causam non inconuenienter hanc constellationem עַי, hoc est, à congregando appellandam censuere; sicut enim gallina congregatos pullos fouet; sic Venus Succoth Benoth omnium in mundo congregatrix est & fotrix; vndè ab Hebræis hæc constellatio non malè dicitur consistentia seculi. Inter omnes enim constellationes hæc nominatissima habetur in sacris litteris, vt Iob c. 9. & c. 38. item Amos 5. quibus in locis passim Pleiadum & Orionis sub nominibus עַי Asch, vel כִּימָה Cima, & כְּסִיל Kefil sit mentio; de quibus sic Rassi in 5. Amos commentans:

עוטה כימה וכסיל זכר אלה חוכבים כי בהם קיומ החבאות בזמן זוז הפעז זה משניהם קיום העולם ולא זכר שמש וירח אעפ' פי שבאמת קיום העולם לפ'יהם מושלים כל חטנה והוא חוכמים מושלים בזמן ידוועים בשנה והם צורך העולם ומטרו ואמרו זל כימה עש יש בה ענה גדולה ומקרתא ליפויות וכסיל יש בה חמיטה גדול ומכבשה ליפוי ויאמרו מי כימה עש הוא נב טלה :

[*Faciens Pleiades עַי Orionem*] meminit, inquit, *Iob harum Stellarum, quia in ijs consistentia fructuum seu reddituum in temporibus suis;* ו' hæc contrarijs, quibus pollut, qualitatibus mundum conseruant, ו' leges eius, ו' non meminit *Iob Solis* ו' *Lunæ*, etiamsi in ijs consistentia seculi, eò quod ipsi regant totum annum, illæ verò constellaciones sunt regentes tempora cognita in anno, ו' hæc necessariae mundo, ו' legibus eius; dicunt autem bonæ memorie Rabbini nostri, quod Pleiades siue Succoth Benoth, sit constellatio frigida, ו' veluti ligamentum quoddam fructuum; Orion verò seu Kefil constellatio calida, ad maturitatem eos perducens; dicunt etiam quod constellatio Pleiadum sit ultima pars seu cauda Arietis. Huius posteriori consentit R. Abenezra:

עַשׂ הוּא שְׁבֻעָה כּוֹכְבִים בְּקֵץ טָלָה מֵהֶם וְלִבְרָן רְאָיִם:

Id est, Asch constellatio septem constans stellis in fine Arietis, quarum sex tantum videntur. Rabbi Iona paulò propius ad veritatem accedit:

עַשׂ הוּא וּכּוֹכְבִים בְּמַזְלָל אֲשֶׁר שְׁחוֹא בְּלִשׁוֹן יִשְׁמְעָאלִים

אַלְתּוֹרִיא:

Asch

Aesch, inquit, *constellatio septem constans stellis in signo*, quod in Arabica lingua vocatur *Taurus*. Et in s. Amos :

עַשׂ וּבָכְבִים בַּמֹּלֵד שׁוֹר דָּמוֹתָו תְּרִנְגְּלָתָה עִם אֲפַרְוָחִיתָה :

Aesch, inquit, sunt septem stelle in signo *Tauri*, quarum, quia veluti gallina cum pullis. Hanc autem assertione ab Arabibus videtur collegisse, qui Pleiadum hanc constellationem nunc *الثريا Altari*, nunc *الدجاجة Altagah*, hoc est, gallinam, frequentissimè verò dicunt *بنات النعش Benat algnasch* hoc est, filias sustentationis; quo vocabulo proximè ad *Succoth Benoth* alludunt. Sed audiamus *Alhaghi Ben Joseph*, qui in Astronomia sua Arabicā sic ait :

درج اذئور فيه بيت الزهرة سلطانة الدم والعشرة أيام منه قطلع الشريعة
أو بنات نعش ويصلح فيها زر��وب البحر وزروع *

Signum verò Tauri, est in eo domus Veneris, dominatur sanguini (videlicet humido & calido) *& ab hinc post decem dies oritur Altaria seu Benath algnasch*, & bonum est in illo maritima itinera confidere *& seminare, omne opus agriculturæ exercere, & opus Veneri congruum*. Hanc igitur *Succoth Benoth*, aut *Benatalgnagh*, seu alio nomine *Venerem cœlestem appellare liceat*, in magna veneratione olim fuisse *Ægyptijs*, *Ælianuſ cum primis hiscè verbis testatur*: *Venerem hanc Vraniam in vico Schusa nuncupato, non magno illo quidem, sed eleganti certè, qui in Hermopolitano Nomo, id est, Praefectura censetur, religiosè & sanctissimè colere solitos esse*; *Vaccam quoque ideo veneratos seu Taurum, cum ob domum cœlestem Tauri, cui ea præst, tūm ob affinitatem & convenientiam, quam cum ipsa Dea habere existimat*. Nam huiusmodi animal tanto impetu in *Venerem* incitatur, ut cum maris mugitum audit illa, ad coitum vehementissimè inflammetur. Ob eandem causam reperio *Ægyptijs gallos & gallinas sacras fuisse*; nam & Osiridi & Isidi, seu Soli & Lunæ, *Æsculapio*, *Hermanubidi*, *Mercurio*, *Harpocrati*, cœterisque Numinibus gallos & gallinas offerri solitas, *Plutarchus* testatur, maximè *Cereti*, quam eandem cum *Iside* facimus, eò quod *Ceres* ea *Venus* cœlestis dicitur, quæ præsit fructibus, & frumentis, qualem *Succoth Benoth*, seu *Pleiadum* costellationem, seu gallinam illam cœlestem esse, ex præcedentibus patuit; imò manifestis verbis indicat *Plutarchus*, cùm ait: *Quidem, quo tempore Ægyptij sacris operantur, multa eodem tempore similia apud Græcos aguntur*. Nam & Athenis mulieres *Thesmophoria* obeuntes ieunant humi desidentes, & Bœotij Achææ Megara mouent, festiuitatemq; eam molestam nominant, quod nimirum Ceres ob *Proserpinæ* filiæ descensum in dolore sit. Funt hæc mense fationis, circa *Vergiliarum* seu *Pleiadum* (quas nos *Succoth Benoth* esse diximus) ortum, quem mensem Athyr *Ægyptij* (sicuti & *Isidem*) *Pyaneptionem Atenienses*; *Bœotij Damatrium*, id est, *Cerealem* nuncupant. Ex quo patet, insigniores quafuis solennitates mense Athyr *Vergiliarum* seu *Pleiadum* ortui respondente, ab *Ægyptijs* & Græcis fuisse peractas, non alia de causa, nisi quod hanc cœli plagam, seu *Tauri οὐδικατημόεσσον*, in quo *Venus*, aut *Gallina* illa cœlestis sedem suam fixit, præ cœteris diuiniorem respicerent, & humano veluti generi fauentiorem. Concludo tandem ex

Alphaagi Ben Joseph.

Pleiades ager culturæ conferunt.

Bœum Galactas.

Gallina Os- ri & Ili offe- rebantur.

Plutarchus.

Mense Athye cur maxime fierent solen- nitates,

Simulachrum
Succoth Be-
noth, gallina
cum pullis.

Cur Dijitor
formis diuer-
sis exhiberen-
tur.

Lucianus.

Affyrii varijs
modis expri-
mabant Astar-
them.

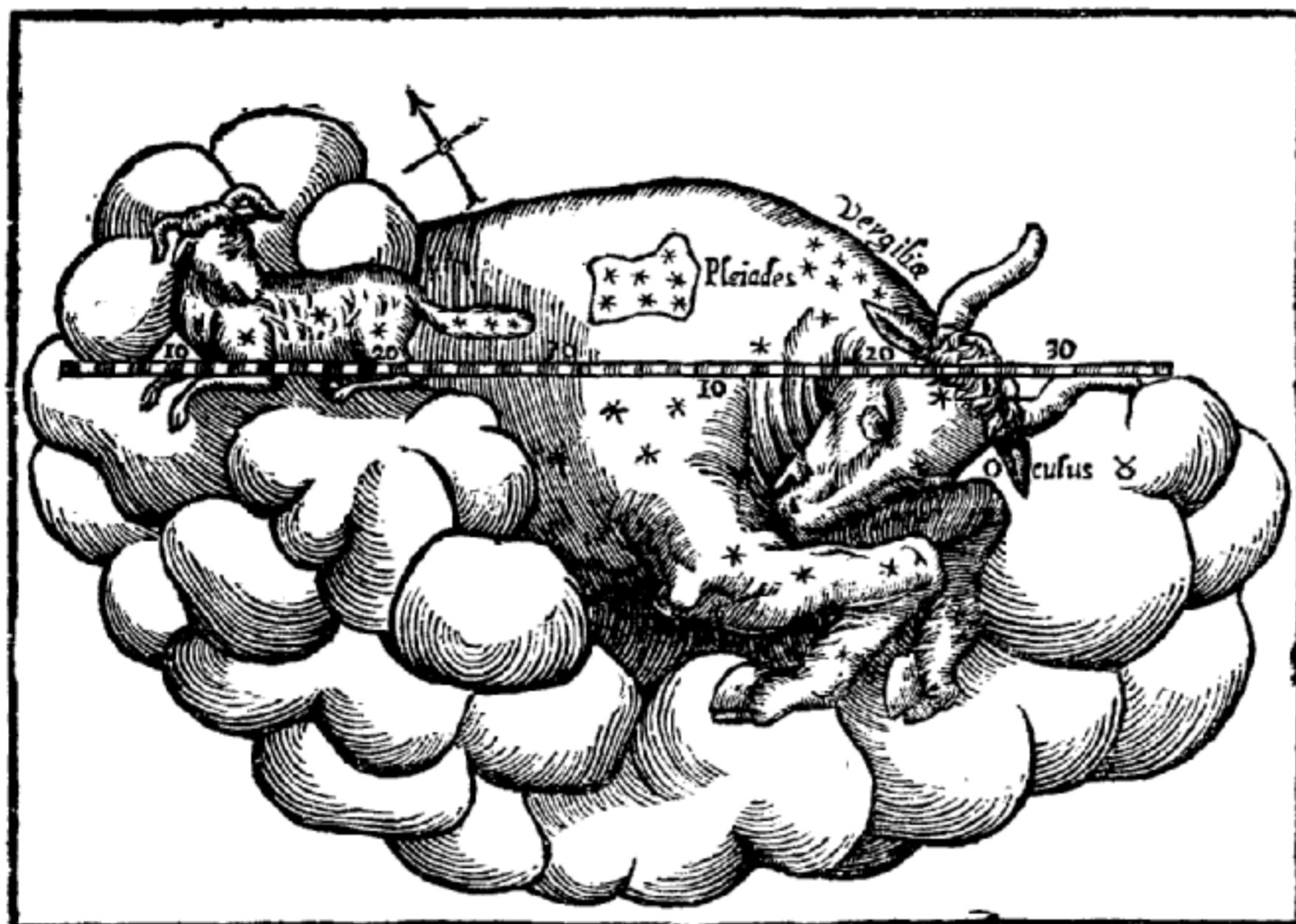
Succoth Be-
noth simula-
chrum quale?

omnibus hiscè allatis, Succoth Benoth fuisse simulachrum gallinæ cum pullis, sub quo Venerem colebant Babylonij, ut bene obseruarunt Rabbi ni; Venerem, inquam, illam rerum omnium terrestrium sotricem; eandēq; esse cum Venere, quam Arabes Alilath, Syri **لَهْلَهْ** Mulitho seu Melittam, hoc est, generatricem vocant; Græci Latonam seu parturientium præsidem (Nam & huic ideo gallinas sacras fuisse Ælianuſ docet;) aut quam Ægyptij Isidem aut stellam Sotin appellant frugum Deum; vel denique quam Iunonem seu Syriam Deam vocat Lucianus; fuisse autem formâ gallinæ cum pullis expressam, ad fœcunditatem Veneris huius indicandam; sicuti eandem expreſſerunt sub forma pīſcis ad vim in aquas seu humores innuendam. Indicat hanc variam picturam Lucianus in Dea, Syria, vbi ſic ait: *Iuno autem, si propius contempleris, haudquaquam unius ſpe- ciei formam p̄fē fert; nam in universum quidem, quod verè dixeris, Iuno est; ceterū habet quidpiam & Mineruæ, & Veneris, & Lunæ, & Rhee, & Ne- mēſis, & Parcarum; altera quidem manu ſceptrum tenet, altera autem colum, & in capite radios gerit, & turrim, & cestum habet, quo ſolam Venerem cognomen- to cœleſtem exornant; foris autem & aliud illi aurum circumpoſitum est, & lapili admodum preciosi.* Varijs itaque modis Aſtarthem illam suam, ſeu Iuno- nem, aut Syriam Deam, videlicet ad varietatem effectuum indigitandam expreſſebant Affyrii; ita quidem, ut alij eam ſub ſpecie ſemipīſcis, veluti Dagonem, ſeu Derceten; alij ſub columbæ, aut gallinæ cum pullis, vti Succoth Benoth; alij alijs modis effigiarent, ſemper tamen alij & alij πολύμορφοι, quemadmodum Deam Syriam effictam Lucianus ſcribit. Sed hæc frequentiū forſan, quām par est, inculcamus. Quare reuertamur ad institutum noſtrum. Hebræi itaque non ſine ratione afferunt, Succoth Benoth simulachrum fuisse ſub forma gallinæ cum pullis; conuenit enim hoc ſymbolum, ſi quod aliud, Veneri. Accedit quod hæc opinio nequa- quam conficta fit ab Hebræis, vt Seldenus vult, ſed ex profundissimis Eth- nicæ Astrologiæ mysterijs deprompta; quibus ſicut frequens & continua aſtrorum contemplatio occaſionem p̄ebuit totius ſuperſtitionis idolola- tricæ, ita & ἀνθεκαμόειος hoc γ, & ſœcunda ſtellarum in eo occurrentium natura, facile quoque Venerem ſub gallinæ & pullorum forma repræfen- tandi p̄ebere potuit ſuperſtitioſis obſeruatoribus occaſionem. Certè monſtrant huius rei veritatē paſſim Numismata quædam antiquissima, Mamertinorum, & Selenontinorum, in quorum una ſuperficie occurrit gallus ſeu gallina cum ſeleni folio Veneri ſacro, in altera verò imago Tau- ri cornu comprehensi; quibus ſanè ad nihil aliud niſi ad dicta myſte- ria reſpicere videntur. In Tianenſium quodam Numo etiam gallus con- ſpicitur crecta figuræ ceu cucurritum edens, cui ſupra criftam granum tri- tici, & à tergo aſtrum, ante talis inſcriptio: TIANO; ab altera parte Martis caput galeatum. Credendum igitur, gallum in tali Numo ita ex- preſſum eſſe, quoniam Martis ales eſt, & ipſi propriè ſacra; granum verò fertilitatis ex agricultura ſymbolum eſſe; quod ad ſtellam attinet, quæ pariter in aliquot alijs vicinorum populorum Numis conſpicitur, non nulli eō referendum putant, quod magna Græcia priuſ Hesperia dicta ſit;

He-

Hesperum itaque siue Vesperuginem (quam Venerem esse pueri in Astronomia nōrunt) his Numis exprimi. Infinita hic adducere possem ad dictarum rerum veritatem stabilendam : sed quia ea omnia alijs locis referuauimus ; nihil aliud hic restat, nisi vt figuram Succoth Benoth , iuxta Rabbinorum opinionem ob oculos ponamus, vna cum dōmēnāpseīō Tauri , vt curiosus Lector à nobis in præcedentibus forsitan fusiūs relata , in unicum typum congesta faciliter inter se comparare possit.

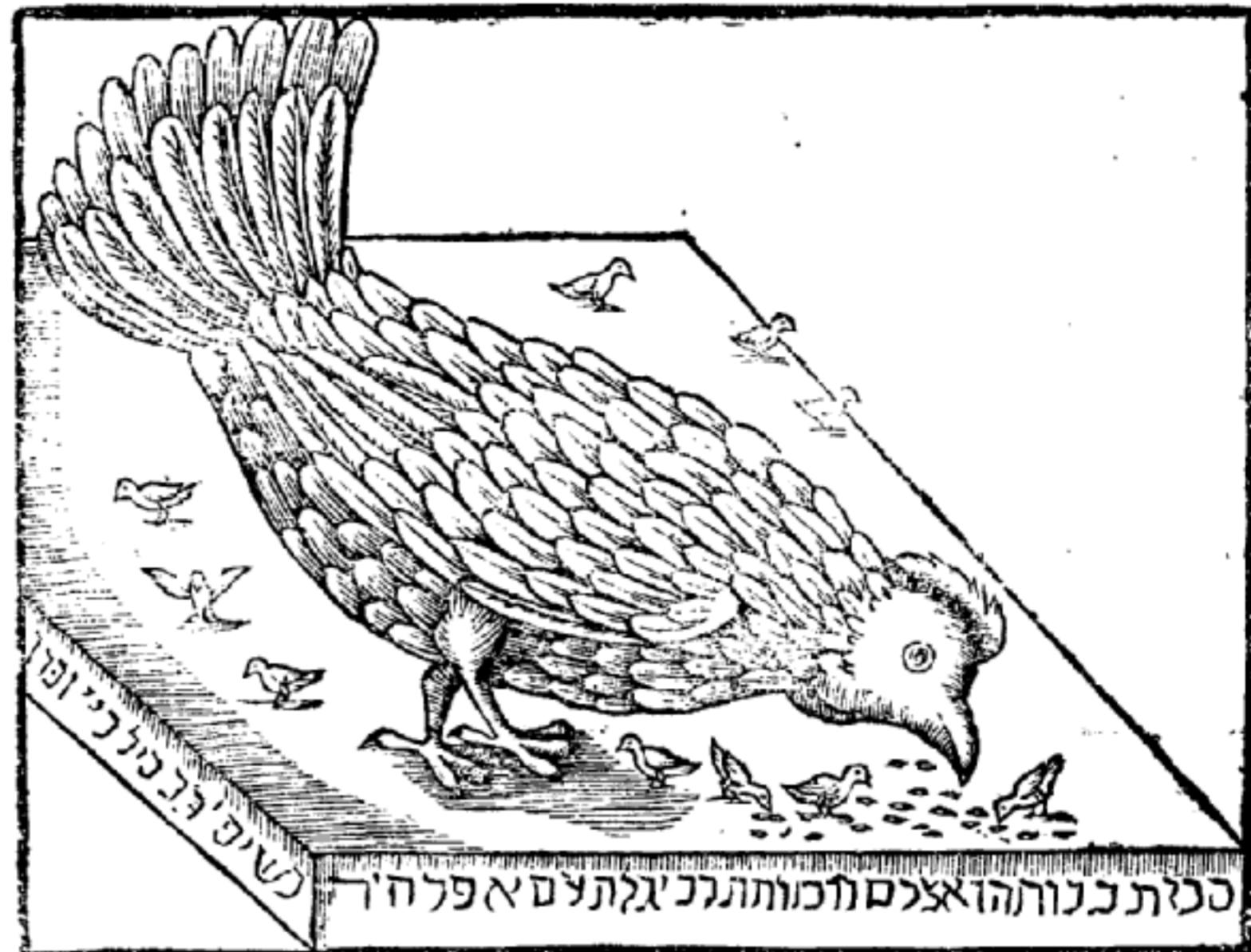
Typus Dodecamorij Tauri, quod domum Veneris, & exultationis Lunæ signum dixerunt veteres, exhibens situm Pleiadum, siue Succoth Benoth, aliarumque stellarum adiacentium.

Porrò quod Authores Hebræorum Pleiadum constellationem confundant cum cauda Arietis, id factum esse putem ex vicinitate Pleiadum ad caudam Arietis, vti typus monstrat. Atque hinc quoque factum esse arbitror, quod Venerem Arieti inequitantem veteres Mythologi depinxerint, vel ob vicinitatem nimirūm Arietis ad Venereum sidus Pleiadum, vel quod in fine Arietis Venus virtutem suam exerere statim incipiat. Pleiades vero, Hyades, & Virgilias passim confundi videmus, vel ob congeries stellarum, quibus singulæ tres constellationes dictæ constant ; vel quod harum ortus, qui eodem fere tempore fit, similes effectūs & operationes in inferiori mundo præstet. Mirum igitur non est, si Pleiades, Hyades, & Virgilias Authores vnam & eandem constellationem intelligent.

Hanc itaq; congeriem stellarum, siue eæ fuerint Pleiadum, siue Hyadum, aut Virgiliarum, antiqui Chaldæorum Astrologi ob dictas rationes diuino honore sub ea, quæ sequitur, figura coluerunt.

Pleiadum
constellatio
cur confun-
datur cum
Ariete.
Venus Arieti
inequitare
cur pingatur.
Pleiades, Hy-
ades, & Virgi-
liae cur pas-
sim confun-
dantur.

Babyloniarū
seminarum
nefandus
mos.

Herodotus.
Strabo.

χοίνικα
quid?

Vide caput
de Astaroth.

Diximus hucusque de forma & figura Succoth Benoth, nunc tempus est, vt de cœrimonijs, ritibusque ei persolui solitis pari passu differamus. Lege itaque patriâ omnibus Babylonijis fœminis erat commune, vt supra quoque retulimus, ritè imploratâ Venere Mylitta, seu Succoth Benoth, semel in vita sedentes profano in spatijs funiculis distinctis, corollisque reuinctis, cum aduenis consuetudinem hábere. Sed de his & similibus consule Herodotum l. 1. & Strabonem l. 16. à quibus nos ea, quæ attulimus, hausimus. Innuit has cœrimonias quoque locus ille Ieremiæ in epistola Barucho subnexa, vbi scorta Babyloniorum infectatur; ad hunc autem modum loquitur:

Ἄλλοι δὲ γυναικεῖς ταῦτα μηδεὶς χοίνικα ἔν τι οὐδοῖς εἶναι θέλων διθυμιῶντες. Οἳ τοι δὲ τοῖς ἀντράποις εἰσόγενες ταῦτα τίνουσι. Τούτοις περισσότερον κοιμαθῆνται τὸν πόνον τούτους διαδίδοντες, καὶ ἀντὶ τούτων τοῖς χοίνιοις αὐτοῖς διαπάραν. Mulieres, ait, funiculis circumdatæ in vijs sedent, ut furfures adoleant; et si quæ earum cum aduenia quouis, qui vi eam sibi attraxerit, cubaret, proximam conuiciabatur, quod nequaquam simili afficeretur honore, nec funiculus eius disrumperetur. Περιθέμεναι χοίνικα, quid fuerit, Seldenus se fatetur nescire; nos dicimus per χοίνικα nihil aliud intelligi nisi funiculos iunceos, quos in usum cortinarum, seu tabernaculorum extruendorum torquebant: χοίνικα enim nihil aliud significat, nisi funiculum ex vlua seu iunco palustri contortum; queis funiculis storeas seu cortinas eas in honorem Astaroth, seu Veneris Assyriæ texuisse superius sese indicatum est, & Herodotus satis ostendit, cum adytus, qui funiculis iunceis ad fœminam sedentem seu scortum protensi erant, vocat, οὐκέδενς χοινοτέρες, hoc est, adytus undique iunco opertos; quæ & à Rabbinis בְּתֵי קְרֻבָּה hoc est, domus scortatorum, à Iosia l. 4. Reg. dirutæ, dicuntur. Cum enim, vt suprà dictum est, scorta huiusmodi profano Succoth Benoth, seu Mylittæ sedentes hospitum aduentum operarentur; tabernacula sua seu tentoria cum

tum ad aëris Solisque molestiam euitandam, tum ad Venereas cœrimoniæ cum aduenis peragendas vluâ, iuncouè tegebant. Hinc Atheniensium prodijt ἀπεχοντίζειν, quo vocabulo usi sunt, cum protensis iunceis cortinis, profanos à sacrorum iudicijs arcerent; ita Pollux l. 8. & Demosthenes πλέοντες μηδέν vtitur de eo, qui foro ἀπεχοντίζειν excluditur, quod not- uit Harpocration. In Veneris autem, seu Mylittæ, aut Succoth Benoth fano puellæ confidentes imitabantur Venerem illam Succoth Benoth, cuius proprium est generationi proli, quemadmodum illæ faciebant, vacare. Debebant enim sacra conformia esse, & cœrimoniæ sacrorum ad actiones Numinis, quod colebant, analogæ; quod benè notandum. Hinc oblationes conformes quoque erant ad Succoth Benoth, seu Venerem gallinam illam cœlestem, cum ei surfures, farinam, molas salsas, libamina, & placenta offerebant, quæ grata esse gallinis sciebant; scorta enim οὐτε τεθυνται θυμωσαν, hoc est, surfures offerre solita, ex paulò ante citato loco patuit; ἀλλαχειν verò seu salsas molas sparsas, seu θυλήματα Virgilius tradit, & Theocritus θύει οὐτε τεθυνται Hecatæ, ad conciliandum amorem, conferre. Certè placenta quoque ei oblatas colligitur ex illo Ierem. c. 8. v. 18. *An tu non vides, quid ipsi faciunt in ciuitatibus Iehuda, et in plateis Ierusalem?* Filij colligunt ligna, et patres accendunt ignem, mulieres verò subastræ farina massam apponunt, ut faciant placenta Regine cœlorum. Vbi Ionathas Chaldaeus Paraphrastes vertit, stellis cœli. Verba eius sunt:

ונשׁיא לִישָׁן לְמַעַבֵּר בְּרֹדוֹתֵין לְכֹכֶבֶת שְׁמֵיָּא :

Mulieres verò destinabantur facere placentulas stellis cœli. Quem locum Raffi sic interpretatur:

לְעַשׂוֹת כּוֹנִים דְּפָסֶת הַכֹּכֶב מִלְכָה חֲשִׁמִּים כּוֹכֵב הַגָּדוֹל הַזֶּה קָוְרֵין מִלְכָה :

Vt facerent placentas, impressus textus, inquit, habet, Stelle Regine cœli, stellam enim magnam vocauerunt lingua Graeca, Reginam cœli. Radak in hunc locum commentans proprius adhuc accedit, cum dicit:

הַכּוֹנִים כָּל בְּנֵי הַבַּיּוֹת מְחֻשְׁקִים בַּעֲבוּרָה וּלְטַכֵּר שִׁיקְבָּלוּ בַּעֲבוּרָה לְעַשׂוֹת כּוֹנִים :

Filij, inquit, totius alicuius familie occupabantur in hac seruitute, ut conduclî offerrent se in seruitutem, et facerent placentulas, quæ sunt certi genera eduliorum, quæ preparabant, et offerebant operi cœli. Vbi per opus illud cœli nihil aliud, nisi artificiatum aliquod opus ad exemplar conitellationis alicuius factum (quale Succoth Benoth fuisse supra diximus) intelligi monstrat citatus Radak sequentibus verbis:

וַיְהִי בְּיָמִים בְּרֹדוֹתִים לְמִלְכֹות חֲשִׁמִּים חָסֵר אַיִלְפִּי כְּמוֹ מַעֲכֵשׂ חֲשִׁמִּים כָּלּוּמָר לְכֹכֶבֶם וַיְהִי לְמִלְכָה חֲשִׁמִּים לְשָׁוֹן מְלוֹכָה רַיִל לְכֹכֶב גָּדוֹל שְׁבָשִׁים וַיְהִי לְכֹכֶבֶת :

Et Ionathas explicat Kuanim, בְּרֹדוֹתִי בְּרֹדוֹתִי Cardutim, hoc est, placentas ex farina, et ouis, et melle confectas לְמִלְכָה חֲשִׁמִּי Regina cœli; (deest hic et proinde explicatur Regina, sicut superius מַלְאָכָת opus) et significat quemadmodum deinceps, Regina cœli, quasi diceretur stellis; dicitur autem Regina cœli,

Pollux
Demosthenes.

Oblationes
qua bant
Succoth Benoth.

Virgilius.
Theocritus.

Ionathas
Chaldaeus
Paraphrastes.

Raffi.

Radak.

חֲשִׁמִּים :

Regina cœli
quæna n vo-
catur.

Seldenus. lingua Græca scilicet, stella magna in cælo, quam Ionathas vocat stellam cœli, Arabes Kabar. E quibus patet Idolum, cui furfures, & farinam, & ἄλεχτα, & Συλύματα, seu placentulas scorta Venerea sedentes, offerebant; constellationem aliquam fuisse, quam Reginam cœli ob mirabiles effectus dicebant; qualcm constellationem Succoth Benoth in præcedentibus fuisse probauimus. Quòd autem Seldenus ex R. Salomone referat, placentulas Reginæ cœli imagine insignitas, mihi sanè diligentissimè id inquirenti in dicto Authore reperire non licuit; verisimile tamen est, placentulas hascè figura idoli Succoth Benoth, videlicet, gallinæ cum pullis fuisse insignitas; didicerant enim hoc Babylonij ab Ægyptijs, qui, teste Plutarcho, in placentulis mense Tybi, seu festo aduentus Iridis e Phœnicia ligatum Hippopotamum effingebant.

Plutarchus.

Sed contraho calamum, ne molestâ earundem, & sæpè iam incalcatarum rerum repetitione Lectori nauseam moueam. hoc vnicum dico, quòd qui hæc cum præcedentibus bene contulerit, videbit Succoth Benoth, eandem omnino esse cum Venere illa communi omnibus Asiaticis, & siue eam cum Arabibus Alilath, siue cum Syris Mylitham, cum Phœnicibus & Sidonijs Astarthen, Dagon, seu Dercetam cum Azozijis, & Asyrijs, siue cum Babylonijis Succoth Benoth, siue denique cum alijs, alijs nominibus dixeris, nihil aliud dixeris, nisi magnam illam Deorum Matrem, virtute multiplicem. Sed nos his relictis ad alia pergamus.

C A P V T X I X.

De Nergal, cœterisque Samaritanorum Idolis.

Samaritani cur odio habiti ab Hebreis.

R. Aben Ezra.

Multæ causæ sunt & rationes, cur Samaritanos Hebræi tanto odio prosequerentur, quarum alias refert liber Esdræ 2. & Iosephus antiquitatum Iudajc. Eæ autem inter cœteras fuerant, quod Samaritani, ne nuri Hierosolymitani ædificarentur, variè obstruerint; & Nehemias insidias struxerint; cœterarum meminit Abenezra his verbis:

מְהֻעָשָׂו עֹזָרָא זָרוּבָּל בֶּן שָׁאֵלִתִיאָל וַיַּחֲשַׁע בֶּן יְהֹצָקָן וַיַּכְבֹּז אֶת בָּל הַקְּהָל
 אֶל הַיּוֹכֵל יְיָ וְהַבְּיוֹא שְׁלַשׁ מְאוֹת כְּהָנִים וְשְׁלַשׁ מְאוֹת שׁוֹפְרוֹת וְשְׁלַשׁ מְאוֹת טְפִרּוֹת תּוֹרָה
 בְּיֹם וּבְיוֹם תּוֹקְעִים וְחַלּוּיִם מְשֻׁרוּיִם וּמְזֻהְרִים וּמְנֻדִין אֶת כּוֹתִים בְּסָוד שֵׁם חַמְפּוֹרֶשׁ
 וּבְכָחֶב הַנְּכַחֶב עַל חַלוּחוֹת וּבְהַרְמָם בֵּית דָיִן הַחַחְחוֹן שֶׁלֹּא יָכַל
 אָוָם מִישראל פָּת כּוֹתִי עַד עַוְלָם מְאַכְן אַמְרוֹ כָּל הַאֲוָלָן בָּשָׂר כּוֹתִי בָּאֲלָו אֲוָל בָּשָׂר
 חַוָּר וְאֶל יְחִנְיָר אָדָם כּוֹתִי וְאֵין לְהָם חַלָּק בְּחַחְיוֹת חַמְתִּים שְׁנָאָמָר לְאַלְכָם וּלְנוּ לְבָנָוֹת
 בֵּית אֱלֹהִינוּ לֹא בְּעוֹלָם חֹזֶה וְלֹא בְּעוֹלָם חֶבֶא וְעוֹד שֶׁלֹּא יְהִי לְחָם חַלָּק וּנְחַלָּח
 בִּירוּשָׁלָם :

Quid fecerunt Esdras וְזֹרְבוּבָּל filius Salathiel, וְיֹסֵעַ filius Iosedek?
coegerunt omnem congregationem in domum Domini, וְוַיָּבוֹא fecerunt trecentos
facerotes, וְtrecentos pueros; trecentæ autem tubæ, וְtrecenti libri legis
erant in manibus eorum; illi autem clangentes tubis, Levitæ verò canentes, וְpsallentes fugauerunt Cuthbeos per secretum Nominis expliciti, וְper scripturam
scri-

scriptam super tabulas, & per anathema domus iudicij inferioris, vt nullus Israeli-
ta comedederet buccellam Cuthæi in aeternum. Ab eo tempore pronunciarunt: Qui-
cunq; comederit carnem Cuthæi, sicuti qui comedit carnem porcinam. Neq; fiat
Cuthæus proselytus; neq; sit illis pars in resurrectione mortuorum, sicut dictum
est, non nobis ego vobis ædificatio domus Dei, neque in hoc, neque in futuro saeculo;
& adhuc non sit illi pars & hereditas in Hierusalem. Hæ itaque rationes
erant irreconcilabilis istius odij, quibus accedit adhuc vna, eaque maxi-
ma, quod Gentium ritus & consuetudines nimis superstitione obserua-
rent, cultum idolorum cum veri Dei cultu coniungentes; vnde & stultus
populus dicitur, Ecclesiastici c. 50. v. 27. *Duas gentes odit anima mea, tertia*
autem non est gens, quam oderim; qui sedent in monte Seir, & Philisthijm, & stul-
tus populus, qui habitat in Sichimis. Eo autem usque odio etiam nunc fe-
runtur in Samaritanos Iudæi, vt coria, & pergamenta ab ijs præparata pro-
fana censeant, in ijsque legem aut Thepillim describere illis sit illicitum;
iuxrà illum Rambam p. 1.

כל דבר שצריך מעשה לשם אם עטהו האוחז פסול:

Rambam.

Quicquid necesse est fieri nomine suo, si illud faciat Cuthæus, profanum est. Accendebatur odium illud in cordibus Hebræorum ob ædificationem templi in monte Garizim; cuius quoque meminit Seduna Patriarcha, Gazensis iu relatione de Samaritanis, Samariticis characteribus conscripta.

卷之二

Ilo tempore cum discederet Alexander e Ierusalem, egressus est ad eum Sanebal et cum Israël, et filiis Iosue sacerdotis magni, qui affinitatem contraxerant

cum Cuthæis, quosq; fugauerant Esdras, & Nehemias à domo Domini ; petytq; ab Alexandro vt sacerdotes generis sui edificarent templum in monte Garizim . quo facto, diuisus est Israël in duas partes ; pars populi secuta est Simonem Iustum , & Antigonom discipulum eius, & congregationem eorum, iuxta id quod ab Esdra & Prophetis acceperant : pars autem alia Sanbellet, & generos eius. obtuleruntque holocausta, & sacrificia extra domum Dei , & commenti sunt de corde suo instituta, & simulachra gentium . In domo autem ista sacrificio funestus est gener Sanbellet Manasses filius Iosue, filij Ioseph sacerdotis magni . Tunc etiam Sadok, & Baitus discipuli Antigoni fuerunt in caput, & hoc principium fuit hærefoes . Nam iuerunt tempore Antigoni magistri sui in templu n Garizim, fueruntq; in capita . Quæ verba ita congruunt verbis R. Abrahæ in Cabala, & libri Iu chafin, vt penitus transcripta videantur à Seduna. Præ cœteris igitur gentibus Idololatriæ deditos Samaritanos fuisse ex exprobationibus illis à Iudæis factis constat . Nam præter communia simulachra in Samariam à Babylonie deducta , Nergal quoque singulari cultu coluisse leguntur . Quod tamen, & quale idolum fuerit, incognitum est Latinis Authoribus ; à cœteris igitur huius nobis aliqualis cognitio petenda est. Seldenus arbitratur, Nergal ab Hebræo נֶרְגָּל, quod lucernam & evolutionem significat, deriuatum, nihil aliud fuisse, quam ignem perennem à Cuthæis religiosè seruatum . Verum hoc repugnare videtur verbis sacræ Scripturæ, quæ Nergal Numen sculptile fuisse, sicut cœtera idola , à Cuthæis efformatum, afferit. Non desunt, qui existiment Nergal fuisse simulachrum columbæ specie. Narrant enim Rabbini Thalmudici, tractatu Cholin, sedt. i. inuentum esse in vertice montis Garizim idolum similitudinis columbæ, vndè iudicati sunt omnino tanquam populi terræ ; verba sunt:
בָּזֵן ר' מְאִיר נַכְנָא צָלֵם בְּחַר גְּרִיזָם וְטוֹחוֹ רְמוֹת יוֹנָה וּמְכָן יוֹחָן נְרוֹנִים לְגַמְרֵי :
בְּנֵי חָרֵץ :

Temporibus R. Meir inuentum est in monte Garizim simulachrum similitudinis columbæ, vndè iudicati sunt omnino tanquam populi terræ . Meminit huius columbæ quoque R. Azarias cap. 21. אמר בינה אמרי Semiramidis vexillum fuisse, & posteà Assyriorum ; vndè Ierem. c. 25. Facta est terra eorum in desolationem à facie iræ columbe . Occasionem autem huius vexilli eligendi Diodorus Siculus libro tertio refert, quod Semiramidem recens natam aues, præcipue columbæ aluerint ; vndè, inquit Diodorus, gentile nomen Semiramidi ab avium pipitu, & minurizatione impositum, quod Rabbinus ille זָמֵן, Chaldaicē זָמְרָא, Zain in Samech, ob soni affinitatem, permutatione non improbabiliter deducit, quasi diceretur, Zamiris pro Semiramis . Ait prætereà populos quosdam Semiramidis memoriam ita coluisse, vt ab esu columbarum omnino abstinuerint ; quæ omissa ijs, quæ suprà de Derceto, & Dagon Assyriorum idolis retulimus , congruunt . Tandem concludit Samaritanos, qui ex Assyrijs oriundi erant, in Semiramidis honorem, & memoriam columbæ idolum in monte Garizim erexisse, & coluisse . Alij volunt, vti Gedelias, hoc fuisse idolum, quod Jacob ex Assyria allatum prope urbem Sichem subter terebynthum fodit, Gen. 35. Quicquid sit, certum est, Samaritanos columbam sicut cœteros Assyrios coluisse

R. Abraham
in Cabala 4.
libri Iuchofis
fusse genealo-
giorum,

Nergal Samar-
itanorum
idolum.

Seldenus.

Nergal non
fuit ignis ve-
talis, sed
sculptile.

Rabbini Thal-
mudi tract.
Cholem seb. II

Diodorus Si-
culus.
Semiramis
vndè nomen
impositum.

Gedelias.

coluisse. Vtrum autem hoc idem fuerit idolum cum Nergal, meritò quispiam dubitare posset: aliqui ex Rabbinis, vt dictum est, id existimant. Nos diuersum esse, atque à cœteris distinctum arbitramur; ita quidem, vt per columbæ simulachrum Samaritas Dercetam, seu Adergatim, aut Semiramidem coluisse afferamus. rationes vide suprà proprio loco traditas. Nergal autem fuisse simulachrum Galli gallinacei specie, sub quo Solem, aut ignem Persæ, ex quibus Cuthæi oriundi, olim colebant, fuisse reperio. Hoc, vt credam, Authoritates multorum me mouent; nam Seduna Patriarcha Gazensis, in suprà citata relatione Samariticis literis scripta, scribit; Nergal galli similitudinem habuisse; verba eius Samaritica proferam:

בְּנֵי אַבִּינָעָם תְּמִימָן וְאֶתְּנָאָרָה בְּנֵי נְגָל בְּנֵי תְּרֵנוֹגָל בְּנֵי כָּלָבָה וְאֶתְּנָאָרָה בְּנֵי נְגָל בְּנֵי תְּרֵנוֹגָל :

Ki Abinu sabakim, & thorath Adonai ve haiu gnobedim tagnauuat tharnigol, sche neemar belsehon somroni Nergal. Hoc est: *Quoniam reliquerunt Patres nostri legem Dei, & seruierunt Nergali idolo galli similitudine, dicitur enim in lingua Samaritica gallus Nergal*, ideo, & cœtera quæ sequuntur. Quibus verbis adstipulatur Baal Aruch, qui Nergal idem esse afferit, ac חֲרָנָגָל, quod Hebræis gallum significat; verba eius sunt:

נְגָל בְּפֶר דְּמִיחוֹת בְּגַן חֲרָנָגָל וּמְאֵי נְיוֹה תְּרֵנוֹגָל :

Hoc est, *Nergal in comment. qui vocatur דְּמִיחוֹת arba mithoth, in tertia dist. tit. hanoed bismo, in nomine eius fecerunt Nergal, & inde est חֲרָנָגָל, hoc est, gallus gallinaceus*. Distinctius id explicat Onomasticon Syrum apud Maronitas:

* ﻭَلْقَنْ ﻋَلَى ﺍسْمِهِ ﻣُدَلْ ﻓِي ﻫِيْنَ ﻭَلْقَنْ ﻋَلَى ﺍسْمِهِ ﻣُدَلْ ﻓِي ﻫِيْنَ

Et viri Cuth coluerè Nergal. Est autem Nergal simulachrum sub forma & similitudine galli gallinacei. Confirmat hæc omnia Rashi, in comment. supra 17. l. 4. Regum, vbi sic ait:

סְכוֹת בְּנֹות דְּמוֹת חֲרָנָגָל עַם אֲפֹרוֹחַת וּנְגָל חֲרָנָגָל :

Succoth Benoth erat forma gallinæ cum pullis suis, Nergal vero, figura galli. Consentit hiscè Guido Fabricius in Dictionario suo Syro-Chaldaico, verbo Nergal. Est itaque Nergal vox Samaritana, & idem significat quod חֲרָנָגָל, videlicet gallum; quod exigua differentia, quæ inter נְגָל Nergal, & חֲרָנָגָל Tharnigol, satis demonstrat. His itaque præsuppositis concluso, Nergal, quod Cuthæi fecisse sibi sacra historia memorat, nihil aliud fuisse, quam idolum ignis seu Solis sub figura galli gallinacei, ignis Solisque proprietatibus αἰλόγως respondente, cultum. Cùm enim Cuthæi origine Persæ essent, Persæ vero Solem & ignem sub varijs animantibus, Solem aut ignem repræsentantibus, colerent; verisimile est Cuthæos ritus huiusmodi idololatricos in Samariam migrantes, deinceps retinuisse. Persas autem Solem & ignem coluisse, superius fusissime probatum est. Reliquum igitur est, vt probemus, gallos apud Persas in summo honore

Nergal galli
similitudinem
habebat

Seduna.

Baal Aruch

Onomasticon
Syrum.

Rashi.

Guido Fabricius

Nergal vox
Samaritana.

Nergal idoli
ignis, seu Solis,
sub figura
galli.

Persæ galli
colebant.

honore habitos . Ac primò quidem Aristophanes, author omni exceptio-
ne maior, apud Alexandrum ab Alexandro cum honore habitum à poste-
ris, eò quod gallus Persis olim imperarit, Martique sacrum fuisse , hiscè
verbis monstrat in auibus :

Aristophanes.

O'γεις πάφ' οὐ μόνο τῷ γένει τῷ Περσικῷ
Ο'ποτε λέγεται οὐρανότοις τῷ πατέρει
Αγεως Νεοπότος .

*Avis à nobis genere Persico
Qui dicitur grauissimus ubique,
Martis pullus.*

Scholiastes.

Ad quem locum Scholiaستes: Μητέτε νῦν Τύροις αἰλικένοντα λέγεται . Μῆδοι δὲ λέγεται ;
Αἴρεται δὲ νοστός , εἶπεν ἀλκεμίστης , καὶ μάχημάστης . Nunquam iam gallum dicit . Medus
enim dicitur ; Ο pullus Martis , quia fortis & pugnax .

Galli gallina-
cei ex Persia
primū pro-
iecti.
Athenaeus.

Hesychius
Suidas.Persarum mi-
litēs Galli
nuncupati.

Plutarchus.

Ad cultum hunc promouendum non parùm facit , quod Persia pri-
ma gallos produxisse dicatur, indèque eos in alias Orbis terræ regiones
auctos; verba Athenæi sunt : Menodotus Samius libro de ijs , quæ visuntur
in Iunonis Samiae templo, inquit, Sunt illic pauones lunoni sacri, primi quidem
in Samo editi ac educati, indèq; eduſli, ac in alias regiones diuecti, veluti galli è Per-
side, & quas Meleagridas vocant, ex Etolia, vnde gallus passim Persica avis au-
dit . Hesychius inquit, Περσικὸς ὄρνις ὁ ἀλικένος ἐξ ἡλίου λοφίας , καὶ ὅτι Καταλυτῆς οὗ ὁ Βασιλεὺς ἐχεῖται , ἐκα-
λεῖται Περσική . Persica avis dicitur ob cristam galeæ, & quod sumptuosa quævis, quevis
Rex utebatur, vocabantur Persica . Hinc Persarum milites Galli nuncupati
sunt à Caribus, ob conos, quibus galeas ornatas habebant, eaque de causa
Artaxerxes hominem à Caria, qui Cyrum iaculo vulnerasse creditus est,
eo honestauit præmio, vt gallum aureum lanceâ præfixum ante aciem
ferret : Author Plutarchus in Artaxerxe . Multis itaque capitibus gal-
lus Persis sacer fuit, potissimum verò Marti, quem nos in præcedentibus
cum Mythra quoque confudimus, & pugnacem seu reluctantem quan-
dam vim in Sole elucescentem ex Plutarcho ostendimus ; est enim gallus
Martis Simia ; quod magnanimitas, fortitudo, audacia, pugnacitas, galea,
calcaria, circumspectio, & vigilantia, summa adhæc salacitas & lasciuia,
aliæque proprietates Marti competentes satis demonstrant . Mirum igitur
non est, si Persæ Solem, quem per Mythram, hoc est, lapidem illum can-
defactum intelligunt, sub galli forma expresserint; Venerem autem per
gallinam cum pullis .

Quanta Martem inter & Venerem sit amicitia & sympathia , nullus
est, qui ignoret ; quanta utriusque salacia, satis ostendunt Mythologi ,
dùm illi salaciissima animalia Gallum & equum ; huic gallinam arietem ,
cui Venus obequitet, passeris ad hæc currum eius trahentes , columbas ,
similiaque Venerea animalia attribuere : sunt enim hæc symbola seu hie-
roglyphica quædam salacitatis, quâ Venerem, Martemque seruere indi-
gitant.

gitant. Verum de his alibi copiosior dabitur dicendi materia; quare ad alia Numinum monstra explicanda progrediamur.

*Nomina, quæ Samaria colat, vñ scire? tuere
Semibominemq; asinum, semibominemq; canem;
En capriceps, gallina, pauo, saxumq; trigonum,
Et fidus caeli: Numinis illa loco.*

- 1 Thartac Typhon.
- 2 Nibbaz, Anubis.
- 3 Afima, Mendes, Pan.
- 4 Succoth Benoth.
- 5 Anamelech.

- 6 Ciun, Rephan, Saturnus.
- 7 Marcolis, Mercurius.
- 8 Nergal, Harpocrates.
- 9 Nesroch, tabula Arcæ Noë, Ia-
- 10 Adramelech, Iuno. (nus.)

CA-

Asimā, Nibhaz, Tarthac, Anamelech, Adramelech.

DE Asima Emachitarum Numine Rabbini variè sentiunt; quidam id ab אַשְׁם, quo i oblationem pro delicto significat, deductum, pro quois pecore accipiunt; sic Radak:

Radak.

אֲשִׁימָה אִמְرָא בְּמַה רְתִימָא בְּאֵיל הַאַשְׁם :

Asima dictio, quasi compleretur in pecore sacrificium seu oblatio pro peccato,
R. Elias Germanus in Tisbi, existimat Asima Simiam esse:

R. Elias.

וְאָמַר אָנָי שִׁוּחָר נְכוֹן לְאָמַר שַׁחַוּ אֶלְעָזָר עַשְׂרֵה אֲשִׁימָה שַׁחַוּ אֶלְעָזָר וּבָנָיו נְקָרָא בְּלֹעֵז טְמִיאָה :

Asima hircū
significat.

Ego autem, inquit, dico, quod magis conueniat dicere, venire ab illo Reg. 2. c. 17. Fecerunt sibi Asima; significat enim Asima illo loco Simiam; sicuti Italice Simia vocatur. Alij tamen verius hircum seu capram interpretantur Asima; quasi diceretur simulachrum hirci absque lana; ita Baal Aruch, voce אֲשִׁימָה:

Baal Aruch.

אֲשִׁימָה בְּפֶר דְּמִיתוֹת נְמָטוֹ לְבֵד בְּגַם הַנּוֹדֵד בְּשָׁמוֹ וְאֶנְשֵׁי חַמֵּת עָשׂוּ אֲשִׁימָה וּמְאֵי נְיחֹו בְּרָחָא קְרָחָא פִּי בְּרָחָא תְּשִׁ קְרָחָא שָׁאֵין לְהָצָמָר וְהָוָא בְּקָרָחָ וְלְבָנָן נְקָרָא אֲשִׁימָה שְׁחוּא שְׁמָם מְצָמָר :

Rashi.

Asima, in commentario, quod incipit ד' מיהוח tarba mithoth, ע' in Gemarah hanoded bismo, in illum locum, Fecerunt viri Æmath Asima, tradunt Rabbini nostri, quod Asima sit hircus calvus, cui non est lana, ac ideo dicitur Asima, quod desertus sit à lana. Qui Rashi consentit in locum dictum sic commentans:

אֲשִׁימָה דְּמֹות תִּישׁ וּבָנָן קְרוּיָן בְּלֹשׄוֹן כָּל אֹמֶה וְאוֹמֶה וּבָנָן פִּירְשׁוֹ רֹזֵל בְּסְנָהָדרִין :

Abenezra.

Asima, inquit, simulachrum erat similitudine hirci, ו sic legunt hoc omnes, ו sic explicant hoc vocabulum Rabbini nostri in Sanedrin. Hinc Iudei Samarianis exprobrabant, quod Pentateuchū suū inciperent: In principio creauit Asima cælum ו terram; ita enim Abenezra in præfatione ad Hester, vbi de lege Hebræorum à gentilibus recepta loquitur: וְעוֹתִיקָהוּ אֲפְרֵסִים וּנְכַתְּבָה בְּדָבְרֵי חִיטִּים שֶׁכְלָל מְלָכִים וּחָמִים חִיוּ עֻוּבְרִי עֲבוֹודָה זָרָה וְהָיו כּוֹתְבִים תְּחִת הַטְּמֵן הַנְּכָבֵד וְחַנּוּדָא שֵׁם תְּוֻבָּתָם בְּאַשְׁר עָשָׂו בְּוֹתִים שְׁכַתְּבּוּ חֲתָה בְּרָאשֵׁת בְּרָא אֶלְהָם בְּרָא אֲשִׁימָה :

Iudeorum
calumnia
contra Sama-
ritanos.

Et transferri curarunt (legem Hebræorum) Persæ, ו scriperunt eam, ו posuerunt in historia Regum suorum; fuerunt autem Persæ idololatræ, ו ideo loco Nominis Dei sancti ו benedicti, nomen idolorum suorum scribebant; quemadmodum Samaritani quoque fecerunt, qui scriperunt pro, In principio creauit Deus ו c. In principio creauit Asima. Hæc cum apud dictum R. Abenezram legerem, summum me incessit desiderium sciendi, si in Samaritano Pentateucho Vaticano huiusmodi lectio reperiaretur. Verum contrarium reperi; sic enim habet Samaritana lectio:

Be-

בְּגָמֵת וְאֶלְהָא שְׁמַעְנָה נָא בְּגָמֵת וְאֶלְהָא
: בְּגָמֵת וְאֶלְהָא

Begameth veeth berescbit bara Elohim & schamaim veeth baretz. Atque hæc in Pentateucho Samaritano-Hebræo Vaticano, quæ cum communi lectione Hebraica in nullo penitus discrepat, nec in vernacula Samaritanorum lingua, quæ sic habet :

בְּגָמֵת שְׁמַעְנָה וְאֶלְהָא שְׁמַעְנָה וְאֶלְהָא
: בְּגָמֵת

Beqama d't almaq elhaa iath schomib viath araah. In principio creauit elhaa &c. Quæ cum vidissem, hæc omnia ex inueterato illo & irreconciliabili odio Iudæorum in Samaritanos vel conficta esse, vel saltem in exemplaribus ab idololatris, antequam puram Hebræorum legem suscipierent, descriptis, ita lexitatum esse, aduerti. Nam cum Iudei Samaritanos Asimæ; hoc est, hirci, fœtidissimi animalis cultores fuisse scirent, & loco nominis Dei veri idolorum suorum nomina saceræ paginæ inseruisse ipsis constaret; maiorem calumniam ijs inferri non posse putabant, quam si ipsis fœdissimam hanc lectionem de creatione Mundi ab hirco peracta obtruderent. Verum hæc animi gratia præterire noluimus; quare reuertamur ad institutum nostrum.

Dicimus itaque Asima fuisse simulachrum Emathitarum hirci figurâ effigiatum; quam figurandi Numinis rationem ab Ægyptijs profectam fuisse nemo dubitare debet, cum & Ægyptios, maxime Mendesios, hircum summo in honore semper habuisse testentur summæ solennitates huic quotannis in vrbe Mendesia exhibitæ. Herodotus quoque Hircum & Pana uno vocabulo Ægyptiaco Mendes vocat, vndè Mendesij ξαγολαζηαι isti famosi. Diodorus Siculus rationem huius ξαγολαζιας reddens sic ait: *Hircum Ægypti Deificarunt, sicut Græci Priapum, videlicet ob eam corporis partem, à qua fit omnium ortus, pudendis non solum Ægypti, sed alijs plures sacra faciunt. Atque hinc Ægypti, teste Horo, Hircum pingentes hieroglyphicis penem fœcundum significant; hircus enim post septimum ab ortu diem coit, & quanquam inuallidum & sterile semen egerat, coit tamen citius cœteris animantibus. Certè in hieroglyphicis nihil frequentius hircino capite, vel baculo, vel aræ imposito, vt sequitur.*

Herodot. l. 2.

Diodorus.

Creditur, & veteres ineunt proscenia ludi.

*Tabularium Rem
binam consule
& Obeliscus
Flaminium
& Lateran-*

*Hircus coltur
a varijs Gen-
tilibus.*

Veneris *αστρίμονος*, id est, Vulgaris dictæ effigies ex ære, hirco etiam *άρνος* insidet; Scopæ statuarij opus apud Pausaniam Eliacorum 2. Cur autem hirco insideat, Lectori coniiciendum relinquit. Mihi quidem ratio in promptu appareat, quod hircus *maxime obnoxius libidini sit*; cui gentiles Pandemon suam Venerem, vti in præcedentibus diximus, præficiunt; vnde & à Plutarcho in magnis parallelis *Ἄσιμης*, id est, ab hirco dicta Venus est. Asima igitur ex his colligimus eundem fuisse cum Mendete Ægyptiorum, Pane Græcorum, Hebræorum Baalphegor, vnum & idem Numinen à diuersis gentibus, diuersis insignitum nominibus. Quare hæc de Asima sufficient.

Nibbz.

Quartum simulachrum quod Samaritæ fanis imponebant, vocabatur Nibbz, de quo sic sacra historia:

וְאַנְשֵׁי בָּבֶל עָשׂוּ אֶת סִכְוֹת בְּנֹות וְאַנְשֵׁי כֹּות עָשׂוּ נֶרְגֵל וְאַנְשֵׁי חָמָת עָשׂוּ אֶת אֲשִׁימָא וְהָעָוִים עָשׂוּ נְבָחוֹ וְתָרְתָקָ:

Rashi.

Radak.

Et viri Babel fecerunt Succoth Benoth; ו viri Cuth fecerunt Nergel; ו viri Amath fecerunt Asimah: ו Auathæ fecerunt Nibbz, ו Tharthac. Quorum illud, quale simulachrum fuerit, etsi ex Latinis, Græcisque Authoribus difficulter haberi possit, non defunt tamen vestigia huius Numinis in libris Orientalium. quibus instantes, sagaciterque indagantes, tandem id, quod erat, olfacientes deprehendimus, videlicet idolum forma canis, seu Anubidem illum Ægyptium fuisse. Ac primò quidem Nibbz figura canis fuisse, Rashi manifestis verbis indicat: נְבָחוֹ דְמוֹת כָּלֵב Nibbz, inquit, figuram obtinebat caninam. Et paulò fusiùs se explicat hoc loco Radak:

נְבָחוֹ בְּזִין וְיָשׁ סְפָרִים כְּתוּבָן בְּנִזְןׁ זְאַנְגָּנוּ בְּיָ אִם בְּזִין וְטֻעָות הָוָא בְּסְפָרִים וּפְיָ נְבָחוֹ הָוָא בְּלֵב וְהָיָא מְלָה מְוּרְכָּבָת נְבוֹחַ חֹזֶן נְוֹבָחַ מֵן לֹא יָכְלָוּ לְנְבָחוֹ חֹזֶן לְשׁוֹן מְרָאָה שְׁמַרְאָה שְׁנִין :

Nibbz scribitur in fine per *Zain*, etsi sint aliqui libri, qui id per Nun quoque scribant, sed errant libri illi, non enim scribi debet nisi per *Zain*. Significat autem Nibbz nibil aliud nisi canem, estque Nibbz nomen compositum ex nibbah, נִבְבָּה, *haz*. Latrare significat, ut potè qui non possit latrare (innuens simulachrum) autem hoc loco significat faciem canis dentibus, quos iratus ostendit, egregiè instructi. Alludit Rabbinus sarcastiques ad simulachrum canis latrare non valentis iuxta illud Isaiæ 56.

Isaiæ 56.

Nibbz signi-
fieat canem.

חַכְלָבִים אֶלְמִים לֹא יוּכְלָוּ לְנְבָחוֹ :

*Canes muti sunt, non latrare valentes. Et ad dentatum illud os, quo cum passim effigiabant, quemadmodum in præcedente simulachro Asima, quod per contemptum quoque vocabant hircum sine lana seu pilis; quæ omnia in contumeliam idolatriæ Gentibus obtrudere solebant Iudei. Nibbz igitur à nibah diductum, hoc est, à latrando canem significat; autem effictum nomen est à dentium forma, quasi canes rabi*di* ostendunt. Alij tamen Orientales non male, quicquid dicat Radak, per Nun in fine scribunt, vt Syri, & Arabes نَبْرَن Nibbon, & Nib-*

Nibhun; quorum vtrumq; à نبھ & لابھ nebach, quod latrare significat, deductum, canem indicat, quasi dicas latrantes. Canem igitur colebant Auaithæ, exemplo vtique Ægyptiorum, quibus cane nihil erat sanctius; hunc veluti Ægypti custodem protectoremque delicate enutriebant, Anubim ipsum, teste Herodoto, patriâ linguâ vocantes. Huius Virgilius inter cœteros quoque Ægyptiorum Deos meminit:

*Herodotus.
Virgilius.*

Omnigenumq; Deum monstra, & latrator Anubis.

Hunc Comafiarum festis publicâ solennitate per vrbis compita, & vicos circumferre solebant, vt tradit Clemens Alexandrinus l. 5. Strom. Verùm de Cynolatria hac Ægyptiorum, eiusque causis & rationibus, cùm vbiue passim in hoc Oedipo tractaturi simus, hic longiores esse nolumus; sufficit nos h̄ic ostendisse, Nibhaz fuisse simulachrum sub canis forma ab Auaithis Ægyptiorum more cultum; nec enim alia de causa canem colebant Auaithæ, nisi quod, cùm Ægyptios Cynopolitas omnem suam prosperitatem canino cultui ascribere intelligerent, & illos ad eandem prosperitatem consequendam ad huiusmodi belluinos cultūs animum adieciisse verisimile est.

Porrò quid alterum Numen Tharthak, quod coluisse quoque dicuntur Auaithæ prædicti, fuerit, difficile est afferere. Rabbini Asini figura fuisse aiunt; ita Rassi & Radak citato loco:

פִירשׁוּ רַבִי תְרָתָק צְוֹרָת הַחֲמֹר :

Rassi & Radak.

Interpretantur, inquit, *fuisse Tharthak figura asini*. Ægyptios inter cœteras gentes Typhonem sub asini figura repræsentasse, eumque veluti sinistrum Numen placare contendisse, reperio apud Plutarchum libro de Osiride & Iside. Canem quoque seu Anubim inter cœteras rationes & causas etiam colunt, quod Isidis in inquisitione corporis Osiris à Typhone discerpti, comes, molimina Typhonis prodiderit; corpusque Osiris indicārit; vndē & eum veluti bonum, & fortunatum Numen; asinum autem, seu Typhonem sub asini forma, veluti sinistrum Numen, canē aueruncari credebant. An non in Auaitharum idolis Nibhaz, & Thartak, quorum illud canem, hoc asinum retulisse ostendimus, manifesta huius rei latent vestigia? Certè cùm Auaithæ vicini fuerint Ægypto, verisimile est, eos sicut alios ritus & cœrimonias, ita Numinia quoque hæc αιτίτεχνα, Anubim inquam, & Typhonem sub canis & asini figura obseruari didicisse. Verùm cùm de huiusmodi idolis, si citata excipias, nihil præter coniecturas nobis supersit, superuacaneum esse ratus sum his diu- tuis immorari, præsertim cùm propositum nobis sit, nihil nisi Authorum fide dignorum testimonijs stabilitum hoc opere nostro adducere.

Restat demum, vt quid Anamelech, & Adramelech, idola Sepharuaim propriè fuerint, inuestigemus. Sacra scriptura ea cum Moloch confundere videtur, cùm dicit; Sepharuaim filios suos combussisse in igne, & Anamelech & Adramelech. sequuntur sacram historiam omnes Chri-

*Anamelech
Adramelech
idola Sepharuaim.*

Rabbi Interpretes : at Rabbini hoc loco Adramelech idórum fuisse aiunt forma muli; Anamelech verò forma equi. ita Rassi citato loco :

Rassi

אדראמלך רמות פרד עבמלך רמות סום :

Adramelech, inquit, erat formam habens muli, Anamelech equi. Radak hoc loco asserit, Adramelech sic dictum esse, quod magnificus sit in portandis domino suo oneribus, & summè utilis; sicut Anamelech, quod domino utilis in bello sit:

Radak

אדראמלך הוא פרד ונקרא כן ואור ליה למראה בטוענאה פי שנושא לרבו כל משאותיו עבמלך זה חכם וענין ליה למראה בקרבה :

Adramelech, inquit, est mulus, & ita vocatur, quod magnificus sit domino suo in oneribus suis, hoc est, quod portet domino suo omnia onera; Anamelech vero equus est, & sic vocatur, quod in bello domino Regi suo obediatur. Hac autem tradit Baal Aruch. Thargum verò Hierosolymitanum apud Radak & Baal Aruch dicit, Adramelech & Anamelech pauonis & phasiani specie fuisse efformata; verba eius adducam :

Thargum Hierosolymitanum

אדראמלך ועבמלך זה טום ופסיוני וטום הוא הנקרא בלשון לעז פאון ויזוע הוא דפסיוני הוא :

Adramelech & Anamelech illi sunt pauonis & phasiani specie, qui lingua latina vocantur pauo, & notum quod ille est phasianus.

Certè in tanta sententiarum varietate, & Rabbinorum discrepantia, et si de figura Adramelech & Anamelech difficile sit aliquid certi statuere; nihilominus, vt lucem hiscè aliquam adferamus, quantum quidem probabilib[us] coniecturis assecurari poterimus, rem explicare tentabimus. Quod si nobis antiquissimorum Rabbinorum, quorum nomina passim in Thalmudico tractatu de feruitute aliena adducuntur, scripta superessent, parva, aut nulla potius ratio haberetur libitorum quorundam, qui hodie in penuria meliorum nobis in pretio sunt: nunc verò cum de eorum scriptis, quæ ad hanc materiam spectant, nihil nobis præter desiderium reliatum sit, fragmentis modernorum quibusdam male connexis inopiam nostram subleuare cogimur.

Anamelech,
& Adramelech
Idem cum
Moloch.

Suppono itaque Anamelech & Adramelech, idem omnino Numen esse cum Moloch, vel ipsa sacra Scriptura, vt in præcedentibus demonstrauimus, testante; et si hoc ab alijs formâ diuersum: Erat enim gentibus proprium, vnum & idem Numen, v. g. Solem & Lunam diuersis figuris, diuersis in regionibus adumbrare, vt fusè in præcedentibus declarauimus. Alia itaque erat Molochi effigies propè Hierosolymas in valle Hinnam; alia eiusdem apud Sepharuaim; quæ ideo præmittenda duxit, ne quispiam ex diuersitate idolorum diuersitate in Numinum concluderet.

Anamelech
equi forma.
Equi Marti
sacri.
Institutus.

Cum itaque in præcedentibus Molochum (alium) non esse demonstrauerimus quam Martem Aegyptium, seu Mythram Persarum, asserimus unum cum Rabinis, Anamelech equi forma fuisse; equos autem sacros Marti fuisse apud Persas, eiq; ceu gratam & decoram hostiam equum immolatum, apud Iustinum libro 1. lego; Nam *¶* Persae, inquit; Solem

vnum

vnum Deum credunt, eiq; equos sacratos esse ferunt. Xenophon lib. octauo.

Παιδεῖς τοις ἄγοντος θύμα τῷ Ηλίῳ. Et ita Persarū Regem, cum rem diuinā face-

ret, equum album Soli mactasse, Philotrat. l. i. de vita Apollonij his ver-

bis scribit: *Λέκιν δὲ ἀρχαῖον τῷ σφιθεα Νιζάνον κατέβαστη ἔμελλε τῷ Ηλίῳ φυλάρεις*

κοσμίας, ὥπερ εἰς αἰματωλόν. Erat autem candidum equum Soli mactaturus ex Nisæis

de melori nota, & egregijs phalaris ornatum, tanquam in pompam profecturum.

In coque venustè ludens Himmerius Rhetor:

Ἐν τελετηίῳ λόγῳ, ait, τῷ εὐδέλει τώλων, ἐξερχόμενος, καὶ ἀγέρωχος.

Θεῷ Νιζάνοις πολέμασι. τέτων ἐγὼ τὸν τῶλον φυλάσσω κοσμίας, καὶ τὴν

χαρέτων μίσθιος ὅλον ποιήσων. ὡς τῷ Θεῷ τίνι δὲ ἐμῆς ἀγέλης ἀπαρχὰς φέρουν αἱρέθησα.

Huius rei rationem non illepidam reddit Ouidius l. i. fuit his versibus:

Placat equo Persis radijs Hyperiona cinctum,

Ovidius.

Ne detur celeri victima tarda Deo.

Eandem causam adfert Herodotus l. 2. in extremo, cur Massagetae Soli, quem summopere venerabantur, equos mactarent:

Θεῶν δὲ μοναχοῦ ήλιον σέβοντες τῷ Θύσει τῶν πολέμων. Νέμος δὲ εἶται τὸ Θυσίν τῷ Θεῶν τῷ Τε-

χίσῳ παιών τῷ Θυτῷ τῷ Τεχίσον δατέοντες.

Herodotus.

Deum verò solum & unicum Solem venerantur, cui equos immolant; lex verò huius sacrificij erat, ut Deorum omnium celerrimo, celerrimum omnium animalium dedicaretur. Solem autem Mythra nomine coluisse Persas, supra capite de Mythra ostensum est; & Strabo lib. 15. manifestè tradit:

Τιμῶσι, ait, Τρῦλον, δὲν καλεστι Μίθραν. Et Suidas: *Μίθραν νομίζουσι Πέρσαι εἴ τοι ηλιον.*

Et Hesychius: *Μίθρας δὲ ήλιος θύσει Πέρσαις.* & *Μίθρης δὲ ωράτος εὐ Πέρσαις Θεός.*

Mithras Sol à Persis; Mithras primus Deus apud Persas.

Strabo.

Suidas.

Hesychius.

Mithram verò eundem esse cum Marte Hippio Persarum, tūm ea quæ superius in Moloch tradidimus, tūm Mithræ quoque milites, quos in Spelæo seu Antro Mithræ initiatos Tertullianus asserit, satis superque demonstrant. Idem l. de præscriptione aduersus Hæreticos. Tinet, inquit, & ipse quosdam, utique credentes & fideles suos, expiationem delictorum de lauacro promittit, & sic adhuc initiat Mithræ, signat illic in frontibus milites suos, celebrat & panis oblationem, & imaginem resurrectionis inducit, & sub gladio redimit coronam. Verum qui plura de initiatione militis Mithriaci, & varijs tormentorum gradibus, quos eum subire oportebat, scire desiderat, consulat præter citatum Tertullianum, Nonium in Gregorium Nazianzenum, aliosque, quos varijs in locis iam citauimus.

Mithra idem

cum Marte

Hippio Per-

sarum.

Tertullianus.

Cum itaque Persæ Solem, seu Mithram sub forma equorum, ut potè qui naturæ dotibus, Solis virtutes maximè exprimerent, quibusuè Mars veluti sibi similibus maximè delectaretur, coherent; probabile est, Sepharuaim, qui è finibus Persæ in Samariam iussu Salmanassari iam transmigrarant, autam religionem seruantes Adramelech, hoc, inquam, equinum idolum inter cœtera idola, de quibus hueusque dictum est, fanis & excelsis quoque intulisse, & à quibus postmodum hanc iωπολαζεῖα discentes superstitionis Iudæi, longè latèq; propagarunt; quam tamen impiā superstitionē postea Iosias Rex aboleuit, ut tradit sacra historia Reg. 4. c. 23.

Abstu-

Abstulit quoq; equos, quos dederant Reges Iudee Soli, in circuitu templi Domini iuxta exedram Nathanmelech Eunuchi, qui erant in Pharusim, currus autem Solis combusit igni. Quibus verò cœrimonijs Iudæi Semfæi, siue Ηλιογραται Iudæi vterentur, ostendit Radak hoc loco :

Radak.

וְהוּא עֹבֶדִים לְשָׁמֶן וְנַחֲנוּ שֵׁם סְוִיסִים שָׁחוּ מִזְבְּחָה חָבּוֹדָה שָׁחוּ רַוְבָּבִים
עַלְيָהֶם וְחַולְכִים לְקַרְאַת חַטָּמֶן בְּבָקָר בְּזַרְחָה :

Illi autem, qui Solem colebant, eo in loco præparabantur equi, qui huic servitio tantum erant destinati; atque hoscè ascendebant matutino tempore, contra Solem equitantes, quasi illum salutaturi, eumq; animalibus ei placitis quasi propitiaturi. Sic Radak & Rassi.

Currus &
equos Soli at-
tribuendi
mos vnde
profluxerit.

Sunt qui hoc loco currus & equos soli attributos, non à Persis, & cœteris gentibus, sed raptui Eliæ Prophetæ ascribant. Sic existimat Ioannes Episcopus Hierosolymitanus; nam Græcè Ἡλίου Helius dicitur Sol, quasi dices Helias, vti Sedulus ostendit, dum canit :

Sedulus.

*Quām benē fluminei prælucens semita cœli
Conuenit Eliæ, meritoq; nomine fulgens,
Hac ope dignus erat, quoniam sermonis Achiiui
Vna per accentum mutetur litera, Solest.*

Audientes Græci ab Israëlitis, quos diuinæ habere literas fama prodebat, prædicari, quod Elias curru igneo, & equis igneis ad cœlestia sit translatus, vel certè hoc ipsum inter alia depictum in pariete videntes, crediderunt (vicinia decepti nominis Solis) hic transitum per cœlos designatum esse, & miraculum diuinitùs factum, mutauit in argumentum erroris humanâ stultitiâ commentum. Ita Angelomus Author vetustus, & in abstrusis literarum sacrarum locis acerrimi iudicij in Stromatis in libros Regum: quæ sanè sententia ita mihi probabilis videtur, ut phaëtontæam istam fabulam, nullam aliam, nisi ex sacra historia originem habuisse, mihi planè persuadeam. Sed hæc alibi exactius discutiemus.

Pausanias.

Porrò quod Sepharuaim Adramelech muli imagine expresserint, non habeo, quod dicam, nisi forsan hoc loco Rabbini ad Eliacorum reslexerint consuetudinem, quos Pausanias aliorum opinione tradit, Lunam mulo vestam scalpere solitos fuisse. In basi, inquit, throni Iouis Olympij, tūm aliæ Deorum imagines expressæ sunt, tūm Luna equo, ut mihi videtur; alijs tamen mulo eam vehi aiunt, non equo. Certè Festus apertis verbis opinionem Pausaniæ confirmat: *Mulus, inquit, vehiculo Lunæ adhibetur, quod tam ea sterilis sit, quām mulus; vel quod vt mulus non suo genere, sed equi creatur, sic ea Solis, non suo fulgore luceat.* Certè mulam Lunæ sacram fuisse tradit Proclus in Hesiodum.

Proclus.

Adramelech
forma pau-
onis erat.

Veruntamen ego omnibus diligenter consideratis, magis in sententiā Paraphrastis Hierosolymitani, afferentis, Adramelech hoc loco simulachrum pauonis, seu alterius cuiusdam speciosæ auis, veluti phasiani, aut Meleagridis forma fuisse, inclino; mouet me non etymon solum, sed & summus honos nullo non tempore à Persis, alijsq; gentibus huic aui præstitus.

stitus. Est enim eâ pulchritudine voluctis pauo, ut non immeritò Adramelech, quasi dicas magnifici Regis nomine gaudeat. Accedit quòd obraras ingenij corporisque dotes non sine ratione supremæ Deæ Deorumque Matri sacra, Iunoniz volucris titulum obtinuerit. E Perside primas pauonum, Meleagridum, gallorum deductas colonias, suprà ex Athenæo docuimus, quæ sedes suas tûm in alijs regionibus, tûm potissimum in Samo figentes, ibi Iunoni sacræ esse cœperunt; tantoque in honore ibi habitæ, vt Pierio teste, Deam ipsam Iunonem solo pauonis intelligerent hieroglyphico. Veritatem huius rei varia passim Numismata demonstrant. In Iuliæ Piæ felicis numo signum Iunonis est, cum hasta & patera, pauone iuxta apposito, cum inscriptione, *Pauonem*, casu accusatiuo; quod rarum est. In Faustinæ verò numis idolum itidem est, cum lancea & patera, à cuius pedibus pauo; inscriptio est, **I V N O N I L V C I N Æ**. Iunonis autem auem esse hanc, eiusque currui succedere, ideo confingunt, quod Juno eadem sit ac Luna, quæ fulgore suo à Sole accepto oninia inferiora lætificet aspectu suo blando & formoso, cuius symbolum erant pauonis pennæ lunarem similitudinem exprimentes. Eandem ob causam Persis in honore fuisse Athenæus tradit, eo quod fulgore suo mûltipli, colorumque varietate imaginem Solis, quem ipsi velut vnicum Deum venerabantur, exactè referret. Describit sanè hanc pauonis ad Solem sympathiam, aliasque eius ingenij dotes elegantissimè Lucianus his verbis: *Incipiente, inquit, Vere pauo ad pratum aliquod accendens, quando & flores prodeunt non amabiliores modò, sed & , ut ita dixerimus, floridiores, & quod ad colores & tincturam attinet, liquidiores; ipse quoque extensis pennis, ijsq; ostensis Soli, & sublata cauda, eamq; undique circa se pandens, spectandos exhibet, & illius flores, & Ver illud pennarum, perinde & prato ad huiusmodi contentionem & certamen ipsum pronocante. Conuertit quippè scipsum, & circumagit, & quasi quandam pompam pulchritudinis sue, quando videlicet etiam admirabilior appetet ad splendorem Solis, variantibus se coloribus, & pallatim in alios atque alios transeuntibus, aliamque ad nouam formositatis speciem subinde recipientibus. Accidit autem hoc in circulis potissimum, quos in summis pennis habet, quorum quemlibet quasi quedam irides circumdant. Nam qui ante areus visus fuit, mox inclinante se paululum illo, aureus conspicitur; & rursum quod ad Solem cœruleum apparuit, si sub umbra transferatur, viride videtur; adeò ad luminis vicissitudinem variatur.* Hæc Lucianus. Hanc admirandam vicissitudinem colorum posteriores quoque Aegyptij intuentes ita stupuerunt, vt pauonem Argos vocatum, in noctis atque diei hieroglyphicum, Pierio teste, assumperint. *Noctem, inquit, significantes, pauonem surrecta in orbem caudâ figurabant; nam cum pauonem Argum interpretarentur, tot luminibus insignitum, neque aliud quidpiam per Argum, quam cœlum nocturno tempore, si detur dicere, oculatissimum intelligerent, atque illi nomen à splendore atque velocitate inditum profiterentur; (vtrumque enim Αἴγυπτος significat) neq; alio tempore micantissimi stellarum radj coruscarent, splendescerentq; quam nocturno; datus est fictioni locus, vt per oculatam ciuis alitis caudam mox ipsi sensu mystico hieroglyphicoq; significaretur. Quod si verò diem innuere voluissent,*

*Pauo Iunoni
facer.*

Athenæus.

Lucianus.

*Pauonem.
Aegyptj vo-
carunt Ai-
cum.
Pierius.*

ean-

eandem ipsam volucrem demissā caudā pinxissent, quasi tunc nox stellas occulere videatur, cùm dies ipse cōperit aduentare, tamque dies latitent stellæ, quād diū Sol supra terram est. Verisimile itaque est Samaritas ad omne superstitionis genus proclues, similem ob causam pauonis imagine Deos quoque furos coluisse.

C A P V T X X I.

De Nisroch, Rimmon, Nebo, Sefach.

Nisroch Assyriorum Numen, quale fuerit, vix ultum, qui tradat, reperio; Numen tamen & idolum fuisse verba sacræ historiæ manifestè ostendunt:

L. 4. Reg. 6. 19.
v. ult.

Et profectus est, inquit, Semnacherib Rex Assyriorum, & sedie in Nine, & cùm adoraret in templo Nisroch Deum suum &c. Vbi paraphrasis Chaldaica tenet, pro Deum suum, idolum suum.

וזוֹהַר מִשְׁתָּחוֹת בֵּית נֶסֶרְךָ אֶלְחֹזָן :

Et fuit cùm adoraret in templo Nisroch idolum suum. Quantum igitur ex Meturgaminim Hebræorum intelligere valeo, Nisroch nihil aliud fuisse reperio, nisi tabulam arcæ Noë in Assyria in summa veneratione semper habitæ; utrum autem Tabulam simpliciter adorârint, an eam in formam simulachri cuiusdam, aut in Iani, aut Saturni imaginem, quibus nominibus Noë à posteris vocatum apud Berosum lego, adaptatam coluerint, controuerti potest; utriusque cultus passim apud Authores extant vestigia. Quæ tamen ut probè intelligantur

Noe apud O.
rig. itales no-
minatissimus.

Locus ubi
quiuit Arca
Noe.

Elmacinus.

Notandum est, Noënum ob summam vetustatem inter Orientis populos hodièque ob salutis humanæ conseruationem nominatissimum esse, adeò ut ipsi Scythæ olim Noa, Berofo testante, omnium Deorum maiorum & minorum patrem, & humanæ gentis Authorem, & Chaos, & semen mundi; Thyteam verò Aretiam, id est, terram, in quam semen Chaos posuit, & ex qua tanquam ex terra cuncti prodierint, appellare soliti sint. Nunc verò Arcæ reliquias, & certa quietis eius vestigia in summa adhuc veneratione esse, testantur præter Nicephorum Heraclius Imperator, quem celebritate loci motum, hunc montem adeò celebrem videre voluisse Elmacinus Arabs l. 1. circa fin. c. 1. refert. Nam cùm Perfas in Armenia vicina prælio superasset, digressus est indè ad oppidum Themanim *تمانين* quod ipse Noë cum suis post egressum ex arca ibidem & condidisse credebatur, & incoluisse; atque consenso altissimo monte situm loci, & reliquias diligenter inuestigauit. Verba eius Arabica sunt: فلما غلب هرقلیس قیصر ملک الفرس ودخل بحثازا الجبل العال جداً أسمه الجوردي فلما يسمع منه كثیرین يطلب ذفالة لنظره وصعد علیه لمنظر الوضع — فلما جنرل من الجبل جاء الى الموئع اسمه تمادین التي هي مدینة بنی ذوح وكل شيء نظر دعینه Hera-

Heraclius Cæsar viælo Rege Persiae, cùm transiret montem illum Armeniæ excelsum admodum Gurdi nomine, de quo tam multa intellexerat, desiderio accensus est eum lustrandi per seipsum; ascendit itaque, ut videret omnem eius situm, & descendente illo de monte, ad illum locum quoque venit, quem Temanin vocant, estque ciuitas, quam post dilunium Noë cum filiis suis edificasse fertur; omnia hæc lustrare voluit Cæsar proprijs oculis. Hæc Elmacinus, ubi pro monte Gurdi nullum alium intelligas, nisi montem Ararat; nam & Thar-gum Chaldaicum Onkeli sic eum vocat Gen. c. 8.

ונחת תיבוחה בירחא שביעאה בעשרה יומא לירחא על טורי קרדון:

*Theogonum
Chaldaicum.*

Et requieuit arca in mense septimo, decimo septimo die mensis, super montes Kordu. Strabo quoque Gordiaos montes inter Armeniam & Mesopotamiam agnoscit, imò etiam hodiè Cordænorū ibi degentium, & latrocinij nunc infamij in Persicis itinerarijs vulgatissima est traditio. Mentionem quoque Temanim, & Gurdi montis cui adiacet, facit Geographia Nubiana, verba eius adiungo:

Strato.

من الموعـل إلـى مديـنة بلـد أحد وعشـرون ميلـان شـئت في الـرجلـة من بلـد إلـى جـزيرـة ابنـ عمر قـيمـعة وسـتوـن مـيلـا وـهي مـتنـصلـة بـجـبل يـمـيـن وـمـاسـورـين وـقـلـسـابـور جـمـيعـها فـي الجـبل الـذـي مـنـه جـبل لـجـودـي المتـصل جـامـد مـنـ جـهـة التـغـور وجـبل يـمـيـن هـو لـجـودـي الـذـي اسـقـرـت عـلـيـه السـفـيـنة ذـبح عـلـيـة السلام ﴿

*Geograph.
Nubia. seu
Arabica p. 3.
clim. 4.*

De Muzel ad ciuitatem Beld 21. millaria, si velis per desertum, vel in ipso flumine Digla, hoc est, Tigri de Beld ad insulam Aben Amar 69. millaria. Coniungitur hæc cum monte Iemanim (subaudi Temanim) & Masuriz, atque Kil-sabur, ambae sunt in illo monte, de quo est mons Algudi (subaudi Gurdi) qui pertinet ad Amid ex parte arcium. Iste mons Iemanim seu Temanim est ipse Gordius mons, in quo requieuit Arca Noë, super eum pax. Atque Themanim locus ille videtur, quem Berossus nunc Myriadam, nunc Merinacha, hoc est, egressorium, seu descensum Noë appellat. Ab omni perplexitate, quam hoc loco incurri, me vindicavit Ionathas Vzielides Chaldaeus Meturgeom, qui in sua paraphrasi in 8. c. Gen. expressis verbis rei tenuis difficultatem expedit.

ונחת תיבוחה בירא שביעאה הוא ירחא דניטן בשבעת ר' יומין לירחא על טורא דקרדון שום טורא חד קרדוניא ושות טורא חד ארמנוניא וחטן מחבוניא קדרתא דארמנוניא בארעה מרינהה:

*Ionathas V.
z. elides.*

Et requieuit, inquit, arca in mense septimo, ille mensis Nisan, in decimo septimo die Mensis, super montem Kardon. Est autem nomen montis unius Gordenorum, & nomen montis in Armenia, & ibi aedificauerunt urbem Armeniae in terra Merinacha. Est autem Merinacha, seu פְּרִינָחָה corrupta vox, idem significans ac מָרוֹיד נוֹחַ Morid noah, hoc est, descentum Noë, quem & Berossus supracitatus egressorium Noë vocat; & Moriadam, quam vocem interpres Berossi perpetram appellat euisceratorum hominum campum; cum Moriadam nihil aliud indicare voluerit, nisi מָרוֹיד אֱדָם Morid Adam, hoc est, descensum filiorum Adæ, seu descensum hominis; quod ex descensu Noë unius hominis, totum humanum genus fuerit resuscitatum.

*Moriadanus
quid?*

Cum itaque Noë veluti semen Mundi nullo non tempore diuinis honoribus veluti Numen aliquod sibi Osiridis, Saturni, aut Iani nomine à diuersis gentibus fuerit, ut in primo Syntagmate quoque demonstrauimus, cultus; cumque prodigiosi illius nūigij, quo mundum conseruanuit, reliquias Gordiaeis montibus, siue Ararat Armeniæ, quæ ex Assyriorum Prouincijs vna erat, imposuerit; dubium non est, quin non Noënum solum vicinæ gentes, sed & admirandæ istius domus reliquias diuinis honoribus etiam ad maximas usque superstitiones coluerint. Hoc verò ut omnino credam, fidem facit narratio Berosi, qui vicinas gentes indebitumen pro amuleto abradere solitas refert; verba eius proferam: *Vnus*, inquit, inter Gygantes erat, qui Deorum veneratior & prudentior cunctis reliquis ex probis erat in Syria; huic uomen erat Noa cum tribus filijs, Semo, Chamo, Iapeto, & uxoribus Tidea magna, Pandora, Noëla, & Noëglia; is timens, quam ex astris futuram prospexerat cladem, anno septuagesimo octauo ante inundationem, nauim instar arcæ coopertam fabricari coepit. Anno itaque ab inchoata naui septuagesimo octauo, ex improviso inundauit Oceanus, & omnia maria mediterranea, flumina que ac fontes ab imo ebullientes inundauerunt supra omnes montes, accendentibus quoque impetuosissimis, & supra naturam è cælo copiosissimis imbris, multis diebus corruentibus; itaque omne humanum genus aquis suffocatum, excepto Noa cum familia sua, quæ nauis erepta est; nam eleuata ab aquis in Gordiaeis montis vertice, quieuit, cuius adhuc dicitur aliqua pars esse, & homines ex illa bitumen tollere, quo maximè utuntur ad expiationem. Confirmat citata Haython ex Armenia ipsa oriundus (quicquid dicantij, qui eum Cilicem asserunt fuisse) suo adhuc tempore, videlicet 1300. post Christum, reliquias arcæ in monte spectatas fuisse. In Armenia, inquit, altior mons est, quam sit in toto orbe terrarum, qui Ararath vulgo appellatur; & in cacumine istius montis arca Noë primò post diluvium sededit; & licet ob abundantiam nivium, quæ semper in illo monte reperiuntur, tam hyeme, quam estate, nemo valeat ascendere montem istum, semper tamen apparent in eius cacumine quoddam nigrum, quod homines arcam Noë esse dicunt. Superstitiones verò de arcæ particulis, & bitumine circa collum supremi verticis à vicinis gentibus certis annis temporibus montem visitare solitis contra morbos & infortunia collectis, non semel ab ipsis Armenis ore tenus percepit. S. Syriano quoque particulam eiusmodi arcæ ab Angelo diuinitùs allatam Annales Armenorum tradunt; uti ex Patre Petro Copo Armeno mihi admodum familiari, ac meo in Armenica lingua Magistro, non semel audiui. Imò ex arcæ ipsius lignis sanum religionis causa posteris temporibus à Calipha extructum esse, docet Beniaminus peregrinator fide dignissimus; verba eius sunt:

מטס טניימים לגדירה בן עמר והוא בחוץ נחר חזק' לרנגלי חרוי אררט טחלהך ז' טילין למוקם טניחה שם חבית נח אבל עמר בן אלקטאכ לקח את חתיבתו מעל חרואש והרים ועשיהם אורה כנסת לישמעאלים ובקרוב חתיבת כנסת עוזרא הסופר עד חיים חזה וביום באים יהודים להחפכל טם וגוי :

Inde iter biduanum ad insulam Aben Omar, quæ sita est in medio flumine Chiddekel, hoc est, Tigris, iuxta pedes montium Ararat, itinere quatuor milliarium distans à loco, ubi requieuerat arca Noë; veruntamen Omar filius Alchetabi tulit

eam de vertice montis duplicitis, atque struxit inde sanum pro Ismaelitis, in usum videlicet religionis ipsorum, propè quod Synagoga quoque Esdræ Scribæ, ubi sejus diebus orandi gratia conueniunt Iudei. Quæ si vera ient, quæ Benjamin refert, certè ea de tota arca in usum Ecclesiæ ablata nequaquam intelligi debent; sed de partibus hiuc inde inuentis, ac vetuitate temporum corruptis, seu vi ventorum ac imbriquim ex vertice in imam montis partem disiectis.

Cùm itaque, vt ad semitam redeamus, huiusmodi reliquias omnes gentes maximè semper coluerint; ex his omnibus concludo, Nifroch Numen illud, quod Senacherib coluisse ex sacris literis ostendimus, nihil aliud fuisse, quam vel idolum, vel arcuam seu nauiculam ex reliquijs arcæ Noë confectam, sub quo Assyrij seu Babylonij vicini Saturnum, Janum, quem sua lingua Nifroch vocabant, coluerint, non secùs ac Ægyptij arcam illam, in quam Osiridem à Typhone coniectum fabulantur, arcam dico illam operaneam sacrorum feracem, de qua Apuleium consulas l. 11. metamorph. Multùm in animis Assyriorum arcæ Noëmicæ cultum stabilitate pòterat exemplum Hebræorum, qui omnem prosperitatem cultui, & venerationi arcæ fœderis attribuebant, eam veluti Deum ipsum in ea manifestè se prodentem adorantes; quod & verba Betsamitarum satis ostendunt, quos legimus ad eam veluti ad Numinis præsentiam perhorrescentes post formidabilem illam septuaginta millium hominum irreuerenter illam intuentium stragem exclamassemus: *Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti huius? & ad quem ascendet ex nobis?* Quæ verba clare monstrant, Betsamitas arcam ipsam veluti Numen aliquod reueritos esse; quod & Rabbini hoc loco asserunt. Huius itaque exemplo Assyrios arcam quoque construxisse, in qua sicuti Hebræi Tabulas legis, Manna, Virgam Aaronis, similiaque sacra lipsana ad beneficia Dei, fœderisque pacti conditiones recolendas reponabant; sic & Assyrios, qui multa de Noë eiusque arca traditione acceperant, atque reliquias præsentes semper in vicino monte coram spectabant, valdè probabile est simile quid ex compactis arcæ Noëmicæ frustis attentasse, quod Nefroch, hoc est, Numen arcæ (Nam נסרא Nesra, vel נסֵר Chaldaicè nihil aliud significat, quam tabulam de arca Noë) appellatum, veluti Deum coluerint. Verùm ne me forsan quispiam hæc sine fundamento ac rationibus asserere existimet, producam huius rei testem celeberrimum illum tractatum, quem Iudæi בְּלֹה אֲנָדָה fasciculum heleck vocant, in quo Author de idolatria Assur loquens inter cœtera Nifroch quoque meminit his verbis:

וְסִגְרַת סְנַחֲרִיב בֵּית נָסְרוֹךְ אֱלֹהֵי וְחוּתָה נָסְרוֹךְ טֻוְתָה נָסְרָתָה מְבֻוּתָה שְׁלָמָה
עַבְדוּ-זֶה אֲנָשֵׁי אֲשֹׁר כָּאֱלֹהֵי :

Et Sennacherib adorabat Deum suum Nefroch, idolum videlicet ex tabula seu affere arcæ Noë, quem viri Assur veluti Deum suum venerabantur, efformatum. Quod si hisce quispiam minus forsan fidat, hic audiat communiores Rabbinos, RR. Salomonem, Iarrhi, & Dauidem Kimchæum dictantes, confirmantes, dum hic in commentarijs in 19. l. 4. Regum sic dicit:

Nifroch erat
Arca ex li-
gnis Arcæ
Noe.

בֵּית נִסְרוֹךְ נָסֶר מַתִּיבָה שֶׁל נָחָ:

R.R. Salomon,
Jarrhi, David

Hoc est : *Beth Nisroch*, ex tabula arcae Noë. Alterum non cito, cum ijsdem omnino verbis rem confirmet. Dicitur autem in sacro textu, Senacherib domum Nisroch Dei sui adorasse :

וַיְהִי הוּא מַשְׁתַחֲוָה בֵּית נִסְרוֹךְ אֱלֹהָיו :

Et adorauit domum Nisroch Dei sui, hoc est, *arcam Noe* : Arcam autem hanc veluti idolum quoddam fuisse, Chaldaeus paraphrastes insinuat, dum ait :

Chaldaeus
paraphrastes.

וְסִנְדֵד בֵּית נִסְרוֹךְ טָעוֹתָיו :

Et adorauit domum Nisroch idolum suum. Fuit igitur Nisroch nihil aliud, nisi idolum seu arca ex lignis arcæ Noemicæ compactis, sub quo Saturnum seu Belum suum honorabant, quem Noë suprà esse diximus.

Rimmon.

Rimmon quoque Numen apud Syros fuisse, sacra Regum historianos docet ; quale tamen fuerit, altum est omnium silentium. Aliqui Venerem, eò quod רִמְמָן Rimmonim, hoc est, mala granata ei sacra legantur fuisse, arbitrantur. Seldenus dicit, Rimmon idem Numen fuisse, quod Elioan Phœnices dicunt, & Hesychius ῥαμων, hoc est, Τερψιχερος Θεος. Verisimilius est Rimmon idem fuisse Numen quod Pomonam antiqui, Deam videlicet pomis & fructibus præsidentem, dicebant. Nam hanc Deam summâ veneratione cultam à gentibus, Flamen Pomonalis apud Festum fatis ostendit. Veritatem huius coniecturæ maximè fulcit etymon vocabuli ; sicut enim à floribus Dea florum Flora ; & à terra terræ Dea, Tellus ; & à piscibus, piscium, marisque Dea Dagon ; ab אַשְׁרָה Asera, hoc est, à syluis & lucis, Dea eorum Astaroth ; aliaque gentium Numinæ, de quibus in præcedentibus locuti sumus, omnia vel à rebus, quibus præsunt, vel ab effectibus, quos in re, cui præsunt, operantur, nomina sua obtinuerunt ; sic Rimmon quoque non secus ac Pomona à pomo nomen habere videtur. Sed hæc innuisse tantum sufficiat.

Nebo.

Porrò inter alia Babyloniorum Numinæ Nebo quoque occurrit, iuxta illud Isaiae 46. 1. *Confractus est Babel, contritus est Nebo* ; facta sunt simulachra eorum bestijs & iumentis onera vestra graui pondere usque ad lastitudinem. Quale tamen idolum hoc fuerit, difficile est asserere.

70. Interpret.

Septuaginta Interpretes vertunt hoc loco Dagon : Εὐτεσα Βῆλ, σωματίζει δαιγῶν, Cecidit Bel, contritus est Dagon. D. Hieronymus in commentario huius loci existimat, Nebo idolum esse, per quod diuinationes exercabant, & responsa petebant. Verba eius sunt : Cecidit Babel, confractus est Nebo. Bel Græci Belum, Latini Saturnum vocant ; cuius tanta fuit apud veteres religio, ut ei non solum humanas hostias captiuorum, ignobiliumque mortalium ; sed & suos liberos immolarent ; Nebo autem id ipsum idolum est, quod interpretatur diuinatio, & prophetia, quam post Euangelij veritatem in toto orbe conticuisse significat, siue iuxta Septuaginta, δαιγῶν, quod tamen in Hebraico non habetur. Et est idolum Ascalonis, Gazæ, & reliquarum urbium Philistijm. Et à speciali transit ad generale, facta sunt simulachra eorum bestijs & iumentis ; non quod simulachra gentilium in prædam bestiarum & iumentorum exposita sint ; sed quod

D. Hieron.

quod religio nationum, simulachra sint bestiarum, & brutorum animantium, quæ maxime in Aegypto diuino cultui consecrata sunt: nam & pleraque oppida eorum ex bestijs & iumentis habent nomina. Sic Diuus Hieronymus, & Ionathas paraphrastes Chaldæus, Bel & Nabo simulachra fuisse opinantur in similitudinem serpentum, & iumentorum:

חַמִּתְ בֵּל אֲתָקְטָפְ נָבֹו הָוּ אַלְפְּנִיחָוּן דְּמוֹת חַיוֹא

D. Hieron.
Ionathae
Chaldaea.

וּבְעֵירָא:

Incurvatus est Bel, succisus est Nabo, fuerunt simulachra eorum in similitudinem serpentum & iumentorum. Cui Rassi astipulatur; ait enim:

שֶׁמְעֻתִי מִשְׁמָוֹ שֶׁל רַגְגָן הוּא עַצְבֵיכֶם עַל מִזְרְחוֹתֶם שֶׁל בֵּל וָנָבוּ חַיוֹא לְחַיּוֹת וְלְבָחָמָה שְׁמַוּטִים וְמַלְכָלִין עַצְמָן בְּרַעַי שֶׁלְהֶם:

Audiui, inquit, de nomine horum idolorum loquentem R. Gerson, qui assertebat, fuisse simulachra hæc figura serpentum & bestiarum, &c. Seldenus existimat, Nebo fuisse Nibhon; sed fallitur, cum Rabbinis testantibus Nibhon nihil aliud fuerit, quam locus quidam editus:

Rassi.

Soldenus.

דִּיבְּבוֹן חָוָא שֵׁם מִשְׁגָּב שְׁחִיה שֵׁם בֵּית עַזְזָה:

Dibbon fuit locus exaltatus, ubi erat fanum, in quo Camos colebatur; sic enim scribit:

וְכָאֵשֶׁר יָבוֹאֵר הָאוֹבִים עַלְيָהֶם פְּתָחָוּם יַעֲלוּ עַלְיָהֶם לְבָכֵי וְלְבָכֹות שֶׁם לְפָנֵי עַזְזָה שֶׁלְהֶם וְלְפָנֵי וְלְקָרוּעַ בְּגַדְיוֹתֶם כְּדוֹ שִׁירָהֶם עַלְיָהֶם כְּמוֹשֵׁךְ אֶלְחִיחָם כְּפֵי דָעָהֶם:

Et cum venirent inimici: eorum super illos, subito ascenderunt excelsa, plorantes ibi ante idola eorum, plangentes, & scindentes vestimenta sua, ad misericordiam commouendum Deum eorum Camos; atque hæc est consuetudo eorum. Ex quo patet, Nebo ab aliquibus hoc loco nullum alium esse, quam Chamos, qui Bacchus à nobis supra demonstratus est, concludi; quod fundamento, ipsi viderint. Nobis sane probabilius est, Nebo & Bel nihil fuisse aliud, quam quævis portatilia idola, de loco in locum migrantibus cultoribus suis, iumentorum opera transportata, ita quidem, ut omnia illa idola, per quæ diuinationes exercabant, quibusuè oraculorum loco vtebantur, quales erant Theraphim, Ob, Ieduah, magnæ fortunæ abacus, similiaque magicæ artis instrumenta; Nebo, à diuinatione & prophetia; alia verò simulachra communi nomine Bel seu Baal appellarentur, ut in capite de Baalim Hebræorum ostendimus. Indicat huius sententia veritatem non tantum sacræ historiæ textus, qui vt huiusmodi idolorum cultoribus illuderet, ipsas bestias sub Deorum pondere incuruatas ingenuisse dicens appositiè ad vecturam alludit. Sed & D. Hieronymus citato loco, vñacum commentatoribus in hunc locum, multiformia ea idola fuisse ex auro & argento fabrefacta, manifestis verbis asserunt, vbi non minus doctè, quam cum primis lepidè cœrimonias Diis huiusmodi peractas describunt. Quid autem fuerit Magnæ fortunæ Abacus, diximus in capite de Baalgad; quid Ob & Ieduah fuerit, paucis explicare visum est. De Ob & Iideonim Moses Leuit. 20. capite agit, vbi sacra Scriptura omnem animam declinantem ad Magos & Ariolos extirpandam afferit. Pro vocibus Magos & Ariolos Hebræi legunt אֹבוֹת וְיָדָעִים Oboth vñideonim. Ob

Nebo signif.
cat qualibet
portatilia
simulachra.

D. Hieron.

Ob, quid?
Leuit. 20.

ple-

Mikorti in
præcept. neg.
38.

Rambam in
Tzitzitot
e. 6.

Paul. Ricc. ad
Maud. neg.
96.

Zalbag.

plerique vertunt Pythonem seu Magum ; verum ex RR. Mose Mikorti , Rainbain, Paulo Riccio, colligo, Os nihil aliud fuisse, quam Spiritum seu Dæmonem, qui ab immundis, & quæ honestè nominari non possunt, partibus nonnunquam à capite seu axillis, siue Harioli, aut mortui submissa voce, & quæ ex Telluris cavitatibus videretur egredi, nec audiri, sed à consulente duntaxat mente concipi posset, responsa dabat ; ita Ralbag in 28. l. 1. Sam.

ארזרל טענין חאוב הוא שאמעלח אח חמוץ הוא בלתי שומע רבר דראח חמונת חמוץ הוא ואשטואל לא יראה חמונת והיה אבל ישמע דבריהם מה לפ' מחשבתו על שאליך וגו' :

Ob, spiritus
ventriloquus.

Dicunt Rabbini felicis memorie, quod Ob seu Python res fuit, ascendere faciens mortuum ; ille absq; eo quod audiret verbum, videbat simulachrum mortui ; interrogans autem Pythonem, non videbat imaginem seu umbram mortui, audiebat tamen verba, quæ de interrogatione sua mente conceperat . Ita Sauli , Samuelis defuncti species repræsentabatur à fœmina, cuius ex obscenis Ob loquebatur . Fœminam siue Pythonissam, seu vt Septuaginta Interpretes vertunt, γυναικα ἐγκαειπετο, illam Scriptura nuncupat אֹב בָּלֶת אֹב, id est, Mulierem habentem Ob . Ob igitur hic ipse spiritus ventriloquus ; Pythonissa autem ipsa, siue Ariolus, id est, Baal seu Baalath Ob hoc nomine nuncupatur . Et dum initiantur, tenebat manibus **שרביט** שְׁרֵבִיט **של** חַדְם **Virgam myrtream**, & suffumigabantur, teste Rambam cit. loco ; rituum autem huiusmodi locum fuisse mortui sepulchrum, tradit R. Abraham Ben. David .

D. Hieron.

Prodijt propudosahæc & ridicula Pythonis ventriloqui spiritus religio non aliundè nisi ex Aegypto, quibus spurcus dæmon sæpè per humani corporis pudenda, potissimum per posteriora strepitu emiso responsa dabat, quem ventris sonitum ideo diuinis honoribus ab ijs cultum esse in Syntagmate 2. capita de superstitionibus Aegyptiorum tradidimus , & D. Hieronymus in c. 56. Isaiæ commentans tradit, alijque quos dicto Syntagmate citauimus . Ut enim spurcissimis hiscè oraculis maiorem conciliaret existimationem immundus Diabolus, mentesque superstitionis facilius implicaret, plerumq; interrogationibus factis, infallibilem largiebatur effectum , Sed hæc de nefandis sacris sufficient . Quare ad Ieconim transcamus .

Iideonim
est Ariolus.

*

Iideoni itaque aiunt, est Ariolus qui osse animantis יְהוֹא Iedoa dicti, in os suum posito, futura doceret, & querenda solueret . Animal autem scribunt illud nescio quod Iadoa fuisse, cui humana vndiquaque figura, sed quod ad funem cuiusdam radicis ligaretur, & à primo ortu perpetuo hæreret vivum, donec, qui ob innatam eius saevitatem propriùs accedere minùs sunt ausi, sagittis conficerent ; sed verisimilius est, Iideonim à verbo יְהֹוֹ, hoc est, sciuit, nouit, deriuatum, idem esse quod Ariolum , qui certo animi proposito de re quapiam consulit ; à mortuis autem exspectabant, vt per insomnia de rebus, quas sciscitabantur, iuxta sepulchra pernoctantes, fierent certiores ; & Pythonissarum ope etiam euocatas corum species, vt de Samuele dicitur, consulebant ; quæ Rambam con-

fir-

firmat in Moreh nebuchim l. 3. c. 29 iuxta exemplar Hebraicum , hiscè verbis :

ונולדו בכם דיוות וחייה מהם מעונן ומנחש ומכשף וחובר חברושואל אוֹב

וירעוני זדורש אל המתחים .

Rambam.

Tunc etiam ortæ sunt opinione*s* & sententiae, *et* invenienti sunt ex eis Augures, *et* Magi, *et* diuinatores, *et* inquirentes Ob, *et* Ideonim, *et* requirentes mortuos. Insinuat Elaias hanc improbam consuetudinem, cùm dicit : *Ezias.*

Populus qui ad iracundiam prouocat me ante faciem meam semper; qui immolant in hortis, et sacrificant super lateres; qui habitant in sepulchris, et in delubris idolorum dormiunt. In quem locum Ionathas Chaldaeus hiscè verbis :

זוחב בחתיא רבן מעפֶך קבRIA ועם פגדי בני אנשא דריין דאכלין בשאר

Ionathas Chaldaeus.

חזרא :

Qui habitant in domibus, quæ edificantur de puluere sepulchrorum, et cum cadaveribus filiorum hominum morantur, et comedunt carnem porcinam. Quibus verbis Paraphrastes maximè innuit consuetudines Ægyptiorum, à quibus Hebrei hauserant, vti iam sæpe dictum est, sua omnia; quibus solenne erat ad responsa petenda, adyta illa sua, speluncas subterraneas, vbi corpora mortuorum condere solebant, intrare; quemadmodum eo loco, vbi de Ægyptiorum mumijs tractabimus, fusè ostendemus. Causam verò, cur in huiusmodi locis ad oracula consulenda morarentur, Kadak pandit:

חיזבאים בקברים לדרות אל חמתים בחרכות יילינו בלילך שיראו להם חסרים .

addebat.

דעתם כי חמיצים נראים בחרכות למאמינים :

Sedentes in sepulchris, ut consulant mortuos; in solitudinibus morantur, *et* in nocte, ut appareant eis Dæmones, *et* ut cognoscant eos: quoniam dæmones illi nocturni creditibus in eos, (hoc est cultoribus suis) nullibi facilius, quam in solitudinibus (& tenebris locis) apparere solent. Verùm ad rem nostram redeamus. Fuerunt itaque varia instrumenta seu idola, per quæ antiqui diuinationes suas peragebant, Diabolo responsa per ea dante, quæ Nebo, hoc est, prophetia, siue diuinatio dicebantur, ab effectu videlicet, quem præstabant: huius farinx fuerunt Theraphim, Isiacæ statuæ, Ob, Ieduah, Beelphegor, Abacus fortunæ, mensa Solis & Lunæ, similiaque, de quibus alibi ex professo tractabitur; atque hæc sunt illa idola Nebo, quæ secum, quounque ibant, portabant, curribus vehebant, per hæc diuinabantur, hæc denique Deorum loco tenebant. Erant autem huiusmodi variæ formæ, quedam infantium, alia serpentum, aut cœterarum bestiarum, multa hominis, infantis, virginis, per quorum obscuras partes dæmon loquebatur, ut in præcedentibus ostendimus.

Porrò his ex occasione data fusiùs forsan, quam par erat, expositis, nunc ordo postulat, ut de Sesach nonnihil quoque dicamus. Hoc itaque nomen duobus locis apud Hieremiam repetitur, videlicet 26. & 41. capitibus; quod verò multi Sesach inter Numinia Babyloniorum computent, quæ ratione moti id faciant, non video; cùm id nec ex citatis Jeremiaz locis ostendi queat, nec aliæ rationes suppetant, quibus id efficaciter probari possit. Seldenius nescio qua coniectura motus, à Sacca Babyloniorum festo Numinis Sesach dicato id evincere conatur, testem huius adducit

Sesach.

Seldenius.

cit

cit Berosum apud Athenæum 14. dipnos: Βίερος, inquit ille, εὐ τῷ ὄφῳ
Βαβυλωνιακῷ, τῷ λόγῳ μέτι ἐγγένετον φοῖ, ἀγενής ἐορτεύει Σακέαν τοῦ Ζαγορεύδης εὐ. Βα-
βυλῶνι δῆλον οὐτε, πάντες, εὐ αἷς ἐθελοῦσιν δεσμός τοῦ τῷ σινεῖ. αἴρουσιν τε
τὸν οἶκον ἐντὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζεύκτερον οὐδὲν τῷ βασιλικῷ, οὐ καὶ καλλιώς ζωγόλῳ. μητριανός δὲ
ἐορτὴ Κτητοῖς ἐν διδοτέρῳ Περσικῶν.

Ctesias.

Sesach signi-
fificat Baby-
loniam, &
eius Regem.De Alphabe-
to Atbasch
vide in Cabala
Hebreorū.Strabo.
Photius.
Iamblichus.
Hesychius.

Berosus in 1. l. Babyloniorum refert, decima sexta die mensis *Loi festum*,
Sacean diatum Babylone dies quinque celebrari; in his morem esse, dominos parere
imperio seruorum, praecesse autem familia eorum unum veste regia induitum, hunc
Zaganem nuncupari. Festum memorat etiam Ctesias in 2. Persicor. Verum ex
his omnibus hoc unum tantum probatur, Babylonios festum celebraisse,
Sacean nomine. Vtrum autem hoc festum a Sesach nomen habeat, aut
honori Numinis Sesach, ut citatus Author contredit, dicatum sit, saluo
quidem aliorum iudicio, ex adducto Berosi loco demonstrari nullâ ratio-
ne potest. Nos itaque meliori fundamento nixi afferimus, Sesach non
tam Numen aliquod esse, quam ex Cabala Themurah à propheta per *At-
basch* confitum nomen, quo Babyloniam, Regemque eius mysticè desi-
gnabat; Sesachi enim scribitur שֵׁשׁ, Babel בָּבֶל, à thau in regrediendo
ordinata elementorum serie, si pro ב bis summas ו, & pro ב, ל, ex Babel Se-
sach fiet. Verum hæc pueris passim nota sunt. Sesach igitur confitum
nomen nihil aliud significat, quam Babel. ita hoc loco Rabbini penè om-
nes . : פִּרְוּשָׁוּחַ שְׁהֹא בָּבֶל בָּאַת בְּשׁ . explicant illud Babel
per *Atbasch*. Imò Ionathas locis Hieremiacitatis, Sesach aliter non ver-
tit, quam Babel. Propheta igitur, ut plerique Hebraeorum sentiunt, ne
Regem Babylonis contra se excitaret, nomen Babel commutatis elemen-
tis artificiose transformauit in Sesach; quia dicitur: *Et Sesach bibet post
eos, vide licet calicem irae Dei*. Nec opus est multis Authoritatibus aliundè
desumptis, cùm ipsa sacra scriptura, ad quam Lectorem remittimus, to-
tam difficultatem facile exhauriat. Nec quicquam ad diuinitatem Sesach
conciliandam τῷ Σαργῶν ἡμετόν, id est, Sacrorum dierum festiuitas facit, cùm
ea in honorem Veneris Babyloniacæ & Persicæ, quam nos suprà Anaitidem
appellauimus, multò ante Hieremiacitatem ob victoriam Perseorum &
Babyloniorum (qui ab Authoribus passim confunduntur) à Sacis, qui po-
puli sunt intra Imaum montem habitantes, Scythæ dicti, reportataam, vti
alibi quoque ostendimus, instituta reperiatur; de quibus consule Strabo-
nem l. 11. Photium in Myrobiblo cod. 72. Iamblichum Syrum in rebus
amatorijs de Rhodane & Sinonide; Hesychium, qui & hoc festum
Σαργιλὺ ἐορτὴν ob dictam rationem appellat. Atque hæc de Sesach dicta
sufficiant.

C A P V T XXII.

De Rephan, & Markolis Idolis Hebreorum.

DE Rephan, quem alij Remphan, vel etiam Romphan perperam
appellant, nulla sacris in literis fit mentio, nisi Amos 5: & Actorum
septi-

septimo, vbi S. Stephanus Iudæis idololatriam Patrum prædecessorum exprobrat hiscè verbis: *Et suscepistis tabernaculum Moloch, & fidus Dei vestri Remphan, figuræ quas fecisti adorare eas.* Vbi Syriaca versio habet pro Remphan, Rephon:

لَهُ مَدْعُونٌ مَدْعُونٌ وَمَدْعُونٌ وَمَدْعُونٌ
وَمَدْعُونٌ دَوْنَى نِيَّرَى دَوْنَى دَوْنَى

Quinimò baiulastis Conopæum Melchum, & fidus Dei vestri Rephon, imagines quas fecisti, ut eas adoraretis, transferam vos de Babel.

Quisnam igitur fuerit iste Rephan, variæ interpretum huius loci sunt opiniones; alij Venerem seu stellam, quam Luciferum vocant Astronomi, interpretantur; alij Iouem; non desunt quoque qui unam è constellatioibus fixis Rephan esse arbitrentur. Nos relictis omnibus hiscè conjecturis aliquid certius adferemus.

Dicimus itaque Rephan vocem esse Ægyptiacam seu Coptam, eaq; nihil aliud significari in dicto idiomate, quam Saturnum, vti ex Onomastico nostro Copto-Arabico-Latino manifeste constat, vbi Saturnus Rephan dicitur, ob gygantæam videlicet magnitudinem. Nominia Planetarum, prout ab Ægyptijs appellantur, hic ex dicto Onomastico nostro decerpta adiungam.

Rephan vox
Copta, signifi-
cat Satur-
num.

πιζεφως τη ρεκωτ

7. Planetarum nomina Copto Arabicæ-Latina.

Arab.	Ægypt.	Latin.
زحل	የካፋን	Saturnus
الشّتري	የተገዢር	Iuppiter
المرجخ	መልሱች	Mars
الزهرة	መሬዣ	Venus
عطارد	ማዴራዣ	Mercurius
الشمس	ማር	Sol
القمر	ሙስ	Luna,

Copta versio ex Vaticana petita suffragatur Onomastico, dum cit. Ioc. Actorum ita Copticè vertit:

ዘቅዕ ተረዕ ከዘቀጥታዊትና ዘይ ከተማ ትክክለኛው ምድር ይፈጸማል
Et paulo post: እዚህንን ቤት ተፈሰደ ማህንያዣዎችን ደረጃ-
ከፍተትነት የሚጠቃ በዋጋዎች አምሮዎች በክፍተት ቤት ይፈጸማል ይፈጸማል
በተጨማሪ የሚጠቃ በዋጋዎች በክፍተት ቤት ይፈጸማል ይፈጸማል
በተጨማሪ የሚጠቃ በዋጋዎች በክፍተት ቤት ይፈጸማል ይፈጸማል

Conuerit autem Deus, & tradidit eos seruire militiae cœli, sicut scriptum est, Nunquid victimas & hostias obtulisti mibi annis quadraginta in deserto domus.

Israel? & accipisti tabernaculum Moloch, σ sidus Dei vestri Rephan (hæc est Saturni). Cui Arabica, Græca, Æthiopica omnino contionant, ut sequitur:

Arabica le-
cta.

آخر دم خديمة ملكوم و كوكب الأفعى رافان الاشباء الذي صنعته موها لن تكوفوا
قىچىدون لە

10. Interpret.

Æthiopica
lectio.

Accipisti tabernaculum Melcum, σ sidus Dei vestri Rephan, σ c. Septuaginta verò Interpretates: Αἰναθέτε τὸν σκλεπόν τοῦ Μολόχ, σ Κάσερον τοῦ Θεοῦ οὐδὲν πεπειν. Æthiopica lectio:

Vatumadaho balihu agiziahbaber varrasiumu iutkanaiu lachata famaia
bachamatazucfa, vafata mazuchfa nebiat Israel vanasachamu dabtara,
Meloch, vatamruta imlachachamu Rophan, anza tasagada laamanta masla
zagbarchamu vadabtara famaa.

Conuerit autem Deus, & tradidit eos seruire militie cœli, scuti scriptum
est in libris Prophetarum. Num victimas σ hostias obtulisti mibi annis quadra-
ginta in deserto Israel, & portasti umbracula Moloch, σ stellam Dei vestri Re-
phan adoratis, quod ipsi fecisti σ c. Non igitur Rompha vel Rempham, sed
Rephan hoc loco proprium Saturni nomen est. Vnum miror, cur Amos 5.
v. vlt. in Hebraico textu non Rephan, sed Ciun legatur, cum tamen
citatis locis & vulgata, & Septuaginta Interpretes cum alijs paulò ante
adductis ubique vertant Rephan; verba Prophetæ hic adducam:

Amos 5. v. et.
simus.

ונשאתם את סמות מלככם ואת ב'ון צלמייכם כוכב
אלחיכם אשר עש יתם לכם:

vulgata hebreo.

Quæ ad literam ita sonant: *Et portasti tabernacula Regis vestri, σ Ciun idolorum vestrorum, sidus Dei vestri quod fecisti vobis.* Quæ multum à vul-
gata versione Latina distare videtur: sic enim hoc loco habet vulgata.
Et portasti tabernaculum Moloch vestro, σ imaginem idolorum vestrorum, sidus Dei vestri Rempham. Cui conuenit & alia Græca lectio, quæ $\mu\mu\mu\mu$ habet
loco Ciun. Ionathas quoque, etsi in Chaldaica sua paraphrasi diffideat in
versione, explicat tamen vulgatam versionem:

Ionathas
Chaldaicus.

ונטלהו נוּתְסִיכָה בֵּית בְּמִרְיָס וַתְּבִין צְלָמֵיכֶם כֹּוכֶב
טוּתְכֽוֹן רֵי עֲבָרָתֽוֹן לְבָנָן:

Rephan &
Ciun pro eo-
dem sumun-
tum.ב'ון
כונים

Radak.

*Et portasti bini tabernacula sacerdotum vestrorum, σ Ciun imaginem ve-
stram stellam idolum vestrum, quod fecisti vobis.* Atque ex his omnibus pa-
tet, Ciun & Rephan hoc loco pro eodem sumi. Vtrum autem hæc duo
vnius idoli diuersa nomina sint, an idem nomen ex corruptione, quam ex
varia descriptione incurrit, tantum diuersum sit, dubium est. Vtriusque
sententiae Authores reperio. Rabbini diuersum ponunt nomen à Rephan,
& aiunt, Ciun idem esse hic ac Ceauim, hoc est, placentulas mellitas, quæ
offerebantur Reginæ cœli seu Veneri, quam Succoth benoth suprà dixi-
mus: Ita Radak ex alijs refert:

ונשאותם את סבות מלככם אחר על כוכב שנעשה עז על שמו זקורא אותו
מלך לפי שהם חושבים אותו למלך עליהם או שהוא כוכב גדול בעקבות השמיים
שׁחוֹא

שְׁחוֹא בָּמֶלֶךְ עַל צְבָאוֹ וְאֵת כִּיּוֹן עַל מִיכָּם יְשַׁׂמְחֵת כִּיּוֹן כְּמוֹ לְעַשְׂתָּה כּוֹנוֹנִים וְכֹבֶר
פִּירְשָׁנוּ בְּסֶפֶר יְרֵמִיָּהוּ שְׁחָם טִינִי מְאַכְּלִים שְׁמָכְנִים לְעַבְדָּה וְלְפִיכְךָ נִקְרָא כּוֹנוֹנִים :

Et iustulisti tabernacula Regis vestri. Dicitur de stellâ seu idolo, cuius nomen Moloch; Σιυν vocant eum Regem, vel quod eum Regem sibi dominatorem existiment, vel quod sit stella magna in militia cœli, in qua veluti Dux, Rex, seu Imperator emineat super exercitum suum. [& Ciu[n] imaginem vestram.] Sunt qui explicant, quasi facere, id est, placetas mellitas, & iam explicauimus in lib. Ieremie, quod Cauanim sunt species quædam eduliorum, quæ præparabantur Idolo, & ideo vocantur Cauanim. Verum huic sententiae non astipulamur. Melior est quam subiungit paulò post citatus Radak :

פִּירְשָׁנוּ שְׁבִיּוֹן הוּא כּוֹכֶב שְׁבָתָא' וּבָנֵן נִקְרָא בְּלַשׂוֹן

Radak.

שְׁמָעָלִים וּפְרָסִים בְּיוֹאָן :

R. Abenezra.

Nos explicamus quod Ciu[n] idem sit quod stella Saturni, & ita dicitur Saturnus in lingua Ismaélitica (Arabica) & in Persica Ceuan. R. Abenezra ait, esse nomen Saturni, compositum ex Arabica & Persica lingua. Quicquid sit, nomine Persico Saturnum Ceuan dici, nemo negare potest, nisi qui forsan librōs Persicos, qui passim eum hoc nomine vocant, non legerit; in Arabum autem monumentis nunquam me hoc nomen reperisse memini. Vnde aliqui opinantur Ceuan & Rephan idem omnino nomen esse, quod Persæ ab Ægyptijs acceptum RinC mutato bl̄esorum more corruerint; ita Ioannes Drusius auctoriter. Eſſet, ait ille, Chuan (sic legit Χιον) nisi manus aberrans maluisset scribere Ρεφαν, & prox, aut forte ipſi Interpretes legerunt Χιον pro Ρεφαν. melius dixisset, futurum fuisse Ρεφαν, nisi manus aberrans scribere maluisset Χιον Ceuan; Rephan enim genuinum Saturni nomen apud Ægyptios, Ceuan autem corruptum à vicinis Persis ante ostendimus. Hæc sententia alios quoque sui fautores inuenit, nec mihi displiceret, nisi me venerabilis huius Translatoris ab huiusmodi assertione terneret authoritas, & meliora non superessent, quæs dictas difficultates conciliare possemus,

Dicimus igitur quod Chiun, non per errorem, ut Drusius, eiusque Asseclæ volunt, sacris literis irrepserit; sed studio à Propheta fit positum hoc loco tanquam idoli nomen, quo Ægyptij nunc Saturnum, nunc Herculem confusim appellant, Hebræis notissimum. Est enim Chiun, vel Copticè Τσκων, idem quod imago, figura, aut idolum, quo nomine Saturni, aut herculis simulachrum promiscuè, Τσκων, appellabant. Saturnum autem, quatenus unus ex septem planetis est, ob vehementiam effectuum, quos operatur, Rephan, quasi diceret vires gygantis, dicebant. Chiun vel Chon itaque idolum Saturni dicebant Rephan stellam. Herculem autem Ægyptium, quem Herodotus inter octo Deos Ægyptiorum computat, Chon vel Chiun dictum esse Ægyptiacè, ostendit magnum. Etymologicum hiscè verbis:

*Χῶνες ἐθνοί. Ιταλίας οὐ Ηέρκουλες φασὶν οὐ τελεῖται Αἰγυπτίων δηλεκτούς χῶνα λέγεισθαι δὲ Etymologī-
εἰς Ιταλίαν, καὶ αὐτὸς χῶνας ὀνομασθεῖσας Τσκων.* cum magnum

Chones, populus Italiæ, dicunt Herculem iuxta Ægyptiorum dialectum Chon dictum esse, & à subiugata per eum Italia Itali Chones postmodum appellati sunt.

Chiun signi-
ficiat Satur-
num, & Her-
culem, & idē
est quod Re-
phan.

*Antiochus
Zenophenes.**Petrus Leo
Castella.**Hesychius.**Marcolis idem
quod Mer-
curius.**R. Elias.**Replicatur
locus parab.
p. 26. v. 8.**D. Th. 2. 2.
q. 63. a. 3.
in corpore.*

Quæ omnia confirmat Antiochus Zenophenes apud Lilium Gyraldum Synt. X. Chon, inquit, *Hercules Aegyptiorum lingua nuncupatus;* qui cum Osiride Italianam liberavit à tyrannide, & ab hoc Chone Hercule Aegyptio Italianam antiquitus vocatam esse proditur. Historiam breuiter enarrat Petrus Leo Castella in libello de Aboriginibus & Ianigenis. Is itaq; Osiris post Sicani obitum accersitus ab Italis, populorum scilicet Maioribus XII. VI. I. P. C. vindicibus, aduenit in Italianam, ubi Nouitas & Virtus semper imperant: is gygantes denicit omnes, & si quos seruauit, eos in triumphum duxit, omni potitus Italia, comitatus Hercule Chone, a quo ultima in Italia populi Chones, qui à Sabinis tandem electi sunt. Hunc Herculem γιγάντα quoque appellatum esse apud Hesychium reperio:

Γιγάντα, inquit, οἱ δὲ Γεγῶν, Πάταξ, Επιπάταξ, Τερείζης, οἱ δὲ Αἰγυπτίων Ἡγεμονία νομίζουσι.

Gignon, nonnullis Gigon, Patæcus, Epipatæcus, Trapezius, aliqui Herculem Aegyptium appellant. Quod verbum non dissentit à Rephan, si significationem aspicias; ambo enim istius Numinis vites indicant, cum & Rephanem, & Chonem, Gygantem significari ex dictis pateat. Concludimus igitur Rephan, & Ciun, vel Chon locis citatis sacræ scripturæ nihil aliud esse, quam simulachrum Saturni, vel sub sideris figura, vel ob stellam fronti idoli insertam, cultum; & nomina diuersa vni attributa esse. Saturnum enim, quem Rephan esse ostendimus, & Herculem, quem Chona, passim cum Osiride confusa esse in Syntagmate tertio huius probavimus. Verum hæc melius in sequentibus discutientur. Quare Rephane relicto ad Marcolin progrediamur.

Marcolis מַרְקוֹלִים Hebræis idem est, quod Latinis Mercurius; ita colligo ex Adagio illo Hebræorum אָבֵן לְמַרְקוֹלִים זְוֻקָּה Spargens lapidem in Marcolis, hoc est, in Mercurium; de quo R. Elias Ascenaz, ita in Thesbi: זְוֻקָּה אָבֵן לְמַרְקוֹלִים שֶׁם עַז שְׁכָךְ חִיחָח עֲבוֹרָתָה וַיְשׁ אָוּרִים טְהָוָא שֶׁם אַלְהָה שְׁעַבְרוּ לוּ בְּרוּמָא הַנְּקָרָא מַדְקָרְרָא :

Markolis nomen idoli, & dicunt, quod mittendo lapides (in aceruum) sit cultus eius; dicunt etiam, quod illud sit nomen illius, qui Romæ colebatur sub nomine Mercurij. Ita de parabola dicta R. Elias. Quod quidem prouerbium aliunde non profluxit, nisi ex parabola illa Salomonis c. 26. v. 8. *Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurij, ita qui tribuit insipienti honorem.* Vbi Hebraica veritas habet בְּמִרְגָּמָה ; ex qua voce Mercurium forsan formarunt prisci; etsi Græci Interpretes, Ionathas, ac plerique recentiorum ibi fundam intelligent. Tanta autem in hoc loco explicando auctorum difficultas, tanta opinionum varietas & dissensio; ut quid credere quispiam debeat, dispici vix possit.

Nos, vt & huic loco aliquam lucem adferamus, dicimus hanc parabolam nequaquam intelligendam esse de fundæ iactu, vt citati supra Authores sentiunt, nec de lapide בְּאַדְגָּמָה ; hoc est, in purpura inuoluto, vt Rassi; nec de bustuario seu loco funesto, vbi corpora damnatorum lapidibus obruebantur; nec de lapillis numeratorijs, seu calculis Arithmeti- cis, vt D. Thomas; sed de lapidibus, quæ in honorem Mercolis siue Mercurij

curij in aceruum lapidum dicto Numini coaceruatum projiciebantur. Voluit igitur sapientissimus mortalium eum, qui stultum honestauerit, tandem facere, ac si dictum Mercurij aceruum lapidis iactu augeret. Collata & stulta, & aceruo quasi beneficia, huic lapidis occasione, illi honoris; neuter autem gratum rependit animum, non stultus magis, quam lapidum aceruum; neuter beneficium conferri satis agnoscit. Consentit huic Beda in hunc locum commentans. *Qui insipienti, inquit, id est, heretico honorem docendi confert, non minus delinquit, quam qui Deos ac delubra gentilium cultu venerantur inani.* Verum ut huiusmodi sacra Mercoli collata, eorumque origo, ritus, ac ceremoniae penitus intelligantur, Sciendum est, cunctis fere gentibus celebres statuas Mercurij suisse; quasdam solitarias, in quibus solus ipse in basi; quasdam sociales, in quarum una basi simul Palas, quæ Hermathenæ vocatae; aut Hercules, quæ Heraclæ; & haec propriæ Gymnasiorum erant, ut patet ex Cicerone ad Atticum, & Turneb. l. 7. adu. cap. vltimo. *Solitariæ, ait Derrius, crebriores fuerunt, non in sepulchris tantum, sed in fulcris lectorum, indicantes Mercurium somni præsidem, cui ideo vltimus seu tertius cyathus in conuiujs sacer, teste Polluce l. 6. cap. 15. επ Luc. l. 3. Apoll.* Quæ quidem sculpturæ dicuntur ερυνες Suidæ, ερυνæ Hesychio, nec in delubris tantum, sed & in priuatorum vestibulis collocantur, formâ quadrangulari, & ut plurimum lapideæ. ita Thucyd. l. 6. belli Peloponesi. De alijs vide Herodotum l. 2. & Macrob. c. 19. Sat. Ægyptij, & ab his Græci, & Romani edocti huius farinæ Deastros, vel pectora tenuis humano, vel capite, & collo duntaxat effigiant, cetera truncos. De quibus consule Clementem Alexandrinum in protreptico, & Arnobium l. 6. aduersus gentes, Plutarchum in Alcibiade & Nicia, Æmylium Probum, Thucyd. aliosque. Scio nonnunquam tricipitem Mercurium pingi solitum, vnde de hominibus vel vehementer ambiguis quid aggredi debeant, vel valde vafris adagium Τιμέταλος Ερύνης, triceps Mercurius; cuius causam puto, quia idem mercaturæ, orationis, & itineris Numen habebatur, quod Adagiographus censet in singulis capitibus inscriptionem habuisse, quo duceret haec via, quo rursus illa.

Porrò materia crebrior lapis, ratiùs lignum; sed lignum certum, iuxta illud: *Non ex quouis ligno fit Mercurius.* Quod, vti dictum est, in statuam efformabant, cuius si caput excipias, reliqua omnia truncata essent. An sic formabant, vt Deum totum esse mentem constaret? Certè innuunt id versus Empedoclis apud Tzezem 13, chil. hist. 464.

Οὐ μὴν βερτέη κεφαλῆ τῷ γῆτα κίκασαι.
Οὐ μὴν πτεῖ γάτων γέ σύνοκλαδοί, αἴσανοντων,
Οὐ τόδες, τὸ Θεόν γουέ, τούτοις λαχνίσα,
Α'λλα φέλι ιερή, καὶ αθέσφατος ἐπλεθερών,
Φεγγίσι κόσμον ἀπαντα κατατεταθείσιν.

Statuae Mer-
curij dupli-
ces, solitariae,
& sociales.

Cicer.
Turneb.

Pollux.
Luc.
Suid.
Hesychius.

Thucyd.
Herodotus.
Macrob.

Clem. Alex.
Plutar.
Æmylius
Probus.
Mercurius
cum triceps
pingatur?

Mercurius
cum solū capite tenuis
pingebat.

Empedocles.

*Non enim mortali capiti membra adiuncta sunt,
Non quidem ab humeris duo rami emicant,
Non pedes, non citæ genua, nec pudenda lanuginosa,*

Sed

*Sed mens sacra atq[ue] immensa est solum,
Curis Mundum omnem que mouet celerius.*

Mercurij viae.
les.Martianus
Capella.

Vopianus.

Ad Hermas
viales adiicie-
bantur a via-
toribus acerui
lapidum.

Tzeza.

Acerui isti
erant conti-
guad ipsas
Statuas.

Tales ergo Hermulæ fuerunt. ideò Mercurius l. 4. Autholog. Græc. epig. inducitur à Xenocrate querulus, quod cum se fateantur homines pedibus celerem cursorem, & manu strenuum palæstritam, tamen effingant eum ἀτασθα, sine pedibus, & καλοβόν χλεψν, & manibus mancum. Atque hæc communia omnibus Hermis. Quædam verò peculiaria illis, qui Viales dicti, Mercurio sacri, à quo etiam statuæ omnes viriles, teste Tzeze, Hermae dicebantur; fortassis, quia Mercurius insignis statuarius fuit, ut narrat Iuppiter apud Martianum Capellam l. 1. de Philolog. nupt. Viales etiam Hermæ quadrati fuerunt, lignei, & lapidei, summâ parte Mercurij faciem, inferiore planâ inscriptiones viarum præferentes, ut aperte testatur Vopianus scholijs ad orat. Demosth. contra Leptinem. Εύλα, ή λίθοι τε γέγονοι ήδη εχοντες οὐτε Εγκαίωνται, κατα δέ εποιησάτε τα θηγεόμυκα. scilicet vias indicantia; vide de his Phornut: & Lylium Synt. 9.

Ad hos itaque Hermas solebant adjici à viatoribus in Mercurij honorem acerui lapidum, quibus aceruis commune cum lapidibus nomen suum se docet Tzeza chil. 12. hist. 429.

Eρμη, καὶ σύμπας αἰδεῖας, καὶ οὐρανῷ τῷ λίθῳ.
Hermes, Οmnis Statua virilis, Ο cumulus lapidum.

Hinc iam duæ difficultates nascuntur, prima an acerui isti aceruantur contigi ad ipsam statuam, sic ut statuæ summitas tantum extaret; quod videtur censuisse Alciatus Embl. 8. his versibus:

*In triuio mons est lapidum, supereminet illi
Trunca Dei effigies pectore facta tenus.
Mercurij est igitur tumulus; suspende viator
Serta Deo, rectum qui tibi monstrat iter.*

Hugo Caren-
sis.

Hugo Carenensis comparat Hermas illos crucibus ligneis, quas hodiè peregrini ad loca sacra proficiscentes, erigunt, extantes inter lapidum à prætereuntibus positorum congeries; Galli Montiodes vocant. At discrimen est, quod nostri peregrini non coaceruent lapides in crucis honorem; sed ut secuturi indicium itineris indè capiant, & sunt tantum vnius itineris indices; Hermæ variorum erant, & instituti in honorem Mercurij.

Odyss.
Hesychius.

Hinc pendet solutio secundi dubij, An Mercurij aceruuus accipiens sit de quo quis lapidum aceruo, etiam nullâ religione congesto; quod omnes ij existimant, qui ex Odyss. & Strabone 16. Hesychio, & Magni Etymologici Authore testibus probant, Ερμῆς λόφος, seu Mercuriale aceruum nihil aliud esse, quam aceruum lapidum. Verum si hos tres accuratè legas, deprehendes eos duplicem significationem tradere; unam latè patentem, quæ ad quoslibet lapidum aceruos spectat; alteram prel-

fam

sam & propriam de superstitionis illis. Quod ex Hebrais, & Græcis, & Latinis Scriptoribus facile est probare. Nam & Baal Aruch id manifeste hiscè verbis indicat:

Baal Aruch.

מרקளים בְּפִרְמִיחוֹת דְּפָועֵד עַצְמוֹ לְבָעֵל פֻּעָר עוֹהֶן עֲבוֹדָתוֹ חָזְרָק אַבְנֵי מְרָקוֹלִים עוֹהֶן עֲבוֹדָתוֹ בְּעַזְפִּידְרִיךְ וְשְׁמַעְאֵל אַיְלָהָן גְּגָבְנִים עוֹהֶן בָּצְרָה עוֹהֶן בְּבָית עַזְפִּידְרִיךְ בְּאַיְלָהָן מְצִיאוֹת בְּגַם וְאַיְלָהָן לְחַכְרִין בְּאַבְנֵי בֵּית קְוָלוֹט מְחַזְפֵּל בְּבֵית עַזְפִּידְרִיךְ שְׁמָת בֵּית מְרָקוֹלִים עֲבוֹדָתוֹ רְגִימָת אַבְנֵים וְעַיקָּרָה בְּדָהָנִיא בְּרָאֵשׁ גַּמְדַּף רַמְמַת :

Markolis, inquit, in Perusch 4. *Mithorb, est denudans se ipsum τὸν Beelphegor;* & eius ritus est, ut projiciatur lapis in Mercolis. Verum R. Ismael in Perusch 4. de idolatria dicit, quod illi sint tres lapides à lateribus Marcolis hinc inde dispositi. In Perusch' אלחמציאת בגם ; & moris fuit, ut proclimare facerent in lapidibus domum seu fanum Kolis. Inde Perusch domum huiusmodi seruitutis vocat domum Markolis, cuius cultus erat projectio lapidum; & Rabbi Ismael in alio tractatu ait lapides fani Mercolis sic dispositos fuisse, ut unus hinc, alter illinc, tertius super utrumque collocaretur. Confirmat hæc R. Elias Leuita, qui tam de hoc ritu dubitat, eò quod quos Romæ de hoc ritu interrogasset, id ei negarint. perperam negasse, & imperitos illos fuisse moris gentilitij, facile ostendero. In primis ex Homero testantibus Didymo & Strabone secundum illud:

R. Elias.
Didymus.
Strabo.

Καὶ λίθων ξόσου, καὶ ἀγάλματα χρεωνται
Καὶ φέγδοις λίθων συγχρύματα.

Ait illos colere

Saxea signa, & simulachra manu facta,
Et passim in via projectos lapidum acernos.

Priore versu Hermulas, posteriore Hermæas describit; citatque eos Theophylus Alexandrinus l. 1. ad Autolycum, & exstat locus l. 1. Orac. Sybill. in quorum etiam l. 5. inanimes Hermæ vocantur, αἰψύχοις οἱ Εἶγμας. Nicander in Theriacis Hermarum meminit, & ibi Scholia festes, Εἴγματα, ait esse, λίθος σειραῖς μένει εἰς τηροῦ τῷ Εἴγματι lapides coaceruatos in honorem Mercurij. Hesychius, Εἴγματα λόφοι τῶν σαρπεῖς τῷ λίθῳ Εἴγματι, τόποι δὲ τῆς οδοῖς γηρυόντες τὰ τιμῆς τῷ Θεῷ; ἐνδιθέται. Mercurialis aceruus significat cūnius lapidum Mercurij, quos in vijs coaceruabant ad honorem Dei. vialis. Manet igitur, Hermæos λόφος nihil aliud fuisse, quam lapidum Mercuriales aceruos, vijs publicis & compitis ad itinera demonstranda congestos; quos transeuntes viatores crebro lapidum iactu in Mercurij honorem augebant; Mercurius enim, id est, Hermes, viarum præses erat, & ἐνδιθέται dictus, quem maxime superum fore iratum, si quis erranti comiter non monstraret, canit Idyll. v. 5.

Εἰ καὶ οὐδὲ ζαχεῖος αἰλούν τὰς οδοὺς τελεῖ.

Dissensio tantum est, vnde initium hæc supersticio sumpserit. Sanè vti

cer-

Mos cose-
mandi lapides
ad Hermas
viales, vnde
cœperit.
Favorinus.

Didymus.

certum est, ab ipso Mercurio sumpsisse, ita incertum à quo factò illius. Sunt qui velint, ab eo, quod sit totius vias elapidare, & commodiores reddere, saxis remotis, & in unum cumulum ad latus viæ digestis; simul etiam recti itineris, & viæ Regiæ viatores scilicet certiores. ita Favorinus fol. 218. in fine. Fabulam ad hanc rem, quam ex Anticlide Didymus Odyss. 20. recitat, prodit: *Cum in confessu, aiunt, Superum Mercurius esset Deorum calculum subiturus, accusatus nimi. ùm à Iunone ob patratam Argi necem; in gratiam Iouis Deorum turbam Mercurium quidem absoluisse, sed omnes calculos pro singulari cœlestis fori ritu, ad eius pedes iactu coacernasse; quo scilicet fa-
cto, execrandam cœdem illam in Iunonis gratiam perpetratam ostenderent. Hinc in Mercurij honorem mos eiusmodi hominibus usitatus. Sed de his vide fusiū Phornutum, Lactant. l. 1. c. 20. & alios paulò ante citatos.*

Nos dicimus, totam hanc lapidum erigendorum rationem ab Aegyptijs, eorumque Hermete seu Mercurio ad alias gentes potissimum promanasse; Primum enim mortaliū Geometriam eum docuisse, limitum ponendorum rationem monstrasse, Diodorus, & Strabo docent. Cùm enim ex inundatione Nili quotannis facta, Aegyptus tota limo obducetur, ac proinde summæ in distribuendis agris, prædijsque contentiones inter Aegyptios orientur, & lites; ferunt Mercurium primum campimensoriæ artis rationem docuisse, limites, qui nihil aliud erant, quam oblongi quidam & quadrati lapides ad agrum unius ab alterius discernendum, statuisse; quæ omnia in sequentibus ex varijs Authoribus volente Deo comprobabimus. Hinc tanto bono affecti Aegyptij, in memoriam beneficij præstiti, nunc eum lapidum congerie factâ, nunc rotundum lapidem ad capitis similitudinem in fastigio adaptantes, nunc quadratum, nunc trigonum, aut pyramidale saxum in caput & humeros sursum abiens, ponentes, veluti terræ, terminorumque præsidem, ac Numen auerruncum, à quibus Hebræi, cœteræque gentes id postmodum didicere, coluerunt. Verùm quoniam de his copiosissimè multis in locis huius Operis dabitur dicendi materia, plura modò dicere supersedeo, ne ijsdem rebus sèpè repetendis nauseam Lectori moueam. Figuræ Hermarum apud Authores pañim occurrentes sequuntur.

C A P V T X X I I I .

*De adytis & speluncis Hebreorum, cœterorumque
Orientalium.*

NIhil celebrius quondam fuisse adytis Ægyptiorum, sat monstrant tot egregiorum Philosophorum ad ea visenda suscepta itinera. Pythagoras sanè tanto eorum serebatur desiderio, Clemente teste, ut circumcisione non abnuerit, quo mysteriorum in ijs tradi solitorum participes fieret.

Ο' Πυθαγόρας οὐειτέμενος, ἵνα δὲ τῷ εἰς τὰς αἴδης καλύπτωσι τὰς μυσικὰ παρ' Αἰγυπτίων σκηνάς φιλοσοφίαν.

Erant autem adyta, loca quædam solitaria, subterranea, & ab omnī hominū consortio remota, omnigena monstrofōrum idolorum varietate referta, quibus sub symbolis hieroglyphicis Deorum colendorum ratio, cœterarumque clandestinarum artium præcepta tradebantur, iuxta illud Arnobij: *Pythagoras, inquit, Magus fuit, clandestinis artibus omnia illa perfecit, Ægyptiorum ex adytis Angelorum potentium nomina, & remotas furatus est disciplinas.* Meminit horum Eusebius l. 2. præparat. Euangel.

Ναὶ μὲν ἀδυταῖς Αἰγυπτίων, καὶ Τυρρηνῶν κακομαντεῖαι σπότες καὶ γειδόδωλοι, μανικὰ ταῦτα. Eusebius.
αἱ ἀληθῶς αἰθερόποιαι απίστως εργάσεια, η πλαίσια καρέας καβοτηία.

Certè adyta Ægyptiorum, & Tyrrhenorum necromantiae caligine damnantur, furiosæ omnino fraudes sunt hominum infidelium, & erroris meri ludibria. Et Iustinus quæst. ad Orthodoxos: *Id temporis hieroglyphicæ scientiæ in pretio.* Iustinus.
erant apud Ægyptios, quæ in adytis tradebantur leclissimis quibusq; non hominibus de trivio &c. In his itaque Dæmonibus per varias cœrimonias, adiuraciones, suffumigia ex varijs speciebus aromatum, herbarum, succorum confecta, per hymnos denique & carmina magica in idola attractis, de vitandis malis, & consequendis bonis consulentes responsa capiebant. Iuxta quæ facientes perenni felicitate se potituros esse credebant. Hebræi itaque vicinæque ipsis gentes Assyrii, Babylonii, Persæ cum hotcè arcano Deorum cultu Ægyptios secundo rerum successu efferti cognoscerent, ad similem fortunam aspirantes, per media similia ad finem intentum se peruenire posse sibi persuaseré. Quare effictis omnigenis Deorum monstris, adyta, seu occulta quædam, ac caliginosa latibula ad ea colenda selegebunt. Quales verò illæ fuerint latebræ, quæ idola intus adumbrata, quis sacerdotum ritus, pulchrè nobis ostendit Ezechiël c. 8. vbi sic habetur: *Et introduxit me ad ostium atrij; & vidi, & ecce foramen unum in pariete, & dixit ad me: Fili hominis, fode parietem; & cum fodisse parietem, apparuit ostium unum; & dixit ad me, Ingredere, & vide abominationes pessimas, quas isti faciunt hic;* & ingressus, vidi, & ecce omnis similitudo reptilium, & animalium, abominationis, & universa idola domus Israël depicta erant in pariete in circuitu per totum. *Et septuaginta viri de senioribus domus Israël, & Iezomas filius Saphan stebat in media eorum,stantium ante pilulas, & unusquisque habebat thuribulum in manu sua, & vapor nebula de thure consurgebat.* An non hic Prophætus?

Multitudo
idolorum
Hebreo um.

Hierem. 2.

Hebrei ado-
rabant ani-
malia immun-
da.

Isaias 2.

pheta ob oculos nobis ponit ideam quandam adytorum Ægyptiorum omnibus numeris absolutam? certè & multiformium illorum idolorum exercitus, & sacerdotum suffumigantium cœrmoniæ, aliaque à Propheta relata adytis dictis ad vnguem quadrant. Dixi, multiformium idolorum exercitus, ut ostendam, nihil hic idolorum, monstrorumque defuisse; sed quicquid simulachrorum hucusque ex varijs recensuimus, hic veluti in theatro quodam compendioso representatum fuisse. hic Theraphim consecrabantur; hic Baalgad, Baalsephon, & turpis Baalphegor; hic Moloch; pisciformis Dagon; ventrosus Chamos; cornuta Astarta; Equinus Anamelech; Adramelech pauonis imagine fulgidus; hircinus Tarthac; Gallina cœlestis cum pullis suis, quam Succoth Benoth diximus; hic Nergal gallinaceus; reconditus Nesroch; lachrymabundus Thamuz, aliaque propudia religionis, quæ sacerdotes incenso thuris venerabantur, conspiciebantur. Tantus autem fuit horum idolorum numerus, ut Rabbini asserant, nullam gentem fuisse, quæ non peculiare sibi simulachrum hoc loco adorandum statuerit; & illud Prophetæ id maximè innuit: *Secundum numerum quippe ciuitatum tuarum erant Dij tui Iuda.* Et nullum locum fuisse; qui non profano istiusmodi cultu pollueretur, ostendit Ezechiël c. 6. v. 13. *Cum fuerint interfeci vestri in medio idolorum vestrorum, in circuitu ararum vestrarum, in omni colle excelsø, & in cunctis summittibus montium, & subitus omne lignum nemorosum, & subitus vniuersam quercum, locum vbi accenderunt thura redolentia vniuersis idolis suis.* Non desunt, qui dicant numerum idolorum, gentiumque fuisse mysticè designatum per septuaginta viros de senioribus domus Israël, quos incensentes idolis Ezechielem in adytis vidisse, sacra meminit historia paulò ante citata; certè assentit huic Zohar col. 210. vbi de idolis Hebræorum tractans, eorum summam artificiose indicat per hæc literas *r'yy*, cuius primum *y* valeret 70. reliquæ autem literæ *r'y* seruitutem alienam designant; quasi diceret septuaginta cultus externi, id est, septuaginta Dij, seu potius Dæmonia, septuaginta gentium idololatraruim, quæ alio in loco recensebimus. Sed neque abstinuerunt à torpidis etiam & impuris animalibus, quæ nemo sine nausea videat, aut sine horrore tractet; qualia sunt reptilia, & animalia, quæ respuebat, execrabaturque Iudæorum religio, de quibus Isaias c. 2. *Vt adorarent talpas, & vespertiliones.* Quæ quidem omnia defumperant ab Ægyptijs, quibus nihil non erat diuinum; vndè accutè irridet Iuuen: Satyr: 15. monstrosum huiusmodi cultum, dum de Ægyptiorum stulta religione loquitur:

Iustus.

- - - - - *Corcodilon adorat*
Pars hæc, illa pauet saturam serpentibus ibim,
Effigies sacri nitet aurea Cercopitheci.

Feles etiam, Serpentes, Aspides, Ichneumones, Scarabæos. hæc ergo monstra fœdida, atque inuisa, in suis etiam sacris numerabat vœfanus Iudæorum animus; quæ tam audè secesserant, ut Ieremias ciuitatem sanctan-

Etiam ab Aegyptijs constupratam mysticè significet non malè hiscè verbis : *Fili Mempheo. & Taneos te constupraverunt usque ad verticem.* Indicat hanc cultus externi pruriginem quoque Propheta Nahum c. 3. v. 4. qui sic ad Niniuen, quæ eodem morbo laborabat : *Propter multitudinem fornicationum meretricis speciose, & gratae, & habentis maleficia.* Sanè sub hæc tempora maleficijs vlos esse Iudæos, & Deorum imagines non in annulis solùm, armillis, in auribus, & laminis; sed & in corporibus candenti ferro inustas gestasse, docet Ioacim Iosue filius, qui Deorum, quos coluit, in carne sua gestabat imagines ; exemplo vtique Aegyptiorum, vt docet historia scholastica l. 4. Reg. c. 39. Abulensis in l. 4. Reg. c. 25. q. 39. quod colligi putat ex l. 2. Paralip. c. 36. v. 8. *Reliqua autem verborum Ioacim, & abominationum eius, & quæ inuenta sunt in eo sic.* Hic autem Rex, & vt credibile est, ad eius exemplar alij non pauci, illo impio charactere compunsti, non solùm abiuratæ religionis testimonium, sed & magicum aliquod veneficium portabant ; quod solenne cumprimis erat Aegyptijs.

Atque ex his omnibus in hoc Syntagmate adeò fusè traditis tandem luculenter apparet, quicquid idolorum apud Hebræos, Syros, Assyrios, Phœnices, Babylonios, Persas, Arabes unquam fuit, ab Aegypto tanquam perenni omnis superstitionis fonte promanasse. Quæ cùm ita sint, nulli sanè dubium esse debet, sacrarum quoque sculpturarum disciplinas, quas hieroglyphicas vocant Aegyptij, vna cum dictis idolis, ritibus, cœrimonijs, cœterisque mysterijs philosophicis ad vicinas gentes, quæ eas quām audiissimè secesserant, & naturali quādam animi inclinatione in eas ferebantur, suis tradiutas ; quæ omnia libenter hic demonstraremus, nisi ea sequentibus tractatibus reseruassemus. Quantum itaque Orientalium linguarum notitia, ac dictarum gentium ritus, ac in sacris obeundis cœrimoniæ, cœteraque priscae religionis monumenta sub ijs comprehensa, ad hieroglyphicæ disciplinæ restaurationem, momenti sunt ; ille solus, qui scopum & intentionem meam ignorat, ignorare videtur. Atque hæc de Dijs Hebræorum sufficient.

Ieremias.

Nahum.

4. Reg. c. 39.

Abulensis.

4. Reg. c. 25.

2. Paralip. 36.

Conclusio
Syntagmati.

SYNTAGMA V.

SIMIA AEgyptia,

S IV E

De Idololatriæ Aegyptiacæ ad aliarum Barbararum,
Gentium idololatriam affinitate; & quomodo exteræ
gentes Aegyptiorum ritus nullo non
tempore affectarint.

PROPOSITION.

EMONSTRATIS in præcedente Syntagine ijs omnibus, quæ ad perfectam idololatriæ Hebræorum, Chaldaeorum, Persarum, Babyloniorum, Syrorum, seu Phœnicum, & Samaritanorum, cognitionem quoquo modo pertinere videbantur; operæ pretium me facturum existimauit, si hoc loco cœterarum quoque barbarum gentium non ita pridem in varijs, ignotisque mundi partibus detectarum idololatriam, eiusque ad Aegyptiacam affinitatem exponerem; quibus præstitis, in hieroglyphicorum suscepta interpretatione, non parūm ijs me adjutum iri confido.

Scopus itaque, vt paucis multa complectar, huius Syntagmatis unicus est, ostendere perniciosissimum humani generis hostem Diabolum, ijs machinamentis ac callidis inuentionibus, quibus cœca veterum Aegyptiorum pectora olim imbuta, in omnem idololatriæ spurcitiam turpitudinemque præcipitauit, ijsdem omnino artibus, ijsdem superstitionibus ac machinamentis, ad cœterarum gentium illaqueandas animas, & usum esse præteritis temporibus, & in hunc diem in ignotis nobis, ac Euangelij luce destitutis regionibus, Regnisque vti; quas quidem artes, ac instituta si perspectas habuerimus, nequaquam difficile erit, varia ad Aegyptiorum antiquitates & mysteria facientia nobis hucusque incognita, facta singularum rerum inter se collatione, in lucem eruere; Deus conatus nostros secundet.

C A P V T I.

*De barbararum Gentium idololatria, à Dæmonे vel recens inuenta,
vel propagatione successua introducta.*

QVOTIES humanarum rerum conditionem paulò altius mecum expendo, toties verissimum illud Sapientissimi mortalium pronuntiatum, *Nihil sub Sole nouum, comperio.* Cùm enim id quod fuit, nihil

nihil aliud sit, teste ipsomet Salomone, quām id quod factum est, nihil aliud nisi quod faciendum; certè nihil aliud præteritarum rerum euentus fuisse videntur, nisi futurarum quædam veluti proscœnia, *κρητουμα*. Gratis itaque perhorrescimus ad præteritorum sacerdorum infelices multorum regnum, Monarchiarum, & Rerum publ: sortes & tragicos exitus, quos moderno tempore præsentes, alio tamen colore fucatos, intuemur; Gratis miramur, dum veterum monumenta voluentes cognoscimus eò Ægyptiorum, Græcorumque gentem cœteroquin sapientissimam, cœcitatis deuenisse, ut nihil tam esset vile & abiectum, nihil tam propugnabile, quod diuino apotheseos honore non cohonestarent; gratis, inquam, hæc miramur, cùm maiorem adhuc orbis partem, etiam post salutis humanæ aduentum eadem insanis, ijsdem erroribus laborantem, quotidiè percipientes indoleamus. Desinamus itaque mirari; eadem causa manente, ut physico more loquar, eundem effectum prodire necesse est. Inueteratus malorum ijsdem semper orbem premit machinationibus, Gliscit

*Dæmon atrox odij, animisq; furentibus iras
Nutrit, nec damnis hominum exsaturata quiescit.*

Nullæ sunt induciæ, pax nulla; ubi nec odij, nec inuidiæ modus, aut finis yllus; hostis Dei superbia ascendit semper, crescit malitia, crudelitas inualefcit; antiquus scelerum Architectus eadem semper molitur. Nihil inausum sinit, nihil intentatum relinquit, præcipuum omni ætate de eadem pharetra fuit illicium quām curiosarum, tam superstitionarum artium, quām multa, tam stulta dæmonum commenta mortalium animos dementantia, quæ omnia magiæ nomen ambitu suo comprehendit. Nihil præteritis temporibus ab Ægyptijs, eorumque hæredibus diuino unquam honore cultum nouimus, quod à barbaris etiam moderno tempore, illo instigante, non coli videatur. Apud hos in Fotoque, & Chamis, Osiris, & Isidis in Solem & Lunam transformatorum manifesta reperias vestigia. Videas Bacchos, Venetes, Hercules, Æsculapios, Serapides, Anubides, similiisque Ægyptiorum monstra promiscue passim, etsi sub alijs, & alijs nominibus adorari; Molocho per ignem filios immolari, sanguine humano execranda peragi sacrificia; obscenam illam hominis partem, quam φάλλον Græci vocant, singulari in honore ac veneratione haberi; omnigenas animantes Deorum loco teneri; verbo, Ægyptiorum exemplo cuncta idolis repleri inuenias, nihil diuinorum mysteriorum in facris voluminibus contineri, quod in contemptum Dei, animarumque perniciem Simia Dei Diabolus de sanctis, venerandisque Prophetarum Oraculis assumptum ad contaminatissima furoris sui scelera, ut olim, ita modo non transtulerit. Videas hic serpentis Mosaici in deserto ad peritumorū salutem erecti reliquias: Noëmi quoque Mundum arcâ conservantis, Eliæ currū igneo translati intuaris imaginem, aliaque similia, quæ in sequentibus dicentur; omnibus proinde veterum mysterijs, ritibus, ac cœrimo-

Dæmonis studium in propaganda idolatriæ.

Barbaræ nationes antiquis Ægyptiorum superstitionibus infectæ.

rimonijs, superstitionibusque in nouissimarum Gentium religione mentita, veluti in speculo quodam clucentibus. Hæc itaque cum cognoscerem, ingens continuò animum meum incessit desiderium, conquisitis vndique diuersarum Gentium idolis, ritibus quoque ac cœrimonijs, ijs peragi solitis, hinc inde ex Hispanicis, Lusitanicis, Italicis, & Gallicis epistolis (quarum magna mihi copia hic Romæ, ut potè in suprema Curia ex Archiuio Societatis Iesu suppeditabat) collectis comparationem instituendi inter hæc & veterum religionem; sperans futurum, vt ex huiusmodi collatione, meis in hieroglyphico negotio moliminibus lumen non exiguum accederet; dum ex rituum, cœrimoniarum, simulachrorumque similitudine & analogia, vnde ea profluxerint, inuestigare difficultè non rebar futurum. His itaque de causis hanc materiam, quæ cœteroquin extra scopum videri poterat, complexus sum, quam maioris methodi gratia, & ad vitandam confusionem, in tres veluti classes diuidendam existimauimus; ita ut prima pars idololatriam, sectasque Sinensium, Iaponiorum, & Tartarorum; altera Indorum, & Afrorum; tertia denique Americanorum in Deorum cultu ritus, cœrimoniaisque contineat.

C A P V T II.

De Sinensium idololatria, Aegyptiacæ parallela.

Tres sectæ
apud Sinenses
Literatorū,
Sciequia, &
Laucu,

Literatorum
sectæ.

Trigautius.

TRes igitur Sinarum libri orbis terrarum sectas numerant; sic enim vocant Regnum suum vnâ cum vicinis adiacentibus locis, alias enim minimè nōrunt.

Prima est Literatorum; altera Sciequia; tertiam Laucu vocant. Ex his tribus aliquam Sinæ omnes, & reliqui populi contermini, qui Sinarum charæcteres habent, profitentur; quales sunt Iapones, Coriani, Leuquici, & Cocincinenses, de quibus postea dicemus. Atque tres hæ sectæ primò in omnibus propè respondent triplici hominum generi, quibus Aegyptiorum quondam Regnum costabat, sacerdotibus videlicet sapientibus, Hierogrammatistis seu hieroglyphis, & plebeis. Literatorum secta Sinensium propria, & in hoc regno antiquissima, Rempub. gubernat, pluribus libris abundat, & supra cœteros laudatur. Authorem seu Principem philosophorum Confutium agnoscunt, non secùs ac Aegyptij suum illum Thoyt, quem Græci Εγύπτιον vocant Θεούς, Et quemadmodum Aegyptij sapientes, vnum Deum, quem Hemepht vocant, colebant; ita Sinenses literati idola non habent, nec ea colunt, sed vnum Numen, quod vocant Regem cœlorum; de quo sic Trigautius in expeditione Christiana ad Sinas: [Hinc asserunt Regi cœlorum sacrificandi, eiusque colendi munus solùm ad Regem spectare. In hunc finem Rex duo habet templum magnifica in vtraque Regia, Nanquinensi, & Pequinensi; cœlo dictum est vnum, terræ alterum; in his olim ipse per se litabat, nunc in eius locum Magistratus grauissimi successere, Cœloque & Terræ (non secùs ac Aegyptij Osridi & Isidi) boues & oves magno numero mactant, aliosque mul-

multos ritus exhibent. Porro proprium Litteratorum fanum est ipsius Confutij philosophorum Sinensium Principis; id ei per leges in qualibet urbe construitur, eo in loco, qui est supra ludum literarium; id magno sumptu consurgit, & contiguum habet palatum eius Magistratus, qui primum Litterarū gradū consecutis praest. In celeberrimo fani loco statua illius visitur plena litteris, aut eius loco nomen cubitalibus litteris aureis in pereleganti tabula descriptum; ad eius latus statuae adstant quorundam eius discipulorum, quos Sinæ in Diuos, sed inferioris ordinis, retulere. In hoc fanum Neuilunio ac Plenilunio quolibet conueniunt Magistratus omnes urbani, cum renunciatis Baccalaureis, Magistrum solitis inclinationibus ac genuflexionibus, cereis etiam & suffitu veneraturi.] Ad eum ferè modum quo Aegyptij primodie Mensis Thoth suo Deo Mercúrio solennia celebrabant. Huius Dei statuae variæ quoque sunt, aliæ in templis prægrandes, aliæ paruæ, & quæ facili negotio secum circumfuerunt; cuiusmodi vnum mihi R. P. Assistens Portugalliae Soc. IESV Nunnius Mascarenias communicauit, cuius imaginem hie adiungendam exstimaui.

Pagodes Indorum Numeri.

Altera Sinarum secta respondet Philosophis Aegyptiorum, & Schœquia,
vel

Septa Scie-
qua.

vel Omitose appellatur, apud Iapones verò Siacca, & Amidabu nuncupatur; de quibus fusius cùm de Iaponum idolis agemus. Lex hæc ad Sinas peruenit ab occasu, portata è Regno cui Threncia, vel Sciuro nomen est, quæ Regna, teste P. Trigautio, vno Indostanis nomine appellantur, iuxta flumina Indum & Gangem sita. Quam quidem sectam si diligenter discutiamus, ab ijs Gymnosophistis, Brachmanibus, Persis, Bactrianis, qui hac Indostanis intercapedine olim continebantur, profectam, in Chinæ colonias posuisse, ex dogmatiſ eorum facile patebit. Multitudinem enim mundorum credit metempsychosin seu animarum in bruta transiit, omnem denique Pythagoræ philosophiam profitetur. ita enim Trigautius: Multiplices, inquit, cum Democrito, & alijs Mundo fabricat; sed maximè animorum transmigrationem è Pythagoræ disciplina videntur mutuati, aliaq[ue] permulta commenta huic addidere ad fucum falsitatis. Hæc autem non solum à Philosophis nostris, sed etiam ex Euangelica luce videntur umbram quandam accepisse. Certum enim Triadis modum inducunt, quo tres Deos, in unum deinde Numeri coalescere fabulantur. Cuius epistolæ quoque Hispanicæ mentionem faciunt hiscè verbis: *Tuvieron noticia del Euangilio. Porque en la Provincia de Paquir, entre los otros Idoles, que alli tienen, ay una figura de hombre, que tiene tres cabezas, y se miran la una a la otra, y dicen los Chinas, que significa aquello, que todos tres non tienen mas de un solo querer y voluntad.* Et paulò post: *Ay una otra imagen de billo de una mujer, con un Nino en sus brazos.* Verum huiusmodi S. Thomæ Apostoli reliquias esse etsi piè credi possit; verisimilius tamen est, ea à Persis, Medis, alijsque Indorum philosophis Aegypti hæredibus, quorum proprium erat multiformes statuas fabricari, ad effectus vnius rei significandos, profluxisse, vt paulò post, dūm de Iaponijs agemus, patefiet. Præterea abstinentiam ab animalium carnis cum Pythagoræis sibi indicunt, barbam & cæsariem continuò radunt, in montibus & speluncis contemplationi vacant, templa eorum plena sunt immambris idolorum monstris, æreis, marmoreis, lignicis, luteis; adytæ Aegyptiorum diceret.

Lauda secta.

Tertium profanæ religionis dogma Lauzu appellatur, & respondet plebeis, & Magis Aegyptijs, à philosopho quodam, qui eodem cum Confutatio tempore floruit, originem traxit; eum siq[ue]nt 80. annis in parentis alio gestatum, præsumptum nasceretur, qua ex causa Lauzu, id est, philosophus senex appellatur. Hoc dogma paradisum spondet, ex anima & corpore constitutis, & in suis templis quorundam effigies exponunt, quos hâc ratione ad cœlos euolasse fabulantur. Ad eam rem consequendam exercitationes quasdam prescribunt, positas in vario sedendi ritu, certisque precationibus, int̄o etiam pharmacijs, quibus spondent unā cum suorum Diuorum favore vitam posse sectarios consequi immortalē in cœlis; aut ut minimum vitam in mortali corpore longiorem. Huius sectæ sacrificiorum peculiare munus est, dæmones impijs precationibus exorcizatos domibus pellere, idque duobus modis tentare solent; nam horrenda Dæmonum monstra in flava papyro atramento delineata, domorum partibus affigenda tradunt; inde rati inconditis clamoribus domos complent;

plent, ut ipsa dæmonia esse videantur. Aliud etiam munus sibi arrogant; nam è sicco cœlo imbræ elicere, aut nimios continere, alia quoque priuata seu publica infortunia se posse auertere promittunt. Atque hæc sunt tria ferè gentilium sectarum capita; sed neque in his humani generis vanitas conquiescit, singuli enim fontes labentibus paulatim seculis à fraudum Magistris in tot mæandros deriuati sunt, ut numerari vix posse videantur, & ipsa incredibilis penè simulachrorum multitudo satis ostendit; quæ non in fanis tantum, quæ sæpè ad aliquot millia ascendunt, colenda exponunt, sed priuatis etiam in ædibus ferè singulis, loco ad eam rem deputato, in foro, vici, in nauigijs, palatijsq; publicis, hæc vna abominatio penè primò se spectandam præbet. In quo quidem Ægyptios idolorum omnigenâ varietate infames imitati videntur. Sunt huius rei tam certa & evidentia indicia, vt si nihil aliud, certè tria potissimum id conciencere posse videantur. Primum est, quod non secùs ac Ægyptij, & Græci quosdam præsidere credant; his templo mystica condant; hos varijs ritibus & cœrimonijs Aegyptiorum more soleant aut placare iratos, aut fauentes attrahere. Secundum Argumentum religionis Sinicæ ab Aegyptijs mutuatæ, ita manifestum est, vt de eo dubitari nequaquam possit; est autem, quod in hunc diem templo ibi Marti, Veneri, Fortunæ, Paci, Oreadibus, alijsque Dijs Græcis & Aegyptijs communibus dicata reperiantur. Multis id possem ex diuersis Lusitanicis & Hispanicis annuis scriptis ostendere; sed erit instar omnium Metropolitanæ vrbis Nenchensis in China Ichnographia, non minùs eleganter, quam cum primis exactè serico Sinico impressa à Patribus nostris, præterlapsis annis è China Romam missa, in qua præteralia superba ædificia, ac munitamentorum moles, templo quoq; Deorum singula singulis certis quæque locis deputata spectantur; videoas in hac delubra Marti, Fortunæ, Paci, Oreadibus, & Nymphis, Genio aëris, auium, maris, fluminum, vrbis præsidi, Draconi maris, Ioui, Athlanti, alijsq; Dijs Græcis & Aegyptijs dicata; quod cum summa cum admiratione percepisse, non potui, quin ad religionis Sincensis cum Aegyptiaca, Græcaque affinitatem magis demonstrandam, eam hic summâ fide decerpsum adiungerem, omittere.

Simulachro:
rum maxima
apud Sinen-
ses multitu-
do.

Sinenses ido-
lorum cultū
ab Ægyptijs
haussisse, pro-
batur tribus
argumentis.
Primum ar-
guineutum.

Secundum
argumentum.

Templo Deorum Chinensium.

Templum Draconis maris.	Templum grati animi.	Tēp. præsidi sylu. vel Dianæ.
Templum Reginæ cœli, id est Lunæ dicatum.	Templum Planetæ Marti di- catum.	Ara cœli.
Templum Cœlo dicatum.	Templū Præsidi murorum dic.	Ara Terræ seu Cereris.
Templum Dæmonibus, & Spi- ritibus dicatum.	Templum optimæ Paci dica- tum.	Ara Dei pluviæ.
Montibus & fluminibus, id est, Oreadibus & Nereidibus dicatum.	Templum Spiritui Medicinæ Aesculapio, vel Apollini dicatum.	Ara Regis auium.

Ecc

Atque

Atque hæc sanè Græcis & Aegyptijs ita congruunt, vt tota eorum idololatria in Chinam transmigrasse videatur.

Tertium ar-
gumentum.

Tertium argumentum est, quod præter literas, quibus hieroglyphica Aegyptiorum proximè affectant, vt in secunda Oedipi parte ostendemus, ritus & cœrimonias easdem pene habeant cum Aegyptijs. Nouimus Aegyptios pyramidum figuræ semper diuino quodam honore prosecutos esse; cuius cultus vestigia in hunc diem in China remanent. Pyramides enim, quos Chines vocant, in tanto habent honore & veneratione, vt nemo aggredi quippiam audeat, nisi priùs certis ritibus hascè placauerit. Testem huius rei adduco Petrum Iarricum, qui l. 5. historiar. Indicarum Gallicè editarum, c. 51. de ijs hiscè verbis memorat: *Outre ces idoles de bois, il y en a d'autres, qu'ils appellent Chines, faictes en forme de pyramides ouuragees, dans lequelles il y a certaine espece de fourmis blanches, qui se ne monstrent pas de hors; mais ont leur petites loges au dedans, sans que'on scache de quoy elles se nourrissent. Elles ruinent les loges, où ont les met, qui sont faictes en forme d'Oratoire. Dont les Gentils sont fort emerueillez. Càr ils ont grand' peur de ces Chines; tellement, que quand'ils achettent vn esclave, ils l'amènent premièrement devant quelqu'une de ce pyramides avec vne offrande de vin, & autres choses, & le luy consignent, comme entre les mains, prians l'idole, que si l'esclave s'en fuit, il face en sorte que les serpens, laizards & tigres le tuent, & le deuorent. Ce que les pauvres esclaves craignent si fort, qu'encor bien qu'ils soient mal traçlés de leurs Maistres, ils n'osent quasi iamais les quitter & abandonner.* Ex quibus manifestè patet, Chinenses hæc omnia ab Aegyptijs, Persis, alijsque desumpsisse, quos lapidem seu fastigiatum saxum in conum, aut pyramidem adaptatum loco Numinis coluisse, & sæpiùs in præcedentibus indicatum est, & in subsequentibus pañim demonstrabitur.

Præterea quemadmodum Aegyptij Dæmones in statuas compingebant ad reponſa danda, certaque templa ijs dedicabant; ita Chinenses; de quibus audi citatum Iarricum citato loco differentem. *Il y a pareilleiment en chasque Royaume vn lieu dedié au Diable, là où on luy va faire les plus solennels sacrifices en vne petite Isle. On appelle l'idole Camissono; & ceux qui passent par là, redoutent fort cet idole, & de peur qu'il ne mette leurs nauires à fond, ils luy offrent, quand ils font vis à vis de l'isle, ou du riz (qu'ils iettent en la mer) ou de l'huile, ou d'autre chose qu'ils portent.* De Oraculis verò corum ita Trigautius l. 1. c. 8. expedit. Sinensi. Nonnulli, Dæmones ipsos consulunt, & familiares, vt vocant, spiritus, apud Sinas non pauci, easq; res plus Numinis quam Dæmonum fraudis vulgo habere creditur. Sed ad extremum omnes in fraudem inducunt. Eorum Oracula infantum vocibus, aut etiam brutorum excipiuntur; præterita ipsi & absentia more suo euulgant, vt non absimilem vero faciant eam, quæ futura prænunciant falsitatem. Hæc porrò omnia cum nostris etiam Ethnicis communia fuisse legimus. Vnum est, quod Sinarum proprium dici potest; mos in eligenda area ad ædes priuatas & publicas extruendas, aut ad cadavera humanda, eamq; aream conferunt cum capite, cauda, pedibus variorum Draconum, quos huic nostro solo substratos viuere fabulantur, à quibus omnem aduersam, prosperamq; fortunam non familiarum solum, sed urbium, prouinciarum, totius Regni

gni credunt dependere. Et ideo in hac veluti recondita scientia, multi etiam viri primores occupantur, & procul, cum opus est, euocantur; maxime cum publice quedam turres, molesue, aut machine in eum finem extruuntur, ut prospera fortuna accersatur, & infortunia publica exterminentur. Non secus enim atque Astrologi ex inspectis sideribus, ita hi Geologi ex monitione, fluminum, agrorumque suorum regionum fata metiuntur. Et sanè nihil absurdius inueniri posse dicas. Nam ex Ianova in hanc illamque partem obuersa; ex fenestra hac vel illi parte aperiri solita; ex eo quod è regione teclum sit altius, equè similibus nugis familiæ salutem, opes, honores, omnemque fortunam dependere somniant. His Astrologis, Geomantis, Auguribus, Coniectoribus, & uno verbo impostoribus pleni sunt vici, plene tabernæ, plena foræ. Atque haec tenus Trigautius. Quis hic non alteram Ægypti faciem, qua omnia augurijs & ominibus expediebantur, videat? Tempus me deficeret, si omnia hæc enarrare vellem. Quare qui plura huiusmodi scire desiderat, consulat citatos Authores; nos satis esse arbitramur, ex paucis hiscè prolatis, magnam sanè ad Ægyptiorum mysteria affinitatem demonstrasse; quare his relictis ad Iaponios nos conferamus.

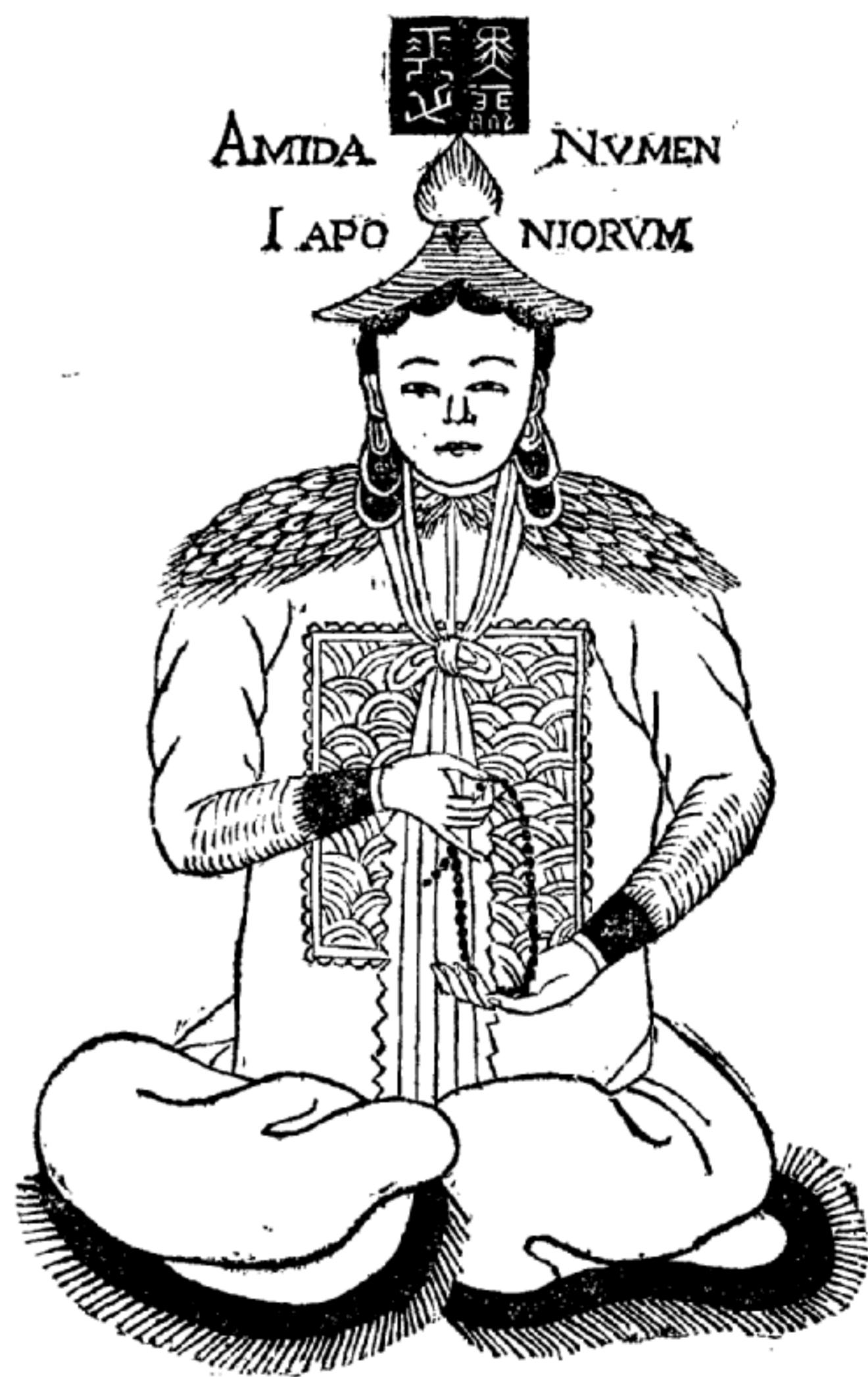
C A P V T III.

Iaponiorum, & Tartarorum idololatria Aegyptiacæ parallelæ.

CVm Iaponij omnem religionis suæ idololatricæ rationem à Sinensibus acceperint, non minor inter illos, quam Sinarum varietas sectarum est, atque differentia; quæ tamen ad duo potissimum capita referuocari possunt. Prima eorum est, qui alteram vitam negant, nec præmium, nec punitionem operibus bonis aut malis destinatum credunt; sed vitam ducunt omnino Epicuræam. Vocatur hæc secta Xenxus. Bontij huius sectæ Ministri vna cum suis idola quedam adorant, quæ Chamis appellant. His templa erigunt admodum superba & sumptuosa; per illa iurant ingrauibus, quæ se offerunt, negotijs; aut cum homagium Regi præstandum. His supplicant variarum rerum oblatione cùm ad nocumenta, ac infortunatos rerum euentus vitandos, tūm ad victoriam contra hostes impetrāndam; verbo, ut præsentifœlicitate perfruantur, qui unius istius sectæ scopus. Alij, qui animæ immortalitatem, alteramque vitam sectantur, magis in ritibus, & cœrimonij ad Pythagoræos accedunt. Idolum adorant nomine Amida, de quo mille fabulas spargunt; quas quia ad institutum nostrum nihil faciunt, iubens omitto; hoc unicum dicam, illos huic idolo tantum tribuere, ut ad saluandum se nihil aliud requiri credant, nisi frequentem horum verborum repetitionem: *Namu, Amida,*, *Buth*, hoc est, Felix Amida, salua nos. Quæ verba identidem repetunt, rosaria sua, seu coronas è globulis precatorijs consecutas gerunt, quas Iaponij communes habent cum Christianis, & in idolorum manibus ferè depinguntur, uti hic in imagine adiuncta vides, quæ imaginem Amidæ refert.

Duae sectæ Iaponiorum,
una negant
vitam, altera
asserentum
animæ im-
mortalitatē.

Amida Nu-
men Iapo-
niorum Horo
Aegyptio Nu-
mini respon-
dens.

Verùm ne quicquam meis verbis asserere videar, verba Authorum,
ex quibus dicta de prompsi, adiungam; ita enim in Hispanicis relationi-
bus P. Ludouicus Gusmanus de his loquitur:

P. Ludouicus
Gusmanus L. S.
de los Reynos
de Iapon.

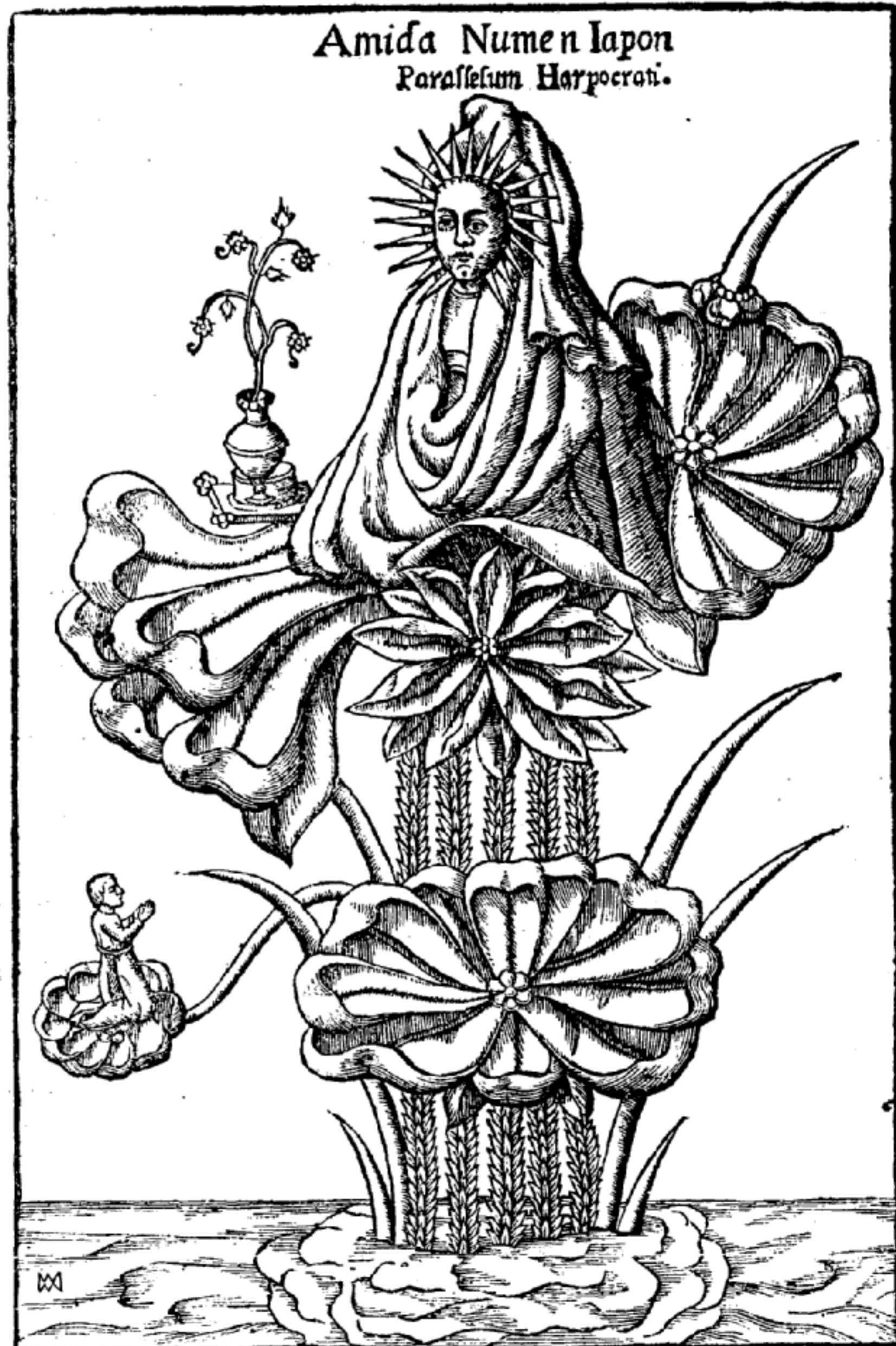
Aunque las seetas de Iapon son muchas, y muy diferentes, pueden se reducir
á dos principios vniuersales. El primero es, de los que niegan auer otra vida mas
de las que perciben por los sentidos exteriores, ni premio, ni castigo por las buenas
o malas obras. los que professan esta seeta, se llaman Xenxus. Todos estos Bonzios
y Feligreses adoran a vnos idolas, que llaman Chamis, los quales fueron Señores de
Iapon, y muy señalados en la guerra. Tienen estos Camis templos muy ricos y sum-
ptuosos, y por ellos iuran en los negocios graues, che se ofrecen. Tam bien acuden
á pedirles salud, y victoria contra sus ennemigos. Entre los que confiesan auer otra
vida,

vida, ay dos se^tas principales, de las quales salieron otras muchas; La prima de^stas se llama de los *Xodoxius*, que quiere dezir, hombres del lugar superior, o del paraiso. Adoran los de^sta se^ta vn idolo, que se dice *Amida*, del qual cuentan mil patrañas y mentiras, que fue hijo de vn Rey de Leuante, y tuuo dos hys, y que muer- ta su muger, hizo por ella, y por todos los que le adorassen, grande penitenciⁱ, de- manera, que por saluarse non tuuiessen necessidad mas que repetir estas palabras: [*Namu Amida Buth*] que quieren dezir Bienauenturada *Amida* salua nos: y assi las dizen con grande efficacia y deuotion, passando las cuentas de sus rosarios, que por esto traen siempre en los manos. *Hæc Gusmanus.* Morem autem inter orandum tractandi rosaria, aliaque dicta confirmat Franciscus Bellafore- stus libro 4. histor. vniuersal. c. 6. Gallico sermone conscripto his verbis. *Les Iaponnois* (comme aussi en vsent les Indiens Orientaux) portent de Patenostres de diuerses sortes, ainsi que nous, sur & avec lequels ils content le nombre de leurs oraisons, plus longues beaucoup que la nostre qu'on nous a commandé de dire, & les disent cent & huit fois, à cause que leurs Docleurs & Bonzi tienent, qu'il y a au- tant de sorte de pechés, es quels l'homme se peut souiller, & que contre chasque de ces vices, il faut s'armer d'une de ces prières. Tous les matins en se leuant ils disent neuf paroles, haussans les doigts de la main droite, estimans que cela pro- te pour empescher que le Diable ne leur porte nuisance aucune, &c.

*Franciscus.
Bellafore-
stus.
Iaponij utun-
tur Rosarijs.*

Porro alia quoque se^ta Iaponiorum est dicta Foquexus, à libro huius nominis; atque hæc adorat idolum *Xaca* vel *Iaca* dictum, de quo mille commenta quoque spargunt; cum deuotione quinque hæc verba dicere, *Namu, Mio, Foren, Qui, Quio*, sufficere ad beatitudinem consequendam credunt; et si nemo hactenus dictorum verborum energiam intellexerit. Discipuli huius Xacæ fuerunt Cambadagi, & Cacubao, quorum vtrumq; ob excellentiam diuinis honoribus prosequuntur Iaponij. Cambadagi Dæmonium verius quam homo, si fides relationibus habenda, videtur fuisse; docuit ipse primus ritus adorandi Dæmonem, prætereà modum Dæmonem certis verborum incantationibus in corpus cuiusvis compingen- di, similiaque Dæmonum propria ostendit. Hanc se^tam sequitur illa, quam Iamabugi, hoc est, militem montium, appellant; atque hi proxi- mè æmulantur Ægyptiorum ritus, in coniurandis spiritibus, & Genijs in- statuas; diuinationibus omnis generis sunt dediti; solitudinem & aspe- ros montes amant, ac proindè parùm in locis cultis & habitatis spectan- tur; de quibus ita Gusmanus: [Este mismo Bonzo Combadagi tuuo otros dos discipulos, que fueron hermanos de padre y madre, los quales tomaron tambien la doctrina de su Maestro, que fundaron ellos por si otra nueua se^ta, y peior que todas las passadas, cuya profession es, ofrecerse de todo punto al seruitio del demonio, y darse por muy intimos siervos y familiares suyos. Llamanse los que tienen esta se^ta Iamabugis, que quiere dezir soldados de la Sierra, porque los mas dellos viuen en vnas muy asperas montañas, y pocas vezes los veen en poblado. Otros ay que pas- san su vida con mil embustes, y hechizerias, que usan por el pacto, que tienen con el Demonio, como es descubrir algunos hurtos, dezir por la mano la buena o mala ventura, commo Gitanos, y adeuinar algunas cosas futu- *Gusmanus
L. 5. c. 7.*

futuras. Entre otras cosas que dexaron los fundadores de este secta para los que la huiescen de seguir, fue vna peregrination, que hazen dos veces cada año, para adorar al Demonio en cierto templo, que por ser cosa tan particular y extraordinaria, la pondre aqui, como la conto vno de stos Bonzios, que la auia andado siete vezes, y despues por la misericordia de Dios nostro Señor fué Christiano.] Hæc Gusmanus, quæ confirmant epistolæ Lusitanicæ anno 1565. è laponia missæ, quas consule; extant enim impressæ Eboræ. Multa rara omnino & admiranda hoc loco de similibus dæmonis machinationibus adducere possem; sed quia ad in-

sicutum nostrum non sunt, ad ea, quae ad rem nostram faciunt, calamum conuertamus.

Nouimus ex Iamblichō, & Clemente Alexandrino, Aegyptios Deum flori Loti insidentem mysticè depinxisse, quam sacra in pingendi rationem Gnosti sectati postmodum Harpocratem eidem Loti flori varijs symbolis instrūctum repræsentarunt. Videtur hic mos non in Persiam tantum, Indiamque, sed & in ultimum Orientem quoque, Iaponem videlicet penetrasse. Depingunt illi Numen illud suum celebre Amīdām, vel alio nomine Fombum, flori seu rōsē, aut Nymphaeā insidentem, magno radiorum fulgore coruscantem, cuius imaginem cū R. P. Assistens Portugaliae mihi communicasset, volui hanc hic adiungere.

Hanc sectam Ienxiorum Fombum nominant, quae longè aliter de hōc Amida sentit, quām Xodoxiorum secta, de qua paulò ante; dicunt enim esse inuisibilem substantiam, separatam ab omni elementorum compositione, ante omnem creaturam existentem, omnium fontem bonorum. Hinc eum mysticè pingunt supra Nymphaeā florem, verius Lothi sedentem, ad reconditas huius virtutes & perfectiones subobscure insinuandas, quas & habitus, cui inuoluta cernitur, indicat. Quae omnia confirmantur ex Epistolis Lusitanicis anno 1565. ex Iaponia in Europam datis, in quarum vna Ludouicus Froēs ita de hoc Amida scribit Lusitanicē: [Os seus mosteiros sam muito sumptuosos & tem grandes rendas. Naō podem ter molheres sopena de os matarem. Amida ésta nos seus templos em hum altar nomeo do mesmo templo. Onulto he de syaon quasi como os Pagodes da India, despido da cinta pera riba, assentado como molher com orelhas furadas e húa claridade de rayos, que o cerca, assentado sobre húa roza de Pão, que o cercla muito fermoza.] Et in alio loco: [Na primeira questaõ propôs que os Ienxus tinhao hauer hum ser inuisivel separado da natureza dos quatro elementos, à que chamauaõ por outro Fonrai come Mogui, e que os atributtos que os letrados davao à este ser inuisivel, erao os seguintes, conuem à saber, que antes deste mundo, ceos e terra serem creados o Fombum sempre fora e nunca tivera principio, nem hauia de ter fim, e que por elle forao creadas todas as couzas, que seu ser estaua dentro na terra, e nos ceos, e fora delles, por naō ser limitado a lugar finito que no gouerno, e conseruaçao de todas as couzas, naō padecia mouimento algum; nem tinha cor, nem accidente visuel, por onde dos olhos corporais podesse ser visto, que os homēns e todas as criaturas tinhao, hauia neste Fombum em mais eminentē grao de perfeição, por ser fonte perenne de todo o bem.] Ex quibus patet, Prudentiores è luminis naturalis præscripto multò aliter de Dijs suis sentire, quām ruidores. Amidam enim, quem rudes præter multa figmenta, eximium hominem suis afferunt, doctiores fabulas de eo vulgo creditas, exemplo Aegyptiorum ad mysticos sensus detorquent.

Prætereà Solem quoque & Lunam Aegyptiorum, aliorumque Orientalium exemplo adorant, vti ex epistola Lusitanica constat: [Crê os mais delles em homēs antiguos, os quaes (segundo tenho alcançado) erao homēs,

Aegyptij Deū
flori Loti in-
sidentem a-
dorabant.

Iaponij Ami-
dam flor Ro-
se insidentem
pingunt.

Secta Ien-
xiorum Fom-
bum apud
Iaponios.

Ludouicuſus
Froēs in litt.
Iaponicis.

Iaponij So-
lem & Lunā
adorant.

mês, que viueraõ como philosophos ; muitos destes adoraõ o Sol, e outros à lua .] Et confirmatur ex epistola quadam S. P. N. Francisci Xauerij, anno 1549. 5. Nouembris, ad Collegium Goanum data, vbi multa alia quoque de huius gentis superstitionibus inuenies. Quod si pompas seu festiuitates, quas quotannis Dijs suis exhibent, cum pompis & solennitatibus Aegyptijs quotannis peragi solitis comparaueris, easdem omnino paucis exceptis inuenies . Videbis in ijs, non secùs ac in Komasijs Aegyptiorum, teste Clemente fieri solebat, portentosas Deorum statuas, varia pompa & ridiculis Bonziorum gesticulationibus circumferri ; de quibus ita in epistola quadam Ludouicus Froes . [He costume antiquissimo de Fiyenoiyama, todos os annos fazerem ali os Bonzos húa sumptuosissima festa à este idolo, decendo de riba todos os Bonzos armados, os qua es toma uaõ as costas sete cadeiras muy grandes, que estaõ metidas em sete templos . Acabada esta festa de Sacamoto se fazia logo cā outra no Micão à outro idolo ou Cami, que se chama Guion, à mais solenne de todo o Iapão, a que pare ce que o Demonio quis contrafazer à fazer de Corpus Christi, porque ali fazem todos os Castellos danças, iogos, personados, leuaõ en as maõs, os idolos . A estes se seguen oito ou des lanternas de maõ, as ilharguas, das quaes vaõ em roladas com beatilhas, delgadas, e escrito o nome do seu Pagòde e dentro huás candeas accezas, & cetera . quis hic non Isiacam pompam describi videt ?

Processione peractâ templo sua ingrediuntur, in quibus non secùs ac in Aegyptiorum adytis innumeram videas omniformium Deorum turbam; quorum multi capite bouino, canino, aliorumque animalium deformati, formidabile intuentibus præbent spectaculum ; alij multis brachijs effigiat, monstros quām Dijs similiores sunt. Meminit huius Iaponicæ idolatriæ secundum Volumen variarum nauigationum, & itinerum Italicè conscriptorum fol. 51. In questa Isola, & in altre vicine tutti i loro idoli sono fatti diuersamente, perche alcuni hanno teste di Buoi, altri di Porci, altri di cani & di Becchi, & di diuerse altre maniere, e ve ne sono alcuni, ch'hanno vn capo & due volti, altri tre capi, cioè uno nel luogo debito, gl'altri due sopra cada una delle spalle, altri c'hanno quattro mani, alcuni dieci, & altri cento; quelli che ne hanno più, si tiene che habbino più virtù, & à quelli fanno maggior riuerentia, & quando i Christiani gli dimandono, perche fanno gli suoi Idoli così diuersi, rispondono, così nostri Padri & Predecessori gl'hanno lasciati . Hæc ad verbum ex Marco Paulo Veneto desumpta videntur ; nam lib. 3. c. 6. vbi de Insula Zipangri, quæ eadem est cum Iaponia, loquitur, ita scribit : [Colunt viri Zipangrij varia idola, quorum quædam habent caput bouis, quædam caput porci, & quædam caput canis, & aliorum diuersorum animalium ; sunt quædam quæ habent quatuor manus, alia viginti, & alia centum ; & quod plures habuerit manus, maioris putatur virtutis. Sunt rursus quædam, quæ habent quatuor facies in uno capite, & alia tria capita, vnum super collum, & alia duo super vtrumque humerum. Et cūm incolæ interrogantur, vnde hanc habeant traditionem, respondere solent, se Patres suos in hoc imitari, nec aliud credere debere, quām quod ab illis acceperunt.

Aegy-

Varij ritus
Bonxiorum.

Varia Iapo-
niorumido-
la.

Ægyptios certè Osiridem seu Solem bouino capite; Anubidem seu Mercurium canino; Pana hircino; arietino denique Ammonem expressissime, in præcedentibus passim monstratum est. Serapidis quoque imaginem, atque Dianaë tricipitem fuisse, Maro docet:

Tergeminamq. Hecaten, tria Virginis ora Diana.

Mars.

Quadrifrontis quoque Iani frequens apud Mythologos fit mentio, sicuti & Centimani Briarei; quibus sanè nihil aliud antiqui voluerunt, quām multiplices Solis effectus; ac Ianus quidem quadrifrons plerisque locis informari solitus est ea de causa, quod illi rerum omnium principia, finesque, introitus, exitusque dicati essent; quin & quæ illi templa erigerantur, quadratâ specie fiebant; vel etiam, vt per quatuor illos vultus, quatuor anni partes indicarent, quas Græci, Latinique Horas visitatissimo vocabulo appellarunt; centimanus autem Briareus idem quod Sol dicitur, vndē Homerus Solem οὐαὶ τριπόδης nuncupauit, quorum significata cùm veluti hieroglyphica quædam interpretentur, non importunum fuerit hic explicasse. Interpretes Hesiodi, per Briareum Vernum tempus dici tradidit, ob herbarum, florum, & frondium copiam, quam affluenter adeò subministrat. Per Gygem verò, Hyemem & ipsum centimanum ob ea multa, quæ iam dudum collecta congestaque in varios mox vñs distribuit, & negotijs quæque suis accommodat. Quod verò Sol centimanus Homero sit, multa & innumerabilia eius officia, quæ magis aperta cognitaque sunt, quām recensere oporteat, effecerunt. Quæ cùm ita sint; An non huc Iapones varia illa idolorum metamorphosi respexerunt? Certè asserit id Ludouicus Gusmanus in historia de Iaponia l. 5. c. 9. vbi tradit, Iaponios summo honore venerari solitos statuam quandam tricipitem πολυβερχίων, quā Iaponios nihil aliud significare dieit, nisi varias istius Numinis perfectiones, verba Hispanica subiungo. *En uno altar de este templo avia vno idolo muy grande, cubierto de oro, con tres cabezas, y mas de quarenta brazos y manos; dizen que con esto se dan a entender las muchas perfecciones de su Dios; iunto a este idolo, havia otros mil y quinientos, tambien dorados, repartidos en nueue ordenes, à manera de choros de Angeles, y sera cada vno de la estatura de vn hombre. Quis non vider, Diabolum hic antiquorum superstitiones Christianis mysterijs mixtas æmulatum esse? imaginem ex his vnam, quām hic Romæ videre contigit, paulò ante exhibuimus.*

Præterea non πολυμέφοντα tantum Ægyptiorum in Dijs effigiandis Iaponios æmulatos; sed & bestias quoque viuas Aegyptiorum more, veluti pisces, gallinas, ceruos, lupos, canes, boues adorasse, post Paulum Marcum Venetum testatur Ludouicus Froës in epistola iam sæpè citata. [A primeira he húa alagoa de tiro de espingarda em comprimento, e largura e saõ os peixes tantos, que naõ tem conto andaõ tem conto andaõ huás por cima dos outros, e por ser dedicada a o Pagode, nenhúa pessoa he ouzada à tirar delle peixe algum, crendo que se o tirarem se tornaraõ leprozos. Os Bonzos naõ comem peixe, porque o tem em sua lei por gra-

Ianus quadri-formis cur.

Briareus cen-timanus quid significet.

uissimo peccado. A segunda he húa serra do mesmo Pagode, na qualha grande multidaõ de galinhas, as quaes ningüemata, porque o tem por grauissimo peccado, e matar hum homé, ou furtar, não o tem por peccado algun. A terceira he, que ha grande numero de veados nacidade, que saõ do Pagode, e andaõ pellas ruas à maneira de cães em Espanha. Nenhúa pessoa lhe toca, nem poem maõ, e se alguem da pancada em qualquer veado he prezo, e paga por isso grande pena, e se mata matâo pollo tal crime, & perde toda à fazenda, e se por ventura morre o veado em algua rua, senaõ ha proua certa, que morreo de doença, a tal rua he destruida, e as fazendas perdidas, e assi viuen sogeitos a o demonio, que naõ somente faz que o adorem, mas fallos adorar bestas, como em outro reyno adoraõ lobos e lhes fazem templos e pregaçoës; estando algum doente, dizemlhe que se console, que se tornara em lobo, risponde, que naõ tem tanto merecimento, que alcance tanto bem.] Verùm hæc de Iaponiorum Dijs dicta sufficient.

Cochinchinæ
scriptum do-
gmata.

Antequam finem huic capiti imponerem, in relationem quandam Italicè scriptam incidi, quam de rebus Cochinchinensibus Christophorus Burrus non ita pridem fecerat. Occurrerunt in ea relatione multa sanè ad rem nostram facientia; quæ quia ad dicta confirmanda multum conferre possunt, adiungenda existimauit. Nam præter dogmata quæ cum Sinensibus & Iaponijs communia habent, alia quoque propria & isti genti particularia tenent; queis maximè ad Pythagoræorum doctrinam accedunt.

dunt. Credunt illi immortalitatem animæ, μετεμψύχωσιν, παλιγγενεσίαν, animam Mundi, aliaque Platonicæ & Pythagoricæ philosophiæ propria; prætereà Mundum credunt ouum quoddam fuisse, cuius cortice firmamentum, albugine æthereum spatum, vitello demum terra constititerit; machinam quoque Mundi nihil aliud, nisi magnum quoddam animal esse siue hominem assenserunt, cuius caput, cœlum; oculos, astra; pilos, arbores, plantas, herbas; ossa, metalla esse, similiaque quæ de magno illo animali & megacosmo dicti philosophi assenserunt, profitentur. Verum audiamus verba ipsius Authoris. [Diede questo Filosofo cognitione de la fabrica del Mondo con due metafore, vna fù, che il Mondo era nato da vn ouo, il quale poi talmente si dilatò, che dalla scorsa di quello si distesero gli cieli, dalla chiara formossi l'aria, e si sparsero l'acque & il fuoco; e dal rosso formossi la terra, e tutte l'altre cose terrestri. L'altra metafora prese egli dal corpo d'un certo huomo grandissimo detto da loro Bancò, che noi chiamaressimo Microcosmos, dicendo che da questo huomo gigante altissimo, era uscita questa machina del Mondo, stendendosi il teschio ne' cieli, i due occhi in Sole e Luna, la carne la terra, l'ossa i monti, capelli in herbe, & arbori, il ventre nel mare; & in tal guisa adattando minutamente con operationi tutti i membri, & compositione del corpo humano, alla fabrica & ornamento di questo mondo, giunge à dire, che da i pedocchi di questo gigante si erano formati gl'altri huomini tutti, che poi dispersero per il mondo.] Iterum eum cœteris vicinis gentibus, asserunt, defunctos cibo & potu indigere, vndè ijs quotidiè splendida præparantur conuiua. Il terzo che l'anime de defunti hanno bisogno di sustentamento et mantenimento corporale, onde alcune volte fra l'anno secondo li loro usanza, fanno gli figli a' padri defonti, i mariti alle moglie, gl'amici à gl'altri amici, splendidi e lautti banchetti, aspettando gran pezzo, che arriui il defunto conuitato, e seda à mensa per mangiare. In eodem errore Tartari sunt; Colunt, inquit Paulus Marcus Venetus, pro Deo Numen quoddam ab illis confictum, quod Natagai vocant, putantque illud Deum terræ, atque gregibus pecorum placant. Hoc Numen in maximo honore habent, nec est aliquis, qui in domo sua illi non imaginem dedicauerit. Et quoniam credunt Numini Natagai vxorem esse, & liberos, collocant etiam ipsi iuxta penates suos imagunculas quasdam vxoris ac filiorum loco, vxoris quidem simulachrum ad finistram, & filiorum imagines ante faciem idoli collocantes. His idolis magnam faciunt reuerentiam, præsertim quando vadunt ad prandium, vel ad cœnam; tunc etiam antequam ipsi comedunt, perungunt ora imaginum pinguedine carnis coctæ, & partem prandij, aut cœnæ extra domum in honorem illorum ponentes, credunt eos hinc cibari. Sed nos ad Cocincinenses reuertamur; quorum proprium est, Reges sanctitate vita illustres, diuinis honoribus, ijs innumera idola dedicando reuereti: in ipsa autem Apotheseos solennitate Ægyptios omni ex parte imitantur. Modus Apotheseos sequitur.

In medio Palatijs Συνθέσεις (exstructo magnificentissimo monumeto vnâ cum altari multo & exquisito labore adornato) arcam cadaueri de-

*Christophorus
Bottius.*

*Tartarorum
errores.*

*Cochinchinæ
nemque mo^{re}
sepiendi
Reges.*

stinatam non minoribus sumptibus apparant; quam in Altari dicto collo-
catam Onsaij candidis induiti vestimentis, varijs cœrimonijs ac sacrificijs
consecrant, vinum, boues, aliaque animalia magno numero offerentes;
quibus ritè peractis omnem illam molem vna cum apparatu concremant,
solo corpore defuncti sibi reseruato, quod sepelire fingentes per duode-
cim alias sepulturas de vna in alteram secretò, & cum astu traducunt, vt
hâc ratione superstitione plebs semper de loco sepulturæ dubia maneat &
anceps, ac proindè ex hac incertitudine plus erga nouum hoc idolum de-
uotio crescat & veneratio, dum in omnibus ijs locis, in quibus ossa condita
esse, aut ea inueniri posse suspicantur, ritus & sacrificia cœteris idolis de-
bita perficiunt. Sed audiamus verba Burri: *Finiti questi giorni posero fuo-
co à tutta quella machina, abbrugiando e il palazzo, e il tempio con tutti gli
addobbi e apparati, solo conservando l'arca con il cadauero, quale fu poi sepolto
e transfugato per dodici sepolture da vna in vn'altra segretamente e di nisco-
fio, acciò restando il popolo dubioso sempre in qual luogo fusse lasciato, con l'incer-
tezza maggiormente crescesse la venerazione del nouo idolo, adorandolo in tutti
quelli luoghi, nelli quali potessero pensare, che si ritrouina quell'ossa.* Ita Burrus.
In quo quidem Ægyptios imitantur, qui ab Iside instructi Osiridi illi suo
simili altu diuinitatem acquisiueré. De Iside ita Plutarchus: *Osiridis
partes omnes dispersas præter pudenda cum innenisset, cupiens incertum esse viri
sepulchrum, ab Ægyptijs autem e singulis hominibus honori haberet, ex aromati-
bus ac cera singulas eas partes in formam hominis viro similem composuit; conuocatis
deinde sacerdotibus, singulis dedit Osiridis imaginem, asserens eis solis corpus
illius creditum, atque adiurans, vt nunquam apud se esse sepulchrum Osiridis ulli
panderent, vtq; illum in abditis seruatam, veluti Deum colerent; qua ex re nunc
etiam quilibet sacerdos testatur penes se Osiridem sepultum esse.* Et cœtera quæ
sequuntur. Fuit hæc callidi dæmonis inuentio, quæ multum ad irre-
tiendos superstitionum in falso Deorum cultu animos valuit. Sed hæc
de Iaponijs sufficient.

Plut. l. 1. c. 2.

C A P V T I V .

*De Indorum, & Afrorum idololatria Aegyptiacæ
parallelæ.*

Diuiditur India in varias prouincias, variasque Insulas adnexas ha-
bet, quæ omnes iisdem propè in Deorum cultu cœrimonijs vtun-
tur. Nam præter innumeros aliquos particulares Deos Solem cum primis
adorant & ignem; huic varia per anni decursum festa & solennitates in-
stituunt, in quibus omnibus ita cum Ægyptijs & Persis conueniunt, vt ni-
hil propemodum in ipsorum sacris, quod ab ijs non desumpsisse videan-
tur, appareat.

Indi adorant
Solem, & ignemVenerantur
idola Ægy-
ptiorum &
Græcorum.
Apidem Vac-
ce figura-
colunt.

Præterea Græcorum, Ægyptiorumque imagines adhuc ibi reperi-
tumque veneratione coli, quotquot eas regiones peragrârunt, testan-
tur. Præ cœteris autem cultus Apidis in figura Vaccæ seu Bouis cornuti
viger,

viget, quem nullis non templis, porticibus, ac vijs reperias. Retulit mihi Ludouicus Sachinus mercator Auenionensis, in Regno Mogorum eo in loco, vbi collimitat cum Bengala, in publica & Regia via ingentem Bouem eructum, cuius oculorum cavitatibus duo pregrandes Carbunculi seu Rubini inditi idolum mirum in modum radiare faciant; retulit quoque neminem iter suum auspicari, quin prius hoc idolum Vaccinū certis sacrificijs placarit. Paulus Marcus Venetus dictis astipulatur, plerasque enim Insulas Bengalæ vicinas hoc improbo Bouis cultu imbutas tradit; verba eius subiungam. *Sunt habitatores Regni Var omnes idololatræ, multiq; eorum adorant bouem, vt rem sanctam, nec ullum occidunt; cum autem bos aliquis moritur, perungunt domos suas adipe eius. Et de Meliapore vrbe S. Thomæ c. 28. Cum hi qui boues adorant, ad bellum procedunt, deferunt secum pilos bouis sylvestris, eosq; ligant ad crines equorum suorum, quibus insident; pedites vero ad scuta, q; crines suos pilis illis ligant, credentes se in bello tutos esse ab omni periculo; nam bouem sylvestrem magnæ sanctitatis esse afferunt. Et cap. 30. eiusdem libri. Laenses boues adorant, & cum magna reverentia perungunt se vnguento, quod de ossibus bouinis contritis faciunt. Deorum quoque Græcorum præter Ægyptios, vestigia exstare, ex literis P. Ioannis Lopez Soc. IESV Procuratoris Indiæ & Insularum Philippinarum, cum quo & ore tenus postmodum de huiusmodi hic Romæ tractavi, constat: [Secta Philippinorum, inquit, est idololatria eadem, quæ Romanorum, & Græcorum; Iouem, aliosque Deos adhuc adorant, Nomina dictorum Deorum habent, sed in sua lingua, v. g. Iuppiter vocatur Maglente, q. d. fulmina vibrans, à lente quod fulmen, & mag. quod vibrare significat, deducto nomine. Athlas vocatur T O M C O N L A N G I T, hoc est, Columna cœli, Langit Cœlum, Tomcon Columnam significant. Et sic de cœteris: habent quoque suos campos Elysios, quos *Calongdan* vocant, id est, occasum Solis.] Quod manifestum signum est, idololatriam Ægyptiorum, & Græcorum in ultimum Orientem usque peruenisse. imò luculentius id ostendit Philostratus in vita Apollonij:*

*Ἐθεῶν δὲ ἀγάλμασιν ἐν τυχαῖν φάσιν. Εἰ μὲν Ἰνδοῖς, καὶ Αἰγυπτίοις, Θαῦμα γένεται. Τάδε γέ
ἀρχαγότητος παρ' Ἑλλησι, οὐ τε τὸν Αἴθιαν τὸν Πολιάδα, καὶ τὸν Αἴτωλον τὸν Δηλία, καὶ
τὸν Διονύσου, καὶ τὸν Αἴμιλαῖον, καὶ ὅποιςα δέ τε ἀρχαῖα. Ιαῦτα ιερεὺς εἴ τε σεῦ Ἰνδὸς τάτες, καὶ
γορίζειν Ἑλλειποῖς, οὐδέτο. Φασὶ δὲ οἰκεῖν τὰ μέλα τὸν Ἰνδικὸν, καὶ τὸν ὄχθεν ὥμφαλον ποιοῦντα
τὸ λόφον τάτες. Πῦρ τε αὖτε αὐτὸς ὁργιάζειν, οὐ φάσιν τὴν τὴν οὐλήν αἰτίαν αὐτὸν ἔλεγεν. τὰς δὲ
τοιάδε τοιάδε μετεμβεῖσαν αἰδοτον.*

[Deorum quoque simulachra complura illic se vidisse tradit Apollonus, nihilque miratum esse, quod Indorum aut Ægyptiorum Deorum illic imagines viderit; stupuisse autem, quod eorum, qui apud Græcos antiquissimi habentur, aspicerit simulachra, ceu Mineruæ Poliadis, & Apollinis Delij, præterea & Dionysij, & Amyclæi, & aliorum huiusmodi; horum enim singulis Indi statuam posuere, Græcoque ritu iisdem sacrificant; dicunt autem Indi medium se colere, eumque tumulum quasi umbilicum esse; & ab eodem sacrum ignem capiunt, quem se se Solis radijs accepisse gloriantur, atque ob eius rei memoriam hymnum iugiter ad meridiem usque decantant.]

Ludouicus
Sachinus
Auenionensis

Paulus Mar-
cus Venetus.

Ioannes Lo-
pez Soc. Iesu.
Philippinorū
idololatria
Ægyptiorum
& Græcorum
idololatriæ
æmula.

Philostratus
in vita Apol-
lon. l. 3. c. 3.

*Brachmanes
Pythagoræ
dogmata
fitentur.*

*Nicolaus
Continus.*

*Indi Dæmoni
nem colunt.*

*Ludouicus
Barthema.*

Brachmanes autem & Gymnosophistæ vti olim , ita in hunc diem Pythagoricam vitam ducere ex historia Indica Maffæi , aliorumque constat, de quibus & Damis comes Apollonij multis agit apud Philostratum. Dogmata Pythagoræ proositentur, diuinationis apud eos præcipuum studium, humi dormiunt, herbis tantum viuant, Solem adorant, ignem solaribus radijs conceptum summo studio fouent ; hunc varijs ritibus & precationibus placant ; comas nutriunt, Mythram gestant, & Pagodes seu Isiacas statuas, nudis pedibus ambulant, lineis induuntur vestimentis, baculo fulciuntur. quæ quidem Aegyptijs sacerdotibus Solis competunt. Meminit horum quoque Nicolaus Continus Venetus in libro , quem de itinere in Indias conscripsit : [Per tutta l'India si adorono gli Idoli, (cioè Pagodes) alli quali fanno le Chiese non dissimili à quelle del Egitto , pienne d'imagini omniformi depinti, e nelli giorni delle loro solennità le adornano con fiori & rami, gl'idoli sono fatti ò di oro, ò di argento, ò di pietra, ò di auorio, de' quali alcuni sono sessanta piedi di altezza ; il modo come gli sacrificano è molto vario infra di loro, perche alcuni si lauano con acqua chiara, auanti che entrano nel tempio, vna volta la mattina, & vn'altra à vespere . Altri con legno d'Aloe, ò simili altri odori fanno sacrificio à i loro idoli.] E quibus manjesta Aegyptiorum morum rituumque vestigia cernuntur.

Non desunt ex Indis, qui Aegyptiorum quorundam Typhonem malignum dæmonem solennissimo ritu colentium exemplo, & ipsi humani generis hostem Diabolum adorent, ac varijs hostijs placent; describit huiusmodi cultum cœrimoniasque in eo peragi solitas Ludouicus Barthema l. 2. dell'India c. 2. verba eius subiungam: [Il Rè di Calicut è gentile, & adora il Diauolo nel modo che intenderete. Loro confessano che uno Dio ha creato il cielo e la terra, e tutto il mondo, & è la prima causa in tutte le cose, & dicono, che s'ei volesse giudicare voi & me, & il terzo, e'l quarto, che non haueria piacer alcun d'esser Signore, inà ch'egli ha mandato questo mondo à far giustitia, & à chi fa bene, ei li fa bene, & à chi fa male, ei gli fa male .. essi lo chiamano il Deumo, & Dio lo chiamano Tamerani, & questo Deumo il Rè di Calicut lo tiene nella sua Capella in questo modo . La sua Capella è larga duoi passi per ogni quadro, & alta quattro passi, con vna porta di legno tutta intagliata di Dianoli di rilievo : In mezzo di questa Capella v'è vn Diauolo fatto di metallo, qual siede in una Sedia pur di metallo ; il detto Diauolo tiene vna corona fatta à modo del Regno Papale con tre corone, e tiene ancora quattro corone, e quattro denti con vna grandissima bocca aperta, con naso brutto , & occhi terribilissimi, & che guardan crudelmente, & le mani sono incurvate à modo d'un vncino ; gli piedi à modo d'un gallo , di modo che à vederlo è una cosa molto spauentosa . Intorno alla detta Capella le sue pitture sono tutte Diauole, & per ogni quadro d'essa v'è uno Satanas posto à sedere in una Sedia, la quale è posta in una fiamma del fuoco , nel quale stà una gran quantità d'anime lunghe mezzo dito, & uno dito della mano. Il detto Satanas con la man dritta tiene una anima in bocca mangian-

giandola, & con l'altra mano ne piglia vna altra dalla banda di sotto ; ogni mattina gli Brachmani, cioè Sacerdoti vanno à lauare il detto idolo tutto quanto con acqua odorifera, e poi lo perfumano, & come l'hanno perfumato, l'adorano, & alcuna volta frà la Settimana gli fanno sacrificij in questo modo . Hanno vna certa tauoletta fatta , & ornata in modo di vno Altare, alta da terra trè palmi, larga quattro, e lunga cinque : la qual tauola è molto bene ornata di rose,, fiori, & altre gentilezze odorifere : sopra la quale mettono sangue di Gallo, & carboni accesi in vno vaso d'argento, con molti perfumi di sopra . Hanno poi vn thuribolo, col quale incensano intorno al detto Altare, & vna campanella d'argento, la quale sonano molto spesso . Tengono in mano vn coltello d'argento , col quale hanno amazzato il gallo, & quello intingono nel sangue , & lo mettono alcuna volta sopra il fuoco ; & alcuna volta lo pigliano & fanno alcuni atti, come colui, chi vuole giuocare di scrimia, & finalmente abbrugiano tutto quel sangue, stando continuamente candele di cera accese ; il Sacerdote chi vuole fare il sacrificio, si mette alle braccia, alle mani, & à piedi, alcuni manigli d'argento, gli quali fanno grandissimo rumore , come sonagli, & porta al collovn pentacollo, & quando hà fornito di fare il sacrificio, piglia tutte due le mani piene di grano, & si parte dal Altare , & và al indietro sempre guardando all'altare , insino che arriui appresso à vn certo arbore, & getta quel grano per sopra la testa alto tanto, quanto può sopra del arbore, poi ritorna, & lieua ogni cosa dell'altare.] Atq; haec tenus Ludouicus Barthena .

Præ cœteris verò ignem tanquam sacrum animal adorant, huic filios immolant, in hunc seiplos conijcientes concremant, hoc facto veneracionem erga eum monstrantes . Quem quidem cultum aliundè non didicerunt, quām à Persis, eorumque vicinis Chaldais ; asseruabant ipſi, vt suprà dictum est , in ædiculis pluribus veluti perennem, & veluti oraculum interrogabat de futuris. Cuius meminit Beniaminus in itinerario his verbis :

לפנֵי הַבָּמָה שֶׁל בֵּית הַפְּלָתָם עַמְקָן גָּדוֹל וּמְדֻלִּיקִין כָּל יְמֵי עֲוָלָם שֶׁמֶ אַש גָּדוֹלָה וּקוֹרָאֵין אָוֹתָה אֱלֹהָותָא וּמְעַבְּרִין בָּה בְּבֵיתָם וְגַם נְתִיחָם מִשְׁלִיכִין בְּתוֹךְ חָאש :

Ante aram sacrarum ædium est ingens fouea, in qua continuatis seculis ardet Ignis maximus, quem appellant diuitiatem, per eum traducunt filios suos, mortuos verò prorsus illuc injiciunt . Pergit Rabbinus, & commemorat admirandam stultæ gentis deuotionem, quod qui sanctitatis affectent opinionem, se viuos in hunc ignem præcipitent, & magno spectantium applausu voluntariam sustineant mortem , quod me illius peregrini admonet in Luciano, qui vt alijs ludos exhiberet, sibi cruciatus fecit, in Olympica panegyri seipsum sponte comburendo, saltem vt nominis famam pararet :

וַיַּשְׂמַח מִחְמָם גָּדוֹלִי הָאָרֶץ שְׁנוֹדָרִין עַצְמָן בְּחִיָּה֙ן לְשָׁרֶף בְּאַשׁ וּכְשָׁחַטָּה נָזְדָּר לְבָנִי בֵּיתָה וּלְקָרוֹבָיו הַגָּח נָזְדָּרִי עַל עַצְמֵי לְהַשְׁלִיךְ עַצְמֵי בְּאַשׁ בְּחִיְּפָונִין לוֹ כּוֹלָם וְאוֹמְרִים לוֹ אֲשֶׁרֶיךְ נְטוּב לְךָ : וְכַשְׁחַגְגָּעָז יוֹם הַנְּדָר עֲוֹשִׁים לוֹ מִשְׁתָּחָה גָּדוֹל וְרוֹבָב אֵם הוּא עַשְׂיר

Indi adorant
ignem tan-
quam sacrum
animal.

Beniaminus.

Persæ ignem
colebant.

Iudem in igne-
se proiec-
bant viuos.

עשיר ואם הוא עני חולק ברגלו עד שפה עמוק ומטליך עצמו בתחום חאש ובכל סטפחו טרננים בתופים ובמלחמות עד שיטרף כלו :

Sunt inter illos de Magnatibus terræ, qui deuouent semetipos in vita, ut comburantur igni; cùmque id suis familiaribus & propinquis denunciant: Ecce votum feci spontaneum, vt insiliam in ignem viuis; respondent omnes, & acclamant illi; O te felicem & beatum! quando autem appropinquit dies executionis, parant ei conuiuum laatum, ipse verò vebitur caballo, si diues est, vel si pauperior, pedes incedit, usq; ad marginem fossæ; ibi dum præceps ruit in flammam, omnes cognati eius lætantur, tympana pulsantes, & agentes choream, donec totus conflagret. Vt verò cognoscas, quænam illa periuasio tam efficax esse possit, ut vitam sic prodigere velint, iniò gaudeant cruciari; percipe ulterius insignem Diaboli astum, quâ ratione crudelis hominibus illudat: ולקץ שלשת ימים יבואי שנים מהכומרים להם מ dredolesם שביהם אל ביתו זאל בניו ואומרים להם תקנו חבית כי היום יבא אליכם אביכם לאחותה לכם מה חעשן והם לוקחים עדים טן העיר וחנה השתן בא בדמותו ובאים אשתו ובניו וטואלים לו חזוך הוא באחיו העולם והוא אומר באתי עד חבריו ולא קבלוני פר שאשלים חובתי לבני ביתו ולטבנוי והוא עיטה צוואה דמחלת נכסין לבניו ומצוח לפרווע כל מה שחוא חייב לכל אדם ולקבל טן בני אדם מה שהם חייבים ייכחובו שעדים צואתו לילך לדרך ואינם דואים אותו כלם ועל פי השקר ומרמה חזאת וחכשוף חזח שעושים להם חכומרים הללו הם מתחזקים ואומרים כי אין כמותם בכל הארץ :

Appetente tertia die, veniunt bini Sacerdotes de primoribus in ædes combusti, & dicunt hæredibus eius; Parate domum; nam hodie accedet vos Pater vester, ut præcipiat vobis, quid faciendum sit; accersitis ergo ex vrbe testibus, apparet Sathanas illius habitu. Tunc vxor & liberi sciscitantur, Ecquomodo habeat in altero seculo? Respondet, Veni quidem ad socios meos, sed illi me noluerunt recipere prius, quam soluerim vniuersa debita familiaribus æquè atq; amicis; partitur itaq; opes suas hæredibus, iubens dissoluere quicquid ille debeat alijs, & exigere vicissimi, quod illi debeant sibi. Has expensis consignant aduocati testes, ut ille abeat viam suam; Deinceps non cernunt eum ullatenus. tali mendacissimâ fascinatione, quam edunt Magici Sacerdotes, confirmantur illi, ut dicant simile quid non contingere in vniuersa terra. Hæc Beniaminus; quæ omnia à Paulo Marco Veneto, quomodo Beniaminusea refert, tradita Persarum ritibus omnino consentiunt. His itaque ritè expensis, nunc pauca quoque de Afro-rum idolatria dicamus.

Afrorum ido-
lolatria.

Pigafetta.

Dividitur Africa in tres partes, Meridionalem, Torridam seu Æthiopiam, & Borealem. Meridionales Afri, & omnes illæ gentes, quæ trans Tropicum hybernum habitant, plerumque barbaræ sunt, & omnis religionis expertes, præter Mahumetanos, qui ab aliquo tempore in illas partes irreperserunt. Æthiopes, & omnes ij, qui Zonam torridam inhabitant, varijs religionibus passim imbuti sunt. Abyssini magnam partem Christianam profitentur religionem; quidam Occidentiores, præter monstrosa quædam animalia, Solem & Lunam quoque adorant, vt de Congo & Angola scribit Pigafetta. Ij verò, qui citeriorem Æquatoris partem occupant, olim magna ex parte religionem Ægyptiorum sectabantur;

nam

nam & Obeliscos, columnas, pyramides varijs in locis exstant. Deos cum Aegyptijs habent communes, vti Dionysium, Ammonem, Herculem, Apollinem, Mercurium, aliosque. Mensa quoque Solis apud Aethiopes, omnium propè historicorum monumentis celebratur. Verū cum de ijs varijs in locis huius operis passim dictum sit, superuacaneum esse ratus sum, diutiū hiscè immorari. Hoc vnicum asseuero Aegyptiorum & Aethiopum religionem olim in omnibus prorsus eandem fuisse, rationes alibi indicauimus. Atque hæc sunt, quæ de Indorum & Afrorum religione dicenda putauit.

C A P V T V.

De Religione Americanorum Aegyptiacæ parallela.

Mirum nemini videri posset consideranti omnem penè Asiam insanâ illâ Aegyptiorum idololatriâ successu temporum infectam esse; ob regnum enim, terrarumque continuationem, mutuumque vicinarum Gentium commercium eam propagare difficile nequaquam fuit; sed Aegyptiacos ritûs in nouum etiam Orbem infinita penè terrarum atq; Oceani intercedente disiunctum irrepsisse, omnem admirationem superare videtur.

Certo apparet antiquum illum humani generis hostem, qui Aegyptum, cœteraque Asiam indomitâ suâ quondam premebat tyrannide, eundem sacrosancti Euangelij luce pulsum, in hiscè Mundi extremis angulis sedem figentem, ijsdem hos, quibus illos machinis corrupisse; cùm nullum antiquis vſitatæ superstitionis genus in ijs non reperiatur. Cum Aegyptijs aquam, terram, flores, herbas, aues omnis generis, omnes res domesticas, aut quicquid tandem in vtilitatem ipsiis quoquo modo cadit, adorant. Cum Persis ignem, cum omnibus Orientalibus Solem, Lunam, Stellas colunt, fabulis, & varijs de Dijs, & ortu rerum omnium commentis proximum accedunt ad Græcos, vt ea, quæ ex varijs Authoribus Hispanicis, Gallicis, Italicis, in hunc finem decerpsumus, sat demonstrant.

In Hispaniola Insula indigenæ nihil aliud, quâm cœli lumina colere, reperti sunt, Hispanis primùm dictam Insulam detegentibus. Verū cùm familiarius apud eos contubernium, permixtis vtrinque linguis, plerique ex Hispanis agerent, varias apud eos cœrimonias, variosque ritûs obseruari compererunt. Sunt autem sequentes. Ex Gossipio intexto stipato interius, fedentium specie formant imagines, quæ nocturnos, quo pacto parietibus illos nostri pictores infigunt, simulantur Lemures. Hæc simulachra Cenes vocant, simillima ijs, quæ Chamis Sinæ vocant, quorum minoria infantulos Dæmones referentia cum hostibus manus conferturi, frontibus alligant. Ab his pluuias, si pluuiæ desint; Soles, si Sole indigeant, se impetrare arbitrantur; eius enim, quem vnicum, fine carentem, omnipotentem, inuisibilemque esse fatentur, internuncios esse Cenes putant; quisque Rægulus suum habet Cemen, quem colat; Numini æterno

Idolatria
incolarum
Hispaniolæ.

no duo hæc nomina, *Iocauna Guamaonocon*, Maiores eorum indiderunt; Numen ipsum habere genitricem, quinque his nominibus appellatam ferunt, *Attabeiram* videlicet, *Mamonam*, *Guacarapitam*, *Liellam*, *Guimazoam*. In terris autem de hominis origine quid sentiant, percipe. Est in Insula Regio *Caunana* nomine, vbi ex duobus montis cuiusdam specubus prodijse genus humanum garriunt. Maiorem hominum partem, ex amplioribus antri fauibus, minorem ex arctioribus exilijsse prædicant. Rupem ex qua specus aperiuntur, *Cautam* appellant. Maius antrum *Cazibaxagua*; minus *Amiauna* nominant. Priusquam hominibus indè egredi licuerit, simpliciter inquiunt, per hominem nomine *Machochaël* singulis noctibus antri fauces custodiri solitas. Is *Machochaël* cùm longius ab antro visendi studio perrexisset, à Sole deprehensus, cuius asperatum minimè ferre poterat, in lapidem mutatus dicitur; de pluribus item alijs fabulantur, cùm piscandi cupiditate noctu ab antro tantum processerint, vt redire ante Solis ortum nequierint, quem non licebat intueri, in arbores suis transformatos. Aiunt præterea *Vaguonionam* primarium quendam ex antro clausis familiaribus, piscatum emisisse unum, quem indè in philomelam eadem causa, quod Sol superuenerit, priusquam se reciperet, mutantum inquiunt. Unde quotannis, eo videlicet tempore, quo in auiculam versus est, noctu suo cantu & sortem conqueri, & Domini *Vaguonionæ* auxilium implorare; *Vaguoniona* verò familiaris sui desiderio, quem ardenter amabat, viris in antro relictis, fœminas tantum cum paruulis, quos lactabant, eduxit; è quibus fœminas in una Insularū eius tractus, quē vocat *Mathmino*, reliquise fertur, infantulos autem secum abstulisse; qui miselli fame oppressi in cuiusdam fluminis ripa *toa*, *toa*, id est, mama, mama, clamitantes, in ranas conuersi seruntur; indè vocem illam ranis verno tempore dicunt insedisse. Ita in antris illis, è quibus per Hispaniolam sparsi sunt homines, viros tantum sine fœminis permanisse comminiscuntur. Referunt insuper *Vaguonionam* ipsum per diuersa vagantem, nec unquam ex speciali gratia mutatum, ad mulierem, quam in fundo maris formosam viderit, descendisse, ab eaque marmoreos calculos, quos *Cibas* vocant, & tabellas quasdam flauas ex aurichalco, quas *Guaninos* appellant, habuisse dicunt. Hæc monilia pro sacris apud Reges habentur in hunc usque diem. Viros autem illos, quos sine fœminis in antris relictos diximus, lotum se ad pluvialium aquarum receptacula noctu referunt exiisse, atque una noctium animalia quædam fœminas æmulantia veluti formicarum agmina reptare per arbores è longè vidisse; has fœminas adoruntur, sed ob lubricitatem anguillarum ad instar elabuntur; consilium ineuunt; ex Senioris confilio scabiosos, leprososque, si qui sint inter illos, conquipiunt, qui manus asperas, callosasque habeant; vt apprehensa facilius queant retinere. Hos homines ipsi *Canicaracoles* appellant. Venatum proficiscuntur, ex multis quas capiebant, quatuor tantum retinent; pro fœminis illis uti adnituntur; carere fœminea natura compriuntur; iterum accitis Senioribus, quid faciendum consulunt; Ut picus auis admittatur, qui acuto rostro intra ipsorum inguina foramen effodiatur, constituerunt;

runt; ipsissimè Caracaracolibus hominibus callosis fœminas tenentibus, pīcus adducitur, sexum aperit. Hinc Insula, quas cupiebat, habuit fœminas, hinc procreata postmodum soboles.

Desinat iam quispiam mirari, quod de Myrmidonibus Græcia tot voluminibus descripsiterit, è formicis ut potè Myrmidores procreatōs. Hæc & alia huiusmodi multa pacato serenoque vultu sapientiores è podijs suggestiōlisque turbæ simplici mirabundæ suadent, recitantque pro sacro. At de maris origine aliud non absimile Thalmudicis fabulis adiungam. fuisse quondam in Insula potentem virum nomine Iaiam, qui filium unicum hominem exuentem, intra cucurbitam sepulchri loco condiderit. Is Iaia paucis exactis mensibus, impatiens morte filij, rediit ad cucurbitam, eam cùm aperuisset, balenæ ingentes, & grandia cœte prodiere. quare inclusum in ea cucurbita mare conuicinis quibusdam prædicauit. Eā permoti famâ, quatuor fratres iuuenes, eodem partu geniti, ait partu matre perempta, cucurbitam spe habendorum pīcium adeunt; manu capiunt, Iaia superueniente, qui crebrò noti ossa inclusa inuisebat; perterriti sunt iuuenes, sacrilegio furtique suspicione deprehensi, veluti qui Iaiam obseruabant, ut celerius fugerent, cucurbitam è manu soluerunt; ea pondere nimio pressa frangitur, per eius rimas effunditur mare, valles implentur; ea vasta planities, quæ vniuersum illum insulærum orbem sicca occupabat, submergitur, montesque tantum ob altitudinem ab ea inundatione euaserunt, qui nunc eas insulas continent, quas licet aspicere. Aiunt deinde fratres hos Iaiæ metu tamdiu per diuersa fuisse vagatos, ut ferè iam fame perierint. Dūm igitur panem petentes pistoris domum pulsant, pistor vnum ita acriter conspuisse dicitur, ut mox inde turgidissimum intercus fuerit exortum. Ast fratrū concilio, lapide acuto aperatum est vlcus, ex quo fœminam natam aiunt, quā mutuò fratres illi omnes vñi sunt, atque ab ea ferunt filios filiasque generasse. Iucundiūs aliud aduertito. Antrum extat, *Iuanaboina* nomine, in cuiusdam Reguli dioecesi, qui *Machinnech* vocatur, id religiosiss., quam Corinthum quondam, aut Cyrrham, Nysamque Græci, colunt, & venerantur; millesarijs ornatum picturis. In huius antri foribus duos habent sculptos Cemes, quorum vnum *Binthaitellens*, *Marobum* alterum vocant. Cur specum tantā pietate colerent interrogati; quia Sol, Lunaque inde lumen mundo p̄sebituri prodiērunt, grauitate sensatèque respondent. His illos imbuunt superstitionibus eorum Augures, quos *Boitios* vocant: sunt & ijdein Medici, qui plebeculæ rerum insciæ, mille astriunt fraudes. Credere cogunt plebem hi, quia sunt apud eam authoritatis egregiæ, quod Cemes illos alloquantur, futuraque prædicent. Et si quis aduersa laborans valetudine conualuerit, se dono Cemis id assecutum persuadent; ieiunio & purgationi se obligant Boitij, quando curam de primario aliquo sumunt; herbamque vorant inebriantem, quam cùm puluerizatani sumperferint, veluti Mænades in furorem acti, multa se à Cemibus audisse murmurant. Valetudinarium adeunt, osse vel lapillo in nos sumpto, aut frustulo carnis. ex hemicyclo ejciunt omnes, præter vnum aut duos, quos ipse inuaidus ele-

De maris ori-
gine fabula.
Incolarum
Hispaniolæ.

gerit. Circuit primarium Boitius ter vel quater, faciem, labia, naresque extorquens fœdis gestibus, in frontem, in tempora, in collum sufflat, ægroti absorbens aërem; post hæc se in orbum ex laborantis venis exhaustus dicit. Per humeros deinde ac fœmora & crura ægrotum fricans, connexas à pedibus manus deducit, atque sic manibus complexis ad ostium procurrat apertum, ac manus excutit patentes, seque morbum effugasse, futurumque propediem incolumentem persuadet. Ast à tergo illum adorans carnis frustulum, uti præstigiator ex ore attollit, ægrotoque inclamat, dicens; En quod ultra necessitatem comederas; valesbis, quoniam illud tibi detraherim. Si vero ægrum fallere grauius intendit, Cemen esse sibi iratum suadet, quod vel ei domum non construxerit, aut minus illum religiose coluerit, quod præedium non dicauerit. Si ægrotum perire contigerit, affines eius beneficijs cogunt mortuum fateri, satone, an incurij Boitij incuria, quod non integrè ieunari, aut confonum ægrototo pharmacum non præbuerit. Si Medici Boitij culpâ diem obierit, de Boitio vindictam sumunt. Atque hæc de fabulis eorum, quæ ex Hispanicis transstulimus, sufficiant; nunc ad Cemes reuertamur.

Pet. Mart. 9.
Ossan. Dec. 1.

Habent Petro Martyre teste, viros, quos colunt; & ligneos quidem alij construunt, nocturnis inter arbores umbris moniti; alij, si responsa intrarupes habuerint, marmoreos insculpunt; in radicibus alij coluntur, reperti inter Ages (id est genus edulij) hos Cemes curam habere, non secus ac Cererem Græcorum, aut Proserpinā, ut panis ille coalescat, arbitrantur: alios aquis & syluis præesse, veluti antiquitas Dryades, Hamadryades, ac Satyros, & Panes, aut Nereides, fontium, syluarum, & pelagi curam habere putabat, suosque rei cuique Deos assignabat, ut suum quisque genus tueretur, ita & Insulares hi suos Cemes inuocatos eorum optatis auscultare autumant. Quare cum de belli euentu, de annona, de incolumitate Cemes Reguli consulunt, domum Cemi dicatam ingreditur Boitius, ibique absorpta per naras *Cohobba* (sic herbam vocant inebriantem, quam & Boitij infuorem statim vertuntur) domum illicò teatris ad fundamenta versis moueri, hominēs versis ambulare vestigijs se videre somniat. Ut primum cessat insania, brachijs demisso capite genua complectitur: quo in statu attonitus paulisper immoratus, caput veluti somnolentus eleuat, atque oculos in cœlum attollens intra se primum confusa quædam obloquitur; cui tunc primarij aulici astantes (neque enim de populo quisquam ad illa sacra admittitur) sublatis vocibus gratias agunt, quod iam à Cemis colloquio ad eos redierit, & quid viderit percuntantur; ille autem os aperiens Cemen eo tempore se allocutum fuisse, delirat, ipsique aut victoriam, aut perniciem, si cum hostibus manus conferuerint; aut famem vel libertatem, pestem, aut incolumitatem, & quicquid venit in buccam, prædixisse illi Cemen veluti lymphaticus prædictit. Quis non hic Pythonici spiritus, Apollinei furoris, Magorum extasis antiquorum vestigia videat? Certè hosce similibus ritibus proximè Hieromantes Aegyptiorum, Magos Persarum, Gymnosopistas Indorum referre in secunda Oedipi parte, volen-

te

te Deo, ostendemus. Nunc ad reliqua, quæ cum Ægyptijs communia
habent Americani, nos conferamus.

Ac primò quidem mysteria in idolis conficiendis non absimilia Ægyptiorum mysterijs tenebant. Conficiebant Ægyptij idola ex materia omni lignorum, lapidum, metallorum genere coagmentata, ut de Serapidis idolo alibi dictum est, & mysteria huiusmodi confectionis in sequenti parte explicabimus; pari ratione Americani multis locis in hunc diem statuas adhuc quasdam ex omni seminum contusorum genere coagmentatas, & sanguine cordium humanorum subactas loco Deorum adorant, & non dispari sacrificiorum ritu ijs Numina sua placare contendunt; ita enim ex relatione Francisci Cortesij constat, quam de ciuitate Themistiana Mexicana his verbis facit: *Gli idoli che adorauano, erano certe statue della grandezza d'un huomo & maggiori, fatte di una massa di tutte le femeenze, che essi hanno, & che mangiano, & le impastauano con sangue di cuori di huomini, & di questa materia erano i loro Iddy. Gli teneuano posti à sedere in certe sedie come catedre, con la rotella in un braccio, & nell'altro la spada, & i luoghi dove gli teneano, erano certe torri di questa maniera.* Præterea Ægyptiorum exemplo mystica quædam templa in modum pyramidum ædificant; in quibus idola sua iuxta consuetas cœrimonias colunt, cuiusmodi dictus Cortesius sequentibus verbis describit: *Fanno un edificio d'una torre in quadro di cento & cinquanta passi, o poco più di lunghezza, & cento quindici, o cento vinti di larghezza, & comincia questo edificio tutto massiccio, & doppo è tanto alto come due stature di huomo in alto, & la materia è tutta massiccia fatta di calcina & pietre, & quini poi per tre parti lasciano gli scalini, & saliscono tanta in questo modo, che vanno in alto cento venti, & cento trenta gradi, & di sopra resta una piazzetta ragioneuole, & in mezzo di essa cominciano altre due torri di dentro, che vanno in alto dieci & dodici stature di huomo, & nella cima vi sono le sue finestre. In queste torri alte, tengono i loro idoli molto ben ordinati & apparati, & è anco ben concia & ordinata tutta la stanza, dove haueano il lor Dio principale, (che secondo le prouincie così era il nome di esso) perche il Dio principale della gran ciuità di Messico si chiamaua Horchilouos, & in un'altra ciuità, che si chiamaua Chuennila, Quecadquaal, & in altre di diversi nomi, & in questa stanza, dove stava questo idolo, non era concessa à niuno entrarui, eccetto al sommo Pontefice che hanno. Et tutte le volte che haueano qualche necessità, come della pioggia, o che cessi di piouere, quando piove troppo, o che siano assediati da i loro nemici, o per altre necessità, gli fanno i sacrificij. Hæc Cortesius. Modus autem sacrificandi, erat ille, qui sequitur. Hominem, qui se sponte offert immolandum, per omnia urbis compita, viasque summa festiuitate, & in triumphi speciem circumducunt, peractâ hâc solennitate, idolo, quod est ad angulum turris dictæ, occidens fistitur, renouatisque hymnis choreisque sacrificulus lapideâ quâdam nouaculâ immolandi pectus decussatim aperit, extractoque corde calido adhuc, & sanguinis feroce bulliente, eo os idoli primùm inungit, postmodum parte profluentis sanguinis versus Solem, aut noctu versus Lunam projecta, reliquorum idolorum ora, coronidem quoque portæ Fanii inungit, ac demum cor combustum in cinerem redigit, puluerem reli-*

Americanorum idola.

Franciscus Cortesius.

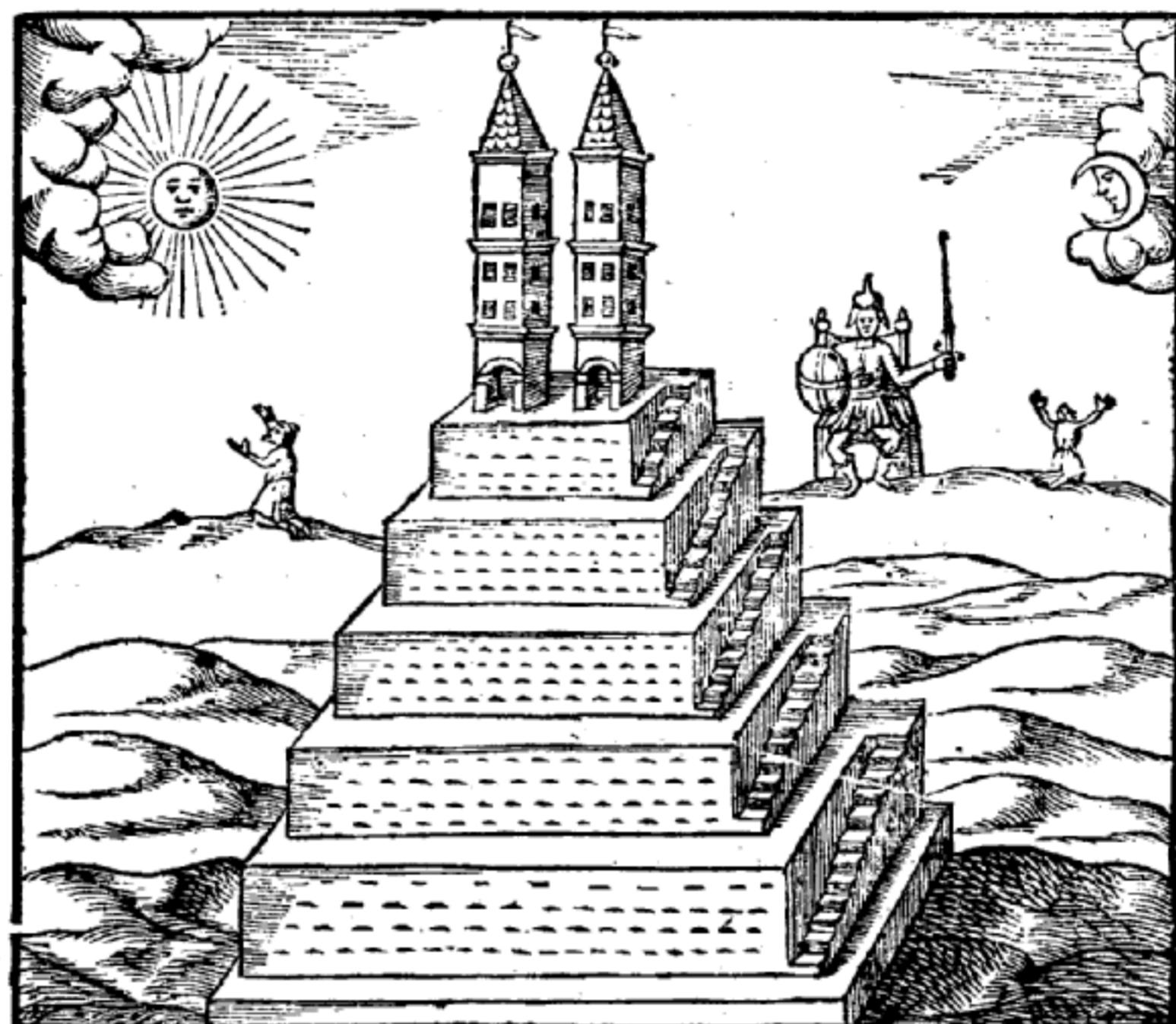
Americanis templo in modum Pyramidum contruunt.

Modus sacrificandi Americanorum.

quia-

quiarum loco tenentes; quod & de cineribus totius corporis similiter faciunt. Ut autem Lector huiusmodi pyramidales moles faciliter cum Aegyptiorum molibus comparare possit, visum fuit eorum fabricam, quam ex Cortesio deprompsimus, hic apponere.

Figura Fani Horcholiuos Numinis Americani.

Americaniani
Solem, & Lunam
adorant.

Porro in alijs Americæ locis Solem & Lunam quoque adorant, in alijs Stellas & portenta Meteorum; in quibusdâ Leones, aliaq; similia ferocia animalia, quarum rerum in Fanis suis tenent imagines & statuas; ita quidem, ut templa eorum non absimilia sint templis Aegyptiorum; in quibus loco Deorum omnigena monstrorum varietas conspiciebatur; ut ex hoc capite bene compareat religionis huiusmodi monstrorum eundem inuentorem fuisse, videlicet monstrorum genitorem Diabolum.

Americaniani
Diabolum
adorant.

Diximus in præcedentibus, phallum seu veretrum humanum apud Aegyptios, aliasque Gentes Orientales in summa semper veneratione fuisse. Certè Americanos de eodem cultu participasse suprà citatus Cortesius tradit; membrum enim virile in Prouincia Panuco adorant; illud in templis vnâ cum imaginibus omnes luxuriæ actus experimentibus positum venerantur; quæ quidem à Diabolo ideo introducta sunt, ne vlla sacra gentilia vt olim, ita nunc sine propugnacâ luxuriæ actibus transigerentur. Non desunt denique, qui Diabolum ipsum adorent, hunc cordibus humanis cibent, alijsque detestandis ritibus venerantur. ita Cortesius: *E cosa molto notoria, che quelle genti vedeano il Diauolo in quelle figure, che essi faceuanano,* *et che*

¶ che tengono i loro idoli, ¶ che il Demonio si metteua dentro à quelli idoli, ¶ di lì parlaua con esso loro, ¶ gli commandaua, che sacrificassero, ¶ à loro desse-
ro i cuori de gli huomini, perciòche essi non mangiauano altra cosa, ¶ per questo ef-
fetto erano tanto solleciti à sacrificare huomini, ¶ gli dauano i cuori, ¶ il sangue
d'essi, ¶ gli commandaua ancora molte altre cose, che essi faceuano puntuamente,
come gli le diceua. Sono queste le più diuote genti, ¶ più oßseruatrici della reli-
gion loro, di quante nationi habbia create Iddio, in tanto che essi i stessi si offriuano
volontariamente à douer effere sacrificati; pensandosi di saluare con questo modo
l'anime loro, ¶ si cauauano essi i stessi il sangue dalle lingue, ¶ dall'orechie, ¶ dalle
coscie, ¶ dalle braccia per sacrificarlo ¶ offerirlo à gli idoli loro. Hanno di fuora
¶ per camini molti eremitorij, dove andati vanno à sparger il loro sangue, ¶ of-
ferirlo à gl'idoli. Hæc Cortesius. Ex quibus sanè appetet, adeò semper
humani sanguinis dæmonem fuisse sitientem, vt nullum vnquam sacrum
à Gentilibus sine eo celebrari permiserit; Moloch enim filij proprij pa-
rentum, vt & Saturno; Marti milites offerebantur; sine humano sanguine
Mythriaca sacra nunquam perficiebantur. modò execranda huiusmo-
di sacra ita adhuc vigere vidimus multis in regionibus; vt sitientissimus
Diabolus nullâ aliâ re sitim suam, nisi humani sanguinis potu, famem verò
nullâ aliâ re nisi humanorum cordium pastu tollere posse videatur. Sed
hæc de idolo Horchilouos.

Celebratur porrò in Mexicana Prouincia aliud idolum quoddam,
vel potius dæmonium varijs animalium capitibus, tanquam figuris quibus-
dam hieroglyphicis concinnatum. Hoc idolum non nisi sanguine huma-
no placabatur. Dicebant autem illud linguâ suâ Anni Dominum. quod
& hieroglyphica illa symbola, & numeri mystici satis ostendunt. Hoc enim
culto, sacrificijsque consuetis placato, magnam sibi rerum spondebant
vbertatem. exstat huius simulachri effigies in libro quodam Mexicano
Bibliothecæ Vaticanæ; Caput instar Modij, oculis radiantibus, asininis
auribus, naso & ore dentato, sedum in modum deformatum. Vasa ad sa-
crificium pertinentia utraque manu tenet; reliquo idoli corpori varia
passim diuersorum animalium capita, quibus menses, & Zodiacum referre
confuerunt, incisa videntur; pedes habet elephantis, reliqua, verecun-
dia prohibente, dicenda non existimauit. Verum ne quicquam huic ope-
ti ad ornatum deesse videretur, hic eius figuram apponendam esse duxi.

Multa mihi hoc loco de mysticis huius idoli imaginibus, quarum in-
terpretationem ex PP. nostris Mexicanis percepit, dicenda forent; verum
quandoquidem ea alteri loco reseruauimus, superuacaneum esse ratus
sum, ijs hic diutiis inhærere. Sufficiat interim hoc loco Americanæ ad
Ægyptiacam idololatriam affinitatem, quò vnicè collimabamus, demon-
strasse.

Idolum Me-
xicicum.

EPILOGVS.

Demonstrata itaque affinitate idololatriæ diuersarum gentium ad Ægyptiorum idololatriam, quam coeterarum omnium fontem & scaturiginem in hoc Opere passim monstrauimus; certè ex memoratarum rerum cum Aegyptiacis factâ collatione, difficile neutiquam erit sagaci Oedipo, quamplurima ad Isiacas antiquitates facientia, antehac nobis incognita, & ex consequenti plurimùm lucis in hieroglyphicorum inuestiganda scientia allatura; hâc methodo patefacere. Cùm enim, quas à Diabolo edocti Aegyptij artes exercuerint, eisdem eodem Magistro memoratæ gentes addidicerint; eisdem quoque regulas eas habuisse, ijsdem in Deorum cultu ritibus, cœrimonijisque usas esse, adeò verosimile est, vt de eo imposterum dubitare amplius nefas existimem. Quæ cùm ita sint, nemo nos in hac materia extra scopum ijsse existimet velim; tantum enim abest, vt hæc extra materiam sint, vt nihil potius Operi nostro plùs authoritatis, quam hanc remotarum Gentium idololatriæ allaturum mihi persuadeam; quod quidem ille solus, qui hanc cum sequentibus probè contulerit, intelliget.

CATALOGVS AVTHORVM,

Quorum authoritatibus hoc I. Tomo vſi ſumus.

A

Bdalla Ben Gheled
Abdalla Elsaiana
Abed Hackem
Abenephius
Abenezra
Aben Haid

Aben Saida Arabs
Aben Saira Arabs
Aben Sihal Assemoni
R. Abraham Ben Kattun
Abraham de Pomis
Abubacer Arabs
Abulfeda Geographus Arabs
Acta Apostolorum
Adamus Fumanus
Ælianuſ
Æmiliuſ
Æthiops Muchi.
Africanus
Agatharchides
Agathias
Ahmed Ben Ioseph Altiphasi
Aldrouandus Vlyſſes
Alexander Aphrodisi
Alfurcan ſiue Alcoranus
Alkatbahm
Aloysius Froës Soc. IESV
Alphagi Ben Ioseph
S. Ambroſius
Ammianus Marcellinus
Amos Propheta
Anaxagoras
Anaxander de Rhodiano
Antiochus Zenophenes
Antipater
Appion Alexand.

Apollodorus
Apuieius
Aquila
Archematus Eubæus
Archilochus Græcus
Arias Montanus
Aristides
Aristophanes
Aristoteles
Aristoxenus
Arnobius
S. Athanasius
Athenæus
S. Augustinus
Ausonius
R. Azarias

B

Baal Aruch
R. Balmis Lexicon Hebræum
Baruch Propheta
S. Basilius
Venerabilis Beda
R. Beniamini Itinerarium
Beroſus Chaldæus
Biblia Complutensia

C

Aietanus
Carolus Bouillus
Catechesis Saracenorum
Cedrenus
Censorinus
Centir Arabs
R. Chaia
Chaldaica Paraphrasis
Hhh

Chri-

C Christophorus Borrus Soc. IESV
Chronicon Alexandrinum
S. Chrysostomus
Cicero
Claudianus
Clemens Alexandrinus
Cleon
Cœlius Rhodiginus
Epist. S. Pauli ad Colossenses
Constantinus Manasses
Constantinus Porphyrogenita
Corippus Poëta
Cornelius Tacitus
Ctesias
S. Cyrillus

Eusebius Pamphylus
Eustathius
Euthymius Zygabenus
Liber Exodi
Ezechiel Propheta

F

F Auorinus
Festus
Franciscus Belloforestus
Franciscus Cortesius

G

G Alatinus
Gedelias
Gelaldinus Arabs
Liber Genesis
Genebrardus
Geographia Copta
Geographia Arabica Medicea
Geographia Nubiana
Georgius Agricola
Georgius Monachus
Giraldus Lylius
Goropius Becanus
Gratianus Grationopol. Episc.
Gregorius Nazianzenus
Gregorius Tholofanuſ
Gregorius Turonensis
Guido
Guilielmus Postellus

D

R Abbi David Kimchi, siue Radack
Democritus
Demosthenes
Diodorus Siculus
Dion
S. Dionysius
Dionysius Thrax
Duris
Dydimus

E

E Edhebug Arabs
R. Elias Askenaz Leuita, seu
quod idem, R. Elias Thisbit. Germ.
R. Eliezer
Elmacinus Arabs
Empedocles
Ennius
Epist. S. Pauli ad Ephesios
Ephorus
Epigines
S. Epiphanius
Etymologicum magnum
Eubulus
Euripides
Eusebius

H Aython Armenus
Hecatæus
Hegesippus
Helladius
Heliodorus
Heraclides Ponticus
Heraclius Imperator
Hermes
Hermolaus
Herodianus
Herodotus

Hesiodus
Hesychius
Hieremias Propheta
D. Hieronymus
Himmerius
Historia Indica Maffei Soc. IESV
Historia Saracenica
Homerus
Honorius
Horapollo
Horatius
Horus Grammat.
Hyginius

I

Amblichus
Iarricus Soc. IESV
Ibnfarid Arabs
70 Interpretes
Ioannes Baptista Leo
Ioannes Damascenus
Ioannes Drusius
Ioannes Forsterus
Ioannes Lopez Soc. IESV
Ioannes Tzeze
Job
Ionas Propheta
R. Jonathan Ben Vzicl
Jonathan Chaldaeus Paraphrastes
Josephus Ben Gorion
R. Joseph Castiliensis
Josephus Flavius
Iosue
Mor Isaac Syrus
Isaias Propheta
Ismaël Schiahinscia
Lib. Iudicum
Julius Firmicus
Iustinus
Iuuinalis

K

Kaab Elachabar Histori-
cus

L

Actantius Firmianus
Lahaia Ben Gabasch
Lampridius
Laurentius Pignorius
Lectione Ægyptiaca Pentateuchi
R. Leui Ben Gerson
Lib. Leuiticorum
Lexicon Alexandrinum
Lucanus
Lucianus
Lucretius
Ludouicus Barthema
Ludouicus Froës Soc. IESV
P. Ludouicus Gusmanus Soc. IESV
Ludouicus Saccinus Auenionensis
Ludouicus Viues

M

Acrobius
Mahumed Ben Almaschaudi
Manethon Sybennita
Manilius
M. Portius Cato
Marinus Brixianus
Marius Niger
Maro Virgilius
Marsilius Ficinus
Martianus Capella
Martinus à Baumgarten
Maximus Tyrius
Mercator
Mercurius Trismegistus
Meursius
Michaël Psellus
Minutius Felix
R. Moyses Ægyptius
Moyses Barcepha Syrus
R. Moyses Mikotzi
Münsterus
Mytilus

N

Ahum Propheta
Natalis Comes

Nicetas
Nicephorus
Nicolaus Continus Venetus
Nigidius
Nomenclator noster Coptus
Liber Numerorum

O

O Beliscus Pamphilus noster
Odoardus Lopez Lusitanus
Odyss. Homeri
Oenopides
Oleaster
Onkelus
Onomasticon Syrum
Optatus Mileuitanus
Origenes
Orosius
Orpheus
Oseas Propheta
Othman Salcha

P

P Alæphatus
Lib. Paralipomenon
Paulus Marcus Venetus
R. Paulus Riccius
Pausanias
Pererius Soc. IESV
Petrus Leo Castella
Petrus Martyr
Petrus Pais Soc. IESV
Pherecydes
Philastrius
Philippus Pigafetta
Philo Byblius
Philocorus
Philostratus
Phornutus
Photius
Picus Mirandulanus
Pierius Valerianus
Pineta Soc. IESV
Plato

Plinius
Plotinus
Pollucis Onomasticon
Polydorus
Pomponius Mela
Porphyrius
Posidippus
Probus
Proclus
Procopius
Prodromus noster
Prudentius
Regius Psalter
Ptolomæus

R

R Abanus Maurus Archèp.
Mog.
Rabbini Thalmudici tractatu
Cholem.
Radack, siue R. David Kimchi
Ralbag, siue R. Levi Ben Gerson
Rambam, siue R. Moyses Ben May-
mon

Raphaël Aquilinus
Raffi, siue R. Salomon Iarrhi
Libri Regum
Epist. S. Pauli ad Romanos
Ruffinus
Rupertus

S

R Abbi Saadias
Salamas Arabs de mir. Mundi
R. Salomon Iarrhi, siue Raffi
Samuel Propheta
Scaliger
Schaar ebn el saati
R. Schlomo
Scholiafestes
Seduna Patriarcha Gazensis
Seleucus
Seneca
Seruius

Sextus Pompeius
Sidonius
Silius Italicus
Solon
Sophonias Propheta
Statius
Stephanus de Vrbibus
Strabo
Sylburgius
Synesius

T

Tertullianus
Thargum Babylonicum
Thargum Hierosolymitanum
Thargum manuscriptum Syriacis
characteribus

Theagenes
Theocritus
Theodoreetus
Theophylactus
Theophylactus Simocata
Theophilus
S. Thomas Aquinas
Thucidides
Tibullus

Timachides
Timæus Platonis
Epist. S. Pauli ad Timo theum
Tostatus siue Abulensis
Tractatus Fasciculus Heleck
Trigautius Soc. IESV
Trismegistus. vide Mercurius
Turnebus

V

VAsia Arabi
Vatablus
Vettius Valens Antiochenus
Virgilius
Vopianus

X

XEnophon

Z

ZOroaster
Zosimus.

INDEX

Syntagmatum, & Capitum Tomi Primi Oedipi Aegyptiaci.

RO OEM IV M. Primi Tomi scopus exponitur.

SYNTAGMA I.

*Delta Niloticum, in quo de Aegypti nomine, origine, diuisione,
natura, de Regum successione, rerumq; gestarum gloria, &
chronologia fuscè disceptatur.*

Caput I. De Nomine, & Diuisione Aegypti.	Ibid.
II. De Diuisione Aegypti in Nomos in genere.	4
Diuisio Prima Superioris Aegypti, quæ & Thebais dicitur iuxta Ptolemaum.	5
Diuisio Secunda Partis mediterraneæ Aegypti.	6
Diuisio Tertia Inferioris Partis, quæ Delta vocatur.	7
III. Distributio Prima Inferioris Aegypti in suos Nomos.	8
Nomus I. Racois, hoc est, Praefectura Alexandrina.	15
Nomus II. Phtenuti, id est, Praefectura Phtenuti.	16
Nomus III. Phtembute, id est, Praefectura Phtembutica.	17
Nomus IV. Mendesius, id est, Praefectura Mendesia.	18
Nomus V. Onuphis, id est, Praefectura Onuphica.	19
Nomus VI. Sais, id est, Praefectura Saitica	20
Nomus VII. Athribis, id est, Praefectura Athribitica.	Ibid.
Nomus VIII. Tanis, id est, Praefectura Tanitica.	21
Nomus IX. Pharbethus, id est, Praefectura Pharbetites.	23
Nomus X. Busiris, id est, Praefectura Busiritica.	24
IV. Distributio Secunda Aegypti Mediterraneæ in suos Nomos.	26
Nomus I. Memphis, hoc est, Praefectura Memphitica.	Ibid.
Nomus II. Heliopolis, id est, Praefectura Heliopolitana.	29
Nomus III. Bubastus, id est, Praefectura Bubastica.	31
Nomus IV. Heracleopolis, id est, Praefectura Heracleopolitana.	32
Nomus V. Crocodilopolis, id est, Praefectura Crocodilorum.	35

No-

I N D E X.

Nomus VI. <i>Oxyryncites, id est, Praefectura Oxyryncitica.</i>	35
Nomus VII. <i>Cynopolis, id est, Praefectura Cynopolitana.</i>	36
Nomus VIII. <i>Hermopolis, id est, Praefectura Hermopolitana.</i>	37
Nomus IX. <i>Antinous, id est, Praefectura Antinoopolitana.</i>	Ibid.
Nomus X. <i>Latonopolis, id est, Praefectura Latonopolitana.</i>	38
Caput V. <i>Distributio Tertia Ægypti Superioris in suos Nomos.</i>	Ibid.
Nomus I. <i>Thebais, hoc est, Praefectura Thebana.</i>	Ibid.
Nomus II. <i>Apollopolis, id est, Praefectura Apollopolitana.</i>	40
Nomus III. <i>Panopolis, id est, Praefectura Panopolitana.</i>	41
Nomus IV. <i>Coptos, id est, Praefectura Coptitica.</i>	Ibid.
Nomus V. <i>Tentyrites, id est, Praefectura Tentyritica.</i>	42
Nomus VI. <i>Lycopolis, id est, Praefectura Lycopolitana.</i>	Ibid.
Nomus VII. <i>Aphroditopolis, id est, Praefectura Aphrodisia.</i>	Ib.
Nomus VIII. <i>Latopolis, id est, Praefectura Latopolitana.</i>	43
Nomus IX. <i>Abydus, id est, Praefectura Abydena.</i>	Ibid.
Nomus X. <i>Antæopolites, id est, Praefectura Antæopolitana.</i>	44
VI. <i>De Nilo, eiusque origine; et de noua Fontium Nili detectione.</i>	48
VII. <i>De origine et causis incrementi Nili.</i>	50
VIII. <i>Quæstio Physico-Chronologica, Vtrum Ægyptus ante Diluvium fuerit habitata, an non? quinè primi eiusdem Reges fuerint?</i>	65
IX. <i>De Dynastis Ægyptiorum.</i>	68
X. <i>De Regibus Ægypti, eorumque successione, et rebus gestis, iuxta Manethonem, Africanum, Eusebium, aliosque.</i>	83
<i>Dynastia, sive Regnum Deorum.</i>	Ibid.
<i>Dynastia Thebæorum.</i>	86
<i>Hermes Mercurius, seu Faunus Pici Louis Filius, Ægypti Dynasta secundus.</i>	87
<i>Vulcanus Ægypti Dynasta tertius.</i>	88
<i>Sol Ægypti Dynasta quartus.</i>	Ibid.
<i>Dynastia Pastorum.</i>	90
<i>Dynastia Politanorum.</i>	93
<i>Dynastia Lartum</i>	95
<i>Dynastia Diopolitanorum.</i>	96
<i>Dynastia Memphitarum.</i>	97
<i>Dynastia Saitarum.</i>	Ibid.
<i>Dynastia Tanitica, Legalis, Æthiopum.</i>	98
<i>Dynastia Duodecimvirorum.</i>	99
<i>Dynastia Persarum, Xerxium, Ægyptia.</i>	100
<i>Dynastia Mendesiorum, Euenitarum, Ægyptiorum.</i>	101
<i>Regnum Persarum, et Ptolomaorum.</i>	

S Y N T A G M A I I .

De Politica Ægyptiorum, Imperij eorundem tum propagandi, tum conservandi modo, et ratione.

I N D E X.

Caput I. <i>De prima Politice, seu Monarchia Ægyptiacæ institutione.</i>	114
II. <i>De vita, moribus, &c. institutis Ægyptiorum.</i>	118
III. <i>Totam Politicæ Philosophiæ doctrinam, per Osridis, Isidis, Hori, Typhonis, siue historiam, siue fabulam allegoricè fuisse significatam.</i>	125
Regni alicuius diurna pax, & beatitudo semper suspecta esse debet.	130
Consectaria Politica.	133
IV. <i>Ex Mundorum dispositione, &c. subordinatione Ægyptij Rempublicam suam administrabant, &c. hâc unica ratione illam perpetuò stabiliri posse contendebant.</i>	Ibid.
Cònsecrarium primum Politicum.	138
Cònsecrarium secundum Politicum.	140
V. <i>Hieroglyphicorum doctrina Imperij Ægyptiaci perpetuam felicitatem & conseruationem magna ex parte respiciebat; & cur tanto silentio eam suppresserint.</i>	141
VI. <i>Osiris, Isis, Horus, Typhon, moralis Philosophiæ hieroglyphica expressio est.</i>	144
VII. <i>Osiris, Isis, Horus, Typhon, hieroglyphica expressio est Prudentiæ Mundum gubernantis.</i>	146
VIII. <i>Sententiae & hieroglyphica, quibus ad veram Politicæ gubernationis rationem alludebant.</i>	157

S Y N T A G M A III.

<i>Architectura seu Theogonia Deorum, in qua de origine superstitionis & idololatriæ Ægyptiorum, cæterarumque Orientalium Gentium, potissimum Græcorum qui ab Ægyptijs eam veluti hereditate quâdam acceperunt, agitur.</i>	
164	
Caput I. <i>De prima hominum origine, & primis Idololatriæ inuentoribus.</i>	Ib.
II. <i>De Deorum Ægyptiorum multitudine & varietate.</i>	171
III. <i>De Osride primo Numinе Ægypti, de eius origine, ac πολυορθίᾳ, ex Ægyptiorum, Græcorum, &c. Latinorum placitis.</i>	176
<i>Analogia rerum à primis Mundi Patriarchis gestarum, gestis Osridis, Isidis, Typhonis, Hori parallela.</i>	178
IV. <i>De Iside uxore Osridis, ex mente Græcorum & Latinorum.</i>	185
<i>Isidis magne Deorum matris Apuleiana descriptio.</i>	189
<i>Interpretatio Statuæ Isidis multimammæ, siue Cybeles Græcanicæ.</i>	190
V. <i>De Serapide, & Apide ex mente Græcorum.</i>	194
<i>Serapidis Macrobianæ descriptio.</i>	198
<i>De Apide.</i>	199
<i>Figura Apidis è Tabula Bembina.</i>	200
VI. <i>De Ammone seu Ioue Ægyptio.</i>	202
VII. <i>De Canopis, Horo, Harpocrate, Mythra, alijsq; Ægyptiorum Numinibus.</i>	207

I N D E X.

<i>De varia Canoporum repreſentatione . .</i>	207
<i>Harpocrates .</i>	212
<i>Horus .</i>	214
<i>Mythras .</i>	216
VIII. De Typhon .	219
<i>Imago Typhonis iuxta Apollodorum .</i>	221
IX. De cæremonijs, & ritibus Ägyptiorum, quos tūm in sacrificijs, tūm alijs in solemnitatibus obſeruabant .	223
<i>Pompa Isiaca iuxta Apuleij descriptionem .</i>	226
X. De sacrificijs diuersis Dijs attributis, eorumque proprietatibus .	230
XI. De Brutorum cultu Ägyptijs proprio .	241

S Y N T A G M A IV.

<i>Quod dicitur Pantheon Hebreorum, ſine de Dijs, varijsque Hebræorum, Syrorum, Chaldeorum, Babyloniorum, Perſarum, Samaritanorum, Arabum, aliarumq; Ägypto vicinarum Gentium idolis, lucis, aris, sacrificijs, ac cæremonijs .</i>	245
Caput I. De idolis Hebreorum, ſine de falſorum Numinum cultu, ab Ägyptijs ad Hebræos propagato .	Ibid.
<i>II. De particularibus idolis Hebræorum, & de comparatione eorum cum idolis Ägyptiorum, à quibus primū ea dimanarunt .</i>	251
<i>De cultu Ignis .</i>	Ibid.
<i>III. De Therapim primis Hebræorum idolis .</i>	254
<i>IV. De Baalim Hebreorum .</i>	262
<i>V. De Beelphégor, qui eft Deaſter ſue idolum Ammonitarum .</i>	265
<i>VI. Beelzebub idolum Accaronitarum .</i>	271
<i>VII. Beelſephon .</i>	277
<i>VIII. De Baalgad idolo Syrorum .</i>	282
<i>IX. Thamuz ſeu Adonis idolum Hebreorum & Phœnicum .</i>	288
<i>X. Apis ſeu Vitulus Aureus .</i>	295
<i>XI. De idololatria Salomonis, & quā ratione ad ipsum ea primū derinata, ingentia nullo non tempore apud Hebræos incrementa ſumpserit .</i>	301
<i>XII. De Fani, Excelſis, Lucis, Aris à Salomone extuctis .</i>	306
<i>Fana, Excelſa, Aræ, Luci .</i>	308
<i>Luci, Nemora Dijs conſecrata .</i>	311
<i>XIII. Aſtartha Dea Sydoniorum .</i>	315
<i>XIV. Chamos idolum Moabitarum .</i>	326
<i>XV. Moloch idolum Ammonitarum .</i>	328
<i>XVI. De Dijs Syrorum, Philistinorum, & Arabum, qui ſunt Dagon, Derceto, Atergatis, Cabar, Venus Asiatica .</i>	338
<i>§. I. Dagon Deus Azotiorum .</i>	Ibid.
<i>§. II. Derceto, Adargatis .</i>	339

I N D E X.

§. III. <i>Venus Aphacitis, Anaitis, Cabar.</i>	345
Caput XVII. <i>Colonia Deorum Babyloniorum à Salmanassaro in Samariam deducta.</i>	353
XVIII. <i>Succoth Benoth idolum Babyloniorum.</i>	354
<i>Typus Dodecamori Tauri, quod domum Veneris, & exultationis Lunæ signum dixerunt Veteres, exhibens scutum Pleiadum, sine Succoth Benoth, aliarumq; stellarum adacentium.</i>	359
XIX. <i>De Nergal, ceterisque Samaritanorum idolis.</i>	362
XX. <i>Ashima, Nibbaz, Tarthac, Anamelech, Adramelech.</i>	368
XXI. <i>De Nisroch, Rimmon, Nebo, Sesach.</i>	376
XXII. <i>De Rephan, & Markolis idolis Hebreorum.</i>	384
XXIII. <i>De Adytis & Speluncis Hebreorum, ceterorumque Orientalium.</i>	395

S Y N T A G M A V.

Simia Aegyptia, siue de Idolatriæ Aegyptiacæ ad aliarum barbararum Gentium idolatriam affinitate; & quomodo exteræ Gentes Aegyptiorum ritus nullo non tempore affectarint. 396

PROOIMATION.

Caput I. <i>De barbararum Gentium idolatria, à Dænone vel recens inuenta, vel propagatione successuā introducta.</i>	Ibid.
II. <i>De Sinensium idolatria, Aegyptiacæ parallela.</i>	398
<i>Pagodes Indorum Numen.</i>	399
<i>Templa Deorum Chinensium.</i>	401
III. <i>Iaponiorum, & Tartarorum Idolatria Aegyptiacæ parallela.</i>	403
<i>Amida Numen Iaponiorum.</i>	404
<i>Amida Numen Iaponiorum parallelum Harpocrati.</i>	406
<i>Iaponiorum Numen Triceps, & ἀντροβεγχιων.</i>	410
<i>Ianus quadrifrons.</i>	Ibid.
<i>Centimanus Briareus.</i>	Ibid.
IV. <i>De Indorum & Afrorum idolatria Aegyptiacæ parallela.</i>	412
V. <i>De religione Americanorum Aegyptiacæ parallela.</i>	417
<i>Figura Fani Horcholiuos Numinis Americani.</i>	422
<i>Figura Chuuensilæ Idoli Mexicanorum.</i>	424
<i>Epilogus.</i>	Ibid.

F I N I S.

INDEX

Rerum notabilium locupletissimus

ORDINE ALPHABETICO.

A

Abraham.

B R A H A M ignem adorare noluit. 253
Super lapidem Brachtam Abraham Agar cognouisse Mahumetani dicunt. 349

Accipiter.

Accipiter Taniticus.

23

Acenchrис.

Acenchrис Rex Politanorum.

94

Aceruuſ:

Acerui erant contigui ad ipsas statuas. 390

Acherres & Achoris.

Acberres & Achoris Reges Politanorum. 94

Adad.

Adad quid, & eius simulacrum. 345

Adam.

Adam Prophetæ & Apostolus Lunæ. 166

Adam mira secum tulisse de Luna, fabulantur aliqui. Ibid.

Adami filij, Dij sunt dicti, & Deorum filij. 167

Adardaga.

Adardaga quid, & unde.

Adargatis.

Adargatis simulacrum.

Adonis.

Duo Adonides, Cyprius & Byblius. 290
Festum Adonidis à Bybliensibus in Phœnicia celebratum. 291
Ceremoniæ in repetitione Adonidis celebrae. Ibid.
Syri Adonidem dicunt Dominum. 293
Adonis Syriacè & Hebraicè Dominus est. Ibid.
Mystica ratiō Adonidis. Ibid.
Festum Adonidis circa Solstitium aestivum quid mysticè. Ibid.

Adramelech.

Adramelech forma Pauonis erat. 374

Adris.

Adris sine Henoch inuenta, & sanctas. 68

Adris, & Osiris idem. 177

Adulterium.

Adulterium & fornicatio puniatur. 121

Adytum.

Adyta Ægyptiorum que. 393

Ægyptus.

Nomina & diuinio Ægypti. 2. 4. 13. 28

De primatu Ægypti. 2

Etymon Ægypti. 3

Situs & Termini Ægypti. Ibid.

Varia Ægypti denominatio. Ibid.

Inferior Ægyptus fluminis alluvione, aggesta. Ibid.

Error Sesostris putantis alueum Erythræi

INDEX.

INDEX.

<i>Amenophis II. Rex Politanorum.</i>	94	Angelus.
<i>Amenophis Rex Memphitarum.</i>	97	<i>Angeli cœlestis Odei modulatores.</i> 139
America.		
<i>Americani Templi in modum Pyrami- dam construunt.</i>	421	Annus.
<i>Modus sacrificandi Americanorum.</i> Ib.		<i>Anni vagi Ægyptiaci ratio.</i> 291
<i>Americani Solem & Lunam adorant.</i>	422	
Amida.		
<i>Amida Nomen Iaponiorum Horo Æ- gyptio Numini respondens.</i>	404	Aphaca.
<i>Iaponij Amidan flori Rosæ insidentem pingunt.</i>	407	<i>Aphaca quænam Vrbs.</i> 345
Ammon & Amun.		
<i>Ammonis figura.</i>	204	Apis.
<i>Ammonis idola abhuc in Æthiopia videntur.</i>	207	<i>Apis, Epaphus, Serapis quis fuerit,</i> & <i>vtrum unus & idem?</i> 91
<i>Celebre Fanum Ammonis in deserto Ly- bie.</i>	Ibid.	<i>Apis tertius Archiuorum Rex.</i> 92
<i>Descriptio Oraculi Ammonis.</i>	Ibid.	<i>Apis quid?</i> 197
<i>Amun.</i>	149	<i>Apidis descriptio.</i> 199
<i>Etymon nominis Amun.</i>	202	<i>Germanici Cæsaris manum auersatus Apis.</i> Ibid.
<i>Amun nomen quid.</i>	Ibid.	<i>Ceremoniae in Apidis inquisitione.</i> 200
Amor.		
<i>Amor populorum in Reges.</i>	119	<i>Cur Apis sub specie Bouis colatur.</i> Ib.
<i>Modus & ratio quâ Israëlite ad amo- rem alienigenarum trahebantur.</i>	305	<i>Alia descriptio Apidis.</i> Ibid.
<i>Amoris vis.</i>	308	<i>Apis in deserto cultus.</i> 246
Anaitidos.		
<i>Anaitidos sacra dicuntur Saca.</i>	346	Apollo.
Anamelech.		
<i>Anamelech, Adramelech idola Sephar- taim.</i>	371	<i>Oraculum Apollinis.</i> 237
<i>Anamelech & Adramelech idem cum Moloch.</i>	373	
<i>Anamelech Equi forma.</i>	Ibid.	
Anathematizatio.		
<i>Anathematizatio.</i>	350	Apries.
Aqua.		
<i>Prima stagnantium aquarum Nili in- Nilum derivatio à Iosepho peracta.</i>	9	
<i>Aqua diuersæ diuersis Dys sacræ.</i>	233	
Ara.		
<i>Aræ Ægyptiorum Pyramides.</i>	309	
Arab & Rab.		
<i>Arab & Rab Magi.</i>	296	
Arbor.		
<i>Rami arborum donis ornabantur.</i>	314	
		<i>Quæ</i>

INDEX.

<i>Quæ arbores Lucis consecratae.</i>	314	<i>Astartha.</i>
<i>Arca Noë.</i>		<i>Astartha quenam fuerit?</i> 315
<i>Locus ubi quieuit Arca Noë.</i>	376	<i>Astartha idem cum Venere.</i> 318
<i>Arcades.</i>		<i>Astartha cum Luna confunditur.</i> 318
<i>Arcades primos mortalium nonnulli dicunt.</i>	167	319
<i>Aries.</i>		<i>Astartha omnibus Deorum nominibus insignitur.</i> 324
<i>Quid Aries cum Elephanto significet.</i>	158	<i>Simulachrum Astarthæ.</i> 325
<i>Ars.</i>		<i>Affyrii varijs modis exprimebant Astarthen.</i> 358
<i>Artes.</i>	120	319
<i>Ars Magica Zabæorum.</i>	247	<i>Asteroth.</i>
<i>Falsa opinio Magorum de vi sue artis:</i>	248	<i>Asteroth idem quod Isis.</i> 316
<i>Artaxerxes.</i>		<i>Astoroh.</i>
<i>Artaxerxes, vide Ochus.</i>		<i>Astoroh, Astaroth, Astartha idem sunt.</i> 315
<i>Asara.</i>		315
<i>Idolum Asara quercinum.</i>	317	<i>Astroarche.</i>
<i>Aserah.</i>		<i>Astroarche & Astarthe idem.</i> 319
<i>Aserah quid?</i>	324	<i>Astrologia.</i>
<i>Aseroth.</i>		<i>Astrologia Ægyptiorum.</i> 247
<i>Aseroth idem quod Luci.</i>	316	<i>Astrologorum Ægyptiorum opinio.</i> 285
<i>Quid propriè Aseroth.</i>	317	319
<i>Afima.</i>		<i>Atribis.</i>
<i>Afima Hircum significat,</i>	368	<i>Atribis Vrbs unde dicta, & quid sit?</i> 21
<i>Afinodæus.</i>		21
<i>Afmodæi nominis etymon.</i>	273	<i>Athla.</i>
<i>Aspis.</i>		<i>Athla in themate genethliaco quid?</i> 285
<i>Aspis symbolicè designat virtutes Regias.</i>	159	<i>Autocabdalus.</i>
<i>Astaroth.</i>		<i>Autocabdali quid?</i> 228
<i>Variae derivationes vocis Astaroth.</i>	315	<i>Autocabdalorum babitus.</i> Ibid.
<i>Alia derivatio nominis Astaroth.</i>	316	<i>B</i>
<i>Astaroth Bouinis cornibus exhibetur.</i>		<i>Baal.</i>
<i>Cæmonia factæ Astaroth.</i>		<i>בָּאֵל, sine Baal, aut Bel quid significet.</i> 262
	325	<i>Quid sibi velit Baal.</i> 264
	360	<i>Vox Baal expenditur.</i> 302
		<i>Baal, Belis, Αφερδίη, Venus dicitur.</i> 319
<i>Babylonia.</i>		<i>Babylonia.</i>
<i>Babylonij Ægyptiorum imitatores.</i>	353	
		<i>Bz.</i>

INDEX.

<i>Babyloniarum fœminarum nefandus mos.</i>	360	<i>Beelzephon custos finium Ægypti.</i> Ib. <i>Situs & locus stationis Beelzephon.</i> 279 <i>Variæ formæ idoli Beelzephon.</i> 281 <i>Ægyptij multum confidebant in Beelzephon.</i> 282 <i>Cantis figura fuisse Beelzephon.</i> Ibid.
Baalgad.		Bellona.
<i>Baalgad ubi situm fuerit.</i>	283	<i>Bellonæ sacra Sacerdotum cruore peragebantur.</i> 240
Baieth.		Bellua.
<i>Baieth quid notet?</i>	24	<i>Cur ferocissimæ quæuis belluae homini sponte se submittant.</i> 138
Bama.		Beltis.
<i>Quid sit Bama.</i>	309. 310	<i>Beltis Juno, sicut Baal Iuppiter.</i> 319
Barba.		Belus.
<i>Cur barba rasa in sacra Scriptura prohibita.</i>	249	<i>Belus Iuppiter filius Nembrod</i> 180 <i>Belus & Iuppiter Babylonius.</i> 263 <i>Cultus & cæremoniæ statutæ Belo.</i> Ib. <i>Bel Iuppiter.</i> Ibid. <i>Beli etymon.</i> 264
Barcoceba.		Bonus.
<i>Quid fuerit Barcoceba.</i>	272	<i>A bono nil nisi bonum.</i> 120
Bec.		Bos.
<i>Bec in lingua Phrygium quid?</i>	168	<i>Mneuis Bos Deus Heliopolitanorum.</i> 30 <i>Bos Phoronæus.</i> 92 <i>Quid significant tria capita Bouina in statua Isidis.</i> 192 <i>Bouis significatum.</i> Ibid. <i>Duo Boues Ægyptijs sacri.</i> 204 <i>Boum salacitas.</i> 357
Beel.		Brachmanes.
<i>Quid significet Beel?</i>	265	<i>Brachmanes Pythagoræ dogmata profitentur.</i> 414
Beelphegor.		Brachtam.
<i>Beelphegor quod idolum fuerit?</i>	265	<i>Lapis Brachtam.</i> 349 <i>Lapis Brachtam Veneris caput refert.</i> 350
<i>Beelphegor idem ac Priapus.</i>	Ibid.	
<i>Cultus Beelphegor qualis?</i>	266	
<i>Filia Moab ritus colendi Beelphegor ab Ægyptijs traduxerunt ad Hebreos.</i>	269	
Beelzebub.		
<i>Cur Beelzebub dicatur Princeps Demoniorum.</i>	273	
<i>Idolum Beelzebub unde?</i>	274	
<i>Beelzebub idem ac Deus muscarum.</i>	275	
Beelzephon.		
<i>Beelzephon idolum auerruncum, sine telefma Magicum.</i>	278	

I N D E X.

<i>Brachtam.</i> vide <i>Abraham.</i>		Cambyses.	
		<i>Cambyses Persarum Rex.</i>	100
		Camezes.	
<i>Briareus.</i>		<i>Camezes primus Saturnus.</i>	181
<i>Briareus Centimanus quid significet?</i>	409		
		Canis.	
<i>Bubastus.</i>		<i>Cultus Canis.</i>	31
<i>Bubasti etymon.</i>	31	<i>Natura Canum simillima Mercurio.</i>	36
<i>Bubastus Diana sacer.</i>	32	<i>Canis cultus & cibus.</i>	36
		<i>Canes insculpti in valvis templorum,</i>	
<i>Bucchorus.</i>		<i>quid denotent.</i>	157
<i>Buccchorus Legislator.</i>	98	<i>Canis symbolice designabat virtutes Regias.</i>	159
		Canopus.	
<i>Busiris.</i>		<i>Quis Canopus?</i>	16
<i>Busiris etymon.</i>	24	<i>Canopi forma & cultus.</i>	Ibid.
<i>Busitarum odium in Asinos.</i>	25	<i>Canopus Europaeis inuisum fidus.</i>	208
<i>Busiris immolator primus hominum.</i>	335	<i>Canopus Nauclerus Menelai.</i>	Ibid.
<i>Busiris idem cum Typhone.</i>	336	<i>Canopus mortu Serpentis obit.</i>	Ibid.
		<i>Schola Canopica celebris.</i>	Ibid.
<i>Butos.</i>		<i>Idola Canopica & eorum figura.</i>	Ibid.
<i>Butos quid?</i>	16. 17	<i>Origo cultus Canopici.</i>	209
		<i>Canopi multimammei.</i>	211
		<i>Canopus mammatus.</i>	Ibid.
C		<i>Canopus idem quod Neptunus.</i>	Ibid.
<i>Cabar.</i>		<i>Duplicis generis Canopi.</i>	212
C <i>Abar quænam Dea?</i>	346	Cantus.	
<i>Ante Mahometis aduentum,</i>		<i>Cantus quid mysticè notaret.</i>	236
<i>Gentes Cabar adorabant.</i>	Ibid.		
<i>Mahometani solent abiurare Cabari.</i>		Caput.	
	347	<i>Connexionis humanae capita.</i>	162
<i>Verba invocationis Cabar.</i>	Ibid.		
<i>Innocatio Cabar.</i>	Ibid.		
<i>Cur Cabar Venus sit appellata.</i>	348		
		Cenchres.	
		<i>Cenchres mari rubro absorptus.</i>	94
		Cephrenne.	
		<i>Cephrenne.</i>	97
		Ceres.	
		<i>Ceres seu Proteus.</i>	96
		<i>Cereri spica dicabatur.</i>	239
		Cer-	

INDEX.

Ceruus.		Cherphe.	
<i>Quid sint tria capita Ceruorum.</i>	191	<i>Cberphe.</i>	97
Chaldæus.		Cherres.	
<i>Chaldae vocabula ab S incipientia pronunciabant ut T.</i>	260	<i>Cherres Pharaon Aegypti.</i>	94
בְּסִיל		Chiun.	
<i>hā quid?</i>	356	<i>Chiun significat Saturnum, ᥃ Herculem, ᥃ idem est quod Rephan.</i>	387
Cham.		Chronologia.	
<i>Cham primus Aegypti colonus.</i>	84	<i>Difficultas in Chronologia Agyptiorum maxima.</i>	83
<i>Cham ex Aegypto colonias per Africam deduxit.</i>	Ibid.	Chus.	
<i>Cham Zoroastres Magiae repertor.</i>	Ib.	<i>Chus ᥃ Misraim primi cultores ignis.</i>	251
<i>Scelera Chami.</i>	Ibid.	Cibeles.	
<i>Cham dicitur Zoroastres ᥃ Osiris.</i>	85	<i>Cibeli seu Rbe& sanguis humanus sacrificabatur.</i>	240
<i>Chami progenies, ᥃ Concubinae Salomonis Agyptias superstitiones Hebreos docuere.</i>	245	כִּימָח	
<i>Cham primus idololatriæ post diluvium inuentor.</i>	245	<i>Cimach quid sit?</i>	356
Chamos.		Circulus.	
<i>Chamos nonnulli cum Thegor confundunt.</i>	326	<i>Circulus Platonicus.</i>	162
<i>Chamos Deus commensationis.</i>	Ibid.	Ciun & Ceuanim.	
<i>Chamos idem cum Baccho.</i>	Ibid.	<i>Ciun ᥃ Ceuanim quid?</i>	386
<i>Chamos idem qui Osiris seu Dionysius Aegyptius.</i>	327	Cleopatra.	
<i>Chamos antiquissimus Deaster.</i>	Ibid.	<i>Cleopatra Regina Aegypti.</i>	102
<i>Chamos cum Plutone confunditur.</i>	328	Cochinchina.	
Chebron.		<i>Cochinchinensium dogmata.</i>	410
<i>Chebron Rex Aegypti.</i>	93	<i>Cochinchinensium mos sepeliendi Reges.</i>	411
Chemesenua.		Cœlum.	
<i>Chemesenua quid?</i>	84	<i>Auenionense cœlum impluuium.</i>	63
Chemnes & Cephus.		Cœremonia.	
<i>Chemnes ᥃ Cephus Pyramidum extuctores.</i>	97	<i>Ridicula cœremonia Indorum.</i>	202
Chenosiris.		Colossus.	
<i>Chenosiris Osridis Planta.</i>	184	<i>Colosi duo in Urbe Esuan.</i>	39
		<i>Sonitus auditus circa Colossum.</i>	Ibid.
		K k k	Co-

INDEX.

Columba.		<i>Israëlitæ primi cultu Ægyptiaco infecti.</i>
<i>Duae Columbæ conditrices Oraçulorum.</i>	207	<i>246</i>
<i>Origo culeus Columbini & piscium in Syria.</i>	341	<i>Quam tenax cultus idolorum fuerit populus Hebreus,</i> 262
Columna.		<i>Cultus vestium prohibetur in lege, & quare?</i> 305
<i>Columnæ Mercurij.</i>	310	<i>Apud Ægyptios quadrangularium Numinum cultus.</i> 351
Comasfa.		
<i>Pompa Comasiorum.</i>	327	
Commodus & Caracalla.		Currus & Equi.
<i>Commodus & Caracalla Cæsares studiosi sacrorum Isiacorum.</i>	227	<i>Currus & Equos Soli attribuendi mos unde profluxerit.</i> 374
Coptus.		
<i>Copti Vrbis situs.</i>	41	
Corona.		Dæmon.
<i>Coronâ diuersâ utebantur in sacrificijs & victimis.</i>	233. 234	A <i>Erei Dæmones cantu delectari crediti.</i> 235
<i>Ægyptij in sacris quibus coronis usi.</i>	234	<i>Dæmonis studium in propaganda idolatria.</i> 397
Corymbus.		<i>Indi Dæmonem colunt.</i> 414
<i>Quid sit Corymbus.</i>	191	
Couum.		
<i>Couum Antiquis cælum.</i>	320	
Crocodilus.		Dagon.
<i>Crocodili cultus.</i>	35	<i>Etymon Dagon.</i> 338
<i>Quid per Crocodilum significarint Ægyptij.</i>	157	<i>Quale fuerit idolum Dagon.</i> 339
<i>Descriptio Crocodili.</i>	158	<i>Dagon iχθύομοφθ.,</i> Ibid.
<i>Ægyptij omisso cultus Crocodilorum ab ipsisdem infestantur.</i>	354	<i>Figura Dagon.</i> 340
Cultus.		<i>Dagon frumentum.</i> 342
<i>Cultus Deorum.</i>	118. 123	<i>Dagon piscis maroris.</i> 346
<i>Cultus Vituli aurei in deserto ab Ægyptijs deriuatus.</i>	242	
<i>Cultus diuersorum animalium apud diuersas Vrbes Ægypti.</i>	Ibid.	
<i>Cultus rerum sensu vitaq; carentium.</i>	Ibid.	
		Daluca.
		<i>Daluca mulier præst Ægypto.</i> 77
		Danaus.
		<i>Danaus, alias Armeus.</i> 95
		Darius.
		<i>Darius in Babylone interfectus.</i> 101
		Deliphat.
		<i>Deliphae quid, & cur Venus dicta sit.</i> 349
		Derceto.
		<i>Derceto eadem cum Adergati.</i> 340
		De-

INDEX.

Desertum .	<i>Dij Semones.</i>	175
<i>Cur deserta devotionis gratia petierint Antiqui .</i>	<i>Patellarij .</i>	<i>Ibid.</i>
312	<i>Hermopbroditi seu utriusque sexus ab Antiquis habiti .</i>	176
Deus .	<i>Vnde Deorum origo .</i>	179
Deus perfectissimum Monarchici status exemplar .	<i>Cur Romæ tutelaris Dei nomen propalare nefas fuerit .</i>	213
134	<i>Terrestres Dij .</i>	230
Deus unus .	<i>Dij analogis rebus colebantur .</i>	<i>Ibid.</i>
<i>Deus per sapientiam suam omnia producit .</i>	<i>Ædificia ad Deorum analogiam condabantur .</i>	231
251	<i>Dij caelestes &c aërei .</i>	235
Deus Accipitris caput babet .	<i>Dij aquatici quibus delectarentur .</i>	236
<i>Ignorantia Dei Terræ multa mala causare putatur .</i>	<i>Dij beneficj albæ, maleficj nigrae vi-elimæ mactabantur .</i>	237
<i>Ægyptij Deum flori Loti insidentem adorabant .</i>	<i>Cæcitas Ægyptiorum in cultu Deorum .</i>	241
407	<i>Dissenso Ægyptiorum in Dij's colendis .</i>	242
Diabolus .	<i>Transplantatores Deorum Ægyptij .</i>	243
<i>Diaboli fraus loquentis per idola .</i>	<i>Avtisatus cultus Deorum .</i>	<i>Ibid.</i>
Diabolus Dei Simia .	<i>Dij particulares .</i>	307
312. 354	<i>Dij Provinciales .</i>	<i>Ibid.</i>
<i>Americani Diabolum adorant .</i>	<i>Diuersi Dij diuersa loca eligebant .</i>	309
Dij .	<i>Dij à locis nominabantur .</i>	317
Deorum Regnum .	<i>Gentiles sexum Deorum confundebant .</i>	340
<i>Dij peragunt Orbem specie animalium .</i>	<i>Æquiuocatio nominum Deorum Deorumq; in Osiri & Isi confusa .</i>	344
89	<i>Sexus Deorum .</i>	348
<i>Comparatio fabulosorum Deorum cum primis post diluvium Patriarchis .</i>	<i>Dij Terminales seu Limitanei .</i>	351
<i>Quomodo Dij compellantur in idola .</i>	<i>Cur Dij tot formis diuersis exhibentur .</i>	358
143		
<i>Quomodo homo Deorum Author .</i>	Dea .	
<i>Multiformes Ægyptiorum Dij quid .</i>	<i>Omnes Deæ in Lunam resoluuntur .</i>	320
12 Deos ab Ægyptijs acceperunt Graeci .		
170		
Multitudo Deorum .	Diluvium .	
173	<i>Forma Politica ante diluvium an fue-rit, &c quenam ?</i>	70
<i>Omnia Dij plena .</i>	<i>Politicus status ante diluvium .</i>	71
<i>Dij Ephoros humanos agentes .</i>	<i>Diluvia Mundi .</i>	161
<i>A terra ad firmamentum usque plenaria Dij omnia .</i>	<i>Diluvij Mundani necessitas .</i>	<i>Ibid.</i>
173		
30000. Deorum .		
174		
<i>Dij Consentes &c Selecli .</i>		
<i>Singulis mensibus singuli Dij præsunt .</i>		
Ibid.		
20 Dij principales .		
<i>Dij incerti & ignoti .</i>		
<i>Medioximi .</i>		
<i>Heroes .</i>		

I N D E X.

D Diffidium. <i>Iaciuntur semina diffidij inter fratres.</i>	Elementum. <i>Quatuor Elementa.</i>
<small>126</small>	<small>170</small>
Dithyrambus. <i>Dithyrambi quid.</i>	Elephas. <i>Elephantis natura.</i>
<small>327</small>	<small>158</small>
Doctrina. <i>Doctrinarum & artium propagatio.</i> 69 <i>Doctrina contenta in Obeliscis est magna ex parte Apotelesmatica.</i> 141 <i>Cur Ægyptij doctrinam & ritus suos tanto silentio suppresserint.</i> 142	Elphium. <i>Elphium quid.</i> 8 <i>Iosephi molimina in siccando Elphio.</i> 9 <i>Elphium olim vocabatur Elgeube, id est, fossa stagnans.</i> Ibid.
<small>139</small>	<small>321</small>
Dominatio. <i>Dominationum influxus.</i>	Empusa. <i>Empusa, Gellone, Lucina, Lamia.</i>
<small>190</small>	<small>372</small>
Draco. <i>Quid sint Dracones.</i>	Epistola Byblina. <i>Epistola diuinitus appellit septem dierum spatio.</i> 292 <i>Epistolæ Byblinæ quid?</i> Ibid.
<small>16</small>	<small>292</small>
Dynastia. <i>Obiectio contra Dynastias 16 ante diluvium.</i> Ibid. <i>Dynastiae Ægyptiorum ante diluvium veræ sunt.</i> 71 <i>Connexus Dynastiarum ante diluvium cum ijs post diluvium.</i> 74 <i>Dynastia synchrona Abrabæ.</i> 86 <i>Varia opinio de Dynastia Pastorum.</i> 90 <i>Dynastia Pastorum Pharaonici Imperij initium.</i> Ibid. <i>Dynastiae Politanorum Pharaones Aegypti.</i> 93. 94. 95 <i>Dynastiae Lartum Reges.</i> 96. 97	Equus. <i>Equi Marti dicati.</i> 372 <i>Equos &c. vide Currus.</i>
<small>190</small>	<small>20</small>
Dysares. <i>Dysares Numen Arabum idem cum Baccho.</i> 350	Esoi. <i>Esoi quid?</i>
<small>350</small>	<small>308</small>
E Educatio. E Ducatio & eruditio liberorum.	F Fabula. F Abule originem trahunt à primorum hominum gestis. 89 <i>Faq.</i>
<small>122</small>	<small>203</small>

I N D E X.

<i>Fabula Poëtarum de Ioüe & Typhone.</i>	131	<i>Funus.</i>	123
<i>Fabula Politicæ documenta continet.</i>	132	<i>Funera.</i>	
<i>Fabula de Horomaze & Arimanio.</i>	146		
<i>Fabulosæ narrationes ad mysteria diuinæ transformatae.</i>	147	G	
<i>Miræ de Adamo Fabulae.</i>	166	Gad.	
		G <i>Ad bona fortuna.</i> 283	
		<i>Gad idem quod Mazaltob, sive Stella Iouis.</i> Ibid.	
		<i>Quidnam sit Gad sive bona fortuna.</i> Ibid.	
		<i>Gad, Demonium.</i> 284	
		<i>Gad & Baalgad idem.</i> Ibid.	
		Gallina.	
		<i>Gallina cœlestis.</i> 356	
		<i>Gallinæ Osiri & Isi offerebantur.</i> 357	
		Gallus.	
		<i>Perse Gallos colebant.</i> 365	
		<i>Galli gallinacei ex Persia primum prouecti.</i> 366	
		<i>Persarum milites Galli nuncupati.</i> Ib.	
		Genius.	
		<i>Nomen Genij tutelaris Romæ occultum plebi.</i> 142	
		Gens.	
		<i>Divisio Gentium.</i> 83	
		<i>Gentis Iudaicæ vicissitudines.</i> 162	
		Gentilis.	
		<i>E sacrī literis multa hauerunt Gentiles.</i> 229	
		<i>Gentiles Scripturæ sacræ historias miris contaminabant fabulis.</i> 334	
		Ghnasch.	
		<i>Ghnasch quid sit.</i> 356	
		Glaucus.	
		<i>Glauci pueri Bœotij Omen.</i> 158	
		Græci & Romani.	
		<i>Græci & Romani Simiæ Ägyptiorū.</i> 142	
		Har-	
		A	

INDEX.

H

Harpocrates.

- S**imulachrum Harpocratis quid de-
notet. 160
Cur Harpocrates Isidi iuxta positus. 186
Harpocratis invocatio. 287

Hebræus.

- H**ebræi in omnibus Aegyptios imitati
sunt. 246
Turpis consuetudo Hebræorum. 269
Hebræus Simia Aegyptij populi. 270
Hebræi mirum in modum externis re-
bus capiebantur. 305
Hebræi Viri amabant peregrinas. 306
Fili Hebreorum verè comburebantur.
330
Hebræi adorabant animalia immunda.
394

Hecate.

- H**ecate Canis sacer. 240
Hecate Prothyæa. 320

Hegirath.

- H**egirath non à fuga, sed ab Hagar di-
cta. 351

Heliopolis.

- H**eliopolitana fabrica. 12

Hercules.

- H**erculis & Bacchi elogia. 184
Herculi Bos sacrificabatur. 239
Hercules dictus quòd colligeret locustas
& vermiculos è vitibus. 276

Hermæ.

- M**os coaceruandi lapides ad Hermas
viales, unde cœperit. 392

Hermes.

- H**ermes Aegyptius quid? 286

Hircus.

- H**ircus colitur à varijs Gentilibus. 369

Homo.

- H**ominum ante diluvium conditio. 69
Homines nouas colonias querunt, adeo
tutus Mundus fuit habitatus. 70
Numerus hominum post diluvium usq;
ad Turris constructionem. Ibid.
Immensa hominum multitudo ante
diluvium. Ibid.
Gesta hominum ante diluvium extant.
71
Hominis productio. 165
Vbi primi homines nati. 167
Quidam Atheniense solum primorum
hominum productioni dant. Ibid.
Rufi homines immolabantur Typhoni,
& cur. 336
Varius apud Gentes mos sacrificandi ho-
mines viguit. 337

Horomazes & Arimanus.

- H**oromazes & Arimanus Dij ār̄t̄s̄x̄v̄.
185

Horoscopium.

- H**oroscopij Genij. 170

Horus.

- H**orus & Apollo idem. 40
Quid indigit Horus. 129
Horus & concordia & pax in Politico
Mundo. 144
Horus cum Apolline confunditur. 193
Hori inquisitio sistris perficiebatur.
236
Horus tertia diuinitas. 323

I

Ianus.

- D**e origine & nomine Iani. 182
Ianus à Gundelorum irruptione
Italianam liberat. Ibid.
Ia-

INDEX.

<i>Janus dicitur à bellua huius nominis in-</i>		<i>Turpis cultus idolorum .</i>	<i>303</i>
<i>terfecta .</i>		<i>Ibid. Cur mulieres alienigenæ tanto studio</i>	
<i>Iano ex Libo sacra fiebant .</i>	<i>239</i>	<i>suos ad cultum idolorum pertraxe-</i>	
<i>Janus quadrifrons cur ?</i>	<i>409</i>	<i>rint .</i>	<i>Ibid.</i>
 Iaponia .		<i>Idolorum habitus symbolicus .</i>	<i>345</i>
<i>Japonij vtuntur Rosarijs .</i>	<i>405</i>	<i>Multitudo idolorum Hebraeorum .</i>	<i>394</i>
<i>Varia Iaponiorum idola .</i>	<i>408</i>	<i>Indi venerantur idola Ægyptiorum &</i>	
 Ibis .		<i>Græcorum .</i>	<i>412</i>
<i>Ibidis figura & significatio .</i>	<i>15</i>	<i>Apidem Vacce figurâ colunt .</i>	<i>Ib.</i>
<i>Ibis in medio Serpentum denotat vni-</i>		<i>Americanorum idola .</i>	<i>421</i>
<i>nem .</i>	<i>159</i>	<i>Idolum Mexicanum .</i>	<i>423</i>
 Ithon .		 Idris .	
<i>Ithon quid ?</i>	<i>149</i>	<i>Idris idem cum Osride .</i>	<i>67</i>
 Ideonim .		 Ignis .	
<i>Ideonim est Ariolus .</i>	<i>382</i>	<i>Ignis diuersus in diuersis sacrificijs Deo-</i>	
 Idololatria .		<i>rum .</i>	<i>232</i>
<i>Idololatriæ origo .</i>	<i>165. 262</i>	<i>Quomodo ignis euocaretur .</i>	<i>233</i>
<i>Nepotes Chami primi idololatriæ inuen-</i>		<i>Miraculo accenditur ignis .</i>	<i>Ibid.</i>
<i>tores .</i>	<i>166</i>	<i>Ignis cultus à Chamo .</i>	<i>252</i>
<i>Causa idololatriæ & opinionum .</i>	<i>167</i>	<i>Ignis cultores .</i>	<i>Ibid.</i>
<i>Cham primus idololatriæ inuentor .</i>	<i>169</i>	<i>Indi adorant ignem tanquam sacrum</i>	
<i>Causa idololatriæ ex inspectione Astro-</i>		<i>animal .</i>	<i>415</i>
<i>rum .</i>		<i>Persæ ignem colebant . Idem in ignem</i>	
<i>Progressus idololatriæ .</i>		<i>sè proiecabant viuos .</i>	<i>Ibid.</i>
<i>Hebraorum in idololatriam Ægyptia-</i>		 Ilethyia .	
<i>cam pronitas .</i>	<i>262</i>	<i>Ilethyia idem que Milita .</i>	<i>320</i>
<i>Idololatria maximè floruit post mortem</i>		 Ilythia .	
<i>Salomonis .</i>	<i>301</i>	<i>Ilythia ïñwacis statua .</i>	<i>321</i>
<i>Duo perficiunt actum idololatriæ .</i>	<i>306</i>	 Inachus .	
<i>Afrorum idololatria .</i>	<i>416</i>	<i>Inachus Regni Archiuorum fundamen-</i>	
<i>Idololatria incolarum Hispaniolæ .</i>	<i>417</i>	<i>ta iecit .</i>	<i>92</i>
 Idolum .		 Inundatio .	
<i>Idolum furtum reuelans .</i>	<i>72</i>	<i>Causa inundationis .</i>	<i>60</i>
<i>Babylonij, Phryges, Phœnices, idolorum</i>		<i>Cur inæqualis sit inundatio in Ægy-</i>	
<i>propagatores .</i>	<i>170</i>	<i>pto .</i>	<i>63</i>
<i>Idola Dæmonibus animant Ægyptij .</i>	<i>171</i>	<i>Ex diuersitate ventorum contingit di-</i>	
<i>Idola Basiliidianorum seu Gnosti-</i>		<i>uersa inundatio .</i>	<i>64</i>
<i>rum .</i>	<i>215</i>		

INDEX.

Io.

Io Inachi filia.

Isis.

Prudentia Isidis cum pietate coniuncta.

128

Isidis eloquentia.

129

Prouidentiam denotat Isis.

Ibid.

Isidis amor & prouidentia.

150

Isis æterna Dei Sapientia.

156

Isidis veneratio.

186

Isis Nili motus.

187

Isis multimammea.

Ibid.

Isis natura rerum.

Ibid.

Varia nomina Isidis.

188

Inscriptio Isidis.

Ibid.

Statua Isidis descriptio.

190

Isidis erga homines benevolentia. 193

Isis inuenitrix tritici, hordei, legum, &c.

Ibid.

Isidis cura & prouidentia.

224

Isidis calliditas.

Ibid.

Isidi Anser dicabatur.

240

Isidis inuocatio sub nomine bona fortuna intelligitur.

287

Aequiuoca Isidis seu Luna.

320

Isis secunda diuinitas.

323

Comparatio Isidis cum Rhea.

325

Isis pisce conseruata.

342

Isis idem ac Ceres.

Ibid.

Isis cur sub forma piscis exhibeatur.

Ibid.

Car Isæ & Mercurius quadrati figura faxi colerentur. 351

Ithyphallum.

Quid sit Ithyphallum.

267

Iudicium.

Iudicia.

120

Iudex.

Judicium selectus.

120

Iuno.

Iunoni Iuuenga consecrabatur.

239

&

240

Iuno Astartha dicitur.

318

Iuppiter.

Iuppiter genitor genitrixq; Deorum.

176

Iuppiter ex Saturno & Rhea genitus.

180

Iuppiter idem cum Ammone & Dionysio.

195

Ioui Bos facer.

238

Iouis cognomen à fugandis muscis. 276

Iuppiter Ammon in Lybia. 282

Iuppiter bona fortuna dicta Græcis. 287

Iuppiter Aratrius. 342

L

Laban.

L Abani idolomania. 256

Lacus.

Amplitudo & vastitas lacuum. 56

Latona.

Cultus Latone seu Deæ que presidet partui. 38

Leo.

Leosymbolicè significat virtutes Regias.

159

Quid notent Leones in statua Isidis. 191

Leones legitimis ritibus Deo terre exhibitis domantur. 354

Lex.

Leges Aegyptiorum. 121

Lex de furibus. 122

Intentio legis diuina. 248

Legis præcepta opposita legibus Aegyptiorum. Ibid.

Hebraorum lex prorsus contraria legi Aegyptiorum.

Lia.

INDEX.

Lia.

Lia imponit filio suo nomen à Gad, stela felici. 285

Liber.

Liber de seruitute Ägyptiorum. 248

Lignum.

Ligna diuersa diuersis Djs sacra. 232

Lilith.

Lilith Hebræorum quid? 321

Insulsum commentum Hebræorum de nomine Lilith. Ibid.

Lilith idem quod Typhon. 323

Litera.

Literæ iunco inclusæ. 292

Lucerna.

Lucernæ ēc. 235

Lucus.

Luci cur incædii. 313

Lucius impuritatibus ferniebat. 314

Mulierum superstitiones in Lucis. 317

Luctus.

Luclus ēc cæmoniae popolorum defuncto Rege. 119

Luna.

Luna ēc Libero Sus dicabatur. 240

Luna bona fortuna dicta Ägyptijs. 287

Cur veteres Arabes Lunam cum Veneri confuderint. 352

Luna magna Venus. Ibid.

Lunus.

Lunus ēc Luna. 176

Luxuria.

Luxuria ēc libido idololatria dicitur.

301 *Mazaltob, stella Iouis.* 283. 284

LII *Me-*

M

Mahumetus, & Mahumetam.

C *Vr semiluna Turribus Mahumetanis imponatur.* 351

Causa fugæ Mahumetis. Ibid.

Feria sexta seu dies Veneris solennis Mahumetanis. 352

Malum.

Mala cœlitùs non immitti, nedum diuinitùs. 141

Manethon.

Manethonis Sybennicæ historia de Dynastijs Ägyptijs. 68

Manethon primus. Ibid.

Quid scripsit Manethon secundus. Ib.

Manethon Sybennita scriptor 32 Dynastiarum. 69

Marcolis.

Marcolis idem quod Mercurius. 388

Mare.

Mare Joseph. 10

Ripa Maris rubri gemmis ēc pretiosis lapidibus scatet. 280

De maris origine fabula incolarum Hispaniolæ. 419

Mars.

Marti Equus, Canis, Lupus, Hircus, Gallus sacer. 239

Materies.

Mali species à materie proficiunt. 140

Quatuor impedimenta circa materiem.

Ibid.

Mazaloth.

Mazaloth 12 signa Zodiaci. 284

Mazaltob.

Mazaltob, stella Iouis. 283. 284

Me-

INDEX

Medicatio.	principiorum rationes.	148	
<i>Medicatio.</i>	122	<i>Scripta Mercurij de Dysis Emepb, quid?</i>	149
<i>Medendi ratio.</i>	123	<i>Mercurius viarum custos.</i>	282
<i>Medicinalia Aegyptiorum.</i>	248	<i>Statuae Mercurij duplices, solitariae & sociales.</i>	389
Memnon.	Mercurius cur solum capite tenus pingebatur.	Ibid.	
<i>Memnonis statua à quo erecta;</i>	94	<i>Mercurij viales,</i>	390
Memphis.	Mesres.		
<i>Memphis antiquitas.</i>	26	<i>Mesres II. Mesrem, Mitres, Mespheem</i>	
<i>Memphis varia nomina.</i>	Ibid.	<i>vetus & idem.</i>	93
<i>Memphis descriptio.</i>	Ibid.		
<i>Memphis etymon.</i>	27	Miles.	
<i>Memphis Aegyptiacè Mese quid significet.</i>	75	<i>Milites.</i>	120. 122
Menas.	Minerua.		
<i>Menas seu Mitras primus Aegyptiorum Pharao.</i>	90	<i>Mineruæ idolum.</i>	20
<i>Menas & Mitras unus & idem.</i>	91	<i>Mineruæ Taurus albus offerrebatur.</i>	240
&	93		
<i>Menas, Osiris, & Mitras unus & idem.</i>	93	Minister.	
		<i>Optimi ministri adiungantur Regibus.</i>	118
Mendes.	Mispharmutosis.		
<i>Figura Mendetis.</i>	18	<i>Mispharmutosis seu Mephramutosis.</i>	11
		&	94
Mensa.	Misraim.		
<i>Parcitas mensæ.</i>	119	<i>Duplex Misraim.</i>	29
		<i>Misraim oculus Solis cur dictus.</i>	30
Mercurius.	Misraim omnia sua instituit iuxta normam ante diluvium hominum.		
<i>Mercurius Trismegistus Scriba et Consiliarius Misraimi.</i>	86	<i>Secundus Princeps Aegypti Misraim, seu Mesres.</i>	85
<i>Mercurius Faunus dictus.</i>	87	<i>Misraim agriculturæ in Aegypto auctor.</i>	Ibid.
<i>Mercurius ex Italia in Aegyptum migrat.</i>	Ibid.	<i>Misraim leges condidit, vrbes exstruxit.</i>	Ibid.
<i>Mercurius Deus auri.</i>	Ibid.	<i>Thebae à Misraim fundantur.</i>	Ibid.
<i>Mercurius Trismegistus alter Moysi coætaneus.</i>	94		
<i>Mercurij Trismegisti dotes, ingenium, itinera; vitetur ope Misraimi Regis Aegypti.</i>	114	Moloch.	
<i>Mercurius Trismegistus cur leges in saxis insculperit.</i>	115	<i>Etymon Moloch.</i>	328
<i>Collegio Sacerdotum communicat normam legum.</i>	Ibid.	<i>Quis est & quid Moloch.</i>	Ibid.
<i>Mercurius 20000. voluminibus scripsit</i>		<i>Statua Moloch.</i>	330
		<i>Moloch idem qui Saturnus.</i>	331
		<i>Moloch non est Adad.</i>	Ibid.
		<i>Mo-</i>	

I N D E X.

<i>Moloch Mars Aegyptius.</i>	331	<i>Mundus ad SS. Trinitatis imaginem factus.</i>	154
<i>Septem receptacula in idolo Moloch.</i>	Ibid.	<i>Mus.</i>	
<i>Moloch idem qui Typhon.</i>	332	<i>Murium mira species.</i>	168
<i>Moloch Aegyptiacum nomen.</i>	Ibid.		
<i>Moloch, Anamelech, & Adramelech forma Muli seu Equi.</i>	Ibid.	Musca.	
<i>Sacrificia Moloch fiebant extra Vrbem.</i>	333	<i>Muscæ non infestabant sacra Hebreorum.</i>	275
<i>Quomodo Moloch idem cum Osiride intelligi debeat.</i>	Ibid.	<i>Inundatio Nili origo multorum animalium, præsertim muscarum.</i>	276
<i>Origo sacrificiorum Moloch.</i>	334	<i>Apud Aegyptios symbolum summi malorum muscæ.</i>	Ibid.
<i>Origo Moloch superstitionis ex Aegypto.</i>	335	<i>Oraculum muscæ cultus muscæ pelluntur.</i>	Ibid.
Momphta.		<i>Amuletum contra muscas.</i>	Ibid.
<i>Momphta quid.</i>	28	<i>Muscilatriæ origo.</i>	277
Monarcha.			
<i>Quod est mens in corpore, est Monarcha in populis.</i>	134	Musica.	
Monarchia.		<i>Musica in conflatione Vituli adhibebatur.</i>	297
<i>Monarchia perfectissimus status.</i>	134		
<i>Monarchia Aegyptiorum ad Vniuersitatem conformata.</i>	137	Mycerinus.	
Mons.		<i>Mycerinus Pyramidum exstractor.</i>	97
<i>Mons templi Aegyptiorum.</i>	54		
<i>Montes Cafates auriferi.</i>	55	Mysterium.	
<i>Situs montium Aethiopicorum inundationis causa.</i>	63	<i>Applicatio ad fidei nostræ mysteria.</i>	154
Moriadan.			
<i>Moriadan quid.</i>	377	Mythras.	
Multatio.		<i>Mythras primus Obeliscorum inuentor.</i>	
<i>Multatio & supplicia.</i>	120. 122	<i>Mythras idem qui Misraim.</i>	93
Mundus.		<i>Figura Mytbræ.</i>	216
<i>Per unitatem Angelici Mundi designatur felicitas Politici status.</i>	134	<i>Mythras Sol Leonis vultu, quid?</i> Ib.	
<i>Per mobilitatem sensibilis Mundi designatur Democraticum dominium.</i>	Ibid.	<i>In sacris Mytbræ circumactio stellarum.</i>	218
		<i>12 Contumeliæ perferendæ, ut quispiam sacris Mytbræ initietur.</i> Ibid.	
		<i>Mythra idem cum Marte Hippio Persorum.</i>	373
		N	
		Nachor.	
		N <i>Achor & Saruch pyrolatæ.</i>	252

INDEX.

Nebo.		Neruus.
<i>Nebo significat quilibet portatilia si- mulacra.</i>	381	<i>Neruus in animali, quo moto omnia mouentur.</i>
		148
 Nechao.		 Nibhaz.
<i>Nechao, sive Nichepsos.</i>	99	<i>Simulachrum Nibhaz.</i>
<i>Nechao sive Necephos.</i>	Ibid.	<i>Nibhaz significat Canem.</i>
		Ibid.
 Neclanebus.		 Niloscopium.
<i>Neclanebus Magus & Incantator ma- ximus.</i>	101	<i>Niloscopij veteris & moderni descri- ptio.</i>
		33
 Neclao.		 Nilus.
<i>Neclao sive Neclanebus.</i>	101	<i>Varia nomina Nili.</i>
		48
 Nembrod.		<i>Nili proprietates.</i>
<i>Nembrod Saturnus Babylonius.</i>	180	Ibid.
<i>Nembrod ignis cultui addictus.</i>	253	Ibid.
<i>Nembrodus dictus Beel, hoc est Domi- nus.</i>	262	<i>Nilus à Ioue sive è cælo lapsus ab An- tiquis creditur.</i>
		39
 Nemesis.		<i>Varia attributa Nili.</i>
<i>Nemesis violentia.</i>	162	Ibid.
		<i>Æthiopes & Arabes quomodo Nilum appellent.</i>
 Nephercherres.		<i>Difficultas inquisitionis incrementi Ni- li.</i>
<i>Nephercherres.</i>	97	Ibid.
		<i>Sacerdotes Ægyptij cur tribus vrnis inundationem Nili hieroglyphicè re- præsentarint.</i>
 Nepherites.		Ibid.
<i>Nepherites.</i>	100. 101	<i>Eiusdem causæ.</i>
		50. 51
 Nephte.		<i>Fons Nili phiala.</i>
<i>Nephte eadem cum Venere Vrania.</i>	319	50
<i>Nephte coniux Typhonis.</i>	323	<i>Meroitarum de Nilo opinio.</i>
		51
 Neptunus.		<i>Figmentum Ephori de Nili inundatio- ne.</i>
<i>Neptuno & Apollini Taurus sacer.</i>	238	52
		<i>Varia monstra in lacubus Nili.</i>
 Nergal.		54
<i>Nergal Samaritanorum idolum.</i>	364	<i>Relatio de Nili origine.</i>
<i>Nergal non fuit ignis Vestalis, sed scul- ptile.</i>	Ibid.	54
<i>Nergal Galli similitudinem habebat.</i>	363	<i>Vnde Nilus oriatur.</i>
		55
<i>Nergal vox Samaritana.</i>	Ibid.	<i>Nilus profundissimis vallibus quasi ab- sorbetur.</i>
<i>Nergal idolum ignis, seu Solis, sub figu- ra Galli.</i>	Ibid.	Ibid.
		<i>Causa inundationis Nili.</i>
		Ibid.
		<i>Vera origo Nili.</i>
		56
		<i>Descriptio fontium Nili.</i>
		57
		<i>P. Petrus Pais primus originis Nili cum Imperatore Abyssinorum obser- vator & descriptor.</i>
		Ibid.
		<i>Nilus Gebon vocatur.</i>
		Ibid.
		<i>Primus fons Nili visus à P. Petro Pais.</i>
		Ibid.
		Se-

INDEX.

<i>Secundum fontem Nili explorat P. Petrus Pais.</i>	58	O
<i>Situs & profunditas fontis Nili. Ibid.</i>		
<i>Incrementum Nili pluvijs fit.</i>	59	Ob.
<i>Cur Borealia signa Sole transeunte incrementum Nili contingat.</i>	64	O <i>B, quid?</i> 381
<i>Nileus à quo Nili nomen.</i>	97	<i>Ob, Spiritus ventriloquus.</i> 382
<i>Nilus ut Deus colitur in vasculis.</i>	210	
		Ochus.
Nisroch.		
<i>Nisroch erat Arca ex lignis Arcæ Noë.</i>	379	<i>Ochus seu Artaxerxes Regnum Ägyptiorum inuadit.</i> 101
Noë.		
<i>Noë apud Orientales nominatissimus.</i>	376	Oen.
<i>Orientales populi coluerunt Noënum, & reliquias Arcæ.</i>	378	<i>Oen idem quod Ooannes.</i> 343
Nomen.		
<i>Conciliatio nominum.</i>	23	Onocephalus.
<i>Äquivocatio nominum.</i>	182	<i>Statua Ο'νοκέφαλος Hierosolymis.</i> 296
<i>Contumeliosæ nominum impositiones.</i>	272	
<i>Explicatio nominum peregrinorum.</i>	323	Onuphis.
		<i>Onuphis figura.</i> 9
Nomus.		
<i>Nomus quid.</i>	11	Ooannes.
		<i>Monstrum Ooannes quale fuerit.</i> 342
Nox.		<i>Formæ Ooannis descriptio.</i> 343
<i>Nocti & Laribus Gallus, nonnunquam Porcus sacrificabatur.</i>	240	<i>Quatuor Ooannes sive Annedoti.</i> Ibid.
Numen.		
<i>Onones mundi Nationes Numen aliquod agnouerunt.</i>	168	Ordo.
<i>Numina composita naturæ.</i>	242	<i>Ordo immutabilis in mente diuina.</i> 140
<i>Res pudendæ Numinis loco habite.</i>	243	<i>Cur multa præter ordinem fieri videantur.</i> Ibid.
		Osiris.
Nuptia.		
<i>Nuptiae.</i>	122	<i>Osiridis cultus in Abydo.</i> 44
Nutritio.		<i>Osiris antiquissimus fuit Henoch.</i> 68
<i>Nutritio animalium.</i>	123	<i>Osiridis ingenium & natura ad virtutem flexa.</i> 125
		<i>Osiridis obsequium erga seniores.</i> Ibid.
Nympha.		<i>Quem Principem designet Osiris.</i> 129
<i>Nymphæ aquarum Deæ.</i>	236	<i>Osiris proponitur colendus veluti Numen.</i> Ibid.
		<i>Osiris inclusus in arca committitur Ni- lo.</i> Ibid.
		<i>Quando Osiris occidatur.</i> 145
		<i>Per Osiridem, Isidem, Typhonem, Horum, Deitatem expreſſerunt Veteres.</i> 148
		<i>Osiris.</i> 149. 181
		Oſ.

I N D E X.

<i>Osridis intellectus Archetypus.</i>	150	<i>Oxyrinchus :</i>
<i>Quid sit in Theologia Ägyptiorum Osiris occiso.</i>	153	<i>Oxyrinchi cultus.</i>
<i>Quomodo restaurandus Osiris.</i>	154	P
<i>Hieroglyphicum Osridis.</i>	172	<i>Pallas.</i>
<i>Vnde deriuetur Osiris.</i>	176	P <i>Allas è Iouis cerebronata.</i>
<i>Alia Osridis deriuatio.</i>	177	<i>Pan.</i>
<i>Osiris ἀνθρώπος.</i>	Ibid.	<i>Panos cultus.</i>
<i>Plures sunt Osrides.</i>	178	<i>Pani Hircus sacer.</i>
<i>Osiris & Isidis filij Vulcani.</i>	182	<i>Paradisus.</i>
<i>Osiris exercitus ex varijs Ministris.</i>	183	P <i>Paradisus.</i>
<i>Osridis gesta.</i>	Ibid.	<i>Parmenides.</i>
<i>Ab effectibus varie denominatur Osiris.</i>	Ibid.	<i>Parmenides Camerinæus.</i>
<i>Osiris idem ac Bacchus.</i>	184	<i>Pastor.</i>
<i>Osiris symbolum Solis.</i>	Ibid.	<i>Pastores.</i>
<i>Dissidium Osridis & Typhonis.</i>	224	<i>Paulus V.</i>
<i>Osiris dissectus à Typhone.</i>	Ibid.	<i>Euentus mirus in electione Pauli V.</i>
<i>Simulacrum Osridis.</i>	229	<i>Pontificis.</i>
<i>Osriscum Adonide idem.</i>	292	<i>Pauo.</i>
<i>Osiris, Thamus, & Adonim idem.</i>	293	<i>Pauo Junoni sacer.</i>
<i>Osridis occultationis & inuentionis dies.</i>	300	<i>Pauonem Ägyptij vocarunt Agrum.</i>
<i>Osiris prima diuinitas rerum omnium.</i>	323	Ibid.
<i>Osiris sub varia forma hominibus comparans varia docuit.</i>	343	<i>Peccatum.</i>
<i>Osiris & Isidis in humanum genus beneficia.</i>	344	<i>Grauitas Peccati quo Israël præsarcatus est.</i>
<i>Ex Osridis gestis varie fabule emerse- runt.</i>	Ibid.	P <i>Persuennes.</i>
<i>Osiris per Solis, Isis per Lunæ simula- chra diuersas Virtutes notant.</i>	345	<i>Persuennes.</i>
O <i>sochorus.</i>		<i>Petubastes.</i>
<i>Oschorus I.</i>	97	<i>Petubastes primus Rex Dynastæ Tani- tice.</i>
<i>Oschorus II.</i>	Ibid.	<i>Phallus.</i>
O <i>sorthon.</i>		<i>Quid sit Phallus.</i>
<i>Osorthon.</i>	98	<i>Cubitales statuae Phallorum.</i>
<i>Ouis.</i>		<i>Ex quibus Phalli conficerentur.</i>
<i>Ouis Mineruæ dicata.</i>	20	<i>Ornatus Phalophoriorum.</i>
		<i>Ridiculi gestus Phalophoriorum.</i>
		<i>Vnde origo Phalophoriorum.</i>
		<i>Cultus Phallici origo.</i>
		P <i>Phal-</i>

I N D E X.

- Pballus & Phegoridem sive.** 267
Pballus fascinum. Ibid.
Cur Hebrei, Græci, Romani tantum Thallico cultui studuerint. 268
Pballi in festis Dionysij portati. 270
Pballi erant amuleta contra fascinacionem. Ibid.
Pharao.
Pharaonicum Imperium. 76
Phegor.
Omnes luxuriosi Phegorolatreæ. 271
Phestath.
Phestath situs. 10
Philippini.
Philippinorum Idololatria Ægyptiorum & Græcorum idololatriæ emula. 413
Pheron.
Pheron seu Nonorius filius Sesostris. 95
Phta.
Phta. 149
Phtemphuti.
Phtemphuti quid. 17
Etymon Phtemphuti. Ibid.
Phylacteria.
Phylacteria Israëlitarum ab Ægypto. 246
Pihirphaita.
Pihirphaita quid. 24
Piophion.
Piophion quid. 19
Mendum in Horo occurrens circa nomen Piophion. Ibid.
Piscis.
Origo fabulæ de Piscibus abstinentiis. 341
Fabula de cultu Piscium ab Ægyptijs originem habuit. 342
Pisces pro penitibus habentur. 342
Cur Siri Piscibus abstinerint. 343
In Nomo Oxyrynchite Piscem colebant, quem alij Nomi excrababantur. 344
Pithon.
Pithon Urbs unde dicta. 11
Planeta.
Septem Planetæ. 170
Dominium Planetarum in horas & dies septimanae. 352
Pleiades:
Pleiades quid notarint. 356
Pleiades dicuntur consistentia seculi. Ibid.
Explicatio Pleiadum & Orionis. Ibid.
Septem stellæ Pleiadum exhibent figuram Gallinæcum pullis. 357
Pleiades agriculturæ conferunt. Ibid.
Pleiadum constellatio cur confundatur cum Ariete. 359
Pleiades, Hyades, & Virgiliae cur parsim confundantur. Ibid.
Pluto.
Platonis sacrificia. 237
Plutoninigræ pecus sacrificabatur. 238
Pluuvia.
Quæ requirantur ad pluviæ generaciones. 59
Varie cause pluviarum. 60
Cur pluviæ inundant quando Sol lustrat partes Septentrionales. 62
Pœna.
Pœna sceleratorum. 121
Politica.
Politica Ægyptiorum fundata in cultu Dei. 113
Politica Mercurij 42 libris comprehensa. 116
Harmonia Politica. 134
Politicus status imago gubernantis Dei. 135
Vete-

INDEX.

<i>Veteres Sapientes non credebant πολυ-</i>		<i>Proteus.</i>
<i>Odas.</i>	147	<i>Filius Protei Rex Diapolitanorum.</i>
<i>Fructus Politice.</i>	163	97 <i>Psammetichus.</i>
 <i>Portentum.</i>		<i>Psammetichus potitur Ægypto.</i> 99
<i>Portentum circa electionem Urbani</i>		<i>Psammetichi de prima lingua experien-</i>
<i>VIII. Summi Pontificis.</i>	139	<i>tia.</i> 168
 <i>Potestas.</i>		<i>Psammites.</i>
<i>Potestatum influxas.</i>	139	<i>Psammites.</i> 99
 <i>Praxis.</i>		<i>Psammus.</i>
<i>Priuata Praxeos vicissitudo mutatur</i>		<i>Psammus.</i> 98
<i>tribus ex causis maximè.</i>	160	<i>Psammutes.</i>
 <i>Præceptum.</i>		<i>Psammutes primus Rex Mendesiroum.</i>
<i>Præcepta à Moyse præscripta contra iido-</i>		101
<i>lolatriam Ægyptiorum.</i>	247	 <i>Pseusenses.</i>
 <i>Priapus.</i>		<i>Pseusenses.</i> 97
<i>Priapus volucrum formido maxima.</i>	228	<i>Puer.</i>
<i>Priapo Afinus sacer.</i>	239	<i>Puerifacijs inuoluti statuunculae innu-</i>
<i>Cur Hebrei sacra turpissimi Priapi rece-</i>		<i>meræ apud Ægyptios.</i> 158
<i>perint.</i>	268	<i>Mos immolandi pueros.</i> 329
<i>Priapus, Phallus, Phégor idem.</i>	270	 <i>Pyramis.</i>
<i>Ægyptiorum Priapæa festa.</i>	Ibid.	<i>Cur Ægyptij Pyramidibus vñ sint.</i> 309
 <i>Princeps.</i>		 <i>Python.</i>
<i>Princeps expositus ad infelicissimos euen-</i>		<i>Quid sit Python οὐ γίγαντος.</i> 244
<i>tus.</i>	153	 R
<i>Cur subditi naturaliter timeant Prin-</i>		 <i>Racotis.</i>
<i>cipes suos.</i>	138	 R <i>Acotis quid.</i> 15
<i>Princeps bis peccat, dum errores suo-</i>		<i>Racotis à quo, επ' quando fun-</i>
<i>rum ministrorum culpa tegit.</i>	159	<i>data.</i> Ibid.
<i>Consilia Principum sunt tuta, quando</i>		 <i>Rameffes.</i>
<i>tecta.</i>	160	<i>Rameffes qui επ' Ægyptus.</i> 95
<i>Monita Principibus.</i>	Ibid.	 <i>Rammoth.</i>
		<i>Quid sit Rammoth.</i> 310
 <i>Prometheus.</i>		 <i>Rana.</i>
<i>Iecur Promethei ab Aquila exesum,</i>		<i>Rana cuius symbolum fuerit.</i> 160
<i>quid notet.</i>	183	 <i>Ranes.</i>
 <i>Proserpina.</i>		<i>Ranes seu Rameffes Rex Lartum.</i>
<i>Proserpinæ sterilis victimæ.</i>	240	95
		 Re-

INDEX.

Reges, Reginæ, & Regnum.	IX. Bula sive Sesach Hebræorum.	Ibid.
Primus Rex in Ægypto ante diluvium.	X. Karkura.	Ibid.
	XI. Lachis.	Ibid.
Primus Rex Nacraus 180. annis regnauit in Ægypto ante diluvium.	XII. Phuis.	Ibid.
	Reges Ægypti ante diluvium.	79
	Reges Ægypti ex stirpe Cain.	80
Natras II. Rex Ægypti post diluvium.	Reges Ægypti post diluvium.	81
	Reges Ægypti post diluvium secundum Arabes.	Ibid.
III. Rex Mesram Giga equitabat Leonem, & multa mirabilia peragebat.	Regnum mulierum.	82
	Reges, vide Dynastia.	
IV. Rex Henoch sublatus est.	Cur Aegyptij Reges portent in capite, partes animalium.	96
V. Rex Ariak.	Regnum Aegyptiorum in potestate Romanorum, & à Romanis deuolutum ad Mahometanos.	102
VI. Rex Hasilim Nilometriæ fabricator.	Quid agerent singulis diebus Reges Aegyptij.	118
	Singulae actiones Regum Ægypti describuntur.	Ibid.
VII. Hasil.	Ex lege vitae institutum tenebant Reges.	119
VIII. Tatrasan.	Gesta Regum Ægypti.	120
IX. Satkak.	Electio novi Regis.	128
X. Schaluk.	Regni alienius diuturna pax, & beatitudo semper suspecta esse debet.	103
XI. Surith pyramidum edificator.	Vnde ruine & translationes Regnum.	138
XII. Hugith.	Terna omnia circa Regem.	150
XIII. Manaus.	Religio fundamentum Regnum.	160
XIV. Aphrus.	Regina cœli quænam Vocatur.	361
XV. Malinus.		
XVI. Abn Ama Pharaun ultimus.	Respublica.	
Primus Rex Ægypti post diluvium Beither filius Cham.	Harmonia Reipubl. consistit in obedientia subditorum Principi facienda.	
	130	
II. Rex Mesra.	Disharmonia Reipubl. in quo consistat.	
	Ibid.	
III. Coptus pyramidum edificator.	Religio Reipubl. conseruandæ necessaria.	
	131	
Rex Ægypti tempore Iosephi quis?	In Republica unitas amari debet.	
	135	
Regina Ægypti filia Pharaonis post egressum filiorum Israël ex Ægypto.	Rephan.	
	Rephan vox Copta, significat Satur-	
	num.	385
Post submersionem Pharaonis Regnum Ægyptium deuolutum est ad fœminas.		
	M m m	Re-
Post fœminas resumpsit imperium Dar-kun Primus.		
II. Iudes.		
III. Lakis.		
IV. Marnia.		
V. Estmarres.		
VI. Bathulus.		
VII. Balus.		
VIII. Manakiel.		

INDEX.

<i>Rephan & Ciun pro eodem sumuntur.</i>	386	<i>Sais:</i>
<i>Res.</i>		<i>Sais inferioris Aegypti Metropolis.</i> 20
<i>Traditio rerum propagata.</i>	71	<i>Sais idem quod Ouis Copticè notat.</i> Ib.
<i>Exemplum rerum naturalium.</i>	135	<i>Særav.</i>
<i>Mira distributio rerum in Mundo.</i> 136		<i>Saiēw Aegyptiacè gaudere significat.</i> 197
<i>Allegoriae Politicæ in conuersione rerum humanarum.</i>	160	<i>Salomon.</i>
<i>Rimmon.</i>		<i>Scelera Salomonis.</i> 301
<i>Rimmon Numen Syrorum.</i>	380	<i>Salomonis casus.</i> 304. 306
<i>Rimmon idem quod Pomona.</i>	Ibid.	<i>370. Concubinæ Salomonis.</i> 304
<i>Ritus.</i>		<i>Cur Salomon non indigenas sed alienigenas tantum amauerit.</i> Ibid.
<i>Ritus cæremoniarum Aegyptiarum.</i>	117	<i>Cur Salomon feminis assenserit.</i> 307
<i>Ritus in inquisitione corporis Osiris.</i>	224	<i>Salomon ab Aegyptijs mulieribus sacra Aegyptiorum doctus.</i> Ibid.
<i>Ritus in Capitolio.</i>	302	<i>Salomon multa accepit ex Adytis Aegyptiorum.</i> Ibid.
<i>Ritus Sacerdotum ridiculi.</i>	349. 350	<i>Salomon Aegyptiacis dogmatis imbutus.</i> Ibid.
<i>Varij Ritus Bonziorum.</i>	308	<i>Placuit Salomoni mystica ratio Aegyptiorum.</i> 310
<i>Rosetta.</i>		<i>Samaël.</i>
<i>Rosetta olim Canopus.</i>	16	<i>Samaël serpenti sub forma Camelî infidens Euam decepit.</i> 274
S		<i>Samaritanus.</i>
<i>Sabaoth.</i>		<i>Samaritani cur odio habiti ab Hebræis.</i> 362
S <i>Abaoth Gnosticorum Numen caput Afini habuit,</i>	296	<i>Iudeorum calumnia contra Samaritanos.</i> 368
<i>Sacellum.</i>		<i>Saturnus.</i>
<i>A Sacello Herculis arceri Canes & Muscas fixxit Antiquitas.</i>	275	<i>Saturnus à stella dielus.</i> 182
<i>Sacerdos.</i>		<i>Cur Saturni & Serapidis templa extra Vrbem.</i> 199
<i>Præstigiae Sacerdotum Aegyptiorum.</i>	74	<i>Saturno niger Bos sacer.</i> 239
<i>Factum memorabile Sacerdotis Aegypti.</i>	95	<i>Saturno infantes offerebantur.</i> 329
<i>Adiutores Sacerdotum, Cantores, ipsorum munus, & symbolum.</i>	115	<i>Saturnus Phœnicia Rex filiam immolat.</i> 334
<i>Reditus Sacerdotum & Munia.</i>	119	<i>Scala.</i>
<i>Crudelitas Sacerdotum in seipso.</i>	224	<i>Scala septem portarum, quarum singula singulis planetis comparantur.</i> 218
<i>Sacrificium.</i>		<i>Scarabæus.</i>
<i>Origo sacrificiorum impiorum.</i>	224	<i>Scarabæus imago Solis.</i> 21
<i>Sacra Iphiaca.</i>	224	<i>Sceptrum.</i>
<i>& à Romanis proscripta.</i>		<i>Quid per sceptrum in oculi formam adaptatum indicent Aegyptij.</i> 157
<i>Tempus sacrificiorum.</i>	231	<i>Schœ-</i>
<i>Sacrificia in locus altis.</i>	309	

I N D E X.

Schoenia.		Sesach significat Babyloniam, & eius Regem.	384
<i>Σχονία quid.</i>	360	Sesostris.	
Sebachus.		Sesostris falsa persuasio.	66
Sebachus seu Sebagius Aethiops prudenter administrat Aegyptum; eius visio; abdicat se Regno.	98	Sesostris molimen in perfringendo Isthmo.	Ibid.
Sebychius.		Sesostris omnes Reges Aegypti gloria & rerum magnitudine excessit.	95
Sebychius Rex Aegypti.	99	Sidus.	
Secta.		Singulis sideribus imposita Dei nomina.	
Tres sectae apud Sinenses Literatorum, Sciequia, & Laucu.	398. 399. 400	Silentium.	172
Duae sectae Iaponiorum, una negantium, altera afferentium animae immortalitatem.	403	Silentium armamentum Regnorum.	160
Sectae Ienxiorum Fombum apud Iaponios.	407	Siparis.	
Semiramis.		Siparis pater Sescoris.	97
Semiramidi unde nomen impositum.	364	Simulachrum.	
Sescoris.		Simulachrum aeneum in Museo Torquati Alexandri Romani.	296
Sescoris primus Rex Saitarum.	97	Simulachrorum diuersitas unde.	345
Sepulchrum.		Simulachrorum apud Sinenses maxima multitudo.	401
Mira fabrica sepulchri Imandes.	12	Sinenses.	
Sepulturæ Splendor.	123	Sinenses idolorum cultum ab Aegyptiis hauisse, probatur tribus argumentis.	
Serapis.		401	
Serapis Pluto.	194	Sistrum.	
Serapidis statua.	195	Sistri motus quid.	187
Origo Serapidis.	195	Sistrum Aegyptium.	225
Serapim nonnulli Iosephum volunt esse.	Ibid.	Situla.	
Serapim idem est ac arca Bousis.	197	Situla.	187
Figura Serapidis.	Ibid.	Smendes.	
Typus Serapidis physicè expositus.	198	Smendes seu Simandius.	97
Statua Serapidis mira arte facta.	199	Sminthæus.	
Statua Serapidis ex omni lignorum & mineralium genere.	232	Sminthæus Apollo.	282
Quid Serapis Aegyptiacè.	259	Sol.	
Serapis & Theraphim idem.	260	Sol filius Vulcani.	88
Serpens.		Sol & Luna Dij putati.	170
Serpens qui Euam decepit fuit forma Camelii.	273	Sol & Luna principales Aegyptiorum Dij.	172
Seruch.		Sol Rex Deorum.	173
Seruch idolorum primus faber.	169	Nihil nouum sub Sole.	396
Sesach.		Iaponij Solem & Lunam adorant.	407
Sesach quid sit.	383	Indi adorant Solem & ignem.	412

INDEX.

Solennitas .		Supersticio .
<i>Mense Atbyr cur maxima fierent solen-</i>		<i>Ex Thebaeis origo omnis superstitionis .</i>
<i>nitates .</i>	357	87
Sors .		<i>Magna superstitiones .</i>
<i>Sors quid.</i>	286	248
<i>Malæ aut bonæ sorti omnia olim attri-</i>		<i>Barbaræ nationes antiquis Ægyptiorum</i>
<i>buebantur .</i>	Ibid.	<i>superstitionibus infectæ .</i>
Speculum .		397
<i>Mirificum Speculum Solem totum diem</i>		
<i>referens .</i>	30	
Spinaces .		Syene .
<i>Spinaces Dynasta Memphitarum .</i>	97	
Statua .		Duplex Syene .
<i>Quid notent duæ statuae in statua Isi-</i>		40
<i>dis .</i>	191	
Statua prodigiosa :		Syluanus .
<i>Statuae Aegyptiacæ portatiles .</i>	250	
Status .		<i>Syluano sacra ex lacte .</i>
<i>Divinæ prouidentiæ vis in diversis sta-</i>		239
<i>tibus hominum .</i>	136	
Harmonia status Politici .	137	Symbolum .
Stephinatis .		<i>Symbolum & munus Horoscoporum .</i>
Stephinatis .	99	115
Stella .		<i>Hierogrammatistarum . Ibid.</i>
<i>Stellis volucres sacrificabantur .</i>	240	
Strophe .		<i>Stolistarum .</i>
<i>Strophe & Antistrophe cantabantur ad</i>		116
<i>imitationem motus stellarum .</i>	236	
Stuprum .		<i>Prophetarum . Ibid.</i>
<i>Paulina ad stuprum adigitur mira astu-</i>		
<i>tia .</i>	303	<i>Interpretatio symbolorum Hori .</i>
Succoth Benoth .		153
<i>Quid propriè Succoth Benoth .</i>	354	
<i>Turpis consuetudo Babyloniorum circa</i>		Systema .
<i>Succoth Benoth .</i>	Ibid.	
<i>Quale idolum fuerit Succoth Benoth .</i>		<i>Genetliacum systema .</i>
<i>Idolum Succoth Benoth Gallina cum</i>		284
<i>pullis .</i>	355	
<i>Simulacrum Succoth Benoth Gallina</i>		T
<i>cum pullis .</i>	358	
<i>Succoth Benoth simulacrum quale .</i>	Ib.	
<i>Oblationes quæ fiebant Succoth Benoth .</i>		Taposiris .
	361	
		T
		<i>Aposiris sepulchrum Osridis .</i>
		16
		Tarachus .
		<i>Tarachus Rex Ægypti .</i>
		99
		Tartari .
		<i>Tartarorum errores .</i>
		411
		Taurus .
		<i>Cur Tauri dodecamorium tanti fecerint</i>
		<i>Veteres .</i>
		356
		Taut .
		<i>Taut quis ?</i>
		294
		Tautis .
		<i>Tautis Pharaon uxorem Abrabæ deti-</i>
		<i>nuit .</i>
		76
		Templum .
		<i>Templa Thebis & Heliopoli .</i>
		12
		<i>Erigendorum templorum ratio .</i>
		231
		<i>Templum erectum in honorem Asclepij</i>
		<i>Medicine inuentoris .</i>
		142
		Tentyritæ .
		<i>Tentyritarum odium in Crocodilos .</i>
		42

INDEX.

Termosis.		
<i>Termosis idem qui Thamuzi perfector Israëlitarum.</i>	294	<i>braeos denolutus.</i> 258 <i>Abrabami serui ex Ægypto secum portant Theraphim.</i> Ibid.
Thamud.		<i>Etymon Theraphum.</i> 259
<i>Thamud in Alcorano.</i>	289	<i>Theraphum phylacteriorum loco armat.</i> 260
Thamus.		<i>Cur Ægyptij suos Theraphim sine manibus & pedibus construerent.</i> 261
<i>Thamus idem qui Adonis.</i>	290	Thumi.
Thamusi.		<i>Civitas Thumi.</i> 53
<i>Thamusi Rex primus instituit solennia Isiaci luctus.</i>	294	Thuoris.
Thamuz.		<i>Thuoris vel Thonis aut Thules.</i> 96
<i>Quale idolum fuerit Thamuz.</i>	288	Tiberius.
<i>Idolo Thamuz inditum plumbum, quo liquefacto flere videbatur.</i>	Ibid.	<i>Tiberius templo Isiaca destruxit.</i> 226
<i>Fabula de Thamuz.</i>	289	Tifuroth.
<i>Thamuz animal idololatris usurpatum.</i>	290	<i>Tifuroth quid Ægyptiacè.</i> 315
<i>Thamuz & Adonidi eadem solennitates.</i>	Ibid.	Tophet.
<i>Thamuz verius nil aliud quam Osiris Ægyptius a Typhone occisus & planctus.</i>	Ibid.	<i>Descriptio Tophet.</i> 333
<i>Etymon verum Thamuz.</i>	293	Trias.
<i>Conciliatio sententiae diuersorum de Thamuz.</i>	294	<i>Hebreorum Theologi qui exprimant SS. Triadem.</i> 154
Thare.		Tumultus.
<i>Thare pater Abram idololatra.</i>	170	<i>Tumultus populorum unde originem habeat.</i> 132
Thartak.		Tuthemosis.
<i>Thartak quid.</i>	371	<i>Tuthemosis Politanorum Rex.</i> 95
Thebæi.		Typhon.
<i>Thebarum magnitudo.</i>	40	<i>Typhon sub forma Lupi cultus.</i> 42
Theo.		<i>Typhonis rude ingenium & natura invictum flexa.</i> 126
<i>Theo Euenitarum Rex.</i>	101	<i>Typhon ad Magistratus assumptus petulantiter se gessit.</i> 127
Theraphim.		<i>Crescit audacia Typhonis.</i> Ibid.
<i>Quid sint Theraphim Laban.</i>	197	<i>Typhonis somnolentia & inscitia.</i> 128
&	246	<i>Typhonis fauet plebs.</i> Ibid.
<i>Theraphim, hoc est, imago quaecunque.</i>	254	<i>Quem Principem designet Typhon.</i> 129
<i>Theraphim varia significant.</i>	255	<i>Monstruosa Typhonis effigies.</i> 132
<i>Theraphim quidam pro signis Astronomicis ponunt.</i>	256	<i>Figura Typhonis.</i> 155. 220
<i>Quid sit Theraphim opiniones variae.</i>	Ibid.	<i>Allegorica Typhonis descriptio.</i> 155
<i>Figura Theraphim.</i>	256. 260	<i>Fabulosa nativitas Typhonis.</i> 219
<i>Theraphim cultus ab Ægyptijs ad He-</i>		<i>Typhonis ortus.</i> Ibid.

In-

I N D E X.

<i>Interpretatio physica Typhonis.</i>	222	<i>Vitulus.</i>
<i>Typhon omne noxiūm.</i>	Ibid.	<i>Vnde Vituli cultus in deserto.</i> 201
<i>Typhonis moralis interpretatio.</i>	223	<i>Quale fuerit idolum Israëlitici Vituli.</i> 295
<i>Typhoniæ proprietates.</i>	Ibid.	<i>Vtrum caput tantum Vitulinum adorarint.</i> Ibid.
<i>Puerperæ placabant Typhonem.</i>	323	<i>Cultus Vituli aurei refert cultum Apidis.</i> 296
<i>Tyrannides.</i>		<i>Vitulus varijs signis fuit insignitus.</i> 298
<i>Cause vicissitudinum maximarum in tyrannide.</i>	161	<i>Modulo fundebatur Vitulus.</i> Ibid.
		<i>Vituli Ieroboam referebant duos Bones ab Ægyptijs coli solitos.</i> Ibid.
		<i>Astrologica observatio circa Vitulum aureum.</i> 299
		<i>Æmulabantur in cultu Vituli solennitates Ægyptiorum.</i> Ibid.
		<i>Cur Vitulus ex auro conflatus.</i> Ibid.
		<i>Inaures aureæ pro Vituli conflatone cur.</i> Ibid.
		<i>Quantitas auri in conflatone Vituli adhibiti.</i> 301
		<i>Vphæus.</i>
		<i>Causa cultus Vphæi.</i> 19
		<i>Vranius & Vrania.</i>
		<i>Vranius Sol est, & Cabar Luna.</i> 348
		<i>Vrania Venus eadem cum Alilath.</i> 351
		<i>Vulcanus.</i>
		<i>Vulcanus primus conseruandi ignis Author.</i> 88
		X
		<i>Xerxes.</i>
		X Erxes. 100
		<i>Xois.</i>
		<i>Xois Vrbs.</i> 17
		Z
		<i>Zethus.</i>
		Z Ethus filius Amenophis. 95
		<i>Zoroaster.</i>
		<i>Zoroaster primus Mythrae templum dicat.</i> 217

F I N I S.

TYPOGRAPHVS LECTORI.

I interpunktiones, Correctoris incuria perperam factas, excipias, pauci admodum errores Typographici in Opere tam vasto, ac vario repetiuntur, qui tuam, Lector, diligentiam effugere, aut lectionem remorari possint. Adscribas id velim expertissimo, & in varijs linguis versatissimo Viro, Zachariæ Dominico à Kronensfeld, Typothetæ meo. In sequentium errorum tabula, primus numerus significat paginam, secundus lineam paginæ. Plures non addo, quia qui supersunt, exigui sunt.

Pag. 12. lin. 1. & vix (ut vix) 15. 35. p̄lm̄ (primo) 17. 33. Dubuano (Nubiano) 18. 18. cura (cum) ibid. 37. Mendele (Mendete) 19. 10. eadem (eandem) ibid. 26. exprimantes (exprimentes) ibid. vlt. de promptam (depromptum) 21. 2. Arabicum (Arabum) 24. 10. ambirus (ambitus) 48. 31. septies decies centena millia. (vide sequentem Notam) 51. 8. fatis (fatus) 54. 16. adiri (adice) 58. 27. iacta (iactus) ibid. 41. brachiorum (brachijs) 65. 16. varias (variam) 68. 3. sui (iux) 71. 8. hāc (haec) 75. 28. eius (eis) 84. 18. à quo (à qua) 115. 41. cœterarum (ceterorum) 121. 13. auerterent (auerterentur) 138. 29. inueniat (inueniant) 142. 4. conspicua (conspicuis) ibid. 19. Numinis (Numinis non) 148. 1. actus (actu) ibid. 6. traherint (traxerint) 156. 4. colebat, placabat (colebant, placabant) 157. 36. oculos (oculus) 160. 1. pacta (parts) 167. 27. ergo quo (ego quid) 169. 19. consumeret (consumarent) 176. 13. eius (eiusque) ibid. penult. signum, (signum appellat,) 190. 17. simulachrum manibus extensis (simulacri manus extense) 194. 16. & vim (& vi) ibid. 35. nullus (nullum) 206. 22. Lybicam (Lybiam) 209. vlt. Berthodo Bartholdo) 214. 22. partus (partes) 245. 29. Salomonis (Salomonis) 246. 33. imbibitos, abolendos (imbibitas, abolendas) 250. 25. statuunculas (statuunculae) 259. antepenult. sic (sine) 261. 6. excellorum (excellorum) 265. 29. contigeret (contigerit) ibid. vlt. effigiatus (effigiatum) 278. 11. irretiandos (irretiendas)

Nota Lectori pag. 48. lin. 31. verbis illis Diadoni Siculi (septies decies centena millia,) continere manifestum errorem. Si enim oppida insignia Aegypti erant 18000, quomodo homines solū 170000? Textus Gracus habet ē M̄axocias pueraðas (septingentas myriadas, seu septingentes dena millia,) vlt. us Laurentius Rhodomanus vertit, (septuagies centena millia,) Hec si equiualeant solū m̄ 7000000, adhuc nimis exiguum efficiunt numerum, meo iudicio, ad tot implenda oppida.

Admonitio ad Lectores Hebraicos & Arabicos.

Quæ verò in Hebraicis & Arabicis occurunt sphalmata, Lectores harum linguarum periti facile corrigent; præsertim dum in Hebraicis nihil facilius sit, quām ־ pro ־ , ־ pro ־ , ־ pro ־ vel ־ , ־ pro ־ , ־ finale pro ־ , ־ finale pro ־ , & contra, accipere. In Arabicis verò ـ pro ـ , ـ pro ـ aut ـ vel ـ pro ـ aut ـ , vti & ـ pro ـ & ـ , vti facile permutantur, ita quoque nihil facilius est, quām similes errores committere; quod idem de similiū literarum figuris sentiendum est, vt si ـ pro ـ , ـ pro ـ aut ـ , & contra ـ pro ـ illis sumantur. Quæ tamen peritus Lector seipso nulla difficultate corriget. Hisce itaque primo Lectorem peritum admonere voluimus, vt si similiū errorum offendicula inuenerit, ea benignè excuset.

